СРЕДЊА ШКОЛА У БРУСУ

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

за период од 2016 до 2020. год.

www.srednjaskolabrus.edu.rs
srskolabrus@mts.rs

Брус, 2016

Деловодни бр.930, од 29.06.2010.године

У складу са чланом 69. Закона о основама система образовања и васпитања, („Службени гласник РС“, бр. 62/2004, 72/2009)

Средња школа у Брусу доноси

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
за школску, 2016/2020.годину

Директор школе **Председник Школског одбора**

Весна Маринковић,проф. **Гордана Татић, проф.**

С А Д Р Ж А Ј

УВОДНИ ДЕО **7**

ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА **9**

ПРАЋЕЊЕ ВРЕДНОВАЊА И РЕАЛИЗАЦИЈЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА 12

НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА КОЈЕ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ **13**

ОБАВЕЗНИ И ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ И МОДУЛИ ПО ОБРАЗОВНИМ ПРОФИЛИМА И РАЗРЕДИМА **14**

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРИНЦИПА, ЦИЉЕВА И ИСХОДА ОБРАЗОВАЊА И СТАНДАРДА ПОСТИГНУЋА, ... **28**

НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОПИСАНИХ НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА, ... **28**

ПОДРУЧЈЕ РАДА: ГИМНАЗИЈА **35**

ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ : ОПШТИ ТИП **35**

ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА У ГИМНАЗИЈИ 37
СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ 38
ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК 48
ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК 66
ЛАТИНСКИ ЈЕЗИК 83
УСТАВ И ПРАВА ГРАЂАНА 88
СОЦИОЛОГИЈА 89
ПСИХОЛОГИЈА 91
ФИЛОЗОФИЈА 92
ИСТОРИЈА 94
ГЕОГРАФИЈА 99
БИОЛОГИЈА 103
МАТЕМАТИКА 109
ФИЗИКА 119
ХЕМИЈА 130
РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА 138
МУЗИЧКА КУЛТУРА 155
ЛИКОВНА КУЛТУРА 157
ВЕРСКА НАСТАВА 162
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ 170
САДРЖАЈ И НАЧИН ПОЛАГАЊА МАТУРСКОГ ИСПИТА У ГИМНАЗИЈИ 172
СТАНДАРДИ ОПШТИХ МЕЂУПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА КРАЈ СРЕДЊЕГ ОБРАЗОВАЊА 175

ПОДРУЧЈЕ РАДА: ЕКОНОМИЈА, ПРАВО И АДМИНИСТРАЦИЈА **180**

ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ: ЕКОНОМСКИ ТЕХНИЧАР **180**

А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ **184**
СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ 184
СТРАНИ ЈЕЗИК 188
СОЦИОЛОГИЈА 194
ИСТОРИЈА 195
ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ 198
МАТЕМАТИКА 201
РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА 209
ЕКОЛОГИЈА 214
ХЕМИЈА 215

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ **217**
ОСНОВИ ЕКОНОМИЈЕ 217
ПОСЛОВНА ЕКОНОМИЈА 218
РАЧУНОВОДСТВО 220
САВРЕМЕНА ПОСЛОВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА 222
СТАТИСТИКА 224
УСТАВНО И ПРИВРЕДНО ПРАВО 225
МОНЕТАРНА ЕКОНОМИЈА И БАНКАРСТВО 226
КОМЕРЦИЈАЛНО ПОЗНАВАЊЕ РОБЕ 228
МАРКЕТИНГ 229
ЕКОНОМСКА ГЕОГРАФИЈА 230
ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА 231
МАТУРСКИ ИСПИТ 232

ПОДРУЧЈЕ РАДА: ТРГОВИНА, УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ **234**

ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ: ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР **234**

А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ **237**
СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ 237
ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК 237
ФИЛОЗОФИЈА 237
ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ 238
МАТЕМАТИКА 239

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ **239**
СТРАНИ ЈЕЗИК II 239

ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА 240
ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ 242
СПОЉНОТРГОВИНСКО И ДЕВИЗНО ПОСЛОВАЊЕ 243
ПРАВО 244
ЕКОНОМИКА ТУРИЗМА 245
МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ 246
АГЕНЦИЈСКО – ХОТЕЛИЈЕРСКО ПОСЛОВАЊЕ 247
ВЕРСКА НАСТАВА 250
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ 250
МАТУРСКИ ИСПИТ 252

ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР - НОВИ ПЛАН ПО МОДУЛИМА (СЛ. ГЛАСНИК БР.8/2013 И 8/2014) 254

СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ 257

А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ 260

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ 260
СТРАНИ ЈЕЗИК 267
ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ 281
МАТЕМАТИКА 293
РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА 300
ИСТОРИЈА 307
МУЗИЧКА КУЛТУРА 315
ФИЗИКА 317
ГЕОГРАФИЈА 318
ХЕМИЈА 326
БИОЛОГИЈА 328
СОЦИОЛОГИЈА СА ПРАВИМА ГРАЂАНА 330

А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ 332

СТРАНИ ЈЕЗИК II 332
ОСНОВИ ТУРИЗМА И УГОСТИТЕЉСТВА 342
ОСНОВИ ЕКОНОМИЈЕ 344
АГЕНЦИЈСКО И ХОТЕЛИЈЕРСКО ПОСЛОВАЊЕ 346
ЕКОНОМИКА И ОРГАНИЗАЦИЈА ТУРИСТИЧКИХ ПРЕДУЗЕЋА 354
ПОСЛОВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА 356
ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА 357
ПСИХОЛОГИЈА У ТУРИЗМУ 361
ФИНАНСИЈСКО ПОСЛОВАЊЕ 364
МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ 367
ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ 368
ПРЕДУЗЕТНИШТВО 371
ПРОФЕСИОНАЛНА ПРАКСА 373

Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ 376

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ 376

Б: ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ 382

ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА 382
ГЕОГРАФИЈА КУЛТУРЕ 386
ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ 388
ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ СВЕТА 390
СМЕШТАЈ У СЕОСКОМ ТУРИСТИЧКОМ ДОМАЋИНСТВУ 392
ИСХРАНА 394
БАРСКО ПОСЛОВАЊЕ 395
ПОСЕБНИ ОБЛИЦИ ТУРИЗМА 396
ПРАВО У ТУРИЗМУ 399

Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ 401

СТРАНИ ЈЕЗИК III 401
ИСТОРИЈА (ОДАБРАНЕ ТЕМЕ) 410
ФИЛОЗОФИЈА 416
ЛИКОВНА КУЛТУРА 418
ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 429

ПОДРУЧЈЕ РАДА: ТРГОВИНА, УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ 431

ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ: УГОСТИТЕЉСКИ ТЕХНИЧАР 431

А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ 435

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ 435
СТРАНИ ЈЕЗИК I 435
ФИЛОЗОФИЈА 435
ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ 435
МАТЕМАТИКА 435

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ 435

СТРАНИ ЈЕЗИК II 435
ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА 436
ПОЗНАВАЊЕ РОБЕ 438
МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ 439
ХОТЕЛИЈЕРСТВО 440

НАУКА О ИСХРАНИ ... 442
УСЛУЖИВАЊЕ СА ПРАКТИЧНОМ НАСТАВОМ ... 444
ТРГОВИНА, УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ ... 447
I. НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ КОНОБАР ... 447
1. СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ, ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА ... 447
2.НАСТАВНИ ПЛАН ... 451
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ ... 455
СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ ... 455
СТРАНИ ЈЕЗИК ... 461
ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ ... 469
МАТЕМАТИКА ... 478
РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА ... 484
ИСТОРИЈА ... 485
ХЕМИЈА ... 488
ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ... 491
ГЕОГРАФИЈА ... 492
СОЦИОЛОГИЈА СА ПРАВИМА ГРАЂАНА ... 495
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ ... 498
ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ ... 498
А2:ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ... 503
СТРАНИ ЈЕЗИК II (пета година учења) ... 503
СТРАНИ ЈЕЗИК II (шеста година учења) ... 508
СТРАНИ ЈЕЗИК II (седма година учења) ... 511
ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА ... 514
ОСНОВЕ ТУРИЗМА И УГОСТИТЕЉСТВА ... 519
СВЕЧАНИ ПРИЈЕМИ ... 520
УСЛУЖИВАЊЕ ... 522
ИСХРАНА ... 531
ЕКОНОМИКА ТУРИСТИЧКИХ И УГОСТИТЕЉСКИХ ПРЕДУЗЕЋА ... 532
ПСИХОЛОГИЈА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ ... 534
ОСНОВЕ КУВАРСТВА ... 536
ОСНОВЕ ПОСЛАСТИЧАРСТВА ... 539
ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА ... 540
ПРЕДУЗЕТНИШТВО ... 541
ПРОФЕСИОНАЛНА ПРАКСА ... 544
Б: ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ... 547
ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ ... 547
БАРСКО ПОСЛОВАЊЕ ... 549
МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ ... 551
ОПШТА ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА ... 552
Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ ... 553
СТРАНИ ЈЕЗИК I (седма година учења) ... 553
ИЗАБРАНИ СПОРТ ... 556
ИСТОРИЈА (ОДАБРАНЕ ТЕМЕ) ... 561
ЛИКОВНА КУЛТУРА ... 567
МУЗИЧКА КУЛТУРА ... 582
II. НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ КУВАР ... 585
1. СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ, ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА ... 585
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ ... 592
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ... 592
ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА ... 592
ОСНОВЕ ТУРИЗМА И УГОСТИТЕЉСТВА ... 592
КУВАРСТВО ... 592
НАЦИОНАЛНЕ КУХИЊЕ ... 609
ОСНОВЕ УСЛУЖИВАЊА ... 611
ЕКОНОМИКА ТУРИСТИЧКИХ И УГОСТИТЕЉСКИХ ПРЕДУЗЕЋА ... 613
ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА ... 613
ПРЕДУЗЕТНИШТВО ... 613
ИСХРАНА ... 613
ПРОФЕСИОНАЛНА ПРАКСА ... 615
Б: ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ ... 623
ПОСЛОВНИ СТРАНИ ЈЕЗИК (пета година учења) ... 623
ПУТЕВИ ХРАНЕ ... 633
ПОЗНАВАЊЕ ЖИВОТНИХ НАМИРНИЦА ... 634
ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ ... 638
ПСИХОЛОГИЈА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ ... 638
МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ ... 640
ОПШТА ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА ... 640
Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ ... 640
III. НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ ПОСЛАСТИЧАР ... 641

1. СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ, ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА 641
2. НАСТАВНИ ПЛАН 644
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ 647
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ 647
ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА 647
ОСНОВЕ ТУРИЗМА И УГОСТИТЕЉСТВА 647
ИСХРАНА 647
ПОСЛАСТИЧАРСТВО 647
ОСНОВЕ УСЛУЖИВАЊА 664
ЕКОНОМИКА ТУРИСТИЧКИХ И УГОСТИТЕЉСКИХ ПРЕДУЗЕЋА 665
ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА 665
НАЦИОНАЛНЕ ПОСЛАСТИЦЕ 665
ПРЕДУЗЕТНИШТВО 668
ПРОФЕСИОНАЛНА ПРАКСА 668
Б: ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ 671
ПОСЛОВНИ СТРАНИ ЈЕЗИК (пета година учења) 671
ПОСЛОВНИ СТРАНИ ЈЕЗИК (шеста година учења) 671
ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ 671
ПСИХОЛОГИЈА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ 671
ЧОКОЛАТЕРСТВО 671
МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ 674
ОПШТА ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА 674
Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ 674
ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ, ДОДАТНЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ 675
ДОДАТНИ РАД 675
ПРИПРЕМНИ РАД 675
ДОПУНСКИ РАД 676
ПРОГРАМ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА И ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПРЕДУЗЕТНИЧКИ ДУХ 677
ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ 678
ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ 680
ПРОГРАМ КАРИЈЕРНОГ ВОЂЕЊА И САВЕТОВАЊА 682
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 683
ПРОГРАМ ЗА ЗАШТИТУ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, И ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА 684
ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА 686
ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ 688
ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ 689
ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА 690
ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ 693
ДРУГИ ПРОГРАМИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ШКОЛУ 694
ПРИЛОГ ШКОЛСКОМ ПРОГРАМУ - СПИСАК УЏБЕНИКА 695
СТРУЧНО ВЕЋЕ ПРИРОДНИХ НАУКА 695
СТРУЧНО ВЕЋЕ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА 697
СТРУЧНО ВЕЋЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ 699
СТРУЧНО ВЕЋЕ МАТЕМАТИКЕ 701
СТРУЧНО ВЕЋЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА 701
СТРУЧНО ВЕЋЕ ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА 703
СТРУЧНО ВЕЋЕ ЕКОНОМСКЕ ГРУПЕ ПРЕДМЕТА 703
СТРУЧНО ВЕЋЕ РАЧУНАРСТВА И ИНФОРМАТИКЕ 705

УВОДНИ ДЕО

Полазне основе програмирања

Школски програм Средње школе у Брусу урађен је на основу следећих закона и правилника:

1. Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“бр. 50/92, 23/02, 62/03, 64/03, 58/04, 62/04, 72/09,101/11, 52/11, 55/13,35/15, 68/15, 62/16)
2. Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС“, бр. 55/13)
3. Закон о уџбеницима („Службени гласник РС“ бр. 68/15);
4. Правилник о стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.5/2011)
5. Правилник о календару образовно-васпитног рада средњих школа за школску 2016/17(„Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.8/2016)
6. Правилник о стандардима квалитета уџбеника и упутсво о њиховој употреби („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.42/16)
7. Правилник о плану уџбеника(„Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.9/16)
8. Правилник о плану уџбеника за стручне предмете у стручним школама(„Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр. 6/16
9. Правилника о наставном плану и програму за гимназију („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.5/90, 3/91; 3/91; 3/92; 17/93; 2/94;2/95; 8/95; 23/97; 2/02; 5/03; 6/03; 10/03; 11/04, 18/04 24/04, 3/2005, 11/2005, 2/2006, 6/2006, 12/2006, 17/2006, 1/08, 8/08, 1/09, 3/09,10/09 5/2010,7/2011, 4/13,14/13, 17/13, 18/13, 5/2014, 4/2015, 18/15, 11/2016)
10. Правилник осталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника („Службени гласник РС –Просветни гласник“бр. 13/2012 85/13, 86/15, 3/16)
11. Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.6/90,4/91, 7/93, 17/93, 1/94, 2/94, 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/02, 5/03, 6/03, 6/05, 8/08, 1/09, 3/09,5/2010,8/10,11/13, 3/2015).
12. Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада економија, право и администрација-област економија („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.3/96, 3/97, 14/97, 12/02, 5/03, 11/2006,4/2013, 11/13,14/13)
13. Правилник о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогогишњем трајању трајању у стручној школи за подручје рада трговина, угоститељство и туризам-област угоститељство („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.17/93, 7/96, 11/02 , 11/04, 11/06,10/12, 8/13,11/13,14/13, 8/14).
14. Правилник о оцењивању ученика у средњој школи („Службени гласник РС“бр.33/99 и („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр. 3/03/ 68/15);
15. Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама, Република Србија, Министарство просвете, Београд 2010. године
16. Правилник о врсти стручне спреме наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у гимназији, („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.5/91, 1/92, 3/94, 7/96, 7/98, 3/99, 4/99, 3/03, 4/04, 5/05,7/08,4/13,2/13,5/13,15/13)
17. Правилник о врсти стручне спреме наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у стручним школама („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.5/91, 1/92, 21/93, 3/94, 7/96, 7/98, 3/99, 6/01, 3/03, 8/03, 5/05,6/05,5/11, 8/11,9/13,5/15, 8/15, 16/15, 21/15)
18. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за гимназију („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.5/90)
19. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање планова и програма образовања и васпитања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама за подручје рада

економија, право и администрација (и нормативи) („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.16/15, 7/16)

20. Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање наставних планова и програма образовања за стручне предмете за образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручним школама за подручје рада трговина, угоститељство и туризам (и нормативи) („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.16/15).
21. Правилник о педагошкој норми свих облика образовно-васпитног рада наставника и стручних сарадника у средњој школи („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.1/92) и измена и допуна Правилника („Службени гласник РС“ бр.1/92, 23/97; 2/2000 и 5/12).
22. Правилник о програму рада стручних сарадника у средњој школи („Службени гласник РС – Просветни гласник“ бр.1/93, 5/2012).
23. Документа "Основни елементи структуре и садржаја Годишњег програма рада средње школе" Министарства просвете РС, јун 1992. год.
24. Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада економија, право и администрација – област економија; Правилник о допуни Правилника о наставном плану и програму за гимназију; Исправка Правилника о изменама и допунама Правилника о врсти стручне спреме наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у гимназији („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.4/13,11/13, 14/13).
25. Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада трговина, угоститељство и туризам; („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.8/2013,11/13,14/13).
26. Правилник о изменама и допунама Правилника о врсти стручне спреме наставника, стручних сарадника и помоћних наставника у стручним школама („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.9/2013,614,5/15, 8/15, 16/15,21/15).
27. Правилник о изменама Правилника о плану и програму за заједничке предмете у стручним и уметичким школама; Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада трговина, угоститељство и туризам; Правилник о изменама Правилника о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада економија, право и администрација – област економија („Службени гласник РС –Просветни гласник“ бр.11/13,14/13).
28. Годишњим планом рада школе, као основним радним инструментом за рационално, ефикасно и синхронизовано деловање свих учесника у реализацији образовно - васпитног процеса рада у току школске године, утврђени су сви услови рада школе, организација и динамика остваривања образовно-васпитног процеса рада, носиоци активности и систем праћења остваривања годишњег плана рада школе (Сл. гл. РС -Просветни преглед бр.8/2014)

ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школа остварује школски програм.

Школским програмом ближе се одређује начин на који школа образује и васпитава ученике ради стицања знања, вештина и ставова неопходних за даље образовање и запошљавање, успоставља организациону структуру засновану на тимском раду и одговорности сваког запосленог за остваривање утврђених циљева, као и повезивање са репрезентативним синдикатима и удружењима послодаваца и преузимање свог дела одговорности за развој друштвене средине.

Школски програм обухвата све садржаје, процесе и активности усмерене на остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа, и задовољење општих и специфичних образовних интереса и потреба ученика, родитеља, односно старатеља и локалне самоуправе, а у складу са оптималним могућностима школе.

Школски програм се доноси на основу наставног плана и програма, односно програма одређених облика стручног образовања, а узимајући у обзир развојни план школе, у складу са Законом и овим законом.

Школа, у складу са Законом, доноси школски програм, по правилу, на четири године и објављује га најкасније два месеца пре почетка школске године у којој ће почети његова примена.

Поједини делови школског програма иновирају се и надограђују у току његовог остваривања.

Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно старатеља у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.

Школски програм представља основу на којој сваки наставник и стручни сарадник планира, програмира и реализује свој рад.

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке,математичке,научне, уметничке,културне,здравствене,еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.
- Развијање знања, вештина,ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале,поштује друге особе и њихов идентите, потребе и интересе уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и доприноси демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци програма образовања су:

Циљеви Школског програма су циљеви образовања и васпитања ученика:

- ✓ Остваривање пуног интелектуалног, емоционалног, социјалног и физичког развоја сваког ученика у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- ✓ Стицање квалитетних знања, вештина и ставова који су свима неопходни за лично остварење и развој, инклузију, наставак школовања и запослење;
- ✓ Разијање језичких, математичких и научних компетенција, као и међупредемтних компетенција – дигиталних, учења како се учи, међуљудских и грађанских компетенција и културног изражавања;
- ✓ Развој ставралачких способности, креативности, естетске перцепције и укуса;
- ✓ Развој спсобности проналажења, анализирања, примене и саопштавања информација, уз вешто и ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
- ✓ Оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању, професионалном раду и свакодневном животу ради унапређења личног живота и економског, социјалног и демократског развоја друштва;
- ✓ Развој свести о себи, самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења;
- ✓ Оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
- ✓ Развој и практиковање здравих животних стилова, свести о важности соспственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- ✓ Развој свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине, еколошке етике и заштите животиња;
- ✓ Развој способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, квалитетне и ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад и неговање другарства и пријатељства;
- ✓ Развијање способности за улогу одговорног грађанина, за живот у демократски уређеном и хуманом друштву заснованом на поштовању људских и грађанских права, права на различитост и бризи за друге, као и основних вредности правде, истине, слободе, поштења и личне одогворности;
- ✓ Формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика, традиције и културе срспког народа, националних мањина, и етничких заједница, других народа, развијање мултикултурализма, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
- ✓ Развој и поштовање расне, националне, културне, језиче, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости;
- ✓ Повећање образовног нивоа становништва и развој републике Србије као државе засноване на знању.

Уз Годишњи програм рада школе и Развојни план, Школски програм је један од најважнијих докумената школе који обезбеђује остваривање наставних планова и програма, потреба ученика и родитеља, потреба школе и јединице локалне самоуправе.

Школски програм се израђује по образовним захтевима, за сваки предмет, сваки разред и за све ваннаставне активности које се реализују на нивоу разреда, профила или школе.

- обавезни део наставног плана и програма
- изборни део наставног плана и програма
- факултативни део наставног плана и програма

Обавезни део наставног плана и програма садржи основне предмете и садржаје који су обавезни за све ученике одређеног нивоа и врсте образовања.

Изборни део обухвата изборне предмете и садржаје програма по нивоима и врстама образовања од којих ученик бира један или више предмета према својим склоностима. Обавезни изборни програм је Грађанско васпитање и Верска насатава.

Факултативни део обухвата предмете који се задовољавају интереси ученика у складу са могућностима школе. Сходно томе организоваће се додатна настава, биће понуђен различит избор секција, у школи врло успешно ради хор, интензивиран је рад ђачког парламента, урађен је и усвојен план ученичких екскурзија, а школа ће бити активнија у културним и јавним дешавањима у свом месту и околини.

Законом је предвиђено и регулисано шта Школски програм треба да садржи:

Школски програм средње школе садржи:

1) циљеве школског програма;
2) назив, врсту и трајање свих програма образовања и васпитања које школа остварује и језик на коме се остварује програм;
3) обавезне и изборне предмете и модуле по образовним профилима и разредима;
4) начин остваривања принципа, циљева и исхода образовања и стандарда постигнућа, начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма, програма других облика стручног образовања и врсте активности у образовно-васпитном раду;
5) програм допунске, додатне и припремне наставе;
6) програме и активности којима се развијају способности за решавање проблема, комуникација, тимски рад, самоиницијатива и подстицање предузетничког духа;
7) факултативне наставне предмете, њихове програмске садржаје и активности којима се остварују;
8) начине остваривања и прилагођавања програма музичког и балетског образовања и васпитања, образовања одраслих, ученика са посебним способностима и двојезичног образовања;
9) програм културних активности школе;
10) програм слободних активности;
11) програм каријерног вођења и саветовања;
12) програм заштите животне средине;
13) програме заштите од насиља, злостављања и занемаривања и програме превенције других облика ризичног понашања;
14) програм школског спорта;
15) програм сарадње са локалном самоуправом;
16) програм сарадње са породицом;
17) програм излета и екскурзија;
18) програм безбедности и здравља на раду;
19) друге програме од значаја за школу.

Индивидуални образовни планови свих ученика који се образују по индивидуалном образовном плану чине прилог школског програма

Остваривањем Школског програма очекује се развијање следећих компетенција:

1) Компетенција комуникације на српском (или матерњем) језику

Ученик је у стању да разуме, користи и критички размишља о идејама, чињеницама, осећањима и ставовима које изражавају други на српском језику у усменом и писаном облику. У стању је да изрази и тумачи сопствене мисли, ставове, осећања у усменом и писаном облику на српском језику. Ученик користи српски језик да би учествовао у различитим друштвеним и културним ситуацијама на примерен, конструктиван и креативан начин.

2) Компетенција комуникације на страном језику

Ученик је у стању да разуме, користи и критички размишља о идејама, чињеницама, осећањима и ставовима које изражавају други на страном језику у усменом и писаном облику. У стању је да изрази и тумачи сопствене мисли, ставове, осећања у усменом и писаном облику на страном језику. Ученик користи страни језик да би учествовао у различитим друштвеним и културним ситуацијама на примерен, конструктиван и креативан начин;

3) Математичка компетенција

Ученик је у стању да користи, опише и објасни математичке појмове и процедуре, предвиди појаве, доноси математички засноване одлуке и решава проблеме у различитим ситуацијама. Ученик може да идентификује и разуме улогу коју математика има у савременом животу и активно, конструктивно и критички учествује у животу заједнице и доприноси њеном развоју.

4) Научно-технолошка компетенција

Ученик је у стању да користи и примењује знање и научне методе при препознавању научних проблема, формулише научна објашњења појава и изводи на чињеницама засноване закључке о научно релевантним питањима.

Ученик разуме науку као најзначајнији облик људског сазнања и делатности за развој друштва, поседује свест о начинима на који наука и технологија обликују живот у савременом друштву и разуме колико је важно имати одговоран однос према употреби научних достигнућа за данашње и будуће генерације.

5) Компетенција за решавање проблема

Ученик је у стању да препозна, разуме и реши проблемске ситуације у којима решење није видљиво на први поглед, користећи знања и вештине стечене из различитих предмета. Решавање проблема подразумева и спремност ученика да се ангажује и конструктивно и промишљено допринесе решавању проблема са којима се суочава заједница којој припада.

6) Информатичка компетенција

Ученик компетентно и критички користи технологије информационог друштва у разноврсним ситуацијама и активностима да би остварио личне циљеве и активности, конструктивно и промишљено учествовао у животу заједнице.

7) Компетенција за учење

Ослањајући се на претходна знања и искуства, ученик је у стању да организује учење, самостално или у групи, на ефикасан начин и у складу са сопственим потребама. Ученик је свестан начина на који учи и расположивих ресурса за учење (књиге, интернет, друге особе итд.), мотивисан је да учи, може да управља процесом учења и превазилази тешкоће са којима се суочава током учења.

8) Компетенција за одговоран однос према здрављу

Ученик је свестан, краткорочних и дугорочних, последица понашања које угрожава физичко и ментално здравље особе, има изграђене здраве животне стилове и спреман је да се понаша у складу са њима.

9) Компетенција за управљање сопственим понашањем и спремност за акцију

Ученик је у стању да идеје преточи у акцију. То подразумева критичко мишљење, креативност, иновативност и преузимање ризика, као и способност планирања и управљања активношћу – било самостално или у оквиру тима ради – ради остварења циљева. Ученик разуме контекст у коме се одвијају активности, уме да се усклади са њим и искористи могућности које се нуде.

10) Социјална компетенција (сарадња, тимски рад)

Ова врста компетенције омогућава ученицима да делотворно и конструктивно учествују у друштвеном животу, не угрожавајући интересе, потребе, осећања, права других, чиме се јача друштвена кохезија у Србији. Ученик уме да сарађује и тимски ради на решавању проблема, који су од значаја за њега и ширу друштвену заједницу.

11) Грађанска компетенција за живот у демократском друштву

Ученик разуме основне појмове, институције, процедуре, принципе и вредности демократског друштва, свестан је места и улоге грађанина за развој и одржање демократског друштва, разуме изазове са којима се суочава савремено друштво и држава и спреман је да активно и конструктивно учествује у различитим сферама друштвеног живота.

12) Културна компетенција

Ученик разуме значај који култура има за развој и просперитет појединца и друштва, у стању је да интерпретира културна дела и повеже их са својим личним искуством да би гаосмислио и обогатио. Ученик разуме значај креативног изражавања идеја, мисли, осећања у различитим медијима (музика,књижевност, извођачке и визуелне уметности).

13) Компетенција за одрживи развој

Ученик има свест да задовољење потреба садашњице не сме да угрози могућност будућих генерација да задовоље своје потребе, свестан је важности очувања животне околине и спреман је да се ангажује на конструктиван и креативан начин у очувању животне околине кроз самосталну активност и укључивање у различите друштвене акције.

.

ПРАЋЕЊЕ ВРЕДНОВАЊА И РЕАЛИЗАЦИЈЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Праћење и вредновање школског програма је континуиран задатак свих чланова школског тима, у фукцији унапређења свих сегмената школског програма у току школске године.

Саржај и праћење односи се на све сегменте школског програма па се између осталог прате:

- динамика реализације планираних активности у свим образовним областима или наставним предметима;
- динамика остваривања планираних исхода учења;
- напредовања у постигнућу ученика;
- усклађеност циљева и исхода са садржајима и темама;
- усклађеност наставних активности са развојним карактеристикама ученика и њиховим потребама и интересовањима;
- адекватност сарадње са родитељима, са локалном заједницом, са просветним властима и са стручним институцијама;
- степен активности ученика у наставним ситуацијама, степен ученичког задовољства школом, само еволуација наставника, њихово задовољство оствареним активностима;
- промене кадровске структуре у школи, стручно усавршавање наставног и руководећег кадра;
- промене услова рада (простор, опремљеност наставним средствима...) итд.

Начини праћања вредновања реализације школског програма зависе од садржаја који се прате. Природа садржаја одређује начин организовања и инструменте праћења. Неко од инструмената су: интервјуи, упитници, тестови, скале,...

Сарадници у праћењу и вредновању реализације школског програма су осим ученика, наставника, родитеља, стручних сарадника, директора и представници локалне заједнице, просветне власти и стручне институције. Носиоци послова праћења и вредновања остварују функцију праћења појединачно, а и организовано кроз: одељенске заједнице, заједнице родитеља , Савет родитеља, Школски одбор, Стручна већа, Наставничко веће, струковна удружења итд., у оквиру којих извештавају о својој активности праћења и запажањима. На уважавању и анализи њихових закључака и предлога заснива се дорада различитих сегмената школских програма током године.

НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА КОЈЕ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ

Средња школа у Брусу је школа средњег образовања и васпитања у трајању од четири године. **Наставни програми образовања и васпитања се остварују на српском језику.**

Решењем Министарства просвете, бр.106/2004-03 од 25.06.2009.год. школа испуњава прописане услове за обављање образовно-васпитног рада у погледу школског простора, опреме, наставних средстава и потребног броја наставника и стручних сарадника у складу са Правилником о врсти стручне спреме наставника, стручних сарадника и сарадника у настави у гимназији,као и у стручним школама и довољног броја ученика да остварује наставне планове и програме у:

Подручју рада – Гимназија:

1. Образовни профил : општи тип

   Трајање образовања: **четири године**

Подручју рада - Економија, право и администрација:

1. Образовни профил : економски техничар

   Трајање образовања: **четири године**

Подручје рада – Трговина, угоститељство и туризам:

1. Образовни профил: **туристички техничар**

   Трајање образовања: **четири године**

2. Образовни профил: **угоститељски техничар**

   Трајање образовања: **четири године**

3. Образовни профил: **конобар**

   Трајање образовања: **три године**

4. Образовни профил: **кувар**

   Трајање образовања: **три године**

5. Образовни профил: **посластичар**

   Трајање образовања: **три године**

ОБАВЕЗНИ И ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ И МОДУЛИ ПО ОБРАЗОВНИМ ПРОФИЛИМА И РАЗРЕДИМА

Гимназија - Општи тип (Сл. Гласник бр.7/2011)

Ред. број	И ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		разр. час. наст.				нас. у блоку год.	разр. час. наст.				нас. у блоку год.	разр. час. наст.				нас. у блоку год.	разр. час. наст.				нас. у блоку год.	разр. час. наст.				нас. у блоку год.
		недељно		годиш.			недељно		годиш.			недељно		годиш.			недељно		годиш.			недељно		годиш.		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	а. Српски језик и књижевност	4		148			4		140			4		144			4		128			16		560		
2.	Српски као нематерњи језик*	2*					2*					2*					2*					8*				
3.	Први страни језик	2		74			2		70			4		144			3		96			11		384		
4.	Други страни језик	2		74			2		70			2		72			2		64			8		280		
5.	Латински језик	2		74			2		70			-					-					4		144		
6.	Устав и права грађана	-					-					-					1		32			1		32		
7.	Социологија	-					-					-					2		64			2		64		
8.	Психологија	-					2		70			-					-					2		70		
9.	Филозофија	-					-					2		72			3		96			5		168		
10.	Историја	2		70			2		74			2		72			2		64			8		280		
11.	Географија	2		74			2		70			2		72			-					6		216		
12.	Биологија	2		74			2		70			2		72			2		64			8		280		
13.	Математика	4		148			4		140			4		144			4		128			16		560		
14.	Физика	2		74			2		70			3		108			2		64			9		316		
15.	Хемија	2		74			2		70			2		72			2		64			8		280		
16.	Рачунарство и информатика		2		74	-	-	-	-	60	-	1	-	36	30	-	1	-	32	30		3	1	105	157	
17.	Музичка култура	1		37			1		35			-					-					2		72		
18.	Ликовна култура	1		37			1		35			-					-					2		72		
19.	Физичко васпитање	2		74			2		70			2		72			2		64			8		280		
	Укупно А:	29	1	1073	37	-	30	-	1050	60	-	30		1080	30	-	30		960	30		119	1	4163	157	
	Укупно А:	30		1110			30		1110			30		1110			30		990			120		4320		

Економски техничар (Сл. Гласник бр.4/2013 и 11/2013)

Ред. бр.	I. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ А. Општеобразовни предмети	ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б
		нед.		год.			нед.		год.			нед.		год.			нед.		год.			нед.		год.		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	а. српски језик и књижевност	3		111			3		108			3		108			3		99			12		426		
2.	Српски као нематерњи језик	2*					2*					2*					2*									
3.	Страни језик	3		111			3		108			3		108			3		99			12		426		
4.	Социологија											2		72								2		72		
5.	Историја	2		74			2		72													4		146		
6.	Физичко васпитање	2		74			2		72			2		72			2		66			8		284		
7.	Математика	3		111			3		108			3		108			3		99			12		426		
8.	Рачунарство и информатика		2		74																		2		74	
9.	Екологија	2		74																		2		74		
10.	Хемија	2		74																		2		74		
		17	2	629	74		13		468					468			11		363			54	2	1928	74	
	Укупно А:	**19**		**703**			**13**		**468**			**13**		**468**			**11**		**363**			**56**		**2002**		

НАПОМЕНА: *) За ученике који наставу слушају на једном од језика народа и народности (Закон о средњој школи, члан 5).

Ред. бр.	Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				5	раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	Основи економије	2		74			2		72			2		72			2		66			8		284		
2.	Пословна економија	2		74			2		72			2		72			2		66			8		284		
3.	Рачунарство	1	2	37	74		1	2	36	72	30	2	2	72	72	30	2	2	66	66	30	6	8	211	284	90
4.	Савремена пословна коресподенција	1	2	37	74		1	2	36	72												2	4	73	146	
5.	Статистика											2		72			2		66			4		138		
6.	Уставно и привредно право											2		72			2		66			4		138		
7.	Монетарна економија и банкарство											2		72			2		66			4		138		
8.	Комерцијално познавање робе						2		72													2		72		
9.	Маркетинг																2		66			2		66		
10.	Економска географија						2		72													2		72		
11.	Пословна информатика												2		72			2		66			4		138	
	УКУПНО Б:	6	4	222	148		10	4	360	144		12	4	432	144		14	4	462	132		42	16	1476	568	
	УКУПНО Б:	10		370			14		504		30	16		576		30	18		594		30	57		2044		90
	УКУПНО А+Б:	23	6	851	222		23	4	828	144		25	4	900	144		25	4	825	132		96	18	3404	642	
	УКУПНО А+Б:	29		1073			27		972		30	29		1044		30	29		957		30	114		4046		90
	Укупно часова:	**29**		**1073**			**27**		**1002**			**29**		**1074**			**29**		**987**			**114**		**4136**		

Туристички техничар (Сл. Гласник бр.8/2013 и 8/2014)

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ
I НАСТАВНИ ПЛАН
за образовни профил Туристички техничар

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**18**	**2**		**594**	**66**			**13**			**416**				**9**			**279**				**12**			**360**				**1649**	**66**			**1715**
1.	Српски језик и књижевност	3			99				3			96				3			93				3			90				**378**				**378**
1.1	_____језик и књижевност*	3			99				3			96				3			93				3			90				**378**				**378**
2.	Српски као нематерњи језик*	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
3.	Страни језик	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
4.	Физичко васпитање	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
5.	Математика	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
6.	Рачунарство и информатика		2			66																									**66**			**66**
7.	Историја	2			66				2			64																		**130**				**130**
8.	Музичка культура																						1			30				**30**				**30**
9.	Физика	2			66																									**66**				**66**
10.	Географија	1			33				2			64																		**97**				**97**
11.	Хемија	2			66																									**66**				**66**
12.	Биологија	2			66																									**66**				**66**
13.	Социологија са правима грађана																						2			60				**60**				**60**
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**7**	**4**		**231**	**132**		**120**	**5**	**5**	**6**	**160**	**160**	**192**	**150**	**14**	**6**		**434**	**186**		**180**	**5**	**6**	**6**	**150**	**180**	**180**	**120**	**975**	**658**	**372**	**570**	**2575**
1.	Страни језик II	3			99				3			96				3			93				3			90				**378**				**378**
2.	Основи туризма и угоститељства	2			66																									**66**				**66**
3.	Основи економије	2			66																									**66**				**66**
4.	Агенцијско и хотелијерско пословање		4			132		90		5	6		160	192	120		4			124		120		4	6		120	180	120		**536**	**372**	**450**	**1358**
5.	Економика и организација туристичких предузећа								2			64																		**64**				**64**
6.	Пословна кореспонденција																2			62											**62**			**62**
7.	Туристичка географија															2			62				2			60				**122**				**122**
8.	Психологија у туризму															2			62											**62**				**62**
9.	Финансијско пословање															2			62											**62**				**62**
10.	Маркетинг у туризму и угоститељству															2			62											**62**				**62**
11.	Историја уметности															3			93											**93**				**93**
12.	Предузетништво																							2			60				**60**			**60**
13.	Професионална пракса							30							30							60											**120**	**120**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**			**33**				**3**			**96**				**3**			**93**				**3**			**90**				**312**				**312**
1.	Грађанско васпитање / Верска настава	1			33				1			32				1			31				1			30				**126**				**126**
2.	Изборни предмет према програму образовног профила								2			64				2			62				2			60				**186**				**186**
Укупно А1+А2+Б		**26**	**6**		**858**	**198**		**120**	**21**	**5**	**6**	**672**	**160**	**192**	**150**	**26**	**6**		**806**	**186**		**180**	**20**	**6**	**6**	**600**	**180**	**180**	**120**	**2936**	**724**	**372**	**570**	**4602**
Укупно А1+А2+Б		**32**			**1176**				**32**			**1174**				**32**			**1172**				**32**			**1080**				**4602**				

Напомена:***За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине**

Настава ,по овом наставном плану реализује се само у ПРВОМ разреду.Наредни план се примењује уДРУГОМ,ТРЕЋЕМ и ЧЕТВРТОМ разреду

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила					
Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети*					
1.	Здравствена култура		2		
2.	Географија културе			2	
3.	Пословна информатика у туризму и угоститељству *		2	2	
4.	Туристичке дестинације света				2
5.	Смештај у сеоском туристичком домаћинству				2
6.	Исхрана		2		
7.	Барско пословање*				2
8.	Посебни облици туризма			2	
9.	Право у туризму		2		
Општеобразовни предмети					
1.	Страни језик III**		2	2	2
2.	Историја (одабране теме)***			2	2
3.	Филозофија***			2	2
4.	Ликовна култура		1		
5.	Екологија и заштита животне средине		1		

Напомена: * **Програм изборног предмета реализује се путем вежби**

****Страни језик III ученик може изабрати само у II разреду и изучавати га једну, две или три године**

*****Ученик изборни предмет бира једном у току школовања**

	А) ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					IV РАЗРЕД					УКУПНО				
		Разредно-часовна настава				блок	Разредно-часовна настава				блок	Разредно-часовна настава				блок	Разредно-часовна настава				блок	Разредно-часовна настава				блок
		Недељни		Годишњи			Недељни		Годишњи			Недељни		Годишњи			Недељни		Годишњи			Недељни		Годишњи		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	Српски језик и књижевност	3		105			3		102			3		96			3		87			12		390		
2.	Страни језик I	3		105			3		102			3		96			3		87			12		390		
3.	Социологија											2		64								2		64		
4.	Филозофија																2		58			2		58		
5.	Историја	2		70			2		68													4		138		
6.	Музичка уметност	1		35																		1		35		
7.	Ликовна култура						1		34													1		34		
8.	Физичко васпитање	2		70			2		68			2		64			2		58			8		260		
9.	Математика	3		105			3		102			2		64			2		58			10		329		
10.	Рачунарство и информатика		2		70			2		68													4	0	138	
11.	Географија	2		70			1		34													3		104		
12.	Физика	2		70			2		68													4		138		
13.	Хемија	2		70			2		68													4		138		
14.	Биологија	2		70			2		68													4		138		
15.	Устав и права грађана											1		32								1		32		
	Укупно А :	22	2	770	70		21	2	714	68		13		416			12		348			68	4	2248	138	
	УКУПНО А (Т+В) :	24		840			23		782			13		416			12		348			72		2386		
	Б/ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ (теорија, вежбе, практична настава, настава у блоку)																									
1.	Страни језик II	4		140			4		136			4		128			4		116			16		520		
2.	Основи туризма и угоститељства	2		70																		2		70		
3.	Економика и организација предузећа						2		68													2		68		
4.	Психологија											2		64								2		64		
5.	Финансијско пословање											2		64								2		64		
6.	Статистика											2		64								2		64		
7.	Пословна кореспонденција и комуникације*												2		64								2		64	
8.	Туристичка географија											2		64			2		58			4		122		
9.	Историја уметности											2		64			2		58			4		122		
10.	Спољнотрговинско и девизно послов.																2		58			2		58		
11.	Право																2		58			2		58		
12.	Економика туризма																2		58			2		58		
13.	Маркетинг у туризму																2		58			2		58		
14.	Агенцијско-хотелијерско пословање	2		70		60	2	1	68	34	90	2		64		150	2	1	58	29	150	8	2	260	63	450
	Укупно Б:	8		280		60	8	1	272	34	90	16	2	512	64	150	18	1	522	29	150	50	4	1586	127	450
	УКУПНО Б (Т+В):	8		280			9		306			18		576			19		551			54		1713		
	В/ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ (Верска настава или Грађанско васпитање)																									
1.	Верска настава или Грађанско васпитање	1		35			1		34			1		32			1		29			4		130		
	УКУПНО А+Б+В:	33		1155		60	33		1122		90	32		1024		150	32		928		150	120		4229		450

Угоститељски техничар (Сл. Гласник бр.08/2013 и 11/2013)

Ред. број	I ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	а. Српски језик и књижевност	3		105			3		102			3		96			3		87			12		390		
2.	Српски као нематерњи језик*	2*					2*					2*					2*					8*				
3.	Страни језик I	2		70			2		68			2		64			2		58			8		260		
4.	Социологија											2		64								2		64		
5.	Филозофија																2		58			2		58		
6.	Историја	2		70			2		68													4		138		
7.	Музичка уметност	1		35																		1		35		
8.	Ликовна култура						1		34													1		34		
9.	Физичко васпитање	2		70			2		68			2		64			2		58			8		260		
10.	Математика	3		105			3		102			2		64			2		58			10		329		
11.	Рачунарство и информатика		2		70			2		68													4		138	
12.	Географија	2		70			1		34													3		104		
13.	Физика	2		70			2		68													4		138		
14.	Хемија	2		70			2		68													4		138		
15.	Биологија	2		70			2		68													4		138		
16.	Устав и права грађана											1		32								1		32		
	Укупно А:	21	2	735	70		20	2	680	68		12		384			11		319			64	4	211	138	
	Укупно А:	**23**		**805**			**22**		**748**			**12**		**384**			**11**		**319**			**68**		**2256**		

Напомена:*) *За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ (теорија, вежбе, практична настава)		ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	Страни језик II	3		105			3		102			3		96			3		87			12		390		
2.	Основи туризма и угоститељства	2		70																		2		70		
3.	Хигијена	2		70																		2		70		
4.	Економика и организација предузећа						2		68													2		68		
5.	Психологија											2		64								2		64		
6.	Основи куварства											2		64								2		64		
7.	Туристичка географија											2		64			2		58			4		122		
8.	Познавање робе											2		64			2		58			4		122		
9.	Маркетинг у туризму																2		58			2		58		
10.	Хотелијерство																2		58			2		58		
11.	Наука о исхрани																2		58			2		58		
12	Услуживање са практичном наставом		2		70	60		5		170	90		8		256	150		8		232	150	8	15	260	468	450
	Укупно Б:	7	2	245	70	60	5	5	170	170	90	11	8	352	256	150	13	8	377	232	150	44	15	1404	468	450
Укупно Б:		9		375		60	10		340		90	19		608		150	21		609		150	59		1872		450
Укупно А + Б:		28	4	1050	70	60	25	7	850	170	90	25	6	800	192	150	26	6	754	174	150	108	19	3522	606	450
Укупно А + Б:		32		1120		60	32		1020		90	31		992		150	32		928		150	127		4128		450
Укупно часова:		**32**		**1180**			**32**		**1110**			**31**		**1142**			**32**		**1078**			**127**		**4578**		

Кувар(Сл. Гласник бр.10/2012)

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**11**	**2**		**374**	**68**			**9**			**288**				**8**			**240**	**р**			**902**	**68**			**970**
1.	Српски језик и књижевност	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
1.1	_____ језик књижевност*	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
2.	Српски као нематерњи језик*	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
3.	Страни језик	2			68				2			64											**132**				**132**
4.	Физичко васпитање	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
5.	Математика	2			68				2			64				1			30				**162**				**162**
6.	Рачунарство и информатика		2			68																		**68**			**68**
7.	Историја															2			60				**60**				**60**
8.	Хемија	1			34																		**34**				**34**
9.	Екологија и заштита животне средине								1			32											**32**				**32**
10.	Географија	1			34																		**34**				**34**
11.	Социологија са правима грађана															1			30				**30**				**30**
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**6**	**12**		**204**	**408**		**90**	**2**	**12**	**6**	**64**	**384**	**192**	**150**	**1**	**14**	**6**	**30**	**420**	**180**	**120**	**298**	**1212**	**372**	**360**	**2242**
12.	Здравствена култура	2			68																		**68**				**68**
13.	Основе туризма и угоститељства	2			68																		**68**				**68**
14.	Куварство		12			408		60		12	6		384	192	90		10	6		300	180	120		**1092**	**372**	**270**	**1734**
15.	Националне кухиње																2			60				**60**			**60**
16.	Основе услуживања															1			30				**30**				**30**
17.	Економика туристичких и угоститељских предузећа								1			32											**32**				**32**
18.	Туристичка географија								1			32											**32**				**32**
19.	Предузетништво																2			60				**60**			**60**
20.	Исхрана	2			68																		**68**				**68**
21.	Професионална пракса							30							60											**90**	**90**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**			**34**				**3**			**96**				**3**			**90**				**220**				**220**
1.	Грађанско васпитање / Верска настава	1			34				1			32				1			30				**96**				**96**
2.	Изборни предмети према програму образовног профила								2			64				2			60				**124**				**124**
Укупно А1+А2+Б		**18**	**14**		**612**	**476**		**90**	**14**	**12**	**6**	**448**	**384**	**192**	**150**	**12**	**14**	**6**	**360**	**420**	**180**	**120**	**1420**	**1280**	**372**	**360**	**3432**
Укупно		**32**			**1178**				**32**			**1174**				**32**			**1080**				**3432**				

Напомена:*За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила

Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД		
		I	II	III
Стручни предмети				
1.	Пословни страни језик		2	2
2.	Путеви хране		2	
3.	Познавање животних намирница		2	
4.	Пословна информатика у туризму и угоститељству		2	
5.	Психологија у туризму и угоститељству			2
6.	Маркетинг у туризму и угоститељству			2
7.	Општа туристичка географија			2
Општеобразовни предмети				
1.	Страни језик I			1
2.	Изабрани спорт		1	1
3.	Историја (одабране теме)			1
4.	Ликовна култура		1	
5.	Музичка култура		1	

Посластичар(Сл. Гласник бр.10/2012)

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**11**	**2**		**374**	**68**			**9**			**288**				**8**			**240**				**902**	**68**			**970**
1.	Српски језик и књижевност	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
1.1	_____ језик и књижевност*	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
2.	Српски језик као нематерњи језик*	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
3.	Страни језик	2			68				2			64											**132**				**132**
4.	Физичко васпитање	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
5.	Математика	2			68				2			64				1			30				**162**				**162**
6.	Рачунарство и информатика		2			68																		**68**			**68**
7.	Историја															2			60				**60**				**60**
8.	Хемија	1			34																		**34**				**34**
9.	Екологија и заштита животне средине								1			32											**32**				**32**
10.	Географија	1			34																		**34**				**34**
11.	Социологија са правима грађана															1			30				**30**				**30**
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**6**	**12**		**204**	**408**		**90**	**2**	**12**	**6**	**64**	**384**	**192**	**150**		**15**	**6**		**450**	**180**	**120**	**268**	**1242**	**372**	**360**	**2242**
12.	Здравствена култура	2			68																		**68**				**68**
13.	Основе туризма и угоститељства	2			68																		**68**				**68**
14.	Исхрана	2			68																		**68**				**68**
15.	Посластичарство		12			408		60		12	6		384	192	90		10	6		300	180	120		**1092**	**372**	**270**	**1734**
16.	Основе услуживања																1			30				**30**			**30**
17.	Економика туристичких и угоститељских предузећа								1			32											**32**				**32**
18.	Туристичка географија								1			32											**32**				**32**
19.	Националне посластице																2			60				**60**			**60**
20.	Предузетништво																2			60				**60**			**60**
21.	Професионална пракса							30							60											**90**	**90**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**			**34**				**3**			**96**				**3**			**90**				**220**				**220**
1.	Грађанско васпитање / Верска настава	1			34				1			32				1			30				**96**				**96**
2.	Изборни предмети према програму образовног профила				68				2			64				2			60				**192**				**124**
Укупно А1+А2+Б		**20**	**12**		**680**	**408**		**90**	**14**	**12**	**6**	**448**	**384**	**192**	**150**	**13**	**14**	**5**	**390**	**420**	**150**	**120**	**1518**	**1212**	**342**	**360**	**3432**
Укупно		**32**			**1178**				**32**			**1174**				**32**			**1080**				**3432**				

У трећем разреду ученици су од понуђених предмета узабрали Енглески језик са једним часом недељно и Изабрани спорт-Фудбал са једним часом недељно.

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила

Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД		
		I	II	III
Стручни предмети				
1.	Пословни страни језик		2	2
2.	Пословна информатика		2	
3.	Психологија у туризму и угоститељству			2
4.	Чоколатерство		2	
5.	Маркетинг у туризму и угоститељству			2
6.	Општа туристичка географија			2
Општеобразовни предмети				
1.	Страни језик I			1
2.	Изабрани спорт		1	1
3.	Историја (одабране теме)			1
4.	Ликовна култура		1	
5.	Музичка култура		1	

Конобар(Сл. Гласник бр.10/2012)

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**11**	**2**		**374**	**68**			**9**			**288**				**8**			**240**				**902**	**68**			**970**
1.	Српскијезик и књижевност	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
1.1	_____ језики књижевност*	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
2.	Српски као нематерњи језик*	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
3.	Странијезик	2			68				2			64											**132**				**132**
4.	Физичковаспитање	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
5.	Математика	2			68				2			64				1			30				**162**				**162**
6.	Рачунарство и информатика		2			68																		**68**			**68**
7.	Историја															2			60				**60**				**60**
8.	Хемија	1			34																		**34**				**34**
9.	Екологија и заштита животне средине								1			32											**32**				**32**
10.	Географија	1			34																		**34**				**34**
11.	Социологијасаправимаграђана															1			30				**30**				**30**
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**6**	**6**	**6**	**204**	**204**	**204**	**90**	**8**	**6**	**6**	**256**	**192**	**192**	**150**	**5**	**10**	**6**	**150**	**300**	**180**	**120**	**548**	**606**	**576**	**330**	**2242**
12.	Странијезик II	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
13.	Здравственакултура	2			68																		**68**				**68**
14.	Основетуризма и угоститељства	2			68																		**68**				**68**
15.	Свечанипријеми																3			90		30					**120**
16.	Услуживање		6	6		204	204	60		6	6		192	192	90		5	6		150	180	90		**546**	**576**	**240**	**1362**
17.	Исхрана								2			64											**64**				**64**
18.	Економика туристичких и угоститељских предузећа								1			32											**32**				**32**
19.	Психологија у туризму и угоститељству															2			60				**60**				**60**
20.	Основекуварства								2			64											**64**				**64**
21.	Основепосластичарства															1			30								**30**
22.	Туристичкагеографија								1			32															**32**
23.	Предузетништво																2			60				**60**			**60**
24.	Професионалнапракса							30							60											**90**	**90**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**			**34**				**3**			**96**				**3**			**90**				**220**				**220**
1.	Грађансковаспитање / Версканастава	1			34				1			32				1			30				**96**				**96**
2.	Изборни предмети према програму образовног профила								2			64				2			60				**192**				**124**
Укупно А1+А2+Б		**18**	**8**	**6**	**612**	**272**	**204**	**90**	**20**	**6**	**6**	**640**	**192**	**192**	**150**	**16**	**10**	**6**	**480**	**300**	**180**	**120**	**1670**	**674**	**576**	**330**	**3432**
Укупно		**32**			**1178**				**32**			**1174**				**32**			**1080**				**3432**				

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила

Рб	Листаизборнихпредмета	РАЗРЕД		
		I	II	III
Стручнипредмети				
1.	Пословна информатика у туризму и угоститељству		2	
2	Барско пословање		2	
3.	Маркетинг у туризму и угоститељству			2
4.	Општа туристичка географија			2
Општеобразовнипредмети				
1.	Страни језикI			2
2.	Изабраниспорт		1	1
3.	Историја (одабранетеме)			1
4.	Ликовнакултура		1	
5.	Музичкакултура		1	

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРИНЦИПА, ЦИЉЕВА И ИСХОДА ОБРАЗОВАЊА И СТАНДАРДА ПОСТИГНУЋА,

Реализација школског програма заснива се на мисији школе, дефинисане Школским развојним планом, којом је предвиђено да школа тежи томе да доприносе реализацији националне стратегије развоја образовања и повећању броја високообразованих младих људи који се у нашој школи припремају за наставак школовања. Мисија школе је и развијање креативних, критичких , одговорних и професионално високо амбициозних грађана.

Принципи на којима се заснива реализација Школског програма и који се уграђују у све школске активности су:

- уважавање и поштовање свих учесника у школском животу,
- уважавање и поштовање личности, личних својстава, узрасних и развојних карактеристика ученика,
- поштовање и неговање основних људских, индивидуалних и дечјих права и слобода,
- безусловно поштовање неповредивости личног интегритета и вредности сваког људског бића,
- равноправност, солидарност и правичност,
- поштовање и неговање природне и социјалне средине и
- изградња образовно и развојно подстицајног окружења.

Развијање демократских вредности и грађанских вештина код ученика остварује се демократизацијом школе, тј. развијањем партиципативности ученика и родитеља у школском животу и одлучивању.

Ученицима се у школи пружа подршка личном и професионалном развоју уважавањем њиховог свакодневног искуства и знања која стичу ван школе, у оквиру стручних, грађанских и културних удружења и клубова, ИС Петница и сл, кроз повезивање тих знања и искустава са садржајем наставе.

Приоритетни задаци школе, на путу достизања постављених циљева у реализацији Школског програма и остварења основних принципа су:

1. Унапређење система за праћење и вредновање квалитета рада систематским праћењем, анализирањем, извештавањем и планирањем мера за унапређење квалитета;
2. Унапређење професионалног развоја наставника и методичка модернизација наставе проширивањем обима интерних обука у школи и обухвата наставника који се стручно усавршавају, као и подстицањем коришћења модерних и интерактивних метода рада у настави;
3. Развијање инклузивне образовне праксе прилагођавањем рада индивидуланим потребама и специфичним развојним потребама сваког ученика, као и ученика из осетљивих социјалних група;
4. Хоризонтална и ветикална међупредметна повезаност планирањем корелације између наставних предмета, одржавањем заједничких часова, организовањем студијских посета, организовањем Гимфеста, посећивањем свих доступних сајмова и фестивала науке, организовањем факултативних активности које интегришу интересовања и знања из различитих образовних и друштвених области.

НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОПИСАНИХ НАСТАВНИХ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА,

Наставници примењују одређене НАСТАВНЕ МЕТОДЕ у свим етапама наставног процеса од увођења до евалуације у циљу стицања знања, развијања способности, развијања мотивације за рад, стицања одређених личних особина. Избором и комбинацијом метода обезбеђује се најекономичнији пут остваривања постављених васпитно-образовних циљева. Унутрашњу основу наставних метода чине логичке операције индукције, дедукције, анализе, синтезе, уопштавања, генерализације, чиме се обезбеђује повезаност чулног искуства, мишљења и праксе. Наставне методе се непосредно ослањају на психолошке законитости учења. Оне мотивишу, обезбеђују позитивни доживљај вредности учења, а у корелацији са одређеним садржајима и средствима ангажују позитивне емоције и стваралачке способности ученика. Сваком наставном методом постижу се неки задаци, и у одређеним наставним ситуацијама свака метода постиже свој оптимум онда када највише одговара природи градива. У Гимназији у Ћуприји, у остваривању планираних образовно-васпитних програма користе се следеће наставне методе:

1. Вербалне методе или методе живе речи: монолошка и дијалошка. Жива реч је услов педагошке комуникације која има информативну вредност и заједно са својом емоционалном компонентом остварује одређен васпитни утицај на ученика. Жива реч развија говор који је облик и израз мисли. Свака реч је већ симбол, она уопштава. Развој говора утиче на развој апстрактног мишљења. Говором се изражавају и осећања, доживљаји, препознају уметнички изрази.

а) Метода усменог излагања - систематско вербално излагање делова градива. Позитивне стране ове методе су систематичност, економичност, могућност истицања битног у излагању, могућност утицања на осећања, могућност прилагођавања стила и сложености излагања претходним знањима ученика. Недостаци ове методе су у томе што су ученици мање активни, немогуће је пратити да ли ученици схватају излагање и изношење готових обликованих чињеница, па се она обавезно допуњује комбиновањем са другим наставним методама. Облици ове методе који се користе у школи су:

- **приповедање:** најчешће се примењује у настави језика и хуманистичких предмета;

- **описивање:** примењује се у циљу вербалног сликања својстава предмета, објеката, појава при чему научно описивање мора бити објективно, свестрано, тачно, детаљно, док уметничко описивање захтева познавање језичко-стилских средстава и субјективног доживљавања;

- **образлагање:** појављује се када је у вези са неком констатацијом дошло до нејасноћа о узроцима појава, о узрочно-последичној повезаности појава, када је потребно аргументовати доказ, образложити правило примерима;

- **објашњавање:** најчешћи и најсложенији облик излагања који се односи на објашњавање правила, принципа, метода, закона, теорију, аксиоме, системе, симболе, социо-културне вредности и др. Примењује се у настави свих премета, као и других видова образовно-васпитног рада кроз сложене мисаоне операције - описивање, издвајање, упоређивање, уопштавање које истовремено изазивају исте мисаоне функције ученика, што доводи до схватања апстрактних појмова. Рационалном схватању објашњавања помаже примена осталих наставних метода (дијалошка) као и наставна средства. Мисаона активност наставника је модел мисаоне активности ученика. Излагање остварује наставник, ученик, неки други учесник у настави или ваннаставним активностима (нпр. стручњак који је позван у школу, познати уметник и др.). Такође, користи се репродукција говора уз помоћ CD-а, радија, телевизије.

б) **Метода разговора** (или дијалошка метода) се користи у обради градива, понављању и проверавању путем питања и одговора и дискусије. Овом методом ученици се успешније активирају, подстичу се на увиђање односа међу појавама, закључивање и уопштавање што доприноси критичности, самосталности и самопоуздању. На тај начин ученици знања лакше схватају и трајније памте. Комуникација са наставником и међу ученицима сједињује индивидуални и колективни рад. Кроз разговор наставник најбоље упознаје особине и когнитивни стил ученика (начин мишљења и закључивања ученика). Методом разговора градиво се не излаже систематично као причањем. Уколико наставник није спреман да води ток дијалога ученици могу да скрену правац дискусије те се обради мање чињеница. Дијалогом се не могу тако успешно обрадити садржаји који треба да обезбеде емоционални доживљај. Квалитет разговора зависи од квалитета наставниковог питања. У школи се тежи избегавању употребе једнозначајних и допунских питања која као одговор траже репродукцију знања. Продуктивни дијалог обухвата питања и импулсе као што су: Ко? Како? Зашто? Опиши! Упореди! Анализирај! Образложи! Докажи да је ...! Претпостави да је ... и сл. Користе се следећи продуктивни облици разговора:

- **хеуристички разговор** у којем наставник поступно уз помоћ читања води ученике од појединости, до откривања општег због чега је за овај разговор потребно искуство и предзнање ученика (читање, претходно учење);

- **слободан разговор** током којег питање постављају и наставник и ученици о слободној теми или о теми која ће се обрађивати. Користи се и и на завршетку обраде неке теме да би се објасниле неке дилеме, поткрепиле доказом неке констатације па и проверили усвојени ставови и уверења и

- **дискусија** - полемика, дебата, расправа (у којој ученици међусобно и наставник и ученик) супростављају мишљења, износе и побијају аргументе, осветљавају проблеме са новог становишта. Услови за коришћење овог облика разговора (дискусија) су познавање теме, интересовање, способност излагања, надограђивања мисли на излагање претходника, као и позитивна својства личности - толеранција и међусобно уважавање ставова учесника у дискусији. У коришћењу дијалошке методе битно је да ученик буде слободан да поставља питања, да наставник кроз разговор добија повратну информацију о томе да ли су ученици схватили постављене проблеме, идеје и слично.

<u>2. Методе рада на тексту, писани и графички радови ученика</u>, односно рад ученика/наставника на разним изворима знања као и кроз многе мисаоне и практичне активности. Подстиче се коришћење, поред уџбеника, и приручника, лексикона, библиографија, штампе, енциклопедија, монографија, интернета; затим визуелног материјала - слика, цртежа, схема, дијаграма и многобројних симбола савремене визуелне комуникације. Ученици се подучавају да раде на информативном и научном тексту да би га разумели, његове информације уградили у свој систем знања и искуство у циљу примене у пракси. У школи је развијена пракса да ученике (путем индивидуалног рада, групног рада, учења путем решавања проблема, полупрограмирању и сл.) учимо да упознају садржај, информативне елементе текста и њихов однос да издвајају важне делове (податке, појмове) да упоређују, да структурирају садржај у јасан преглед, да оцењују вредност прочитаног и друго. Ученици се подстичу да расправљају о тексту са другима (што може да организује наставник), да посматрају појаве у животу о којима читају и да коначно остварују одлуке о примени схваћених информација у практичном раду или понашању.

- **Графички писмени радови** управо омогућавају илустровање, а тиме и продубљивање и трајније запамћивање текстовног градива, као и боље схватање узрочно-последичних и квантитативних и квалитативних односа. Интегралном применом ове методе ученици се оспособљавају за израду скица, планова, мапа ума, реферата и самосталних писаних, графичких и других радова. Писмени и графички радови прате наставни процес и на њима практично у току наставе раде и ученици и наставници.

<u>3. Метода показивања</u> се практикује у систематизацији ученикових чулног искуства и давању нових знања путем показивања објеката, предмета, појава и процеса у природи и друштву и ученикових вођеног усмераваног опажања и посматрања. Заснована је на принципу очигледности, примени савремене наставне технологије и повезивања школе са животом. Доприноси стицању знања на најбржи начин - непосредним и посредним опажањем, развија способност систематског посматрања, уводи ученике у праћење појава и процеса, развија способност прецизног изражавања о опаженом и извештавања, доприноси трајности знања, а код учења радњи остварује се повезаност живе речи (инструкције - коментар) уз допуну радом на тексту и опажања и практичне активности, при чему се ангажује више сензорних и менталних функција. Но, апстрактни појмови, идеје, унутрашње структуре предмета и појава не могу се непосредно опажати те њиховом објашњавању доприноси посредна очигледност, формирање представа и појмова на основу ученикових искуства и уз помоћ:

- изазиваних процеса у контролисаним условима (тј. експеримената),

- показивањем динамичких модела или статичких модела,

- показивањем слика: географских и историјских карата, дијапозитива, филмова, фотографија, а нарочито цртежа, скица, дијаграма и схема.

Путем савремених медија ученици се воде ка савладавању све апстрактнијих симбола визуелне комуникације укључујући и информатичку писменост. У школи се практикује коришћење свих наставних ситуација у којима се анализира (проблем, задатак, уметничко дело, систем), подаци доводе у међусобни однос, упоређује, објашњавају трансформације, при чему се ученицима указује на моделе мишљења и мисаоних операција и труди се да се прати ток њиховог мишљења. Адекватан избор и употреба наставних средстава, правилно показивање и извођење посматрања и показиваних активности од стране ученика добар су узор за самостални рад ученика и, што је крајњи циљ васпитања и образовања, за стицање радних способности ученика.

4. Метода практичних радова примењује се у лабораторији, кабинетима или ван школе. Односи се на огледе, експерименте и друге видове учења. Практични рад се организује:

а) у предметима где је директно одређен програмом и

б) у предметима где није одређен програмом, али из природе наставне јединице произилази да би учење било најбрже ако би се остварило практичним радом.

Корисно је примењивати практичан рад у предметима где се повезују особине и структуре супстанци и материјала, обликује и трансформише материјал (хемија, физика, биологија, ликовна култура, информатика). За извођење практичне радње која се састоји из радних операција ученик треба да познаје:

а) особине материја на коју делује или предмет (пројекат) рада;

б) потребна средства (инструменте) и њихову функцију и употребу;

в) структуру практичне радње (с обзиром на број и редослед практичних операција и др.).

Практични рад се примењује ради што непосреднијег осамостаљивања ученика и стога се изводи у комбинацији различитих облика рада - колективно, групно, у паровима и индивидуално до оспособљавања ученика за самостално планирање, реализацију и верификацију. Практични рад активира ученика у потпуности јер обухвата посматрање, мишљење и праксу, интезивније делује на формирање позитивног односа према раду, на мотивацију, интересовања и вредновање рада. У јединству са методама објашњавања, показивања, метода практичних радова има битну улогу у одређивању најрационалнијих путева професионалног формирања личности ученика.

НАСТАВНА СРЕДСТВА која се у школи користе одређена су њеном опремљеношћу и оспосбљеношћу наставника за њихово коришћење. Разнолика наставна средства се користе ради:

- мотивисања ученика за учење;
- повећавања ефективности учења;
- програмирања педагошке стратегије, активности ученика и наставника у свим етапама васпитно-образовног процеса њиховим посредством,
- постепеног осамостаљивања ученика у процесу стицања нових знања и њихове практичне примене при чему је рад са различитим изворима знања основа за подстицања перцептивних, практичних и мисаоних активности ученика, без којих нема усвајања нових знања, формирања ставова и уверења, - омогућавања ширег увођења диференцираних облика рада и савремених дидактичких система наставе и учења,
- ревалоризовања у већем степену методе стицања знања непосредним искуством ученика као и перманентног стицања секундарних информација путем савремених медија и материјала као најзначајнијег вида обогаћивања непосредног искуства ученика и
- оспособљавања ученика за селективни приступ информацијама и самообразовању.

Води се рачуна о томе да употреба савремених ИКТ средстава не буде у служби превазиђене рецептивне наставе. Наставна средства - штампана, аудитивна, визуелна, аудиовизуелна, па ни она најсавременија за делимичну аутоматизацију наставног процеса не могу изоловано обезбедити реализацију циљева и задатака наставне теме ако нису интегрални део шире групе наставних средстава (програмских захтева, уџбеника, средстава за лабораторијске експерименте, предмета и објеката непосредне стварности) укључујући и наставника као најважније "наставно средство" - најзначајнији чинилац наставе. У поступном савладавању апстрактних појмова (од непосредне стварности до вербалних и апстрактних симбола) посебан значај имају аудиовизуелна искуства ученика стечена путем савремених медија и материјала налазећи се на средини између објеката непосредне стварности и апстрактних визуелних и вербалних симбола. Без ових искустава која данас чине незаобилазно окружење наших ученика, немогуће је данас пуније изразити савремени свет, актуелизовати догађаје у њему и снажније га доживети. У нашој школи наставник остаје мера свих педагошких преображаја, програматор и процењивач вредности softwer-а, аниматор и организатор васпитно-образовног процеса и непосредни носилац васпитних задатака.

Врсте наставних средстава која се користе:

1) **Вербална наставна средства** (жива и изговорена реч - говор и репродукована реч и говор).

2) **Текстуална средства** (одговарајући штампани и посебно писани текстови из различитих области људског стваралаштва).

3) **Визуелно наставна средства** (сва она средства која се у току наставног процеса примају - опажају чулом вида: предмети, фотографије, дијаслике, цртежи, карте, схеме, графикони, дијаграми, симболи итд.).

4) **Аудитивна наставна средства** (сва она средства која примамо помоћу чула слуха; поред говора то су и: разни шумови у природи и акцетичне појаве, музички и тонски ефекти, разни звучни ефекти, репродуковани - вештачки и природни ефекти итд). Аудиовизуелна наставна средства постављају синтезу елемената аудитивних и визуелних средстава, као на пример: дијафилм праћен одговарајућим текстом, музиком, шумовима или другим звучним ефектима; тонски филмови; ТВ емисије, видео касете, и др. У ову групу средстава спадају и филм, дигиталне презентације и сл. Ова средства помажу у превазилажењу проблема апстрактности и ближа су ученицима. Без њих данас, тешко да се може свет потпуније актуелизовати и доживети.

5) **Мануелна наставна средства** чине посебну групу средстава. Она служе за извођење разноврсних операција, захвата и сл, као на пример: инструменти, апарати, предмети, материјали.

6) **Експериментална и демонстрациона наставна средства.** Овде спадају сва средства која обезбеђују извођење експеримената и демонстрација. Примењују се, осим у обавезној настави и у оквиру слобдних и факултативних активности (Гимфест, на пример).

7) **Помоћно-техничка наставна средства** омогућавају успешну примену осталих, главних наставних средстава. Користе се: рачунари, дигитални пројектор, апарат и видео камера, беле табле, лабораторијске столице, апликатори, апарати, показивачи и др. Осим што су савремени медији ближи и интересантнији ученицима, па их боље прихватају, они и ослобађају време наставнику да се више бави питањима васпитања и развоја личности ученика.

У свакодневном раду у школи води се рачуна о томе да сва наставна средства која наставник жели да примени или употреби на часу, морају бити технички исправна и њихова примена потпуно безбедна у односу на наставнике и ученике.

ОБЛИЦИ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Савремене дидактичке теорије, теорије учења и развијена образовна технологија омогућавају да се у постојећу организациону основу уносе и флексибилнији облици наставе и учења који омогућују разноврсну структуру ученичких активности у циљу њиховог продуктивног (интелектуалног, креативног и практичког) ангажовања у условима остварене диференцијације и индивидуализације наставе, сједињавања индивидуализованог и заједничког рада и напредовања ученика. У циљу остварења укупних задатака и унапређивања квалитета па самим тим и ефеката наставе, наставници изграђују стратегију наставе комбинујући и примењујући **фронтални, групни и индивидуални рад**, као и осавремењене облике организације наставе и учења као што су: **диференцирана настава, индивидуализована настава, тимска настава, рад у паровима** и други уз адекватан избор начина **(система) учења: предавачког, програмираног, проблемског, учења путем открића и других.** Сваки наставник у оквиру постојећих услова за наставу предмета који предаје и у сарадњи са члановима радних тимова трага за таквом стратегијом наставе и учења које ће бити оптимална за различите категорије ученика (према њиховим индивидуалним разликама). При том је годишња припрема наставника одлучујућа, јер у тој почетној етапи рада опредељује се шта ће бити обрађено путем предавања и фронталним радом са ученицима, шта индивидуализованом наставом, шта диференцираном наставом по нивоима, шта проблемском наставом (индивидуално и у групи) и сл. Тиме се превазилази слабости предавачко-испитивачке наставе, кампањског учења, нездравог такмичења и индивидуализма и омогућава рационално осамостаљивање ученика у мишљењу и раду.

Фронтални облик рада у настави је истовремени, напоредни рад наставника са свим ученицима у разреду под истим радним условима. То подразумева да се сви ученици стављају пред исте задатке, на истом наставном градиву са истом педагошком стратегијом. Ово је најчешћи облик рада наставника приликом преношења нових информација и нових знања ученицима, али никако и најзаступљенији. У овом облику рада доминира наставник користећи се вербалним методама рада. Предност овог облика је у томе што је економичан јер се може применити у одељењима са релативно великим бројем ученика и што омогућава наставнику да у оквиру расположивог времена обради веће програмске целине и у условима када нема довољно адекватних услова за демонстрирање. Овај рад пружа могућности за стварање одређених емоционалних и интелектуалних расположења код свих ученика чиме се продубљује доживљај садржаја градива. Међутим, рад са свим ученицима захтева да се настава одмери према "просечном" ученику и у обради градива и у ангажовању, а самим тим не задовољавају се потребе других категорија ученика - обдарених и оних са тешкоћама у учењу или са споријим темпом напредовања. То доводи до сметњи у процесу индивидуализације рада и омета оптималну активизацију ученика.

Индивидуални облик рада са ученицима практикује се уз одговарајућу помоћ наставника, било да се ради на посебном задатку или на задатку који је део општег задатка за разред. Атмосфера индивидуалног рада обезбеђује максималне услове за развој радних и организационих способности ученика, развија самосталности у раду и учењу и има велику мотивационо-активизациону моћ. Примена овог облика наставног рада захтева извесну систематичност, поступност и одговарајућу припрему ученика и наставника. Индивидуални рад може бити усмерен или вођен и слободан, скоро потпуно самосталан рад ученика на часу. У овом облику наставног рада најчешће се примењују лабораторијске и експерименталне методе, методе рада на тексту и на графичким радовима као и комбинација метода показивања и објашњавања, када ученици једни другима или наставнику показују и објашњавају неке законитости, чињенице, теорије. Наставници настоје да што више узимају у обзир карактеристике ученика као појединца (претходна знања, склоности и способности, нивои мотивације и друге особине личности) у обликовању задатака на чијем извршењу треба да се ангажује како би овај облик рада у већој мери добио карактеристике индивидуализованог педагошког поступка.

Групни облик наставног рада је рад са мањим бројем ученика где се наставно градиво обрађује са прецизно подељеним радним задацима и обавезама, а резултати рада дискутују у одељењу. Примена овог облика рада има социолошко, психолошко, педагошко и дидактичко оправдање. Групни рад повећава број непосредно ангажованих и активних ученика у истом моменту, омогућује да ученици заједничким радом стичу знања, вештине и навике. Овакав рад подстиче, усмерава радне облике комуникације, размене и сарадње међу ученицима и између ученика и наставника. Групни рад нужно захтева заједничко планирање, поделу рада, повезивање резултата појединаца у резултате групе и често резултате групе у резултате одељенског колектива. Исходи таквог рада су мера заједничке успешности свих чланова. Све те карактеристике доприносе да наставни процес постаје значајан фактор социјализације ученика. Приликом формирања група води се рачуна да састав чланова групе буде адекватан у односу на циљ; да комуникација буде договорена између чланова, са наставником и другим радним групама. Задаци за групни рад могу бити:

1. истоврсни за сваку групу,
2. диференцирани према садржају када свака група решава друге задатке,
3. диференцирани према интересовању ученика и

4. диференцирани према нивоу знања и способности ученика.

Рад у групи се обавља по следећем редоследу:

- припремна фаза (постављање циља и задатака, подела рада, подела ученика у групе),
- оперативна фаза (реализација задатака, трагање за информацијама, размена искуства и активности међу члановима) и
- верификативна фаза (извештавање, дискусија, усвајање закључака, вредновање).

Групни рад се примењује у корелацији са осталим облицима рада и примењује се када је оправдан, односно рационалан у односу на циљ, задатке и одређене наставне садржаје.

Диференцирана настава. Са становишта опредељења школе да омогући оптимални свестрани развој сваком ученику у настави се уважавају индивидуалне, одлике по способностима, мотивацији, интересовањима, темпу учења, раније стеченом искуству и знању, као и друштвено-културним вредностима средине у којој се ученик развијао. Са дидактичког аспекта ово се постиже различитим мерама диференцијације наставе као и индивидуализацијом процеса учења. Унутрашња диференцијација наставе у једном одељењу (или 2-3 паралелна) подразумева структурирање процеса учења за различите категорије ученика. Диференцирање не значи само организационе мере груписања ученика, већ и диференцирање циљева, садржаја, метода и наставних средстава. Диференцирање има значај како за индивидуализацију у когнитивном развоју личности, тако и за социјални развој ученика. У наставној пракси ове школе појављују се:

1. Спољашње диференцирање наставе која подразумева организацију у којој се ученици из разредне заједнице распоређују у нове хомогене групе бар по једном критеријуму, најчешће према способностима и успеху или, према интересовањима (допунска, додатна и припремна настава, као и секције или флексибилнији повремени облици диференцирања за обраду неке наставне целине при чему наставници раде тимски);

2. Унутрашње диференцирање које је самосталан облик наставне организације унутар одељенске заједнице једног разреда и практикује се у оквиру реализације обавезне и изборне наставе. Унутрашњим диференцирањем циљеви, садржаји, методе итд. прилагођавају се способностима ученика. Поступци унутрашњег диференцирања наставе могу бити:

- социјално диференцирање (групе различите по врсти и обиму),
- методско и медијално диференцирање (избор поступка, средстава и извора знања, зависно од темпа и стила учења);
- тематско диференцирање (прилагођавање садржаја могућностима ученика).

Приликом опредељивања за унутрашњу диференцијацију наставе на наставном часу или у оквиру више часова који обухватају тематску целину наставник мора имати у виду обавезу да обезбеди време потребно да сви ученици усвоје заједничка фундаментална знања и вештине неопходне за даље напредовање, односно примену у занимању; да поред тога ученици који брже напредују и обдарени ученици шире и продубљеније проучавају поједине предмете или области које их интересују; да истовремено, ученицима који теже напредују (избором метода, извора знања, посебном припремом задатака) омогући да усвоје минимум знања и вештина потребних за рад.

Индивидуализована настава. Ученици се у једном одељењу разликују по својим општим и специјалним способностима, по надарености, интересовањима, мотивима, особинама личности, па у вези с тим и у начинима, стилу и брзини учења. Због тога се уместо традиционалне наставе која се обраћа просеку у одељењу практикује прилагођавање наставе могућностима и потребама сваког ученика. Индивидуализована настава значи:

1. узимање у обзир особина свих ученика и разлика међу њима;
2. варирање метода, средстава и поступака према тим разликама;
3. омогућување напредовања ученика према властитом темпу учења.

Индивидуализацијом се подстичу властите активности ученика у процесу учења па се тако остварује задатак да се ученик научи учењу, да се развија његова унутрашња мотивација, да се постепено откривају-ослобађају његове укупне потенцијалне способности, да он сам открива, увиђа своје способности у разним подручјима рада. Под индивидуалном наставом се подразумева самостално решавање задатка под руководством наставника, али без размене информације међу ученицима. Наставник прати ток, темпо и резултате рада и може да мења, преусмерава своју помоћ у циљу оспособљавања ученика за самосталан рад. За разлику од тога, у индивидуализованом раду, који се такође практикује у школи, сви ученици решавају исте задатке, а њихов рад и решења су део заједничког задатка целог одељенског колектива. У индивидуализованој настави рад је прилагођен појединцу према његовим способностима и особинама али тако да одговара потребама, жељама и начину мишљења појединаца који у индивидуалном раду учествују. То подразумева обликовање садржаја диференцираних задатака, примену специфичних метода и средстава, извора знања да би се ученицима омогућило развијање сопствених снага и оригиналности уз уважавање њиховог ритма рада, стила рада, афективних реакција и других чинилаца као што су премореност, породичне околности у којима живи и сл. Индивидуализована настава је нашла место у раду ове школе, зато што омогућава:

- прилагодљивост на све предмете и на узраст ученика са којима радимо;
- може да се примени на разним степенима савладаности наставе;
- више од осталих облика доприноси развијању позитивних ставова према учењу;
- развија иницијативу, унутрашњу мотивацију;
- упознавање својих моућности и управљање саморазвоја ученика;
- потпунију контролу услова рада, па према томе долази и до бољих општих ефеката;
- више времена да ученик сагледа шта се и како учи;
- боље управљање напредовањем ученика;
- препознавање потребе за пружањем помоћи у превазилажењу тешкоћа;

- варирање садржинине, метода и извора учења према њиховој ефикасности;
- предвиђање исхода наставе.

Поједини ефекти индивидуализације остварују се разним начинима организовања наставе, нпр, индивидуализованим радом ученика на диференцираним задацима (са или без наставних листића); групним радом са унутрашњом диференцијацијом задатака; самосталним радом на програмираном и полупрограмираном материјалу; учењем путем открића и решавањем проблема. При спровођењу индивидуализације наставе води се рачуна о избегавању ризика од интелектуалне, емоционалне и моралне изолованости појединог ученика. Стога се индивидуализација наставе повезује са разним облицима наставе који обезбеђују учење у условима социјалне комуникације и кооперације.

Тимска настава у којој два или више наставника и њихови сарадници координирају рад на реализацији програма једне веће по узрасту (или образовном нивоу) уједначене групе (нпр. више одељења истог разреда), радећи на оним деловима програма или активност за које су стручно највише заинтересовани и оспособљени. Тим заједнички реализује поједине програме или теме: планира, изводи и вреднује активности ученика, организује наставу и припрема садржаје, задатке и сл. који одговарају њиховим потребама и могућностима и на тај начин настоји да рационализује рад и учини га ефикаснијим. Поред групног организовања ученика и наставника тимску наставу карактерише флексибилно распоређивање наставних садржаја и коришћење времена као и интезиван стручни приступ обради садржаја уз употребу савремених наставних средстава. Тимска настава се одвија:

а) у великим групама (више одељења једног разреда) у којима доминира наставник стручњак из тима или доведен изван школе. Често се ради о темама које подстичу развијање здравих стилова живота, развијање еколошке свести или обраду неких друштвено важних тема. Рад у великим групама се практикује за предавања, увођење у веће целине, тумачења, систематизацију, закључна разматрања, приказивање филмова, подношење извештаја о истраживањима и сл, најчешће у оквиру факултетивних и слободних активности;

б) у средњим и малим групама које се формирају после увођења ученика у рад у виду хетерогених група (30 до 35 ученика). У тим групама се остварује рад на материјалу, вежбање и утврђивање да би се после проверавања ученици делили у хомогене групе, где број ученика варира све до малих група у којима се рад диференцира према ученицима који су више напредовали, према онима који заостају, док трећи продужавају са учењем на истом материјалу;

ц) тимска настава се када је то неизбежно диференцира све до самосталног и индивидуализованог рада ученика.

Тимски рад се односи и на формирање тима наставника који почиње планирањем почетком школске године. Наставници се опредељују за тимски рад на обради комплексних, сложених, интердисциплинарних тема да би омогућили ученицима што боље схватање појава и њихову узрочно-последичну повезаност и међузависност. Тим разматра ко о појединим аспектима теме може најстручније да излаже свим ученицима, опредељује се за одређена наставна средства, често аудио-визуелна (филмове, презентације, пројекције и слично, што одговара раду са великом групом); договара се о раду у одељењу у малим групама; предвиђа које додатне активности (експерименте и слично) ће остварити у додатном раду, а шта у слободним активностима.

Програмирана настава настаје из тежње за рационализацијом процеса учења, односно из потребе да се процес учења учини што активнијим, да се контролише и да се унапред могу предвидети његови ефекти. То је довело до програмирања наставних садржаја путем врло кратких корака. Програмирана настава и програмирано учење полази од претпоставке да процес учења има три битне фазе:

1. контакт ученика са чињеницама односно информацијама које треба усвојити (у класичној настави то је када наставник предаје, изводи вежбе, ученик учи из уџбеника, приручника, литературе, слуша радио, снимљена предавања, CD, гледа филмове);

2. властита активност ученика на градиву које треба усвојити, научити (на том градиву ученик треба да ради, да га употребљава у различитим варијантама примене);

3. повратна информација о успешности или неуспешности учениковог рада на градиву.

У традиционалној, предавачкој настави битна је прва етапа. Програм се сматра реализованим ако је наставник са ученицима "прешао градиво". Изостаје ученикова самостална активност на градиву (или се овај најбитнији део пребацује за домаћи рад где ученик ради без наставникове помоћи и усмеравања), а повратну информацију која у психолошком смислу представља поткрепљење (позитивно или негативно зависно од одговора) ученик добија тек приликом врло ретких одговора за оцену. Програмирана настава изводи се уз помоћ програмираног материјала (software-а) који може бити израђен за део градива једног предмета у виду програмираног наставног материјала, могу бити програмиране само поједине теме, или наставне јединице, а програмирани материјали се уграђују у компјутере или се израђују штампањем. Програмирање је активност која захтева врло стручно структуирање садржаја по кратким корацима - чланцима и секвенцама - који обезбеђују логички редослед и поступност у учењу на најлакши и најбржи начин. При том је у сваком чланку или за више чланака истовремено обезбеђен целовит процес учења: 1. припрема, 2. обрада новог (информисање), понављање и вежбање и 3. проверавање, односно повратна информација.

Сваки рад па и програмирано учење подразумева припрему ученика коју врши наставник (тумачи како се ради на програмираним материјалима) или се упутство даје уз програмирани материјал. Усвајање и запамћивање информација је услов за решавање задатака који могу бити једноставнији и сложенији (када обухвата више информација из претходних чланака односно постепено води до општих појмова). Иако програмирање није много заступљено, чешће је у употреби делимично програмирање за које се оспособљавају и ученици. Циљ је да се у наставу уноси што више самосталног рада, активности, двосмерне комуникације и да ученици добијају чешћу повратну информацију. У нашој школи практикују се два приступа полупрограмираног учења:

1. наставник по краћим деоницама излаже градиво, води разговор са ученицима из којег следе закључци, или пројектује информације путем дигиталног пројектора, филма и слично, затим за сваки део варира питања за вежбање и на крају у целини проверава резултате петминутним тестом (или пребројавањем тачних одговора, дизањем руке);

2. други облик полупрограмираног учења је самосталан рад ученика са уџбеником. То су радни уџбеници који пре свега имају прегледно структуиран основни текст за графичким истицањем битног, затим вежбе, дискусиона питања, табеларне прегледе и друго, а понеки и краћи испити знања након обрађене теме. Правилно решење задатака даје се или у уџбенику или их саопштава наставник. На основу рада са таквим уџбеником ученик се уводи у поступке рада на сваком другом тексту, издвајања и запамћивања чињеница, уочавања проблема, мисаоног повезивања чињеница и генерализације, односно у самопрограмирање.

Проблемска настава као вид активног учења подразумева организацију наставе која се заснива на структуирању градива кроз постављање централног проблема на коме се током учења ради, на комуникацији ученика и наставника, коришћењу виших когнитивних процеса и уважавању претходних знања и искуства ученика. Проблемски организована настава одвија се кроз следеће фазе:

- постављање проблема где наставник ученицима излаже задатак у проблемском облику и упућује их да уоче проблем. Ученици потом из раније стечених знања траже она која им могу помоћи у решавању постављеног проблема, односно задатка. Да би извршили селекцију знања разговарају са наставником који им даје одговарајуће смернице у тражењу решења;
- у другој фази рада ученици бирају могуће начине решавања и уз помоћ наставниковог вођења проверавају њихову истинитост. У случају неуспеха траже се и проверавају нови начини. У току постављања и проверавања истинитости хипотезе наставник, посебно у ситуацији погрешног рада, ученицима поставља додатна, пре свега подстицајна, питања чији је задатак да ученике усмери ка решењу. Често наставник води ученике до решења тако да централни проблем рашчлани на низ мањих чији поступни след решења доводи до главног решења;
- провера утврђеног решења у пракси је завршна фаза рада. Процес учења се завршава доношењем коначног суда.

Овакав облик организације наставе доприноси мотивацији ученика, повећава њихову активност чиме се постиже и већи ефекат у остваривању васпитно-образовних задатака наставе, а пре свега:

а) развијање унутрашње мотивације код ученика - мотив радозналости, постигнућа, самоактуализације и др,

б) активирање мисаоних процеса (анализе, синтезе, апстракције, генерализације и сл.) као и

в) развој креативних компоненти мишљења (флуентност, оригиналност, флексибилност, осетљивост за проблеме и др).

На овај начин сам наставни процес је привлачнији и интересантнији, а ученици се оспособљавају за самостални рад. Успех коришћења проблемске наставе зависи од узраста, мотивисаности, претходних знања и искуства ученика, као и од припремљености и мотивисаности наставника. Зато се наставници темељно припремају, а припрема обухвата: избор и планирање наставних тема односно наставних јединица за примену проблемске наставе, избор проблема и припрема вођења ученика за њихово решавање, утврђивање начина мотивације ученика, припрема дидактичког материјала и наставних средстава.

Учење путем открића, односно учење путем истраживања којим се остварује напредак посебним начином вођења ученика да релативно самостално открију нове принципе, правила и законе, да структурирају чињенице које уче и да упознају методе решавања различитих проблема. Ова врста рада ефикасна је у случајевима откривања нових принципа и појмова, при организовању чињеница у структуре односно када је могуће секвенцијално обрађивати одређене садржаје. Реч је о малим открићима, за разлику од концептуалних инвенција, које нису предмет учења путем открића у настави. Процес откривања је резултат индуктивног и дедуктивног мишљења, при чему су наставникове инструкције основни инструменат усмеравања активности ученика. Реч је о релативно самосталном упознавању од стране ученика са новим чињеницама и генерализацијама које му раније ни на један начин нису саопштене. У процесу примене ове врсте учења доминирају трагалачке и хеуристичке активности ученика при усвајању општих правила учења, метода решавања проблема и постепено улажење у процес сазнавања. Настава у чијој је основи учење путем открића утиче на:

- развијање интелектуалних способности ученика,
- развијање унутрашње мотивације и истраживачког стила код ученика,
- непрекидно буди радозналост,
- условљава бољу ретенцију и трансфер стечених знања,
- активира ученике и непосредно развија њихову способност за решавање проблема, стицање нових информација и др.

Приликом припремања градива и ученика за учење путем открића правилно се бирају инструкције које треба да подстичу развој индивидуалних диспозиција ученика, да усмеравају активност на структурирању знања на специфичан начин, доприносе да се материјал проучава у секвенцама и обезбеђују повратне информације ученика у процесу трагалачких активности. При креирању секвенци за проучавање предност треба давати оним садржајима који чине окосницу појмова структуре датог предмета, посебно доприносе разумевању основних поставки, начела и принципа.

ПОДРУЧЈЕ РАДА: ГИМНАЗИЈА

ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ : ОПШТИ ТИП

Трајање образовања: **четири године**

На основу члана 14. став 1. тачка 6) Закона о основама система образовања и Васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/09 и 52/11), Национални просветни савет доноси

ПРАВИЛНИК О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА
ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ЗА ГИМНАЗИЈУ

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму за гимназију ("Службени гласник СРС - Просветни гласник", број 5/90 и "Просветни гласник", бр. 3/91, 3/92, 17/93, 2/94, 2/95, 8/95, 23/97, 2/02, 5/03, 10/03, 11/04, 18/04, 24/04, 3/05, 11/05, 2/06, 6/06, 12/06, 17/06, 1/08, 8/08, 1/09, 3/09, 10/09 и 5/2010), у Програму образовања и васпитања - за I, II, III и IV разред гимназије, наставни програми предмета „СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ“, „СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК“, „ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК“, „ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК“, „ЛАТИНСКИ ЈЕЗИК“, „УСТАВ И ПРАВА ГРАЂАНА“, „СОЦИОЛОГИЈА“, „ПСИХОЛОГИЈА“, „ФИЛОЗОФИЈА“, „ИСТОРИЈА“, „ГЕОГРАФИЈА“, „БИОЛОГИЈА“, „МАТЕМАТИКА“, „ФИЗИКА“, „ХЕМИЈА“, „РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА“, „МУЗИЧКА КУЛТУРА“, „ЛИКОВНА КУЛТУРА“, „ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ“ И „ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ“, замењују се новим наставним програмима предмета СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ“, „СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК“, „ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК“, „ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК“, „ЛАТИНСКИ ЈЕЗИК“, „УСТАВ И ПРАВА ГРАЂАНА“, „СОЦИОЛОГИЈА“, „ПСИХОЛОГИЈА“, „ФИЛОЗОФИЈА“, „ИСТОРИЈА“, „ГЕОГРАФИЈА“, „БИОЛОГИЈА“, „МАТЕМАТИКА“, „ФИЗИКА“, „ХЕМИЈА“, „РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА“, „МУЗИЧКА КУЛТУРА“, „ЛИКОВНА КУЛТУРА“, „ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ“ И „ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ“, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветни гласник“, а примењиваће се до краја школске 2012/2013. години.

Број: 611-00-00286/2011-06

У Београду, 18. октобра 2011. године

Председник
Националног просветног савета
проф. др **Десанка Радуновић**, с.р.

На основу члана 79. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11 и 55/13),

Национални просветни савет доноси

ПРАВИЛНИК
О ИЗМЕНАМА ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ЗА ГИМНАЗИЈУ

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму за гимназију („Службени гласник СРС – Просветни гласник”, број 5/90 и „Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 3/91, 3/92, 17/93, 2/94, 2/95, 8/95, 23/97, 2/02, 5/03, 10/03, 11/04, 18/04, 24/04, 3/05, 11/05, 2/06, 6/06, 12/06, 17/06, 1/08, 8/08, 1/09, 3/09, 10/09, 5/10, 7/11, 4/13, 14/13, 17/13, 18/13 и 5/14), у наставном програму предмета „ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК”, део: „ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРОГРАМА” замењује се новим делом: „ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРОГРАМА”, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Наставни програм предмета „ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК” за други, трећи и четврти разред, замењује се новим наставним програмом предмета „ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК” за други, трећи и четврти разред, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

У наставном програму предмета „ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК”, део: „ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРОГРАМА” замењује се новим делом: „ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРОГРАМА”, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Наставни програм предмета „ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК за други, трећи и четврти разред, замењује се новим наставним програмом предмета „ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК” за други, трећи и четврти разред, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 3.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”, а примењиваће се од школске 2015/2016. године.

Број 612-00-133/281/2014-06

У Београду, 2. марта 2015. године

Председник
Националног просветног савета,
проф. др **Десанка Радуновић,** с.р.

Гимназија - Општи тип (Сл. Гласник бр.7/2011)

Ред. број	И ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		разр. час. наст.				нас. у блоку год.	разр. час. наст.				нас. у блоку год.	разр. час. наст.				нас. у блоку год.	разр. час. наст.				нас. у блоку год.	разр. час. наст.				нас. у блоку год.
		недељно		годиш.			недељно		годиш.			недељно		годиш.			недељно		годиш.			недељно		годиш.		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	а. Српски језик и књижевност	4		148			4		140			4		144			4		128			16		560		
2.	Српски као нематерњи језик*	2*					2*					2*					2*					8*				
3.	Први страни језик	2		74			2		70			4		144			3		96			11		384		
4.	Други страни језик	2		74			2		70			2		72			2		64			8		280		
5.	Латински језик	2		74			2		70			-					-					4		144		
6.	Устав и права грађана	-					-					-					1		32			1		32		
7.	Социологија	-					-					-					2		64			2		64		
8.	Психологија	-					2		70			-					-					2		70		
9.	Филозофија	-					-					2		72			3		96			5		168		
10.	Историја	2		70			2		74			2		72			2		64			8		280		
11.	Географија	2		74			2		70			2		72			-					6		216		
12.	Биологија	2		74			2		70			2		72			2		64			8		280		
13.	Математика	4		148			4		140			4		144			4		128			16		560		
14.	Физика	2		74			2		70			3		108			2		64			9		316		
15.	Хемија	2		74			2		70			2		72			2		64			8		280		
16.	Рачунарство и информатика		2		74	-	-	-	-	60	-	1	-	36	30	-	1	-	32	30		3	1	105	157	
17.	Музичка култура	1		37			1		35			-					-					2		72		
18.	Ликовна култура	1		37			1		35			-					-					2		72		
19.	Физичко васпитање	2		74			2		70			2		72			2		64			8		280		
	Укупно А:	29	1	1073	37	-	30	-	1050	60	-	30		1080	30	-	30		960	30		119	1	4163	157	
	Укупно А:	30		1110			30		1110			30		1110			30		990			120		4320		

В. **ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ**		ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње	недељно	годишње
1.	Верска настава	1	35	1	35	1	36	1	32
2.	Грађанско васпитање	1	35	1	35	1	36	1	32

II **ОСТАЛИ ОБАВЕЗНИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА**		ПРВИ РАЗРЕД	ДРУГИ РАЗРЕД	ТРЕЋИ РАЗРЕД	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	УКУПНО
		годишње	годишње	годишње	годишње	годишње
1.	Час одељенског старешине/заједнице	74 часова	70 часа	72 часа	64 часова	280
2.	Додатни рад	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 120 часова
3.	Допунски рад	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 120 часова
4.	Припремни и друштвено-користан рад	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 30 часова	до 120 часова

НАПОМЕНА: *) Ако се у току године укаже потреба за њим

III **ФАКУЛТАТИВНЕ ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ**		ПРВИ РАЗРЕД	ДРУГИ РАЗРЕД	ТРЕЋИ РАЗРЕД	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
1.	Екскурзије	до 3 дана	до 3 дана	до 7 дана	до 7 дана
2.	Стваралачке и слободне активности ученика	30-60 часова	30-60 часова	30-60 часова	30-60 часова
3.	Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

ОСТВАРИВАЊЕ ПЛАНОВА И ПРОГРАМА

Распоред радних недеља у току школске године

Радне недеље у току наставне године					
Разред	Разредно часовно време	Настава у блоку Стручни предмети	Обавезне и фак. ваннаставне активности	Остали радни дани	Укупно радних недеља
I	37 недеља		2 недеље		39
II	35 недеља	2 недеље	2 недеље		39
III	36 недеља	1 недеља	2 недеље		39
IV	32 недеље	1 недеља	2 недеље	4 недеље матурски испит	35

ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА У ГИМНАЗИЈИ

Циљ образовања и васпитања у гимназији је да се путем стицања функционалних знања, овладавања вештинама, формирања ставова и вредности, у оквиру предвиђених наставних предмета, обезбеди:

- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој ученика у складу са њиховим способностима, потребама, интересовањима;
- унапређење језичке, математичке, научне, уметничке, културне, техничке, информатичке писмености, што је неопходно за наставак образовања и професионални развој;
- подршка развоју међупредметних компетенција.

Међупредметне компетенције обезбеђују ученицима успешно сналажење у свакодневном животу и раду. Оне су резултат великог броја активности које се остварују у свим наставним предметима и током целокупног гимназијског школовања. За њихов развој важни су не само садржаји већ и методе са којима се они проучавају и у њима треба да доминирају истраживачке и интерактивне методе, рефлексија, критичко мишљење, кооперативно учење и друге методе које јачају партиципацију ученика у образовно-васпитном процесу.

Компетенција комуникације на српском (или матерњем) језику

Ученик је у стању да разуме, користи и критички размишља о идејама, чињеницама, осећањима и ставовима које изражавају други на српском (матерњем) језику у усменом и писаном облику. У стању је да изрази и тумачи сопствене мисли, ставове, осећања у усменом и писаном облику на српском (матерњем) језику. Ученик користи српски (матерњи) језик да би учествовао у различитим друштвеним и културним ситуацијама на примерен, конструктиван и креативан начин.

Компетенција комуникације на страном језику

Ученик је у стању да разуме, користи и критички размишља о идејама, чињеницама, осећањима и ставовима које изражавају други на страном језику у усменом и писаном облику. У стању је да изрази и тумачи сопствене мисли,

ставове, осећања у усменом и писаном облику на страном језику. Ученик користи страни језик да би учествовао у различитим друштвеним и културним ситуацијама на примерен, конструктиван и креативан начин;

Математичка компетенција

Ученик је у стању да користи, опише и објасни математичке појмове и процедуре, предвиди појаве, доноси математички засноване одлуке и решава проблеме у различитим ситуацијама. Ученик може да идентификује и разуме улогу коју математика има у савременом животу и активно, конструктивно и критички учествује у животу заједнице и доприноси њеном развоју.

Научно-технолошка компетенција

Ученик је у стању да користи и примењује знање и научне методе при препознавању научних проблема, формулише научна објашњења појава и изводи на чињеницама засноване закључке о научно релевантним питањима. Ученик разуме науку као најзначајнији облик људског сазнања и делатности за развој друштва, поседује свест о начинима на који наука и технологија обликују живот у савременом друштву и разуме колико је важно имати одговоран однос према употреби научних достигнућа за данашње и будуће генерације.

Компетенција за решавање проблема

Ученик је у стању да препозна, разуме и реши проблемске ситуације у којима решење није видљиво на први поглед, користећи знања и вештине стечене из различитих предмета. Решавање проблема подразумева и спремност ученика да се ангажује и конструктивно и промишљено допринесе решавању проблема са којима се суочава заједница којој припада.

Информатичка компетенција

Ученик компетентно и критички користи технологије информационог друштва у разноврсним ситуацијама и активностима да би остварио личне циљеве и активности, конструктивно и промишљено учествовао у животу заједнице.

Компетенција за учење

Ослањајући се на претходна знања и искуства, ученик је у стању да организује учење, самостално или у групи, на ефикасан начин и у складу са сопственим потребама. Ученик је свестан начина на који учи и расположивих ресурса за учење (књиге, интернет, друге особе итд.), мотивисан је да учи, може да управља процесом учења и превазилази тешкоће са којима се суочава током учења.

Компетенција за одговоран однос према здрављу

Ученик је свестан, краткорочних и дугорочних, последица понашања које угрожава физичко и ментално здравље особе, има изграђене здраве животне стилове и спреман је да се понаша у складу са њима.

Компетенција за управљање сопственим понашањем и спремност за акцију Ученик је у стању да идеје преточи у акцију. То подразумева критичко мишљење, креативност, иновативност и преузимање ризика, као и способност планирања и управљања активношћу – било самостално или у оквиру тима ради – ради остварења циљева. Ученик разуме контекст у коме се одвијају активности, уме да се усклади са њим и искористи могућности које се нуде.

Социјална компетенција (сарадња, тимски рад)

Ова врста компетенције омогућава ученицима да делотворно и конструктивно учествују у друштвеном животу, не угрожавајући интересе, потребе, осећања, права других, чиме се јача друштвена кохезија у Србији. Ученик уме да сарађује и тимски ради на решавању различитих проблема, који су од значаја за њега и ширу друштвену заједницу.

Грађанска компетенција за живот у демократском друштву

Ученик разуме основне појмове, институције, процедуре, принципе и вредности демократског друштва, свестан је места и улоге грађанина за развој и одржање демократског друштва, разуме изазове са којима се суочава савремено друштво и држава и спреман је да активно и конструктивно учествује у различитим сферама друштвеног живота.

Културна компетенција

Ученик разуме значај који култура има за развој и просперитет појединца и друштва, у стању је да интерпретира културна дела и повеже их са својим личним искуством да би га осмислио и обогатио. Ученик разуме значај креативног изражавања идеја, мисли, осећања у различитим медијима (музика, извођачке уметности, књижевност и визуелне уметности).

Компетенција за одрживи развој

Ученик има свест да задовољење потреба садашњице не сме да угрози могућност будућих генерација да задовоље своје потребе, свестан је важности очувања животне околине и спреман је да се ангажује на конструктиван и креативан начин у очувању животне околине кроз самосталну активност и укључивање у различите друштвене акције.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Циљ и задаци

Циљ наставе српског језика и књижевности јесте проширивање и продубљивање знања о српском језику; унапређивање језичке и функционалне писмености; проширивање и продубљивање знања о српској и светској књижевности, развијање љубави према књизи и читању, оспособљавање за интерпретацију уметничких текстова; упознавање репрезентативних дела српске и опште књижевности, књижевних жанрова, књижевноисторијских појава и процеса у књижевности; проширивање и продубљивање књижевних знања и читалачких вештина; образовање и васпитање ученика као слободне, креативне и културне личности, критичког ума и оплемењеног језика и укуса.

Задаци

Настава језика (знања о језику, способност служење језиком и васпитна улога наставе језика). Ученици треба да:

- овладају знањима о српском књижевном језику;

- стекну вештине и способности његовог коришћења у општењу са другима, у писменом и усменом изражавању, приликом учења, образовања и интелектуалног развоја;
- поштују матерњи језик, негују српски језик, традицију и културу српског народа, националних мањина, етничких заједница и других народа;
- унапређују културу језичког општења, у складу са поштовањем расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, са развијањем толеранције и уважавања различитости и са поштовањем и уважавањем других језика и других култура.

Настава књижевности (усвајање књижевних знања, развијање читалачких вештина и афирмисање васпитних вредности путем књижевности). Ученици треба да:

- упознају репрезентативна дела српске књижевне баштине и дела опште књижевности, њихове ауторе, поетске и естетске вредности;
- негују и развијају читалачке компетенције и интерпретацијске вештине посредством којих ће се упознавати са репрезентативним књижевним делима из историје српске и опште књижевности, читати их и тумачити у доживљајној и истраживачкој улози;
- развијају литерарне афинитете и постану читаоци рафинираног естетског укуса који ће умети да на истраживачки, стваралачки и активан начин читају књижевна дела свих жанрова, вреднују их, говоре о њима и поводом њих;
- усвоје хуманистичке ставове, уверења и систем вредности;
- оспособе се за поуздано морално просуђивање, опредељивање за добро и осуду насилништва и нечовештва, одбацивање свих видова агресивног и асоцијалног понашања и за развијање самосвести и личне одговорности;
- подстичу на саосећање са ближњима и одговорност према другом;
- развију врлине разборитости и равнотеже и мудрости.

Општи задаци. Ученици треба да:

- развијају и негују стваралачки и истраживачки дух у процесу учења и у примени стечених знања;
- развијају и негују методичност и методичка поступања приликом овладавања сложеним и обимним знањима;
- усаглашено са општим исходима учења, као и усклађено са узрастом и способностима, даље развијају знања, васпитне вредности и функционалне вештине које ће моћи да користе у даљем образовању, у професионалном раду и у свакодневном животу;
- развијају лични и национални идентитет и осећање припадности држави Србији;
- формирају вредносне ставове којима се чува национална и светска културна баштина;
- буду оспособљени за живот у мултикултуралном друштву.

I разред
гимназија општег типа
(4 часа недељно, 148 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

А. КЊИЖЕВНОСТ (88 часова)
- I УВОД У ПРОУЧАВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА (30 часова)
- II КЊИЖЕВНОСТ СТАРОГ ВЕКА (10 часова)
- III СРЕДЊОВЕКОВНА КЊИЖЕВНОСТ (12 часова)
- IV НАРОДНА (УСМЕНА) КЊИЖЕВНОСТ (12 часова)
- V ХУМАНИЗАМ И РЕНЕСАНСА (12 часова)
- VI БАРОК И КЛАСИЦИЗАМ (7 часова)
- VII ЛЕКТИРА (5 часова)
- VIII КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

Б. ЈЕЗИК (32 часа)
- I ОПШТИ ПОЈМОВИ О ЈЕЗИКУ
- II КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК
- III ЈЕЗИЧКИ СИСТЕМ И НАУКЕ КОЈЕ СЕ ЊИМЕ БАВЕ
- IV ФОНЕТИКА (СА ФОНОЛОГИЈОМ И МОРФОФОНОЛОГИЈОМ)
- V ПРАВОПИС

Б. КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (20 часова)
- I УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
- II ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

II разред
гимназија општег типа
(4 часа недељно, 140 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

А. КЊИЖЕВНОСТ (91)
- I. ПРОСВЕТИТЕЉСТВО (9)
- II. РОМАНТИЗАМ (45)
- III. РЕАЛИЗАМ (27)
- IV. ЛЕКТИРА (10)
- V. КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

Б. ЈЕЗИК (30)

I. КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК
II. МОРФОЛОГИЈА (У УЖЕМ СМИСЛУ)
III. ПРАВОПИС
В. КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (27)
I. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
II. ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

III разред
гимназија општег типа
(4 часа недељно, 144 часа годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

А. КЊИЖЕВНОСТ (90)
I. МОДЕРНА (39)
II. МЕЂУРАТНА И РАТНА КЊИЖЕВНОСТ (38)
III. ЛЕКТИРА (13)
IV. КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ
Б. ЈЕЗИК (34)
I. ТВОРБА РЕЧИ
II. ЛЕКСИКОЛОГИЈА (СА ЕЛЕМЕНТИМА ТЕРМИНОЛОГИЈЕ И ФРАЗЕОЛОГИЈЕ)
III. СИНТАКСА
IV. ПРАВОПИС
В. КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (20)
I. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
II. ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

IV разред
гимназија општег типа
(4 часа недељно, 128 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

А. КЊИЖЕВНОСТ (80)
I. ПРОУЧАВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА (26)
II. САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ (34)
III. ЛЕКТИРА (20)
IV. КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ
Б. ЈЕЗИК (30)
I. СИНТАКСА
II. ОПШТИ ПОЈМОВИ О ЈЕЗИКУ
III. ПРАВОПИС
В. КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (18)
I. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
II. ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

УВОДНА ОБЈАШЊЕЊА

Програм српског језика и књижевности намењен је четворогодишњем образовању и васпитању у гимназијама оба типа: **гимназији општег типа** и **гимназији са два смера**: друштвено-језички и природно-математички.

Обавезни годишњи фонд часова овог предмета утврђен је планом образовно-васпитног рада за обе гимназије: гимназија **општег типа:** I - 148 годишње; II - 140 годишње; III - 144 годишње; IV - 128 годишње; гимназија са два смера: **друштвено-језички:** 1 - 148 годишње; II - 140 годишње; III - 180 годишње; IV - 160 годишње, **природно-математички:** I - 148 годишње; II - 105 годишње; III - 108 годишње; IV - 128 годишње.

Програм садржи: циљ и задатке, садржај (по разредима) у оквиру трију програмско-тематских подручја (књижевност, језик и култура изражавања).

Зависно од разреда и садржаја, годишњи фонд часова наставе овог предмета распоређен је тако да је за подручје **књижевност** предвиђено око 60 одсто, а за друга два, **језик и култура изражавања**, око 40 одсто часова. За свако подручје исказан је укупан број часова. У оквиру тог фонда планирани садржаји се обрађују на 70 одсто часова а осталих 30 одсто часова предвиђено је за понављање, утврђивање, вежбање и систематизовање садржаја програма.

Сви садржаји распоређени су по разредима, подручјима, областима и темама уз примену начела поступности, корелације, интеграције и примерености узрасту.

Садржаји **књижевности** конкретизовани су по разредима, сегментима, а обухватају књижевнотеоријско и књижевноисторијско проучавање књижевноуметничких дела приказаних у жанровском редоследу.

Подручје **језик** обухвата изучавање језика као система а уграђени су и елементи опште лингвистике и правописа.

Подручје **култура изражавања** обухвата облике, врсте и захтеве у области усменог и писменог изражавања (по разредима). У овој области планиране су говорне и писмене вежбе, домаћи задаци и писмени задаци (годишње), које треба радити, наизменично, ћирилицом и латиницом.

Ради што успешније **реализације многих садржаја** и испуњења захтева неопходна је и стална сарадња наставника српског језика и књижевности с наставницима других предмета, стручним сарадницима (школским библиотекаром-медијатекаром, педагогом, психологом) и органима (стручним већима), родитељима ученика, локслном зједницом и

просветнопедагошким службама и другим стручним институцијама; такође је корисна сарадња наставника са одређеним институцијама (народном библиотеком, домом културе, биоскопом, медијима).

Квалитет и трајност знања, умења, вештина и ставова ученика умногоме зависе од принципа, облика, метода и средстава који се користе у образовно-васпитном процесу. Због тога савремена настава српског језика и књижевности претпоставља остваривање битних задатака и садржаја програма уз појачану мисаону активност ученика (субјеката у настави), поштовања и уважавања дидактичких принципа (посебно: свесне активности ученика, научности, примерености, поступности, систематичности и очигледности), као и адекватну примену оних наставних облика, метода, поступака и средстава чију су вредност утврдиле и потврдиле савремена пракса и методика наставе српског језика и књижевности (пре свега: разни видови организације рада и коришћење комуникативних, логичких и стручних (специјалних) метода примерених садржајима обраде и могућностима ученика). Избор одређених наставних облика, метода, поступака и средстава условљен је, пре свега, наставним садржајима и циљевима (образовним, васпитним и функционалним), које треба остварити на једном часу српског језика и књижевности.

Редовна настава српског језика и књижевности изводи се у специјализованим учионицама и кабинетима за овај предмет, који треба да буду опремљени у складу са нормативима за гимназије. Делимично, она се организује и у другим школским просторијама (библиотеци-медијатеци, читаоници, аудиовизуелној сали и сл.).

У настави српског језика и књижевности користе се уџбеници и приручници (које је одобрио Национални просветни савет Републике Србије) и библиотечко-информацијска и информатичка грађа, значајна за остваривање задатака и садржаја програма овог предмета, односно за систематско оспособљавање ученика за самостално коришћење разних извора сазнања у настави и ван ње.

А. КЊИЖЕВНОСТ

Ово програмско-тематско подручје обухвата најзначајнија дела из српске и светске књижевности, која су распоређена у књижевноисторијском континуитету од старог века до данас. Од историјског континуитета одступа се само у поглављу **увод у проучавање књижевног дела** у I разреду и **проучавање књижевног дела** у IV разреду.

Програм I разреда почиње **уводом у проучавање књижевног дела** (књижевнотеоријски приступ) како би се избегло нагло прелажење са тематског проучавања, карактеристичног за наставу овог предмета у основној школи, на проучавање историје књижевности, тј. изучавање књижевноуметничких дела у историјском контексту, како је конципирано у овом програму за гимназију. Поред тога, преимућство оваквог приступа је и то што ће наставник стећи увид у књижевнотеоријска знања која су ученици понели из основне школе. Та знања ће се систематизовати, проширити и продубити, чиме ће се остварити бољи пут за сложенији и студиознији приступ књижевним делима какав захтева програм књижевности за гимназију.

Наставник српског језика и књижевности у гимназији треба да пође од претпоставке да је ученик у основној школи стекао основна знања из:

- теорије књижевности: тема, мотив, фабула, лик, карактер; структура прозног књижевног дела; књижевни родови и врсте, основна језичкостилска изражајна средства; усмена и писана књижевност; структура лирске песме: стих, строфа, рима, ритам; структура драмског дела: дијалог, монолог, драмска врста, драма и позориште, филм, радио-драма, телевизијска драма;
- основа сценске и филмске културе: слика, реч, звук, филмска музика, ситуација, радња, јунаци филма, елементи филмског израза, филмске врсте, од синопсиса до сценарија; филм, телевизија, књижевност (сличност и разлике).

Ова знања омогућавају ученику да програм предвиђен за гимназије проширују и продубљују и да активно учествује у проучавању књижевног дела.

Проучавању књижевног дела дато је, такође, посебно место у IV разреду гимназије, када су ученици зрелији и способнији за упознавање са методологијом науке о књижевности.

Интерпретативно-аналитички методички систем је доминантан вид наставе књижевности у гимназији и њега треба доследно примењивати приликом упознавања ученика са изабраним књижевним делима која су предвиђена програмом. Не би требало очекивати да се сва програмом предвиђена дела обрађују на нивоу интерпретације као најпотпунијег аналитичко-синтетичког приступа књижевном делу. Наставник треба да процени на којим ће делима применити интерпретацију, а на којим осврт, односно приказ.

Овакав програм књижевности повремено захтева и примену експликативног методичког система када се мора чути наставникова реч, и то, најчешће, излагање садржаја о епохама, као и у свим другим ситуацијама у којима наставник не може рачунати на ученикова предзнања (на пример: основне информације о почецима писмености и књижевности). Наставник књижевности не сме заборавити да је његов говор модел правилног, чистог и богатог језика каквом треба да теже његови ученици.

Б. ЈЕЗИК

Програм наставе језика у гимназији конципиран је тако да омогући ученицима стицање знања о језику као друштвеној појави и језику као систему знакова. Циљ је да ученици, поред знања о свом матерњем језику, стекну и општелингвистичка, односно социолингвистичка знања неопходна образованом човеку. Ова општа знања из лингвистике су функционално повезана са наставом матерњег језика. Главни део тих садржаја обрађује се у сегменту **општи појмови о језику** (на почетку програма за први и на крају програма за четврти разред), као у уводном делу сегмента књижевни **(стандардни) језик** (у првом разреду) и сегменту **језички систем и науке које се њиме баве**. Инсистирање на једном теоријски и методолошки вишем нивоу изучавања језичких појава даје нови квалитет настави која обухвата и знања с којима су се ученици сретали у основној школи. Ова општа знања, поред своје општеобразовне вредности и значаја за олакшавање и побољшавање наставе српског језика, треба да послуже и лакшем савлађивању градива из страних језика.

Део програма **књижевни језик** (први и други разред) вишеструко је значајан. Његовом реализацијом ученици треба да добију знања и изграде одговарајуће ставове о српском књижевном језику, језичкој политици и толеранцији у Србији и

о значају књижевнојезичке норме и језичке културе. Овај део програма укључује и садржаје о развоју књижевних језика на српском језичком подручју и посебно о постанку и развоју модерног српског књижевног језика, што је значајно и за наставу књижевности.

У сегменту програма о организацији и функционисању језичког система не обрађују се само чисто граматички аспекти језичког система већ се обухватају и функционални аспекти. Зато су, између осталог, у синтаксу унети и елементи лингвистике текста и прагматике. Посебан је значај дат лексикологији (која се надовезује на део о творби речи), и то не само да би ученици стекли више знања о речничком благу свога језика него и да би развили правилан однос према разним појавама у лексици.

При обради свих садржаја програма треба се надовезивати на знања која су ученици стекли током претходног школовања. Међутим, то не треба да буде просто обнављање и утврђивање раније стечених знања него стицање целовите слике о матерњем језику и један квалитативно виши приступ проучавању језичке организације и законитости језика.

Веома је важно да се настава језика не схвати као циљ сама себи, него да се повеже са осталим деловима овог наставног предмета.

Наиме, ова настава даје лингвистичка знања која ће бити подлога за тумачење језика и стила у оквиру проучавања књижевних дела, с тим што ова дела пружају и одговарајући материјал за уочавање естетске функције језика. С друге стране, настава језика се мора повезати и са наставом културе изражавања. Тиме ће лингвистичка знања (о акценатском систему, творби речи, лексикологији, синтакси итд.), као и проучавање правописа, допринети да ученици боље и потпуније усвоје књижевнојезичку норму и да побољшају своје изражајне способности.

В. КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Вежбе у усменом изражавању треба да дају одређени степен правилне артикулације, дикције, интонације, ритма и темпа у читању и казивању лирског, епског и драмског текста. Оне се, по правилу, реализују у току обраде књижевног текста на тај начин што ће наставник, директно, својим читањем и говорењем, или уз помоћ звучних записа извођења књижевноуметничких текстова, анализирати одговарајуће елементе правилног усменог изражавања како би их ученици уочили. Стечена сазнања трансформишу се у вештине и умења интерпретирањем књижевних текстова односно ученици настоје да сами достигну одговарајући степен вештине и умења ове врсте. Стечене способности се даље увежбавају различитим облицима усменог изражавања (извештавање, дискусија, реферисање и др.). Већина предвиђених облика ове наставе непосредно се укључује у наставу књижевности или припреме за израду писмених састава.

У првом разреду (делимично и у другом) веома је упутно да наставник ученицима демонстрира методологију израде писменог састава. У том смислу корисно је комбиновати индукцију и дедукцију. На одабраном узорку (дискусија, извештај и др.) треба анализирати његову композицију, функцију одељка и остале елементе (примереност стила и сл.). Затим се ученицима може дати задатак да припреме грађу о једној теми, али да прикупљену грађу не обликују већ да се то уради на часу. Вежба у методологији израде писменог састава на основу прикупљене грађе требало би да буде демонстрација целокупног поступка израде писменог састава: од анализе теме, одређивања њеног тежишта, селекције прикупљене грађе, распореда појединости с гледишта добре композиције, до обликовања грађе и рада на усавршавању текста.

Рационализација наставе постиже се на тај начин што ће узорак примереног текста бити у вези с књижевним делом из програма за одређени разред.

И диференцирање функционалних стилова ваља обављати на узорцима које је наставник одабрао. Да би ученик био оспособљен да свој језик и начин изражавања подеси врсти писменог састава (излагања), треба да напише конкретан састав (припреми излагање). Вежбе ове врсте треба понављати све док сваки ученик не буде оспособљен да се служи одређеним облицима изражавања. Да би се постигао већи наставни учинак, корисно је наћи неопходну психолошку мотивацију. Због тога ученике треба обавестити не само о коначном циљу који се жели постићи одређеним системом вежбања него и о сврсисходности појединих парцијалних вежбања која чине интегралну целину. Тако, на пример, ако су ученици обавештени да ће следећи писмени задатак бити у форми расправе или приказа, онда и конкретне вежбе треба да буду подређене том циљу. Наставник ће на одабраном моделу конкретног облика изражавања показати његове битне карактеристике, подразумевајући ту и примереност језика и стила. После тога ученици у форми домаћег задатка треба да покушају да самостално напишу састав одређене врсте. Читањем и коментарисањем домаћих задатака ученици се даље оспособљавају у писменом изражавању и овладавању одређеним врстама састава. Кад је наставник стекао утисак да су сви ученици релативно овладали одређеном врстом писменог изражавања, утврђује час израде школског писменог задатка. Резултати таквог поступка показују се у школском писменом задатку, па се на основу њих планира даљи рад на усавршавању културе изражавања ученика. Ако више ученика не постигне одређени успех, цео се процес понавља (препоручује се организовање већег броја краћих вежби с прецизно одређеним циљевима).

Током наставне године ученицима треба дати писмене задатке (у складу са облицима и врстама наведеним у програму културе изражавања). По правилу, наставник је обавезан да прегледа и анализира задатке свих ученика. Одабрани задаци (не само најуспешнији) читају се и коментаришу на часу (делу часа). Поред писмених, у складу са захтевима програма, наставник даје ученицима и друге врсте конкретних домаћих задатака (усмених, практичних - примерених могућностима ученика и њиховој оптерећености разним обавезама).

Израда школског писменог задатка, по правилу, траје један час. Изузетно, кад то поједини облици писменог изражавања изискују, израда задатака може трајати и дуже од једног часа.

ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА
ЗА КРАЈ ОПШТЕГ СРЕДЊЕГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА И СРЕДЊЕГ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА У ДЕЛУ ОПШТЕОБРАЗОВНИХ ПРЕДМЕТА
СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Општа предметна компетенција

Има знања из области српског језика и српске и светске књижевности. Влада усменом и писаном комуникацијом: говори и пише поштујући књижевнојезичку норму, уобличава логичан и стилски складан говорени и писани текст, разуме и критички промишља оно што прочита, има развијен речник. Чита, доживљава и тумачи књижевно дело; користи читање да боље разуме себе, друге и свет око себе; прочитао је најважнија књижевна дела из националне и светске културне баштине. Има навику и потребу да развија говорну и читалачку културу, како ради сопственог усавршавања тако и ради очувања и богаћења националне културе.

Основни ниво

Говори јасно и течно, поштујући књижевнојезичку норму; има културу слушања туђег излагања. Саставља једноставнији говорени или писани текст који је логичан, добро структуриран и стилски складан; користи оба писма (дајући предност ћирилици), влада основним писаним жанровима потребним за школовање и учешће у друштвеном животу. У различите сврхе чита књижевне и неуметничке текстове средње тежине, разуме књижевни и неуметнички текст средње сложености и критички промишља једноставнији књижевни и неуметнички текст.

Има основна знања о језику уопште; разликује књижевни српски језик од дијалекта и има потребу да учи, чува и негује књижевни језик. Има основна знања о гласовима, речима и реченицама српског језика и зна да примени одређена граматичка правила у говору и писању. Има развијен речник, у складу са средњим нивоом образовања, а речи употребљава у складу са приликом.

Познаје ауторе дела из обавезног школског програма и локализује их у контекст стваралачког опуса и у књижевноисторијски контекст. Наводи основне књижевноисторијске и поетичке одлике стилских епоха, праваца и формација у развоју српске и светске књижевности и повезује их са делима и писцима из обавезне лектире школског програма. Уочава и примерима аргументује основне поетичке, језичке, естетске и структурне особине књижевних дела из обавезне школске лектире. Формира читалачке навике и знања схватајући значај читања за сопствени духовни развој.

Средњи ниво

Говори пред аудиторијумом о темама из области језика, књижевности и културе; саставља сложенији говорени или писани текст, прецизно износећи идеје; у различите сврхе чита теже књижевне и неуметничке текстове и има изграђен читалачки укус својствен образованом човеку; разуме и критички промишља сложенији књижевни и неуметнички текст.

Има шира знања о језику уопште и основна знања о језицима у свету. Зна основне особине дијалеката српског језика и смешта развој књижевног језика код Срба у друштвени, историјски и културни контекст. Има шира знања о гласовима, речима и реченицама српског језика и та знања уме да примени у говору и писању. Има богат речник и види језик као низ могућности које му служе да се прецизно изрази.

Тумачи кључне чиниоце структуре књижевног текста као и његове тематске, идејне, поетичке, стилске, језичке, композиционе и жанровске особине. Познаје књижевне термине и адекватно их примењује у тумачењу књижевних дела предвиђених програмом. Самостално уочава и анализира проблеме у књижевном делу и уме да аргументује своје ставове на основу примарног текста. Користи препоручену и ширу, секундарну литературу у тумачењу књижевних дела предвиђених програмом.

Напредни ниво

Дискутује о сложеним темама из језика, књижевности и културе које су предвиђене градивом; има развијене говорничке вештине; пише стручни текст на теме из језика и књижевности; продубљено критички промишља сложенији књижевни и неуметнички текст, укључујући и ауторове стилске поступке; изграђује свест о себи као читаоцу.

Има детаљнија знања о језику уопште, као и о граматици српског језика. Има основна знања о речницима и структури речничког чланка.

Критички чита, тумачи и вреднује сложенија књижевна дела из обавезног школског програма, као и додатна (изборна). Користи више метода, гледишта и компаративни приступ у тумачењу књижевног текста. Свој суд о књижевном делу аргументовано износи стално имајући на уму примарни текст, као и друге текстове, анализирајући и поредећи њихове поетичке, естетске, структурне и лингвистичке одлике, укључујући и сложеније стилске поступке. Шири читалачка знања и примењује стратегије читања које су усаглашене са типом књижевног дела и са читалачким циљевима (доживљај, истраживање, стваралаштво).

Специфична предметна компетенција: ЈЕЗИК

Основни ниво

Има основна знања о томе шта је језик уопште и које функције има; поштује свој језик и поштује друге језике. Зна основне податке о дијалектима српског језика и о дијалекатској основи књижевног језика; подједнако цени екавски и ијекавски изговор као равноправне изговоре српског књижевног језика; има основна знања о развоју књижевног језика, писма и правописа код Срба. Има основна знања о гласовима српског језика; познаје врсте и подврсте речи, примењује језичку норму у вези са облицима речи и у вези са њиховим грађењем; правилно склапа реченицу и уме да анализира реченице грађене по основним моделима. Има основна знања о значењу речи; познаје најважније речнике српског језика и уме да се њима користи. Уме да износи властите ставове говорећи јасно и течно, поштујући књижевнојезичку норму и правила учтивости; има културу слушања туђег излагања. Овладао је складним писањем једноставнијих форми и основних жанрова (писмо, биографија, молба, жалба, захтев, ПП презентација и сл.), користећи компетентно оба писма,

дајући предност ћирилици и примењујући основна правила језичке норме. На крају школовања саставља матурски рад поштујући правила израде стручног рада.

Средњи ниво

Има шира знања о језику уопште и основна знања о језицима у свету, њиховој међусобној сродности и типовима. Зна основне особине дијалеката српског језика и основна правила екавског и ијекавског изговора. Има шира знања о гласовима српског језика; зна правила о наглашавању речи и разликује књижевни од некњижевног акцента; има шира знања о врстама и подврстама речи, њиховим облицима и начинима њиховог грађења; познаје врсте реченица и анализира реченице грађене по различитим моделима. Има богат речник и уме да употреби одговарајућу реч у складу са приликом; усмерен је ка богаћењу сопственог речника. Изражајно чита и негује сопствени говор. Саставља сложеније писане текстове о различитим темама поштујући језичку норму. Користи стручну литературу и пише складно извештај и реферат.

Напредни ниво

Има детаљнија знања о језику уопште и детаљнија знања о граматици српског језика (акцентима, саставу речи, значењу падежа и глаголских облика, структури реченице); познаје структуру речничког чланка. Говори о одабраним темама као вешт говорник; пажљиво слуша и процењује вербалну и невербалну реакцију свог саговорника и томе прилагођава свој говор. Складно пише есеј, стручни текст и новински чланак доследно примењујући књижевнојезичку норму.

Специфична предметна компетенција: КЊИЖЕВНОСТ

Основни ниво

Редовно чита књижевна дела из обавезног школског програма, зна значајне представнике и дела из светске и српске књижевности. Укратко описује своја осећања и доживљај књижевног или другог уметничког дела. Уочава и наводи основне поетичке, естетске и структурне особине књижевног и неуметничког текста погодног за обраду градива из језика и књижевности; уме да их именује и илуструје. Разуме књижевни и неуметнички текст: препознаје њихову сврху, издваја главне идеје текста; прати развој одређене идеје у тексту; наводи примере из текста и цитира део/делове да би анализирао текст или поткрепио сопствену аргументацију; резимира и парафразира делове текста и текст у целини. Издвојене проблеме анализира у основним слојевима значења. Основне књижевне термине доводи у функционалну везу са примерима из књижевног текста. Разуме зашто је читање важно за формирање и унапређивање своје личности, богаћење лексичког фонда. Развија своје читалачке способности. Разуме значај књижевности за формирање језичког, литерарног, културног и националног идентитета. Схвата значај очувања књижевне баштине и књижевне културе.

Средњи ниво

Тумачи књижевна дела из обавезног школског програма и поседује основна знања о књижевноисторијском и поетичком контексту који та дела одређује. Самостално уочава и анализира значењске и стилске аспекте књижевног дела и уме да аргументује своје ставове на основу примарног текста. Разуме и описује функцију језика у стваралачком процесу. У тумачењу књижевног дела примењује адекватне методе и гледишта усклађена са методологијом науке о књижевности. Познаје књижевнонаучне, естетске и лингвистичке чињенице и уважава их приликом обраде појединачних дела, стилских епоха и праваца у развоју српске и светске књижевности. На истраживачки и стваралачки начин стиче знања и читалачке вештине, који су у функцији проучавања различитих књижевних дела и жанрова и развијања литерарног, језичког, културног и националног идентитета. Има изграђене читалачке навике и читалачки укус својствен културном и образованом човеку. Примењује сложене стратегије читања. Мења аналитичке приступе за које оцени да нису сврсисходни. Процењује колико одређене структурне, језичке, стилске и значењске одлике текста утичу на његово разумевање.

Напредни ниво

Анализира поетичке, естетске и структурне одлике књижевног текста. Поуздано позиционира књижевни текст у књижевнотеоријски и књижевноисторијски контекст. Примењује одговарајуће поступке тумачења адекватне књижевном делу и њима сагласну терминологију. Користи више метода и гледишта и компаративни приступ да употпуни своје разумевање и критички суд о књижевном делу. Самостално уочава и тумачи проблеме у књижевном делу и своје ставове уме да аргументује на основу примарног текста и литерарно-филолошког контекста. Критички повезује примарни текст са самостално изабраном секундарном литературом. Самостално одабира дела за читање према одређеном критеријуму, даје предлоге за читање и образлаже их. Познаје и примењује начине/стратегије читања усаглашене са типом текста (књижевним и неуметничким) и са жанром књижевног дела. Разуме улогу читања у сопственом развоју, али и у развоју друштва. Има развијену, критичку свест о својим читалачким способностима.

Општи стандарди постигнућа - образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Српски језик и књижевност садрже стандарде постигнућа за области: Језик, Књижевност и Језичка култура. У оквиру сваке области описани су захтеви на три нивоа.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **основном нивоу** у свакој области.

Основни ниво

1. Област ЈЕЗИК

2.СЈК.1.1.1. Има основна знања о језику уопште (шта је језик, које функције има); поштује свој језик и поштује друге језике; препознаје стереотипне ставове према језику. Разуме појам текста; разликује делове текста (увод, главни део, завршетак); препознаје врсте текстова (облике дискурса); има основна знања из социолингвистике: познаје појмове једнојезичности и вишејезичности (и зна одговарајуће језичке прилике у Србији); разуме појам језичке варијативности и препознаје основне варијетете.

2.СЈК.1.1.2. Разликује књижевни (стандардни) језик од дијалекта; зна основне податке о дијалектима српског језика; има правилан став према свом дијалекту и другим дијалектима српског језика и према оба изговора српског књижевног језика (поштује свој и друге дијалекте српског језика и има потребу да чува свој дијалекат; подједнако цени оба изговора српског књижевног језика - екавски и (и)јекавски); има потребу да учи, чува и негује књижевни језик; познаје најважније граматике и нормативне приручнике и уме да се њима користи; зна основне податке о месту српског језика међу другим индоевропским и словенским језицима; има основна знања о развоју књижевног језика, писма и правописа код Срба.

2.СЈК.1.1.3. Разликује правилан од неправилног изговора гласа; зна основну поделу гласова; има основна знања у вези са слогом и примењује их у растављању речи на крају реда; зна основна правила акценатске норме и уочава евентуалне разлике између свог и књижевног акцента.

2.СЈК.1.1.4. Познаје врсте и подврсте речи; примењује норму у вези с облицима речи у фреквентним случајевима (укључујући и гласовне промене у вези с облицима речи); издваја делове речи у вези с облицима речи (граматичка основа и наставак за облик) у једноставнијим случајевима; издваја делове речи у вези с грађењем речи (префикс, творбена основа, суфикс) у једноставнијим случајевима; препознаје основне начине грађења речи; примењује норму у вези с грађењем речи (укључујући и гласовне промене у вези с грађењем речи); примењује постојеће моделе при грађењу нових речи.

2.СЈК.1.1.5. Правилно склапа реченицу; разликује синтаксичке јединице; разликује активне и пасивне реченице; уме да анализира једноставније реченице грађене по основним моделима и проширене прилошким одредбама.

2.СЈК.1.1.6. Има лексички фонд који је у складу са средњим нивоом образовања; прави разлику између формалне и неформалне лексике и употребљава их у складу са приликом; има основна знања о значењу речи; познаје основне лексичке односе (синонимију, антонимију, хомонимију); познаје метафору као лексички механизам; нема одбојност према речима страног порекла, али их не прихвата некритички и аутоматски; познаје појам термина и фразеологизма; познаје најважније речнике српског језика и уме да се њима користи.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

2.СЈК.1.2.1. Познаје ауторе дела из обавезног школског програма и локализује их у контекст стваралачког опуса и књижевноисторијски контекст.

2.СЈК.1.2.2. Познаје књижевнотеоријску терминологију и доводи је у функционалну везу са примерима из књижевних[1] и неуметничких[2] текстова предвиђених програмом.

2.СЈК.1.2.3. У тумачењу књижевноуметничких и књижевнонаучних дела разликује методе унутрашњег и спољашњег приступа.

2.СЈК.1.2.4. Уочава и примерима аргументује основне поетичке, језичке, естетске и структурне особине књижевних дела из обавезне школске лектире.

2.СЈК.1.2.5. Уочава основне особине књижевности као дискурса и разликује га у односу на остале друштвене дискурсе.

2.СЈК.1.2.6. Наводи основне књижевноисторијске и поетичке одлике стилских епоха, праваца и формација у развоју српске и светске књижевности и повезује их са делима и писцима из обавезне лектире школског програма.

2.СЈК.1.2.7. Анализира издвојене проблеме у књижевном делу и уме да их аргументује примарним текстом.

2.СЈК.1.2.8. Користи препоручену секундарну литературу (књижевноисторијску, критичку, аутопоетичку, теоријску) и доводи је у везу са књижевним текстовима предвиђеним програмом.

2.СЈК.1.2.9. На основу дела српске и светске књижевности формира читалачке навике и знања; схвата улогу читања у тумачењу књижевног дела и у изграђивању језичког, литерарног, културног и националног идентитета.

---

[1] *Књижевни текстови обухватају књижевноуметничке и књижевнонаучне текстове.*

[2] *Под неуметничким текстовима подразумевају се текстови из науке о језику и науке о књижевности, научнопопуларни текстови из ових области и, по потреби, текстови из медија и других извора погодни за обраду градива из предмета Српски језик и књижевност.*

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

2.СЈК.1.3.1. Говори разговетно, поштујући ортоепска правила књижевног језика; примењује књижевнојезичку акцентуацију или упоређује свој акценат са књижевним и труди се да је с њим усклади; течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове; изражајно чита и казује лакше књижевноуметничке текстове; у званичним ситуацијама говори о једноставнијим темама из области језика, књижевности и културе користећи се коректним језичким изразом (тј. говори течно, без замуцкивања, поштапалица, превеликих пауза и лажних почетака, осмишљавајући реченицу унапред) и одговарајућом основном терминологијом науке о језику и науке о књижевности, прилагођавајући приликама, ситуацији, саговорнику и теми вербална и невербална језичка средства (држање, мимику, гестикулацију); говори уз презентацију; има културу слушања туђег излагања; у стању је да с пажњом и разумевањем слуша излагање средње тежине (нпр. предавање) с темом из језика, књижевности и културе; приликом слушања неког излагања уме да хвата белешке.

2.СЈК.1.3.2. Говорећи и пишући о некој теми (из језика, књижевности или слободна тема), јасно структурира казивање и повезује његове делове на одговарајући начин; разликује битно од небитног и држи се основне теме; саставља једноставнији говорени и писани текст користећи се описом, приповедањем и излагањем (експозицијом); уме укратко да опише своја осећања и доживљај књижевног или другог уметничког дела; сажето препричава једноставнији књижевноуметнички текст и издваја његове важне или занимљиве делове; резимира једноставнији књижевни и неуметнички текст.

2.СЈК.1.3.3. У расправи или размени мишљења на теме из књижевности, језика и културе уме у кратким цртама да изнесе и образложи идеју или став за који се залаже, говори одмерено, ослања се на аргументе, у стању је да чује туђе мишљење и да га узме у обзир приликом своје аргументације; пише једноставнији аргументативни текст на теме из књижевности, језика и културе.

2.СЈК.1.3.4. Користи оба писма, дајући предност ћирилици; примењује основна правописна правила у фреквентним примерима и уме да се служи школским издањем Правописа; у писању издваја делове текста, даје наслове и поднаслове, уме да цитира и парафразира; саставља матурски рад поштујући правила израде стручног рада (употребљава фусноте и саставља садржај и библиографију); саставља писмо - приватно и службено, биографију (ЦВ), молбу, жалбу, захтев, оглас; зна да попуни различите формуларе и обрасце.

2.СЈК.1.3.5. Има способност и навику да у различите сврхе (информисање, учење, лични развој, естетски доживљај, забава...) чита текстове средње тежине (књижевноуметничке текстове, стручне и научнопопуларне текстове из области науке о језику и књижевности, текстове из медија[3]); примењује предложене стратегије читања.

2.СЈК.1.3.6. Разуме књижевни и неуметнички текст средње сложености: препознаје њихову сврху, проналази експлицитне и имплицитне информације, издваја главне идеје текста; прати развој одређене идеје у тексту; пореди основне информације и идеје из двају или више текстова.

2.СЈК.1.3.7. Критички промишља књижевни и неуметнички текст средње сложености: разликује објективну/веродостојну чињеницу од ауторове интерпретације; процењује (и то образлаже) да ли аутор неуметничког текста износи све потребне информације и да ли даје довољне и веродостојне доказе за то што тврди; процењује да ли је аутор текста неутралан или ангажован односно пристрастан, и образлаже своју процену; препознаје говор мржње, дискриминације, бирократски језик, и има изграђен негативан став према њима; уме у једноставним примерима да понуди алтернативу бирократском језику.

2.СЈК.1.3.8. Препознаје структуру, различите елементе, стилске одлике (експресивност, сликовитост, метафоричност) књижевног и неуметничког текста; препознаје конотативно значење речи у датом контексту и разуме сврху конотативног значења у књижевном и неуметничком тексту; одређује значење непознате речи на основу контекста и творбеног модела; разуме значај читања за богаћење лексичког фонда.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **средњем нивоу** у свакој области.

[3] *Текстови који су погодни за обраду градива из језика и књижевности.*

Средњи ниво

1. Област ЈЕЗИК

2.СЈК.2.1.1. Има шира знања о језику уопште (која су битна својства језика); препознаје јединице и појаве које припадају различитим језичким нивоима/подсистемима; има основна знања о писму уопште; има основна знања о правопису уопште (етимолошки - фонолошки правопис; граматичка - логичка интерпункција; графема - слово); има основна знања о језицима у свету (језичка сродност, језички типови, језичке универзалије). Разуме основне принципе вођења дијалога; разуме појам говорног чина; разуме појам деиксе. Познаје одлике варијетета српског језика насталих на основу медијума и оних који су условљени социјално и функционално.

2.СЈК.2.1.2. Зна основне особине дијалеката српског језика; зна основна правила екавског и (и)јекавског изговора; у једноставнијим случајевима пребацује (и)јекавску реч у екавски лик и обрнуто. Смешта развој књижевног језика код Срба у друштвени, историјски и културни контекст.

2.СЈК.2.1.3. Познаје говорне органе и начин на који се гласови производе; зна да дели гласове по свим критеријумима; разуме појам фонеме; зна сва правила акценатске норме и уме да прочита правилно акцентовану реч; зна механизме фонолошки условљених гласовних промена (једначења сугласника по звучности и по месту творбе, сажимање и асимилацију вокала и губљење сугласника).

2.СЈК.2.1.4. Има шира знања о врстама и подврстама речи; уме да одреди облик променљиве речи и да употреби реч у задатом облику; познаје појам морфеме; дели реч на творбене морфеме у једноставнијим случајевима и именује те морфеме; познаје основне начине грађења речи; примењује норму у вези с облицима речи у мање фреквентним случајевима.

2.СЈК.2.1.5. Користи се свим синтаксичким могућностима српског језика; разликује безличне и личне реченице; анализира реченице грађене по различитим моделима; има шира знања о синтагми; препознаје основне врсте зависних предикатских реченица (типични случајеви); зна основно о напредним односима, конгруенцији и негацији; разликује врсте независних предикатских реченица; разуме појам елипсе; има основна знања о употреби падежа и глаголских облика.

2.СЈК.2.1.6. Има богат и уразноличен лексички фонд (укључујући и интелектуалну и интернационалну лексику и познавање најфреквентнијих интернационалних префикса и суфикса). Тај фонд употребљава у складу с приликом; види језик као низ могућности које му служе да изрази индивидуално искуство и усмерен је ка богаћењу сопственог речника; познаје хиперонимију/хипонимију, паронимију; разликује лексичке слојеве; познаје метонимију као лексички механизам.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

2. СЈК.2.2.1. Интерпретира књижевни текст увидом у његове интеграционе чиниоце (доживљајни контекст, тематско-мотивски слој, композиција, ликови, форме приповедања, идејни слој, језичко-стилски аспекти...).

2.СЈК.2.2.2. Познаје књижевнотеоријску терминологију и књижевнотеоријска знања адекватно примењује у тумачењу књижевних дела предвиђених програмом.

2.СЈК.2.2.3. Разликује методе унутрашњег и спољашњег приступа у интерпретацији књижевноуметничког и књижевнонаучног дела и адекватно их примењује приликом разумевања и тумачења ових врста дела.

2.СЈК.2.2.4. Уочава и образлаже поетичке, језичке, естетске и структурне особине књижевноуметничких и књижевнонаучних дела у оквиру школске лектире; процењује да ли је сложенији књижевнонаучни текст (аутобиографија, биографија, мемоари, дневник, писмо, путопис...) добро структуриран и кохерентан, да ли су идеје изложене јасно и прецизно; уочава стилске поступке у књижевноуметничком и књижевнонаучном тексту; процењује колико одређене одлике текста утичу на његово разумевање и доприносе тумачењу значења текста.

2.СЈК.2.2.5. Образлаже основне елементе књижевности као дискурса у односу на остале друштвене дискурсе (нпр. присуство/одсуство приповедача, приповедни фокус, статус историјског и фиктивног итд.).

2.СЈК.2.2.6. Приликом тумачења књижевноуметничких и књижевнонаучних дела из школског програма примењује знања о основним књижевноисторијским и поетичким одликама стилских епоха, праваца и формација у развоју српске и светске књижевности.

2.СЈК.2.2.7. Самостално уочава и анализира проблеме у књижевном делу и уме да аргументује своје ставове на основу примарног текста.

2.СЈК.2.2.8. Активно користи препоручену и ширу, секундарну литературу (књижевноисторијску, критичку, аутопоетичку, теоријску) у тумачењу књижевноуметничких и књижевнонаучних дела предвиђених програмом.

2.СЈК.2.2.9. На основу дела српске и светске књижевности развија читалачке вештине, способности и знања од значаја за тумачење и вредновање различитих књижевноуметничких и књижевнонаучних дела и за развијање језичког, литерарног, културног и националног идентитета; има изграђен читалачки укус својствен културном и образованом човеку.

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

2.СЈК.2.3.1. Говори у званичним ситуацијама, јавно и пред већим аудиторијумом о темама из области језика, књижевности и културе, користећи се књижевним језиком и одговарајућом терминологијом; учествује у јавним разговорима са више учесника; процењује слушаоца односно аудиторијум и обликује свој говор према његовим потребама и могућностима; има потребу и навику да развија сопствену говорну културу; с пажњом и разумевањем слуша теже излагање (нпр. предавање) с темом из језика, књижевности и културе; слуша критички, процењујући говорникову аргументацију и објективност.

2.СЈК.2.3.2. Саставља сложенији говорени и писани текст (из језика, књижевности или слободна тема) користећи се описом, приповедањем и излагањем (експозицијом); у говореној или писаној расправи прецизно износи своје идеје и образлаже свој став; труди се да говори и пише занимљиво, правећи прикладне дигресије и бирајући занимљиве детаље и одговарајуће примере; уочава поенту и излаже је на прикладан начин; прецизно износи свој доживљај и утиске поводом књижевног или другог уметничког дела; сажето препричава сложенији књижевни текст и резимира сложенији књижевни и неуметнички текст на теме непосредно везане за градиво; пише извештај и реферат; примењује правописну норму у случајевима предвиђеним програмом.

2.СЈК.2.3.3. Има способност и навику да у различите сврхе (информисање, учење, лични развој, естетски доживљај, забава...) чита теже текстове (књижевноуметничке текстове, стручне и научнопопуларне текстове из области науке о језику и књижевности, текстове из медија); има изграђен читалачки укус својствен културном и образованом човеку; примењује сложене стратегије читања; бира стратегију читања која одговара сврси читања.

2.СЈК.2.3.4. Разуме сложенији књижевни и неуметнички текст: препознаје његову сврху; проналази експлицитне и имплицитне информације; издваја информације према задатом критеријуму; издваја главне идеје; прати развој одређене идеје; пореди информације и идеје из двају или више текстова да би разумео одговарајући значењски или стилски аспект према задатом критеријуму; анализира и тумачи оне системе мотивације који се у књижевном делу јављају при обликовању (карактеризацији) ликова и изградњи догађаја (због бољег и потпунијег разумевања значења књижевног дела); тумачи (на нивоу разумевања) текстове ослањајући се на други текст/текстове.

2.СЈК.2.3.5. Критички промишља сложенији књижевни и неуметнички текст: раздваја објективну чињеницу од ауторове интерпретације; процењује да ли је аутор текста неутралан или ангажован односно пристрастан, и образлаже своју процену; разликује експлицитне и имплицитне ауторове ставове; аргументовано вреднује да ли аутор сложенијег експозиторног или аргументативног текста погодног за обраду градива из језика и књижевности износи све потребне информације и да ли даје довољне и веродостојне доказе за то што тврди.

2.СЈК.2.3.6. Процењује да ли је сложенији неуметнички текст погодан за обраду градива из језика и књижевности добро структуриран и кохерентан, да ли су идеје изложене јасно и прецизно; уочава стилске поступке у овим текстовима; процењује колико одређене одлике текста утичу на његово разумевање.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **напредном нивоу** у свакој области.

Напредни ниво

1. Област ЈЕЗИК

2.СЈК.3.1.1. Разуме да постоји тесна веза између језика и мишљења; јасан му је појам категоризације; познаје конверзационе максиме (квалитета, квантитета, релевантности и начина); разуме појам информативне актуализације реченице и зна како се она постиже; јасан му је појам текстуалне кохезије.

2.СЈК.3.1.2. При подели речи на слогове позива се на правила; акцентује једноставније примере.

2.СЈК.3.1.3. Има детаљнија знања о морфологији у ужем смислу и творби речи у српском језику (дели реч на творбене морфеме у сложенијим случајевима и именује те морфеме).

2.СЈК.3.1.4. Има детаљнија знања о употреби падежа и глаголских облика; уме да анализира компликованије реченице грађене по различитим моделима; познаје специјалне независне реченице; познаје различита решења у вези с конгруенцијом.

2.СЈК.3.1.5. Има основна знања о речницима и структури речничког чланка.

2. Област КЊИЖЕВНОСТ

2.СЈК.3.2.1. Чита, доживљава и самостално тумачи књижевноуметничка и књижевнонаучна дела из обавезног школског програма, као и додатне (изборне) и факултативне књижевноуметничке и књижевнонаучне текстове; током интерпретације поуздано користи стечена знања о стваралачком опусу аутора и књижевноисторијском контексту.

2.СЈК.3.2.2. Влада књижевнотеоријском терминологијом и теоријска знања адекватно примењује у тумачењу књижевноуметничких и књижевнонаучних дела која су предвиђена школским програмом и других дела ове врсте различитих жанрова, изван школског програма.

2.СЈК.3.2.3. У процесу тумачења књижевноуметничког и књижевнонаучног дела, одабира, примењује и комбинује адекватне методе унутрашњег и спољашњег приступа.

2.СЈК.3.2.4. Уочава и тумачи поетичке, језичке, естетске и структурне особине књижевноуметничких и књижевнонаучних текстова у оквиру школске лектире и изван школског програма; процењује и пореди стилске поступке у наведеним врстама текстова.

2.СЈК.3.2.5. Разуме основне елементе књижевности као дискурса (пореди нпр. присуство/одсуство приповедача, приповедни фокус, статус историјског и фиктивног итд.) у односу на остале друштвене дискурсе и та сазнања употребљава у тумачењу књижевних дела.

2.СЈК.3.2.6. Приликом тумачења и вредновања књижевноуметничких и књижевнонаучних дела примењује и упоређује књижевноисторијске и поетичке одлике стилских епоха, праваца и формација у развоју српске и светске књижевности.

2.СЈК.3.2.7. Самостално уочава и тумачи проблеме и идеје у књижевном делу и своје ставове уме да аргументује на основу примарног текста и литерарно-филолошког контекста.

2.СЈК.3.2.8. У тумачењу књижевног дела критички користи препоручену и самостално изабрану секундарну литературу (књижевноисторијску, критичку, аутопоетичку, теоријску).

2.СЈК.3.2.9. На основу дела српске и светске књижевности (у обавезном и сопственом избору) и секундарне литературе шири читалачка знања, примењује стратегије читања које су усаглашене са типом књижевног дела и са читалачким циљевима (доживљај, истраживање, стваралаштво); развија језички, литерарни, културни и национални идентитет.

3. Област ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

2.СЈК.3.3.1. Дискутује о сложеним темама из језика, књижевности и културе; дискутује о смислу и вредностима књижевних текстова и о сврси и вредностима неуметничких текстова користећи стручну терминологију.

2.СЈК.3.3.2. Излаже (у званичним ситуацијама, јавно и пред већим аудиторијумом) и пише о темама из области језика, књижевности и културе; има развијене говорничке (ораторске) вештине; претпоставља различите ставове аудиторијума и у складу с тим проблематизује поједине садржаје; препознаје и анализира вербалну и невербалну реакцију саговорника односно аудиторијума и томе прилагођава свој говор; слушајући говорника, процењује садржину и форму његовог говора и начин говорења.

2.СЈК.3.3.3. Композиционо и логички складно пише стручни текст на теме из књижевности и језика, као и новински чланак.

2.СЈК.3.3.4. Организује, класификује, уопштава и на сличан начин обрађује информације из књижевних и неуметничких текстова на основу задатог и/или самостално постављеног критеријума.

2.СЈК.3.3.5. Продубљено критички промишља сложенији текст: процењује колико сложенији експозиторни текст успешно преноси информације публици којој је намењен, уочавајући које информације недостају; издваја доказну грађу на којој аутор аргументативног текста заснива своје ставове и одређује средства којима их износи; запажа ауторове грешке у закључивању и сл.

2.СЈК.3.3.6. Процењује стилске поступке у књижевном и неуметничком тексту; пореди стилске поступке у два сложена текста (или више њих); тумачи њихову улогу у остваривању естетских и значењских одлика наведених врста текстова.

2.СЈК.3.3.7. Изграђује свест о себи као читаоцу - развија читалачку ауторефлексију (разуме улогу читања у сопственом развоју; има развијену, критичку свест о својим читалачким способностима...).

ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК

(општи тип гимназије, друштвено-језички смер
и природно-математички смер гимназије)
ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРОГРАМА

Циљеви предмета

1) Овладавање комуникативним вештинама и развијање способности и метода учења страног језика;

2) Развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова;

3) Развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења;

4) Развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација до којих се долази самосталним радом и претраживањем изворника различитог типа (писани и електронски извори, самостална истраживања на терену, интервјуи итд.);

5) Стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика;

6) Усвајање знања из страног језика која ће ученику/ученици омогућити да се у усменој и писаној комуникацији компетентно и самосвесно споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да настави, у оквиру формалног образовања и самостално, учење датог страног језика и других страних језика.

Нивои општих и појединачних постигнућа дефинисани су према Заједничком европском референтном оквиру за живе језике.

До краја четвртог разреда гимназије ученик/ученица треба да савлада први страни језик до нивоа Б1+, односно Б2 уколико се ради о енглеском језику, а други страни језик до нивоа А2+ код продуктивних вештина (говор и писање), односно Б1 уколико се ради о рецептивним вештинама (слушање и читање).

Напомена:

Истичемо да ће степен постигнућа по језичким вештинама варирати, односно да ће рецептивне вештине (разумевање говора и читање) бити на предвиђеном нивоу, док се за продуктивне вештине (говор, интеракција, медијација и писање) може очекивати да буду за један ниво ниже (на пример, Б1+ рецептивно, Б1 продуктивно; Б2 рецептивно, Б1+ продуктивно; А2+ рецептивно, А2 продуктивно, итд.).

Задаци наставе страног језика су да ученици**:**

1) буду оспособљени да у школској и ван школској свакодневници могу писмено и усмено да остваре своје намере, диференцирано и сходно ситуацији;

2) продубљују и проширују комуникативне способности и постављају основе за то да страни језик користе и после завршетка свог образовања, функционално, за студије, у будућем послу или даљем образовању;

3) стекну увид у језичку стварност и буду оспособљени да уоче контрасте и врше поређења у односу на сопствену стварност;

4) упознају текстове из књижевности одређеног језика који су погодни за тумачење на страном језику и који омогућавају интерактивне процесе;

5) буду оспособљени да се у усменој и писаној комуникацији компетентно и самосвесно споразумевају са људима из других земаља, усвајају норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који уче, као и да наставе, у оквиру формалног образовања и самостално, учење другог и трећег страног језика;

6) изграђују и унапређују индивидуалне афинитете према вишејезичности;

7) у оквиру или изван школе активно се нађу у ситуацијама са људима који говоре други језик и који су из друге културе.

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда гимназије. Аутори уџбеника и наставници обрађују их у складу са интересовањима ученика и актуелним збивањима у свету.

1) Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време);

2) Свет рада (перспективе и образовни системи);

3) Генерацијске разлике, вршњачке и друге социјалне групе; родна равноправност;

4) Интересантне животне приче и догађаји;

5) Живи свет и заштита човекове околине;

6) Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране);

7) Медији и комуникација;

8) Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света);

9) Потрошачко друштво;

10) Спортови и спортске манифестације;

11) Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик;

12) Европа и заједнички живот народа;

13) Регионалне специфичности језика (дијалекти, наречја);

14) Живот и дела славних људи (из света науке, културе, спорта, музике и друго).

КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ

Напомена: Комуникативне функције се прожимају и исте су у сва четири разреда гимназије. Оне се из године у годину усложњавају пратећи прогресију вокабулара, језичких структура и осталих компетенција.

1) Представљање себе и других

2) Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима)

3) Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.)

4) Давање једноставних упутстава и команди

5) Изражавање молби и захвалности

6) Изражавање извињења

7) Изражавање потврде и негирање

8) Изражавање допадања и недопадања

9) Изражавање физичких сензација и потреба

10) Исказивање просторних и временских односа

11) Давање и тражење информација и обавештења

12) Описивање и упоређивање лица и предмета

13) Изрицање забране и реаговање на забрану

14) Изражавање припадања и поседовања

15) Скретање пажње

16) Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања

17) Тражење и давање дозволе

18) Исказивање честитки

19) Исказивање препоруке

20) Изражавање хитности и обавезности

21) Исказивање сумње и несигурности

ОБЈАШЊЕЊЕ ПРОГРАМА

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенција: дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука), референцијалну (о темама о којима је реч) и социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца: од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде, од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст, од особина онога ко говори, од намера с којима говори, од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују, од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру Наставног програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

1) присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);

2) дужина усменог текста;

3) брзина говора;

4) јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;

5) познавање теме;

6) могућност/немогућност поновног слушања и друго.

У вези са тим, корисне су следеће терминолошке напомене:

1) категорије насловљене Аудио и видео материјали подразумевају све врсте снимака (ДВД, ЦД, материјали са Интернета) разних усмених дискурзивних форми, укључујући и песме, текстове писане да би се читали или изговарали и сл., који се могу преслушавати више пута;

2) категорије насловљене Монолошка излагања, Медији (информативне и забавне емисије), Спонтана интеракција, Упутства, подразумевају снимке неформалних, полуформалних и формалних комуникативних ситуација у којима слушалац декодира речено у реалном времену, то јест без могућности преслушавања/поновног прегледа аудио и видео материјала, као и реалне ситуације којима присуствује уживо у својству посматрача, гледаоца или слушаоца (предавања, филмови, позоришне представе и сл.).

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте визуелне рецепције:

1) читање ради усмеравања;

2) читање ради информисаности;

3) читање ради праћења упутстава;

4) читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

1) глобалну информацију;

2) посебну информацију;

3) потпуну информацију;

4) скривено значење одређене поруке.

На основу ових показатеља програм садржи делове који, из разреда у разред, указују на прогресију у домену дужине текста, количине информација и нивоа препознатљивости и разумљивости и примени различитих стратегија читања. У складу са тим, градирани су по нивоима следећи делови програма:

1) разликовање текстуалних врста;

2) препознавање и разумевање тематике – ниво глобалног разумевања;

3) глобално разумевање у оквиру специфичних текстова;

4) препознавање и разумевање појединачних информација – ниво селективног разумевања;

5) разумевање стручних текстова;

6) разумевање књижевних текстова.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације, есеје и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру Наставног програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

1) теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста као и теме у вези са различитим наставним предметима);

2) текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, парафразирање, есеји, личне белешке);

3) белешке у вези са предавањима, новинским чланцима и слично;

4) лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у доменима као што су приватни, јавни, образовни и стручни).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања текста, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

1) јавно обраћање путем разгласа (саопштења, давање упутстава и информација);

2) излагање пред публиком (јавни говори, предавања, презентације разних производа, репортаже, извештавање и коментари о неким културним догађајима и сл.).

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

1) читањем писаног текста пред публиком;

2) спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.;

3) реализацијом увежбане улоге или певањем.

Зато је у програму и описан, из разреда у разред, развој способности општег монолошког излагања које се огледа кроз описивање, аргументовање и излагање пред публиком.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остаривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример: размену информација, спонтану конверзацију, неформалну или формалну дискусију, дебату, интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Стога се и у програму, из разреда у разред, прати развој вештине говора у интеракцији кроз следеће активности:

1) разумевање изворног говорника;

2) неформални разговор;

3) формална дискусија;

4) функционална сарадња;

5) интервјуисање.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних модела и комуникативних узуса сопствене говорне заједнице ученика и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, професионални, образовни и административни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће (како у Л1 – матерњи језик, тако и у Л2 – први страни језик, Л3 – други страни језик, итд.). Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста (на Л1 или на Л2) и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта тј. од значења према средствима за његово изражавање (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити ка томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говорење и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, у овом случају у свим типовима гимназије, према јасно утврђеним циљевима и задацима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво (од нивоа А2.2 до нивоа Б2.1) који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената, надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језику и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Први страни језик

I разред

(2 часа недељно, 74 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РЕЧЕНИЦА

II ИМЕНИЧКА ГРУПА

III ГЛАГОЛСКА ГРУПА

IV TVORBA REČI

V ORTOGRAFIJA

VI LEKSIKOLOGIJA
VII LEKSIKOGRAFIJA

ОПШТИ ТИП ГИМНАЗИЈЕ
II РАЗРЕД
– десета година учења –
(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора.

Ученик треба да:

Говор у учионици

1) у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са уобичајеним и новим активностима на часу.

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

1) после првог слушања одређеног непознатог усменог текста (приближног трајања око 5 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста, постави хипотезе у вези са:

(1) врстом усменог текста који слуша, нпр. обавештења, упутства и упозорења, анкетирање пролазника и друго;

(2) бројем саговорника, њиховим статусом и намерама;

(3) општим садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију, говор тела и др.).

Аудио/видео материјали: детаљно/селективно разумевање

1) после другог и по потреби наредних слушања (у зависности од тежине текста и налога за слушање):

(1) провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту и садржај усменог текста, на статус, намере и међусобне односе саговорника;

(2) разуме најбитније елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања.

Монолошка излагања

1) уз евентуалну претходну припрему, прати излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор.

Медији: информативне емисије

1) разуме општи смисао и битне појединости информативних радијских и телевизијских емисија о познатим темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор;

2) прати различите телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије, репортаже) у којима се обрађују релативно познате теме;

3) разуме општи садржај рекламних порука и радио емисија (до 12 минута) о темама из свакодневног живота и живота младих.

Медији: забавне емисије

1) прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије у којима се обрађују релативно познате теме;

2) разуме тему и делове песама које слуша.

Спонтана интеракција

1) разуме фразе и реченице настале у спонтаној интеракцији у вези са познатим ситуацијама, уз отежавајуће околности природне комуникације (бука на улици, телефонски разговори, интервју лицем у лице, телефонским путем, преко скајпа итд.).

Стратегије

1) ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;

2) ослањајући се на своја језичка знања, поставља и проверава хипотезе о језичким формама;

3) увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

1) уочава и препознаје разлику у структури и садржају текстуалних врста које користи у приватном и школском домену.

Препознавање и разумевање тематике текстова
– ниво глобалног разумевања

1) разуме појединачне информације дужих аутентичних, адаптираних и неаутентничних текстова, као и њихов општи смисао;

2) разуме текстове дужине до 200 речи о конкретним темама из области непосредног интересовања (породични живот, свакодневница, школа, посао, слободно време, дневни догађаји), изводећи закључке о непознатим значењима на основу контекста, језичких знања и других предзнања.

Глобално разумевање у оквиру специфичних текстова

1) разуме целину и појединачне делове обавештења и упозорења на јавним местима;

2) разуме описе догађаја, осећања, намера у мери која му омогућује редовну преписку с пријатељима и познаницима;

3) разуме главну нит аргументације у представљању неког проблема, чак и ако не разуме сваки појединачни детаљ;

4) разуме суштинске информације из неког информативног текста (нпр. вести, извештаја, биографије), написаног једноставним стилом, на релативно познате теме.

Препознавање и разумевање појединачних информација
– ниво селективног разумевања

1) уме да у уобичајеним писаним документима (писмима, проспектима, обавештења) пронађе и разуме већи број релевантних информација.

Разумевање стручних текстова

1) разуме једноставна упутства и саветодавне текстове уколико су писани јасним језиком и/или праћени визуелним елементима, без великог броја стручних израза;

2) разуме краће текстове о савременој друштвеној проблематици, разазнајући ауторов генерални став или гледиште.

Разумевање књижевног текста

1) разуме једноставне литерарне текстове различитих жанрова (поезију, прозу, драму), уколико у њима нема симболичких и интертекстуално специфичних елемената.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику.

Ученик треба да:

Монолошко излагање

Описивање

1) на једноставан начин описује и извештава о различитим темама из домена личних интересовања користећи познате језичке елементе (лексичке и морфосинтаксичке структуре);

2) описује или репродукује, с приличном лакоћом, садржај мање компликованих прича и описа догађаја, ређајући хронолошки збивања и користећи одређене лексичке структуре;

3) опише неки стварни или измишљени догађај и говори о надањима, сновима и циљевима;

4) опише свакодневне радње и навике, говори о реализованим активностима као и о припремању и планирању неке будуће активности.

Аргументовање

1) аргументује личне ставове тако да га саговорник без потешкоћа разуме скоро током целог излагања;

2) укратко образложи и објасни шта мисли, планира и ради.

Излагање пред публиком

1) описује и излаже о темама из области личног искуства и образовања или струке, са претходном припремом и уз помоћ визуелних средстава која му олакшавају презентацију;

2) одговори на једноставна и непосредна питања која се односе на презентацију, под условом да се могу поновити и да му се пружи помоћ при формулисању одговора;

3) интерпретира радњу неког филма или књиге.

Интеракција

Разумевање изворног говорника

1) прати говор саговорника када му се обраћа разговетно, користећи уобичајене изразе, али понекад је потребно да му се искази понове ради појашњења одређених речи или израза.

Неформални разговор (између пријатеља)

1) износи лични став или затражи нечији став или мишљење о познатим темама из домена личних интересовања и образовања користећи познате језичке елементе;

2) снађе се у решавању одређеног проблема, нпр. сналажења у свакодневним ситуацијама, постављајући практична питања типа: Куда ићи? Шта радити? Како се организовати ? (планови за излазак и сл.);

3) препозна тему неког разговора уколико се прича полако и разговетно;

4) изрази слагање или неслагање са саговорником.

Формална комуникација

1) прати основни смисао формалне дискусије о познатим темама из домена личних интересовања, образовања или струке ако се говори стандардним језиком и користе познати језички елементи;

2) изрази лични став, али се тешко сналази у покретању расправе;

3) размени одређене информације и каже своје мишљење о неким практичним питањима, уколико се то од њега тражи на директан начин, под условом да му се помогне у формулисању исказа и да му се, ако затреба, понове најважнији делови;

4) сналази се у већини ситуација које су вези са неким путовањем или организацијом путовања (резервисање смештаја, куповина крата, тражење информација од других путника...).

Функционална сарадња

1) прати шта се говори и, ако затреба, понови речи саговорника, како би се уверио да су се добро разумели;

2) пренесе једноставне и директне информације.

Интервјуисање

1) користи припремљени упитник за вођење организованог разговора, уз спонтано постављање неколико додатних питања.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја.

Ученик треба да:

Теме

1) пише на разложан и јасан начин о разноврсним темама из свог подручја интересовања и окружења;

2) у једноставном и везаном тексту може јасно да опише осећања и реакције;

3) у стању је да опише и резимира видео и аудио поруке у вези са познатим ситуацијама и садржајима из свакодневног живота младих, као и садржаје информативног и документарног карактера.

Текстуалне врсте и дужина текста

1) пише кратке формалне и неформалне текстове (до 100 речи) користећи стандардне и конвенционалне формуле писаног изражавања (писмо, обавештење, порука);

2) пише белешке у вези са свакодневним потребама и плановима;

3) води белешке и пише лична писма да би тражио или пренео информације и да на разумљив начин пише о елементима које сматра битним;

4) парафразира и резимира текстове о темама у вези са свакодневним животом, разонодом, путовањима, актуелним дешавањима и својим доменом интересовања.

Лексика и комуникативне функције

1) исказује добро владање елементарном лексиком, али долази до честих грешака када се ради о изражавању сложенијих мисли и идеја;

2) опише ствари које су му блиске;

3) употребљава једноставно и описно изражавање да би кратко причао о предметима и стварима које има и пореди их са другима;

4) описује своје утиске употребљавајући једноставне изразе, даје краћи опис свакодневних радњи из свог окружења (људи, места, школско искуство и слично), описује активности из прошлости и лично искуство, као и планове за будућност;

5) правилно користи правопис, интерпункцију и организацију текста.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика.

Ученик треба да:

Вербална и невербална комуникација са представницима
других култура

1) препознаје и адекватно реагује на формалност говорне ситуације.

Интеркултурна знања и активности

1) гради сопствени идентитет као интеркултурна личност, јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања.

Ученик треба да:

Усмена медијација

1) препричава садржај дужег адаптираног текста, аудио или видео записа и краће интеракције на Л2;

2) сажима садржај кратког адаптираног писаног или усменог текста, са Л2 на Л1 и са Л1 на Л2, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

1) писано преноси поруке на Л2 или на Л1 (на основу подстицаја на супротном језику) додајући, по потреби, објашњења и обавештења);

2) користи двојезичне речнике за писано преношење порука уз консултације са наставником;

3) користи општа знања из других области у циљу што успешнијег писаног превођења са Л2 на Л1 краћих адаптираних текстова уз употребу речника, пратеће литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења граматичких садржаја је обезбеђивање основе за успешну комуникацију на страном језику. Кроз наставу енглеског језика континуирано се обнављају језичке структуре обрађене у претходним разредима, али се знања проширују новим употребама, функцијама, значењем. Граматика се презентује у складу са нивоом учења, функционалном прогресијом и кроз лексички контекст. Ученици се подстичу на закључивање и откривање правила, а затим примену знања у разноврсним комуникативним ситуацијама.

Именице

Род именица

Именице у функцији придева

Саксонски генитив

Члан (употреба и изостављање одређеног и неодређеног члана)

Заменице и детерминатори

Показне заменице

Присвојне заменице

Повратне заменице

Придеви и прилози

Грађење, врсте, место у реченици

Прилози учесталости

Компаративи и суперлативи

Везници

Повезивање елемената исте важности: for, and, nor, but, or, yet, so

Творба речи

Суфикси за именице које означавају занимања -ер/-ор, -ист, -ициан

Глаголи

Обнављање обрађених глаголских времена са посебним акцентом на употреби прошлих времена:

Past Simple, Past Continuous, Present Perfect, Past Perfect, Present Perfect Continuous

Used to/would за уобичајене радње у прошлости

Will/going to за предвиђање

Модални глаголи (may/might; must/have to; must /mustn't/needn't)

Пасивни глаголски облици и конструкције

Предлози

Бреме, место и кретање

Предлози после именица (npr. reason for, difference between)

Предлози после глагола (npr. talk to, look at)

Фразални глаголи са on, off, up, down… (npr. go on, turn on/off, turn up/down …)

Реченица

Ред речи у реченици

Питања (WH- questions, Tag questions)

Погодбене реченице (потенцијалне, иреалне)

Неуправни говор (са и без слагања времена)

III РАЗРЕД

– једанаеста година учења –

(4 часа недељно, 144 часова годишње)

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора.

Ученик треба да:

Говор у учионици

1) у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са активностима на часу, чак и ако час води непозната особа, под условом да је говор стандардан и јасно артикулисан.

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

1) после првог слушања одређеног непознатог усменог текста, на пример монолошког излагања о познатој теми (приближног трајања до 6 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста постави хипотезе у вези са:

(1) општом темом и садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију, говор тела и др.);

(2) структуром излагања.

Аудио /видео материјали: детаљно /селективно разумевање

1) после другог и по потреби трећег слушања (у зависности од сложености текста и налога за слушање):

(1) провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту, садржај и структуру усменог текста;

(2) разуме све битне елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања.

Монолошка излагања

1) уз евентуалну претходну припрему, прати јасно структурисана излагања о актуелним друштвеним темама и о онима из сфере сопственог интересовања у којима се користи стандардни језик.

Медији: информативне емисије

1) разуме општи смисао и битне појединости информативних радијских и телевизијских емисија о актуелним темама у којима се користи стандардни говор;

2) прати различите телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије, репортаже) идентификујући макротему и микротему/микротеме;

3) разуме тему радио емисија (репортажа, интервјуа и сл., до 15 минута), као и њихов садржај, под условом да је говор стандардан и артикулација јасна.

Медији: емисије забавног и уметничког садржаја

1) прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије у којима се обрађују актуелне теме;

2) слуша књижевне и уметничке текстове и повезујући знања стечена у настави матерњег језика и књижевности открива универзално и посебно у сфери емоција и идеја;

3) разуме тему и делове песама које слуша.

Спонтана интеракција

1) разуме спонтану интеракцију изворних говорника у вези са темама из свакодневног живота уз отежавајуће околности природне комуникације (бука, шумови итд.), под условом да је говор стандардан и јасно артикулисан.

Упутства

1) разуме упутства за употребу одређених средстава, предмета или апарата, под условом да не садрже много стручних елемената.

Стратегије

1) ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;

2) ослањајући се на своја језичка знања, поставља и проверава хипотезе о језичким формама;

3) увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

1) разликује фреквентне и мање фреквентне врсте текстова, познаје њихову макро и микро структуру и разуме њихову сврху и намену.

Препознавање и разумевање тематике текстова
– ниво глобалног разумевања

1) разуме појединачне информације сложенијих аутентничних, адаптираних и неаутентничних текстова, као и њихов општи смисао;

2) разуме текстове дужине до 250 речи о конкретним темама из различитих области интересовања, са значајним степеном исправног поимања и тумачења садржаја.

Глобално разумевање у оквиру специфичних врста текстова

1) разуме општи смисао и појединачне детаље приватне кореспонденције свакодневне тематике, као и општи смисао и најфреквентније фразе карактеристичне за пословну кореспонденцију;

2) разуме главну нит и суштину образложења у представљању неког проблема у једноставнијим текстовима аргументационог типа (нпр. у новинским колумнама или писмима читалаца), али и у другим врстама текстова у којима се јавља аргументација;

3) разуме битне елементе и општи садржај ограничено комплексних информативних текстова, уз повремено коришћење речника и приручника или наставникову помоћ;

4) препознаје лексичке специфичности проистекле из тематске разнородности текстова (политика, економија, спорт...).

Препознавање и разумевање појединачних информација
– ниво селективног разумевања

1) уме да у познатим и мање познатим врстама текстова пронађе велики број релевантних информација;

2) на основу прочитаног уводног или неког другог релевантног дела текста уме да процени треба ли да настави са читањем читавог текста.

Разумевање стручних текстова

1) разуме нешто дужа упутства о начину употребе техничких и других апарата, писана јасним језиком, поткрепљена примерима конкретне употребе и / или илустрацијама;

2) уме да прати специјализоване публикације и изван свог подручја активности, користећи повремено речник или неко друго помоћно средство;

3) разуме дужа и садржински слојевита упутства с тематиком из домена сопствених, познатих активности, укључујући и појединачне детаље који се односе на специфичне услове одржања и примене апарата, инструмената и слично, уз могућност поновљеног читања.

Разумевање књижевног текста

1) разуме једноставније савремене литерарне текстове писане уобичајеном и стилски неспецификованом лексиком, уз повремену помоћ наставника или консултовање речника/приручника.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику.

Монолошко излагање

Описивање

1) описује и извештава о догађајима и искуствима, служећи се ширим фондом израза које вешто примењује;

2) опише карактеристичне детаље неког догађаја;

3) исприча причу или изнесе неки опис једноставним «листањем» и ређањем елемената;

4) једноставним речима опише и укратко упоређује ствари и догађаје.

Аргументовање

1) тако добро аргументује ставове и мишљења да га саговорник, без потешкоћа и готово током целог излагања, разуме;

2) у излагању нагласи битне чињенице неког догађаја из личног искуства, укратко их образложи и објасни своје мишљење.

Излагање пред публиком

1) у презентацији, између осталог, изнесе свој вредносни став о темама везаним за лично искуство и интересовања;

2) одговори на непосредна питања која се надовезују, под условом да се могу поновити;

3) интерпретира радњу неког филма или књиге и опише свој доживљај о њима.

Интеракција

Разумевање изворног говорника

1) разуме довољно добро како би се, без претераног напора, сналазио у уобичајеним ситуацијама.

Неформални разговор (између пријатеља)

1) на учтив начин изражава своја уверења, ставове, слагања и неслагања;

2) предлаже и реагује на предлоге;

3) прати дискусије/разговоре одређеног трајања, под условом да се говори разговетно и стандардним језиком.

Формална комуникација

1) активно учествује у уобичајеној формалној дискусији о познатим темама на стандардном језику када саговорник говори разговетно и где обично долази до размене информација, добијања упутстава или решавања неких практичних проблема;

2) прати промене тема у формалној дискусији о познатим темама из домена личних интересовања или струке, уколико се разговор води полако и разговетно;

3) сналази се у неуобичајеним ситуацијама на јавном месту (у продавници, пошти или банци) када нпр. захтева замену неке неисправне робе или производа;

4) добије додатна обавештења.

Функционална сарадња

1) пренесе своје мишљење и реакције у односу на могућа решења и потезе које треба предузети, дајући кратка образложења и разлоге за тако нешто;

2) иницира саговорнике да изнесу своје мишљење о томе шта треба да се уради.

Интервјуисање

1) преузме извесну иницијативу током консултација или разговора (покретање нове теме), али у приличној мери остаје зависан од интерактивног деловања самог саговорника.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја.

Ученик треба да:

Теме

1) пише јасно структурисане текстове из области личног интересовања, као и у вези са актуелним дешавањима, истичући јасно своје ставове у вези са разним проблемима савременог друштва (културни догађаји, спорт екологија, савремене технологије и слично);

2) резимира прочитану причу, новински чланак, филм и слично и објасни свој став у вези са неком темом која је предмет ученковог занимања, као и да прецизно парафразира одређене делове наративног текста, нечије ставове и слично.

Текстуалне врсте и дужина текста

1) пише формалне и неформалне текстове (до 120 речи);

2) парафразира и резимира текстове о темама у вези са свакодневним животом, разонодом, путовањима, актуелним дешавањима из свог домена интересовања и проблемима савременог друштва;

3) у стању је да прецизно напише краће и једноставне излагање о темама од општег интереса;

4) може прецизно да пренесе информације, истичући релевантне чињенице и своје мишљење.

Лексика и комуникативне функције

1) исказује добро владање лексиком на вишем нивоу из јавног и приватног домена, али долази повремено до грешака када се ради о изражавању сложенијих мисли и идеја;

2) пише на теме у вези са одређеним школским предметима који су у вези са интересовањима ученика;

3) служи се стручним терминима из одређене области која је предмет ученковог интересовања (нпр. историја, географија, ликовна култура и слично);

4) прецизно и јасно да опише радњу књиге или филма и да опише своје реакције;

5) образложи мишљење, планове и догађаје.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика.

Ученик треба да:

Вербална и невербална комуникација са представницима
других култура

1) препознаје и адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава.

Интеркултурна знања и активности

1) гради сопствени идентитет као интеркултурна личност, јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања.

Ученик треба да:

Усмена медијација

1) препричава садржај кратког аутентичног текста аудио или визуелног записа и краће интеракције на Л2;

2) сажима садржај краћег адаптираног писаног или усменог текста, са Л2 на Л1 и са Л1 на Л2, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

1) писано преноси поруке на Л2 или на Л1 (на основу подстицаја на супротном језику додајући, по потреби, објашњења и обавештења);

2) користи речнике, посебно једнојезичне, за писано преношење порука уз консултације се са наставником;

3) користи општа знања из других области у циљу што успешнијег писаног превођења са Л2 на Л1 краћих адаптираних текстова уз употребу речника, пратеће литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења граматичких садржаја је обезбеђивање основе за успешну комуникацију на страном језику. Кроз наставу енглеског језика континуирано се обнављају језичке структуре обрађене у претходним разредима, али се знања проширују новим употребама, функцијама, значењем. Граматика се презентује у складу са нивоом учења, функционалном прогресијом и кроз лексички контекст. Ученици се подстичу на закључивање и откривање правила, а затим примену знања у разноврсним комуникативним ситуацијама.

Именице

Множина именица (посебни случајеви)

Плуралиа тантум, сингулариа тантум

Збирне именице са глаголом у једнини и множини (нпр. people, police; family, team, orchestra …)

Члан (проширивање опсега употреба и изостављања одређеног и неодређеног члана)

Заменице

Безлична употреба заменица (we, you, they, one)

Сложене заменице са some-, any-, no-

Неодређене заменице и придеви (each, both, all)

Придеви и прилози

Придеви и прилози истог облика (fast, early, late, hard)

Промена значења (npr. hard/hardly, near/nearly)

Поређење једнакости и неједнакости (as … as, not so …, not as… as)

Појачавање значења придева и прилога (so, such, too, enough)

Везници

Везници у пару (as...as, both...and, so...as, either...or, neither...nor, not...only, but...also, though...yet)

Творба речи

Најчешћи суфикси (-hood, -ness, -ment, -ion/-ation) и префикси (co-, dis-, in-, mis-) за творбу именица

Одрични префикси (un-, in-, im-, ir-, dis-)

Глаголи

Обнављање обрађених глаголских времена

Изражавање будућности: Future Perfect, Future Continuous, Present Perfect

Causative have/get

Gerund (upotreba posle glagola enjoy, prefer, avoid ... i posle izraza It's no use, I can't help ...)

Modalni glagoli sa infinitivom perfekta

Партиципи (садашњи и прошли)

Пасивне конструкције

Пасивни изрази (npr. It is said that… He is believed to …)

Предлози

Предлози после придева и партиципа (npr. angry about, fond of, disappointed with)

Предлози после глагола (npr. congratulate on, borrow from, divide into …)

Фразални глаголи са објектом (Take off your coat. /Take your coat off.)

Реченица

Релативне реченице (рестриктивне и нерестриктивне)

Погодбене реченице (обнављање сва три типа)

If only …/I wish … (za izražavanje želja, kajanja/žaljenja)

IV РАЗРЕД

– дванаеста година учења –

(3 часа недељно, 96 часова годишње)

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора.

Ученик треба да:

Говор у учионици

1) у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са активностима на часу, укључујући и сложенија упутства у вези са задацима, пројектима, испитима и друго.

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

1) после првог слушања одређеног непознатог усменог текста, на пример вести (приближног трајања до 7 минута), постави хипотезе у вези са:

(1) темама и садржајем, усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључене речи, интонацију, говор тела и др.);

(2) структуром излагања;

(3) експлицитно исказаним ставовима.

Аудио /видео материјали: детаљно /селективно разумевање

1) после другог слушања:

(1) провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту, садржај и исказане ставове;

(2) разуме све битне елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања.

Монолошка излагања

1) без припреме прати дужа излагања о разноврсним темама у којима се користи стандардни језик.

Медији: информативне емисије

1) разуме дуже информативне радијске и телевизијске емисије о разноврсним темама у којима се користи стандардни говор;

2) прати различите телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије и дебате, репортаже) у којима се обрађују актуелне теме;

3) под условом да је говор стандардан и артикулација јасна, разуме општи садржај и битне појединости дужих (до 20 минута) радио емисија и презентација на Интернету о темама из сфере својих интересовања, као и о актуелним темама из области културе, спорта, екологије и сл.

Медији: емисије забавног и уметничког садржаја

1) прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије у којима се обрађују актуелне теме;

2) слуша књижевне и уметничке текстове и повезујући знања стечена у настави матерњег језика и књижевности открива универзално и посебно у сфери емоција и идеја;

3) разуме тему и већину делова песама које слуша.

Спонтана интеракција

1) разуме спонтану интеракцију изворних говорника у вези са разноврсним темама уз отежавајуће околности природне комуникације (бука, шумови итд.), под условом да је говор стандардан и да бука или шумови нису сувише јаки.

Упутства

1) разуме разноврсна и сложенија упутства за употребу одређених средстава, предмета или апарата уз мање присуство стручних елемената.

Стратегије

1) ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;

2) ослањајући се на своја језичка знања, поставља и проверава хипотезе о језичким формама;

3) увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

1) успоставља корелацију између текстуалне врсте и начина читања, прилагођеног читалачким намерама.

Препознавање и разумевање тематике текстова
– ниво глобалног разумевања

1) разуме шири спектар аутентичних, адаптираних и неаутентичних текстова с блиском и мање познатом, свакодневном тематиком;

2) разуме текстове дужине до 300 речи о разноврсним конкретним и делимично апстрактним темама, примењујући технике и стратегије читања које му омогућују инферирање непознатих значења.

Глобално разумевање у оквиру специфичних текстова

1) разуме приватну кореспонденцију о најширем спектру тема, као и увежбане структуре пословне кореспонденције;

2) разуме ток аргументације и њене основне закључке, уколико је прегледно изложена, уз повремено коришћење речника зарад разумевања специфичних детаља;

3) разуме највећи део садржаја и уме да одреди значај информација пронађених у различитим комплексним информативним и другим изворима.

Препознавање и разумевање појединачних информација
– ниво селективног разумевања

1) уме да у најразличитијим врстама текста пронађе готово све релевантне информације.

Разумевање стручних текстова

1) разуме нешто сложенија упутства о одржавању и употреби апарата, под условом да му је омогућено поновно ишчитавање делова које му представљају потешкоћу;

2) користи обавештења, идеје и размишљања из стручних текстова из домена свог интересовања и деловања.

Разумевање књижевног текста

1) разуме нешто сложеније савремене литерарне текстове писане претежно стилски неспецификованом лексиком, углавном самостално инферирајући непозната значења.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику.

Монолошко излагање

Ученик треба да:

Описивање

1) са ограниченом прецизношћу опише и објасни неку потешкоћу или донесе конкретну тражену информацију;

2) говори о вестима и чланцима, излагањима, дискусијама, разговорима, документарним филмовима;

3) описује како се нешто ради и даје детаљна упутства;

4) говори исцрпно о својим искуствима уз опис сопствених осећања и реакција.

Аргументовање

1) износи мишљење о вестима и чланцима, излагањима, дискусијама, разговорима, документарним филмовима;

2) износи логичну и повезану аргументацију;

3) на методичан начин износи аргументе уз истицање значајних елемената и карактеристичних детаља.

Излагање пред публиком

1) преприча заплет неке књиге или филма и опише сопствене утиске у вези са тим;

2) на јасан начин излаже припремљено предавање, наводећи разлоге за или против неког посебног становишта, указујући на предности и мане.

Интеракција

Разумевање изворног говорника

1) разуме довољно да би се, без претераног напора, сналазио у уобичајеним ситуацијама.

Неформални разговор

1) активно да учествује у некој неформалној дискусији у познатом окружењу, коментаришући и јасно излажући своје ставове;

2) у неформалном разговору процењује предлоге других и реагује на предложена решења;

3) тражи и следи детаљна упутства.

Формална комуникација

1) са ограниченом прецизношћу изнесе конкретну тражену информацију у неком разговору или консултацији (нпр. описује симптоме болести);

2) одговара на питања комплементарне садржине и прави резимее;

3) води до краја припремљени разговор проверавајући и потврђујући саму информацију, иако понекад, при дужем или на брзину изговореном одговору или исказу, тражи од саговорника да понови шта је рекао;

4) са извесном сигурношћу размењује већу количину информација о уобичајеним темама из струке или из неке друге области интересовања.

Функционална сарадња

1) без неког посебног напора разуме довољно о свакодневним и блиским темама ради остваривања комуникације;

2) сналази се у свакодневним животним активностима у директном контакту, проналази и прослеђује неку објективну информацију;

3) поставља и одговара на питања о навикама и свакодневним активностима;

4) даје и следи упутства и обавештења.

Интервјуисање

1) саопштава своје мишљење у информативном разговору о блиским темама, под условом да му се дају одређена појашњења и пружи помоћ у формулисању израза.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја.

Ученик треба да:

Теме

1) напише краће и једноставне есеје о темама од општег интереса;

2) пише јасно структурисане текстове из области личног интересовања и актуелних дешавања у вези са разноврсним темама (културни догађаји, спорт, екологија, савремене технологије, здравље и слично);

3) у писаним излагањима јасно истиче своје ставове и образлаже мишљење у вези са темама и проблемима савременог друштва, као и у вези са прочитаном причом, новинским чланком, филмом и слично.

Текстуалне врсте и дужина текста

1) пише формалне и неформалне текстове (до 120 речи);

2) парафразира и резимира текстове о темама у вези са свакодневним животом, разонодом, путовањима, актуелним дешавањима из свог домена интересовања и проблемима савременог друштва;

3) у стању је да напише краће и једноставне есеје о темама од општег интереса;

4) у стању је да направи поуздан резиме на основу објективне базе података о блиским темама из свог подручја, свакодневних или неких других активности, о томе да напише извештај и изнесе сопствено мишљење;

5) води преписку о личним стварима, дешавањима, доносећи сопствени суд о неким апстрактним садржајима или културним дешавањима.

Лексика и комуникативне функције

1) исказује добро владање лексиком из различитих домена (приватно, јавно и образовно) те је тако у стању је да изрази сложеније мисли и идеје;

2) пише на теме у вези са одређеним школским предметима који су у вези са интересовањима ученика;

3) служи се стручним терминима из одређене области која је предмет учениковог интересовања (нпр. историја, географија, ликовна култура и слично);

4) описује своје утиске употребљавајући одговарајуће изразе, описује активности из прошлости и лично искуство;

5) опише радњу књиге или филма и да опише своје реакције;

6) образложи мишљење, планове и деловање;

7) опише снове и амбиције.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика.

Ученик треба да:

Вербална и невербална комуникација са представницима других култура

1) препознаје и адекватно реагује на најфреквентније стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава.

Комуникација по доменима, стиловима и регистрима

1) разуме и на адекватан начин користи основне врсте дискурзивих пракси у четири базична домена употребе језика (породични, образовни, административни и делимично професионални) препознајући и вреднујући карактеристике међуљудских односа у тим доменима унутар културе језика који учи (интергенерацијски односи у породици, односи међу половима, базичне карактеристике међуљудских односа у образовању, према административним институцијама, и сл.);

2) користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција примењујући језик струке у складу са нивоом знања језика и потребама.

Решавање конфликтних ситуација и превазилажење стереотипа

1) успешно превазилази површне комуникативне односе са особама из другог културног миљеа базиране на културним и социјалним стереотипима.

Интеркултурна знања и активности

1) поседује основна знања о култури заједнице или заједница чији језик учи (књижевност, музика, филм, позориште, сликарство);

2) гради сопствени идентитет као интеркултурна личност, јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања.

Ученик треба да:

Усмена медијација

1) препричава садржај краћег аутентичног текста аудио или визуелног записа и краће интеракције на Л2;

2) сажима садржај краћег аутентичног писаног или усменог текста са Л2 на Л1 и са Л1 на Л2, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

1) писано преноси поруке на Л2 или на Л1 (на основу подстицаја на супротном језику додајући, по потреби, објашњења и обавештења);

2) користи одговарајући компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример: преводи или преноси садржај уз употребу перифраза, парафраза и слично;

3) користи речнике, посебно једнојезичне, за писано преношење порука;

4) користи општа знања из других области у циљу што успешнијег превођења са Л2 на Л1 аутентичних текстова и са Л1 на Л2 краћих адаптираних текстова уз употребу речника, праћење литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења граматичких садржаја је обезбеђивање основе за успешну комуникацију на страном језику. Кроз наставу енглеског језика континуирано се обнављају језичке структуре обрађене у претходним разредима, али се знања проширују новим употребама, функцијама, значењем. Граматика се презентује у складу са нивоом учења, функционалном прогресијом и кроз лексички контекст. Ученици се подстичу на закључивање и откривање правила, а затим примену знања у разноврсним комуникативним ситуацијама.

Именице

Множина сложеница

Множина именица страног порекла

Члан (утврђивање и проширивање опсега употреба
и изостављања одређеног и неодређеног члана)

Инверзија после одричних прилога (Not only, No sooner, Seldom, Rarely, Never ...)

Везници

Повезивање зависне реченице са главном (when, that, while, because, although, though, since, after, as, if, until, as if, as though, so that, in order that)

Творба речи

Суфикси за прављење придева (-able, -ary, -ful, -less, -ous, -ic, -ical…)

Сложенице: именице (breakdown, software, passer-by…) i pridevi (blue-eyed, short-sleeved…)

Глаголи

Обнављање обрађених глаголских времена

Simple and continuous forms (glagoli stanja i akcije: think, feel, look, see, smell, taste, appear)

Наративна глаголска времена (Past Simple, Rast Continuous, Past Perfect, Past Perfect Continuous, used to/would za uobičajene radnje u prošlosti)

Future Continuous/Future Perfect/Future Perfect Continuous

Particip perfekta

Глаголи праћени герундом или инфинитивом

Must have/ could have/can’t have (spekulisanje o prošlosti)

Предлози у изразима за време
(npr. on time/in time, at the end/in the end/at last …)

Frazalni glagoli (od tri dela, npr. split up with, run out of, come up with...)

Реченица

Скраћивање реченица (временске, релативне, узрочне клаузе**)**

Неуправни говор (са слагањем времена; различити типови реченица)

Мешовите погодбене реченице

Жеље које се односе на садашњост, прошлост, будућност (I wish/If only/It’s time/I’d rather)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

1) комуникативна настава страних језика уз примену облика рада у групама и паровима, додатних средстава у настави (АВ материјали, ИТ, игре, аутентични материјали, итд.), као и уз примену принципа наставе засноване на сложеним задацима који не морају бити искључиво језичке природе (таск-басед лангуаге теацхинг; енсеѣанза пор тареас, хандлунгсориентиертер ФСУ).

Место реализације наставе

1) Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.

Препоруке за реализацију наставе

1) Слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом намењеним развоју и провери разумевања говора;

2) Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.);

3) Активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу, организација тематских вечери и сл.);

4) Дебате и дискусије примерене узрасту (дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему);

5) Обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате;

6) Граматичка грађа добија свој смисао тек када се доведе у везу са датим комуникативним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације;

7) Полазиште за посматрање и увежбавање језичких законитости јесу усмени и писани текстови различитих врста, дужине и степена тежине; користе се, такође, изоловани искази, под условом да су контекстуализовани и да имају комуникативну вредност;

8) У гимназијама општег типа и друштвено-језичког смера се планира израда четири писмена задатка за сваки разред.

9) У гимназијама природно-математичког смера за сваки разред су планирана два писмена задатка.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

Матерњи језик, историја, историја уметности, музичко и ликовно образовање, информатика.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ НА КРАЈУ IV РАЗРЕДА

СЛУШАЊЕ

Ученици могу на овом нивоу могу да разумеју главне поруке и детаље неке изјаве ако се ради о темама које су у складу са интересовањима и узрасним карактеристикама. Они су у стању да из медија издвоје битне информације када се ради о актуелним догађајима и темама из њиховог домена интересовања.

Ученик може да:

- разуме опширнија упутства и објашњења (нпр.у ситуацијама таком наставе) и да их примењује;
- прати разговоре у свакодневним ситуацијама када се прича о познатим темама; да би био сигуран у разумевање може да саговорнику узвраћа питања и моли за објашњење;
- разуме саопштења везана за орјентацију и сналажење у простору и свакодневним ситуацијама (нпр.на телефону) и реагују на адекватан начин;
- разуме најаве преко разгласа, издваја битне и релевантне информације из њих и понаша се у складу са њима;
- издвоји најважније исказе из снимљених радио и ТВ емисија као и из играних и документарних филмова – под претпоставком да их могу више пута чути и гледати – када се ради о познатим темама;у стању су да садржаје својим речима препричају, сумирају и коментаришу;
- приликом слушања примењује један проширени репертоар стратегија рецепције (нпр. критичко слушање, процењивање приликом слушања, слушање са задовољством).

ГОВОР

ИНТЕРАКЦИЈА

Ученици могу на овом нивоу да без припремања учествују у разговору о познатим темама и садржајима који их интересују и при том образлажу своје лично мишљење и реагују на мишљење других.

Ученик може да:

- изрази осећања (као нпр. изненађење, радост, тугу, бес и равнодушност) и реагује на одговарајуће емотивне реакције;
- опише сопствене циљеве, надања, снове и реагује код другиих на исте,
- да започне разговор или дискусију, води их , прихвата или одбија мишљење других;
- да у интервјуу наведе конкретне информације и реагује на спонтана питања или води припремљени интервју и поставља спонтано додатна питања;
- примењује језичка средства адекватна саговорнику и ситуацији;
- користи реторичке стратегије (форме учтивог обраћања, повратна питања, поједностављења, реконструкције, невербална средства);

МОНОЛОШКО ИЗЛАГАЊЕ

Ученици могу на овом нивоу да пред публиком говоре уз припрему о темама из области њиховог искуства и интересовања, описујући релевантне садржаје и/или процењујући их. Могу да причају приче и извештавају о догађајима и о сазнањима поштујући одређени логички ток.

Ученик може да:

- изведе припремљену презентацију у вези са познатом темом и притом опширно и прецизно објасни основне аспекте;
- детаљно извести о сопственим сазнањима и опише сопствена осећања и реакције;
- репродукује радње фиктивних текстова, садржаје филмских секвенци или аудио-књига;
- извештава о реалним догађајима;
- користи стратегије за формирање и структурисање језичког излагања (нпр. уводне и закључне формулације, кључне речи);
- да истакне значај одређених изјава пригодном гестиком и мимиком или наглашавањем и интонацијом.

ЧИТАЊЕ

Ученици могу на овом нивоу да самостално читају, разумеју и процењују различите такстове који се односе на области њихових интересовања и искуства.

Ученик може да:

- разуме комплексније захтеве и диференциране сажетке градива током наставе;
- чита и разуме информативне, аргументационе, апелативне текстове (нпр. уводи, брошуре, писма читалаца, мејлови, блогови, омладински часописи или школске новине, веб странице за младе) као и дуже, чак и комплексније стручне текстове о познатим темама;
- смостално препозна, схвати и разуме тему, ток радње, карактере ликова и атмосферу у дужим текстовима (књижевност за младе);
- прошири репертоар стратегија читања (критичко, процењујуће читање и читање са уживањем);
- упоређује различите изворе (новине, интернет, лексикон).

ПИСАЊЕ

Ученик на овом нивоу може да напише или сажме краћи текст о познатим темама и садржајима који их интересују корестећи једноставне фазе и реченице.

Ученик може да:

- састави лично саопштење (кратко писмо) у којем се захваљује, извињава, договара или одговара на питање;
- једноставним језичким средствима извештава о интересантним догађајима, описује своје хобије и интересовања и да друге пита о истим тим стварима;
- прошири дате текстове, допуни, преиначи или пак да састави текст према датом моделу;
- оно што је чуо, прочитао, видео или доживео репродукује кратким и једноставним реченицама и изнесе своје мишљење и запажање у вези са тим.

ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК

ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРОГРАМА

Циљ и задаци

Циљеви предмета

1) Овладавање комуникативним вештинама и развијање способности и метода учења страног језика;

2) Развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова;

3) Развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења;

4) Развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација до којих се долази самосталним радом и претраживањем изворника различитог типа (писани и електронски извори, самостална истраживања на терену, интервјуи итд.);

5) Стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији, стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика;

6) Усвајање знања из страног језика која ће ученику/ученици омогућити да се у усменој и писаној комуникацији компетентно и самосвесно споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи, као и да настави, у оквиру формалног образовања и самостално, учење датог страног језика и других страних језика.

Нивои општих и појединачних постигнућа дефинисани су према Заједничком европском референтном оквиру за живе језике.

До краја четвртог разреда гимназије ученик/ученица треба да савлада први страни језик до нивоа Б1+, односно Б2 уколико се ради о енглеском језику, а други страни језик до нивоа А2+ код продуктивних вештина (говор и писање), односно Б1 уколико се ради о рецептивним вештинама (слушање и читање).

Напомена:

Истичемо да ће степен постигнућа по језичким вештинама варирати, односно да ће рецептивне вештине (разумевање говора и читање) бити на предвиђеном нивоу, док се за продуктивне вештине (говор, интеракција, медијација и писање) може очекивати да буду за један ниво ниже (на пример, Б1+ рецептивно, Б1 продуктивно; Б2 рецептивно, Б1+ продуктивно; А2+ рецептивно, А2 продуктивно, итд.)

Задаци наставе страног језика су да ученици**:**

1) буду оспособљени да у школској и ван школској свакодневници могу писмено и усмено да остваре своје намере, диференцирано и сходно ситуацији;

2)продубљују и проширују комуникативне способности и постављају основе за то да страни језик користе и после завршетка свог образовања, функционално, за студије, у будућем послу или даљем образовању;

3) стекну увид у језичку стварност и буду оспособљени да уоче контрасте и врше поређења у односу на сопствену стварност;

4) упознају текстове из књижевности одређеног језика који су погодни за тумачење на страном језику и који омогућавају интерактивне процесе;

5) буду оспособљени да се у усменој и писаној комуникацији компетентно и самосвесно споразумевају са људима из других земаља, усвајају норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који уче, као и да наставе, у оквиру формалног образовања и самостално, учење другог и трећег страног језика;

6) изграђују и унапређују индивидуалне афинитете према вишејезичности.

7) у оквиру или изван школе активно се нађу у ситуацијама са људима који говоре други језик и који су из друге културе.

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда гимназије. Аутори уџбеника и наставници обрађују их у складу са интересовањима ученика и актуелним збивањима у свету.

1) Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време);

2) Свет рада (перспективе и образовни системи);

3) Генерацијске разлике, вршњачке и друге социјалне групе; родна равноправност;

4) Интересантне животне приче и догађаји;

5) Живи свет и заштита човекове околине;

6) Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране);

7) Медији и комуникација;

8) Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света);

9) Потрошачко друштво;

10) Спортови и спортске манифестације;

11) Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик;

12) Европа и заједнички живот народа;

13) Регионалне специфичности језика (дијалекти, наречја);

14) Живот и дела славних људи (из света науке, културе, спорта, музике и друго).

КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ

Напомена: Комуникативне функције се прожимају и исте су у сва четири разреда гимназије. Оне се из године у годину усложњавају пратећи прогресију вокабулара, језичких структура и осталих компетенција.

1) Представљање себе и других

2) Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима)

3) Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.)

4) Давање једноставних упутстава и команди

5) Изражавање молби и захвалности

6) Изражавање извињења

7) Изражавање потврде и негирање

8) Изражавање допадања и недопадања

9) Изражавање физичких сензација и потреба

10) Исказивање просторних и временских односа

11) Давање и тражење информација и обавештења

12) Описивање и упоређивање лица и предмета

13) Изрицање забране и реаговање на забрану

14) Изражавање припадања и поседовања

15) Скретање пажње

16) Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања

17) Тражење и давање дозволе

18) Исказивање честитки

19) Исказивање препоруке

20) Изражавање хитности и обавезности

21) Исказивање сумње и несигурности

ОБЈАШЊЕЊЕ ПРОГРАМА

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенција: дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука), референцијалну (о темама о којима је реч) и социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца: од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде, од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст, од особина онога ко говори, од намера с којима говори, од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују, од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд.

Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру Наставног програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

1) присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);

2) дужина усменог текста;

3) брзина говора;

4) јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;

5) познавање теме;

6) могућност/немогућност поновног слушања и друго.

У вези са тим, корисне су следеће терминолошке напомене:

1) категорије насловљене Аудио и видео материјали подразумевају све врсте снимака (ДВД, ЦД, материјали са Интернета) разних усмених дискурзивних форми, укључујући и песме, текстове писане да би се читали или изговарали и сл, који се могу преслушавати више пута;

2) категорије насловљене Монолошка излагања, Медији (информативне и забавне емисије), Спонтана интеракција, Упутства, подразумевају снимке неформалних, полуформалних и формалних комуникативних ситуација у којима слушалац декодира речено у реалном времену, то јест без могућности преслушавања/поновног прегледа аудио и видео материјала, као и реалне ситуације којима присуствује уживо у својству посматрача, гледаоца или слушаоца (предавања, филмови, позоришне представе и сл.).

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте визуелне рецепције:

1) читање ради усмеравања;

2) читање ради информисаности;

3) читање ради праћења упутстава;

4) читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

1) глобалну информацију;

2) посебну информацију,

3) потпуну информацију;

4) скривено значење одређене поруке.

На основу ових показатеља програм садржи делове који, из разреда у разред, указују на прогресију у домену дужине текста, количине информација и нивоа препознатљивости и разумљивости и примени различитих стратегија читања. У складу са тим, градирани су по нивоима следећи делови програма:

1) разликовање текстуалних врста;

2) препознавање и разумевање тематике – ниво глобалног разумевања;

3) глобално разумевање у оквиру специфичних текстова;

4) препознавање и разумевање појединачних информација – ниво селективног разумевања;

5) разумевање стручних текстова;

6) разумевање књижевних текстова.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације, есеје и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично понављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру Наставног програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

1) теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено – културног контекста као и теме у вези са различитим наставним предметима);

2) текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, парафразирање, есеји, личне белешке);

3) белешке у вези са предавањима, новинским чланцима и слично;

4) лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у доменима као што су приватни, јавни, образовни и стручни).

Говор

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања текста, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или

је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

1) јавно обраћање путем разгласа (саопштења, давање упутстава и информација);

2) излагање пред публиком (јавни говори, предавања, презентације разних производа, репортаже, извештавање и коментари о неким културним догађајима и сл.)

Ове активности се могу реализовати на различите начине и то:

1) читањем писаног текста пред публиком;

2) спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.

3) реализацијом увежбане улоге или певањем.

Зато је у програму и описан, из разреда у разред, развој способности општег монолошког излагања које се огледа кроз описивање, аргументовање и излагање пред публиком.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остаривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример: размену информација, спонтану конверзацију, неформалну или формалну дискусију, дебату, интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Стога се и у програму, из разреда у разред, прати развој вештине говора у интеракцији кроз следеће активности:

1) разумевање изворног говорника;

2) неформални разговор;

3) формална дискусија;

4) функционална сарадња;

5) интервјуисање.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних модела и комуникативних узуса сопствене говорне заједнице ученика и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, професионални, образовни и административни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/культура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику. Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће (како у Л1 – матерњи језик, тако и у Л2 – први страни језик, Л3 – други страни језик, итд.). Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста (на Л1 или на Л2) и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта тј. од значења према средствима за његово изражавање (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити ка томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно,

кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говорење и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, у овом случају у свим типовима гимназије, према јасно утврђеним циљевима и задацима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво (од нивоа А2.2 до нивоа Б2.1) који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената, надоградђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језику и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

I разред

(2 часа недељно, 74 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Iskazi, pitanja i odgovori u prostim i prostoproširenim, potvrdnim i odrečnim rečenicama - u sledećim govornim modelima: C'est/ce n'est pas

Slaganje determinanta sa imenicom u rodu i broju uz uočavanje razlika u izgovoru i nastavaka u tekstu.

Groupe du verbe

Najčešći glagolski izrazi:

Leksikografija

Struktura i korišćenje dvojezičnih rečnika

II РАЗРЕД

– шеста година учења –

(2 часа недељно, 72 годишње**)**

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора.

Ученик треба да:

Говор у учионици

1) у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са активностима на часу (говор наставника и другова, аудио и аудио-визуелни материјали у настави).

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

1) после првог слушања одређеног непознатог усменог текста (приближног трајања 4–6 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста, постави хипотезе у вези са:

(1) врстом усменог текста који слуша, нпр. објава преко разгласа, интервју, рекламе и друго;

(2) бројем саговорника, њиховим статусом и намерама;

(3) општим садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију и др.).

Аудио /видео материјали: детаљно /селективно разумевање

1) после другог и по потреби наредних слушања (у зависности од тежине текста и налога за слушање):

(1) провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту и садржај усменог текста, на статус, намере и међусобне односе саговорника;

(2) разуме најбитније елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања.

Монолошка излагања

1) уз евентуалну претходну припрему, прати излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор.

Медији: информативне емисије

1) разуме општи смисао и битне појединости информативних радијских и телевизијских емисија о блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор;

2) прати различите друге телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије, репортаже) у којима се обрађују релативно блиске теме;

3) разуме општи садржај рекламних порука и краћих радио емисија (до 10 минута) о темама из свакодневног живота и живота младих.

Медији: забавне емисије

1) прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије у којима се обрађују релативно блиске теме;

2) разуме тему и једноставније делове песама које слуша.

Спонтана интеракција

1) разуме фреквентне фразе и реченице настале у спонтаној интеракцији уз отежавајуће околности природне комуникације (бука на улици, телефонски разговори, интервју лицем у лице, телефонским путем, преко скајпа итд.).

Стратегије

1) ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;

2) увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

1) разликује најучесталије врсте текстова, упознат је са њиховом стандардном структуром и разуме њихову сврху и намеру.

Препознавање и разумевање тематике текстова
– ниво глобалног разумевања

1) разуме краће аутентичне, адаптиране и неаутентичне уџбеничке текстове, на нивоу општих и најупадљивијих појединачних информација, као и генералног значења;

2) разуме краће текстове о конкретним и свакодневним темама у којима се појављују уобичајене речи, изрази, фразе и формулације.

Глобално разумевање у оквиру специфичних текстова

1) разуме обавештења и упозорења на јавним местима;

2) разуме општи садржај, основну поруку и релевантне делове информативних текстова, разуме описе осећања, жеља, потреба у личним писмима и порукама (писмима, електронској кореспонденцији, смс-порукама);

3) разуме текстове утемељене на чињеницама, везане за домене његових општих интересовања.

Препознавање и разумевање појединачних информација
– ниво селективног разумевања

1) уме да у тексту о познатој теми пронађе, издвоји и разуме суштинску информацију/суштинске информације.

Разумевање стручних текстова

1) разуме једноставна упутства и саветодавне текстове уколико су писана јасним језиком, без великог броја стручних израза и/или праћена употребом

2) визуелних елемената;

3) разуме краће стручне текстове релативно блиске тематике.

Разумевање књижевног текста

1) разуме краће литерарне форме у којима доминира конкретна, фреквентна и позната лексика (конкретна поезија, кратке приче, анегдоте, скечеви, хумореске, стрипови).

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику.

Ученик треба да**:**

Монолошко излагање

Описивање

1) даје дужи опис свакодневних радњи, дешавања и активности из свог окружења;

2) описује прошле активности, лично искуство, свакодневне обавезе, навике, планове и начин организовања;

3) говори о утисцима користећи једноставне изразе;

4) описује ствари које поседује или су му блиске и упоређује их са другим стварима.

Аргументовање

1) објашњава шта и зашто му се нешто допада или не, користећи једноставне изразе и фразе.

Излагање пред публиком

1) излаже о блиским садржајима, предвиђеним програмом, на елементаран и репетитиван начин;

2) одговори на једноставна и непосредна питања која се надовезују, под условом да се она могу поновити и да му се пружи помоћ при формулисању одговора;

3) представља припремљени рад користећи визуелна средства која му олакшавају презентацију (слике, кључне речи, шеме и графикони);

4) интерпретира песме, скечеве, имитације.

Интеракција

Разумевање изворног говорника

1) разуме довољно добро једноставне и уобичајене разговоре, уколико се саговорник обраћа полако, директно и разговетно;

2) сналази се, без великог напора, у једноставном и уобичајеном разговору.

Неформални разговор

1) води разговор (поведе, настави и заврши) који се своди на размену једноставних и директних информација о блиским темама из свакодневног живота;

2) говори о свакодневним темама на једноставан начин, уколико му се саговорник обраћа директно и разговетно;

3) уз повремену помоћ саговорника буде схваћен у размени идеја и информација о блиским темама у предвидљивим ситуацијама.

Формалне дискусије

1) каже своје мишљење о стварима на неком формалном скупу, ако му се неко директно обраћа и, уколико затреба, понови оно што каже.

Функционална сарадња

1) користећи једноставне изразе и без великог напора, размењује уобичајене информација, а у случају да нешто не разуме, пита и тражи додатна објашњења;

2) у одређеним ситуацијама са релативном лакоћом води разговор уз помоћ саговорника или других невербалних средстава о свакодневним активностима, навикама, доживљајима и интересовањима;

3) говори о наредним потезима, предлаже и одговара на предлоге других, тражи и издаје упутства за рад;

4) оствари једноставну комуникацију приликом обављања уобичајених послова, како би нешто узео или дао, добио или узвратио неку информацију (обавештења о неком путовању, коришћење средстава јавног превоза, обављање једноставних послова у банци или пошти, наручивање у ресторану).

Интервјуисање

1) одговара на једноставна питања и реагује на једноставне изјаве у неком разговору.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја.

Ученик треба да:

Теме

1) пише на разложан и једноставан начин о разноврсним темама из свог подручја интересовања;

2) у једноставном и везаном тексту може да опише осећања и реакције.

Текстуалне врсте и дужина текста

1) пише краћа формална писма (писма читалаца, пријаве за праксе, стипендије или омладинске послове, основна пословна коресподенција) и попуњава формуларе и упитнике;

2) пише електронске поруке, СМС поруке, учествује у дискусијама на блогу;

3) води белешке и пише лична писма да би тражио или пренео информације од тренутне важности;

4) у стању је да направи краћи резиме на основу прочитаних/ преслушаних текстова о блиским темама, о томе напише извештај и изнесе сопствено мишљење.

Лексика и комуникативне функције

1) може да опише детаљно неку особу или неки стварни или измишљени догађај;

2) може да прими и напише једноставну поруку саопштавајући на прегледан начин оно што сматра битним.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика.

Ученик треба да :

Вербална и невербална комуникација са представницима
других култура

1) учествује у свим видовима модерне комуникације (електронске поруке, смс поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже).

Интеркултурна знања и активности

1) гради сопствени идентитет као интеркултурна личност**,** јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања**.**

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања.

Усмена медијација

1) у неколико реченица препричава садржај краћег адаптираног писаног или усменог текста, видео или аудио записа, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

1) писано преноси поруке на Л2 додајући, по потреби, објашњења и обавештења;

2) користи двојезичне речнике за писано преношење порука уз консултације се са наставником;

3) користи општа знања из других области у циљу што успешнијег писаног превођења са Л2 на Л1 краћих адаптираних текстова уз употребу речника, пратеће литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именице и придеви

1) Систематизација слагања рода и броја именица и придева; место придева; поређење придева, посебно суперлатив.

Детерминанти

1) Систематизација употребе детерминаната: одређених, неодређених и партитивних чланова; присвојних и показних придева.

Детерминанти у функцији заменице

1) Посесиви;

2) Демонстративи;

3) Упитне заменице;

4) Релативне заменице;

5) Неодређене заменице.

Глаголска група

Глаголски начини и времена

1) Презент, сложени перфект, имперфект, футур први индикатива;

2) Перифрастичне конструкције: блиски футур, прогресивни презент, блиска прошлост;

3) Il faut que, je veux que, j'aimerais que праћени презентом субјунктива фреквентних глагола;

4) Презент кондиционала: погодба за садашњост и будућност, као и модална употреба: tu aurais de la monnaie? Vous pourriez me dire … ?

5) Императив са заменицама за директни и индиректни објекат : fais-le, parle-lui;

6) Употребе инфинитива: Se promener en amoureux, quel bonheur !

Глаголи

1) Фреквентни униперсонални глаголи и изрази;

2) Повратни глаголи.

Предлози и предложна група

1) Придевска вредност: des chaussures de sport;

2) Иза прилога за количину: beaucoup / peu / assez / trop de travail.

Прилози

1) За место, за време, за начин, за количину;

2) Место прилога

3) Поређење прилога;

4) Прилошка употреба придева: chanter faux manger léger.

Модалитети и форме реченице

1) Deklarativni modalitet;

2) Interogativni modalitet: direktno i indirektno totalno pitanje;

3) Eksklamativni modalitet sa quel na početku;

4) Rečenice sa prezentativima.

Složene rečenice

1) Sistematizacija koordiniranja rečenice sa veznicima et, ou, mais, car, ni i prilozima/priloškim izrazima c'est pourquoi, donc, puis, pourtant, par contre, par conséquent, au contraire.

2) Зависне реченице са најфреквентнијим везницима: релативне, компаративне, временске, узрочне, финалне, хипотетичне.

III РАЗРЕД
– седма година учења –
(2 часа недељно, 72 годишње**)**

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора.

Ученик треба да:

Говор у учионици

1) у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са уобичајеним и новим активностима на часу.

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

1) после првог слушања одређеног непознатог усменог текста (приближног трајања око 5 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста) постави хипотезе у вези са:

(1) врстом усменог текста који слуша, нпр. обавештења, упутства и упозорења, анкетирање пролазника и друго;

(2) бројем саговорника, њиховим статусом и намерама;општим садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију, говор тела и др.).

Аудио/видео материјали: детаљно /селективно разумевање

1) после другог и по потреби наредних слушања (у зависности од тежине текста и налога за слушање):

(1) провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту и садржај усменог текста, на статус, намере и међусобне односе саговорника;

(2) разуме најбитније елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања.

Монолошка излагања

1) уз евентуалну претходну припрему, прати излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор.

Медији: информативне емисије

1) разуме општи смисао и битне појединости информативних радијских и телевизијских емисија о блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор;

2) прати различите друге телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије, репортаже) у којима се обрађују релативно блиске теме;

3) разуме општи садржај рекламних порука и краћих радио емисија (до 12 минута) о темама из свакодневног живота и живота младих.

Медији: забавне емисије

1) прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије у којима се обрађују релативно познате теме;

2) разуме тему и делове песама које слуша.

Спонтана интеракција

1) разуме фразе и реченице настале у спонтаној интеракцији у вези са познатим ситуацијама, уз отежавајуће околности природне комуникације (бука на улици, телефонски разговори, интервју лицем у лице, телефонским путем, преко скајпа итд.).

Стратегије

1) ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;

2) ослањајући се на своја језичка знања, поставља и проверава хипотезе о језичким формама;

3) увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

1) уочава и препознаје разлику у структури и садржају текстуалних врста које користи у приватном и школском домену.

Препознавање и разумевање тематике текстова – ниво глобалног разумевања

1) разуме појединачне информације дужих аутентничних, адаптиранихи неаутентничних текстова, као и њихов општи смисао;

2) разуме текстове дужине до 200 речи о конкретним темама из области непосредног интересовања (породични живот, свакодневница, школа, посао, слободно време, дневни догађаји), изводећи закључке о непознатим значењима на основу контекста, језичких знања и других предзнања.

Глобално разумевање у оквиру специфичних текстова

1) разуме целину и појединачне делове обавештења и упозорења на јавним местима;

2) разуме описе догађаја, осећања, намера у мери која му омогућује редовну преписку с пријатељима и познаницима;

3) разуме главну нит аргументације у представљању неког проблема, чак и ако не разуме сваки појединачни детаљ;

4) разуме суштинске информације из неког информативног текста (нпр. вести, извештаја, биографије), написаног једноставним стилом, на релативно познате теме.

Препознавање и разумевање појединачних информација
– ниво селективног разумевања

1) пронађе и разуме већи број релевантних информација у уобичајеним писаним документима (писмима, проспектима, обавештења).

Разумевање стручних текстова

1) разуме једноставна упутства и саветодавне текстове уколико су писана јасним језиком и/или праћена визуелним елементима, без великог броја стручних израза;

2) разуме краће текстове о савременој друштвеној проблематици, разазнајући ауторов генерални став или гледиште.

Разумевање књижевног текста

1) разуме једноставне литерарне текстове различитих жанрова (поезију, прозу, драму), уколико у њима нема симболичких и интертекстуално специфичних елемената.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику.

Ученик треба да:

Монолошко излагање

Описивање

1) на једноставан начин описује и извештава о различитим темама из домена личних интересовања користећи познате језичке елементе (лексичке и морфосинтаксичке структуре);

2) описује или репродукује, с приличном лакоћом, садржај мање компликованих прича и описа догађаја, ређајући хронолошки збивања и користећи одређене лексичке структуре;

3) опише неки стварни или измишљени догађај и говори о надањима, сновима и циљевима;

4) опише свакодневне радње и навике, говори о реализованим активностима као и о припремању и планирању неке будуће активности.

Аргументовање

1) аргументује личне ставове тако да га саговорник без потешкоћа разуме скоро током целог излагања;

2) укратко образложи и објасни шта мисли, планира и ради.

Излагање пред публиком

1) описује и излаже о темама из области личног искуства и образовања или струке, са претходном припремом и уз помоћ визуелних средстава која му олакшавају презентацију;

2) одговори на једноставна и непосредна питања која се односе на презентацију, под условом да се могу поновити и да му се пружи помоћ при формулисању одговора;

3) интерпретира радњу неког филма или књиге.

Интеракција

Разумевање изворног говорника

1) прати говор саговорника када му се обраћа разговетно, користећи уобичајене изразе, али понекад је потребно да му се искази понове ради појашњења одређених речи или израза.

Неформални разговор (између пријатеља)

1) износи лични или затражи нечији став или мишљење о познатим темама из домена личних интересовања и образовања користећи познате језичке елементе;

2) снађе се у решавању одређеног проблема, нпр. сналажења у свакодневним ситуацијама, постављајући практична питања типа: Куда ићи? Шта радити? Како се организовати? (планови за излазак и сл.);

3) препозна тему неког разговора уколико се прича полако и разговетно;

4) изрази слагање или неслагање са саговорником.

Формална комуникација

1) прати основни смисао формалне дискусије о познатим темама из домена личних интересовања, образовања или струке ако се говори стандардним језиком и користе познати језички елементи;

2) изрази лични став, али се тешко сналази у покретању расправе;

3) размени одређене информације и каже своје мишљење о неким практичним питањима, уколико се то од њега тражи на директан начин, под условом да му се помогне у формулисању исказа и да му се, ако затреба, понове најважнији делови;

4) сналази се у већини ситуација које су вези са неким путовањем или организацијом путовања (резервисање смештаја, куповина крата, тражење информација од других путника...).

Функционална сарадња

1) прати шта се говори и, ако затреба, понови речи саговорника, како би се уверио да су се добро разумели;

2) пренесе једноставне и директне информације.

Интервјуисање

1) користи припремљени упитник за вођење организованог разговора, уз спонтано постављање неколико додатних питања.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја.

Ученик треба да:

Теме

1) пише на разложан и јасан начин о разноврсним темама из свог подручја интересовања и окружења;

2) у једноставном и везаном тексту може јасно да опише осећања и реакције;

3) у стању је да опише и резимира видео и аудио поруке у вези са познатим ситуацијама и садржајима из свакодневног живота младих, као и садржаје информативног и документарног карактера.

Текстуалне врсте и дужина текста

1) пише кратке формалне и неформалне текстове (до 100 речи) користећи стандардне и конвенционалне формуле писаног изражавања (писмо, обавештење, порука);

2) пише белешке у вези са свакодневним потребама и плановима;

3) може да води белешке и пише лична писма да би тражио или пренео информације и да на разумљив начин пише о елементима које сматра битним;

4) парафразира и резимира текстове о темама у вези са свакодневним животом, разонодом, путовањима, актуелним дешавањима и својим доменом интересовања.

Лексика и комуникативне функције

1) исказује добро владање елементарном лексиком, али долази до озбиљних грешака када се ради о изражавању сложенијих мисли и идеја;

2) може да опише ствари које су му блиске;

3) може да употребљава једноставно и описно изражавање да би кратко причао о предметима и стварима које има и пореди их са другима;

4) може да описује своје утиске употребљавајући једноставне изразе, даје краћи опис свакодневних радњи из свог окружења (људи, места, школско искуство и слично), описује активности из прошлости и лично искуство, као и планове за будућност;

5) правилно користи правопис, интерпункцију и организацију текста.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика.

Ученик треба да:

Вербална и невербална комуникација са представницима
других култура

1) препознаје и адекватно реагује на формалност говорне ситуације.

Интеркултурна знања и активности

1) гради сопствени идентитет као интеркултурна личност**,** јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања.

Ученик треба да:

Усмена медијација

1) препричава садржај дужег адаптираног текста, аудио или видео записа и краће интеракције на Л2 (страни језик);

2) сажима садржај кратког адаптираног писаног или усменог текста, са Л2 (страног језика) на Л1 (матерњи језик) и обрнуто, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

1) писано преноси поруке на Л2 додајући, по потреби, објашњења и обавештења;

2) користи двојезичне речнике за писано преношење порука уз консултације се са наставником;

3) користи општа знања из других области у циљу што успешнијег писаног превођења са Л2 (страног језика) на Л1 (матерњи језик) краћих адаптираних текстова уз употребу речника, пратеће литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

1) Систематизација употребе детерминаната: одређених, неодређених и партитивних чланова; присвојних и показних придева; основних, редних и апроксимативних бројева; неодређених речи; одсуства детерминаната.

2) Систематизација рода и броја именица и придева, места и поређења придева.

3) Систематизација заменица: личних ненаглашених (укључујући и заменицу он) и наглашених; заменица за директни и за индиректни објекат; показних и присвојних; упитних и фреквентних неодређених.

4) Сложене упитне заменице леqуел, лаqуелле итд.

Глаголска група

1) Основне вредности и употребе начина, времена и перифрастичних конструкција савладаних у претходним разредима.

2) Перифрастичне конструкције са помоћним глаголом у имперфекту: j'allais partir, il venait d'arriver, nous étions en train de faire nos bagages…

3) Sistem prošlih vremena u naraciji, posebno opozicija perfekat / imperfekat.

4) Glagolske konstrukcije sa sembler, avoir l'air, devenir + pridev.

5) Imperativ sa infinitivom: laisse-moi parler!

6) Particip prezenta i gerundiv.

Предлози

1) Систематизација употребе предлога и фреквентних предложних израза.

2) Предлози и сложене релативне заменице (avec lequel, pour laquelle, auquel…)

3) Predlozi u frekventnim glagolskim konstrukcijama.

Prilozi

1) Mesto priloga upotrebljenih sa prostim i sa složenim vremenima: beaucoup, bien, déjà, encore, vite.

2) Priloške zamenice en i y.

Modaliteti i forme rečenice

1) Imperativni modalitet;

2) Interogativni modalitet sistematizacija;

3) Direktno i indirektno parcijalno pitanje;

4) Sistematizacija: negacija sa pas; sa forkluzivima plus, personne, rien, jamais ;

5) Naglašavanje rečeničnih delova.

Složene rečenice

1) Sistematizacija zavisnih rečenica sa frekventnim veznicima: relativnih, komparativnih, vremenskih, uzročnih, , finalnih, hipotetičnih;

2) Koncesivne i opozitivne rečenice sa najfrekventnijim veznicima;

3) Rečenica sa que u funkciji objekta, kao i slaganja vremena u objekatskim rečenicama.

IV РАЗРЕД
– осма година учења –
(2 часа недељно, 68 годишње**)**

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

СЛУШАЊЕ

Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора.

Ученик треба да:

Говор у учионици

1) у потпуности разуме и реагује на усмене поруке у вези са активностима на часу, чак и ако час води непозната особа, под условом да је говор стандардан и јасно артикулисан.

Аудио и видео материјали: глобално разумевање

1) после првог слушања одређеног непознатог усменог текста, на пример монолошког излагања о познатој теми (приближног трајања до 6 минута), у зависности од степена познавања теме и контекста постави хипотезе у вези са:

(1) општом темом и садржајем датог усменог текста усмеравајући пажњу на релевантне језичке и нејезичке елементе (кључне речи, интонацију, говор тела и др.);

(2) структуром излагања.

Аудио /видео материјали: детаљно /селективно разумевање

1) после другог и по потреби трећег слушања (у зависности од сложености текста и налога за слушање):

(1)провери првобитно постављене хипотезе које се односе на врсту, садржај и структуру усменог текста;

(2)разуме све битне елементе садржаја усменог текста у зависности од циља слушања.

Монолошка излагања

1) уз евентуалну претходну припрему, прати јасно структурисана излагања о актуелним друштвеним темама и о онима из сфере сопственог интересовања у којима се користи стандардни језик.

Медији: информативне емисије

1) разуме општи смисао и битне појединости информативних радијских и телевизијских емисија о актуелним темама у којима се користи стандардни говор;

2) прати различите телевизијске емисије информативног карактера (документарци, интервјуи, дискусије, репортаже) у којима се обрађују актуелне теме;

3) разуме тему радио емисија (репортажа, интервјуа и слично, до 15 минута), као и њихов садржај, под условом да је говор стандардан и артикулација јасна.

Медији: забавне емисије

1) прати филмове, серије и различите друге телевизијске емисије у којима се обрађују релативно познате теме;

2) разуме тему и делове песама које слуша.

Спонтана интеракција

1) разуме спонтану интеракцију изворних говорника у вези са темама из свакодневног живота уз отежавајуће околности природне комуникације (бука, шумови итд.), под условом да је говор стандардан и јасно артикулисан.

Упутства

1) разуме упутства за употребу одређених средстава, предмета или апарата, под условом да не садрже много стручних елемената.

Стратегије

1) ослањајући се на општа знања и искуства, реконструише непознато на основу контекста и памти, репродукује и контекстуализује битне елементе поруке;

2) ослањајући се на своја језичка знања, поставља и проверава хипотезе о језичким формама;

3) увиђа које елементе није у потпуности разумео и у вези са њима тражи додатна обавештења.

ЧИТАЊЕ

Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства).

Ученик треба да:

Разликовање текстуалних врста

1) разликује фреквентне и мање фреквентне врсте текстова, познаје њихову макро и микро структуру и разуме њихову сврху и намену.

Препознавање и разумевање тематике текстова
– ниво глобалног разумевања

1) разуме појединачне информације сложенијих аутентничних, адаптиранихи неаутентничних текстова, као и њихов општи смисао;

2) разуме текстове дужине до 250 речи о конкретним темама из различитих области интересовања, са значајним степеном исправног поимања и тумачења садржаја.

Глобално разумевање у оквиру специфичних текстова

1) разуме општи смисао и појединачне детаље приватне кореспонденције свакодневне тематике, као и општи смисао и најфреквентније фразе карактеристичне за пословну кореспонденцију;

2) разуме главну нит и суштину образложења у представљању неког проблема у једноставнијим текстовима аргументационог типа (нпр. у новинским колумнама или писмима читалаца), али и у другим врстама текстова у којима се јавља аргументација;

3) разуме битне елементе и општи садржај ограничено комплексних информативних текстова, уз повремено коришћење речника и приручника или наставникову помоћ.

Препознавање и разумевање појединачних информација
– ниво селективног разумевања

1) уме да у познатим и мање познатим врстама текстова пронађе велики број релевантних информација.

Разумевање стручних текстова

1) разуме нешто дужа упутства о начину употребе техничких и других апарата, писана јасним језиком, поткрепљена примерима конкретне употребе и/или илустрацијама;

2) уме да прати специјализоване публикације и изван свог подручја активности, користећи повремено речник или неко друго помоћно средство.

Разумевање књижевног текста

1) разуме једноставније савремене литерарне текстове писане уобичајеном и стилски неспецификованом лексиком, уз повремену помоћ наставника или консултовање речника/приручника.

ГОВОР

Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику.

Ученик треба да:

Монолошко излагање

Описивање

1) описује и извештава о догађајима и искуствима, служећи се ширим фондом израза које вешто примењује;

2) опише карактеристичне детаље неког догађаја;

3) исприча причу или изнесе неки опис једноставним „листањем” и ређањем елемената;

4) једноставним речима опише и укратко упоређује ствари и догађаје.

Аргументовање

1) аргументује ставове и мишљења тако да га саговорник, без потешкоћа и скоро током целог излагања, разуме;

2) у излагању нагласи битне чињенице неког догађаја из личног искуства, укратко их образложи и објасни своје мишљење.

Излагање пред публиком

1) у презентацији, између осталог, изнесе свој вредносни став о темама везаним за лично искуство и интересовања;

2) одговори на непосредна питања која се надовезују, под условом да се могу поновити;

3) интерпретира радњу неког филма или књиге и опише свој доживљај о њима.

Интеракција

Разумевање изворног говорника

1) разуме довољно добро како би се, без претераног напора, сналазио у уобичајеним ситуацијама.

Неформални разговор (између пријатеља)

1) на учтив начин изражава своја уверења, ставове, слагања и неслагања;

2) предлаже и реагује на предлоге;

3) прати дискусије/разговоре одређеног трајања, под условом да се говори разговетно и стандардним језиком.

Формална комуникација

1) активно учествује у уобичајеној формалној дискусији о познатим темама на стандардном језику када саговорник говори разговетно и где обично долази до размене информација, добијања упутстава или решавања неких практичних проблема;

2) прати промене тема у формалној дискусији о познатим темама из домена личних интересовања или струке, уколико се разговор води полако и разговетно;

3) сналази се у неуобичајеним ситуацијама на јавном месту (у продавници, пошти или банци) када нпр. захтева замену неке неисправне робе или производа;

4) добије додатна обавештења.

Функционална сарадња

1) пренесе своје мишљење и реакције у односу на могућа решења и потезе које треба предузети, дајући кратка образложења и разлоге за тако нешто;

2) иницира саговорнике да изнесу своје мишљење о томе шта треба да се уради.

Интервјуисање

1) преузме извесну иницијативу током консултација или разговора (покретање нове теме), али у приличној мери остаје зависан од интерактивног деловања самог саговорника.

ПИСАЊЕ

Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја

Ученик треба да:

Теме

1) прецизно опише актуелна дешавања, неки стварни или измишљени догађај;

2) пише јасно структурисане текстове из области личног интересовања;

3) резимира прочитану причу, новински чланак, филм и слично и објасни свој став у вези са актуелним дешавањем, о апстрактним културолошким појавама и догађајима, као што су музика или филм.

Текстуалне врсте и дужина текста

1) пише формалне и неформалне текстове (до 120 речи);

2) парафразира и резимира текстове о темама у вези са свакодневним животом, разонодом, путовањима, актуелним дешавањима и свог домена интересовања и образлаже своје ставове;

3) напише прегледан, целовит и разумљив текст од почетка до краја;

4) правопис, кохерентност и кохезија текста су прилично добри.

Лексика и комуникативне функције

1) исказује добро владање лексиком на вишем нивоу из приватног домена, као и у вези са са специфичним темама за одређене школске предмете, али долази повремено до грешака када се ради о изражавању сложенијих мисли и идеја;

2) може да описује своје утиске употребљавајући једноставне изразе, даје дужи и прецизан опис свакодневних радњи из свог окружења (људи, места, школско искуство и слично), описује активности из прошлости и лично искуство;

3) може да на разложан, једноставан и непосредан начин пише о великом броју блиских тема у оквиру свог подручја интересовања;

4) у стању је да опише своје планове за будућност;

5) може да опише радњу књиге или филма и да опише своје реакције;

6) може да образложи мишљење, планове и догађаје.

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика.

Ученик треба да:

Вербална и невербална комуникација са представницима других култура

1) препознаје и адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава.

Интеркултурна знања и активности

1) гради сопствени идентитет као интеркултурна личност, јачајући свест о вредности различитих култура и развијајући способност за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

МЕДИЈАЦИЈА И ПРЕВОЂЕЊЕ

Оспособљавање ученика за посредовање између особа ради споразумевања.

Усмена медијација

1) препричава садржај кратког аутентичног текста аудио или визуелног записа и краће интеракције на Л2;

2) сажима садржај кратког адаптираног писаног или усменог текста, са Л2 (страног језика) на Л1 (матерњи језик) и обрнуто, прилагођавајући га саговорнику.

Писана медијација и превођење

1) писано преноси поруке на Л2 додајући, по потреби, објашњења и обавештења;

2) користи речнике, посебно једнојезичне, за писано преношење порука уз консултације се са наставником;

3) користи општа знања из других области у циљу што успешнијег писаног превођења са Л2 (страног језика) на Л1 (матерњи језик) краћих адаптираних текстова уз употребу речника, пратеће литературе и информационих технологија.

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именичка и глаголска група

1) Употреба члана и заменице у специфичним посесивним обртима: j'аи мал ау геноу, ле вин ме монте à ла тête.

2) Употреба и изостављање члана после предлога авец и санс (авец ле плус гранд плаисир, авец плаисир; санс л'аиде де мес парентс, санс аиде).

3) Бројеви систематизација; разломци, мултипликативни бројеви, бројне именице и бројни прилози.

4) Праве неодређене заменице.

5) Демонстративи là i ci: ce soir-là, cette fois-ci.

6) Pridevi ispred i iza imenice: une jolie petite robe noire.

7) Pridevi koji menjaju značenje shodno mestu u odnosu na imenicu.

8) Kompartiv i superlativ, sistematizacija; nepravilni komparativ i superlativ.

9) Najčešće faktitivne konstrukcije.

10) Prezent i perfekt subjunktiva u najfrekventnijim strukturama.

11) Anteriorni futur.

12) Glagolske konstrukcije sa sembler, avoir l'air, devenir + pridev.

13) Imperativ sa infinitivom: laisse-moi parler!

Predlozi

1) Predlozi u izrazima: à l'envers, à moitié, à peine, de bonne / mauvaise humeur, de nos jours, de rien, en avance / retard, par hasard, pour rien, sans cesse.

Prilozi

1) Mesto priloga upotrebljenih sa prostim i sa složenim vremenima: enfin, mieux, peut-être, souvent; prilozi na –ment.

2) Pridevi upotrebljeni kao prilozi: bas, bon, cher, fort, lourd.

Modaliteti i forme rečenice

1) Pasiv bez izraženog agensa; sa agensom uvedenim predlogom par; sa agensom uvedenim predlogom de.

2) Poziciono naglašavanje rečeničnih delova.

3) Umetnuta rečenica (l'incise).

Složene rečenice

1) Infinitivne rečenice.

2) Uzročne rečenice sa veznikom comme; predložne konstrukcije: à cause de, grâce à.

3) Posledične rečenice sa veznicima si / tellement… que; posledične konstrukcije sa infinitivom: réussir / arriver / parvenir à …, apprendre à….

4) Opozitivna rečenica sa veznikom alors que.

5) Koncesivna hipoteza sa veznikom même si.

6) Receptivno: finalne rečenice sa veznicima de manière / façon que (+ subjunktiv).

7) Receptivno: posledična rečenica sa veznikom si bien…que.

8) Restriktivna rečenica sa veznikom sauf / excepté que (+ indikativ); restrikcija sa comme.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

1) комуникативна настава страних језика уз примену облика рада у групама и паровима, додатних средстава у настави (АВ материјали, ИТ, игре, аутентични материјали, итд.), као и уз примену принципа наставе засноване на сложеним задацима који не морају бити искључиво језичке природе (таск-басед лангуаге теацхинг; енсеѓанза пор тареас, хандлунгсориентиертер ФСУ).

Место реализације наставе

1) Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету.

Препоруке за реализацију наставе

1) Слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом намењеним развоју и провери разумевања говора;

2) Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације итд.);

3) Активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу, организација тематских вечери и сл.);

4) Дебате и дискусије примерене узрасту (дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему);

5) Обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате;

6) Граматичка грађа добија свој смисао тек када се доведе у везу са датим комуникативним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације;

7) Полазиште за посматрање и увежбавање језичких законитости јесу усмени и писани текстови различитих врста, дужине и степена тежине; користе се, такође, изоловани искази, под условом да су контекстуализовани и да имају комуникативну вредност;

8) У сваком разреду планира се израда два писмена задатка.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

Матерњи језик, историја, историја уметности, музичко и ликовно образовање, информатика.

II разред
оба типа гиманзије
(2 часа недељно, 70 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Садржаје из прве године интегрисати у нове облике и користити у различитим говорним ситуацијама већ усвојеном и новом лексиком.

Изрази:

Слагање детерминанта са именицом у роду и броју, уз уочавање разлика у изговору и препознавање наставака у тексту. Употреба одређеног или неодређеног члана у најтипичнијим случајевима и главна правила о употреби именица без члана. Преглед детерминанта (из прошле године) допунити: tous les déterminants possessifs; les déterminants indéfinis: chaque, autre, certain, quelques; tout (**у различитим значењима као**: tout le pays, tout pays indépendant, tous les pays...). **Могућности казивања посесивности (поред** adjectifs possessifs) **и помоћу** à moi, à toi... **итд.**

ЛЕКСИКОГРАФИЈА

- Употреба двојезичних речника

III разред
оба типа гиманзије
(2 часа недељно, 72 часа годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Синтакса реченице

Зависне реченице (субординација)

Узрочне са parce que, puisque.

б) објекатске реченице са que: најважнији глаголи који захтевају индикатив, односно субјунктив.

Слагање времена. Само у случајевима када је у објекатској реченици са que индикатив, а у главној неко прошло време.

Употреба инфинитива: Неколико најважнијих глагола који инфинитивну допуну везују: 1. без предлога, 2. помоћу **de**, 3. помоћу **à.**

Морфологија са синтаксом реченичких делова

а) именичка група

Именице. Проширивање знања о грађењу женског рода и множине.
Чланови. Одређени, неодређени и партитивни - основна правила употребе. Партитивно de после израза за количину.
Бројеви. Систем простих, редних бројева и разломачки бројеви.
Придеви. Проширивање знања о грађењу женског рода и множине.
Поређење придева. Придеви са два облика у мушком роду.
Предлози. Употреба à, de, en, par, dans.
б) Глаголска група
Личне заменице. Систематизација ненаглашених и наглашених облика.
Заменица on.
Прилошке заменице: en, y (основна правила употребе)
Глаголи. Времена индикатива: футур, имперфект, плусквамперфект.
Времена субјунктива: презент. Кондиционал презента.
Партицип перфекта.
Прономинални глаголи (у горе наведеним облицима). Слагање партиципа перфекта - основна правила.
Прилози. Преглед прилошких група.
Фонетика
Вежбе из фонетике:
1. Основне самогласничке опозиције:
- образац lit (lu) loud
- обрасци peur / père, le / les, mener / mèné, je dis / j´ai dit
2. Изговор полувокала.
3. Везивање у групи детерминант + именица и у групи лична заменица + глагол.
4. Интонација просте и простопроширене потврдне и упитне реченице.
Правопис
Правопис облика предвиђених за овај разред. Дијалектички знаци.
ЛЕКСИКА
Неколико најважнијих хомонимских серија.
ЛЕКСИКОГРАФИЈА
Употреба једнојезичних речника

IV разред
оба типа гиманзије
(2 часа недељно, 64 часа годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Синтакса реченице.
Зависне реченице (субординација).
Морфологија са синтаксом речничких делова
Фонетика
Вежбе из фонетике:
Правопис
Правопис облика предвиђених за овај разред.
ЛЕКСИКА
Неколико хомонимских серија.
ЛЕКСИКОГРАФИЈА
Речници синонима, хомонима, фразеолошки речници

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ НА КРАЈУ IV РАЗРЕДА

СЛУШАЊЕ

Ученик ће моћи да разуме појединачне реченице и краће текстове у вези са њима познатим темама, разуме суштину јасно формулисаних порука једноставног сарджаја и недвосмислене садржаје са аудио визуелних записа .

Ученик може да:

- разуме и у одређеној мери користи захтеве, упутства и једноставне налоге (у школи, у спорту и игри);
- разуме битне појединисти из разговора о свакодневним активностима ако се ради о његовој породици, пријатељима, интересовањима и темама као што су школа и слободно време и да на одговарајући начин реагује на њих;
- препозна и издвоји битне информације у једноставно формулисаним објашњењима и упутствима (путоказ, упутство за игру) и да се на одговарајући начин опходи према њима;
- разуме кратке и више пута понављане и једноставно формулисане исказе, издоји битне информације и да адекватно реагује на њих (полазак и долазак доласку возова или аутобуса, рекламе на радију и телевизији);
- уз више понављања разуме песме, приче и аудио сцене са аудио-визуелног записа (анимирани филмови и краће филмске секвенце);
- разликује основне стратегије разумевања слушањем (селективно издвајање информација и глобално разумевање).

ГОВОР

ИНТЕРАКЦИЈА

Ученици ће на овом нивоу моћи да у једноставним рутинским ситуацијама размењу ју информације о познатим темама и о темама који су у домену личног интересовања, узвраћају питања саговорнику и да једноставним језичким средствима саопште своје мишљење, односно да реагују на мишљење других.

Ученик може да:

- извештава о стварима које је сам доживео;
- опише делатности којима се бави, навике и активности из свакодневног живота;
- информише о плановима, резултатима и договорима;
- опише и објасни своја интересовања и искаже своје наклоности;
- једноставним језичким средствима формулише сопствено мишљење, образложи га и одговори на једноставна питања;
- уз помоћ гестике и мимике саговорника закључи и оно што током разговора не разуме;
- препозна сврху гестике, мимике, интонације и наглашавања у разговору као и да их сам циљно користи.

МОНОЛОШКО ИЗЛАГАЊЕ

Ученик може на овом нивоу да одржи презентацију о познатој теми из области личног искуства и итересовања, користећи једноставне повезане реченице претходно увежбане поштујући кохеренцију и употребљавајући основне елементе за смислено повезивање реченица.

Ученик може да:

- информише о плановима, догађајима и резултатима;
- опише делатности, навике и активности из свакодневног живота;
- извештава о личним доживљајима и интересовањима;
- опише и објасни своја интересовања и искаже своје наклоности;
- своје излагање одмерено допуни гестиком и мимиком.

ЧИТАЊЕ

Ученик може на овом нивоу да разуме битне изјаве у јасно структурисаном тексту и да из њега издвоји важне информације.

Текстови се односе на ситуације и теме које су блиске младинма и од значаја за њихов свакодневан живот.

Ученик може да:

- чита на глас дуже делове текста разумевајући њихов смисао;
- разуме захтевнија упутства за рад и вежбања као и закључке и резимее до којих је самостално дошао;
- издвоји у једноставним краћим, стручним текстовима и упутствима (брошуре, проспекти), важне информације и детаље;
- разуме једноставне песме, адаптиране приповетке везане за омладинску литературу и драмске текстове;
- примењује различите стратегије разумевања прочитаног текста (глобално, селективно и детаљно читање).

ПИСАЊЕ

Ученик на овом нивоу може да напише текст корестећи једноставне фразе и реченице

Ученик може да:

- састави лично саопштење (кратко писмо) у којем се захваљује, извињава, договара или одговара на питање;
- једноставним језичким средствима извештава о интересантним догађајима, описује своје хобије и интересовања и пита друге о истим тим стварима;
- прошири дате текстове, допуни, преиначи или пак да састави текст према датом моделу;
- оно што је чуо, прочитао, видео или доживео репродукује кратким и једноставним реченицама и на једноставан начин изнесе своје мишљење.

ЛАТИНСКИ ЈЕЗИК

Циљ и задаци

Циљ наставе латинског језика је оспособљавање ученика да правилно читају и пишу речи, краће реченице и једноставне прилагођене текстове; овладавање и примена знања о језику; разумевање, превођење и интерпретација текста; препознавање утицаја латинског језика на уобличење лексике и фразеологије у савременим језицима и уочавање значаја културног наслеђа античке културе.

Задаци наставе латинског језика су да ученици:

- тачно примењују правила изговора и наглашавања;
- тачно примењују правила ортографије;
- уоче специфичности изговора и правописа у латинском језику;
- самостално одређују врсте речи и разликују номиналне и вербалне категорије;
- правилно читају и одређују основне функције речи у синтагмама/реченицама;
- морфолошки анализирају реченицу;
- упоређују и повезују граматику матерњег и латинског, односно страног и латинског језика;
- самостално или уз помоћ наставника састављају кратке реченице, попуњавају текст или повезују делове текста;
- самостално користе двојезичне речнике;
- уз помоћ речника или наставника преводе једноставне реченице или кратак текст са латинског на матерњи језик и обратно;
- разумеју једноставан текст, самостално или уз помоћ наставника издвајају битно у реченици или тексту;

- исказују свој утисак о тексту, позивајући се на сам текст, и интерпретирају га својим речима (на српском) реферирајући на ситуације из окружења, као и на друга искуства и знања;
- усвајају одређени фонд речи и израза релевантан за будуће образовање и боље разумевање терминологије у свим доменима живота;
- препознају и разумеју на основу латинских речи и израза значење речи у матерњем и другим језицима;
- препознају повезаност прошлости и садашњости уочавајући сличности и разлике у културама;
- препознају тековине и значај античке цивилизације;
- цитирају и употребљавају једноставне изреке у конкретним ситуацијама.

I разред

оба типа гимназије

(2 часа недељно, 74 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Латински језик и његова распрострањеност. Абецеда. Изговор. Нагласак. Врсте речи и њихова промена. Категорије номиналне и вербалне промене.

Именске речи

Глаголи

Непроменљиве врсте речи

Писмени задаци: у првом полугодишту предвиђен је програмом један контролни задатак (тест), у другом полугодишту два писмена задатка (превод реченица са латинског на српски језик и обратно).

Лектира: Гримал, Пјер: **Римска цивилизација** (у преводу)

II разред

гимназија друштвено-језичког смера и гимназија општег типа

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Глаголи

Синтакса глаголских имена (конструкције)

Писмени задаци: у првом полугодишту предвиђен је један контролни (тест) и један писмени задатак, у другом полугодишту два писмена задатка (превод реченица са латинског на српскохрватски језик и обратно или превод лакшег континуираног текста са латинског језика уз помоћ речника).

Лектира: митови и римске легенде у избору.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Настава латинског језика у гимназији има одлике почетне наставе јер се ученици нису сусретали са овим језиком али се ослања на знања и компетенције стечене учењем матерњег и страних језика. За латински, који спада у групацију страних језика, иако није говорни језик, важе исти стандарди и правила Заједничког европског оквира за живе језике за одређене вештине. Иако се, наиме, овај предмет у гимназијама традиционалистички одређује као општеобразовни предмет, он, у складу са савременим потребама ученика и напретком науке о језику, почиње да губи својство универзалности, а све више добија значај као интегративни фактор, што се јасно може сагледати из циљева и задатака наставе овог предмета, која редовно реферира на матерњи и стране језике у смислу терминологије, пре свега научне, што је за образовање и најважније. Латинским се не говори, али је он, на свој начин, услов за комуникацију, наравно на вишем нивоу него што је то свакодневни говор. Најзад, споредна корист учења сваког страног језика, па тако и латинског, састоји се у упознавању одређених сегмената културе, римске, с обзиром да је реч о латинском језику.

Препоруке за остваривање програма:

- На сваком часу треба да буде заступљен и фронтални и интерактивни начин рада; уколико је могуће, применити контекстуални приступ, сличан оном који је заступљен у учењу страних језика, тако да латински не буде модел универзитетске наставе у „смањеном“ обиму.
- У настави језика меморисање се може примењивати ограничено временски на оне садржаје предмета који ће се често понављати. Ученицима треба скренути пажњу на метод учења: питање је не како научити латински него како применити оно што разумемо као латински језик – реч је о практичној употреби знања о језику стечених учењем латинског језика. Ученици треба да вежбају учење напамет: тридесетак латинских изрека или израза, евентуално одломак из прозног текста или песме или неколико епиграма (по избору ученика, в. ТЕХНИКЕ).
- Треба настојати да опште и посебне теме (из уџбеника) буду наставна јединица, са граматиком, а не сама граматика коју „илуструју“ реченице или текстови.
- Настава латинског подразумева да се језичка знања и компетенције усвајају и продубљују заједно са стицањем знања из културне историје. Ученик у том случају лакше и брже усваја граматичке структуре и лексику будући да се везују за одређене ситуације.
- У настави латинског језика више пажње треба посветити упознавању ученика са обележјима цивилизације (римске) него што се то чини при учењу других страних језика, нарочито оних који чине основу европске цивилизације. У циљу осавремењивања наставе користити PowerPoint презентације и интернет.
- На почетку наставе латинског ученицима треба укратко и једноставним речима објаснити шта им се пружа овим предметом и шта се очекује од њих, која су њихова права и обавезе, који су захтеви и правила (оцењивања). Без јасних и структурисаних ограничења ученик не може сагледати сопствене могућности и способности. При том, право је ученика да напредује онако како њему одговара, да се залаже за оцену коју жели и да постиже резултате према способностима. Уз обавезу наставника да регуларно понавља (неопходна) објашњења постиже се прогресија која не мора значити напредовање према неким окошталим мерилима.

Настава латинског језика обухвата следеће теме које се обрађују:

- Класични (реконструисани) и традиционални изговор; акценат у српском и латинском језику; улога пенултиме при наглашавању вишесложних речи;
- Порекло свих латиничних и ћириличних писама од грчког алфабета;
- Служење речником и уџбеником. Глосар;
- Навођење латинских речи (усмено и писмено) у поређењу са српским и страним језицима;
- Врсте речи у српском и латинском: сличности и разлике;
- Номиналне и вербалне категорије; исто, слично и различито у српском и латинском;
- Именице: једнина и множина, мушки и женски род; природни и граматички род; живи и неживи род; правило средњег род;
- Личне заменице - субјекат у српском и латинском језику;
- Присвојне заменице и присвојни придеви; упитне заменице и упитни придеви;
- Глаголи: лични и не-лични облик и њихова функција;
- Неправилни глаголи;
- Синтакса глаголских имена и синтакса реченице.

Ради што ефикасније реализације програма и унапређења наставног процеса настава латинског језика мора да буде интерактивна и интересантна. У ту сврху препоручују се разне технике рада које су у великој мери сличне техникама које се примењују у настави страних језика нпр: погађање лица или предмета, игра по улогама, лингвистичка радионица (проналажење сродних речи), илустровање латинских пословица, заједничко прављење илустрованих материјала („зидне“ новине, на сајту школе или друштвеној мрежи, са занимљивим детаљима о знаменитим Римљанима), читање римске књижевности (у преводу), организовање маскенбала, облачење римске одеће (за то ће послужити чаршави) и прављење римских јела (Апицијев кувар).

СТРАНИ ЈЕЗИК

Општа предметна компетенција

Ученик влада језичким вештинама и знањима која му омогућавају да на страном језику разуме текстове које слуша или чита у приватном, јавном, образовном или професионалном контексту; комуницира писмено или усмено у формалним и неформалним ситуацијама. Посредујући у усменој или писаној комуникацији, ученик преноси поруке са страног на матерњи (први) језик и обрнуто.

Владање страним језиком ученику омогућава стицање знања из различитих области која примењује у свакодневном животу, образовању и раду. Учењем страног језика ученик развија креативност, критичко мишљење, вештине комуникације, самосталност и сарадњу, уважавање различитости култура и културу дијалога.

Основни ниво

Ученик користи страни језик у мери која му помаже да разуме садржај усмене поруке и кратке једноставне информације у вези са личним интересовањем и познатим областима и активностима. Учествује у уобичајеном, свакодневном разговору, чита и проналази жељену информацију у текстовима са темом од непосредног личног интереса. Пише о различитим аспектима из непосредног окружења и ради сопствених потреба.

Средњи ниво

Ученик користи страни језик да разуме суштину текста или да учествује у разговору или дискусији (нпр. школа, забава, спорт); сналази се у не/предвидивим ситуацијама када му је неопходно да користи страни језик и/или да у кратком усменом излагању оствари свој интерес. Пише о властитом искуству, описује своје утиске, планове и очекивања.

Напредни ниво

Ученик користи страни језик да активно учествује у усменој комуникацији; да прати дужа и сложенија излагања или дискусије о конкретним или апстрактним темама из познатих општих или стручних тематских области, као и да објашњава своје ставове и/или образлаже различите предлоге. Чита и пише текстове о широком спектру тема у складу са општим и властитим интересовањима.

Специфична предметна компетенција: РЕЦЕПЦИЈА

(слушање и читање)

Основни ниво

Ученик разуме уобичајене изразе и схвата општи смисао свакодневне комуникације изговорене споро и разговетно. Користећи основно лингвистичко знање, чита краће текстове написане стандардним језиком, разноврсног садржаја из свакодневног живота и/или блиских области или струке, у којима преовлађују фреквентне речи и изрази.

Средњи ниво

Ученик разуме основне елементе разговетног говора у свакодневним ситуацијама и једноставна излагања и презентације из блиских области изговорене стандардним језиком и релативно споро. У тексту, из домена личног интересовања и делатности, у коме преовлађују сложене језичке структуре, ученик разуме општи смисао и допунске информације, користећи различите технике/врсте читања.

Напредни ниво

Ученик разуме суштину и детаље опширнијих излагања или разговора у којима се користи стандардни језик, мења ритам, стил и тон разговора, а у вези са садржајима из ширег интересовања ученика. Ученик разуме дуже текстове различитог садржаја (нпр. адаптирана или оригинална прозна књижевна дела, актуелни новински чланци и извештаји); брзину и технику читања подешава према тексту који чита.

Специфична предметна компетенција: ПРОДУКЦИЈА

(говор и писање)

Основни ниво

Ученик у свакодневним ситуацијама пише или даје усмена упутства, писмено или усмено размењује информације о уобичајеним општим и блиским темама. Користећи једноставне изразе, фразе и језичке структуре, пише кратке забелешке, поруке и писма, и/или према моделу пише једноставне текстове нпр. описе особа и догађаја из познатих области.

Средњи ниво

Ученик без припреме започиње и води разговор, износи усмено или писмено мишљење о темама из домена личног интересовања, образовања, културе и сл. Користећи разноврсне језичке структуре, шири фонд речи и израза, ученик усмено или писмено извештава, излаже и/или према упутству пише компактни текст поштујући правописну норму и основна правила организације текста.

Напредни ниво

Ученик са сигурношћу, течно и спонтано, учествује у усменој или писменој комуникацији, говори, извештава, преводи и/или самостално пише текстове о темама и садржајима из ширег круга интересовања; користећи информације и аргументе из различитих извора, износи ставове и преноси мишљење, размењује, проверава и потврђује информације. Ученик према потреби води формалну или неформалну преписку, доследно примењујући правописну норму, језичка правила и правила организације текста.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **основном нивоу** у свакој области.

Основни ниво

1. Област језичке вештине - СЛУШАЊЕ

2. СТ.1.1.1. Разуме краће поруке, обавештења и упутства која се саопштавају разговетно и полако.

2. СТ.1.1.2. Схвата смисао краће спонтане интеракције између двоје или више са/говорника у личном, образовном и јавном контексту.

2. СТ.1.1.3. Схвата општи смисао информације или краћих монолошких излагања у образовном и јавном контексту.

2. СТ.1.1.4. Схвата смисао прилагођеног аудио и видео записа у вези с темама из свакодневног живота (стандардни говор, разговетни изговор и спор ритам излагања).

2. Област језичке вештине - ЧИТАЊЕ

2.СТ.1.2.1. Разуме општи смисао једноставних краћих текстова у вези с блиским темама, у којима преовлађују фреквентне речи и интернационализми.

2.СТ.1.2.2. Проналази потребне информације у једноставним текстовима (нпр. огласи, брошуре, обавештења, кратке новинске вести).

2.СТ.1.2.3. Разуме једноставне личне поруке и писма.

2.СТ.1.2.4. Уочава потребне детаље у текстовима из свакодневног живота (натписи на јавним местима, упутства о руковању, етикете на производима, јеловник и сл.).

2.СТ.1.2.5. Разуме кратке адаптиране одломке књижевних дела, и друге поједностављене текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа.

3. Област језичке вештине - ГОВОР

2.СТ.1.3.1. Уме да оствари друштвени контакт (нпр. поздрављање, представљање, захваљивање).

2.СТ.1.3.2. Изражава слагање/неслагање, предлаже, прихвата или упућује понуду или позив.

2.СТ.1.3.3. Тражи и даје једноставне информације, у приватном, јавном и образовном контексту.

2.СТ.1.3.4. Описује блиско окружење (особе, предмете, места, активности, догађаје).

2.СТ.1.3.5. Излаже већ припремљену кратку презентацију о блиским темама.

2.СТ.1.3.6. Преноси или интерпретира кратке поруке, изјаве, упутства или питања.

2.СТ.1.3.7. Излаже једноставне, блиске садржаје у вези са културом и традицијом свог и других народа.

4. Област језичке вештине - ПИСАЊЕ

2.СТ.1.4.1. Пише кратке белешке и једноставне поруке (нпр. изражава захвалност, извињење, упозорење).

2.СТ.1.4.2. Пише приватно писмо о аспектима из свакодневног живота (нпр. описује људе, догађаје, места, осећања).

2.СТ.1.4.3. Попуњава образац/упитник, наводећи личне податке, образовање, интересовања и сл.

2.СТ.1.4.4. Пише једноставне текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикона, детаљних упутстава.

2.СТ.1.4.5. Преводи или интерпретира информације из једноставних порука, бележака или образаца.

5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ

2.СТ.1.5.1. Користи задовољавајући број фреквентних речи и израза које му омогућавају изражавање основних комуникативних функција у свакодневним ситуацијама.

2.СТ.1.5.2. Саставља кратке, разумљиве реченице користећи једноставне језичке структуре.

2.СТ.1.5.3. Има углавном јасан и разумљив изговор.

2.СТ.1.5.4. Пише с одговарајућом ортографском тачношћу уобичајене речи које користи у говору.

2.СТ.1.5.5. Примењује основну правописну норму.

2.СТ.1.5.6. Користи неутралан језички регистар.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **средњем нивоу** у свакој области.

Средњи ниво

1. Област језичке вештине - СЛУШАЊЕ

2.СТ.2.1.1. Разуме суштину и битне појединости порука, упутстава и обавештења о темама из свакодневног живота и делатности.

2.СТ.2.1.2. Разуме суштину и битне појединости разговора или расправе између двоје или више са/говорника у приватном, образовном и јавном контексту.

2.СТ.2.1.3. Разуме суштину и битне појединости монолошког излагања у образовном и јавном контексту уколико је излагање јасно и добро структурирано.

2.СТ.2.1.4. Разуме суштину аутентичног тонског записа (аудио и видео запис) о познатим темама, представљених јасно и стандардним језиком.

2. Област језичке вештине - ЧИТАЊЕ

2.СТ.2.2.1. Разуме општи смисао и релевантне информације у текстовима о блиским темама из образовног и јавног контекста.

2.СТ.2.2.2. Открива значење непознатих речи на основу контекста који му је близак.

2.СТ.2.2.3. Разуме описе догађаја, осећања и жеља у личној преписци.

2.СТ.2.2.4. Проналази потребне информације у уобичајеним писаним документима (нпр. пословна преписка, проспекти, формулари).

2.СТ.2.2.5. Проналази специфичне појединости у дужем тексту са претежно сложеним структурама, у коме се износе мишљења, аргументи и критике (нпр. новински чланци и стручни текстови).

2.СТ.2.2.6. Разуме адаптиране књижевне текстове и прилагођене текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа.

3. Област језичке вештине - ГОВОР

2.СТ.2.3.1. Започиње, води и завршава једноставан разговор и укључује се у дискусију на теме како од личног интереса, тако и оне о свакодневном животу.

2.СТ.2.3.2. Износи лични став, уверења, очекивања, искуства, планове као и коментаре о мишљењима других учесника у разговору.

2.СТ.2.3.3. Размењује, проверава, потврђује информације о познатим темама у формалним ситуацијама (нпр. у установама и на јавним местима).

2.СТ.2.3.4. Описује или препричава стварне или измишљене догађаје, осећања, искуства.

2.СТ.2.3.5. Излаже већ припремљену презентацију о темама из свог окружења или струке.

2.СТ.2.3.6. Извештава о догађају, разговору или садржају нпр. књиге, филма и сл.

2.СТ.2.3.7. Излаже садржаје и износи своје мишљење у вези са културом, традицијом и обичајима свог и других народа.

4. Област језичке вештине - ПИСАЊЕ

2.СТ.2.4.1. Пише белешке или одговара на поруке, истичући битне детаље.

2.СТ.2.4.2. У приватној преписци, тражи или преноси информације, износи лични став и аргументе.

2.СТ.2.4.3. Пише, према упутству, дескриптивне и наративне текстове о разноврсним темама из области личних интересовања и искустава.

2.СТ.2.4.4. Пише кратке, једноставне есеје о различитим темама из личног искуства, приватног, образовног и јавног контекста.

2.СТ.2.4.5. Пише извештај или прослеђује вести (преводи, интерпретира, резимира, сажима) у вези са кратким и/или једноставним текстом из познатих области који чита или слуша.

5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ

2.СТ.2.5.1. Користи речи и изразе који му омогућавају успешну комуникацију у предвидивим/свакодневним ситуацијама, актуелним догађајима и сл.

2.СТ.2.5.2. Правилно разуме и користи већи број сложенијих језичких структура.

2.СТ.2.5.3. Има сасвим разумљив изговор.

2.СТ.2.5.4. Пише прегледан и разумљив текст у коме су правопис, интерпункција и организација углавном добри.

2.СТ.2.5.5. Препознаје формални и неформални регистар; познаје правила понашања и разлике у култури, обичајима и веровањима своје земље и земље чији језик учи.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **напредном нивоу** у свакој области.

Напредни ниво

1. Област језичке вештине - СЛУШАЊЕ

2.СТ.3.1.1. Разуме појединости значајне за разговор или расправу са сложеном аргументацијом у којој се износе лични ставови једног или више са/говорника, у приватном, образовном, јавном и професионалном контексту.

2.СТ.3.1.2. Разуме презентацију или предавање са сложеном аргументацијом уз помоћ пропратног материјала.

2.СТ.3.1.3. Разуме аутентични аудио и видео запис у коме се износе ставови на теме из друштвеног или професионалног живота.

2. Област језичке вештине - ЧИТАЊЕ

2.СТ.3.2.1. Препознаје тему и схвата садржај разноврсних текстова, примењујући одговарајуће технике/врсте читања.

2.СТ.3.2.2. Из различитих писаних извора, уз одговарајућу технику читања, долази до потребних информација из области личног интересовања.

2.СТ.3.2.3. Разуме формалну кореспонденцију у вези са струком или личним интересовањима.

2.СТ.3.2.4. Разуме општи смисао и појединости у стручним текстовима на основу сопственог предзнања (нпр. специјализовани чланци, приручници, сложена упутства).

2.СТ.3.2.5. Разуме садржај извештаја и/или чланка о конкретним или апстрактним темама у коме аутор износи нарочите ставове и гледишта.

2.СТ.3.2.6. Разуме одломке оригиналних књижевних дела и текстове који се односе на цивилизацијске тековине, културу и обичаје свог и других народа.

3. Област језичке вештине - ГОВОР

2.СТ.3.3.1. Активно учествује у формалним и неформалним разговорима/дискусијама о општим и стручним темама, с једним или више саговорника.

2.СТ.3.3.2. Размењује ставове и мишљења уз изношење детаљних објашњења, аргумената и коментара.

2.СТ.3.3.3. Методично и јасно излаже о разноврсним темама; објашњава своје становиште износећи предности и недостатке различитих тачака гледишта и одговара на питања слушалаца.

2.СТ.3.3.4. Извештава о информацијама из нпр. новинског чланка, документарног програма, дискусија, излагања и вести (препричава, резимира, преводи).

2.СТ.3.3.5. Упоређује ставове и монолошки изражава мишљење у вези са културом, традицијом и обичајима свог и других народа.

4. Област језичке вештине - ПИСАЊЕ

2.СТ.3.4.1. Пише неформална писма у којима изражава властиту емотивну реакцију, наглашавајући детаље неког догађаја или искуства и коментаришући туђе ставове.

2.СТ.3.4.2. Пише пословна и друга формална писма различитог садржаја за личне потребе и потребе струке.

2.СТ.3.4.3. Пише дескриптивни или наративни текст о стварним или измишљеним догађајима.

2.СТ.3.4.4. Пише есеје, користећи информације из различитих извора и нуди аргументована решења у вези с одређеним питањима; јасно и детаљно исказује став, осећање, мишљење или реакцију.

2.СТ.3.4.5. Пише извештај/преводи садржаје и информације из дужих и сложенијих текстова из различитих области које чита или слуша (нпр. препричава, описује, систематизује и сл.).

5. Област ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ

2.СТ.3.5.1. Разуме и користи разноврстан репертоар речи, израза и идиома, који му омогућавају да се изражава јасно, течно, прецизно и детаљно.

2.СТ.3.5.2. Разуме целокупни репертоар граматичких структура и активно користи све уобичајене граматичке структуре.

2.СТ.3.5.3. Има јасан и природан изговор и интонацију.

2.СТ.3.5.4. Пише јасне, прегледне и разумљиве текстове, доследно примењујући језичка правила, правила организације текста и правописну норму.

2.СТ.3.5.5. Познаје и адекватно користи формални и неформални језички регистар.

УСТАВ И ПРАВА ГРАЂАНА

Циљ и задаци

Циљ наставе овог предмета је стицање елементарне политичке културе и знања о демократском уређењу, положају грађанина, његовом учешћу у вршењу власти и политичком животу уопште.

Задаци наставе предмета устав и права грађана су да ученици:

- проуче све релевантне појмове устава, закона, других правних феномена, политичких институција и уставних принципа који су обухваћени садржином предмета;
- упознају уставна права и уставом и законима предвиђене инструменте и могућности учешћа грађана у политичком процесу, тј. у вршењу власти и политичком животу уопште - почев од избора, гласања на референдуму итд;
- стекну општу представу о уређењу Републике Србије;
- усвоје вредности на којима се заснивају људска права и демократско друштво;
- развију спремност да делују у духу поштовања демократских вредности;
- разумеју сложеност живота у мултикултуралној заједници и потребу узајамног уважавања и поштовања различитости;
- узму учешће у животу заједнице, покрећу акције и преузимају одговорност за личне одлуке;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација из различитих извора релеватних за живот у демократском друштву;
- унапреде способност исказивања сопственог става уз коришћење аргумената.

IV разред

оба типа гимназије

(1 час недељно, 32 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

1. УСТАВ И ПРАВНА ДРЖАВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
2. ДЕМОКРАТИЈА И МЕХАНИЗМИ ВЛАСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
3. ГРАЂАНИН И ЊЕГОВА ПРАВА И СЛОБОДЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
4. ДРЖАВНО УРЕЂЕЊЕ И ТЕРИТОРИЈАЛНА ОРГАНИЗАЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Полазиште у изради концепције садржаја наставног предмета Устав и права грађана заснива се на потреби да ученици схвате значај уставности као историјског, цивилизацијског достигнућа у процесу демократизације власти и ограничавања бирократске и апсолутистичке тенденције у развоју државе и у оквиру тога, да упознају уставно уређење Републике Србије.

У реализацији садржаја програма треба настојати да се код ученика развија критички однос према постојећем и способност препознавања правних цивилизацијских вредности, као и спремност за активно учествовање у политичком животу земље у којој живи.

Неопходно је успоставити добру корелацију са наставом историје, социологије и другим друштвеним наукама ради свестранијег сагледавања проблема и настојања да се непотребно не понавља, али и да стицање потребних појмова буде што потпуније са аспекта социолошког, онтолошког, гносеолошког уз коришћење свих могућности сазнања материјалне истине.

При излагању садржаја сваког поглавља треба поћи од теоријских анализа основних појмова, постојећих решења у пракси напредних демократских земаља садашњег стања и краћег историјског развоја у Републици Србији.

Изучавање устава и правне државе у Републици Србији подразумева да ученици упознају настанак и значења уставности у напредним демократским земљама у свету, остваривање принципа уставности и законитости. Посебну пажњу треба посветити уставном судству у Републици Србији, судовима и јавном тужилаштву.

У оквиру друге тематске целине уводно излагање треба посветити утврђивању и сагледавању појма сувереност народа и, у том контексту, месту, улози и праву грађана да учествују у остваривању народног суверенитета. Анализа облика непосредне демократије и избора (изборног механизма) управо треба да укажу на улогу грађана и начине остваривања народног суверенитета. Посебну пажњу треба посветити стварном демократском значењу вишестраначког система. На крају би требално објаснити положај и улогу највиших органа државне власти у Републици Србији (Народна скупштина, Влада, председник Републике).

Поред упознавања ученика са свим политичким, личним, економским и другим слободама и правима треба посебно објаснити начин на који се грађанин штити од власти и коме се при том обратити. При обради ових садржаја обавезно навести и неколико конкретних примера из праксе. Упоредном анализом међународних конвенција и декларација и позитивно-правно признатих слобода и права грађана одређене државе ученици могу и да самостално закључују о степену заштите људских слобода и права грађана одређене државе и других лица (странци, лица без држављанства, апатриди). Скренути пажњу и на мере које се предузимају према државама које не поштују људска права и слободе.

У изучавању традиције уставности у Републици Србији треба указати на карактеристична обележја развоја уставности у српској држави, доношење првих устава у Србији и њихов значај, као и на садашње стање. Упоредити са неким земљама света, посебно Европе. Треба објаснити основна обележја територијалне аутономије уопште и у Републици Србији. Најзад, треба посветити одређену пажњу појму локалне самоуправе и локалној самоуправи у Републици Србији.

С обзиром на природу овог предмета, садржај програма, циљ и задатке, рад наставника не сме да се своди на предавања "ex catedra" већ наставу треба поставити проблемски, уз максимално активирање ученика, вођењем дијалога, постављањем питања, тражењем компарација коришћењем текстова из докумената, навођењем примера из живота. У настави се морају користити, поред текстова из докумената (уставне одредбе, поједине одредбе из конвенција и декларација), шеме, графикони, слајдови и одговарајући филмови. Потребно је избећи идеолошку индоктринацију ученика, не глорификовати нека постојећа решења, већ развијати критички и креативан однос ученика уз прихватање оних вредности које представљају врхунску цивилизацијску тековину.

СОЦИОЛОГИЈА

Циљ и задаци

Циљ предмета социологија јесте да ученици овладају основним социолошким појмовима, како би боље разумели савремено друштво и успешније остварили своју улогу и место у њему; да ученици стекну примењива и функционална знања о друштвеним појавама, структури, развоју и противуречностима савременог друштва, како би развили кључне компетенције потребне за живот и партиципацију у демократски уређеном мултикултуралном друштву.

Задаци наставе социологије су да ученици:

- овладају основним знањима о начину повезаности појединца, друштва и културе;
- унапреде способности заузимања критичког и ангажованог става према друштву и друштвеним институцијама;
- развију способности за улогу одговорног грађанина, за живот и партиципацију у демократски уређеном и хуманом друштву;
- усвоје вредности и формирају аутономни вредносни систем у складу са основним (универзалним) вредностима правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности;
- развију лични и национални идентитет у духу мултикултурализма, поштовања и очувања националне и светске културне баштине;
- унапреде и прошире општу културу;
- јачају осетљивост у односу на постојање друштвених неједнакости (економских, образовних, родних, класних, етничких, глобалних...);
- развију спремност за успостављање активног односа према решавању друштвених проблема;
- унапреде способност да самостално проналазе релевантне информације и да успоставе критички однос према њима;
- унапреде способност свих облика комуникације, дијалога и исказивања аргументованог става;

- унапреде способност квалитетне и ефикасне сарадње са другима (групног рада, тимског рада).

IV разред

гимназија општег типа и гимназија природно-математичког смера

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

гимназија друштвено-језичког смера

(3 часа недељно, 96 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I. СОЦИОЛОШКИ ПРИСТУП ДРУШТВУ
II. ДРУШТВЕНА СТРУКТУРА И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ
III. ОСНОВНЕ ОБЛАСТИ ДРУШТВЕНОГ ЖИВОТА
IV. ПОЈАВЕ И ПРОБЛЕМИ САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм Социологије у гимназији подразумева да се његово пуно остварење реализује у корелацији са другим наставним предметима као што су грађанско васпитање, историја, филозофија, српски језик и књижевност, психологија, устав и права грађана, музичка култура, ликовна култура, као и укључивањем ученика у различите ваннаставне активности.

Садржај програма и начин његове реализације треба да обезбеде остварење постављених циљева и задатака предмета, који се не односе само на стицање знања, већ и на формирање ставова и овладавање вештинама значајним за сналажење у савременом друштву. Предвиђене садржаје треба презентовати кроз четири веће тематске области, које третирају различите теоријске и практичне аспекте социологије као научне дисциплине: социолошки приступ друштву; друштвена структура и друштвене промене; основни облици друштвеног живота (економски, културни, религијски и политички аспекти друштва); појаве и проблеми савременог друштва. Важно је да ученици разумеју специфичност социолошког приступа друштву, да уоче сличности и разлике социолошких оријентација и ниво њихове примењивости. Наставницима се препоручује да са ученицима дискутују о специфичностима ових приступа, као и да користе примере конкретних социолошких истраживања. Ученицима треба омогућити да у оквиру школе организују интерно социолошко истраживање на неку од тема за коју су заинтересовани (нпр. ставови младнх о квалитету нашег образовног система; млади и слободно време; проблем алкохолизма или наркоманије код младих...).

Појмове попут вредности, норми, идентитета и социјализације сматрамо посебно важним јер они представљају неопходни појмовни апарат за разумевање основних облика друштвеног живота, што ће допринети формирању аутономног вредносног система у складу са основним вредностима правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности и допринети развоју личног и националног идентитета уз развијање мултикултурализма. Препоручује се наставницима да ове појмове проширују и стално користе у објашњењу друштвених појава, јер је потребно да ученици увиде да је свет културе омеђен управо људским потребама, нормама и вредностима, да оне посредују између човека и друштва, и на посебан начин обликују друштвене институције и човека као индивидуално и социјално биће.

Посебну пажњу треба посветити упоредној анализи различитих социолошких теорија класа, што је од кључног значаја за разумевање друштвене структуре и друштвених промена у савременом друштву. Наставнике упућујемо да ову тему допуне и подацима о раслојавању, односима и главним изворима моћи, елити и квазиелити унутар српског друштва.

Тема друштвених неједнакости је посебно важна, па је треба обрадити кроз низ разноврсних примера, који говоре о различитим облицима неједнакости (економских, образовних, родних, класних, етничких, глобалних...) у односу на њихове различите социјалне и историјске изворе и последице по појединца и друштво. Од наставника се очекује да са ученицима дискутује о узроцима, облицима и нивоима неједнакости у нашем друштву, као и начинима за њихово евентуално ублажавањс или искорењивање.

Проблему друштвене промене и развоја треба приступити кроз стално присутно двојство човека и друштва, својства сталности и променљивости. Упознавање ученика са раним и савременим теоријским концептима о друштвеној промени и њеним покретачким механизмима и облицима треба комбиновати са ученичким радионицама, у оквиру којих ће ученици, на основу изнетих становишта, бити охрабрени да изнесу властито мишљење о врстама. квалитету и последицама друштвених промена у нашем друштву. За ученике је посебно важно да разумеју властити положај унутар социјалне структуре, као и постојеће социјалне неједнакости, које утичу на степен њихове властите социјалне слободе, како би били у позицији да критички промисле и одговоре који је то пут ка друштву који даје подједнаке шансе свима, као и да увиде значај друштвених промена на личном и општем плану.

Наставници у свом раду, уз постојеће уџбенике, треба да користе и другу литературу релевантну за социологију (оригинална ауторска дела, бројна теоријска и емпиријска социолошка истраживања, стручне часописе, Статистички годишњак, али и - интернет, специјализоване сајтове, одговарајуће пробране филмове, аудио или видео записе, јер су то облици комуникације блиски младима, на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету. Важно је да сами наставници користе различите изворе информација и да на њих упућују ученике, али и да оспособе ученике да самостално проналазе одговарајуће информације и да успоставе критички однос према њима.

Природа садржаја овог предмета омогућава коришћење различитих облика рада и наставних метода, које ангажују ученике и повећавају њихову заинтересованост. Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе, уз усаглашавање садржаја са одговарајућим методичким активностима. Уз традиционални, фронтални облик, неопходно је применити и друге различите облике радионичарског рада (симултана индивидуална активност, рад у паровима или малим групама, групна дискусија, дебата...) Препоручује се примена бројних техника активног и кооперативног учења, искуственог учења, учења открићем, упознавање са техникама истраживачког рада као и пројектног рада. Коришћењем интерактивних метода у презентовању одређених тематских

области и појмова ученике треба подстаћи да критички преиспитају властита, односно лична и социјална искуства и интерпретирају их у социолошком кључу - на начин који доприноси бољем разумевању актуелних социјалних процеса унутар српског и ширег глобалног друштвеног контекста. Ученике треба подстицати да проналазе информације, да их критички процењују, да постављају релевантна питања, да унапређују културу дијалога, да аргументовано заступају или оспоравају одређена становишта или сопствене ставове.

Вредновање ученичког постигнућа треба да укључи, поред степена усвојеног знања, сваку од поменутих активности ученика, јер је то добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације. Потребно је да континуирану евалуацију и самоевалуацију примењују како наставници, тако и ученици. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању циљева, задатака и исхода предмета, као и напредак других ученика у групи, увек уз одговарајућу аргументацију.

ПСИХОЛОГИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе психологије је да допринесе формирању зреле, одговорне, социјализоване и асертивне особе као и подршка развоју компетенција значајних за свакодневни живот и даљи професионални развој кроз стицање функционалних знања о основним карактеристикама психичког живота и понашања човека, формирање ставова и овладавање вештинама.

Задаци наставе психологије су да ученици:

- стекну основна знањима о психичким процесима, особинама, стањима и њиховом манифестовању у понашању;
- упознају органске основе и друштвене чиниоце психичког живота;
- разумеју психички живот особе као целину међусобно повезаних процеса, стања и особина;
- разумеју сопствену личност као део друштва и света око себе, увиде значај отворености за промене и лично ангажовање за сопствени развој и развој друштва;
- буду самосвеснији, реалистичнији и одговорнији према себи, другим људима и животној средини;
- ојачају самосвест и развију реалистичну слику о себи, одговорност према себи, другим људима, и животној средини;
- разумеју психолошке основе међуљудских односа, унапреде комуникацијске вештине, вештине конструктивног решавања конфликата, асертивног понашања и емпатије;
- упознају основне карактеристике и могућности превазилажења фрустрација и унутрашњих конфликата, као и потенцијалних развојних криза у адолесцетном узрасту;
- унапреде сарадњу са другима, као и способности за тимски рад и неговање социјалних и емоционалних односа;
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација релеватних за психички живот човека;
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења;
- негују интелектуалну радозналост, морално расуђивање и стваралашко мишљење;
- разумеју концепт менталног здравља и значај превенције, унапреде здраве животне стилове и примењују их свакодневном животу;
- развију ставове и вредности значајне за живот у савременом мултикултуралном и демократски уређеном друштву засноване на поштовању људских права, толеранцији, солидарности, уважавању различитости и родне равноправности.

II разред
оба типа гимназије
(2 часа недељно, 70 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I УВОДНИ ДЕО
II. ОСНОВНЕ ПСИХИЧКЕ ПОЈАВЕ - ПСИХИЧКИ ПРОЦЕСИ ОСОБИНЕ И СТАЊА
III. ЛИЧНОСТ
IV. ОСОБА У СОЦИЈАЛНОЈ ИНТЕРАКЦИЈИ

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Садржај овог програма чини репрезентативан, али и веома селективан узорак из области опште психологије са којим се ученици по први пут сусрећу у свом гимназијском школовању. Он је тако састављен да уз одговарајућу методологију рада са ученицима треба да обезбеди остварење широко постављеног циља предмета и дефинисаних бројних задатака који се односе, како на стицање функционалних знања и овладавање вештинама, тако и на формирање ставова и вредности. Ученици са тим задацима треба да буду упознати јер ће им то пружити јаснију слику о предмету као и начину на који се реализује.

Програмски садржаји су организовани у тематске целине за које није наведен оптималан број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима психологије

што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора.

Многи психолошки појмови из програма се појављују у склопу различитих тема што омогућава њихово међусобно повезивање. На тај начин се њихово значење продубљује, а психички живот и понашање особе представља на холистички начин, као сложена интерактивна целина.

Квалитет наставе и остварење бројних задатака предмета се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима, сталном разменом информација, навођењем примера и указивањем на примену. Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из живота и искуства ученика.

У реализацији овог програма наставници пружају информације, осмишљавају, организују и усмеравају ученичке активности, креирају атмосферу у којој се настава одвија, дају повратну информацију, процењују напредовање ученика и оцењују их.

За подстицање ученичких активности изузетно су важна питања која им се постављају. Она би требало да буду унапред припремљена, са свешћу шта се њима жели постићи у односу на циљеве и задатке предмета, јасна, захтевна али не и сувише компликована, по тежини различита да би подстакла учешће већег броја ученика.

Питања добијају пун смисао уколико су праћена одговарајућом повратном информацијом од стране наставника али и других ученика. Повратна информација може бити ново питање, парафразирање, похвала, упућивање на нове изворе информација. Она доприноси остварењу многих задатака, подстицању самопоуздања ученика, њиховог учешћа у раду и мотивисању за предмет.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Садржај психологије има природну везу са садржајима других предметима као што су српски језик, историја, биологија, грађанско васпитање. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. Осим тога, ученицима треба указивати и на везу са предметима које ће тек изучавати као што су социологија, филозофија. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе психологије добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

ФИЛОЗОФИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе овог предмета је да код ученика развије свест о потреби да активно обликују свој и одговорно учествују у јавном животу хумано и демократски оријентисаног друштва, оспособљавајући их да независно критички мисле и просуђују, формирају сопствени поглед на свет који је осетљив на културни контекст, и да се у својим делима и поступцима руководе вредностима истине, добра, правде и лепоте чији смисао и значај откривају у процесу овладавања знањима и вештинама својственим филозофски култивисаној мисли.

Задаци наставе филозофије су да ученици:

- овладају знањима о елементима и принципима ваљане мисли и активно их користе у структурисању властитог сазнања и алгоритамском решавању проблема;
- разумеју структуру сазнајних способности, сложени однос језика и мишљења у процесу сазнавања и развију осетљивост за типичне грешеке у закључивању и доказивању присутне у свакодневној комуникацији;
- познају методолошку структуру научног и филозофског истраживања и оспособе се за примену критичко-рационалних метода у решавању практичних и теоријских проблема;
- доведу у везу властита мисаона искуства са карактеристичним филозофским проблемима и упознајући различита филозофска становишта стекну свест о сложености и креативној компоненти интелектуалног напора да се проникне у структуру стварности;
- разумеју значај историјског контекста и развојне димензије у настанку филозофских схватања, као и узајамно преплитање културних и интелектуалних традиција у настанку научних теорија и духовних творевина западне културе;
- овладају различитим мисаоним стратегијама и унапреде самостално и критичко суђење кроз анализу и интерпретацију филозофских текстова и реконструкцију филозофских аргумената;
- овладају анализом комплексних питања и идеја зарад формирања властитог погледа на проблеме савременог света;
- разликују сазнајне од вредносних судова и артикулишу властити вредносни систем у суочавању са етичким дилемама и изазовима друштва у коме живе;
- развију осетљивост за социјални и културни контекст, идентитет и разлике, овладају вештинама успешне комуникације, тимског рада и практикују технике за конструктивно решавање конфликата у свакодневном животу;
- преузимају одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу, и да са успехом учествују у јавном животу друштва;
- унапреде способности за разложно (писмено и усмено) излагање мисаоних садржаја и учешће у расправи на начин који доприноси развијању атмосфере отворености и узајамног уважавања;

- усвоје и практикују интелектуалне врлине, ставове и вредности: интелектуалну отвореност и радозналост, истинољубивост, уважавање сведочанства и аргумента, спремност на аутокритику, толеранцију према разликама у мишљењу и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа;
- усвоје целовит приступ образовању који се темељи на међузависности и трансферу знања из различитих области, усаврше методе и технике за поспешивање властитог учења, развијају интересовање за (теоријска) знања, умећа и вештине потребне за даље образовање, индивидуални и професионални развој, и припреме се да у процесу доживотног учења адекватно одговоре на неизвесности и промене у каријери и социјалном статусу.

III разред
оба типа гимназије
***(*2 часа недељно, 72 часа годишње)**
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА
Први део

1. **Предмет логике**
2. **Проблеми сазнања**
3. **Појам**
4. **Дефиниција и класификација**
5. **Суд**
6. **Закључак**

Други део

1. **Наука и знање**
2. **Теоријска припрема истраживања**
3. **Утврђивање научних чињеница**
4. **Научно објашњење**
5. ***Логика као филозофска дисциплина (3)***

IV разред
гимназија природно-математичког смера
***(*2 часа недељно, 64 часа годишње)**
гимназија општег типа и гимназија друштвено-језичког смера
(3 часа недељно, 96 часова годишње)

1. **Одређење филозофије**
2. **Античка филозофија**
3. **Средњовековна филозофија**
4. **Филозофија новог доба**
5. **Савремена филозофија**

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Развијању (повезаности) знања, вештина, ставова и вредности код ученика погодује тематско и проблемско конципирање наставних садржаја које успоставља смисаоне везе између појмова, чињеница, процедура, као и сродних садржаја из различитих предмета, и циља на њихову примену у новим образовним контекстима. Настава филозофије (логике) има задатак да допринесе развоју општих кључних способности (посебно у области тзв. критичког мишљења), али и да, повратно, посредством оних које су стечене у другим областима (а то су пре свега језичка, читалачка, научна, уметничка писменост) унапреди општу перформансу ученика, подигне ниво њихове интелектуалне и духовне радозналости, оспособи их да феномене анализирају из перспективе различитих научних и уметничких дисциплина и да знања и ставова синтетизују у кохерентан поглед на свет.

Садржаји у оквиру наставних тема нису детаљно разрађени како би се наставницима оставила слобода да их конципирају на различите начине, при том консултујући и друге уџбенике и приручнике, као и материјал који је доступан преко интернета.

У реализацији програма за трећи разред, уместо пуке анализе истиносних функција помоћу таблица, пожељно је у корелацији са наставом математике продубити разумевање импликације, значаја и употребе логичког рачуна, а посебно технике свођења на апсурд (не само код доказивања таутологија, већ и правила силогистичких фигура) на коју се често ослањају и филозофски докази. Задатак не само овог дела програма је да пружи јасан логички оквир процедурама које ученици користе у настави природних наука и посебно математике (где је и у програму за трећи разред стављен акценат на аксиоматику, математичку индукцију, доказ из хипотезе итд.). Препоручује се да вежбања у дедукцији обухвате решавање занимљивих логичких проблема, а да се примени правила закључивања, уместо пукој теорији, посвети више пажње и томе прилагоди планирани фонд часова. Тако се практиковање непосредног закључивања и његово повезивање са посредним може изводити кроз редукцију модуса силогизма, на начин како је то учињено у *Уводу у логику и научни метод* Коена и Нејгела, приручнику који уједно може да послужи и за излагање општих карактеристика научног и других врста (са)знања из уводне теме у методологији истраживања. Одређени епистемолошки садржаји (врсте сведочанства, евиденција, критичко-рационална основа за прихватање истине и различита схватања истине), иако концептуално припадају другој теми, смештени су у оквир методологије јер их је осмишљеније излагати у контексту увођења у структуру научног сазнања. Наставне јединице наведене у заградама (у методолошком делу) понуђене су као факултативне, уз могућност да их наставници замене онима које би биле ближе њиховом интересовању и интересовању ученика.

Илустровање формалнологичких и грешака у доказу, чије препознавање је важан практички циљ наставе, представља погодан пројектни задатак за ученике – они примере могу пронаћи на интернету, а нарочито критички ослушкујући медије и свакодневну комуникацију.

Упознавање са историјским развојем и поделом логике, са односом логике, филозофије и науке, а поготово њеним значајем, има више ефекта као увођење у наставу филозофије у наредном разреду него као увод у изучавање саме логике, када би ученике могла оптеретити велика количина података и нових појмова којима су у стању да овладају само привидно и на спољашњи начин. Ове партије су остављене за саму завршницу програма трећег разреда, пошто се њихово стварно разумевање може очекивати тек када се усвоје одређена знања из логике и опште методологије.

Срж наставе филозофије у четвртом разреду треба да чини обезбеђивање креативног, индивидуалног и флексибилног приступа проблемима филозофије у живој размени између наставника и ученика. Увођење у филозофију преко историје филозофије не може тећи линеарно и једнозначно, јер би робовало хронологији на уштрб тражења смисаоних веза у излагању и разумевању филозофске проблематике. Отуда су садржаји предвиђени програмом груписани у теме које одговарају проблемским целинама како би се концентрисано и свестрано истраживали.

Потребно је предвидети сразмерно већи број часова за савлађивање карактеристичних проблема античке филозофије, када се заправо одвија и постепено увођење ученика у филозофска питања, терминологију и начин мишљења. Однос филозофије према религији, науци и уметности умесније је обрађивати у конкретном епохалном контексту средњовековне односно нововековне филозофије, а не у уводним партијама.

Рачунајући са готово извесним тешкоћама које ученици могу имати у разумевању езотеричне проблематике и језика појединих праваца у савременој филозофији, препоручује се да њихово упознавање буде ствар избора и договора ученика и наставника, а да се као обавезни обраде само они концептуални склопови који су на дужи рок и карактеристично одредили мисаони оквир у коме филозофија кореспондира са изазовима наше епохе: 1) логички позитивизам и аналитичка филозофија преко релевантних представника, 2) волунтаризам (Ниче и Шопенхауер), 3) линија: феноменологија (Хусерл) – филозофија егзистенције (Кјеркегор, Јасперс, Хајдегер, Сартр) – филозофска херменеутика.

Растерећење програма од сувишне фактографије треба да се огледа и у селекцији садржаја које нуде уџбеници и оспособљавању ученика да их читају пратећи проблемске везе. Овде су наставници позвани да користе текст-анализу и различите активне, партиципативне и кооперативне методе обучавања у вештини артикулисања филозофских проблема и начина њиховог решавања.

Наиме, остварењу циља и задатака образовања у филозофији може водити само настава у којој је нагласак на проблемском приступу, самосталним и тимским истраживачким задацима који оспособљавају ученике за изградњу властитих стратегија учења и критичко коришћење различитих извора и средстава информисања, у којој се лако и често покреће разговор или расправа, размењују увиди и интегришу свакодневна искуства, ученици подстичу да користе знања стечена и ван школе, уважавају индивидуалне разлике у начину учења и брзини напредовања, избором тема прате и развијају њихова интересовања и пружа помоћ у професионалној оријентацији.

Оцењују се нивои постигнућа у свим знањима, умењима, способностима и вештинама наведеним у циљевима и задацима изучавања предмета, разноврсним методама и инструментима, током свих часова, а не само оних намењених утврђивању или систематизацији, како би оцена уистину имала информативну, мотивациону и оријентационо улогу када је у питању напредовање ученика.

Вреднују се целовити писмени и усмени одговори на постављена питања, али и активност коју ученици испољавају на часу, пре свега спремност на сарадњу и интелектуалну размену у дискусији са другима, кућна припрема за најављну тему часа (нпр. упознавање са текстуалним материјалом, обрада понуђених асимилационих табела, састављање листе кључних појмова и сл.), допринос властитом усавршавању кроз додатно читање препоручене литературе, лично истраживање и прикупљање релевантног материјала, самостална или тимска припрема и презентовање пројектних задатака. Оцени доприносе и испољена спремност да се савладају кључни задаци предмета, исказано интелектуално интересовање за проблеме филозофије (логике), као и способност да се знања, вештине и ставови усвајају и развијају у интеграцији са њиховим овладавањем у другим наставним предметима. Поред редовне усмене размене, препоручује се укључивање писаних радова/есеја и тестова у систематизације градива са циљем да сви ученици (под једнаким околностим и у истом тренутку) демонстрирају познавање заокружених тематских целина, ниво способности да примене метазнања и научене технике филозофске/логичке анализе, евалуирају понуђени материјал, артикулишу одређену филозофску (или личну) позицију и самостално се (ефективно) изразе.

Више нивое постигнућа (прикупљање и обраду материјала, креативну презентацију и флуентно излагање) ученици показују у пројектним радовима које као појединци или у тиму припремају на изабрану тему.

Покретање расправа (или учешће у њима) важан је део усавршавања логичких способности и развијања (артикулације и одбране) личних или колективних вредносних ставова, али и учења како да се толеришу туђи. Иако те компетенције нису циљно и систематски развијане током школовања, њихово укључивање у постигнућа која треба оцењивати свакако ће фокусирати пажњу наставника и ученика на овај кључни сегмент у трансферу филозофских знања на ваннаставне контексте. Сходно томе, треба подстицати учениково суделовање у пригодним дискусијама, дебатама, разјашњењима, анализама текстуалних предложака, логичким обрадама кључних појмова и концепата, формулацији питања и проблема као задатака часа, или различитим формама презентације.

ИСТОРИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе историје је стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести; разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности; развијање индивидуалног и

националног идентитета; стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру); унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога); оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија; развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Задаци наставе историје су да ученици:

- стекну и прошире знања о националној и општој историји (политичкој, економској, друштвеној, културној...), да разумеју узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса, и улогу истакнутих личности у развоју људског друштва;
- поседују свест о повезаности појава из прошлости са појавама из садашњости;
- разумеју да национална историја представља саставни део регионалне, европске и глобалне историје;
- развијају истраживачки дух и критички однос према прошлости самосталном анализом различитих историјских извора и литературе и проналажењем и систематизовањем стечених информација;
- буду оспособљени за проналажење, прикупљање и коришћење информација датих у различитим симболичким модалитетима (историјске карте, графикони, табеле...) и њихово повезивање са претходним историјским знањем;
- буду оспособљени да препознају различита тумачења истих историјских догађаја;
- повезују стечена знања и вештине са садржајима сродних наставних предмета
- буду оспособљени за примену стечених знања и практичних вештина у свакодневном животу;
- унапређују вештине неопходне за индивидуални и тимски рад (комуникативност, образлагање сопствених ставова, аргументовани дијалог...)
- развијају одговорност, систематичност, прецизност и позитивни став према учењу;
- развијају свест о квалитету стеченог знања и потреби сталног усавршавања.

I разред

гимназија друштвено-језичког смера и гимназија општег типа

(2 часа недељно, 74 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I тема: УВОД У ИСТОРИЈУ
II тема: ПРАИСТОРИЈСКА ЗАЈЕДНИЦА
III тема: СТАРИ ВЕК
IV тема: ПОЗНА АНТИКА И РАНИ СРЕДЊИ ВЕК

II разред

гимназија друштвено-језичког смера и гимназија општег типа

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I тема: ЕВРОПА У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ
II тема: НАСЕЉАВАЊЕ СЛОВЕНА НА БАЛКАН И СТВАРАЊЕ ПРВИХ СРПСКИХ ДРЖАВА
III тема: ЕВРОПА ОД XII ДО XV ВЕКА
IV тема: СРПСКИ НАРОД И ЊЕГОВИ СУСЕДИ ОД XII ДО XV ВЕКА

III разред

гимназија друштвено-језичког смера

(3 часа недељно, 108 часова годишње)

гимназија општег типа

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I тема: ЕВРОПА ОД XV ДО XVIII ВЕКА
II тема: АПСОЛУТИСТИЧКЕ МОНАРХИЈЕ (XVI–XVIII век)
III тема: СРПСКИ НАРОД ПОД ОСМАНСКОМ ВЛАШЋУ (XVI–XVIII век)
IV тема: СРБИ ПОД ХАБЗБУРШКОМ И МЛЕТАЧКОМ ВЛАШЋУ (XVI–XVIII век)
V тема: ЕВРОПА И СВЕТ ОД КРАЈА XVIII ДО СЕДАМДЕСЕТИХ ГОДИНА XIX ВЕКА
VI тема: НАЦИОНАЛНИ ПОКРЕТИ НА БАЛКАНУ ОД КРАЈА XVIII ДО СЕДАМДЕСЕТИХ ГОДИНА XIX ВЕКА

IV разред

гимназија општег типа

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I тема: ЕВРОПА И СВЕТ У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX И ПОЧЕТКОМ XX ВЕКА
II тема: НЕЗАВИСНЕ ДРЖАВЕ СРБИЈА И ЦРНА ГОРА
III тема: ПРВИ СВЕТСКИ РАТ
IV тема: ЕВРОПА И СВЕТ ИЗМЕЂУ СВЕТСКИХ РАТОВА
V тема: ЈУГОСЛОВЕНСКА КРАЉЕВИНА
VI тема: ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ
VII тема: СВЕТ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Наставни садржаји предмета *Историја* конципирани су тако да ученицима гимназије пруже целовиту слику о праисторијском и историјском добу.

Полазну тачку чине циљ и задаци овог предмета, чија реализација треба да буде прилагођена узрасту и развојним карактеристикама ученика. Садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене циљеве. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ и задатке предмета.

Програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, културно-историјски споменици, музејске збирке...).

У гимназијама на наставном језику неке од националних мањина могу се, осим садржаја из њихове историје који су дати у програму, обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа. При томе, наставници ће настојати да, коришћењем разноврсних извора и релевантне историографске и етнографско-антрополошке литературе, ученицима пруже могућност да стекну јасну представу о прошлости народа коме припадају, али и окружења у коме живе: какав им је био начин живота и које су значајне личности обележиле њихову историју.

Важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича”, богата информацијама и детаљима, како би историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно и динамично. Настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се десило и какве су последице проистекле.

Посебно место у настави историје имају питања, она која поставља наставник ученицима, и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње, користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, како у фази утврђивања и систематизације градива, тако и у обради наставних садржаја. У зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем итд.

Пожељно је што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задаци, као што су семинарски радови, презентације, самостални и групни пројекти...).

Да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи” у свом уму, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно, јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме су се догађаји одвијали, олакшавајући им праћење промена на одређеној територији.

Треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), будући да историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да схвате повезаност и условљеност географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време. Треба избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница, јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина.

Како би циљеви наставе историје били што потпуније остварени, препоручује се и примена дидактичког концепта мултиперспективности.

Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија (употреба Интернета, прављење Power point презентација, коришћење дигиталних аудио-визуелних материјала и израда реферата и матурског рада).

ИСТОРИЈА

Општа предметна компетенција

Учењем историје обогаћују се знања о прошлости, развијају аналитичке вештине неопходне за критичко сагледавање савременог света, његових историјских корена и актуелних цивилизацијских токова. Настава и учење историје припрема ученика за одговорно учешће у демократском друштву брзих друштвених, технолошких и економских промена и оспособљава га да кроз удруживање и сарадњу допринесе да се адекватно одговори на савремене изазове на локалном, регионалном, европском и глобалном нивоу. Ученику се кроз наставу историје омогућава развој групних идентитета (национални, државни, регионални, европски), чиме се обогаћује и лични идентитет. Посебан акценат је стављен на разумевање историјских и савремених промена, али и на изградњу демократских вредности које подразумевају поштовање људских права, развијање интеркултуралног дијалога и сарадње, односа према разноврсној културно-историјској баштини, толерантног односа према другачијим ставовима и погледима на свет. Ученик кроз наставу историје треба да искаже и проактиван однос у разумевању постојећих унутрашњих и регионалних конфликата са историјском димензијом и допринесе њиховом превазилажењу.

Основни ниво

Ученик користи основна историјска знања (правилно употребљава историјске појмове, хронологију, оријентише се у историјском простору, познаје најважнију историјску фактографију) у разумевању појава и процеса из прошлости који су обликовали савремено друштво, као и одређене националне, регионалне, па и европски идентитет. Развијају се

вештине неопходне за успостављање критичког односа према различитим историјским и друштвеним појавама. Ученик изграђује свест о сопственој одговорности у савременом друштву, развија ставове неопходне за живот у савременом демократском окружењу и учешћу у различитим друштвеним процесима (поштовање људских права, неговање културе сећања, толеранција и уважавање другачијег културног идентитета и наслеђа и решавање неспоразума кроз изградњу консензуса).

Средњи ниво

Ученик развија посебна историјска знања и нарочито аналитичке вештине компарације различитих извора информација, процењујући њихову релевантност, објективност и комплексност. Веома важну димензију наставе историје представља разумевање функционисања савременог света, његових историјских корена и оних појава које својим дугим трајањем обликују садашњицу.

Напредни ниво

Ученик разуме, анализира и критички просуђује комплексније историјске, као и савремене догађаје, појаве и процесе са историјском димензијом, уз употребу различитих историјских извора. Ученик је у стању да уочи последице стереотипа и пропаганде на савремено друштво, људска права и политичко окружење, да аргументовано води дебату уз међусобно уважавање, неговање толеранције и унапређивање интеркултуралног дијалога, као и да писмено и графички приказује резултате свог истраживања уз коришћење одговарајућих компјутерских програма.

Специфична предметна компетенција: РАЗУМЕВАЊЕ ИСТОРИЈЕ И КРИТИЧКИ ОДНОС ПРЕМА ПРОШЛОСТИ И САДАШЊОСТИ

Основни ниво

Именујући најважније историјске догађаје, појаве, процесе и личности ученик ствара основ за боље разумевање прошлости сопственог народа, државе, региона, Европе и човечанства. Познаје и користи хронологију неопходну за сналажење у свакодневним животним ситуацијама. Оријентише се у историјском и савременом простору. Разуме историјске феномене који су утицали на стварање цивилизација, друштва, држава и нација. Препознаје друштвене, економске и културне промене које су обликовале савремени свет. Има критички однос према тумачењу и реконструкцији прошлости и тумачењу савремених догађаја примењујући мултиперспективни приступ. Квалитетно бира разноврсне информације из различитих извора, критички их анализира, пореди и синтетише да би свеобухватније сагледао прошлост и садашњост.

Средњи ниво

Анализира специфичности одређених историјских појмова и користи их у одговарајућем контексту. Разуме различите државне, политичке и друштвене промене у историји, чиме се боље оријентише кроз историјско време, историјски и савремени геополитички простор. Процењује релевантност и квалитет различитих извора информација преко којих се формира слика о појединим историјским или савременим феноменима. Повезује поједине процесе, појаве и догађаје из националне, регионалне и опште историје. Развија и надграђује своје различите идентитете.

Напредни ниво

Анализира и критички просуђује о појединим историјским догађајима, појавама и процесима из националне, регионалне и опште историје, као и историјске и савремене изворе информација. Унапређује функционалне вештине употребом различитих рачунарских програма неопходних за презентовање резултата елементарних историјских истраживања заснованих на коришћењу одабраних извора и историографске литературе. Продубљује разумевање прошлости анализирањем савремених, пре свега друштвених и културних појава и процеса у историјском контексту.

Специфична предметна компетенција: РАЗУМЕВАЊЕ ИСТОРИЈЕ И САВРЕМЕНИХ ИДЕНТИТЕТА КАО ОСНОВА ЗА АКТИВНО УЧЕСТВОВАЊЕ У ДРУШТВУ

Основни ниво

Уочава различите културне, друштвене, политичке и религијске погледе на прошлост чиме гради и употпуњује сопствени идентитет. Развија вредносни систем демократског друштва утемељен на хуманистичким постулатима и поштовању другачијег становишта. Примењује основне елементе интеркултуралног дијалога ослањајући се на прошлост, идентитет и културу свог, али и других народа у Србији, региону, Европи и свету. Негује толерантан вид комуникације, поштовање људских права, разноврсних културних традиција. Препознаје узроке и последице историјских и савремених конфликата и развија ставове који воде њиховом превазилажењу. Уочава разноврсне последице преломних друштвених, политичких, економских и догађаја из културе и света науке, појава и процеса из прошлости, чиме се омогућава боље сагледавање савременог контекста у коме живе и стварање предуслова за креативан однос према непосредном друштвеном окружењу.

Средњи ниво

Анализира предрасуде, стереотипе, различите видове пропаганде и њихове последице у историјским и савременим изворима информација. Вреднује објективност извора информација и гради одговоран однос према осетљивим појавама из прошлости и садашњости. Дефинише историјске појаве дугог трајања; уочава сличности и разлике у односу на савремени контекст, што доприноси разумевању историјске основе савремених појава. Препознаје регионалне везе на пољу заједничке политичке, друштвене, економске и културне прошлости. Гради толерантан однос према припадницима других нација или вероисповести у регионалном и унутардржавном контексту, неопходан у превенцији потенцијалних конфликата. Развија и надграђује своје различите идентитете и разуме различитост идентитета других људи.

Напредни ниво

Унапређује толерантан однос у комуникацији вођењем аргументоване дебате о важним темама из историје и савременог живота засноване на међусобном уважавању ставова, различитих националних, идејних, конфесионалних или културних позиција, чиме се гради конструктиван однос за квалитетан живот у мултикултуралном друштву.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на основном нивоу у свакој области.

Основни ниво

1. Област ИСТОРИЈСКА ЗНАЊА

2.ИС.1.1.1. Разуме значење основних историјских и појмова историјске науке.

2.ИС.1.1.2. Користи хронолошке термине у одговарајућем историјском и савременом контексту.

2.ИС.1.1.3. Препознаје историјски простор на историјској карти.

2.ИС.1.1.4. Именује најзначајније личности и наводи основне процесе, појаве и догађаје из опште и националне историје.

2. Област ИСТРАЖИВАЊЕ, ТУМАЧЕЊЕ И ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ

2.ИС.1.2.1. Самостално прикупља и разврстава различите изворе информација о прошлости и садашњости у функцији истраживања.

2.ИС.1.2.2. Уочава да постоје различита виђења исте историјске појаве на основу поређења више историјских извора.

2.ИС.1.2.3. Препознаје предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге видове пристрасности у тумачењу историјских појава у историјским и савременим изворима информација.

2.ИС.1.2.4. Усмено интерпретира историјски наратив и саопштава резултате самосталног елементарног истраживања.

2.ИС.1.2.5. Писано саопштава резултате елементарног истраживања уз употребу текстуалне word датотеке (фајла).

3. Област ИСТОРИЈСКЕ ОСНОВЕ САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА

2.ИС.1.3.1. Препознаје историјску димензију савремених друштвених појава и процеса.

2.ИС.1.3.2. Идентификује улогу историјских личности у обликовању савремене државе и друштва.

2.ИС.1.3.3. Разуме значај и показује одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа.

2.ИС.1.3.4. Разуме смисао обележавања и неговања сећања на важне личности, догађаје и појаве из прошлости народа, држава, институција.

2.ИС.1.3.5. Уочава елементе интеркултуралних односа и препознаје вредности друштва заснованог на њиховом неговању.

2.ИС.1.3.6. Пореди историјски и савремени контекст поштовања људских права и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.

2.ИС.1.3.7. Препознаје узроке, елементе и последице историјских конфликата и криза са циљем развијања толеранције, културе дијалога и сензибилитета за спречавање потенцијалних конфликата.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **средњем нивоу** у свакој области.

Средњи ниво

1. Област ИСТОРИЈСКА ЗНАЊА

2.ИС.2.1.1. Анализира специфичности одређених историјских појмова.

2.ИС.2.1.2. Показује историјске појаве на историјској карти и препознаје историјски простор на географској карти.

2.ИС.2.1.3. Објашњава и повезује улогу личности, процесе, појаве, догађаје из националне и опште историје.

2. Област ИСТРАЖИВАЊЕ, ТУМАЧЕЊЕ И ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ

2.ИС.2.2.1. Процењује релевантност и квалитет различитих извора информација о прошлости и садашњости и примењује их у истраживању и презентацији.

2.ИС.2.2.2. Анализира предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге видове пристрасности у тумачењу историјских појава у историјским и савременим изворима информација и уочава њихове последице.

3. Област ИСТОРИЈСКЕ ОСНОВЕ САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА

2.ИС.2.3.1. Наводи и описује појаве различитог историјског трајања и уочава сличности и прави разлику у односу на њихов савремени и историјски контекст.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **напредном нивоу** у свакој области.

Напредни ниво

1. Област ИСТОРИЈСКА ЗНАЊА

2.ИС.3.1.1. Разуме и анализира променљивост историјског простора у различитим периодима, уз употребу историјске, географске и савремене политичке карте.

2.ИС.3.1.2. Критички просуђује важне процесе, појаве, догађаје и личности из опште и националне историје.

2. Област ИСТРАЖИВАЊЕ, ТУМАЧЕЊЕ И ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ

2.ИС.3.2.1. Закључује на основу истраживања различитих извора информација о прошлости и садашњости.

2.ИС.3.2.2. Издваја и објашњава специфичне сличности и разлике у тумачењима исте историјске појаве на основу различитих историјских извора.

2.ИС.3.2.3. Усмено објашњава резултате самосталног елементарног истраживања и аргументовано брани изнете ставове и закључке.

2.ИС.3.2.4. Писано и графички презентује резултате елементарног истраживања уз употребу нових технологија.

3. Област ИСТОРИЈСКЕ ОСНОВЕ САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА

2.ИС.3.3.1. Анализира савремене појаве и процесе у историјском контексту и на основу добијених резултата изводи закључке.

ГЕОГРАФИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе географије у гимназији је развој географског логичког мишљења и стицање нових знања, вештина и ставова из области физичке и друштвене географије, географије света и националне географије Србије (географским појмовима, појавама, процесима и законитостима), неопходним за разумевање савремене светске стварности и развој моралних вредности, толеранције, поштовања и припадности мултиетничком, мултијезичком и мултикултуралном свету.

Задаци наставе географије су да ученици:

- упознају предмет и методе проучавања природно-географских и друштвено-географских појава, процеса, објеката и законитости и њихово деловање на географску средину;
- препознају и функционално користи корелацију између географије и других природних и друштвених наука;
- стичу нова знања о законитостима развоја географске средине као резултату деловања природних и друштвених појава и процеса;
- стичу квалитетна знања о природи, становништву, насељености и привреди Србије и њеном положају, месту и улози у савременом свету;
- упознају актуелну и комплексну географску стварност савременог света и развија вредносне ставове неопходне за живот и рад;
- развијају осећања социјалне припадности сопственој нацији и култури и доприноси очувању и неговању националног и мултикултуралног идентитета;
- развијају сарадњу и солидарност између припадника различитих социјалних, етничких и културних група;
- анализирају и примењује нове информационо-комуникационе технологије у географији и уочава њихову важност у географским сазнањима;
- развијају свест о значају одрживог развоја, заштити и очувању природне и животне (друштвене) средине;
- унапређују вештине и способности за проналажење, анализу, примену и саопштавање географских чињеница и законитости;
- унапређују вештине активног, функционалног и кооперативног учења и развија мотивацију за самостално учење;
- развијају способности за учење и образовање током целог живота и укључивање у међународне и професионалне процесе.

I разред
оба типа гимназије
(2 часа недељно, 74 часа годишње)
ФИЗИЧКА ГЕОГРАФИЈА
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА
I УВОД У ФИЗИЧКУ ГЕОГРАФИЈУ
II ОПШТЕ ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ ЗЕМЉЕ
III УНУТРАШЊА ГРАЂА ЗЕМЉЕ И ГЕОЛОШКИ РАЗВОЈ ЗЕМЉИНЕ КОРЕ
IV РЕЉЕФ ЗЕМЉИНЕ ПОВРШИНЕ
V АТМОСФЕРА
VI ХИДРОСФЕРА
VII БИОСФЕРА
VIII ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ЗАКОНИТОСТИ У ГЕОГРАФСКОМ ОМОТАЧУ

II разред
оба типа гимназије
(2 часа недељно, 70 часова годишње)
САДРЖАЈ ПРОГРАМА
I УВОД У ДРУШТВЕНУ ГЕОГРАФИЈУ
II КАРТА И КАРТОГРАФСКИ МЕТОД У ГЕОГРАФИЈИ
III СТАНОВНИШТВО И НАСЕЉА
IV ОСНОВНЕ ПОЛИТИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ САВРЕМЕНОГ СВЕТА
V ОСНОВНЕ ЕКОНОМСКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СВЕТСКЕ ПРИВРЕДЕ
VI ПОЛИТИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ, ДЕМОГРАФСКЕ И ЕКОНОМСКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА СВЕТА

III разред
оба типа гимназије
(2 часа недељно, 72 часа годишње)
I УВОД
II ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
III ПРИРОДНЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ
IV СТАНОВНИШТВО И НАСЕЉА
V ПРИВРЕДА СРБИЈЕ
VI РЕГИОНАЛНЕ ЦЕЛИНЕ СРБИЈЕ
VII СРБИ У БИВШИМ ЈУГОСЛОВЕНСКИМ РЕПУБЛИКАМА И ДИЈАСПОРИ

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм наставе географије у гимназији конципиран је тако да пружа ученицима стицање неопходних знања, умења и навика о природној средини и друштвеној стварности Србије и савременог света. Овај програм омогућава упознавање система географских научних дисциплина, места, улоге и значаја географије као науке у систему наука.

Приликом израде програма пошло се од концепције програма географије за основну школу и од тога да гимназија представља продужетак општег образовања и васпитања.

Програм садржи наставне теме и садржаје без навођења оријентационог броја часова за реализацију. Слобода и креативност наставника испољиће се кроз: самостално планирање и одређивање броја и типова часова по наставној теми и избор наставних метода, техника, активности, дидактичких средстава и помагала. Напомињемо да је у настави географије неопходно коришћење географских карата на свим типовима часова и у свим облицима наставног рада. Поред географских карата потребно је користити табеле, дијаграме, схеме и остале дидактичке материјале који доприносе очигледности и трајности знања и умења.

Да би се што потпуније остварили циљ и задаци наставе географије треба обезбедити максималну могућу корелацију са сродним предметима, а нарочито са наставним предметима који су, као и географија, означени као носиоци садржаја у планирању породице и популационој политици (биологија, психологија, филозофија и социологија).

У првом разреду гимназије, дате су основе физичке географије континуирано и систематизовано. Веома је значајно да приликом реализације програма у овом разреду наставник добро упозна ниво знања из физичке географије са којим ученици долазе из основне школе, како би свој наставни рад прилагодио томе. Посебну пажњу у остваривању образовно-васпитних задатака програма географије у првом разреду треба обратити на неке физичко-географске садржаје из географије наше земље. У том смислу је већ поменуто код треће наставне теме да увек када су то програмски захтеви треба настојати да се одређени географски објекти, појаве и процеси објашњавају на примерима из наше земље, или ако то прилике локалне средине у којој се школа налази дозвољавају и на примерима из завичајне географије. Са овог аспекта истичемо следеће садржаје: трусна подручја на Балканском полуострву; крас Источне Србије, локални ветрови-кошава и вардарац; правни аспект заштите вода.

Садржину и структуру програма географије за други разред чини наставне теме које обухватају друштвено-географске карактеристике савременог света и наше земље и картографску проблематику.

Садржину наставног програма у трећем разреду гимназије чине садржаји националне географије Србије.

Савремена настава географије захтева стално усавршавање наставника проширивањем и надограђивањем њихових знања. Ово је посебно карактеристично за географију као науку, у којој се скоро свакодневно откривају нова сазнања и дешавају озбиљни помаци у разумевању природних и друштвених процеса. Савремени професионални развој наставника захтева њихово стално усавршавање у методици рада, као и у планирању и реализацији наставног процеса.

Географија као наука нуди садржаје који подстичу развој формално-логичког и хипотетско-дедуктивног начина размишљања. То нарочито важи за географско-логичко мишљење које омогућава разумевање појава, процеса и законитости при чему се варирањем датих варијабли са сигурноћу може утврдити која варијабла или која комбинација варијабли доводи до неке географске појаве. Учење географије као науке даје кључни подстицај за развој оваквог облика мишљења.

За ефикасно учење географије као науке у гимназији веома је важно да издвојимо развијање функционалне писмености (географске, картографске и информатичке), као и разумевање објеката, појава процеса и узрочно-последичних веза у геосистему. Неопходно је стицање знања о природним и друштвеним процесима и законитостима као и индентификовање ученичких способности, вештина, талената и интересовања. Разумевањем географских појмова и њихове повезаности се гради систем појмова, чиме се остварује трајно знање примењиво у новим ситуацијама. Релевантне мисаоне активности тј . учење географије као науке има за циљ постизање разумевања природних и друштвених појава, процеса и законитости. Важан део у учењу географије је стицање знања и умења за примену једноставних истраживања у школским условима. Интелектуал умења решавања проблема, познавања метода рада, облика рада, умења коришћења информационих технологија, интерактивних и активних метода у настави захтевају стално стручно усавршавање наставника.

Подсећамо наставнике да је у коришћењу уџбеника важан селективан приступ датим садржајима. Такође, препоручује се наставницима да од ученика не захтевају меморисање фактографског и статистичког материјала, јер то није циљ наставе географије. Стечена знања треба да буду примењива а ученици оспособљени да сами истражују и анализирају одређене географске појаве и процесе.

ГЕОГРАФИЈА

Општа предметна компетенција

Учењем наставног предмета Географија ученик је оспособљен да користи практичне вештине (оријентација у простору, практично коришћење и познавање географске карте, географских модела, савремених технологија - ГПС и ГИС и инструменте (компас, термометар, кишомер, ветроказ, барометар) ради лакшег сналажења у простору и времену. Ученик је оспособљен да примењује географска знања о елементима географске средине (рељеф, клима, хидрографија, живи свет, природни ресурси, привреда, становништво, насеља, саобраћај), о њиховом развоју, међусобним односима, везама, очувању и рационалном коришћењу ради планирања и унапређивања личних и друштвених потреба, националних и европских вредности.

Основни ниво

Примењује и тумачи различите изворе са географским информацијама (географска карта, географски модели, ГПС, часописи, научнопопуларна литература, статистички подаци, интернет) ради планирања и организовања различитих активности. Користи основна знања о географским чињеницама да би разумео, заштитио и рационално користио природне и друштвене ресурсе у локалној средини, Републици Србији и земљама у окружењу.

Средњи ниво

Картографски приказује географске објекте, појаве и процесе; разуме могућности примене савремених технологија ради планирања и решавања различитих личних и друштвених потреба. Самостално објашњава природне и друштвене услове и ресурсе и разуме њихов утицај на неравномеран друштвеноекономски развој Републике Србије и региона и активно учествује у валоризацији географске средине. Разуме савремене проблеме у локалној средини и својој држави, предлаже начине и учествује у акцијама за њихово решавање.

Напредни ниво

Користи аналогне и дигиталне географске карте, географске и статистичке истраживачке методе; упоређује и критички разматра одговарајуће научне податке да би објаснио географске чињенице и њихов допринос за решавање друштвених потреба и проблема. Критички анализира и објашњава географске везе и односе између соларног система, геолошког развоја Земље, природних услова и ресурса и поштује принципе одрживог развоја. Анализира и аргументовано објашњава друштвеноекономске карактеристике регионалног развоја Републике Србије и регионалних целина у свету; предвиђа и учествује у регионалном развоју, заштити и унапређивању локалне средине.

Специфична предметна компетенција: ПРИМЕНА ГЕОГРАФСКИХ ВЕШТИНА ЗА ОРГАНИЗОВАЊЕ АКТИВНОСТИ У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ

Основни ниво

Примењује и тумачи географске елементе који су приказани на картама различитог размера и садржаја, користи ГПС (систем за глобално позиционирање) и остале усмене и писане изворе са географским информацијама за сакупљање података на терену које повезује и користи за планирање и организовање својих активности у непосредном окружењу.

Средњи ниво

Представља географске елементе картографским изражајним средствима и разуме могућности примене савремених технологија (ГИС) за архивирање и приказивање картографских података ради планирања и обављања различитих активности које су значајне за развој друштва.

Напредни ниво

Анализира географске елементе приказане на аналогним и дигиталним картама; процењује квалитет и тачност; разуме потребу ажурирања података ради њиховог коришћења за научна, привредна, демографска и друга планирања.

Специфична предметна компетенција: КОРИШЋЕЊЕ ГЕОГРАФСКИХ ЗНАЊА ЗА АКТИВНО И ОДГОВОРНО УЧЕШЋЕ У ЖИВОТУ ЗАЈЕДНИЦЕ

Основни ниво

Користи знања о основним природним и друштвеним ресурсима у локалној средини и Републици Србији, разуме њихове вредности и рационално их користи у свакодневном животу.

Средњи ниво

Изучава и процењује природне и друштвене услове и ресурсе, њихов утицај на неравномеран друштвеноекономски развој Републике Србије и региона и у својој средини предлаже начине за њихово ублажавање.

Напредни ниво

Анализира, дискутује и тумачи регионални развој Републике Србије и регионалних целина у свету; поштује принципе одрживог развоја и учествује у унапређивању националних и европских вредности.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **основном нивоу** у свакој области.

Основни ниво

1. Област ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ

2.ГЕ.1.1.1. Чита и тумачи географске карте различитог размера и садржаја, користи компас и систем за глобално позиционирање (ГПС) ради оријентације у простору и планирања активности.

2.ГЕ.1.1.2. Користи инструменте за очитавање вредности основних временских/климатских елемената ради планирања и организовања активности у свом окружењу.

2.ГЕ.1.1.3. Правилно дефинише географске појмове и користи различите изворе (статистичке податке, научнопопуларну литературу, географске часописе, информације из медија, интернет) за прикупљање и представљање географских података у локалној средини, Републици Србији и земљама у окружењу.

2. Област ПРИРОДНИ УСЛОВИ И РЕСУРСИ

2.ГЕ.1.2.1. Описује васионски простор и објашњава постанак, особине и кретање небеских (васионских) тела.

2.ГЕ.1.2.2. Наводи појаве и процесе у Земљиним сферама и описује њихов утицај на формирање различитих природних услова и ресурса на Земљи.

2.ГЕ.1.2.3. Описује географски размештај и опште карактеристике природних услова и ресурса у локалној средини, Републици Србији и региону и разуме њихов значај за економски развој.

2.ГЕ.1.2.4. Разуме концепт одрживог развоја као услов за опстанак и напредак људског друштва и привредни развој.

2.ГЕ.1.2.5. Наводи еколошке проблеме и њихове последице у локалној средини, Републици Србији и региону (прекомерна сеча, сушење и паљење шума, неадекватна испаша, ерозија тла, загађивање вода, ваздуха, земљишта, киселе кише, поплаве, суше) и учествује у активностима за њихово решавање.

3. Област ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА

2.ГЕ.1.3.1. Описује историјско-географске факторе и њихов утицај на неравномеран регионални развој Републике Србије и земаља у окружењу.

2.ГЕ.1.3.2. Наводи географске факторе који утичу на размештај становништва, насеља и привреде у Републици Србији и земљама у окружењу.

2.ГЕ.1.3.3. Описује демографски развој (природни и механички) и структуре становништва у Републици Србији и земљама у окружењу.

2.ГЕ.1.3.4. Разуме појмове: транзиција, интеграција, глобализација и њихов утицај на промене и проблеме у Републици Србији и земљама у окружењу.

4. Област НАЦИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА И РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ

2.ГЕ.1.4.1. Објашњава математичкогеографски, физичкогеографски, економскогеографски и војностратешки положај Републике Србије.

2.ГЕ.1.4.2. Описује природногеографске и друштвеногеографске одлике локалне средине и Републике Србије.

2.ГЕ.1.4.3. Издваја регионалне целине у Републици Србији и описује њихов неравномеран развој.

2.ГЕ.1.4.4. Наводи природна и културна добра локалне средине, Републике Србије и разуме потребу за њиховим очувањем и унапређивањем.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **средњем нивоу** у свакој области.

Средњи ниво

1. Област ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ

2.ГЕ.2.1.1. Правилно користи картографска изражајна средства за скицирање географских карата различитог размера и садржаја.

2.ГЕ.2.1.2.* Разуме значај и могућности практичне примене географског информационог система (ГИС).

2.ГЕ.2.1.3.* Дефинише просторни план и објашњава значај просторног планирања за укупан развој одређене територије.

2. Област ПРИРОДНИ УСЛОВИ И РЕСУРСИ

2.ГЕ.2.2.1. Описује постанак Земље, Месеца, Сунчевог система, њихов облик, величину, начине кретања (докази и последице).

2.ГЕ.2.2.2. Објашњава географске везе између природних услова, ресурса и људских делатности.

2.ГЕ.2.2.3. Објашњава географски размештај природних ресурса у Републици Србији, региону и Европи и објашњава њихов утицај на економски развој.

2.ГЕ.2.2.4. Описује настанак, развој и последице еколошких проблема на локалном и националном нивоу и предлаже мере за њихово решавање.

3. Област ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА

2.ГЕ.2.3.1. Објашњава утицај географских фактора на демографски развој, размештај становништва, насеља и привреде у свету.

2.ГЕ.2.3.2. Објашњава савремене проблеме човечанства (сукоби и насиље, незапосленост, глад, недостатак пијаће воде, дискриминација, болести зависности) и наводи мере за њихово превазилажење.

2.ГЕ.2.3.3. Дефинише појам глобалне економије и тржишта и наводи факторе који утичу на њихов настанак и развој.

4. Област НАЦИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА И РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ

2.ГЕ.2.4.1. Објашњава историјскогеографске факторе и процењује њихов утицај на друштвене и економске токове у Републици Србији и земљама у окружењу.

2.ГЕ.2.4.2. Описује факторе који утичу на неравномеран регионални развој у Републици Србији и предлаже решења за ублажавање тих разлика.

2.ГЕ.2.4.3. Објашњава трансформације регија на националном нивоу и препознаје правце њиховог даљег развоја.

2.ГЕ.2.4.4. Описује природна и културна добра локалне средине, Републике Србије и учествује у акцијама за њихову заштиту и унапређивање.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **напредном нивоу** у свакој области.

Напредни ниво

1. Област ГЕОГРАФСКЕ ВЕШТИНЕ

2.ГЕ.3.1.1. Анализира различите изворе података и истраживачке резултате (географске карте, сателитске снимке, статистичке податке, научну литературу, географске часописе, информације из медија, интернет); изводи закључке и предлаже мере за решавање друштвених проблема.

2.ГЕ.3.1.2.* Примењује географски информациони систем (ГИС) за креирање једноставних географских карата.

2.ГЕ.3.1.3.* Анализира значај чинилаца развоја у просторном планирању (људи, природа, друштвено богатство, инфраструктура, мрежа и систем насеља).

2.ГЕ.3.1.4. Анализира аналогне и дигиталне тематске карте (природних појава, система и природне средине, друштвених појава и створених добара) и објашњава узроке који су утицали на актуелно стање, постојеће појаве и објекте.

2. Област ПРИРОДНИ УСЛОВИ И РЕСУРСИ

2.ГЕ.3.2.1. Описује васионски простор, објашњава законитости и разуме њихов утицај на Земљу.

2.ГЕ.3.2.2. Анализира геохронолошки развој планете Земље.

2.ГЕ.3.2.3. Објашњава основна начела одрживог коришћења природних ресурса и њихов утицај на економски развој Републике Србије.

2.ГЕ.3.2.4. Анализира еколошке проблеме и њихове последице на глобалном нивоу и познаје савремене мере и поступке који се користе за њихово решавање.

3. Област ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА

2.ГЕ.3.3.1. Анализира утицај друштвених фактора на степен економске развијености различитих регија у свету.

2.ГЕ.3.3.2. Анализира глобалне друштвене промене (транзиција, интеграција, глобализација, депопулација, неравномеран размештај становништва, пренасељеност градова, деаграризација) и њихов утицај на друштвене и економске токове на глобалном нивоу.

2.ГЕ.3.3.3. Објашњава глобалну и националну економију, глобално и национално тржиште и анализира факторе који утичу на њихов развој.

4. Област НАЦИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА И РЕГИОНАЛНИ РАЗВОЈ

2.ГЕ.3.4.1. Анализира утицај географских веза (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) на постанак и размештај природних и културних добара у Републици Србији.

2.ГЕ.3.4.2. Анализира географске факторе и њихов утицај на развој регионалних целина на глобалном нивоу.

2.ГЕ.3.4.3. Објашњава трансформације регија на глобалном нивоу и познаје правце њиховог даљег развоја.

2.ГЕ.3.4.4. Описује геодиверзитет, биодиверзитет и заштићена подручја у Републици Србији.

Стандарди означени са * нису тестирани јер важећи наставни програми не обухватају садржаје и теме на које се ови стандарди постигнућа односе.

БИОЛОГИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе биологије је да ученици развију биолошку, општу научну и језичку писменост, да развију способности, вештине и ставове корисне у свакодневном животу, да развију мотивацију за учење и интересовања за биологију као науку уз примену концепта одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Задаци наставе биологије су да ученици:

- усвоје наставне садржаје биологије са научног аспекта као основ за академско образовање и професионални развој;
- разумеју опште законитости које владају у природи и прихвате их као основ за формирање сопствених и општих норми понашања према околини у којој живе;
- стекну способност интегративног-мултидисциплинарног приступа наставним садржајима;
- развију способности посматрања, уочавања, упоређивања и анализирања;
- развију способност логичког, критичког мишљења, закључивања и решавања проблема;
- развију научну писменост, способност за писану и вербалну комуникацију на матерњем језику у биологији као науци;
- развију способност коришћења информационих технологија;
- развију способност проналажења, прикупљања и анализе биолошких материјала и података;
- развију способност за самостално истраживање;
- развију способност за рад у тиму, самовредновање, самостално презентовање резултата рада и вршњачко учење;
- прихвате да су очување природе и заштита животне средине, поштовање и чување националне и светске културне баштине, одговорно коришћење природних ресурса и заштита животиња њихови приоритетни задаци;
- развију свест о важности здравља и практикују здраве стилове живота;
- развију толерантно, хумано понашање без обзира на националне, религијске, полне и друге разлике међу људима;
- оспособе се за самостално и целоживотно учење.

I разред
оба типа гимназије
(2 часа недељно, 74 часа годишње, 13 вежби)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I ОСНОВИ ЦИТОЛОГИЈЕ
II МОРФОЛОГИЈА, СИСТЕМАТИКА И ФИЛОГЕНИЈА АЛГИ И ГЉИВА
IV МОРФОЛОГИЈА, СИСТЕМАТИКА И ФИЛОГЕНИЈА БИЉАКА

II разред
гимназија општег типа
(2 часа недељно, 70 часова годишње, 11 вежби)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I ФИЗИОЛОГИЈА БИЉАКА
II МОРФОЛОГИЈА И СИСТЕМАТИКА ЖИВОТИЊА

III разред
гимназија општег типа
(2 часа недељно, 72 часа годишње, 8 вежби)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ФИЗИОЛОГИЈА ЖИВОТИЊА
I УВОД
II ДИНАМИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ЋЕЛИЈЕ
III ПРЕГЛЕД И КАТЕГОРИЗАЦИЈА ОРГАНСКИХ СИСТЕМА

IV разред
гимназија општег типа
(2 часа недељно, 64 часа годишње, 4 вежбе)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I ОСНОВИ МОЛЕКУЛАРНЕ БИОЛОГИЈЕ
II БИОЛОГИЈА РАЗВИЋА ЖИВОТИЊА
III МЕХАНИЗМИ НАСЛЕЂИВАЊА

IV ЕКОЛОГИЈА, ЗАШТИТА И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

V ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЕВОЛУЦИОНЕ БИОЛОГИЈЕ

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм за гимназије је тако конципиран да представља наставак програма биологије за основну школу и са њим чини јединствену целину. Садржаји програма имају општеобразовни карактер и треба да допринесу формирању опште културе ученика. Истовремено, структура програма даје солидну основу за изучавање оних биолошких дисциплина и других природних и техничких наука за које се ученици опредељују у току даљег школовања.

Разлике у обиму наставних садржаја за различите типове гимназија јављају се због различитог броја часова у оквиру којих се програм изводи. Најпотпунији програм, са најширим обимом, дат је за гимназију природно-математичког смера. Иако су неки делови програма исти и за друга два типа гимназије, обим наставних садржаја у оквиру програма је различит и наставници су обавезни да се тог обима придржавају.

Програм за гимназију је структуриран тако да су поједине области подељене на наставне теме, које представљају логичке целине. Наставне теме су рашчлањене на наставне јединице у оквиру којих се ближе одређују конкретни наставни садржаји. Наставник одређује потребан број часова за реализацију сваке теме.

Узимајући у обзир структуру програмских садржаја биологије за први, други, трећи и четврти разред гимназије, може се применити широки опсег различитих облика, дидактичких модела, метода и средстава наставног рада.

Вежбе и други типови часова који су предвиђени, треба да се реализују превасходно применом:

- природних наставних средстава (препарован ботанички и зоолошки материјал, микроскопски препарати, препарати у фиксативу, скелети и њихови делови, палеонтолошке збирке...). Уколико природна наставна средства нису доступна, могу се применити модели, а потом и друга визуелна наставна средства;
- активних наставних облика (рад у пару-кооперативни рад, рад у групи);
- активних наставних метода (метода демонстрације, метода илустрације, метода практичних и лабораторијских радова).

Дидактичке моделе који у себи интегришу различите облике, методе и средства наставног рада, треба ускладити са програмским садржајима, циљевима и задацима наставе биологије. У ту сврху, треба осим класичне (информационо-илустративне) наставе, реализовати и моделе проблемске, програмиране, егземпларне, тимске и индивидуализоване наставе. Такође је пожељно применити и друге иновативне моделе наставе: интегративну, пројектну и интерактивну наставу.

Посебно је погодно за реализацију ботаничких програмских садржаја (систематика и филогенија) применити егземпларни модел наставе. Такође, уколико су у питању еколошки аспекти, онда је могуће применити и проблемски модел наставе.

Ученици треба активним облицима и методама рада у пару, групно и тимски да реализују све оне садржаје који у себи интегришу аспекте заштите животне средине и одрживог развоја. У ту сврху, треба организовати наставу у природи, биолошку наставну екскурзију и посете објектима у природи од националног значаја.

У току реализације програма потребно је водити рачуна о узрасту ученика и њиховом претходном стеченом знању. Такође је неопходно извршити корелацију биологије са хемијом, физиком и географијом. Кад год је могуће, потребно је са ученицима организовати дебате са темама о хуманим односима међу половима, репродуктивном здрављу, ризичном понашању и др. Успех у реализацији образовно-васпитних задатака у настави биологије зависи од примене одговарајућих облика и метода рада и коришћења одговарајућих наставних средстава.

За реализацију програма биологије неопходно је да школа обезбеди минимум наставних средстава што је предвиђено и регулисано Правилником о нормативу о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за гимназију. Обрада неких наставних јединица или вежби може се извести у одговарајућој институцији и бити поверена биологу специјалисти за одређену област.

Учениково успешно савлађивање наставних садржаја зависи и од правилно одређених нивоа васпитно-образовних захтева. У том смислу, могу се дефинисати три широке категорије когнитивног домена (према Блумовој таксономији): ниво обавештености, ниво разумевања и ниво примене.

I разред

У I разреду гимназије изучава се цитологија, морфологија и систематика биљака.

На нивоу обавештености ученици треба да знају хемијску грађу ћелије, а посебно грађу и функцију беланчевина и нуклеинских киселина, грађу прокариотске и еукариотске ћелије и разлике међу њима, основне функције делова ћелија, ћелијски циклус и, у основним цртама, деобу ћелије. У оквиру систематике ученици треба да знају опште карактеристике вируса и бактерија и њихов значај, опште карактеристике алги и гљива и да умеју таксативно да наведу неке од група користећи слике или хербарски материјал. У оквиру морфологије биљака треба да познају биљна ткива и биљне органе, њихове основне карактеристике и поделу. Треба да познају опште карактеристике маховина, папрати, голосеменица, скривеносеменица, њихов циклус развића и главне представнике фамилија.

На нивоу разумевања ученици треба суштински да познају грађу и функцију беланчевина и нуклеинских киселина, да детаљно познају грађу и функционисање ћелије, ћелијски циклус и деобу ћелије уз цртање и самостално објашњавање. Треба самостално да изведу једноставније вежбе и да умеју да формулишу закључке. Треба добро да познају морфологију биљака, принципе систематике, филогенију и кључне фамилије.

На нивоу примене ученици треба да у оквиру цитологије, разумеју суштинске појаве и процесе и да умеју самостално и логички да их објасне. Уз деобу ћелије треба да разумеју суштину преношења генетичке информације. Вежбе треба самостално да изводе, доносе логичке судове и закључке и да разумеју резултате вежби.

У области морфологије биљака треба да распознају биљна ткива и микроскопску грађу органа на препаратима, да распознају различите врсте биљних органа на природном материјалу, да добро познају систематске категорије и да уз

стручну помоћ наставника детерминишу биљке на основу кључа. У оквиру вежби треба самостално да праве привремене препарате. На овом нивоу ученици треба да се оспособе за израду истраживачких радова, есеја и презентација.

II разред

У II разреду гимназије природно-математичког смера изучава се морфологија и систематика животиња, са еволуцијом и еколошким приступом.

На нивоу обавештености ученици треба да савладају систематику животиња; да знају главне карактеристике појединих група бескичмењака и кичмењака и карактеристичне представнике.

На нивоу разумевања ученици треба да добро познају грађу организама и уоче усложњавање те грађе кроз њихов еволутивни развој; да познају карактеристике таксономских категорија и главних представника фамилија. Ученици ово градиво треба самостално да излажу.

На нивоу примене ученици треба у основи да препознају представнике основних таксономских категорија, да уоче суштину еволутивних промена код животиња, да схвате суштину и значај еколошких и еволутивних адаптивних промена, да самостално користе једноставне кључеве за детерминацију, да га примене при прављењу збирки љуштура бескичмењака или инсеката, костију кичмењака и да самостално раде истраживачке радове, есеје и презентације.

III разред

У III разреду изучава се физиологија биљака и животиња.

На нивоу обавештености ученици треба да у оквиру биљне физиологије савладају метаболичке процесе (фотосинтезу и дисање) у основним цртама, а у оквиру развића биљака треба да на основу стеченог знања у I разреду савладају животни циклус биљака.

Физиологију животиња такође на основу већ стечених знања треба да савладају на елементарном нивоу; динамичку организацију ћелије, све органске системе и њихово функционисање у целини.

На нивоу разумевања ученици треба самостално да разумеју биохемијске и физиолошке процесе на нивоу ћелије и организма, да вежбе изводе уз помоћ наставника и да могу да изведу једноставније закључке.

На нивоу примене ученици треба, уз познавање садржаја у целини, да самостално излажу, да изводе критичке ставове и закључке, да разумеју суштину биохемијских и физиолошких процеса и законитости, да сагледавају и постављају проблем и да га уз помоћ наставника или самостално, практично решавају.

Вежбе треба самостално да изводе, да из резултата вежби изводе закључке тако да рад на часу буде основа за развијање интереса за истраживачки рад. Есеје, презентације и истраживачке радове треба да ураде уз коришћење шире литературе и претраживањем Интернета.

IV разред

У четвртом разреду се изучава више области које представљају синтезу претходно стечених знања. Посебну област представља екологија са заштитом животне средине и одрживим развојем.

На нивоу обавештености ученици треба да заокруже своје знање из молекуларне биологије како би разумели основне механизме наслеђивања, биологију развића и еволуцију у елементарним цртама.

Садржаје екологије и заштите животне средине треба усвоје и прихвате концепт одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

На нивоу разумевања ученици морају да схвате суштину процеса наслеђивања и варијабилности особина код организама и да то повежу са биологијом развића и еволуцијом. То треба да буде основ за схватање суштине екологије као науке.

На нивоу примене ученици треба да разумеју суштину живота почев од молекуларног нивоа организације до ћелије, од организма до биосфере у целини; да усвојена знања самостално примењују кроз различите активности у учионици и ван ње (истраживачке радове, есеје, презентације и дебате). Ученици на овом нивоу треба да буду потпуно оспособљени, припремљени и професионално оријентисани за даље школовање.

За успешну реализацију програма биологије у гимназији, потребно је континуирано, превасходно методичко, усавршавање наставника из чега треба да проистекне њихова оспособљеност за успешну реализацију препаративне, оперативне и верификативне фазе наставног процеса биологије. Под тим се подразумева добро планирање и припремање за час (глобални, оперативни план рада и писана припрема), реализација иновативних модела наставе (пројектна, проблемска, интегративна настава...) и планско и континуирано спровођење поступака евидентирања и оцењивања.

БИОЛОГИЈА

Општа предметна компетенција

Учећи биологију у општем средњем образовању, ученик ће овладати знањима и вештинама које ће му омогућити да разуме структуру, филогенију и еволуцију живог света, човеково место и његову улогу у природи, као и огромну човекову одговорност за очување животне средине и биолошке разноврсности на Земљи. Овако стечена знања из биологије и биолошких вештина примењиваће у свакодневном животу за побољшање сопственог здравља и одабир животног стила и учествовање у друштвеним дебатама ради доношења важних одлука, као што су одрживи развој и заштита животне средине, заштита природе и биодиверзита и употреба биотехнологија. Бавећи се биологијом развијаће способност критичког мишљења, формираће научни поглед на свет, разумеће сличности и разлике између биолошког и других научних приступа и развиће трајно интересовање за биолошке феномене.

Основни ниво

Разуме основне принципе структуре и функције живих организама, њихове филогенетске међуодносе и еволутивни развој живота на Земљи на основу Дарвиновог учења; разуме и примерено користи биолошке термине који су у широј употреби; разуме и примерено користи стечена знања и вештине за практичну примену у свакодневном животу, као што су лична хигијена, исхрана и животне навике и заштита животне средине.

Средњи ниво

Разуме и адекватном терминологијом исказује чињенице о типичним механизмима и процесима у биолошким системима, везама између структуре и функције у њима, и разуме основне узрочно-последичне везе које у тим системима владају; стечена знања активно користи у личном животу у очувању здравља и животне средине; учествује у друштвеним акцијама и дебатама са темом очувања животне средине и биолошке разноврсности; свестан је потребе одрживог развоја друштва и уме да процени које одлуке га омогућују, а које угрожавају.

Напредни ниво

Уме да анализира, интегрише и уопштава биолошке феномене и процесе, чак и на атипичним примерима; примењује стечена знања у решавању широког спектра животних ситуација; критички анализира информације и ризике одређених понашања, и јасно аргументује ставове и животне навике који служе позитивном развоју; разуме и користи језик биолошке струке, и може да прати усмену и писану биолошку комуникацију у медијима, иницира и учествује у друштвеним акцијама и дебатама са темом очувања животне средине и одрживог развоја, природе и биолошке разноврсности, и на основу биолошких знања и критичког погледа на свет користи и разуме савремене биотехнологије (вакцине, матичне ћелије, генетски модификована храна, генетске основе наследних болести).

Специфична предметна компетенција: ГРАЂА, ФУНКЦИЈА, ФИЛОГЕНИЈА И ЕВОЛУЦИЈА ЖИВОГ СВЕТА

Ова компетенција омогућава ученику да овлада знањима и вештинама које ће му омогућити да разуме структуру, филогенију и еволуцију живог света, човеково место и његову улогу у природи.

Основни ниво

Зна основе еволуционе биологије и основне чињенице о пореклу, јединству и биолошкој разноврсности живота на Земљи.

Средњи ниво

Примењује знања из еволуционе биологије у објашњењу филогенетских промена које су довеле до настанка постојеће биолошке разноврсности на Земљи.

Напредни ниво

Дискутује и аргументује предности еволуционе теорије у односу на друга мишљења о пореклу и развоју живота на Земљи.

Специфична предметна компетенција: МОЛЕКУЛАРНА БИОЛОГИЈА, ФИЗИОЛОГИЈА И ЗДРАВЉЕ

Ова компетенција омогућава ученику да стечена знања примењује у свакодневном животу за побољшање сопственог здравља и одабир животног стила, као и доношење информисане одлуке о примени савремених биотехнологија.

Основни ниво

Зна основе молекуларне биологије, а посебно организацију генетичког материјала и основна правила генетике и наслеђивања, као и генетичку основу наследних болести; зна основне механизме одржавања хомеостазе, нарочито у односу на променљивост спољашње средине, и основне последице нарушавања хомеостазе организама на примеру човека.

Средњи ниво

Разуме значај молекуларне биологије и генетике у процесу настанка наследних болести; зна грађу и физиологију човека у и активно примењује та знања у свакодневном животу за очување сопственог здравља.

Напредни ниво

Уме да дискутује и аргументује физиолошке и неуроендокрине основе адаптивног понашања, а посебно са аспекта функционалне интеграције организама.

Специфична предметна компетенција: ЕКОЛОГИЈА, ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И БИОДИВЕРЗИТЕТА, ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Ова компетенција омогућава ученику да учествује у друштвеним дебатама ради доношења важних одлука, као што су одрживи развој и заштита животне средине, заштита природе и биодиверзитета.

Основни ниво

Разуме основне принципе заштите животне средине и природе.

Средњи ниво

Зна основне механизме дејства загађујућих материја и мере за отклањање последица загађења животне средине, као и основне факторе угрожавања природе и биодиверзитета и мере за заштиту природе.

Напредни ниво

Разуме сложене функционалне и хијерархијске везе између живих бића и њихове неживе околине у еко-системима и биосфери, а посебно улогу и место човека у природи и његову одговорност за последице сопственог развоја.

Општи стандарди постигнућа - образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Биологија садрже стандарде постигнућа за области: Порекло и разноврсност живота, Јединство грађе и функције као основа живота, Од макромолекула до еволуције, Живот у еко-систему и Човек и здравље. У оквиру сваке области описани су захтеви на три нивоа. На крају је посебно представљена и област Посматрање, мерење и експеримент у биологији, коју у овом тренутку предлажемо само као развојну област која се може реализовати у школским срединама у којима за то постоје одговарајући услови.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **основном нивоу** у свакој области.

Основни ниво

1. Област ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА

2.БИ.1.1.1. Уме да наведе најважније чињенице о основним својствима живих бића и уме да их објасни на карактеристичним примерима.

2.БИ.1.1.2. Зна основне чињенице о пореклу и развоју живота на планети и схвата значај живота на Земљи у контексту његовог дуготрајног развоја.

2.БИ.1.1.3. Разуме потребу за класификовањем живих бића, познаје и примењује основне принципе класификације (укљ. бинарну номенклатуру) и зна да класификује методски одабране представнике живог света (одабраних типова, подтипова, класа).

2.БИ.1.1.4. Зна основне чињенице о начину живота и распрострањењу карактеристичних представника најважнијих група живих бића.

2. Област ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА

2.БИ.1.2.1. Зна основне чињенице о грађи ћелија и метаболичким процесима који се у њима одвијају; познаје различите типове ћелија; зна хијерархију нивоа организације живих система и разуме њихову повезаност.

2.БИ.1.2.2. Зна основне карактеристике спољашње и унутрашње грађе методски одабраних представника живих бића а посебно спољашњу и унутрашњу грађу човека.

2.БИ.1.2.3. Зна основне чињенице о физиологији живих бића и активно користи та знања у свакодневном животу.

2.БИ.1.2.4. Уме да препозна једноставне хомеостатске механизме у организму; познаје последице нарушавања хомеостазе и решава једноставне проблемске ситуације нарушавања хомеостазе.

3. Област ОД МАКРОМОЛЕКУЛА ДО ЕВОЛУЦИЈЕ

2.БИ.1.3.1. Уме да наведе основне чињенице о грађи, улози и значају биолошких макромолекула (нуклеинских киселина и протеина) и њихову примену у биотехнологији.

2.БИ.1.3.2. Уме да наведе типове размножавања; зна који је значај митотичких и мејотичких деоба; разуме значај полног размножавања и познаје основне чињенице о животним циклусима методски одабраних представника живих бића, посебно човека.

2.БИ.1.3.3. Уме да објасни организацију генетичког материјала у ћелији (укљ. појмове ген, алел, хромозом, геном, генотип, фенотип); примењује основна правила наслеђивања у решавању једноствних задатака и зна да наведе неколико наследних болести.

2.БИ.1.3.4. Зна основне чињенице о теорији органске еволуције и уме да на једноставним примерима препозна деловање природне селекције.

4. Област ЖИВОТ У ЕКО-СИСТЕМУ

2.БИ.1.4.1. Познаје основне еколошке појмове и разуме њихово значење (животна средина, станиште-биотоп, животна заједница-биоценоза, популација, еколошка ниша, еко-систем, биодиверзитет, биосфера).

2.БИ.1.4.2. Познаје основне законитости и принципе у екологији и ослањајући се на те принципе уме да објасни основне процесе у еко-систему.

2.БИ.1.4.3. Схвата значај биодиверзитета и своју личну одговорност за заштиту природе и биодиверзитета.

2.БИ.1.4.4. Познаје утицаје људског деловања на животну средину, основне мере заштите животне средине и разуме значај тих мера.

5. Област ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ

2.БИ.1.5.1. Познаје основне заразне болести, њихове изазиваче, одговарајуће мере превенције и личне мере хигијене; разуме основне узрочно-последичне односе у овој области.

2.БИ.1.5.2. Препознаје основне симптоме поремећаја у раду (и болести) најважнијих органа и органских система, основне методе дијагностике и уме да примени основне мере превенције и помоћи.

2.БИ.1.5.3. Уме да идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике.

2.БИ.1.5.4. Уме да општа знања о променама у адолесценцији повеже са сопственим искуствима (посебно у вези са репродуктивним здрављем).

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **средњем нивоу** у свакој области.

Средњи ниво

1. Област ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА

2.БИ.2.1.1. Уме да објасни основна својства живих бића у мање типичним и атипичним случајевима.

2.БИ.2.1.2. Разуме поступност у развоју живих бића и разуме појам предачких форми.

2.БИ.2.1.3. Зна хијерархију класификационих категорија и примењује једноставне кључеве за идентификацију живог света.

2.БИ.2.1.4. Зна основне чиниоце који опредељују начин живота и распрострањење важних представника главних група живих бића.

2. Област ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА

2.БИ.2.2.1. Уме да објасни структурну и функционалну повезаност основних ћелијских процеса и разуме разлоге ћелијске диференцијације.

2.БИ.2.2.2. Зна детаље грађе човека и уме то знање да користи у свакодневном животу а посебно ради очувања сопственог здравља.

2.БИ.2.2.3. Разуме физиолошке процесе организама, њихову повезаност и активно примењује та знања за очување свог здравља и непосредне околине.

2.БИ.2.2.4. Тумачи хомеостатске механизме принципима негативне повратне спреге у различитим ситуацијама у свакодневном животу.

3. Област ОД МАКРОМОЛЕКУЛА ДО ЕВОЛУЦИЈЕ

2.БИ.2.3.1. Повезује структуре и функције важних биолошких макромолекула (нуклеинских киселина и протеина).

2.БИ.2.3.2. Уме да опише морфофизиолошке промене биљака, животиња и човека током развића (од формирања полних ћелија преко оплодње, ембриогенезе и органогенезе до сазревања и старења).

2.БИ.2.3.3. Зна како настаје варијабилност генетичког материјала и основне принципе популационе генетике и примењује та знања у решавању конкретних задатака.

2.БИ.2.3.4. Зна основне еволуционе механизме, основне типове селекције и разуме како природна селекција наследне варијабилности доводи до настанка нових врста.

4. Област ЖИВОТ У ЕКО-СИСТЕМУ

2.БИ.2.4.1. Разуме на који начин поједини фактори неживе и живе природе утичу на организме (механизми дејства абиотичких и биотичких фактора).

2.БИ.2.4.2. Зна да објасни како различити делови еко-система утичу један на други, а посебно у односу на циклусе кружења најважнијих елемената.

2.БИ.2.4.3. Зна које се мере могу применити и на основу којих критеријума, у заштити природе и биодиверзитета.

2.БИ.2.4.4. Зна механизме штетног дејства загађујућих материја на медијуме животне средине, последице загађивања по живи свет, као и мере за њихово отклањање.

5. Област ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ

2.БИ.2.5.1. Зна које су и како се примењују колективне хигијенске мере и разуме смисао тих мера.

2.БИ.2.5.2. Зна које мере да примени и на који начин како би отклонио или умањио дејство штетних чинилаца спољашње средине који су утицали на развој болести.

2.БИ.2.5.3. Критички анализира позитивне и негативне утицаје различитих животних стилова на здравље.

2.БИ.2.5.4. Зна који су критеријуми ризичног понашања и уме да препозна ситуације које носе такве ризике.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **напредном нивоу** у свакој области.

Напредни ниво

1. Област ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА

2.БИ.3.1.1. Разуме како основна својства живих бића указују на јединство живота.

2.БИ.3.1.2. Разуме основне принципе филогеније и разлику између сличности и сродности живих бића.

2.БИ.3.1.3. Познаје принципе филогенетске класификације и разуме њен значај у другим областима биологије.

2.БИ.3.1.4. Разуме везу између начина живота и распрострањења живих бића и основних карактеристика њихове животне форме.

2. Област ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА

2.БИ.3.2.1. Разуме да динамику ћелијских процеса условљавају како чиниоци ван ћелије (унутар организма али и из спољашње средине) тако и унутарћелијски чиниоци (генетска регулација метаболизма).

2.БИ.3.2.2. Уме да интерпретира морфоанатомске промене у еволутивно-филогенетском контексту.

2.БИ.3.2.3. Разуме да је функционална интеграција целог организма неопходна у остваривању карактеристичног понашања организама.

2.БИ.3.2.4. Разуме интеракцију нервног и ендокриног система у одржавању хомеостазе и обезбеђивању адаптивног понашања организма у променљивој околини.

3. Област ОД МАКРОМОЛЕКУЛА ДО ЕВОЛУЦИЈЕ

2.БИ.3.3.1. Разуме молекуларне основе наслеђивања.

2.БИ.3.3.2. Уме да тумачи морфофизиолошке промене код организама у току животног циклуса (посебно код човека).

2.БИ.3.3.3. Примењује знања из генетике у методски одабраним проблем ситуацијама, посебно у генетици човека и конзервационој биологији.

2.БИ.3.3.4. Разуме значај теорије еволуције у формирању савременог биолошког начина мишљења и критички процењује њене домете у другим областима науке.

4. Област ЖИВОТ У ЕКО-СИСТЕМУ

2.БИ.3.4.1. Разуме интегрисаност еколошких нивоа организације живог света, посебно начин на који се специфичности сваког од њих интегришу у више нивое.

2.БИ.3.4.2. Разуме функционисање еко-система, посебно токове материје и енергије у еко-систему, као и развој и еволуцију еко-система.

2.БИ.3.4.3. Разуме и критички анализира конфликт између потреба економско-технолошког развоја људских заједница и потреба очувања природе и биодиверзитета.

2.БИ.3.4.4. Разуме значај и потребу одрживог развоја и критички анализира ситуације у којима постоје конфликти интереса између потребе економско-технолошког развоја и заштите природе и животне средине.

5. Област ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ

2.БИ.3.5.1. Разуме механизме имуног одговора на заразне болести.

2.БИ.3.5.2. Разуме механизме настанка (болести и) поремећаја у раду најважнијих органа и органских система.

2.БИ.3.5.3. Разуме потребе које стоје у основи различитих животних стилова младих и механизме помоћу којих медији утичу на понашање младих.

2.БИ.3.5.4. Разуме механизме којима ризични облици понашања, дуготрајна изложеност јаким негативним емоцијама и стрес доводе до развоја болести (односно поремећаја психичког стања и здравља личности).

Додатно, предлажемо и стандарде из области истраживачког и експерименталног рада којима се развија научна писменост ђака као основа развоја научног погледа на свет. Ову област не предлажемо као обавезну, већ се опционо може уводити и реализовати у оним школским срединама у којима постоје одговарајући услови за реализацију садржаја који су предмет стандарда.

6. Област "Х" - ПОСМАТРАЊЕ, МЕРЕЊЕ И ЕКСПЕРИМЕНТ У БИОЛОГИЈИ *

Основни ниво

2.БИ.1.6.1. Уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење).

2.БИ.1.6.2. Разуме шта су основни постулати истраживачких процедура; разуме појам контролисаног истраживања; схвата како се у науци спроводи контрола и уме да, по упутству и уз помоћ наставника, реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату.

2.БИ.1.6.3. Уме да прочита једноставно приказане податке и зна како да се понаша у лабораторији и на терену као и правила о раду и безбедности на раду.

2.БИ.1.6.4. Разуме шта су посебности експерименталног приступа у науци, шта разликује експеримент од осталих метода и уме, по упутству, да изведе унапред постављени експерименат и одговори на једноставну хипотезу, уз помоћ и навођење наставника.

Средњи ниво

2.БИ.2.6.1. Уме да, уз навођење, реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату.

2.БИ.2.6.2. Зна шта је грешка инструмента и прецизност мерења и уме по упутству да калибрише инструмент.

2.БИ.2.6.3. Уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата.

2.БИ.2.6.4. Уме, на задатом примеру, уз помоћ наставника, да постави хипотезу, формира и реализује једноставан експеримент и извести о резултату.

Напредни ниво

2.БИ.3.6.1. Разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података.

2.БИ.3.6.2. Уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резултата.

2.БИ.3.6.3. Уме самостално да прави графиконе и табеле према два критеријума уз детаљан извештај.

2.БИ.3.6.4. Разуме значај контроле и пробе у експерименту (варирање једног/више фактора); уме да постави хипотезу и извуче закључак и зна (уз одговарајућу помоћ наставника) самостално да осмисли, реализује и извести о експерименту на примеру који сам одабере.

МАТЕМАТИКА

Циљ и задаци

Циљ наставе математике у гимназији јесте: да ученици усвоје елементарне математичке компетенције (знања, вештине и вредносне ставове) које су потребне за схватање појава и законитости у природи и друштву и које ће да оспособе ученике за примену усвојених математичких знања (у решавању разноврсних задатака из животне праксе) и за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и да доприносе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развитку личности ученика.

Задаци наставе математике су да ученици:

- развијају логичко и апстрактно мишљење;
- развијају способности јасног и прецизног изражавања и коришћења основног математичко-логичког језика;
- развијају способности одређивања и процене квантитативних величина и њиховог односа;
- разликују геометријскеобјекате и њихове узајамне односе и трансформације;
- разумеју функционалне зависности, њихово представљање и примену;
- развијају систематичност, уредност, прецизност, темељност, истрајност, критичност у раду, креативност; развијају радне навике и способности за самостални и групни рад; формирају систем вредности;
- стичу знања и вештине корисне за трансфер у друге предмете и развијају способности за правилно коришћење стручне литературе;
- формирају свест о универзалности и примени математичког начина мишљења;
- буду подстакнути за стручни развој и усавршавање у складу са индивидуалним способностима и потребама друштва;
- развијају способности потребне за решавање проблема и нових ситуација у процесу рада и свакодневном животу.

РЕДОВНА НАСТАВА

Утврђена су три модела наставних планова и програма математике за гимназије:

М1 (4 + 4 + 4 + 4 = 16) - за општи тип гимназије;

М2 (4 + 3 + 2 + 2 = 11) - за друштвено-језички смер гимназије;

М3 (4 + 5 + 5 + 4 =18) - за природно-математички смер гимназије;

За I разред у сва три модела програм је исти.

I разред

гимназија - сви модели

(4 часа недељно, 148 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Логика и скупови

Реални бројеви

Увод у геометрију

Подударност

Рационални алгебарски изрази

Сличност
Тригонометрија правоуглог троугла
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

ПРОГРАМ М 1

II разред
гимназија општег типа
(4 часа недељно, 140 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Степеновање и кореновање
Квадратна једначина и квадратна функција
Експоненцијална и логаритамска функција
Експоненцијална функција и њено испитивање (својства, график).
Тригонометријске функције
НАПОМЕНА:Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

III разред
гимназија општег типа
(4 часа недељно, 144 часа годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Полиедри
Обртна тела
Вектори
Аналитичка геометрија у равни
Математичка индукција. Низови
Комплексни бројеви
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

IV разред
гимназија општег типа
(4 часа недељно, 128 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Функције
Извод функције
Интеграл
Комбинаторика
Вероватноћа и статистика
НАПОМЕНА:Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

ДОДАТНИ РАД
Оријентациони програм
I разред
(32 часа годишње)

1. Елементи математичке логике (6)
2. Елементарна теорија бројева - одабрани задаци (6)
3. Полиноми (8)
4. Рационални алгебарски изрази, једначине и неједначине (5)
5. Апсолутна вредност броја и примене (4)
6. Системи линеарних једначина и неједначина (5)
7. Равне геометријске фигуре (6)
8. Одабрани доказни и рачунски задаци.
9. Једнакост многоуглова (4)
10. Геометријске конструкције у равни (8)
11. Инверзија (4)
12. Аполонијев проблем додира (4)
13. Елементи топологије (4)
14. Логички и комбинаторни задаци (5)
15. Одабрани задаци за такмичења из математике (6)

II разред
(32 часа годишње)

1. Квадратне једначине, функције н неједначине (4)
2. Нелинеарне Диофантове једначине (4)
3. Ирационални алгебарски изрази, једначине и неједначине (4)
4. Експоненцијални и логаритамски изрази, једначине и неједначине (4)
5. Проблеми екстремних вредности (6)
6. Реални бројеви (4)
7. Геометријске конструкције у простору (5)
8. Одабрана поглавља тригонометрије (8)

9. Логичко-комбинаторни и слични нестандардни задаци (4)
10. Одабрани задаци за математичка такмичења (5)

III разред
(32 часа годишње)

1. Полиедри, правилни полиедри; тетраедар (6)
2. Обртна тела. Комбинована тела (4)
3. Математичка индукција. Низови (6)
4. Рекурентне формуле и неке њихове примене (4)
5. Разне примене вектора (4)
6. Метод координата. Функције и графици (8)
7. Комплексни бројеви и полиноми (6)
8. Системи једначина и неједначина другог или вишег реда (4)
9. Конусни пресеци (6)
10. Сферна геометрија (8)
11. Логичко-комбинаторни задаци (4)
12. Одабрани задаци за математичка такмичења (6)

IV разред
(30 часова годишње)

1. Математичке структуре (4)
2. Развој и врсте геометрија (4)
3. Кратак преглед историје математике (8)
4. Функције у природи и техници (4)
5. Извод и интеграл (8)
6. Непрекидност (4)
7. Нумеричке методе (5)
8. Елементи комбинаторике и вероватноће (8)
9. Елементи теорије информација и основи кибернетике (5)
10. Математика у применама: елементи математичког моделирања (6)
11. Елементи теорије игара (4)
12. Одабрани задаци за математичка такмичења (4)

НАПОМЕНА:

У сваком разреду треба обрадити 6-8 тема (по избору наставника), зависно од програма редовне наставе. Назначени број часова за поједине теме је оријентациони и може се повећати (смањити) за 1 или 2 часа.

СЛОБОДНЕ МАТЕМАТИЧКЕ АКТИВНОСТИ

За рад у оквиру слободне математичке активности (секције, клуба и сл.), поред неких тема из наведеног програма за додатни рад (које су приступачне ученицима), могу се узимати и друге теме које изаберу сами ученици у сарадњи са наставником, а првенствено: теме из историје математике, логичко-комбинаторни задаци, рационални поступци рачунања и трансформација израза, занимљиве конструкције, елементи топологије, разне примене табела и дијаграма, бројевни системи, информатика и рачунарство, математичке игре и друге математичке занимљивости.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

С обзиром на извршене измене у структури ових програма математике (М1-М3) у односу на досадашње програме математике за средње школе, овде се дају само одељци: Битне карактеристике програма и објашњења садржаја програма (Посебне напомене о обради програмских тема).

Остали делови поменутог Дидактичко-методичког упутства (планирање и припремање за наставу; типови часова математике; дидактички принципи; наставне методе, облици и средства; домаћи задаци и школски писмени задаци; математички задаци и развој математичког мишљења ученика; допунски рад; додатни рад и слободне математичке активности; праћење и вредновање рада и успеха ученика) остају у важности па се наставници и аутори уџбеника упућују и обавезују да их се придржавају.

Битне карактеристике програма

Основне карактеристике програма математике су: усклађеност са програмом математике за основну школу; логичка повезаност садржаја, посебно са аспекта развоја математике; настојање, где год је то било могуће, да садржаји математике претходе садржајима других предмета у којима се математика примењује; заступљеност оних елемената развоја математике који чине основу математичке културе свих свршених ученика гимназије; хоризонтална и вертикална усклађеност између програма математике за поједине смерове у гимназији (распоред тема по разредима, њихов обим, основни захтеви и сл.).

Програми садрже готово све елементе досадашњих програма математике који су битни за математичко образовање на овом когнитивном нивоу, уз извесна сажимања садржаја и успостављање адекватнијег односа између садржаја програма и фонда часова, с тим што се инсистира и на постизању веће ефикасности наставе методичком обновом и подесним структурирањем садржаја. При томе је узет у обзир општекултурни значај математике, тј. да се математика и њој својствен стил мишљења посматра и као битни елемент опште културе данашњег човека, без обзира којом се активношћу бави. Зато се неки садржаји из старијих разреда основне школе и на овом узрасту даље утврђују, продубљују, допуњују и заокружују тако да представљају тај неопходни део савремене опште културе образовних људи.

При избору садржаја програма била је врло значајна образовна функција наставе математике (стицање нових математичких знања, подизање нивоа математичког образовања ученика) и њен допринос даљем оспособљавању ученика

да логички мисле и стваралачки приступају решавању различитих проблема, јер таква оспособљеност (захваљујући адекватним математичким садржајима и методама) има широки утицај на многобројне делатности у данашње време (а убудуће ће то бити још израженије) и омогућава касније ефикасно учење.

Неодвојива од образовне је и васпитна функција наставе математике, јер се код ученика развија правилно мишљење и доприноси изграђивању низа позитивних особина личности.

На овом нивоу веома су значајни и практични циљеви наставе математике. То значи да се водило рачуна о примени математике у животу, пракси и другим научним областима које ученици на овом нивоу изучавају или ће их учити касније.

За реализацију циља и задатака наставе математике на овом нивоу изабрани садржаји програма у основи су довољно приступачни свим ученицима. Они такође могу и стимулативно деловати на ученике, јер ови имају могућност да их усвоје и на нешто вишем нивоу (већи степен апстракције и генерализације, синтезе и примене, стваралачко решавање проблема). У вези с тим, строгост у интерпретацији садржаја треба да буде присутна у прихватљивој мери, уз ослањање на математичку интуицију и њено даље развијање, тј. мотивација и интуитивно схватање проблема треба да претходе строгости и критичности, а излагање градива мора бити праћено добро одабраним примерима и тек након довољног броја урађених таквих примера треба приступити генералисању појма, чињенице и сл. Наиме, „школска“ математика не може бити сасвим формализована, тј. изложена искључиво дедуктивно. Колико ће она строга бити одређују уџбеник и наставник математике (у зависности од фонда часова, састава одељења и предзнања ученика).

ОБЈАШЊЕЊА САДРЖАЈА ПРОГРАМА

(Посебне напомене о обради програмских тема)

Неке опште напомене

1. Да би се остварио постављени циљ наставе математике, неопходно је у току наставе успешно реализовати одређене образовне, васпитне и практичне задатке, истакнуте на почетку програма.

Услови за успешну реализацију програма математике су: правилно планирање и редовно припремање наставника за извођење наставе; целисходно коришћење фонда часова и добро организован наставни процес; комбинована примена савремених наставних метода и разноврсност облика рада са ученицима, уз смишљено одабирање и припремање примера и задатака и правилну употребу одговарајућих наставних средстава, учила и других прибора за наставу математике. Све то, на одређени начин, треба да одрази интенције програма: подизање нивоа наставе и њену актуелизацију, стварање услова у којима ће ученици сопственим напорима усвајати трајна и активна математичка знања и оспособљавати се за примену тих знања и стицање нових знања.

Тако организована и извођена настава математике, уз пуно интелектуално ангажовање ученика у свим фазама наставног процеса, у већој мери је ефикасна и продуктивна, а такође подстиче самоиницијативу ученика у стицању знања и доприноси изграђивању радних навика и подизању радне културе ученика (што је и важан васпитни задатак наставе). Својом структуром математика томе доста погодује.

У програму је годишњи фонд часова за сваки разред дат по темама. Укупан број часова који је назначен за сваку тему треба схватити као оријентациони број у оквиру којег треба реализовати одговарајуће садржаје. Тиме се наставнику индиректно указује на обим, дубину, па и начин интерпретације садржаја сваке теме. Евентуална одступања могу бити за око 10% од предвиђеног фонда часова за тему (зависно од конкретне ситуације – нпр. земљотрес, пандемија, други разлог великог губљења часова,...).

По правилу, теме треба обрађивати једну за другом, како су наведене у програму, мада се не искључује и другачији редослед.

Укупан број часова предвиђен за поједине теме (а самим тим и годишњи фонд часова) сам наставник (односно стручновеће наставника математике у школи) распоређује по типовима часова, тј. одређује колико ће узети за обраду нових садржаја, а колико за утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање знања и др. По правилу, тај однос треба да буде око 2:3, тј. за обраду нових садржаја употребити до 40% укупног наставног времена, а најмање 60% за остало. Међутим, ниједан час не треба утрошити само за "предавање", тј. за излагање новог градива.

2. Реализација програма математике, посебно у I разреду, треба да представља природан прелаз од наставе у основној школи и да се заснива на већ стеченим математичким знањима ученика (што омогућава доста добра вертикална повезаност програма математике у гимназији и основној школи), с тим што објективна ситуација изискује извесно систематско утврђивање и обнављање оних садржаја из програма основне школе на којима се заснива обрада садржаја у гимназији, а то се може постићи интегрисањем појединих садржаја из основне школе у обраду нових садржаја на оном месту где је то потребно и у оној фази наставе када је то актуелно (обнављање на самом часу, самостално обнављање од стране ученика кроз домаћи рад и сл.). То од наставника захтева да смишљено и студиозно планирају градиво.

3. У погледу математичке терминологије мора постојати континуитет у односу на коришћену (прописану) терминологију у основној школи.

4. Ради осавремењивања наставе математике и ефикаснијег усвајања садржаја, пожељно је да се обезбеди и присуство рачунарске подршке у настави математике (у почетној фази у фронталном облику рада и уз коришћење узорних демонстрационих програмских апликација, уколико нема услова за индивидуални рад ученика на рачунару у оквиру наставе математике).

Објашњење садржаја – начин реализације

За сва три програма (М1-М3) даје се заједничко објашњење - упутство за реализацију, с тим што се евентуалне разлике које се односе на поједине програме, односно садржаје, наводе у одговарајућем делу Објашњења (било у самом тексту или у фуснотама), како се већи део текста не би понављао за сваки програм односно тему.

Овде се укратко указује само на оно што је најбитније у свакој теми програма (важни појмови, чињенице, идеје, методе и др.), тј. на оно што, сагласно оперативним задацима треба имати у првом плану (основни циљ) при реализацији садржаја, без обзира на број часова за одређену тему. Наравно, уколико је број часова већи, садржаји теме треба да буду обрађени темељније и усвојени. Тако, на пример, теме из програма М3 за природно-математички смер реализоваће се знатно шире и дубље него у остала два програма. То зависи, како од броја часова за тему, тако и од конкретне ситуације (састав ученика и други услови).

I разред

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама по моделу.

Гимназија - сви модели(148)

Логика и скупови (15)
Реални бројеви (14)
Пропорционалност (8)
Увод у геометрију (8)
Подударност (36)
Рационални алгебарски изрази (32)
Сличност (14)
Тригонометрија правоуглог троугла (9)

Логика и скупови. - Ову тему треба реализовати кроз понављања, продубљивања и допуњавања оног што су ученици учили у основној школи. Ови логичко-скуповни садржаји (исказ, формула, логичке и скуповне операције, основни математички појмови, логичко закључивање и доказивање тврдњи, релације и функције) су извесна основа за виши ниво дедукције и строгости у реализацији осталих садржаја програма математике на овом ступњу образовања и васпитања ученика. При томе, нагласак треба да буде на овладавању математичко-логичким језиком и разјашњавању суштине значајних математичких појмова и чињеница, без превеликих формализација.

Важан моменат у спречавању формализма и усмеравању пажње у настави математике на суштинска питања јесте правилно схватање улоге и места логичко-скуповне (па и геометријске) терминологије и симболике. Симболика треба да се користи у оној мери у којој олакшава изражавање и записе (а не да их компликује), уштеђује време (а не да захтева додатна објашњења), помаже да се градиво што боље разјасни (а не да отежава његово схватање).

Елементе комбинаторике дати на једноставнијим примерима и задацима, као примену основних принципа пребројавања коначних скупова. Треба имати у виду да обрадом ових садржаја није завршена и изградња појединих појмова, јер ће се они дограђивати и у каснијим програмским темама.

Реални бројеви. - У краћем прегледу бројева од природних до реалних, треба извршити систематизацију знања о бројевима, стеченог у основној школи, посебно истичући принцип перманенције својстава рачунских операција. При томе посебну пажњу обратити на својства рачунских операција, као основу за рационализацију рачунања и трансформације израза у оквиру других тема. У зависности од конкретне ситуације, ово се може дати и на нешто вишем нивоу. Потребну пажњу треба посветити обради приближних вредности. При томе ученик треба да схвати да рачунање са реалним бројевима најчешће значи рачунање са приближним вредностима.

Пропорционалност величина. - Карактеристика ове теме је што у њој долази до изражаја повезивање и примена разних математичких знања. На бази проширивања и продубљивања раније стечених знања, основну пажњу овде треба посветити примени функција директне и обрнуте пропорционалности и пропорција у решавању разних практичних задатака, повезујући то и са табличним и графичким приказивањем одређених стања, процеса и појава.

Увод у геометрију. - Ово је уводна тема у геометрију нарочито у погледу упознавања ученика са аксиоматским приступом изучавању геометрије (основни и изведени појмови и ставови, дефиниције важнијих геометријских фигура). Полазећи од посебно изабраних аксиома припадања, распореда и паралелности треба на неколико једноставнијих примера упознати ученике са суштином и начином доказивања теорема.

Подударност. - Обрада садржаја из ове теме (подударност, вектори и изометријске трансформације) треба да буде наставак оног што се о томе учило у основној школи. Ослањајући се на претходна знања ученика о вектору (из математике и физике), треба тај појам доградити до нивоа неопходног за ефикасну примену. Такође, кроз понављање, треба истаћи основна својства сваке од изучаваних изометрија и њихово вршење, а нешто продубљеније обрадити изометријске трансформације као пресликавање равни у саму себе, њихову класификацију и нарочито њихове примене (као метода) у доказним и конструктивним задацима у вези са троуглом, четвороуглом и кружницом (посебно, где је то целисходније у односу на друге методе). Коришћење изометријских трансформација не искључује дедукцију као метод доказивања (у Еуклидовом смислу). Трансформације се користе у оној мери у којој олакшавају изучавање одређених садржаја геометрије.

Рационални алгебарски изрази. - Циљ ове теме је да ученици, користећи упозната својства операција са реалним бројевима, коначно овладају идејама и поступцима вршења идентичних трансформација полинома и алгебарских разломака. При томе тежиште треба да буде на разноврсности идеја, сврси и суштини тих трансформација, а не на раду са компликованим изразима. Одређену пажњу ваља посветити важнијим неједнакостима (доказивање и примена: неједнакост између средина и др.)

У оквиру ове теме треба извршити продубљивање и извесно проширивање знања ученика о линеарним једначинама и неједначинама, која су стекли у основној школи, истичући појам еквивалентности једначина и неједначина и примену у њиховом решавању. Треба узимати и примере једначина у којима је непозната у имениоцу разломка, као и оне које садрже један или два параметра. У сваком случају, треба избегавати једначине са сувише сложеним изразима. На неколико једноставнијих примера може се показати и решавање система линеарних једначина са више од две непознате. У овој теми тежиште треба да буде у примени једначина на решавање разних проблема. Приликом обраде неједначина и

система неједначина са једном непознатом треба се ограничити само на оне које не садрже параметре. Решења неједначина записивати на више начина, опредељујући се за најцелисходнији, користећи при томе првенствено унију и пресек скупова.

Сличност. У оквиру ове теме, поред заснивања мерења дужи и углова, (доводећи у везу самерљивост дужи с карактером размере њихових дужина) и продубљенијег усвајања Талесове теореме (са применама), ученици треба да упознају хомотетију као једну трансформацију равни која није изометријска, а сличност као композицију хомотетије и изометрије (односно, хомотетију као трансформацију сличности), као и да уоче практичне примене сличности. Посебно треба да схвате суштину метода сличности у решавању рачунских и конструктивних задатака. Такође је значајна примена сличности у доказивању појединих теорема (Питагорине и др.). Може се обрадити и однос површина сличних многоуглова (у виду задатка). Одговарајућу пажњу треба посветити примени Питагорине теореме у рачунским и конструктивним задацима.

Тригонометрија правоуглог троугла. - Ученици треба добро да схвате везе између странице и углова правоуглог троугла (дефиниције тригонометријских функција оштрог угла), њихове последице и примене. При решавању правоуглог троугла треба се ограничити на једноставније и разноврсне задатке.

II разред

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама по моделу.

Општи тип(140)

Степеновање и кореновање (26)
Квадратна једначина и квадратна функција (38)
Експоненцијална и логаритамска функција (24)
Тригонометријске функције (40)

Друштвено-језички смер (115)

Степеновање и кореновање (21)
Квадратна једначина и квадратна функција (25)
Експоненцијална и логаритамска функција (17)
Тригонометријске функције (30)

Природно-математички смер гимназије(175)

Степеновање и кореновање (35)
Квадратна једначина и квадратна функција (46)
Експоненцијална и логаритамска функција (30)
Тригонометријске функције (52)

Степеновање и кореновање. - Овде треба посветити пуну пажњу усвајању појма степена и корена и савлађивању операција са њима (на карактеристичним, али не много сложеним задацима). Од посебног је значаја релација $\sqrt{a^2} = |a|$, а такође и децимални запис броја у тзв. стандардном облику $a \cdot 10^n$, где је $1 \le a < 10$ и $(n \in N)$. Узимати рационалисање именилаца облика:

$$\sqrt{a},\ \sqrt{a} \pm \sqrt{b}.$$

Функцију $y=x^n$ испитивати само у неколико случајева (за $n \le 4$), са закључком о облику графика када је изложилац n паран и када је непаран број. У вези са комплексним бројевима треба обрадити само основне појмове и чињенице које ће бити неопходне при изучавању садржаја о квадратној једначини.

Квадратна једначина и квадратна функција. - Садржаји ове теме значајни су са становишта систематског изграђивања алгебре и практичних примена. Треба решавати и једначине са непознатом у имениоцу разломка, које се своде на квадратне једначине, као и једноставније једначине са параметрима. Потребну пажњу ваља посветити примени квадратних једначина и неједначина у решавању разноврсних а једноставнијих проблема. Неопходно је да ученици добро науче да скицирају и "читају" график квадратне функције. При испитивању квадратне функције у већој мери треба користити управо њен график (његову скицу), не инсистирајући много на одређеној "шеми испитивања функције" у којој цртање графика долази тек на крају. Квадратне неједначине треба решавати користећи знања о знаку квадратног тринома, као и знања о решавању линеарних неједначина. Решавати само простије ирационалне једначине (по програмима М1 и М3).

Експоненцијална и логаритамска функција. - Приликом обраде ових функција, за уочавање њихових својстава користити првенствено графичке интерпретације. На једноставним примерима упознати одређивање логаритама (у циљу продубљивања појма логаритма). Логаритмовање обрадити у мери неопходној за практичне примене (уз коришћење џепних рачунара).

Тригонометријске функције. - При дефинисању и уочавању својстава тригонометријских функција ма ког угла у тзв. свођењу на први квадрант треба користити тригонометријску кружницу, као и симетрију (осну и централну). Упоредо са одређивањем вредности тригонометријских функција, треба решавати и тригонометријске једначине облика: $\sin ax=b$, $\cos ax=b$, $\mathrm{tg}\, ax=b$. Ученици треба да схвате да се многи научни и технички проблеми моделују тригонометријским функцијама, па је зато неопходно настојати да упознају основна својства ових функција, а првенствено да умеју скицирати и "читати" њихове графике. Посебну целину у тригонометријским садржајима представљају адиционе теореме и њихове последице. Оне су значајне не само за одређене идентичне трансформације у самој тригонометрији, већ и за примене у неким другим предметима. Зато овој целини треба посветити велику пажњу и градиво добро увежбати. Упознавањем синусне и косинусне теореме ученици треба да схвате да се проширују могућности примене тригонометрије на решавање ма којег троугла, као и на решавање разних проблема из метричке геометрије, физике и посебно техничке праксе.

III разред

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама по моделу (укупан број часова за тему; број часова за обраду + број часова за понављање и увежбавање).

Општи тип (144)
Полиедри (22)
Обртна тела (18)
Вектори (15)
Аналитичка геометрија у равни (44)
Математичка индукција. Низови (23)
Комплексни бројеви (6)
Друштвено-језички смер (72)
Полиедри (13)
Обртна тела (12)
Вектори (5)
Аналитичка геометрија у равни (22)
Математичка индукција. Низови (8)
Природно-математички смер гимназије(180)
Полиедри (25)
Обртна тела (20)
Вектори (15)
Аналитичка геометрија у равни (50)
Математичка индукција. Низови (38)
Комплексни бројеви и полиноми (20)

Полиедри и обртна тела. - У обради ових садржаја (у ствари, продубљивању и допуњавању знања која о њима ученици већ имају) значајно је да ученици већ усвојене основне појмове и чињенице просторне геометрије умеју успешно примењивати у решавању задатака (не много сложених), укључујући и оне практичне природе (одређивање запремине модела неког геометријског тела, конкретне грађевине или предмета, ако унапред нису дати неопходни подаци и сл.). Ученици треба да "виде" да се изучавана својства просторних фигура широко користе у пракси, астрономији, физици, хемији и др. Посебну пажњу треба посветити даљем развијању логичког мишљења и просторних представа ученика, чему у извесној мери може допринети разумно позивање на очигледност, коришћење модела (па и приручних средстава) и правилно скицирање просторних фигура. Поред даљег рада на усавршавању технике рачунања и трансформација израза, корисно је повремено од ученика захтевати да дају процену резултата рачунског задатка. Низом задатака може се илустровати и чињеница да је често рационалније и боље прво наћи решење задатка у "општем облику", па онда замењивати дате податке. Мада у програму није експлицитно наведено, може се као задатак дати одређивање односа површина и односа запремина сличних полиедара и сличних обртних тела, а такође и одређивање полупречника уписане или описане сфере одређеном геометријском телу. Обрасци за површину и запремину лопте и њених делова не морају се изводити (програм М2).

Вектори. - Основно у овој теми је да ученици упознају дефиницију и смисао скаларног, векторског и мешовитог производа вектора, као и координате вектора. Од посебног је значаја координатна интерпретација скаларног, векторског и мешовитог производа и њихова примена (одређивање угла између два вектора, израчунавање површине и запремине фигура, неке примене у физици и др.).

Аналитичка геометрија у равни. - Основни циљ у реализацији ове теме јесте да ученици схвате суштину координатног метода и његову ефикасну примену. Посебно, на основу својстава праве и кривих линија другог реда, ученици треба да умеју формирати њихове једначине и испитивати међусобне односе тих линија. Потребно је указати и на целисходну примену аналитичког апарата при решавању одређених задатака из геометрије.

У оквиру ове теме ученици треба да продубе и прошире знање о системима линеарних једначина, упознају системе линеарних неједначина са две непознате и упознају суштину проблема линеарног програмирања. Ови садржаји пружају могућност за повезивање раније стечених знања о једначинама, неједначинама и неким геометријским појмовима.

Математичка индукција. Низови. - Ученици треба да схвате значај и суштину метода математичке индукције као посебног и ефикасног метода у математици за доказивање појединих тврђења. Овај метод треба увести и увежбати помоћу што једноставнијих примера. Посебно, у природно-математичком смеру (програм М3) повезивање ових садржаја са трансформацијама полинома омогућава ефикасно решавање низа разноврсних задатака из елементарне теорије бројева - области која је врло прикладна за развијање математичког језика и расуђивања (докази разних теорема у вези са дељивошћу и својствима целих бројева, њихових квадрата, простим бројевима, конгруенцијама и сл.).

На подесним и једноставним примерима објаснити појам низа као пресликавања скупа N у скуп R уз графичку интерпретацију. Као значајне примере низова подробније обрадити аритметички низ и геометријски низ (дефиниција - основно својство, општи члан, збир првих n чланова). Појам граничне вредности бесконачног низа дати на што једноставнијим примерима и извести образац за збир чланова бесконачног геометријског низа, уз илустровање и неким примерима примене (периодични децимални разломци, једноставнији примери из геометрије).

Комплексни бројеви и полиноми[1] - Остварити даље проширивање и продубљивање знања ученика о бројевима, посебно комплексним, полиномима и једначинама - све на подесним задацима и примерима примене.

[1]Само у програму М3

IV разред

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама по моделу (укупан број часова за тему; број часова за обраду + број часова за понављање и увежбавање).

Општи тип(128)

Функције (28)

Извод функције (26)

Интеграл (22)

Комбинаторика (12)

Вероватноћа и статистика(28)

Друштвено-језички смер (64)

Функције (14)

Извод функције (17)

Комбинаторика (6)

Вероватноћа и статистика (15)

Природно-математички смер гимназије(128)

Програм је истоветан са програмом за IV разред гимназије општег типа (програм М1)

Функције. - Овде треба допунити и систематизовати ученичка знања о функцији и њеним основним својствима, а затим направити преглед елементарних функција. Упознавање граничне вредности и непрекидности функције треба да буде на основу интуитивног приступа тим појмовима. Није потребно дуже задржавање на техници одређивања граничне вредности разних функција, већ акценат треба да буде на неколико карактеристичних лимеса.

Извод функције. - Прво ученике треба упознати са појмовима прираштаја независно променљиве и прираштаја функције и, полазећи од појма средње брзине и проблема тангенте на криву, формирати појам количника прираштаја функције и прираштаја независно променљиве, а затим дефинисати извод функције као граничну вредност тог количника када прираштај независно променљиве тежи нули. Указати на основне теореме о изводу и изводе неких елементарних функција. Уз појам диференцијала и његово геометријско значење треба указати и на његову примену код апроксимације функција. Потребну пажњу ваља посветити испитивању функција и цртању њихових графика, користећи извод функције (не узимајући сувише компликоване примере).

Интеграл*. - Програм предвиђа да се прво обради неодређени интеграл, па је потребно указати на везу између извода и интеграла и дати појам примитивне функције. Интеграљење протумачити као операцију која је инверзна диференцирању. Поред таблице основних интеграла треба показати и неке методе интеграљења (метода замене и метода парцијалне интеграције). Полазећи од проблема површине и рада, доћи до појма одређеног интеграла као граничне вредности збира бесконачно много бесконачно малих величина. Указати на основна својства одређеног интеграла, а акценат треба да буде на применама одређеног интеграла.

Комбинаторика. - На основу раније стечених знања о пребројавању коначних скупова (основни принципи) ученици треба да упознају суштину издвајања, распоређивања и одређивања броја одређених распореда, уочавајући разлику између појединих врста распоређивања објеката (на погодно одабраним примерима), при чему је нарочито важно да се добро увежба препознавање појединих врста комбинаторних објеката на довољном броју разноврсних задатака. Тек онда треба да уследе одговарајуће формуле за број варијација, пермутација и комбинација. Повезујући биномне коефицијенте са комбинацијама, могу се показати неке примене биномног обрасца.

Вероватноћа и статистика. - После увођења појма случајног догађаја дати појам вероватноће (преко појма релативне фреквенције и класичном дефиницијом), као и основне теореме о вероватноћи. На подесним примерима треба увести појам случајне променљиве и указати на неке њене нумеричке карактеристике и расподеле. Ваља истаћи улогу случајног узорка и статистичког експеримента, а затим објаснити начин прикупљања података, њиховог приказивања и одређивања важнијих статистичких карактеристика.

МАТЕМАТИКА

Општа предметна компетенција

Учењем математике ученик је оспособљен да мисли математички, овладао је математичким знањима и концептима и критички анализира мисаоне процесе, унапређује их и разуме како они доводе до решења проблема. Развио је истраживачки дух, способност критичког, формалног и апстрактног мишљења, као и дедуктивно и индуктивно мишљење и размишљање по аналогији. Развио је способност математичке комуникације и позитивне ставове према математици и науци уопште. Ученик примењује математичка знања и вештине за решавање проблема из природних и друштвених наука и свакодневног живота, као и у професионалној сфери. Оспособљен је да стечена знања и вештине користи у даљем школовању.

Основни ниво

Ученик решава једноставне математичке проблеме и описује основне природне и друштвене појаве. На основу непосредних информација ученик уочава очигледне законитости, доноси закључке и директно примењује одговарајуће математичке методе за решавање проблема. Израчунава и процењује метричке карактеристике објеката у окружењу. Процењује могућности и ризике у једноставним свакодневним ситуацијама. Ученик користи основне математичке записе и симболе за саопштавање решења проблема и тумачи их у реалном контексту.

Средњи ниво

*Само у програмима М1 и М3

Ученик решава сложеније математичке проблеме и описује природне и друштвене појаве. Оспособљен је да формулише питања и претпоставке на основу доступних информација, решава проблеме и бира одговарајуће математичке методе. Користи информације из различитих извора, бира критеријуме за селекцију података и преводи их из једног облика у други. Анализира податке, дискутује и тумачи добијене резултате и користи их у процесу доношења одлука. Ученик просторно резонује (представља податке о просторном распореду објеката сликом или на менталном плану).

Напредни ниво

Ученик решава сложене математичке проблеме и описује комплексне природне и друштвене појаве. Разуме математички језик и користи га за јасно и прецизно аргументовање својих ставова. Комплексне проблеме из свакодневног живота преводи на математички језик и решава их. Користи индукцију, аналогију, дедукцију и правила математичке логике у решавању математичких проблема и извођењу закључака. Користи методе и технике решавања проблема, учења и откривања која су базирана на знању и искуству за постављање хипотеза и извођење закључака.

Специфична предметна компетенција: МАТЕМАТИКА

Специфична предметна компетенција разврстана је у три домена: Математичко знање и резоновање, Примена математичких знања и вештина на решавање проблема и Математичка комуникација.

Основни ниво

Домен 1. Математичко знање и резоновање

Уочава правилности у низу података и догађаја. Уочава и тумачи међусобне односе (повезаност, зависност, узрочност) података, појава и догађаја. Разуме основне статистичке појмове и препознаје их у свакодневном животу.

Домен 2. Примена математичких знања и вештина на решавање проблема

Примењује једноставне математичке процедуре када су сви подаци непосредно дати. Израчунава и процењује растојања, обиме, површине и запремине објеката у равни и простору. Израчунава вероватноћу одигравања догађаја у једноставним ситуацијама. Доноси финансијске одлуке на основу израчунавања прихода, расхода и добити.

Домен 3. Математичка комуникација

Комуницира математичким језиком који се састоји од појмова, ознака, фигура и графичких репрезентација и разуме захтеве једноставнијих математичких задатака. Саопштава решења проблема користећи математички језик на разне начине (у усменом, писаном или другом облику) и разуме изјаве изражене на исти начин. Тумачи изјаве саопштене математичким језиком у реалном контексту.

Средњи ниво

Домен 1. Математичко знање и резоновање

Формулише математичка питања и претпоставке на основу доступних информација. Бира критеријуме за селекцију и трансформацију података у односу на модел који се примењује. Бира математичке концепте за описивање природних и друштвених појава. Представља сликом геометријске објекте, упоређује карактеристике и уочава њихове међусобне односе.

Домен 2. Примена математичких знања и вештина на решавање проблема

Уме да примени математичка знања у анализи природних и друштвених појава. Бира оптималне опције у животним и професионалним ситуацијама користећи алгебарске, геометријске и аналитичке методе. Уме да примени математичка знања у финансијским проблемима. Анализира податке користећи статистичке методе.

Домен 3. Математичка комуникација

Разуме захтеве сложенијих математичких задатака. Бира информације из различитих извора и одговарајуће математичке појмове и симболе како би саопштио своје ставове. Дискутује о резултатима добијеним применом математичких модела. Преводи математичке формулације на свакодневни језик и обратно.

Напредни ниво

Домен 1. Математичко знање и резоновање

Користи индукцију, аналогију и дедукцију у доказивању математичких тврђења и у анализирању математичких проблема. Користи законе математичке логике и одговарајуће математичке теорије за доказивање и вредновање ставова и тврдњи формулисаних математичким језиком. На основу података добијених личним истраживањем или на други начин формулише питања и хипотезе.

Домен 2. Примена математичких знања и вештина на решавање проблема

Уме да примени математичка знања у анализи комплексних природних и друштвених појава. Бира и развија оптималне стратегије за решавање проблема.

Домен 3. Математичка комуникација

Користи математички језик при изношењу и аргументацији својих ставова и разуме захтеве сложених математичких проблема. Може да дискутује о озбиљним математичким проблемима.

Општи стандарди постигнућа - образовни стандарди за крај општег средњег образовања за предмет Математика садрже стандарде постигнућа за области: Алгебра, Геометрија, Низови, функције, изводи и интеграли и Комбинаторика, вероватноћа, статистика и финансијска математика. У оквиру сваке области описани су захтеви на три нивоа.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **основном нивоу** у свакој области.

Основни ниво

1. Област АЛГЕБРА

2.МА.1.1.1. Користи природне, целе, рационалне и реалне бројеве, различите записе тих бројева и преводи их из једног записа у други.

2.МА.1.1.2. Израчунава вредност бројевног израза у коме се појављују сабирање, одузимање, множење, дељење, степеновање и кореновање и при томе по потреби користи калкулатор или одговарајући софтвер.

2.МА.1.1.3. Примењује правила заокругљивања бројева и процењује вредност израза у једноставним реалним ситуацијама.

2.МА.1.1.4. Трансформише једноставне алгебарске изразе.

2.МА.1.1.5. Решава једноставне проблеме који се своде на линеарне и квадратне једначине.

2.МА.1.1.6. Решава једноставне проблеме који се своде на линеарне неједначине и једноставне квадратне неједначине.

2.МА.1.1.7. Решава једноставне проблеме који се своде на систем две линеарне једначине са две непознате.

2.МА.1.1.8. Зна и разуме основне логичке и скуповне операције и користи их.

2. Област ГЕОМЕТРИЈА

2.МА.1.2.1. Разуме концепте подударности и сличности геометријских објеката, симетрије, транслације и ротације у равни.

2.МА.1.2.2. Израчунава и процењује растојања, обиме и површине геометријских фигура у равни користећи формуле.

2.МА.1.2.3. Израчунава и процењује површине и запремине геометријских тела у простору, користећи формуле.

2.МА.1.2.4. Користи координатни систем за представљање једноставних геометријских објеката у равни.

2.МА.1.2.5. Препознаје криве другог реда.

2.МА.1.2.6. Разуме појам вектора, зна основне операције са векторима и примењује их.

2.МА.1.2.7. Примењује тригонометрију правоуглог троугла у једноставним реалним ситуацијама.

2.МА.1.2.8. Уме да реализује и примени једноставне геометријске конструкције.

3. Област НИЗОВИ, ФУНКЦИЈЕ, ИЗВОДИ И ИНТЕГРАЛИ

2.МА.1.3.1. Препознаје правилност у низу података (аритметички и геометријски низ...), израчунава чланове који недостају, као и суму коначног броја чланова низа.

2.МА.1.3.2. Разуме појам, израчунава вредност, користи и скицира график линеарне, квадратне, степене, експоненцијалне, логаритамске и тригонометријских функција синуса и косинуса.

2.МА.1.3.3. Анализира графички представљене функције (одређује нуле, знак, интервале монотоности, екстремне вредности и тумачи их у реалном контексту).

2.МА.1.3.4. У функцијама које су представљене графички или табеларно, анализира, примењује и приближно израчунава брзину промене помоћу прираштаја.*

4. Област КОМБИНАТОРИКА, ВЕРОВАТНОЋА, СТАТИСТИКА И ФИНАНСИЈСКА МАТЕМАТИКА

2.МА.1.4.1. Пребројава могућности (различитих избора или начина) у једноставним реалним ситуацијама.

2.МА.1.4.2. Примењује рачун са пропорцијама и процентни рачун при решавању једноставних практичних проблема.

2.МА.1.4.3. Разуме концепт вероватноће и израчунава вероватноће догађаја у једноставним ситуацијама.

2.МА.1.4.4. Графички представља податке у облику дијаграма и табела, анализира податке и њихову расподелу.

2.МА.1.4.5. Разуме појмове популације и узорка, израчунава и тумачи узорачку средину, медијану и мод.*

2.МА.1.4.6. Примењује основна математичка знања за доношење финансијских закључака и одлука.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **средњем нивоу** у свакој области.

Средњи ниво

1. Област АЛГЕБРА

2.МА.2.1.1. Преводи бројеве из једног бројног система у други.

2.МА.2.1.2. Разуме појам комплексног броја, представља га у равни и зна основне операције са комплексним бројевима.

2.МА.2.1.3. Израчунава вредност израза у коме се појављују и елементарне функције и при томе по потреби користи калкулатор или одговарајући софтвер.

2.МА.2.1.4. Рачуна са приближним бројевима и процењује грешку.

2.МА.2.1.5. Трансформише алгебарске изразе.

2.МА.2.1.6. Решава проблеме који се своде на једначине у којима се појављују елементарне функције.

2.МА.2.1.7. Решава квадратне и једноставне рационалне неједначине.

2.МА.2.1.8. Решава проблеме који се своде на системе линеарних једначина са највише три непознате.

2.МА.2.1.9. Зна и користи логичке и скуповне операције, исказни рачун и појам релације (посебно поретка и еквиваленције).

2. Област ГЕОМЕТРИЈА

2.МА.2.2.1. Решава проблеме и доноси закључке користећи основна геометријска тврђења, метричка својства и распоред геометријских објеката.

2.МА.2.2.2. Уочава равне пресеке геометријских фигура у простору и рачуна њихову површину.

2.МА.2.2.3. Решава једноставне проблеме користећи једначину праве и криве другог реда.

2.МА.2.2.4. Примењује својства вектора при решавању проблема.

2.МА.2.2.5. Примењује тригонометријске функције у једноставним реалним ситуацијама.

3. Област НИЗОВИ, ФУНКЦИЈЕ, ИЗВОДИ И ИНТЕГРАЛИ

2.МА.2.3.1. Решава проблеме користећи својства аритметичког и геометријског низа, примењује математичку индукцију и израз за суму бесконачног геометријског низа у једноставним случајевима.

2.МА.2.3.2. Разуме концепт конвергенције низа и израчунава граничну вредност низа у једноставним случајевима.

2.МА.2.3.3. Уме да скицира графике елементарних функција и да их трансформише користећи транслације и дилатације дуж координатних оса.

2.МА.2.3.4. Решава проблеме користећи основна својства функција (област дефинисаности, периодичност, парност, монотоност,...).

2.МА.2.3.5. Разуме концепт непрекидности и израчунава једноставне граничне вредности функција.

2.МА.2.3.6. Разуме концепт извода функције и примењује га у проблемским ситуацијама.*

2.МА.2.3.7. Решава проблеме минимума и максимума користећи извод функције.

2.МА.2.3.8. Разуме концепт одређеног интеграла и његову примену у једноставнијим ситуацијама.

4. Област КОМБИНАТОРИКА, ВЕРОВАТНОЋА, СТАТИСТИКА И ФИНАНСИЈСКА МАТЕМАТИКА

2.МА.2.4.1. Примењује правила комбинаторике за пребројавање могућности (различитих избора или начина).

2.МА.2.4.2. Решава проблеме користећи пропорцију и процентни рачун.

2.МА.2.4.3. Разуме концепт дискретне случајне величине и израчунава очекивану вредност, стандардно одступање и дисперзију(варијансу).*

2.МА.2.4.4. Разуме значај вероватноће у тумачењу статистичких података.*

2.МА.2.4.5. Израчунава мере варијабилности и одступања од познатих расподела.*

2.МА.2.4.6. Примењује математичка знања за доношење финансијских закључака и одлука.*

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **напредном нивоу** у свакој области.

Напредни ниво

1. Област АЛГЕБРА

2.МА.3.1.1. Комплексне бројеве представља у тригонометријском и експоненцијалном облику и рачуна вредност израза са комплексним бројевима.

2.МА.3.1.2. Израчунава вредност израза користећи својства операција и функција.

2.МА.3.1.3. Трансформише алгебарске изразе, доказује једнакости и неједнакости.

2.МА.3.1.4. Решава једначине са параметрима.

2.МА.3.1.5. Решава неједначине користећи основна својства елементарних функција.

2.МА.3.1.6. Решава системе линеарних једначина са и без параметара и једноставне системе нелинеарних једначина.

2. Област ГЕОМЕТРИЈА

2.МА.3.2.1. Примењује основне теореме планиметрије и њихове последице у решавању проблема и у доказивању геометријских тврђења.

2.МА.3.2.2. Решава геометријске проблеме и доноси закључке користећи изометријске трансформације у равни и простору.

2.МА.3.2.3. Решава проблеме користећи једначине кривих другог реда и њихових тангенти у координатом систему.

2.МА.3.2.4. Примењује рачун са векторима (скаларни и векторски производ...).

2.МА.3.2.5. Примењује тригонометријске функције у проблемима.

3. Област НИЗОВИ, ФУНКЦИЈЕ, ИЗВОДИ И ИНТЕГРАЛИ

2.МА.3.3.1. Примењује математичку индукцију, аритметички и геометријски низ и израз за суму бесконачног геометријског низа у проблемским ситуацијама.

2.МА.3.3.2. Израчунава граничну вредност низа, анализира и интерпретира понашање низа података, изводи и интерпретира закључке.

2.МА.3.3.3. Користи елементарне функције за решавање проблема.*

2.МА.3.3.4. Израчунава граничне вредности функција и решава проблеме користећи својства непрекидности функција.

2.МА.3.3.5. Решава проблеме и доноси закључке анализирајући функције користећи диференцијални рачун.

2.МА.3.3.6. Решава проблеме применом интегралног рачуна (површине равних фигура, запремине тела, дужине кривих, функција расподеле и својства случајних променљивих).

4. Област КОМБИНАТОРИКА, ВЕРОВАТНОЋА, СТАТИСТИКА И ФИНАНСИЈСКА МАТЕМАТИКА

2.МА.3.4.1. Решава сложеније комбинаторне проблеме.

2.МА.3.4.2. Решава проблеме и доноси закључке у ситуацијама неизвесности користећи методе вероватноће и статистике.*

2.МА.3.4.3. Зна појам функције расподеле, појам непрекидне случајне величине и нормалне расподеле.

2.МА.3.4.4. Користи методе вероватноће и статистике у финансијама.*

*Стандарди означени са * нису тестирани јер важећи наставни програми не обухватају садржаје и теме на које се ови стандарди постигнућа односе.*

ФИЗИКА

Циљ и задаци

Циљ наставе физике у гимназији јесте стицање функционалне писмености (природно-научне, математичке, техничке), систематско стицање знања о физичким појавама и процесима и њихово разумевање на основу физичких модела и теорија, оспособљавање ученика за примену знања и решавање проблема и задатака у новим и непознатим

ситуацијама, активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживачки приступ, стицање радних навика, одговорности и способности за самосталан рад и за тимски рад, формирање основе за даље образовање.

Задатак наставе физике јесте стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада, применом савремених методичких и дидактичких поступака у настави, циљеви и задаци образовања у целини, као и циљеви наставе физике буду у пуној мери реализовани.

Остали задаци наставе физике су да ученици:

- развијају функционалну писменост (природно-научна, математичка, техничка);
- систематски стичу знања о физичким појавама и процесима;
- разумеју појаве, процесе и односе у природи на основу физичких модела и теорија;
- развијају начин мишљења и расуђивања у физици;
- развијају свест о значају експеримента у сазнавању, разумевању и проверавању физичких закона;
- буду оспособљени за примену физичких метода мерења у свим областима физике;
- стекну способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема;
- развијају компетенције за извођење једноставних истраживања;
- развијају логичко и апстрактно мишљење и критички став у мишљењу;
- схвате значај физике за технику и природне науке;
- развијају способности за примену знања из физике;
- стичу знања о природним ресурсима, њиховој ограничености и одрживом коришћењу;
- развијају правилан однос према заштити, обнови и унапређењу животне средине;
- развијају мотивисаност за учење и заинтересованост за садржаје физике;
- развијају радне навике, одговорност и способност за примену стечених знања.

I разред
оба типа гинмазије
(2 часа недељно, 74 часа годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I Увод
II Кретање
III Динамика транслационог кретања
IV Динамика ротационог кретања крутог тела
V Равнотежа тела
VI Гравитација

II разред
гимназија општег типа и гимназија друштвено-језичког смера
(2 часа недељно, 70 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I Молекулско-кинетичка теорија гасова
II Термодинамика
III Основи динамике флуида
IV Молекулске силе и агрегатна стања
V Електростатика
VI Стална електрична струја

IV разред
гимназија општег типа и гимназија друштвено-језичког смера
(2 часа недељно, 64 часа годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I Релативистичка физика
II Квантна природа електромагнетног зрачења
III Елементи квантне механике
IV Квантна теорија водониковог атома
V Основи физике чврстог стања
VI Индуковано зрачење. Ласери
VII Физика атомског језгра
VIII Физика елементарних честица
IX Основи астрономије

ФИЗИКА
I разред
оба типа гимназије
(2 часа недељно, 74 часа годишње)

Редни број теме	Наслов теме	Број часова	Број часова за лабораторијске вежбе	Укупан број часова за наставну тему
1	**Увод**	3	-	**3**

2	**Кретање**	16	2	**18**
3	**Динамика транслационог кретања**	12	4	**16**
4	**Динамика ротационог кретања крутог тела**	8	2	**10**
5	**Равнотежа тела**	5	-	**5**
6	**Гравитација**	5	-	**5**
7	**Закони одржања**	15	2	**17**
Укупно		**64**	**10**	**74**

II разред
гимназија општег типа и гимназија друштвено-језичког смера
(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Редни број теме	Наслов теме	Број часова	Број часова за лабораторијске вежбе	Укупан број часова за наставну тему
1	**Молекулско-кинетичка теорија гасова**	10	-	**10**
2	**Термодинамика**	13	-	**13**
3	**Основи динамике флуида**	6	-	**6**
4	**Молекулске силе и агрегатна стања**	8	4	**12**
5	**Електростатика**	11	-	**11**
6	**Стална електрична струја**	14	4	**18**
Укупно		62	8	**70**

III разред
гимназија природно-математичког смера и гимназија општег типа
(3 часа недељно, 108 часова годишње)

Редни број теме	Наслов теме	Број часова	Број часова за лабораторијске вежбе	Укупан број часова за наставну тему
1	**Магнетно поље**	14	2	**16**
2	**Електромагнетна индукција**	9	-	**9**
3	**Наизменична струја**	8	2	**10**
4	**Хармонијске осцилације**	11	2	**13**
5	**Механички таласи**	8	-	**8**
6	**Акустика**	5	4	**9**
7	**Електромагнетни таласи**	6	-	**6**
8	**Таласна оптика**	15	2	**17**
9	**Геометријска оптика**	9	4	**13**
10	**Оптички инструменти**	4	2	**6**
11	**Фотометрија**	1	-	**1**
Укупно		90	18	**108**

IV разред
гимназија општег типа и гимназија друштвено-језичког смера
(2 часа недељно, 64 часа годишње)

Редни број теме	Наслов теме	Број часова	Број часова за лабораторијске вежбе	Укупан број часова за наставну тему
1	**Релативисти-чка физика**	6	-	**6**
2	**Квантна природа електромагнетног зрачења**	10	-	**10**
3	**Елементи квантне механике**	8	-	**8**
4	**Квантна теорија водониковог атома**	10	-	**10**
5	**Основи физике чврстог стања**	2	-	**2**

6	**Индуковано зрачење. Ласери**	3	-	**3**
7	**Физика атомског језгра**	18	-	**18**
8	**Физика елементарних честица**	2	-	**2**
9	**Основи астрономије**	5	-	**5**
Укупно		64	-	**64**

ФИЗИКА

Општа предметна компетенција

Основни ниво

Ученик објашњава појаве и процесе на основу познавања физичких величина и законитости, решава једноставне проблеме и рачунске задатке уочавајући узрочно-последичне везе, користећи експлицитно дате податке и мерења; користи појмове и објашњења физичких појава за разматрање и решавање питања везаних за развој науке и технологије, коришћења природних ресурса и очување животне средине; показује спремност да се ангажује и конструктивно доприноси решавању проблема са којима се суочава заједница којој припада.

Средњи ниво

Ученик објашњава и решава сложеније физичке проблеме, рачунске и експерименталне задатке издвајајући битне податке који се односе на дати проблем, успостављајући везе међу њима и користећи одговарајуће законе и математичке релације. Знање из физике користи при решавању и тумачењу проблема у другим областима науке, технологије и друштва. Уз помоћ упутства, ученик може да припрема, изводи и описује огледе, експерименте и једноставна научна истраживања.

Напредни ниво

Ученик поседује научна знања из физике која му омогућавају решавање сложених физичких проблема и рачунских задатака, извођење експеримената и доношење закључака на основу познатих модела и теорија. Има развијене истраживачке способности и може да предвиђа ток и исход физичких процеса и експеримената повезујући знања и објашњења. Користи научну аргументацију и критички анализира добијене резултате. Зна да се до решења проблема може доћи на више начина и бира најбоље у односу на задате услове.

Специфична предметна компетенција: МЕХАНИКА

Основни ниво

Ученик описује и објашњава кретање крутих тела користећи одговарајуће физичке величине и појмове. Ученик идентификује силе које делују на тело које се креће, укључујући силе отпора и силе трења. Ученик користи појам механичке енергије и закон одржања енергије за описивање кретања. Користи мерне инструменте за масу, дужину, време и силу и правилно изражава вредности ових величина.

Средњи ниво

Ученик описује и објашњава кружно, осцилаторно и таласно кретање, као и кретање течности користећи одговарајуће физичке величине. Одређује услове равнотеже тела и решава једноставне проблеме при кретању тела сталним убрзањем. Табеларно представљене резултате мерења анализира, представља графички и одређује емпиријску зависност. На конкретним задацима показује разумевање појмова рад, енергија, импулс и закон одржања енергије и импулса.

Напредни ниво

Ученик описује и објашњава сложена кретања и појаве. Користећи примењиве законе одржања, ученик бира најједноставнији начин решавања проблема у односу на задате услове. При избору машина и мотора користи податак о њиховом коефицијенту корисног дејства и зна начине како да смањи негативан рад.

Специфична предметна компетенција: ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗАМ

Основни ниво

Ученик показује разумевање основних појмова, који се односе на електричне и магнетне појаве, својстава електростатичке силе, електричне струје, електричног напона и отпора, електричног и магнетног поља и интеракција у њима; примењује знање на једноставне проблемске ситуације; препознаје значај и ограничења технологије засноване на коришћењу електричне струје и електромагнетних појава. Ученик зна предности и недостатке наизменичне у односу на једносмерну струју као и начине уштеде електричне енергије у конкретним ситуацијама.

Средњи ниво

Ученик разуме појмове, својства, принципе и законе у вези са електричним и магнетним пољем и зна које интеракције постоје у њима; зна на основу електричних и магнетних својстава материјала да одреди њихову употребну вредност. Ученик решава типичне проблеме везане за рад електричних кола, изводи експерименте и врши мерења. Ученик зна како мерења физичких величина и контрола процеса у разним истраживачким областима могу да се сведу на мерење и контролу електричних и магнетних ефеката.

Напредни ниво

Ученик користи и примењује знање и научне методе при препознавању електричних и магнетних појава; решава проблеме и експерименталне задатке; формулише научна објашњења појава и изводи на чињеницама засноване закључке. Ученик објашњава електромагнетне појаве на којима се заснива модерна технологија; процењује могућности употребе сложенијих својстава електричне струје, електромагнетних појава и материјала са електричним или магнетним својствима за нова техничка решења и нове технологије.

Специфична предметна компетенција: ТОПЛОТНА ФИЗИКА

Основни ниво

Ученик описује топлотна и механичка својства супстанције и описује различита агрегатна стања. Разликује реални од идеалног гаса и користи везе између параметара гаса. Разликује температуру од топлоте и одређује смер топлотне размене и одређује температуру равнотеже.

Средњи ниво

Ученик објашњава топлотне процесе и рад топлотног мотора, повратне и неповратне циклусе користећи принципе термодинамике и гасне законе. Описује особине супстанције при загревању и хлађењу и фазним прелазима. На основу топлотног капацитета и коефицијента термичког ширења, закључује о употребној вредности материјала.

Напредни ниво

За објашњавање појава у системима са великим бројем честица и гасних процеса ученик користи везу између макро и микро параметара гаса (притиска и средње кинетичке енергије молекула гаса, температуре и средње кинетичке енергије молекула гаса). Ученик користи анализу графика расподеле молекула по брзинама и дијаграме који приказују промене стања гаса у сложеним или цикличним процесима као и график који описује међусобну интеракцију између молекула за објашњавање узрока и последица топлотних процеса.

Специфична предметна компетенција: ОПТИКА

Основни ниво

Користи основне особине светлости за објашњавање свакодневних појава из линеарне оптике и њене примене.

Средњи ниво

Користи својства разних извора и детектора светлости, као и оптичких елемената за решавање проблема простирања светлости и примену светлости за посматрање, мерење, контролу и управљање у разним областима науке, технике и медицине.

Напредни ниво

Показује разумевање сложенијих својстава светлости која доводе до појава преламања, поларизације, интерференције и дифракције. Познаје могуће примене ових појава у науци, техници и медицини.

Специфична предметна компетенција: СТРУКТУРА МАТЕРИЈЕ

Основни ниво

Ученик показује разумевање улоге случајних догађаја у природним појавама; објашњава појаве у микросвету и својства материјала са аспекта структуре материје; аргументовано дискутује о предностима и недостацима коришћења нуклеарне енергије. Ученик препознаје користи и ризике од различитих врста зрачења у медицини, технологији и свакодневном животу.

Средњи ниво

Ученик на основу физичких особина материјала закључује о кретању атома, молекула и слободних електрона и везама између њих; закључује о променама материје које изазивају промене у атомском језгру; показује разумевање основних принципа квантне механике и физике елементарних честица.

Напредни ниво

Ученик користи принципе квантне механике за објашњавање одговарајућих природних појава; објашњава утицај квантне механике на промену научне парадигме и развој технологије.

Специфична предметна компетенција: АСТРОНОМИЈА

Основни ниво

Ученик показује разумевање физичких појава и закона који одређују структуру и кретање планета, Сунчевог система и галаксија. Ученик схвата везу између астрономских открића и историјског развоја науке у целини. Користи временске зоне за рачунање времена као и појаву ротације и револуције за објашњавање природних појава.

Средњи ниво

Ученик показује разумевање потребе за сталним истраживањем свемира и технологије која је потребна за то истраживање. Ученик схвата ограничења посматрања као начина испитивања природе.

Напредни ниво

Ученик разуме да објашњења процеса у космичким размерама захтевају општије варијанте физичких закона које користимо на Земљи. Ученик повезује догађаје у космичким размерама са догађајима на Земљи и даје научна објашњења тих узрочно-последичних веза.

На крају средњег образовања, на основу стечених знања, вештина и умења из физике ученик разуме појмове, појаве и процесе из свакодневног живота. Користи та знања да се безбедно креће и рукује супстанцама, техничким производима и остварује примерену комуникацију са људима и животном средином. Ученик схвата како научне идеје доприносе технолошким променама које се уграђују у индустрију, саобраћај, медицину, енергетику и побољшавају квалитет свакодневног живота и оспособљени су да на основу тога конструктивно дискутују о питањима која могу утицати на њихов живот, друштво и будућност шире и уже локалне средине. Ученик учењем физике долази до одређених нивоа знања и умења која му омогућавају да у неким ситуацијама самостално доносе одлуке и преузима иницијативу у решавању различитих животних и професионалних задатака. У физици као фундаменталној природној науци до сазнања, објашњења, процена, примене, анализе и синтезе знања долази се научном методом, на основу експерименталних резултата мерења и модела. Зато је физика и експериментална наука, а њен главни метод истраживања јесте научни метод. Сваки ученик учењем садржаја физике и усвајањем научног приступа кроз испитивање физичких својстава и процеса и повезивањем резултата са практичном применом и свакодневним животом развија значајне категорије мишљења. Учењем физике унапређује способност комуникације тако што је усвојио научну терминологију и специфичан језик физике (СИ систем јединица, формуле, истраживачки приступ решавању проблема, мерење и обрада добијених

података). Ученици кроз садржаје и методе физике развијају функционалну писменост која је услов за наставак школовања или за тржиште рада.

Основни ниво

Ученик разуме појаве и процесе на основу познавања физичких величина и законитости, решава једноставне проблеме уочавајући узрочно-последичне везе, користећи експлицитно дате податке и мерења. Може да припрема и изводи једноставне експерименте уз помоћ ментора. Наводи могућности примене закона физике у различитим људским делатностима: екологија, саобраћај, медицина, енергетика, економија и у свакодневним ситуацијама. Користи стечена знања, умења и вештине из физике у пракси и свакодневном животу за поштовање правила безопасног кретања транспортних средстава и пешака и за безбедно и правилно коришћење електричних уређаја.

Средњи ниво

Ученик објашњава и решава сложеније физичке проблеме издвајајући битне податке који се односе на дати проблем, успостављајући везе међу њима и користећи одговарајуће законе и математичке релације. Самостално припремају и изводе једноставне експерименте. Знања из физике примењује при решавању, разумевању и тумачењу проблема у другим областима науке, технологије и друштва. Ученик има одговоран однос према очувању природних ресурса и еколошке равнотеже.

Напредни ниво

Ученик поседује функционална стручна знања из физике која му омогућавају анализу и примену на решавање сложених физичких проблема и рачунских задатака. Самостално планира и изводи експерименте и доноси закључке, објашњења и процене на основу познатих модела и теорија. Има развијене истраживачке способности и може да предвиђа ток и исход физичких процеса и ескперимената повезујући знања и објашњења. Користи научну аргументацију и критички анализира добијене резултате. Зна да се до решења проблема може доћи на више начина и бира најбоље у односу на дефинисане услове.

Образовни стандарди су дефинисани за следеће области:

1. МЕХАНИКА
2. ТОПЛОТНА ФИЗИКА
3. ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗАМ
4. ОПТИКА
5. САВРЕМЕНА ФИЗИКА
6. АСТРОНОМИЈА

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **основном нивоу** у свакој области.

Основни ниво

1. Област МЕХАНИКА

Обухвата следеће:

Појмове и појаве: материјална тачка, референтни систем, кретање, трење, материја, интеракција или узајамно деловање, гравитација;

Физичке величине: пут, брзина, убрзање, маса, густина, сила, притисак, импулс, рад, снага, кинетичка енергија, потенцијална енергија, коефицијент корисног дејства, период и учесталост осциловања;

Физичке законе: Њутнови закони динамике, Паскалов закон, Архимедов закон, закони одржања;

Експерименте и огледе: директна мерења дужине, временског интервала, масе, силе и ваздушног притиска.

2.ФИ.1.1.1. Описује и објашњава физичке појаве: равномерно праволинијско кретање, равномерно променљиво праволинијско кретање, пренос притиска кроз течности и гасове, пливање тела, механичка осциловања и таласи.

2.ФИ.1.1.2. Примењује стечена знања и вештине из механике у циљу безбедног кретања транспортних средстава и пешака; познаје основне појмове и релације у кинематици и динамици.

2.ФИ.1.1.3. Користи релације из Њутнових закона (динамике и гравитације) код објашњења простијих кретања тела у ваздуху, течности и на чврстој подлози; зна основне операције са векторским физичким величинама; зна разлику између масе и тежине тела.

2.ФИ.1.1.4. Разуме везу између енергије и рада и зна смисао закона одржања енергије.

2.ФИ.1.1.5. Познаје и разуме ефекте који се појављују при кретању тела када постоје силе трења и отпора средине.

2.ФИ.1.1.6. Познаје услове за настајање звука и зна да наведе његова основна својства као механичког таласа.

2.ФИ.1.1.7. Разуме смисао појмова притисак код свих агрегатних стања и познаје основе статике и динамике флуида.

2.ФИ.1.1.8. Користи уређаје и мерне инструменте за мерење физичких величина: растојање, временски интервал, маса, сила, притисак.

2. Област ТОПЛОТНА ФИЗИКА

Обухвата следеће:

Појмове и појаве: молекул, мол, стишљивост флуида, идеалан гас, агрегатно стање, фазни прелаз, ширење тела при загревању;

Физичке величине: притисак гаса, температура, запремина, количина супстанције, унутрашња енергија, коефицијент корисног дејства, количина топлоте и топлотна проводљивост;

Физичке законе и једначине: први и други принцип термодинамике и гасне законе (Геј-Лисаков, Шарлов и Бојл-Мариотов) и једначину стања идеалног гаса;

Експерименте и огледе: директно мерење температуре.

2.ФИ.1.2.1. Разликује параметре гаса и својства идеалних гасова; зна све мерне јединице у којима се изражавају.

2.ФИ.1.2.2. Разликује основна агрегатна стања супстанце и њихова основна топлотна и механичка својства.

2.ФИ.1.2.3. Познаје дијаграме који приказују промене стања гаса и међусобну повезаност параметара гаса кроз једначину стања идеалног гаса.

2.ФИ.1.2.4. Разуме Први принцип термодинамике и смер топлотне размене.

2.ФИ.1.2.5. Познаје дозвољене температурске скале и разликује материјале према њиховој топлотној проводљивости и стишљивости.

3. Област ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗАМ

Обухвата следеће:

Појмове: наелектрисање, електрично поље, електричне линије силе, проводник, диелектрик, кондензатор, извор електричне струје, снага електричне струје и електрична енергија, магнетно поље, магнетне линије силе, стални магнети, компас, наизменична струја, електромагнетни талас;

Физичке величине: електростатичка сила, јачина електричног поља, електрични потенцијал, разлика потенцијала - електрични напон, електрична капацитивност, електромоторна сила (ЕМС), електрична струја, електрична отпорност проводника, магнетна индукција, магнетни флукс, Лоренцова сила, Амперова сила, индукована ЕМС, ефективне вредности наизменичног напона и струје, отпорности у колу једносмерне и наизменичне струје;

Физичке законе: Закон одржања наелектрисања, Кулонов закон, Омов закон за део и за цело струјно коло, Џул-Ленцов закон, прво Кирхофово правило, Фарадејеви закони електролизе, Фарадејев закон електромагнетне индукције, Ленцово правило;

Експерименте и огледе: међусобно деловање наелектрисаних тела, електростатичка заштита (Фарадејев кавез), електрична струја у гасовима (пражњење), међусобно деловање магнета, узајамно деловање два паралелна праволинијска струјна проводника, примери електромагнетне индукције, мерење физичких величина и представљање резултата мерења таблично и графички у јединицама СИ (на пример, једносмерне електричне струје и напона, електричне отпорности, ефективних вредности наизменичне струје и напона), примена Омовог закона у колу једносмерне струје.

2.ФИ.1.3.1. Описује и објашњава физичке појаве: деловање електричног поља на наелектрисане честице и проводник, електростатичку заштиту, кретање наелектрисаних честица у електричном и магнетном пољу, магнетну интеракцију наелектрисања у кретању, узајамно деловање два паралелна праволинијска струјна проводника, појаву електромагнетне индукције, принцип рада генератора наизменичне струје.

2.ФИ.1.3.2. Разликује карактеристичне физичке величине за сваку тачку електричног поља (јачина поља и електрични потенцијал) и разуме да се при померању наелектрисања врши рад који зависи од разлике потенцијала.

2.ФИ.1.3.3. Познаје релације и физичке величине које описују деловање магнетног поља на наелектрисане честице и проводник са струјом (Лоренцова и Амперова сила).

2.ФИ.1.3.4. Разликује електромоторну силу и електрични напон, унутрашњу отпорност извора струје и електричну отпорност проводника и зна величине од којих зависи отпорност проводника. Разликује отпорности у колу једносмерне и наизменичне струје (термогена отпорност, капацитивна и индуктивна отпорност).

2.ФИ.1.3.5. Уме да објасни појаву електромагнетне индукције и зна Фарадејев закон.

2.ФИ.1.3.6. Наводи примере практичне примене знања из физике о електричним и магнетним појавама и решава једноставне проблеме и задатке користећи Кулонов, Омов и Џул-Ленцов закон и примењује их у пракси.

4. Област ОПТИКА

Обухвата следеће:

Појмове и појаве: светлост као електромагнетни талас, спектар електромагнетних таласа, основни појмови геометријске оптике;

Физичке величине: брзина светлости, таласна дужина и фреквенција светлости, индекс преламања светлости;

Физичке законе: закон преламања светлости, закон одбијања светлости;

Експерименте и огледе: одређивање жижне даљине сабирног сочива.

2.ФИ.1.4.1. Разуме природу светлости и њена основна својства (електромагнетна природа, видљиви део спектра, таласна дужина, фреквенција и брзина); уме да наброји и опише физичке појаве везане за таласну природу светлости.

2.ФИ.1.4.2. Описује и објашњава спектар електромагнетних таласа у видљивом делу и боје предмета.

2.ФИ.1.4.3. Познаје основне законе геометријске оптике: праволинијско простирање светлости, закон одбијања и преламања светлости и индекс преламања; тотална рефлексија и привидна дебљина и дубина; веза између оптичке "густине" и индекса преламања.

2.ФИ.1.4.4. Познаје основна својства огледала и сочива и објашњава формирање лика; разуме принцип рада лупе, зна шта је увећање, оптичка јачина оптичког елемента. Зна шта су главна оптичка оса и карактеристичне тачке сферних огледала и сочива и уме да нацрта лик предмета.

5. Област САВРЕМЕНА ФИЗИКА

Обухвата следеће:

Појмове и појаве: атом, протон, неутрон, електрон, фотон, врсте зрачења, радиоактивност, изотопи, фисија, фузија, квант енергије, детектори зрачења;

Физичке величине: израз за енергију фотона.

2.ФИ.1.5.1. Наводи својства фотона и микрочестица.

2.ФИ.1.5.2. Описује основне појаве у микросвету, емисију и апсорпцију фотона, радиоактивност, фисију и фузију, рендгенско зрачење.

2.ФИ.1.5.3. Описује основне моделе у атомској физици, Радефордов и Боров модел атома, модел језгра, модел молекула.

2.ФИ.1.5.4. Набраја својства рендгенског и ласерског зрачења, као и алфа, бета и гама зрачења.

2.ФИ.1.5.5. Препознаје опасност од електромагнетног и радиоактивног зрачења; зна основе дозиметрије; познаје примену изотопа, рендгенског и ласерског зрачења у медицини и осталим областима.

6. Област АСТРОНОМИЈА

Обухвата следеће:

Појмове и појаве: небеска сфера, хоризонт, зенит, меридијан, годишња доба, равнодневице и солстицији, оријентација на дневном и ноћном небу, сазвежђа, помрачења Сунца и Месеца, путања планете, перихел, афел, астрономска јединица, плима и осека, увећање и раздвојна моћ телескопа, спектар електромагнетног зрачења, Сунце и Сунчев систем, Млечни пут, светлосна година;

Физичке и астрономске законе: Кеплерови закони и Њутнов закон гравитације;

Посматрања и мерења: Ученик се уз помоћ наставника оријентише на основу изгледа дневног и ноћног неба, користи уз помоћ наставника астрономске уређаје (гномон, телескоп, дурбин, сунчани часовник) и интернет за претрагу информација о астрономским појавама.

2.ФИ.1.6.1. Наводи Кеплерове законе и основне јединице за удаљеност у астрономији, зна Њутнов закон гравитације и да гравитационо дејство Сунца и Месеца изазива плиму и осеку.

2.ФИ.1.6.2. Разуме смену дана и ноћи, као и годишњих доба, оријентише се у простору помоћу Сунца и ноћног неба (уочава Северњачу, сазвежђа Малог и Великог медведа и Касиопеју, упознаје грчку митологију на небу); зна како настају помрачења Сунца и Месеца и месечеве мене.

2.ФИ.1.6.3. Разуме улогу телескопа или дурбина у астрономским посматрањима, зна да Земљина атмосфера утиче на положај и сјај небеских тела и да не пропушта штетна зрачења (гама, рендгенско, далеко ултраљубичасто) која долазе из васионе.

2.ФИ.1.6.4. Зна која тела чине Сунчев систем (Сунце, планете, астероиде, комете и метеоре) и њихове основне карактеристике; зна да је Сунце звезда, разуме просторне дистанце у Сунчевом систему, као и положај Сунчевог система у нашој галаксији Млечни пут и наше галаксије у васиони.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **средњем нивоу** у свакој области.

Средњи ниво

1. Област МЕХАНИКА

Обухвата, поред већ наведеног на основном нивоу, следеће:

Појмове и појаве: момент силе, инерција, нестишљивост флуида, струјна линија и струјна цев, трење или отпор средине, апсолутно еластичан и нееластичан судар, еластичност тела, резонанција;

Физичке величине: померај, релативна и средња брзина, угаона брзина и убрзање, момент инерције, момент силе, момент импулса;

Физичке законе и једначине: Њутнов закон динамике транслације и ротације, закон гравитације, Хуков закон еластичности, закони одржања;

Експерименте и огледе: одређивање: коефицијента трења, густине тела, периода осциловања, модула еластичности, фреквенције и брзине звука.

2.ФИ.2.1.1. Описује и објашњава физичке појаве: равномерно кружно кретање, равномерно променљиво кружно кретање, хоризонталан хитац, сударе тела, протицање идеалне течности, појам средње брзине, законе одржања, хармонијске пригушене осцилације.

2.ФИ.2.1.2. Уме да одреди услове равнотеже тела; примењује Њутнове законе динамике и решава једноставне проблеме при кретању тела.

2.ФИ.2.1.3. Примењује Хуков закон за објашњавање еластичних својстава тела; користи Архимедов закон, законе одржања, Бернулијеву једначину и друге ефекте код флуида за објашњавање појава и решавање проблема код течности и гасова.

2.ФИ.2.1.4. Познаје основне величине којима се описују механички таласи; користи везе између ових величина за објашњење појава код таласа; објашњава својства звука.

2.ФИ.2.1.5. Користи уређаје и мерне инструменте за мерење физичких величина, на пример, густине, средње брзине, убрзања, коефицијента трења клизања, константе еластичности опруге, брзине звука у ваздуху...; уме да представи резултате мерења таблично и графички и на основу тога дође до емпиријске зависности, на пример, силе трења од силе нормалног притиска, периода осциловања математичког клатна од његове дужине, периода осциловања тега на опрузи од масе тега.

2. Област ТОПЛОТНА ФИЗИКА

Обухвата, поред већ наведеног на основном нивоу, следеће:

Појмове и појаве: апсолутна нула, дифузија, перпетуум мобиле (*перпетуум мобиле*), топлотна машина, повратни и неповратни процеси и топлотна равнотежа, неуређеност система (хаотичност, хаос), реални гасови, влажност ваздуха;

Физичке величине: количина супстанције, моларна маса, Авогадров број, Болцманова константа, универзална гасна константа, коефицијент термичког ширења, ентропија, топлотни капацитет, промена унутрашње енергије, рад гаса и топлота фазног прелаза;

Физичке законе и једначине: основна једначина молекулско-кинетичке теорије гасова, Авогадров закон и једначина термодинамичке равнотеже.

2.ФИ.2.2.1. Повезује гасне законе и једначину стања идеалног гаса са првим и другим принципом термодинамике и са топлотним капацитетима; тумачи дијаграме који приказују промене стања гаса у једноставним изо-процесима.

2.ФИ.2.2.2. Разликује повратне и неповратне процесе; разуме појмове, величине и појаве: моларна маса, апсолутна нула, Авогадров број, ентропија, топлотни капацитет, промена унутрашње енергије, рад гаса, топлота фазног прелаза, коефицијент термичког ширења и топлотне равнотеже.

2.ФИ.2.2.3. Описује: реалне гасове, влажност ваздуха, дифузију, загревање, хлађење, промене агрегатних стања - испаравање, кључање, топљење, ширење тела при загревању и рад топлотног мотора.

2.ФИ.2.2.4. Код објашњења топлотних својстава гаса разликује и користи: специфични топлотни капацитет, моларни топлотни капацитет, топлоту фазног прелаза и специфичну топлоту фазног прелаза.

3. Област ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗАМ

Обухвата, поред већ наведеног на основном нивоу, следеће:

Појмове: еквипотенцијална површина, импеданца, трофазна струја, спектар електромагнетних таласа, активна снага наизменичне струје, магнетно поље Земље;

Физичке величине: релативна диелектрична пропустљивост, електростатичка потенцијална енергија, електромоторна сила самоиндукције и међусобне индукције;

Физичке законе: друго Кирхофово правило, Омов закон за серијско РЛЦ коло;

Експерименте и огледе: мерење отпорности са променом температуре, одређивање индиректно мерених физичких величина, на пример, индуктивне отпорности завојнице, капацитивне отпорности кондензатора..., карактеристика РЛЦ кола, снаге електричне струје, мерење магнетне индукције и магнетног флукса, одређивање хоризонталне компоненте Земљиног магнетног поља.

2.ФИ.2.3.1. Објашњава физичке појаве: електрично пражњење у гасовима, појаву индуковане ЕМС у различитим случајевима, самоиндукцију и међусобну индукцију, настајање, основне карактеристике и спектар електромагнетних таласа, својства магнетног поља Земље.

2.ФИ.2.3.2. Разуме смисао рада у електростатичком пољу. Познаје појам еквипотенцијалне површине и разуме везу између јачине електричног поља и потенцијала.

2.ФИ.2.3.3. Користи оба Кирхофова правила при решавању проблема и задатака разгранатих струјних кола и уме да израчуна еквивалентну отпорност у колу једносмерне струје са серијском, паралелном или мешовитом везом.

2.ФИ.2.3.4. Зна отпорности у колу наизменичне струје и разлику између њих; примењује Омов закон за серијско РЛЦ коло и уме да изрази активну снагу преко ефективних вредности наизменичне струје и напона.

2.ФИ.2.3.5. Решава проблеме и задатке примењујући законе електростатике, електродинамике и магнетизма; користи уређаје и мерне инструменте и на основу анализе добијених резултата долази до емпиријске зависности између физичких величина.

4. Област ОПТИКА

Обухвата, поред већ наведеног на основном нивоу, следеће:

Појмове и појаве: видни угао, увећање оптичког инструмента, тотална рефлексија, светловод, таласни фронт, интерференција, дифракција, поларизација и дисперзија светлости, анизотропија, монохроматичност, кохерентност таласа, полихроматичност светлости;

Физичке законе: Хајгенсов принцип, Снелијус-Декартов закон;

Експерименте и огледе: одређивање фреквенције и таласне дужине светлости.

2.ФИ.2.4.1. Разуме и описује појаве таласне оптике (дифракцију и интерференцију, дисперзију, поларизацију, спектар).

2.ФИ.2.4.2. Зна Снелијус-Декартов закон као и апсолутни и релативни индекс преламања.

2.ФИ.2.4.3. Користи једначине сочива и огледала за објашњење и примену оптичких система (лупа, микроскоп, телескоп, спектроскоп).

2.ФИ.2.4.4. Уме да објасни недостатке (аберације) сочива и разуме основни начин исправљања далековидости и кратковидости људског ока.

2.ФИ.2.4.5. Разликује реалне од имагинарних ликова; уме да објасни преламање светлости кроз планпаралелну плочу и призму.

5. Област САВРЕМЕНА ФИЗИКА

Обухвата, поред већ наведеног на основном нивоу, следеће:

Појмове и појаве: дуалност материје, периодни систем елемената, полупроводник, проводник, изолатор, суперпроводљивост, елементарна честица, спин, врсте интракција, модели атома, Комптонов ефекат, квантовање физичких величина, нуклеарне интеракције, стимулисано зрачење, ласери, контракција дужине, дилатација времена;

Физичке величине: енергија везе, активност радиоактивног извора, брзина светлости;

Физичке законе: закон фотоелектричног ефекта, релација за дефект масе и енергију везе;

Експерименте и огледе: одређује дивергенцију ласерског снопа и активност радиоактивног извора помоћу ГМ бројача.

2.ФИ.2.5.1. Зна основе специјалне теорије релативности и појмове контракција дужине и дилатација времена.

2.ФИ.2.5.2. Разуме основна својства проводника, полупроводника и изолатора на основу зонске теорије кристала. Зна основна својства суперпроводника.

2.ФИ.2.5.3. Објашњава појаве: фотоефекат, радиоактивност, трансмутација елемената, фисија, фузија, емисија и апсорпција зрачења, енергија везе, стимулисано зрачење и ласерски ефекат.

2.ФИ.2.5.4. Објашњава основне моделе у атомској физици, Борове нивое енергије, изградњу периодног система, структуру језгра.

2.ФИ.2.5.5. Зна поделу и основне карактеристике елементарних честица (фермиони и бозони), као и интеракције међу њима.

2.ФИ.2.5.6. Познаје закон апсорпције зрачења при проласку кроз материјале.

6. Област АСТРОНОМИЈА

Обухвата, поред већ наведеног на основном нивоу, следеће:

Појмове и појаве: момент импулса планете, секторска брзина, средња брзина планете, брзине у перихелу и афелу, дневна и годишња паралакса, парсек, сферне координате (азимут, висина, часовни угао, ректасцензија, деклинација), звездано, право, средње, светско, зонско и указно време, календари, флукс, интензитет светлости, осветљеност, привидна и апсолутна звездана величина, спектрална класа звезде, Х-Р дијаграм, помрачење Сунца и Месеца, двојне и променљиве звезде (цефеиде, нове и супернове), галаксије, ширење васионе, старост васионе, Велики прасак и реликтно зрачење;

Физичке и астрономске законе: Њутново проширење трећег Кеплеровог закона, Погсонов закон, закон зрачења апсолутног црног тела и Хаблов закон;

Посматрања и мерења: ученик се самостално оријентише на основу изгледа дневног и ноћног неба и мерењем дужине сенке Сунца одређује положај меридијана места. Користи школски телескоп за посматрање Месеца, планета и Јупитерових сателита.

2.ФИ.2.6.1. Разуме све појмове и релације везане за Кеплерове законе, и то примењује да објасни карактеристичне положаје унутрашњих и спољашних планета преко правог кретања планета, и познаје историјски развој идеја о геоцентричном и хелиоцентричном систему.

2.ФИ.2.6.2. Примењује астрономске паралаксе за одређивање величине небеских тела у Сунчевом систему и удаљености звезда. Зна поделу телескопа и њихову примену.

2.ФИ.2.6.3. Разуме и примењује елементе сферног хоризонтског и екваторског координатног система на привидно обртање небеске сфере и привидно дневно и годишње кретање Сунца; разуме начин рачунања времена у астрономији, везу између времена и географске дужине, као и систем израде календара.

2.ФИ.2.6.4. Познаје основне фотометријске величине и њихове јединице и примењује законе фотометрије на звезде (привидна величина, Погсонов закон, апсолутна звездана величина); примењује законе зрачења апсолутног црног тела на зрачење звезда, зна класификацију звезда по температури и сјају, и то примењује да скицира Х-Р дијаграм; зна старост Сунца и да масивније звезде краће живе; зна да постоје двојне и променљиве звезде.

2.ФИ.2.6.5. Разуме карактеристике мирног и активног Сунца и то примењује да објасни утицај Сунчеве активности на Земљу и живи свет; примењује знања о кретању Земље и Месеца на помрачења Сунца и Месеца; зна физичка и хемијска својства и могућност настањивости планета, њихових сателита, планета патуљака, астероида, комета и метеора; упознаје се са елементима Миланковићеве теорије ледених доба.

2.ФИ.2.6.6. Зна структуру и поделу галаксија према облику; зна да се васиона шири и примењује Хаблов закон за одређивање растојања до галаксија и старости васионе.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на **напредном нивоу** у свакој области.

Напредни ниво

1. Област МЕХАНИКА

Обухвата, поред већ наведеног на средњем и основном нивоу, следеће:

Појмове и појаве: неинерцијални референтни систем, центрифугирање, ламинарно и турбулентно кретање, амортизоване осцилације, резонанција, површински напон и вискозност флуида;

Физичке величине: инерцијална сила, јачина гравитационог поља, гравитациона потенцијална енергија, коефицијент површинског напона;

Физичке законе и једначине: Њутнов закон вискозности, Кеплерове законе, закон одржања момента импулса, закон одржања масе и енергије, Доплеров ефекат;

Експерименте и огледе: одређивање: коефицијента трења, густине тела, периода осциловања, модула еластичности, фреквенције и брзине звука.

2.ФИ.3.1.1. Примењује законе кинематике, динамике и гравитације за решавање сложенијих задатака; разуме појам и деловање инерцијалних сила.

2.ФИ.3.1.2. Користи и разуме међумолекулске интеракције у флуидима за објашњење површинског напона и вискозности течности.

2.ФИ.3.1.3. Објашњава појаве везане за принудне осцилације; пригушене осцилације, Доплеров ефекат и слагање таласа; зна да решава сложене задатке о осцилацијама и таласима.

2.ФИ.3.1.4. Описује и објашњава физичке појаве: котрљање, равномерно променљиво кружно кретање, пренос механичких таласа кроз течности и гасове, динамичка равнотежа тела, механичка осциловања и таласи; користи уређаје и мерне инструменте за одређивање физичких величина, на пример, коефицијент површинског напона, модул еластичности, фреквенција осциловања звучне виљушке, момент инерције, убрзање куглице која се котрља низ коси жлеб.

2.ФИ.3.1.5. Представља резултате мерења таблично и графички и на основу тога долази до емпиријске зависности: убрзања куглице од нагибног угла жлеба, силе трења од степена углачаности подлоге, периода осциловања физичког клатна од његове редуковане дужине, амплитуде амортизованог осциловања тега на опрузи од времена.

2. Област ТОПЛОТНА ФИЗИКА

Обухвата, поред већ наведеног на средњем и основном нивоу, следеће:

Појмове и појаве: график Максвелове расподеле молекула по брзинама, адијабатски процес, уређај за хлађење, потенцијална крива, Карноов циклус, тројна тачка, засићена и незасићена пара, критична температура;

Физичке величине: највероватнија брзина молекула, средња брзина молекула, средња квадратна брзина молекула, Поасонов - адијабатски коефецијент, број степени слободе, средња дужина слободног пута и ефективни пресек;

Физичке законе и једначине: трећи закон термодинамике и једначине адијабатских процеса.

2.ФИ.3.2.1. Тумачи график Максвелове расподеле молекула по брзинама, дијаграме који приказују промене стања гаса у сложеним или цикличним процесима и график који описује међусобну интеракцију између молекула - потенцијалну криву; разуме величине: тројна тачка, средња дужина слободног пута и ефективни пресек судара.

2.ФИ.3.2.2. Разуме како од сложености молекула зависи број степени слободе, Поасонове (адијабатске) константе и унутрашња енергија гаса и препознаје једначине адијабатског процеса; решава сложеније рачунске и проблемске задатке из топлотне физике.

2.ФИ.3.2.3. Користи везу између макро и микро параметара гаса (притиска и средње кинетичке енергије молекула гаса, температуре и средње кинетичке енергије молекула гаса) за објашњење гасних процеса и појава у системима са великим бројем честица.

3. Област ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗАМ

Обухвата, поред већ наведеног на основном и средњем нивоу, следеће:

Појмове: електрични дипол, дијамагнетици, парамагнетици и феромагнетици, магнетни хистерезис, енергија електричног и магнетног поља, трансформатор, притисак електромагнетних таласа;

Физичке величине: магнетни момент струјне контуре, магнетни момент атома;

Физичке законе: Гаусова теорема;

Експерименте и огледе: одређивање карактеристика трансформатора, Херцови огледи.

2.ФИ.3.3.1. Објашњава физичке појаве: деловање спољашњег електричног поља на дипол, различито понашање дијамагнетика, парамагнетика и феромагнетика у спољашњем магнетном пољу и, на основу тога, наводи примере практичне примене феромагнетика, магнетни хистерезис, принцип рада генератора наизменичне струје заснован на Фарадејевом закону електромагнетне индукције, принцип рада Теслиног трансформатора, притисак електромагнетних таласа.

2.ФИ.3.3.2. Уме да одреди јачину електричног поља два или више тачкастих наелектрисања у различитој геометријској конфигурацији и да израчуна поље наелектрисаних тела применом Гаусове теореме.

2.ФИ.3.3.3. Разуме појам енергије електричног и магнетног поља и израчунава, на основу познатих релација, енергију електричног поља у плочастом кондензатору и магнетну енергију у соленоиду.

2.ФИ.3.3.4. Повезујући знања о макропојавама у области магнетизма са честичном структуром, односно атомом, разуме микропојаве, на пример, на основу познавања магнетног момента струјне контуре, разуме магнетни момент атома и његову везу са орбиталним моментом.

2.ФИ.3.3.5. Решава сложеније проблеме, рачунске и експерименталне задатке, и формулише научна објашњења појава примењујући законе електростатике, електродинамике и магнетизма и истраживачки приступ, не само у оквиру наставног предмета, већ их препознаје и решава и у пракси и свакодневном животу. На пример, осмишљава начин решавања проблема у струјним колима са Р, Л, Ц елементима, експериментално их одређује и тумачи добијене резултате; разуме физичке процесе и релације у вези са осцилаторним ЛЦ колом.

4. Област ОПТИКА

Обухвата, поред већ наведеног на средњем и основном нивоу, следеће:

Појмови и појаве: просторни угао, флукс, интензитет, осветљеност, сјај извора, моћ раздвајања оптичких инструмената;

Физичке законе: Малусов и Брустеров закон, Доплеров ефекат у оптици, Ламбертов закон;

Експерименте и огледе: одређивање оптичке јачине сочива, индекса преламања, увећања микроскопа.

2.ФИ.3.4.1. Уме да одреди зависност увећања сферних сочива и огледала од положаја предмета и користи оптичарску једначину за израчунавање параметара оптичких сочива.

2.ФИ.3.4.2. Зна да објасни конструктивну и деструктивну интерференцију.

2.ФИ.3.4.3. Разуме фотометријске појмове и релације.

2.ФИ.3.4.4. Објашњава дифракцију помоћу Хајгенсовог принципа; двојно преламање, Брустеров и Малусов закон.

5. Област САВРЕМЕНА ФИЗИКА

Обухвата, поред већ наведеног на средњем и основном нивоу, следеће:

Појмове: апсолутно црно тело, кварк, лептон, квантни бројеви;

Физичке величине: енергија, маса и спин елементарних честица;

Физичке законе и једначине: релативистички закон сабирања брзина, Ајнштајнова релација за везу између масе и енергије, Паулијев принцип, Де Бројева релација, Шредингерова једначина, Хајзенбергове релације, закон радиоактивног распада, закони зрачења АЦТ;

Експерименте и огледе: одређује специфично наелектрисање електрона, струјно напонску карактеристику полупроводничких елемената.

2.ФИ.3.5.1. Тумачи релативистички карактер времена, дужине и масе; разуме везу масе и енергије. Зна шта објашњава Општа теорија релативности.

2.ФИ.3.5.2. Анализира појаве: фотоефекат, Комптонов ефекат, радиоактивност, рендгенско зрачење, зрачење апсолутног црног тела, нуклеарне реакције, закон радиоактивног распада.

2.ФИ.3.5.3. Примењује Боров модел атома за објашњење спектра атома и изградњу Периодног система елемената и зонску теорију кристала за објашњење проводљивости метала и својстава полупроводника.

2.ФИ.3.5.4. Анализира Де Бројеву релацију, Хајзенбергове релације неодређености и дуалну природу материје.

2.ФИ.3.5.5. Користи решења Шредингерове једначине за објашњење квантних ефеката у микросвету.

6. Област АСТРОНОМИЈА

Обухвата, поред већ наведеног на средњем и основном нивоу, следеће:

Појмове и појаве: плимске силе Месеца и Сунца, брзине звезда, еволуција звезда, браон патуљци, бели патуљци, неутронске звезде, пулсари, црне рупе, еволуција Сунчевог система, екстрасоларне планете, међузвездана материја, активне галаксије, квазари, модели васионе, тамна материја и енергија;

Посматрања и мерења: Ученик самостално планира и изводи астрономска посматрања помрачења, временског изједначења, метеора, примењује школски телескоп за пројекције Сунца (анализира број пега) и посматрања сјајних маглина и галаксија.

2.ФИ.3.6.1. Примењује Кеплерове законе и анализира кретање планета, њихових сателита и двојних звезда и разуме гравитационо дејство Месеца и Сунца на водени омотач Земље.

2.ФИ.3.6.2. Користи Доплеров ефекат у оптици за рачунање радијалне брзине звезда и примењује сопствено кретање звезда да израчуна тангенцијалну брзину; примењује Погсонов закон за израчунавање удаљености звезда, њиховог полупречника, температуре и масе.

2.ФИ.3.6.3. Разуме и анализира еволуцију звезда у зависности од њихове масе; зна коначне фазе у животу звезда; зна хипотезе о еволуцији Сунчевог система и има сазнања о постојању екстрасоларних планета.

2.ФИ.3.6.4. Примењује карактеристике двојних и променљивих звезда (цефеиде и супернове) за одређивање масе и удаљености звезда; зна поделу и физичка својства маглина и међузвездане материје.

2.ФИ.3.6.5. Зна физичке карактеристике нормалних и активних галаксија; познаје космолошке моделе васионе и зна да постоји тамна материја и енергија.

ХЕМИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе хемије у гимназији је развој доменских хемијских знања, техничко-технолошких знања, развој општих когнитивних способности и комуникацијаких способности, као прирпема за даље универзитетско образовање и оспособљавање за примену хемијских знања у свакодневном животу, решавање проблема у новим и непознатим ситуацијама и развијање одговорног односа према себи, другима и животној средини.

Задаци наставе хемије су да ученици:

- развију хемијску научну писменост и способност комуникација у хемији;
- оспособе се за претраживање хемијских информација применом савремених информационих технологија;
- овладају основама научног метода у хемији и схвате значај хемијског експеримента као примарног извора знања и основног метода сазнавања у хемији;
- разумеју појаве и процесе у природи са аспекта хемијског изучавања;
- разумеју однос условљености својстава супстнци њиховом структуром;
- разумеју условљеност својстава хемијског система његовим квалитативним саставом и квантитативним односом његових компоненти;
- примењују основне хемијске концепте (корпускуларни концепт, концепт одржања материје, концепт равнотеже, концепт развојности хемијских теорија) за тумачење хемијских структутура и процеса:
- овладају основним техникама лабораторијског рада;
- разумеју значај хемијске производње за савремено друштво;
- разумеју значај хемије за различите савремене технологије;
- развију свест о повезаности хемије у систему природних наука са техничко-технолошким, социо-економским и друштвеним наукама;
- буду оспособљени за заштиту од потенцијалних ризика у хемији и науче да адекватно реагују при незгодама у хемијској лабораторији и свакодневном животу;
- разумеју значај хемије и хемијске производње за одрживи развој;
- развију одговоран став према коришћењу супстанци у свакодневном животу и професионслном раду;
- развију осетљивост за проблеме и способност решавања проблема , логичко и критичко мишљење;
- развију одговорност, систематичност, прецизност у раду и позитиван став према учењу;
- развију свест о сопственом знању и потреби за перманентним хемијским образовањем;
- унапреде сарадњу и тимски рад.

I разред

гимназија општег типа и гимназија природно-математичког смера[2]

(2 часа недељно, 74 часа годишње; 64 часа теоријске наставе, 10 часова вежби)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ВРСТЕ СУПСТАНЦИ

СТРУКТУРА АТОМА

ХЕМИЈСКЕ ВЕЗЕ

ДИСПЕРЗНИ СИСТЕМИ

ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ

КИСЕЛИНЕ, БАЗЕ И СОЛИ

ОКСИДОРЕДУКЦИОНЕ РЕАКЦИЈЕ

[2] Садржаји теоријске наставе, у сва четири разреда, идентични су за општи тип гимназије и природно-математички смер. Садржаји програма вежби за ученике другог и трећег разреда природно-математичког смера исказани су посебно.

II разред

гимназија општег типа и гимназија природно-математичког смера

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ПЕРИОДНИ СИСТЕМ ЕЛЕМЕНАТА

ВОДОНИК

ЕЛЕМЕНТИ 1. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

ЕЛЕМЕНТИ 2. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

ЕЛЕМЕНТИ 14. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА

ЕЛЕМЕНТИ 15. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

ЕЛЕМЕНТИ 16. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

ЕЛЕМЕНТИ 17. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

ЕЛЕМЕНТИ 18. ГРУПЕ ПЕРИОДНОГ СИСТЕМА ЕЛЕМЕНАТА

ЛАНТАНИДИ И АКТИНИДИ

ХЕМИЈСКИ АСПЕКТИ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

III разред

гимназија општег типа и гимназија природно-математичког смера

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

УВОД У ОРГАНСКУ ХЕМИЈУ

АЛКАНИ И ЦИКЛОАЛКАНИ

АЛКЕНИ И ДИЕНИ

АЛКИНИ

ПОЛИМЕРИ

АРОМАТИЧНИ УГЉОВОДОНИЦИ

ХАЛОГЕНИ ДЕРИВАТИ УГЉОВОДОНИКА

АЛКОХОЛИ И ФЕНОЛИ

ЕТРИ

АЛДЕХИДИ И КЕТОНИ

КАРБОКСИЛНЕ КИСЕЛИНЕ И ЊИХОВИ ДЕРИВАТИ

ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА АЗОТОМ

ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА СУМПОРОМ

ХЕТЕРОЦИКЛИЧНА ЈЕДИЊЕЊА

БОЈЕ

МЕТОДЕ КАРАКТЕРИЗАЦИЈЕ ОРГАНСКИХ ЈЕДИЊЕЊА

IV разред

гимназија општег типа и гимназија природно-математичког смера

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

УГЉЕНИ ХИДРАТИ

ЛИПИДИ

АЛКАЛОИДИ И АНТИБИОТИЦИ

ПРОТЕИНИ

ВИТАМИНИ И ХОРМОНИ

НУКЛЕИНСКЕ КИСЕЛИНЕ

ОСНОВИ МЕТАБОЛИЗМА

БИОТЕХНОЛОГИЈА И ЊЕНЕ МОГУЋНОСТИ

ХЕМИЈСКИ АСПЕКТИ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (5)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Током реализације наставног програма хемије за гимназију неопходно је имати у виду високи дидактички потенцијал хемије као наставног предмета и когнитивне узрасне карактеристике ученика, те сходно томе активности ученика и наставника у наставном процесу ускладити са дефинисаним циљевима и задацима наставе. Посебну пажњу треба обратити на коришћење интерактивних метода наставе и учења због њихове високе образовне и мотивационе вредности у свим сегементима наставе.

Садржаји програма хемије у гимназији општег типа и природно-математичког смера су организовани тако да се у првом разреду изучавају садржаји опште хемије, у другом садржаји неорганске хемије, у трећем садржаји органске хемије и у четвртом садржаји основа биохемије. На друштвено-језичком смеру, у првом разреду се изучавају садржаји опште и неорганске хемије, а у другом садржаји органске хемије и основа биохемије. Хемија као наставни предмет има висок дидактички потенцијал јер:

- хемија подстиче прелазак са конкретног на апстрактно мишљење,
- хемија је наука са изуетном динамиком развоја, а хемијска струка једна је од струка будућности,
- хемија је природна наука и у садејству са физиком и биологијом омогућава разумевање природе у јединству појава и процеса који се у њој збивају,

· на хемији се заснива развој многих савремених технологија, који је значајан показатељ нивоа развијености друштва,

· хемијски процеси у технолошкој производњи носе и озбиљне ризике за друштвене заједнице и одрживи развој друштва је могућ само уз адекватно хемијско образовање.

Динамика савременог развоја хемијских научних дисциплина резултује огромним повећањем корпуса хемијских знања. Да би се избегло оптерећивање наставних програма хемије у оваквим условима развоја хемије као науке, неопходно је да се ученицима у гимназији омогући разумевање хемијског аспекта изучавања природе тако што ће се у настави хемије пажња усредсредити на разумевање основних идеја и концепата у хемији, развој научног метода сазнавања у хемији и значај хемије у свакодневном животу. Ученици, као основне идеје хемије, треба да разумеју да су својства супстанци и могућности њихове примене непосредно условљене њиховом хемијском структуром, као и да су својства хемијског система условљена квалитативним саставом и квантитативним односом компоненти у њему. За разумевање ових идеја и концепата у настави хемије је потребно синхронизовано представљање хемијских знања на макро, микро и симболичком нивоу репрезентације. Когнитивне карактеристике ученика гимназије омогућавају већу заступљеност микроскопског и симболичког нивоа репрезентације, као и интеграцију и симултану примену сва три нивоа. Међутим, у настави хемије увек треба поћи од тога да је хемијски експеримент, као примарни извор знања и као основни метод сазнавања у хемији, кључни механизам за корелацију међу свим нивоима репрезентације знања. При томе посебну пажњу треба посветити прецизности примене хемијског језика (на пример, изводи се хемијска реакција, а пише се хемијска једначина). Симултана примена различитих нивоа репрезентације знања у хемији може да изазове когнитивно преоптерећење услед дељења пажње. У таквим случајевима треба сегментисати садржаје (делити их у мање целине).

У почетним разредима, посебно код изучавања високоапстрактних појмова (структура супстанци, ток хемијске реакције, хемијска кинетика, термохемија) пожељно је према потреби користити и инструкције примерене конкретно операционој фази мишљења уз већи удео макроскопског нивоа представљања знања. Основне хемијске концепте (корпускуларни концепт, концепт одржања материје, концепт равнотеже) треба засновати на брижљиво одабраним садржајима са високом информативном вредношћу за ученике, при чему наставне ситуације треба дизајнирати тако да мотивишу ученике за њихово изучавање. Посебно је важно да ученици разумеју развојност концепата и теорија у хемији, (на пример, развојност корпускуларног концепта кроз развојност теорија о структури атома и развојност теорија хемијске везе). За разумевање хемијских концепата од највећег је значаја хемијска научна писменост која у овом узрасту подразумева познавање хемијске научне терминологије, номенклатуре и симболике на нивоу основне научне комуникације. У области неорганске и органске хемије, због многобројности изучаваних објеката (хемијских елемената и њихових једињења), веома је важно бавити се проблематиком класификација, класификационих система и хијерархијских односа у њима. Посебно је важно инсистирати на систематском организовању знања применом концептних мапа, као и радити на развоју функционалних и дескриптивних критеријума класификације у концептуалне Потребно је истаћи да је Периодни систем елемената најсавршенији класификациони систем у природним наукама и оспособити ученике да га користе за дедукцију својстава хемијских елемената и њихових једињења. За изучавање сложених технолошких поступака и комплексних метаболичких процеса погодно је користити шематске репрезентације.

Настава хемије у гимназији треба да омогући ученицима и стицање одговарајућих техничко-технолошких знања. С обзиром да ученици средњошколског узраста разумеју узрочно-последичне везе у изучавању оваквих садржаја треба инсистирати на корисности и ризицима од хемијске производње. Треба имати у виду да се ученици током гимназијског образовања професионално опредељују, те сходно томе бирати садржаје тако да се у прегледу сагледају значајне савремене хемијске технологије. При томе посебно треба истицати убрзани техничко-технолошки развој и неопходност перманентног образовања у овој области. Садржаје о хемијским аспектима заштите животне средине радити у корелацији са наставом биологије, превасходно екологије. За ученике друштвено-језичког смера, знања из ове области су део опште културе и треба да их разумеју само у функцији одрживог развоја. За развој ових знања погодне су метода ученичких пројеката и наставне екскурзије.

Настава хемије у природно-математичком смеру гимназије треба да омогући развој процедуралних хемијских знања. Кроз лабораторијске вежбе ученици треба да овладају лабораторијским техникама и техникама различитих мерења у хемији. Ученици треба да воде лабораторијски дневник.

Настава хемије у гимназији треба да оспособи ученике за самостално коришћење савремених информационих технологија у учењу хемије, претраживању хемијских информација и савременој комуникацији у хемији.

Настава хемије у гимназији треба да допринесе даљем развоју комуникацијских способности. За развој комуникацијских способности посебно је погодна метода ученичких пројеката. Израда самосталних или групних ученичких пројеката у хемији мотивише ученике да претражују изворе хемијских информација, изнесу сопствене идеје у форми хипотеза, да их образложе, планирају истраживање, спроведу га, елаборирају, критички процењују добијене резултате и преузимају одговорност. За развој метакогнитивних знања (свест о сопственом знању) у гимназијској настави хемије погодно је користити методу концептног мапирања.

Ученичка постигнућа треба континуирано пратити као усмену и писану евалуацију, а посебну пажњу треба посветити евалуацији процедуралних знања и њиховом уделу у укупној оцени ученика.

Редослед наставних тема је обавезујући, а предлаже се следећи број часова, потребних за њихову реализацију, као оријентациони:

У првом разреду општег типа гимназије и природно-математичког смера: Врсте супстанци (3), Структура атома (10), Хемијске везе (13), Дисперзни системи (8), Хемијске реакције (17), Киселине, базе и соли (14), Оксидоредукционе реакције (9).

У првом разреду друштвено језичког смера : Врсте супстанци (3), Структура супстанци (17), Дисперзни системи (12), Хемијске реакције (18), Хемија елемената и једињења(20), Хемијски аспекти загађивања животне средине (4).

У другом разреду општег типа гимназије и природно-математичког смера:

Периодни систем елемената (2), Водоник (3), Елементи 1. групе периодног система елемената (5), Елементи 2. групе периодног система елемената (5), Елементи 13. групе периодног система елемената (4), Елементи 14. групе периодног система (6), Елементи 15. групе периодног система елемената (8), Елементи 16. групе периодног система елемената (7), Елементи 17. групе периодног система елемената (6), Елементи 18. групе периодног система елемената (2), Прелазни метали (20), Лантаниди и актиниди (2), Хемијски аспекти загађивања животне средине (2).

Садржаји програма вежби за други разред гимназије природно-математичког смера: Увод у лабораторијску технику (7); Основне лабораторијске операције (5); Реакције и својства неорганских супстанци (23).

У другом разреду друштвено језичког смера : Увод у органску хемију (5), Угљоводоници (14), Органска кисеонична једињења (25), Органска азотна једињења (14), Витамини, хормони, алкалоиди, антибиотици (8), Хемијски аспекти загађивања животне средине (4).

У трећем разреду општег типа гимназије и природно-математичког смера: Увод у органску хемију (7); Алкани и циклоалкани (5); Алкени и диени (5); Алкини (2);Полимери (4), Ароматични угљоводоници (6); Халогени деривати угљоводоника (4); Алкохоли и феноли (7); Етри (2); Алдехиди и кетони (6); Карбоксилне киселине и њихови деривати (7); Органска једињења са азотом (6); Органска једињења са сумпором (2); Хетероциклична једињења (5); Боје (2).Методе карактеризације органских једињења (2);

Садржаји програма вежби за трећи разред гимназије природно-математичког смера: Методе изоловања и пречишћавања органских једињења (8); Реакције и својства органских једињења (18); Препаративна органска хемија (4); Интеракција електромагнетног зрачења и хемијских супстанци (6).

У четвртом разреду општег типа гимназије и природно-математичког смера: Угљени хидрати (10); Липиди (5); Алкалоиди и антибиотици (3); Протеини (12); Витамини и хормони (3); Нуклеинске киселине (10); Основи метаболизма (14); Биотехнологија и њене могућности (2); Хемијски аспекти загађивања животне средине (5).

ХЕМИЈА

Општа предметна компетенција

Учењем хемије ученик развија разумевање за повезаност структуре супстанце са њеним својствима и практичном применом. Тиме развија научну писменост као основу за: (а) праћење информација о доприносу хемије технолошким променама које се уграђују у индустрију, пољопривреду, медицину, фармацију и побољшавају квалитет свакодневног живота; (б) дискусију о питањима/темама у вези са заштитом животне средине, иницијативу и предузимљивост у заштити животне средине; (в) критичко преиспитивање информација у вези с различитим производима индустрије (материјалима, прехрамбеним производима, средствима за хигијену, лековима, горивом, ђубривима), њиховим утицајем на здравље и животну средину; (г) доношење одлука при избору и примени производа. На крају средњег образовања сваки ученик безбедно рукује супстанцама и комерцијалним производима на основу познавања својстава и промена супстанци које улазе у састав производа.

Кроз наставу и учење хемије ученик упознаје научни метод којим се у хемији долази до података, на основу којих се формулишу теоријска објашњења и модели, и оспособљен је да кроз експериментални рад сазнаје о својствима и променама супстанци. Унапређена је способност сваког ученика да користи информације исказане хемијским језиком: хемијским терминима, хемијским симболима, формулама и хемијским једначинама.

Основни ниво

На крају средњег образовања ученик разуме шта је предмет истраживања хемије као науке, како се у хемији долази до сазнања, као и улогу и допринос хемије у различитим областима људске делатности и у укупном развоју друштва. Ученик рукује производима/супстанцама (неорганским и органским једињењима) у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања супстанци (производа) и о одлагању отпада и предузима активности које доприносе заштити животне средине. Избор и примену производа (материјала, прехрамбених производа, средстава за хигијену и сл.) базира на познавању својстава супстанци. Припрема раствор одређеног процентног састава према потребама у свакодневном животу и/или професионалној делатности за коју се образује. Правилну исхрану и остале активности у вези са очувањем здравља заснива на познавању својстава и извора биолошки важних једињења и њихове улоге у живим системима. Ученик уме да правилно и безбедно изведе једноставне огледе и објасни добијене резултате или пронађе објашњење у различитим изворима, користећи се хемијским језиком (терминима, хемијским симболима, формулама и хемијским једначинама).

Средњи ниво

На крају средњег образовања ученик повезује примену супстанци у свакодневном животу, струци и индустријској производњи с физичким и хемијским својствима супстанци, а својства супстанци са структуром и интеракцијама између честица. Повезује узроке хемијских реакција, топлотне ефекте који прате хемијске реакције, факторе који утичу на брзину хемијске реакције и хемијску равнотежу са примерима хемијских реакција у свакодневном животу, струци и индустријској производњи. Ученик разуме улогу експерименталног рада у хемији у формирању и проверавању научног знања, идентификовању и синтези једињења, и уме да у експерименталном раду прикупи квалитативне и квантитативне податке о својствима и променама супстанци. Користи одговарајућу хемијску терминологију, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине. Прати дискусију и, на основу аргумената, заузима став о улози и примени хемије у свакодневном животу, о ефектима савремене технологије и технолошких процеса на друштво и животну средину.

Напредни ниво

На крају средњег образовања ученик може да предвиди физичка и хемијска својства супстанци на основу електронске конфигурације атома елемената, типа хемијске везе и утицаја међумолекулских интеракција. Ученик предвиђа својства дисперзног система и примењује различите начине квантитативног изражавања састава раствора. Планира, правилно и безбедно изводи хемијске реакције, израчунава масу, количину и број честица супстанци које

учествују у реакцији, користи изразе за брзину реакције и константу равнотеже. Ученик има развијене вештине за лабораторијски рад, истраживање својстава и промена супстанци и решавање проблема. У објашњавању својстава и промена супстанци користи одговарајуће хемијске термине, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине. Дискутује о улози хемије у свакодневном животу, о ефектима савремене технологије и технолошких процеса на друштво и животну средину. Предлаже активности у циљу очувања животне средине.

Специфична предметна компетенција: ХЕМИЈСКА ПИСМЕНОСТ

На крају средњег образовања ученик је формирао хемијску писменост као основу за праћење развоја хемије као науке и за разумевање повезаности хемије, хемијске технологије и развоја друштва. Хемијска писменост помаже доношењу одлука у вези с коришћењем различитих производа у свакодневном животу, као и активном односу према очувању здравља и животне средине.

Основни ниво

Ученик је формирао појмовни оквир као основу за разумевање окружења у коме живи, посебно својстава и промена супстанци и комерцијалних производа с којима је у контакту у свакодневном животу и струци. Правилном употребом супстанци брине о очувању здравља и животне средине. Има развијене вештине за безбедно и одговорно руковање супстанцама (производима) и правилно складиштење отпада.

Средњи ниво

Ученик је формирао појмовни оквир за праћење информација у области хемије као науке, о доприносу хемије развоју технологије и друштва. Сагледава квалитативне карактеристике и квантитативне односе у хемијским реакцијама и повезује их са утицајима на животну средину, производњу и развој друштва. Појмовни оквир помаже праћењу јавних дискусија у вези с применом одређене технологије и утицају на здравље појединца и животну средину, као и за доношење одлука у вези с избором производа и начином њиховог коришћења.

Напредни ниво

На крају средњег образовања ученик примењује фундаменталне принципе у вези са структуром, својствима и променама супстанци у осмишљавању стратегије и решавању проблема, постављању хипотеза и планирању истраживања за проверу хипотеза, анализирању и интерпретацији прикупљених података и извођењу закључака на основу података и чињеница. Ученик вреднује поступке и алтернативне приступе решавању проблема, вреднује добијене резултате и доноси одлуке на основу разумевања хемијских појмова.

Специфична предметна компетенција: НАУЧНИ МЕТОД У ХЕМИЈИ И ХЕМИЈСКИ ЈЕЗИК

На крају средњег образовања ученик прикупља податке о својствима и променама супстанци посматрањем и мерењем; планира и описује поступак; правилно и безбедно рукује супстанцама, прибором, посуђем и инструментима; представља резултате табеларно и графички; уочава трендове и користи хемијски језик (хемијски термини, хемијски симболи, формуле и хемијске једначине) за формулисање објашњења, закључака и генерализација.

Основни ниво

Ученик прати поступак и уме да: испита својства и промене супстанци; изведе мерење физичких величина; правилно и безбедно рукује супстанцама, прибором, посуђем и инструментима; опише поступак и представи резултате према задатом обрасцу; објасни добијене резултате или пронађе објашњење у различитим изворима, користећи хемијску терминологију, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине.

Средњи ниво

Ученик уме да: у експерименталном раду прикупи квалитативне и квантитативне податке о својствима и променама супстанци; користи одговарајућу апаратуру и инструменте; мери, рачуна и користи одговарајуће јединице; формулише објашњења и закључке користећи хемијски језик (термине, хемијске симболе, формуле и хемијске једначине).

Напредни ниво

Ученик планира и изводи експерименте (анализира проблем, претпоставља и дискутује могућа решења/резултате; идентификује променљиве, планира поступке за контролу независних променљивих, прикупља податке о зависним променљивим); анализира податке, критички преиспитује поступке и резултате, објашњава уочене правилности и изводи закључке; припрема писани или усмени извештај о експерименталном раду/истраживању; приказује резултате мерења водећи рачуна о тачности инструмента и значајним цифрама. Размењује информације повезане с хемијом на различите начине, усмено, у писаном виду, у виду табеларних и графичких приказа, помоћу хемијских симбола, формула и хемијских једначина.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **основном нивоу** у свакој области.

Основни ниво

1. Област ОПШТА ХЕМИЈА

2.ХЕ.1.1.1. Описује структуру атома елемената користећи: *З, А, Н(п+), Н(е⁻), Н(н°);* повезује структуру атома метала и неметала с њиховим положајем у Периодном систему елемената и на основу тога описује физичка својства и реактивност елемената.

2.ХЕ.1.1.2. Повезује физичка и хемијска својства супстанци из свакодневног живота и струке са структуром: честицама које граде супстанце (атоми елемената, молекули елемената, молекули једињења и јони), типом хемијске везе и међумолекулским интеракцијама.

2.ХЕ.1.1.3. Препознаје примере суспензија, емулзија, колоида и правих раствора у свакодневном животу и струци и употребу базира на познавању њихових својстава.

2.ХЕ.1.1.4. Описује утицај температуре на брзину растварања и растворљивост супстанци; изводи потребна израчунавања и припрема раствор одређеног процентног састава за потребе у свакодневном животу и струци; препознаје значење количинске концентрације.

2.ХЕ.1.1.5. Разликује и описује киселине, базе и соли, утврђује кисело-базна својства раствора помоћу индикатора и на основу пХ вредности и повезује с примерима из свакодневног живота и струке.

2.ХЕ.1.1.6. Саставља хемијске једначине једноставних реакција и, на основу њих, сагледава односе између масе, количине и броја честица реактаната и производа.

2.ХЕ.1.1.7. Препознаје да су све хемијске реакције праћене променом енергије; разликује примере хемијских реакција током којих се енергија ослобађа (егзотермне реакције) или везује (ендотермне реакције) и препознаје примере примене хемијских реакција на основу топлотних ефеката који их прате.

2.ХЕ.1.1.8. Наводи факторе који утичу на брзину хемијске реакције и хемијску равнотежу.

2.ХЕ.1.1.9. Описује процесе оксидације и редукције; препознаје примере ових процеса у свакодневном животу и струци; разликује пожељне од непожељних процеса и наводи поступке којима се ти процеси спречавају (заштита метала од корозије).

2. Област НЕОРГАНСКА ХЕМИЈА

2.ХЕ.1.2.1. Описује налажење метала и неметала у природи; наводи најважније легуре и описује њихова својства; испитује огледима и описује основна физичка својства метала и неметала; наводи примену метала, неметала и племенитих гасова у свакодневном животу и струци.

2.ХЕ.1.2.2. Испитује огледима и описује реактивност алуминијума, гвожђа, бакра и цинка с кисеоником, водом и хлороводоничном киселином, као и реакције кисеоника с водоником, угљеником и сумпором.

2.ХЕ.1.2.3. Препознаје неорганска једињења значајна у свакодневном животу и струци на основу назива и формуле и повезује својства и примену тих једињења.

3. Област ОРГАНСКА ХЕМИЈА

2.ХЕ.1.3.1. Препознаје угљоводонике, алкохоле, алдехиде, кетоне, карбоксилне киселине, естре и примарне амине на основу структурне формуле, функционалне групе, назива према ИУПАЦ номенклатури и тривијалног назива који се користи у струци.

2.ХЕ.1.3.2. Описује физичка својства (агрегатно стање, температура топљења и кључања, растворљивост у поларним и неполарним растварачима, густина) угљоводоника, алкохола, алдехида, кетона, карбоксилних киселина, естара и примарних амина и повезује их са структуром њихових молекула и међумолекулским интеракцијама.

2.ХЕ.1.3.3. Наводи хемијске реакције угљоводоника (сагоревање и полимеризација), алкохола (оксидација до алдехида и карбоксилних киселина и сагоревање) и карбоксилних киселина (неутрализација, естерификација).

2.ХЕ.1.3.4. Повезује физичка и хемијска својства органских једињења и њихових смеша с употребом и значајем у свакодневном животу, струци и хемијској индустрији (земни гас, нафта, пластичне масе, каучук, гума, боје, ацетилен, метанол, етанол, етилен-гликол, глицерол, формалдехид, ацетон, мрављa киселина, сирћетна киселина, бензоева киселина, лимунска киселина, млечна киселина, палмитинска киселина, стеаринска киселина, олеинска киселина).

4. Област БИОХЕМИЈА

2.ХЕ.1.4.1. Описује структуру и физичка својства: моносахарида, дисахарида и полисахарида (глукозе, фруктозе, сахарозе, лактозе, скроба, гликогена и целулозе), естара који су главна компонента масти, уља, воскова, и аминокиселина као мономерних јединица протеина.

2.ХЕ.1.4.2. Наводи улогу и заступљеност угљених хидрата, масти, уља, воскова, протеина и витамина у живим системима, као и улогу ДНК.

2.ХЕ.1.4.3. Познаје алкалоиде као природна и синтетичка хемијска једињења која имају корисна и штетна физиолошка дејства.

2.ХЕ.1.4.4. Познаје улогу и примену антибиотика као природних и синтетичких хемијских једињења.

5. Област ХЕМИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

2.ХЕ.1.5.1. Рукује супстанцама (производима) у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи; придржава се правила о начину чувања супстанци (производа) и одлагању отпада.

2.ХЕ.1.5.2. Наводи загађиваче ваздуха, воде, земљишта и описује њихов утицај на животну средину.

2.ХЕ.1.5.3. Описује потребу и предност рециклаже стакла, папира и другог чврстог отпада.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **средњем нивоу** у свакој области.

Средњи ниво

1. Област ОПШТА ХЕМИЈА

2.ХЕ.2.1.1. Повезује електронску конфигурацију атома елемената до атомског броја 20 са својствима елемената и њиховим положајем у Периодном систему елемената.

2.ХЕ.2.1.2. На основу Луисове октетне теорије и електронске конфигурације атома елемената представља настајање ковалентне везе у молекулима елемената и молекулима једињења, а на основу електронске конфигурације јона настајање јонске везе између елемената 1. и 2. групе и елемената 16. и 17. групе Периодног система елемената.

2.ХЕ.2.1.3. Изводи потребна израчунавања и припрема раствор одређене количинске концентрације.

2.ХЕ.2.1.4. Објашњава шта су киселине и базе према протолитичкој теорији; разликује јаке и слабе киселине и базе на основу степена дисоцијације; користи јонски производ воде у израчунавању концентрације водоник- и хидроксид-јона, пХ и пОХ вредности водених раствора.

2.ХЕ.2.1.5. Описује да до хемијске реакције долази при судару молекула који имају довољну енергију (енергију активације).

2.ХЕ.2.1.6. Саставља хемијске једначине реакција, на основу хемијских једначина и познатих података израчунава масу, запремину, количину и број честица супстанци које настају или су потребне за хемијске реакције.

2.ХЕ2.1.7. Идентификује егзотермне и ендотермне реакције на основу термохемијских једначина или вредности промене енталпије и повезује их с практичним значајем.

2.ХЕ.2.1.8. Наводи примере реверзибилних хемијских реакција; препознаје утицај промене концентрације, температуре и притиска на однос концентрација реактаната и производа у затвореном равнотежном систему и повезује Ле Шатељеов принцип с процесима у хемијској индустрији.

2.ХЕ.2.1.9. Повезује положај метала у напонском низу с реактивношћу и практичном применом; наводи електрохемијске процесе и њихову примену (хемијски извори струје, електролиза и корозија).

2. Област НЕОРГАНСКА ХЕМИЈА

2.ХЕ.2.2.1. Упоређује реактивност метала натријума, магнезијума, алуминијума, калијума, калцијума, гвожђа, бакра, цинка с водом и гасовима из ваздуха (O_2, $ЦО_2$).

2.ХЕ.2.2.2. Описује квалитативни састав и примену легура гвожђа, бакра, цинка и алуминијума.

2.ХЕ.2.2.3. Пише једначине оксидације метала и неметала са кисеоником; разликује киселе, базне и неутралне оксиде на основу реакције оксида са водом, киселинама и базама и изводи огледе којима то потврђује.

2.ХЕ.2.2.4. Објашњава реакције настајања ЦО, $ЦО_2$, CO_2, ХЦл и HX_3 из фосилних горива и/или у индустријским процесима и описује њихов утицај на животну средину.

2.ХЕ.2.2.5. Описује налажење силицијума у природи и примену силицијума, $СиО_2$ и силикона у техници, технологији и медицини.

2.ХЕ.2.2.6. Наводи карактеристике неорганских једињења у комерцијалним производима хемијске индустрије (хлороводонична киселина, сумпорна киселина, азотна киселина, фосфорна киселина, натријум-хидроксид, раствор амонијака, водоник-пероксид), мере предострожности у раду и начин складиштења.

3. Област ОРГАНСКА ХЕМИЈА

2.ХЕ.2.3.1. Пише структурне формуле на основу назива према ИУПАЦ номенклатури и на основу назива пише структурне формуле угљоводоника, алкохола, фенола, алдехида, кетона, карбоксилних киселина, естара, примарних амина; разликује структурне изомере и пише њихове формуле и називе према ИУПАЦ номенклатури.

2.ХЕ.2.3.2. Класификује органска једињења према структури угљоводоничног низа на ациклична и циклична, засићена и незасићена, алифатична и ароматична; класификује алкохоле према атому угљеника за који је везана хидроксилна група на примарне, секундарне и терцијарне; класификује алкохоле и карбоксилне киселине према броју функционалних група.

2.ХЕ.2.3.3. Наводи начине добијања једињења која имају примену у свакодневном животу и струци (етен, етин, етанол, етанска киселина) и пише одговарајуће једначине хемијских реакција.

2.ХЕ.2.3.4. Пише једначине хемијских реакција представника класе органских једињења чији је назив или структурна формула дата: угљоводоника (супституција и адиција), алкохола (дехидратација, оксидација до карбонилних једињења и карбоксилних киселина и сагоревање), карбоксилних киселина (неутрализација, естерификација), естара (хидролиза).

4. Област БИОХЕМИЈА

2.ХЕ.2.4.1. Повезује структуру моносахарида, дисахарида и полисахарида, структуру естара из масти, уља и воскова, структуру аминокиселина и протеина са својствима и улогом у живим системима.

2.ХЕ.2.4.2. Описује четири нивоа структурне организације протеина: примарну, секундарну, терцијарну и кватернерну структуру и наводи њихов значај за биолошку активност протеина у живим системима.

2.ХЕ.2.4.3. Описује структуру нуклеинских киселина; разликује рибонуклеотиде од дезоксирибонуклеотида и наводи улогу и-РНК, р-РНК и т-РНК у живим системима.

5. Област ХЕМИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

2.ХЕ.2.5.1. Објашњава настајање, последице и поступке за спречавање појаве киселих киша и ефекта стаклене баште; објашњава значај озонског омотача, узрок настанка озонских рупа и последице.

2.ХЕ.2.5.2. Објашњава значај употребе постројења за пречишћавање воде и ваздуха, индустријских филтера, аутомобилских катализатора и сличних уређаја у свакодневном животу и индустрији.

Следећи искази описују шта ученик зна, уме и може да уради на **напредном нивоу** у свакој области.

Напредни ниво

1. Област ОПШТА ХЕМИЈА

2.ХЕ.3.1.1. Објашњава периодичне трендове (атомски полупречник, енергија јонизације, афинитет према електрону, електронегативност) на основу електронске конфигурације атома елемената у *с*-, *п*- и *д*-блоковима Периодног система елемената.

2.ХЕ.3.1.2. Објашњава стварање хемијске везе (јонске, ковалентне - сигма и пи везе, координативно-ковалентне везе и металне везе); објашњава настајање водоничне везе, њен значај у природним системима; предвиђа физичка и хемијска својства супстанци зависно од типа хемијске везе, симетрије молекула, поларности и међумолекулских интеракција.

2.ХЕ.3.1.3. Припрема растворе одређеног процентног састава и одређене масене и количинске концентрације од течних и чврстих супстанци, кристалохидрата и концентрованијих раствора и изводи потребна прерачунавања једног начина изражавања квантитативног састава раствора у други.

2.ХЕ.3.1.4. Израчунава пХ и пОХ вредности водених раствора јаких киселина и база; процењује јачину киселина и база на основу константе дисоцијације, $К_а$ и $К_б$, и пише изразе за $К_а$ и $К_б$.

2.ХЕ.3.1.5. Предвиђа кисело-базна својства водених раствора соли на основу реакције соли са водом и пише одговарајуће хемијске једначине.

2.ХЕ.3.1.6. Објашњава састав, хемијска својства и значај пуфера.

2.ХЕ.3.1.7. Предвиђа смер одвијања јонских реакција и пише једначине реакција.

2.ХЕ.3.1.8. Изводи стехиометријска израчунавања која обухватају реактант у вишку, нечистоћу реактаната (сировина) и одређује принос реакције.

2.ХЕ.3.1.9. Израчунава промену енталпије при хемијским реакцијама на основу стандардних енталпија настајања.

2.ХЕ.3.1.10. Пише и примењује изразе за брзину хемијске реакције и константу равнотеже; израчунава на основу одговарајућих података нумеричку вредност константе; наводи да константа равнотеже зависи једино од температуре; предвиђа утицај промене концентрације, температуре и притиска на хемијски систем у равнотежи на основу Ле Шатељеовог принципа.

2.ХЕ.3.1.11. Одређује оксидационе бројеве елемената у супстанцама, оксидационо и редукционо средство и одређује коефицијенте у једначинама оксидо-редукционих реакција.

2. Област НЕОРГАНСКА ХЕМИЈА

2.ХЕ.3.2.1. Испитује огледима, упоређује и објашњава општа физичка и хемијска својства елемената у оквиру: 1. и 2. групе, 13-17. групе, *д*-блока (хрома, мангана, гвожђа, бакра, цинка, сребра) и њихових једињења.

2.ХЕ.3.2.2. Објашњава на основу редукционих својстава метала (гвожђа, бакра и цинка) хемијске реакције са разблаженим и концентрованим киселинама чији аањони имају оксидациона својства (азотна и сумпорна киселина) и пише одговарајуће једначине хемијских реакција.

2.ХЕ.3.2.3. Испитује огледима, описује и хемијским једначинама представља реакције у којима се испољавају амфотерна својства супстанци.

2.ХЕ.3.2.4. Објашњава принципе различитих метода добијања метала у елементарном стању (електролиза растопа, редукција са алуминијумом, редукција са угљеником и угљеник(ИИ)-оксидом) и наводи економске и еколошке ефекте.

2.ХЕ.3.2.5. Примењује физичко-хемијске методе квалитативне и квантитативне анализе.

3. Област ОРГАНСКА ХЕМИЈА

2.ХЕ.3.3.1. Пише структурне формуле на основу назива према ИУПАЦ номенклатури и на основу назива пише структурне формуле за халогене деривате угљоводоника, етре, ацил-халогениде, анхидриде киселина, амиде, амине, нитрољедињења и органска једињења са сумпором.

2.ХЕ.3.3.2. Класификује амине према броју алкил-група везаних за атом азота на примарне, секундарне и терцијарне.

2.ХЕ.3.3.3. Објашњава облик молекула органских једињења (углове веза) на основу хибридизације атома угљеника у молекулима; илуструје и идентификује врсте изомерије; разликује просторну и конституциону изомерију, као и конформације.

2.ХЕ.3.3.4. Предвиђа, испитује огледима и објашњава физичка својства органских једињења на основу структуре угљоводоничног низа, функционалне групе и међумолекулских интеракција.

2.ХЕ.3.3.5. На основу структуре молекула предвиђа тип хемијске реакције којој једињење подлеже (адиција, супституција, елиминација) и пише одговарајуће једначине хемијских реакција.

2.ХЕ.3.3.6. Испитује огледима и објашњава хемијска својства алкохола, разлику у реактивности примарних, секундарних и терцијарних алкохола, као и разлику између алдехида и кетона на основу реакција оксидације слабим оксидационим средствима.

2.ХЕ.3.3.7. Објашњава утицај структуре и утицај удаљене групе на киселост и базност органских једињења; пореди киселост алкохола, фенола и карбоксилних киселина, базност амина и пише одговарајуће једначине хемијских реакција.

2.ХЕ.3.3.8. Наводи својства и примену органских једињења са сумпором и упоређује њихова физичка и хемијска својства са својствима одговарајућих органских једињења са кисеоником.

2.ХЕ.3.3.9. Користи тривијалне називе за основне представнике хетероцикличних једињења (пирол, фуран, тиофен, пиран, пиридин, пиримидин, пурин); објашњава физичка и хемијска својства ових једињења, наводи њихов значај и распрострањеност у природи и описује њихову практичну примену.

2.ХЕ.3.3.10. Изводи огледе којима доказује елементе који улазе у састав органских једињења; примењује методе изоловања и пречишћавања природних производа (дестилација, екстракција, кристализација, хроматографија).

4. Област БИОХЕМИЈА

2.ХЕ.3.4.1. Објашњава појаву стереоизомерије код моносахарида.

2.ХЕ.3.4.2. На основу назива, формула и врсте веза разликује структуру молекула дисахарида (малтозе, лактозе, сахарозе, целобиозе) и полисахарида (скроба, целулозе и гликогена).

2.ХЕ.3.4.3. Објашњава хемијска својства моносахарида (оксидација, редукција, грађење гликозида, грађење естара са фосфорном киселином); разликује и огледом доказује редукујуће и нередукујуће угљене хидрате на основу реакције са Фелинговим и Толенсовим реагенсом.

2.ХЕ.3.4.4. Класификује липиде на основу реакције базне хидролизе; испитује огледима и објашњава њихова физичка и хемијска својства и улогу у живим системима.

2.ХЕ.3.4.5. Објашњава структуру, физичка и хемијска својства аминокиселина; предвиђа наелектрисање аминокиселина на различитим пХ вредностима; објашњава међусобно повезивање 2-аминокиселина (α-аминокиселина) пептидном везом, као и природу пептидне везе.

2.ХЕ.3.4.6. Објашњава четири нивоа структурне организације протеина: примарну, секундарну, терцијарну и кватернерну структуру и њихов значај за биолошку активност протеина у живим системима.

2.ХЕ.3.4.7. Објашњава улогу ензима у живим системима и утицај различитих фактора на активност ензима (температура, промена пХ вредности, додатак јона тешких метала, кофактори и коензими, инхибитори).

2.ХЕ.3.4.8. Објашњава основне принципе чувања, преноса и испољавања генетских информација.

2.ХЕ.3.4.9. Објашњава функционисање метаболизма, да се у оквиру деградационе фазе метаболизма (катаболизма) разградњом угљених хидрата, протеина и липида до мањих молекула (вода, угљеник(ИВ)-оксид, млечна киселина) ослобађа енергија која се конзервира у облику АТП-а и редукованих форми коензима, док се у биосинтетској фази метаболизма (анаболизма) ова енергија, као и неки једноставнији молекули који настају у оквиру катаболичких процеса, користе за изградњу сложених биомолекула протеина, липида, полисахарида и нуклеинских киселина, који су организму потребни.

5. Област ХЕМИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

2.ХЕ.3.5.1. Објашњава методе пречишћавања воде (физичко-механичке, хемијске и биолошке).

2.ХЕ.3.5.2. Објашњава допринос хемије заштити животне средине и предлаже активности којима доприноси очувању животне средине.

На основу члана 14. став 1. тачка 6) Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 52/11, 55/13, 35/15 – аутентично тумачење, 68/15 и 62/16 – УС),

Национални просветни савет доноси

ПРАВИЛНИК

о измени Правилника о наставном плану и програму за гимназију

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму за гимназију („Службени гласник СРС – Просветни гласник”, број 5/90 и „Службени гласник РС – Просветни гласник”, бр. 3/91, 3/92, 17/93, 2/94, 2/95, 8/95, 23/97, 2/02, 5/03, 10/03, 11/04, 18/04, 24/04, 3/05, 11/05, 2/06, 6/06, 12/06, 17/06, 1/08, 8/08, 1/09, 3/09, 10/09, 5/10, 7/11, 4/13, 14/13, 17/13, 18/13, 5/14 и 18/15), у Програму образовања и васпитања – за И, ИИ, ИИИ и ИВ разред гимназије, наставни програм предмета „РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА” за први, други и трећи разред, замењује се новим наставним програмом предмета „РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА” за први, други и трећи разред, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”.

Број 611-00-1220/2016/8

У Београду, 18. августа 2016. године

Председник Националног просветног савета

проф. др. **Александар Липковски,** с.р.

РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА

Циљ и задаци

Циљ наставног предмета рачунарство и информатика је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву, као и оспособљавање ученика да ефикасно и рационално користе рачунаре на начин који не угрожава њихово физичко и ментално здравље.

Задаци наставе рачунарство и информатика су да ученици:

– развију свест о неопходности коришћења рачунара у свакодневном животу и раду и значају информатике за функционисање и развој друштва;

– овладају коришћењем програма за обраду текста и табеларних података и креирање докумената у коме су интегрисани текст, слика и табела;

– ефикасно користе програмски језик заснован на прозорима за решавање различитих проблема у даљем образовању, професионалном раду и свакодневном животу;

– стекну знања потребна за подешавање параметара оперативног система на нивоу корисничког интерфејса, коришћење могућности оперативних система и система датотека конкретног оперативног система;

– разумеју принципе функционисања интернета, локалних мрежа и оспособе се за коришћење мрежних ресурса, интернет сервиса и система за електронско учење;

– јачају способност за прецизно и концизно дефинисање проблема; упознају се са алгоритамским начином решавања проблема и основним алгоритмима;

– развију способности писања програма вођених догађајима и разумеју принципе креирања модуларних и добро структуираних програма;

– упознају основни концепт и принципе Веб дизајна и Веб програмирања, разумеју логику анимације и овладају њеном употребом у креирању сопствених Веб пројеката;

– упознају основне концепт и принципе различитих парадигми програмирања (процедурално, објектно, функционално, логичко);

– упознају принципе представљања и обраде цртежа и слика на рачунару и овладају техникама коришћења једног од графичких програма за обраду цртежа и слика;

– упознају начине израде презентација и оспособе се за израду једноставнијих презентација;

– упознају концепт базе података, њену организацију, коришћење упита за добијање тражених података из базе, прављење извештаја и дистрибуцију података;

– јачају способност решавања проблема развојем логичког и критичког мишљења;

– унапреде способности за брзо, ефикасно и рационално проналажење информација коришћењем рачунара, као и њихово критичко анализирање, складиштење и преношење;

– развију прецизност, рационалност и креативност у раду са рачунаром;

– унапреде стратегије и технике самосталног учења користећи могућности рачунара и развију спремност за учење током целог живота;

– на адекватан начин користе предности рачунара и друштвених мрежа у удруживању са другима и покретању акција чији је циљ ширење корисних информација или пружање помоћи и подршке онима којима је то потребно;

– примене стечена знања и вештине у савладавању програма других наставних предмета;

– изграде правилне ставове према коришћењу рачунара, без злоупотребе и претеривања које угрожава њихов физичко и ментално здравље;

– упознају савремена ергономска решења која олакшавају употребу рачунара и изграде спремност за праћење нових решења у области информатичке технологије.

Први разред
оба типа гимназије
(0+2 часа недељно, 74 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

1. Основи информатике (10)

– Основни појмови информатике и рачунарства (информације, подаци, информационо-комуникационе технологије, предмет и области информатике и рачунарства).

– Представљање информација у дигиталним уређајима (дигитализација, представљање слика, звука, текста, бројевни системи, запис бројева, јединице за мерење количине информација).

– Развој информационих технологија (прикупљања, складиштења, обраде, приказивања и преноса података).

– Утицај савремене рачунарске технологије на живот људи (значај и примена рачунара, карактеристике информационог друштва, утицај коришћења рачунара на здравље, безбедност и приватност).

2. Архитектура рачунарског система (6)

– Структура и принцип рада рачунара.

– Процесор.

– Меморијска хијерархија.

– Улазно-излазни уређаји.

– Магистрале.

– Савремена хардверска технологија.

– Утицај компоненти на перформансе рачунара.

3. Програмска подршка рачунара (4)

– Апликативни софтвер.

– Системски софтвер.

– Оперативни систем.

– Дистрибуција софтвера (верзије и модификације програма, власништво над софтвером, заштита права на интелектуалну својину).

4. Основе рада у оперативном систему са графичким интерфејсом (6)

– Основни елементи ГКИ и интеракција са њима (радна површина, прозори, менији, дугмад, акције мишем, пречице на тастатури, ...).

– Основна подешавања оперативног система (подешавање датума и времена, радне површине, регионална подешавања, подешавања језика и тастатуре, коришћење и подешавање корисничких налога).

– Инсталирање и уклањање програма (апликативних програма, драјвера).

– Рад са документима и системом датотека.

– Средства и методе заштите рачунара и информација.

5. Обрада текста уз помоћ рачунара (12)

– Приступи уносу и обради текста (текст-едитори, језици за обележавање, текст-процесори).

– Радно окружење текст-процесора и његово подешавање.

– Унос текста и његово једноставно уређивање (ефикасно кретање кроз текст, копирање, премештање, претрага, замена текста).

– Форматирање и обликовање текста (странице, пасуса, карактера).

– Посебни елементи у тексту (листе, табеле, слике, математичке формуле, ...).

– Коришћење и израда стилова, генерисање садржаја.

– Алатке интегрисане у текст-процесоре (провера граматике и правописа, редиговање текста, библиографске референце, индекс појмова, циркуларна писама, ...).

– Коришћење готових шаблона и израда сопствених шаблона.

– Штампа докумената.

6. Слајд-презентације (6)

– Презентације и њихова примена (правила добре презентације, етапе у изради презентација).

– Радно окружење програма за израду слајд-презентација и његово подешавање (погледи на презентацију).

– Креирање слајдова (уметање и форматирање текста, графикона, слика, звучних и видео-записа, ...).

– Складно форматирање слајдова (мастер слајд).

– Анимације (анимације објеката на слајдовима, анимације прелаза између слајдова, аутоматски прелазак између слајдова и снимање нарације).

– Интерактивне презентације (хипервезе, акциона дугмад).

– Штампање презентације.

7. Увод у рачунарске мреже и интернет (8)

– Појам и врсте рачунарских мрежа.

– Организација уређаја у мрежи (мрежна топологија, клијенти, сервери, п2п).

– Мрежни слојеви, мрежни хардвер и мрежни софтвер.

– Глобална мрежа (интернет).

– Интернет-провајдери и технологије приступа интернету.

– Сервиси интернета (електронска пошта, веб, друштвене мреже, блогови, форуми, учење, мапе, електронска трговина и банкарство, аудио и видео комуникација).

– Лепо понашање, право и етика на интернету. Безбедност и приватност на интернету.

8. Увод у алгоритме (20)

– Зашто учити алгоритме и програмирање?

– Појам процедуралног алгоритма, структура алгоритма и начини описивања алгоритама.

– Примери алгоритама.

– Визуелно (блоковско) програмирање.

Наведени фонд часова обухвата обраду новог градива, утврђивање и обнављање и провере знања.

Упутство за реализацију

Настава се изводи у двочасу, са половином одељења у рачунарском кабинету.

На почетку наставе урадити проверу нивоа знања и вештина ученика, која треба да послужи као оријентир за организацију и евентуалну индивидуализацију наставе.

У уводном делу двочаса наставник истиче циљ и задатке одговарајуће наставне јединице, затим реализује теоријски део неопходан за рад ученика на рачунарима. Уводни део двочаса, у зависности од садржаја наставне јединице, не би требало да траје више од 30 минута. Након тога организовати активност која, у зависности од теме, подстиче изградњу знања, анализу, критичко мишљење, интердисциплинарно повезивање. Активност треба да укључује практичан рад, примену ИКТ, повезивање и примену садржаја различитих наставних предмета, тема и области са којима се сусрећу изван школе. Активности осмислити тако да повећавају мотивацију за учење и подстичу формирање ставова, уверења и система вредности у вези са развојем језичке и информатичке писмености, здравим стиловима живота, развојем креативности, способности вредновања и самовредновања.

При реализацији програма дати предност пројектној, проблемској и активној настави, кооперативном учењу, изградњи знања и развоју критичког мишљења. Подстицати тимски рад и сарадњу нарочито у областима где наставник процени да су присутне велике разлике у предзнању код појединих ученика. Уколико услови дозвољавају дати ученицима подршку хибридним моделом наставе (комбинацијом традиционалне наставе и електронски подржаног учења), поготово у случајевима када је због разлика у предзнању потребна већа индивидуализација наставе.

При реализацији тематске целине **Основи информатике** ученици би требало да се упознају са предметом изучавања информатике и рачунарства, са основним појмовима којима се ове области баве (појам информација, података, знања) и са основним областима информатике и рачунарства.

Потребно је затим увести појам дигитализације (дискретизације), објаснити како се у дигиталним уређајима све информације представљају (кодирају) помоћу бројева и продискутовати предности дигиталног у односу на аналогни

запис. Ученици би требало да стекну представу о томе како се кодирају текстуалне, графичке и звучне информације. Увести појам бројевних основа (пре свега бинарне, декадне, хексадекадне и окталне) и приказати како је могуће број записати у некој од наведених бројевних основа и прочитати број записан у некој основни (уз помоћ дигитрона, али и без њега). Ученици треба да усвоје појмове бит, бајт, и редове величине за мерење количине информација.

Развој информационих технологија сагледати у контексту значаја развоја ових технологија за развој и ширење писмености и развој људског друштва уопште. Подстаћи ученике да повезују развој ИКТ-а са темама из историје, математике, физике и осталим областима људске делатности. Из овог угла сагледати значај информатике, области примене рачунара (и њихов развој) и карактеристике информационог друштва. Не инсистирати на прецизном познавању чињеница (не анализирати детаљно перформансе одређених рачунара, не инсистирати на тачном познавању година увођења одређених технологија), већ ову причу учинити што занимљивијом и пријемчивијом ученицима.

Скренути пажњу ученицима на друштвене промене које је изазвала информациона револуција и на позитивне промене које су ИКТ донеле у све сегменте људског живота. Развити код ученика свест и о опасностима и неопходним мерама заштите здравља од претеране и неправилне употребе рачунара као и о питањима безбедности и приватности приликом употребе уређаја, нарочито у данас неизбежном мрежном окружењу.

При реализацији тематске целине **Архитектура рачунарског система** потребно је да ученици стекну знања о структури (хардверу) и принципу рада рачунара (али без упуштања у детаље техничке реализације, електронске схеме и слично), функцији хардверских компоненти рачунара и њиховом утицају на перформансе рачунара. Ученици би требало да знају да наведу и практично препознају из којих се компоненти састоји стони или преносни рачунар. При том, прва, површна класификација разликује кућиште, монитор, тастатуру, миш, штампач, док друга, из стручне перспективе много важнија, разликује процесор, меморије, улазно-излазне уређаје и магистрале које их повезују. Ученици би требало да умеју да објасне улогу процесора у функционисању рачунарског система (да познају појам радног такта, да разумеју улогу регистара, аритметичко-логичке и контролне јединице, да буду упознати са појмом процесорских инструкција и свођењу комплексних операција на низ елементарних инструкција), да објасне врсте и улогу различитих меморија у рачунарима и да разликују унутрашње меморије (кеш, РАМ) од спољашњих, складишних меморија (хард-дискова, флеш-меморија, ССД уређаја, оптичких дискова). Инсистирати на хијерархијској организацији меморија и објаснити разлику у брзини, капацитету и цени различитих облика меморија. Објаснити основне врсте улазно-излазних уређаја и начине комуникације са њима. Описати и различите врсте магистрала и њихову улогу у остваривању комуникације између различитих компонената унутар рачунара.

Са ученицима заједно продискутовати карактеристике у том тренутку актуелне хардверске технологије (на пример, анализирати детаље хардверских конфигурација које се описују у огласима за продају рачунара). Ученици могу анализирати конфигурације школских рачунара (уз помоћ података доступних из оперативног система) и за домаћи им је могуће задати да анализирају конфигурације својих кућних рачунара. Ученицима је могуће приказати и поступак расклапања и склапања рачунара и указати им на једноставне кварове које могу сами препознати и отклонити.

Ученицима је могуће приказати и архитектуру и хардверске компоненте савремених мобилних уређаја (таблета, паметних телефона).

При реализацији тематске целине **Програмска подршка рачунара** потребно је да ученици стекну знања о значају програмске подршке (софтвера) за функционисање рачунара и утицају на могућности рачунара. Са ученицима продискутовати софтвер који они свакодневно користе и на основу тога формирати класификацију апликативног софтвера (на пример, софтвер за приступ услугама интернета, канцеларијски софтвер, софтвер за креирање и обраду мултимедијалних садржаја, рачунарске игре, ...). Увести затим појам системског софтвера и ученицима разјаснити појам и улоге оперативног система (ОС) из мало дубље перспективе него што је то само коришћење интерфејса ОС за основно управљање радом за рачунаром (не упуштати се у напредне детаље рада ОС, попут детаља распоређивања процесора, организације виртуелне меморије и слично). Описати и приказати и услужни софтвер (на пример, антивирусне програме, заштитне зидове и слично).

Ученицима скренути пажњу на појам власништва над софтвером, софтверских лиценци и заштите ауторских права. Описати разлику између власничког и слободног софтвера и софтвера отвореног кода. Описати и различите облике дистрибуције софтвера (пробне верзије, делимичне верзије). Ученицима (и на личном примеру) развијати правну и етичку свест о ауторским правима над софтвером, али и над подацима који се дистрибуирају путем мреже. Посебну пажњу посветити потреби коришћења лиценцираних програма, заштити програма и података, вирусима и заштити од њих.

При реализацији тематске целине **Основе рада у оперативном систему са графичким интерфејсом** ученик треба да стекне знања, вештине и навике битне за успешно коришћење основних могућности оперативног система. Може се претпоставити да ученици већ умеју покрећу и користе апликативне програме (на пример, програме који су у саставу оперативног система за приказ мултимедијалних садржаја, уређење текста, цртање и једноставна нумеричка израчунавања, али и друге програме инсталиране на рачунар). Кроз неколико примера приказати поступак инсталације и уклањања апликативних програма, али и управљачких програма (драјвера) за одређене уређаје. Ученик би требало да уме да подеси основне параметре оперативног система (изглед окружења, датум и време, регионална и језичка подешавања, укључивање и искључивање приказа скривених датотека, честих екстензија датотека, подешавање подразумеваног програма за рад са одређеним типом датотека и слично).Детаљно приказати рад са системом датотека (фајлова, докумената). Ученик треба да разликује намену датотека и директоријума (фасцикли, фолдера, каталога) и да познаје намену типова датотека који се најчешће користе (.txt, .jpeg, .avi, .docx, ...), да уме да из програма, коришћењем стандардних дијалога, учита и сними своје документе у одабраном формату на жељене локације, да пребаци документе са

једног на други уређај или партицију диска, да хијерархијски организе своје документе коришћењем директоријума, да разликује логички и физички поглед на систем датотека (на пример, да познају положај фасцикле Десктоп или Доцументс у вишекорисничком окружењу, да умеју да користе пречице и библиотеке), да примењује технике архивирања и компресије података, да уме да изврши основне операције са системом датотека из командне линије оперативног система (промени текући директоријум, прегледа његов садржај, копира, обрише или премести одређене докуемнте и слично).

Скренути пажњу на честе концепте који се јављају током рада у окружењима са ГКИ и на нивоу оперативног система и на нивоу различитих апликативних програма (на пример, приказати концепт селекције и начине селектовања мишем и тастатуром, концепт клиборда и примену на копирање и пребацивање података). Ученик треба да зна да прати и да одреагује на најчешће поруке оперативног система (при брисању датотека и каталога; при затварању програма, а да није претходно сачуван документ, итд.). Пажњу посветити и питањима заштите (подешавања антивирусног програма и заштитног зида).

Неки елементи ове тематске целине се могу прожимати са другим тематским целинама. На пример, програм калкулатор (који се налази у оквиру оперативног система) се може користити када се уче бројевни системи, структура и перформансе конкретног рачунара се могу сагледати коришћењем података о уређајима добијених од оперативног система итд.

При реализацији тематске целине **Обрада текста на рачунару** потребно је да ученик стекне знања, вештине и навике неопходне за успешно коришћење програма за обраду текста. Ученицима приказати неколико различитих приступа обради текста (WYCИWYГ приступ и језике за обележавање какви су ЛаТеХ или ХТМЛ). Објаснити разлику између чистих текстуелних докумената креираних у текст-едиторима (.тхт документи, обележени текстови, изворни кодови програма) и форматираних текстуалних докумената креираних у текст-процесорима. Нагласити да су основни кораци у раду са текстом (уношење текста, кретање кроз текст, копирање, исецање и премештање делова текста, претрага и замена) заједнички за широку класу програма који раде са текстом (текст-едиторе, текст-процесоре, разне апликативне програме, уобичајене контроле за унос текста). Инсистирати да ученици умеју вешто и ефикасно врше основне операције са текстом, коришћењем само тастатуре (да се крећу кроз текст карактер по карактер, реч по реч, пасус по пасус, да користе тастере Хоме и Енд, да селектују текст помоћу тастера Схифт и кретања кроз текст, користе пречице за копирање, исецање и лепљење и слично). Скренути пажњу ученицима на вештину слепог куцања и мотивисати их да у самосталном раду савладају ту вештину.

Обучити ученике за рад у једном конкретном процесору текста. Ученик треба да уме да подеси радно окружење текст процесора, унесе текст (у ћириличком и латиничком писму), сачува унети текст, отвори постојећи текстуални документ, затвори активни документ, премешта садржај између више отворених докумената. Ученик треба да уме да изврши основно форматирање текста (да подеси димензије странице, маргине, да подеси својства пасуса, фонтове, својства карактера и слично). Ученик треба да уме да текст органзује коришћењем листа (нумерисаних и ненумерисаних), да у текст уметне и форматира табеле, да организује текст у секције и сложи га у више колона, да уметне у текст и исправно позиционира специјалне симболе, датум и време, слике, дијаграме, формуле, итд.

Пре преласка на рад са дужим и комплекснијим документима, потребно је објаснити разлику између логичке структуре докумената и њиховог визуелног и стилског обликовања и форматирања и увести стилове као основну технику логичког структурирања докумената. Инсистирати на томе да у свим дужим документима морају бити коришћени стилови (постојећи и кориснички дефинисани). У сложеније документе ученик треба да уме да уметне аутоматску нумерацију страница, да подеси подножја и заглавља страница, да аутоматски генерише садржај, индекс појмова, списак библиографских референци и слично. Ученике треба упознати са логичком структуром типичних докумената (молби, обавештења, итд.), школских реферата, семинарских и матурских радова и у свим вежбањима потребно је користити документе какви се срећу у реалном животу и инсистирати на њиховој униформности и прегледности, а не на усиљеним естетским подешавањима (избегавати документе који немају смислен садржај и који служе само да прикажу што више различитих могућности текст-процесора). За вежбу се може од ученика тражити да неформатирани дужи текст форматирају на основу датог узора (на пример, на основу датог документа у ПДФ формату).

Ученицима приказати алат за исправљање граматичких и правописних грешака, за коментарисање и обележавања измена у тексту и слично.

Ученик треба да уме да прегледа текстуални документ пре штампе, подешава параметре за штампу и штампа.

На крају, ученицима је могуће приказати и рад у неколико различитих програма за обраду текста (нарочито, ако је неки од њих „у облаку”) и нагласити сличност са текст-процесором коришћеним у претходном току наставе.

При реализацији тематске целине **Слајд-презентације** потребно је да ученици схвате предности коришћења слајд-презентација у различитим ситуацијама, препознају ситуације у којима се може користити слајд-презентација, планирају и израђују адекватне презентације. При томе је потребно да знају основне етапе при развоју слајд-презентације, основне принципе доброг дизајна презентације (број информација по слајду, естетика, анимација у служби садржаја).

Ученике треба обучити коришћењу бар једног програма за креирање слајд презентација. Ученик треба да уме да подеси радно окружење, бира одговарајући поглед на презентацију, креира слајдове, поставља на њих текст и нетекстуалне објекте (слике, табеле, графиконе) доследно их форматира (користи мастер слајд). Ученик треба да уме да креира и интерактивне презентације које садрже линкове и акциону дугмад, да подешава анимације објеката на слајдовима и анимације преласка између слајдова, али те анимације треба да буду једино у функцији садржаја (избегавати анимације „по сваку цену” које оптерећују презентацију).

Примери презентација треба да буду смислени, из реалног живота (најбоље је да се користе слајд-презентације у којима се обрађују теме из наставе, како информатике и рачунарства, тако и других предмета). Ученици неке

презентације могу да креирају и у склопу домаћих задатака, а на часу је могуће анализирати презентације направљене код куће.

На крају, ученицима је могуће приказати још неколико програма за креирање слајд-презентација (нарочито, оне „у облаку”) и подвући сличности са програмом који је коришћен током наставе.

При реализацији тематске целине **Увод у рачунарске мреже и интернет** потребно је да ученици разумеју основне принципе по којима функционишу рачунарске мреже и интернет и систематизују своје познавање и коришћење различитих сервиса које савремени интернет и веб нуде.

Ученик треба да буде упознат са различитим врстама рачунарских мрежа (локалне мреже, мреже широког распона), њиховом топологијом и организацијом (клијент-сервер, п2п2). Ученицима приказати мрежни хардвер (рутере, свичеве, хабове, мостове, модеме, ...) и комуникациону опрему (каблове и технике бежичне комуникације). Неформално објаснити значај слојевитости мрежа и описати основне мрежне слојеве и протоколе. Навести и основне врсте мрежног софтвера. Полазна тачка при упознавању локалних мрежа треба да буде конкретна школска мрежа, као и мале кућне мреже. Детаљни преглед рачунарских мрежа предвиђен је током наставе у четвртом разреду, тако да у овом тренутку преглед рачунарских мрежа може да буде само информативног карактера.

Ученици од раније умеју да користе прегледаче веба (читаче, браузере) да приступе различитим веб страницама и претраживаче веба да потраже странице које их занимају. На одређеном скупу примера приказати добре стратегије за претрагу интернета и одабир релевантних страница из приказаних резултата претраге. Ако већ нису, ученике научити да отворе и подесе налог електронске поште и користе електронску пошту за размену порука и докумената. Ученицима приказати различите облике веб-сајтова (друштвене мреже, блогове, форуме, едукативне сајтове, географске мапе, сајтове за електронску трговину и банкарство и слично). Илустровати употребу програма за аудио и видео комуникацију преко интернета и користити је у групном раду ученика (на пример, током израде домаћих задатака ученици могу да сарађују коришћењем неког сервиса за аудио и видео комуникацију, на пример, Скупе или Гоогле Хангоутс). Упознати ученике и са појмом веб-апликација (тј. апликација „у облаку”).

Скренути ученицима пажњу на лепо понашање на интернету (нетиqуетте), као и на етичка и правна питања приступа садржајима (ауторска права, лиценце).

Такође, продискутовати важна питања безбедности и приватности на интернету (нарочито у контексту употребе друштвених мрежа). При свему овоме неопходно је перманентно радити на развијању свести о важности поштовања правних и етичких норми при коришћењу Интернета, критичком прихватању информација са веба, поштовању ауторских права при коришћењу информација са веба, поштовању права приватности.

Тематска целина **Увод у алгоритме** у првом и затим **Увод у програмирање** у другом разреду су основа за даљу надоградњу знања из програмирања у трећем разреду. Наставу треба организовати тако да се код ученика развија логичко и критичко мишљење приликом решавања постављених проблема.

Пре почетка наставе програмирања, кроз пар часова, ученицима треба објаснити важност алгоритамског приступа решавању проблема и вештине програмирања у данашњем свету за све, па и за ученике који се неће професионално бавити програмирањем. Ученике треба упознати са позитивним утицајем наставе програмирања на развој прецизног, формалног изражавања и на развој логичког мишљења. Често се у животу дешава да треба да организујемо неку групу људи и да им објаснимо како да ураде неки посао, а познавање техника описивања алгоритама ће нам помоћи да ту увек урадим на јасан и недвосмислен начин. ИКТ уређаји нас често збуњују чудним понашањем, које се испоставља као сасвим природно и нормално, ако разумемо строге принципе по којима функционишу. Даље, потребно је ученицима кроз серију пажљиво одабраних, једноставних примера приказати могућност употребе техника алгоритамског размишљања и програмирања на аутоматизовање практичних задатака са којима се ученици и иначе срећу током образовања и личног и касније професионалног живота. Данас су окружења за програмирање таква да је уз веома мало труда могуће направити апликације за мобилни телефон која омогућавају и пуштање музике и приказ слика и видео-материјала, лако се повезују са интернетом, омогућавају дељење информација и слично. Поред имплементирања заокружених апликација, технике програмирања се могу применити за писање различитих скриптова који олакшавају решавање различитих облика проблема (командни скриптови оперативног система, скриптови у веб-страницама, скриптови у математичком, техничком и статистичком софтверу, скриптови у канцеларијском софтверу и слично). Тако је ученицима, на пример, могуће показати како уз веома мало програмирања (практично кроз програме линијске структуре) у погодним окружењима (на пример, ГНУ Оцтаве или СциПутхон) могу много једноставније да реше задатке из физике и графички прикажу резултате, него када се то ради на класичан начин, уз помоћ обичног калкулатора. Навести ученицима колико познавање принципа алгоритама и програмирања може помоћи скоро у свакој професији (на пример, будући психолози и социолози користе напредан статистички софтвер за обраду својих података и да им елементи програмирања могу помоћи да прилагоде тај софтвер потребама своји специфичних анализа, а будући стручњаци за језик могу помоћу релативно једноставних програмерских техника извући потребне делове језичких корпуса и статистички их обрађивати).

У наредних пар часова, ученике је кроз неколико једноставних примера потребно неформално упознати са појмом (процедуралног) алгоритма и различитих начина да се неки алгоритам опише. Ученицима је потребно приказати алгоритме описане на природном језику, алгоритме описане на псеудокоду и алгоритме описане различитим дијаграмским језицима (на пример, блок дијаграми тока програма). Пожељно је један исти алгоритам описати на различите начине. Ученицима разјаснити шта се сматра елементарним кораком у алгоритму, како се кораци секвенцијално могу ређати један иза другог, како се врши условно извршавање одређених делова алгоритма (гранање) и како се одређени делови алгоритма могу понављати (петље тј. циклуси). Увести и могућност скока (тзв. ГОТО) на

обележени корак (на пример, на број корака у алгоритму представљеном у облику нумерисаног низа корака) и укратко на примеру продискутовати мане таквих решења.

У наставку, кроз неких шест часова, је пожељно са ученицима продискутовати велики број примера алгоритама из реалног живота (на пример, кухињски рецепти, организација летовања коришћењем интернета, одређивање победника у игри папир-камен- маказе, слагање Рубикове коцке, слагање Ханојских кула, погађање непознатог броја половљењем интервала), али и из претходног математичког образовања (на пример, алгоритам за сабирање бројева потписивањем, алгоритам за одређивање записа броја у датој основи, множење два полинома, Еуклидов алгоритам за одређивање НЗД, алгоритам за одређивање највећег од три дата броја). Алгоритме описивати на разне начине (говорним језиком, псеудокодом, дијаграмима). Инсистирати на томе да сви ученици могу да спроведу задати алгоритам корак по корак, експлицитно записујући (на пример у облику табеле) стање, тј. текуће вредности променљивих током извршавања алгоритма, пре него што пређу на следећи ниво, а то је самостално осмишљавање и описивање алгоритама. Анализирати са ученицима више различитих решења истог проблема. Радити на развијању свести код ученика о томе да решење проблема треба да буде образложено јасно и прецизно (најбољи тест је то да је алгоритам описан тако да га други ученик може спровести без икаквих додатних упутстава), као и да је потребно да се решења до којих се дошло провере и процене у односу на друга решења.

У склопу десеточасовне обраде визуелног програмирања ученике упознати са неким системом за учење програмирања који подржава задавање алгоритма слагањем блокова (на пример, Цоде.орг, МИТ Сцратцх, Алице). Кроз велики број примера ученике провести кроз алгоритме различите сложености (од најједноставнијих секвенци корака, па до алгоритама који садрже и сложеније облике гранања и понављања). У сложенијим примерима инсистирати на декомпозицији и рашчлањавању проблема на делове који се засебно лакше решавају (приступ програмирању одозго-наниже). Инсистирати на детаљном тестирању решења, пажљивом праћењу свих порука о грешкама, извршавању алгоритама корак по корак, техникама дебаговања и проналажењу и исправљању грешака.

II разред
оба типа гимназије
(60 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

1. Рад са табелама (18)

Објаснити основне појмове о програмима за рад са табелама (табела, врста, колона, ћелија,…) и указати на њихову општост у програмима овог типа.

При уношењу података у табелу, објаснити разлику између различитих типова података (нумерички формати, датум и време), као и грешке које могу из тога да настану. Приликом манипулација са подацима (означавања ћелија, кретање кроз табелу, премештање, копирање,…), указати на општост ових команди и упоредити их са сличним командама у програмима за обраду текста.

Код трансформација табеле указати на различите могућности додавања или одузимања редова, или колона у табели. Објаснити појам опсега.

Код форматирања приказа податка у ћелији, приказати на примерима могућност различитог тумачења истог нумеричког податка (број, датум, време). Такође, нагласити важност доброг приказа података (висине и ширине ћелија, фонта, поравнања) и истицања појединих података или група података раздвајањем различитим типовима линија и бојењем или сенчењем.

Указати на повезаност података у табели и могућност добијања изведених података применом формула. Објаснити појам адресе и различите могућности референцирања ћелија. Указати на различите могућности додељивања имена подацима или групама података и предности коришћења имена.

Приказати функције уграђене у програм и обратити пажњу на најосновније функције, посебно за сумирање и сортирање.

Указати на различите могућности аутоматског уношења података у серији.

Посебну пажњу посветити различитим могућностима графичког представљања података. Указати на промене података дефинисаних у табели формулама, и графикону у случају измене појединих података у табели. Указати на могућност накнадних промена у графикону, како у тексту, тако и у размери и бојама (позадине слова, скале, боја, промена величине,…).

Указати на важност претходног прегледа података и графикона пре штампања, као и на основне опције при штампању.

Све појмове уводити кроз демонстрацију на примерима. Од самог почетка давати ученицима најпре једноставне, а затим све сложеније примере кроз које ће сами практично испробати оно што је демонстрирао наставник.

Препоручљиво је да се сви нови појмови уведу у првих 10 часова тако што ће ученици радити задатке које је припремио наставник (текстуалним описом задатка или задатом коначном табелом, одштампаном, без увида у формуле) а затим ученицима дати конкретне мале пројекте различите природе: да направе електронски образац (на пример предрачун или нешто слично), прикупљање и обраду података који се односе на успех ученика из појединих предмета, неку појаву или процес из других наставних и ваннаставних области рада и интересовања ученика.

2. Рачунарска графика (11)

Увод у рачунарску графику (препорука: 1 час)

Објаснити разлику између векторског и растерског представљања слике, предности и недостатке једног и другог начина. Објаснити основне типове формата слика и указати на разлике међу њима. Указати на постојање библиотека готових цртежа и слика.

При увођењу појмова растерске и векторске графике, нека ученици на својим рачунарима паралелно отворе прозоре програма за цртање који је у саставу оперативног система и нпр. текст-процесор, рећи им да у оба нацртају елипсу и максимално зумирају, нацртају затим обојени квадрат преко дела елипсе и покушају да га „преместе”, при свему томе захтевати од њих да изводе закључке у вези са карактеристикама једне и друге врсте графике. Направити паралелу између ове две врсте графике у односу на цртеже воденим бојама и колаже од папира. Код наставне јединице која се односи на формате датотека илустровати конкретним примерима, урађеним од једне фотографије, зумирати слике, поредити величине датотека.

Пример програма за креирање и обраду растерске графике (препорука: 6 часова)

Припремити за часове дигитални фото-апарат или мобилни телефон са камером и на часу правити фотографије. На претходном часу дати ученицима задатак да донесу фотографије које ће на часу скенирати. Ученици могу на својим фотографијама да увежбавају технике основних корекција и обраде фотографије: уклањање „црвених очију”, ретуширање, фото-монтажу, промену резолуције и формата слике, а затим направе фото-албум свих радова.

Пример програма за креирање векторске графике (препорука: 4 часова)

Посебну пажњу посветити пројектовању цртежа (подели на нивое, уочавању симетрије, објеката који се добијају померањем, ротацијом, трансформацијом или модификацијом других објеката итд.), као и припреми за цртање (избор величине и оријентације папира, постављање јединица мере, размере, помоћних линија и мреже, привлачења, углова, итд.).

Код цртања основних графичких елемената (дуж, изломљена линија, правоугаоник, квадрат, круг, елипса) објаснити принцип коришћења алатки и указати на сличности са командама у различитим програмима. Слично је и са радом са графичким елементима и њиховим означавањем, брисањем, копирањем, груписањем и разлагањем, премештањем, ротирањем, симетричним пресликавањем и осталим манипулацијама. Указати на важност поделе по нивоима и основне особине нивоа (видљивост, могућност штампања, закључавање).

Код трансформација објеката обратити пажњу на тачно одређивање величине, промену величине (по једној или обе димензије), промену атрибута линија и њихово евентуално везивање за ниво. Посебно указати на разлику отворене и затворене линије и могућност попуњавања (бојом, узорком, итд.).

Указати на важност промене величине приказа слике на екрану (увећавање и умањивање цртежа), и на разлоге и начине освежавања цртежа. Код коришћења текста указати на различите врсте текста у овим програмима, објаснити њихову намену и приказати ефекте који се тиме постижу.

Код штампања указати на различите могућности штампања цртежа и детаљно објаснити само најосновније.

За увежбавање дати ученицима конкретан задатак да нацртају грб школе, свог града или спортског друштва, насловну страну школског часописа, рекламни пано и сл.

3. Мултимедија (5)

Обраду ове теме засновати на искуствима ученика, резимирати њихова знања, запажања и искуства у раду са звуком и видеом.

Направити упоредни преглед неколико програма за репродукцију звука.

При упознавању са основним форматима записа звука, направити паралелу између растерске и векторске графике са једне стране и снимљеног и синтетичког звука са друге стране. Дати ученицима прилику да сниме сопствени глас и репродукују га. Повезати са темом израде презентација у првом разреду и могућношћу снимања нарације уз слајдове.

Направити упоредни преглед неколико програма за репродукцију видео-записа.

Рад са видео-записима засновати на видео радовима ученика направљених на часу или припремљених унапред (у виду домаћих задатака). Потребно је да ученици савладају основне технике монтаже видео материјала, звука, ефеката и натписа.

Посебну пажњу обратити на проблематику ауторских права и етичких норми при коришћењу туђих звучних и видео записа, као и на поштовање права на приватност особа које су биле актери снимљених материјала и тражње њихових дозвола за објављивање.

4. Напредно коришћење интернета (6)

Веб апликације и дељење докумената (препорука: 3 часова)

Упознати ученике са принципима, предностима и недостацима употребе веб-апликација и радом „у облаку” (енгл. Цлоуд цомпутинг). Подстицати ученике на размишљање и наводити да они изводе закључке о овој теми.

Представити ученицима различите системе за рад са веб апликацијама и дељење докумената, а ученицима пружити прилику да раде у једном од њих.

Блог, вики, електронски портфолио (препорука: 3 часова)

Приказати ученицима конкретне примере блога, викија, и електронског портфолија, размотрити могућности примене, ученицима пружити прилику да креирају садржаје и коментаре на вебсајтовима и порталима са слободним приступом или у саставу школског веб-сајта или платформе за електронски подржано учење. Активности осмислити тако да

подстичу тимски рад, сарадњу, критичко мишљење, процену и самопроцену кроз рад на часу, примену у другим наставним областима и домаће задатке.

Посебну пажњу обратити на проблематику ауторских права, етичких норми, поштовање права на приватност, правилно писање и изражавање и правила лепог понашања у комуникацији.

5. Увод у програмирање (20)

„Увод у програмирање" у другом разреду су основа за даљу надоградњу знања из програмирања у трећем разреду. Наставу треба организовати тако да се код ученика развија логичко и критичко мишљење приликом решавања постављених проблема.

Програмирање као начин решавања проблема (2)

Пре почетка наставе програмирања ученицима треба објаснити важност алгоритамског приступа решавању проблема и вештине програмирања у данашњем свету за све, па и за ученике који се неће професионално бавити програмирањем. Ученике треба упознати са позитивним утицајем наставе програмирања на развој прецизног, формалног изражавања и на развој логичког мишљења. Често се у животу дешава да треба да организујемо неку групу људи и да им објаснимо како да ураде неки посао, а познавање техника описивања алгоритама ће нам помоћи да ту увек урадим на јасан и недвосмислен начин. ИКТ уређаји нас често збуњују „чудним" понашањем, које се испоставља као сасвим природно и нормално, ако разумемо строге принципе по којима функционишу.

6. Увод у програмирање у текстуалним програмским језицима (18)

Настава у другом разреду треба да помогне ученицима да направе прелаз са неформалних и дијаграмских описа алгоритама на потпуно прецизне описе алгоритама задате у виду кода у неком програмском језику. Ученике је потребно упознати са појмом програмског језика, а затим и са неким програмским језиком и одговарајућим системом или библиотеком специјализованом за наставу програмирања. Такви су рани наставни програмски језици Лого и Карел, али и савремени системи, попут система Греенфоот имплементираног у програмском језику Јава или сличних система имплементираних у другим програмским језицима (на пример, Путхон, Ц#, Лазарус/Делпхи или ЈаваСцрипт). Пожељно је да текстуални језик у коме се врши ова почетна обука програмирања буде неки програмски језик који се користи у савременом програмирању. Једна могућност је да се тај језик користи у настави и током трећег разреда (да ученици не би морали да у трећем разреду уче нову синтаксу).

Након излагања одређеног броја примера, скренути ученицима пажњу на основне појмове програмирања који се јављају у написаним програмима (наредбе, изрази, променљиве, константе, додељивање вредности, оператори, декларације, дефиниције, потпрограми, објекти, атрибути, методи и слично) и инсистирати на томе да ученици у готовим програмима могу да разликују основне елементе синтаксе и да наведу њој одговарајућу семантику.

Инсистирати на примени конвенција које програме чине што разумљивијим осталим програмерима (назубљивање кода, пажљиво именовање променљивих, избегавања понављања кода, писање адекватних коментара).

Пошто је у настави програмирања у трећем разреду предвиђено покривање неких основних концепата објектно оријентисане парадигме (пре свега креирање и коришћење објеката који су део библиотеке окружења које се користи), пожељно је да се у уводном прегледу алгоритама и програмирања покрију ти концепти. За то су веома погодни Греенфоот (погодан за наставу у другом разреду). Овај систем је заснован на програмском језику Јава, који је широко распрострањен и може се користити и у настави у трећем разреду.

III разред
оба типа гимназије
(1 час недељно + 30 часова вежбања, 37+30 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

1. Програмски језици и развој програма (2)

2. Објектно оријентисано програмирање (2)

3. Креирање апликација у интегрисаном развојном окружењу (4)

4. Преглед основних елемената програмског језика (6)

5. Алгоритми и програми линијске структуре (4)

6. Алгоритамска декомпозиција и примена потпрограма (4)

7. Алгоритми и програми разгранате структуре (10)

8. Алгоритми и програми цикличне структуре (16)

9. Сложени типови података и њихова употреба у програмима (8)

10. Приступ датотекама из програма (4)

Начин реализације програма

Реализација програма рачунарства и информатике постиже се добром организацијом наставног процеса, што практично значи:

– рационално коришћење расположивог фонда часова,

– добра организација практичних вежби на рачунару,

– добар избор задатака који се решавају.

Примере, који се користе у реализацији наставе као и фонд часова посвећен обради појединих тема може се прилагодити појединачним смеровима гимназије. Уколико ученици имају потешкоћа у савладавању неких предвиђених тема, предлаже се да се одвоји већи број часова за њихово увежбавање, па и по цену да се неке напредније теме обраде у мањем обиму или чак потпуно изоставе (на пример, ако наставник процени да је ученицима тешко да савладају једнодимензионалне низове, боље је посветити већи број часова њиховој обради, него по сваку цену инсистирати да се обраде и вишедимензионални низови).

У погледу организације рада, значајно је обратити пажњу на следеће елементе:

– Теоријска настава се изводи са целим одељењем и, по потреби, наставник практично демонстрира поступак решавања проблема уз употребу рачунара. Уколико услови то дозвољавају, препоручује се извођење и теоријске наставе у рачунарском кабинету.

– За извођење вежби одељење се дели на две групе. Увежбавање и практичан рад изводи се у рачунарском кабинету, под контролом наставника. Ученици изводе вежбе самостално или у групама, уз потребна упутства наставника. Током вежбе ученицима треба понудити задатке различите тежине. Одређен број задатака за самостално решавање треба да захтева примену алгоритама и техника које су приказане током теоријске наставе (на пример, ако се на теорији прикаже одређивање максимума, на вежбама се може захтевати одређивање минимума неког скупа вредности).

– Оцењивање ученика треба обављати систематски у току школске године. Елементи за оцењивање треба да буду резултати рада на практичним вежбама, усмене провере знања, као и укупан учеников однос према раду. Наставник може проверу знања да врши и кроз највише два једночасовна писмена задатка, по један у сваком полугодишту.

Током извођења наставе и оцењивања инсистирати на дисциплинованом и уредном писању програмског кода (назубљивању, пажљивом именовању променљивих, писању коментара, избегавању делова који се понављају), јер је један од главних циљева овог предмета да развије јасноћу и прецизност у изражавању.

Упутства за реализацију појединачних тема

1. Програмски језици и развој програма (2)

– Кратак преглед развоја програмских језика

– Фазе у развоју програма

– Окружења за развој програма, превођење и изградња програма

Ученике подсетити на појам алгоритма и начине описа алгоритама, као и на појам програмског језика као изражајног средства за потпуно прецизну спецификацију алгоритама. Приказати неколико најчувенијих програмских језика (на пример, Фортран, Цобол, Лисп, Алгол, Ц, Пасцал, Пролог, Басиц, Ц++, Јава, Ц#, ЈаваСцрипт, ПХП) и продискутовати њихов значај и употребу током историје, али и у данашњем свету. С обзиром на то да ученици немају пуно искуства у програмирању, не инсистирати на карактеристикама тих програмских језика, као ни на разјашњавању програмских парадигми. Након описа језика вишег нивоа, продискутовати и појам асемблерског и машинског језика, кроз неки елементарни пример, али без улажења у детаље. Описати и појам превођења програма.

Укратко и само информативно описати најзначајније фазе у развоју сложенијег софтвера.

Укратко описати и развој окружења за развој програма и концепт савремених интегрисаних развојних окружења. Навести основне компоненте интегрисаног окружења (едитор, компилатор, линкер, дебагер) и укратко објаснити поступак изградње извршног програма, тј. објаснити шта се све дешава када се притисне дугме за покретање програма (наравно, само информативно, без улажења у техничке детаље).

2. Објектно оријентисано програмирање (2)

– Објекти, атрибути, методи

– Класе и односи међу класама и објектима

Током обраде ове теме ученике упознати са основним концептима објектно оријентисане парадигме, али само у мери која је потребна да би ученици могли да креирају и користе објекте библиотеке програмског језика (на пример, објекте који одговарају елементима корисничког интерфејса). Ученицима је потребно детаљно објаснити концепт објекта, његових атрибута и његових метода. Навести примере објеката из стварног света и њихових могућих атрибута и метода (без приказа њихове имплементације). Такође, навести одређени број објеката који представљају рачунарске апстракције (на пример, прозор, дугме, ток). Након увођења објеката, дефинисати појам класа, и разјаснити однос између класа и објеката. Дефинисање класа и њихову имплементацију могуће је приказати само информативно и то у каснијим фазама наставе, када ученици детаљно овладају свим елементарнијим концептима (типовима података, потпрограмима). Детаљно објашњавање напреднијих концепата (наслеђивања, полиморфизма, агрегације, асоцијације) није потребено (ученици немају довољно предзнање да их у овом тренутку разумеју, а ни потребу да их користе у својим програмима).

3. Креирање апликација у интегрисаном развојном окружењу (4)

– елементи развојног окружења

– апликације са командно-линијским и графичким корисничким интефејсом

– структура програма и пројекта

– дизајн корисничког интерфејса; појам контрола и врсте контрола

– појам догађаја и обраде догађаја; програмирање обраде догађаја

– графика (цртање по прозору)

– дебаговање

Показати ученицима развојно окружење изабраног програмског језика. Објаснити развојно окружење и елементе радне површине.

Објаснити разлику између програма са командно линијским интерфејсом (КЛИ) и са графичким корисничким интерфејсом (ГКИ) и приказати како се у одабраном окружењу започиње развој и једне и друге врсте програма. Објаснити појам пројекта и како се пројекат креира, чува и отвара. Током наставе инсистирати на креирању апликација са ГКИ, али приказати и креирање апликација са КЛИ у мањој мери и где је то адекватно (на пример, у програмима који само учитавају неке бројеве, обрађују их и приказују резултат у облику једог или више бројева).

Приликом креирања апликација са ГКИ могу се уочити две етапе које се преплићу: етапа дизајна корисничког интерфејса и етапа кодирања. Кроз веома једноставне примере апликација објаснити ученицима овај поступак.

Упознати ученике са основним контролама које ће бити коришћене у програмима (прозори, поља за унос текста, натписи, дугмад). Напредније котроле могуће је уводити и у каснијим фазама наставе (али увек је пожељно експлицитно их увести и описати, пре коришћења у примерима).

Ток апликације са ГКИ вођен је догађајима, који се догађају асинхроно (обично на основу акција корисника апликације, каква је клик на дугме, притисак тастера или превлачење мишем). Објаснити концепт догађаја и механизам обраде догађаја. Навести и разјаснити основне врсте догађаја.

На почетку описа фазе кодирања апликације ученицима дати неки груби преглед структуре програма. Описати датотеке које чине пројекат и њихову улогу као и општу структуру аутоматски генерисаног кода у датотеци коју ће ученици модификовати (пре свега допуњавати имплементацијама метода обраде догађаја). Након превођења и изградње извршног програма, приказати ученицима извршну датотеку и демонстрирати да ју је могуће покретати потпуно независно од интегрисаног развојног окружења (инсистирати на томе да се тај код може покретати и на рачунарима на којем развојно окружење уопште није инсталирано).

Употребити ранији преглед објектно оријентисаног програмирања да би се објаснио приступ интерфејсу из програма. Приказати дефиницију класе која представља прозор (форму). Приказати објекте којима су представљене контроле. Објаснити поступак генерисања методе за обраду догађаја и приказати генерисане костуре тих метода у програмском коду.

Приказати како је из метода за обраду догађаја могуће приступати и мењати одређене атрибуте контрола које су постављене на прозор (форму), као и одређене атрибуте самог прозора. Провежбати одређени број једноставних примера апликација које током обраде догађаја само мењају својства контрола (на пример, притском на дугме, мења се његова позиција или боја позадине прозора, кликом на прозор он се помера, кликом на неко од три радио-дугмета мења се поравнање текста у неком натпису, унети текст се преписује из унетог поља у наслов прозора и слично). Обратити пажњу да ученици у овом тренутку још нису прешли преглед основних елемената програмског језика (изрази, наредбе), тако да у методима за обраду догађаја још није пожељно писати сложенији код (на пример, програм који сабира два унета броја захтева познавање ниски и бројева и конверзије међу њима, тако да се може приказати касније).

Приказати ученицима како се ради са графиком (цртање и бојење различитих облика), јер задаци са графиком могу бити веома интересантни ученицима и наводе их да развијају геометријске способности и вештине пројектовања, поред програмерских вештина решавања проблема. Подсетити ученике на појам координатног система, координата и геометријских облика. У овој фази могуће је приказати једноставне програме који исцртавају неке цртеже по прозору (аутомобилчић, кућицу, Чича Глишу, ...).

Још једна веома важна компонента савремених интегрисаних окружења је интегрисани дебагер. Приказати ученицима како се користи дебагер да би се код извршавао корак по корак, да би се извршавао до тачке прекида, да би се прегледале вредности променљивих (у овом примеру објеката контрола и њихових својстава). На ову тему се враћати стално током наставе и инсистирати на томе да коришћење дебагера мора ученицима да постане уобичајена пракса.

4. Преглед основних елемената програмског језика (6)

– изрази (променљиве, константе, оператори), типови

– наредбе (додела, гранање, петље)

– потпрограми (пренос параметара и повратна вредност)

Увести укратко ученицима основне концепте програмског језика. Иако овај део наставе треба да буде одређена систематизација лексичких и синтаксичких концепата језика, требало би настојати да прича не буде чисто енциклопедијског карактера и да излагање не буде у стилу референтног приручника, већ је пожељно важне концепте увести приказујући конкретне, једноставније примере програма и идентификујући у њима све концепте о којима се прича. При том, треба узети у обзир да су ученици током првог и другог разреда већ стекли одређено искуство у програмирању (па чак и програмирању у текстуалном језику), тако да су се са многим од концепата који се уводе већ срели (додуше на неформалан начин). Рани преглед мало ширег скупа концепата програмског језика решава проблем циркуларних зависности и омогућава ученицима да доста рано крену да пишу програме који имају нетривијалну функционалност. На овом месту је добро повући паралелу са учењем страног језика где се увек истовремено уводе сви синтаксички елементи (на пример, незамислив је приступ у коме би се прво до ситних детаља проучавале именице, без икаквог помињања глагола и придева).

Увести основне лексичке (идентификаторе, бројевне константе, дословне ниске, коментаре) и синтаксичке елементе језика (изразе, наредбе). Скренути пажњу ученицима на лексичке конвенције које су изразито важне у програмирању (исправно назубљивање кода, пажљиво именовање променљивих, писање коментара) и инсистирати на њиховој примени у свим задацима који следе (на пример, није допустиво елементе интерфејса називати Едит7 или Буттон2).

Увести појам израза и прецизно описати поступак изградње сложених израза (применом оператора и функција на једноставније изразе, при чему су елементарни изрази константе и променљиве). Увести појам типова података тј. типа израза (типа променљивих, декларације променљивих, дефиниције и типа константи, типа оператора и функција). Дефинисати бројевне типове, логички тип, карактерски тип, тип ниске карактера (стринг), набројиве типове, интервалне типове, скуповни тип. Сложене типове података (низове, ниске карактера, структуре) поменути само укратко јер је њихова детаљна обрада предвиђена касније. За сваки тип описати и основне операторе и најчешће коришћене функције које оперишу над вредностима тог типа. Увести појмове н-арности, приоритета и асоцијативности оператора. У језицима са богатим скупом оператора не инсистирати на самом почетку на веома специфичним операторима (на пример, разлику између префиксног и постфиксног оператора ++ није потребно описивати у првој фази приче о изразима, већ је могуће продискутовати је касније, када ученици стекну одређено искуство и сигурност). Приликом писања израза предност дати разумљивости почетницима, а не језгровитост и што краћи запис. Увести појам имплицитне и експлицитне конверзије типова.

Увести појам наредби и увести синтаксу и семантику основних типова наредби. Дискутовати посебно наредбу доделе, наредбе гранања и наредбе понављања (петље). Детаљнија разрада алгоритама који користе понављање и гранање предвиђена је за касније и тада је могуће се опет вратити на детаљнији преглед одговарајућих наредби, тако да их је у првом пролазу могуће увести потпуно информативно. Слично је могуће урадити и са потпрограмима.

5. Алгоритми и програми линијске структуре (4)

– алгоритми засновани на примени математичких формула

У оквиру ове теме са ученицима урадити већи број једноставнијих примера програма линијске структуре у који ма се учитавају подаци (обично бројеви), обрађују применом једне или више математичких формула и приказује резултат. Кроз ову тему ученици вежбају запис израза у програмском језику, рад са бројевним типовима података и коришћење једноставних контрола (поља за унос текста, натписа, дугмади). Препоручује се да се са ученицима прикаже и неколико примера креирања конзолних апликација, а да се у апликацијама са графичким интерфејсом примени визуализација тј. цртање, када год је то примерено. Погодни примери који се у овој теми могу обрађивати су, на пример, израчунавање обима, површина и запремина геометријских фигура и тела, различита прерачунавања јединица, израчунавања заснована на примени тригонометрије, примена физичких формула (кретање, хоризонтални, вертикални и коси хитац) и слично. Нарочито битни су изрази засновани на модуларној аритметици (одређивање цифара у запису броја, рад са записима у основи 60 која се користи у запису времена и при мерењу углова и слично) и ученицима обавезно скренути пажњу на ове технике.

Саветује се да се кроз ове примере увежбава и процес моделовања математичких и физичких система и њихових решења, тако што се ученицима дају текстуални задаци у којима ученици прво треба да осмисле одговарајући модел, изведу потребне формуле и тек онда их представе у облику израза програмског језика и имплементирају. На задацима таквог типа пожељно је инсистирати и у каснијим областима (гранању, петљама), али увек је потребно прво осигурати да ученици довољно владају техником потребном да математички модел проблема и алгоритам који осмисле умеју да претворе у исправан програмски код. Способност моделовања је пожељна, али не би требало да пресудно утиче на оцену ученика (ученике који не владају довољно математиком или физиком не би требало кажњавати лошијом оценом из програмирања).

6. Алгоритамска декомпозиција и примена потпрограма (4)

– издвајање потпрограма

– пренос параметара и повратне вредности

Изузетно важна техника у решавању сложенијих проблема је његова декомпозиција на једноставније потпроблеме који се онда једноставније решавају. Основна техника процедуралне алгоритамске декомпозиције заснива се на издвајању потпрограма који врше одређена израчунавања (на пример, израчунава растојање између две тачке задате својим координатама) или одређен испис или исцртавања (на пример, потпрограма који црта аутомобил или кућицу дате величине и боје на датој позицији на екрану).

Ученицима детаљно увести појам потпрограма, врсте потпрограма, њихову синтаксту и семантику. Описати параметре потпрограма (објаснити разлику између формалних параметара који се користе у дефиницији потпрограма, и стварних параметара тј. аргумената који се наводе у позиву) и повратну вредност потпрограма. Објаснити начине преноса параметара и могућност да се преко параметара врати више вредности из потпрограма (на пример, написати потпрограм који на основу угла у радијанима, одређује најближи угао задат степенима, минутама и секундама). Објаснити разлику између обичних (глобалних или статичких) потпрограма и метода (који приступају атрибутима класе). Објаснити појам опсега (области дефинисаности променљивих) и разликовати локалне и глобалне променљиве (при чему коришћење глобалних променљивих треба избегавати када год је то могуће).

У сарадњи између ученика и наставника одређени број сложенијих програма рашчланити на једноставније потпроблеме и сваки потпроблем решити помоћу засебног метода (ученици могу да имплементирају једноставније методе, а најбољи ученици или наставници могу да имплементирају оне компликованије). Инсистирати код ученика да, пре саме реализације потпрограма, јасно дефинишу шта су улазни подаци (листа параметара), а шта је излазни податак или излазни подаци. Направити разлику између потпрограма који враћају неку вредност и оних које то не раде (воид функције тј. методе или процедуре). Приказати примере и једних и других.

Приказати како се увођењем потпрограма спречава понављање сличног кода на више места у програму. Такође приказати како се исти потпрограми могу користити у решавању различитих задатака (ако наставници процени да је то

примерено, он може ученицима приказати како се креирају библиотеке које садрже потпрограме и како се оне укључује и користи у различитим програмима).

Објаснити како је увођење потпрограма механизам који помаже да се интерфејс програма веома јасно раздвоји од његове централне функционалности (на пример, исту централну функцију употребити и у графичкој и у конзолној апликацији).

Након увођења алгоритамске декомпозиције и потпрограма, активно их користити у свим програма који следе (на пример, када за то дође време, увести потпрограм за израчунавање факторијела или проверу да ли је број прост).

7. Алгоритми и програми разгранате структуре (10)

– вишеструко гранање и угнежђене наредбе гранања

– гранање на основу дискретног скупа вредности, гранање на основу припадности интервалу, хијерархијско гранање

– контроле избора (радио-дугме, поље за потврду, ...)

У оквиру ове теме са ученицима је потребно обрадити имплементацију програма сложеније разгранате структуре.

Приказати одређен број примера једноставног гранања (коришћењем непотпуног и потпуног облика наредбе иф-тхен-елсе). На пример, приказати израчунавање апсолутне вредности броја, одређивање максимума два, а затим и три броја и слично. Ако језик то подржава, приказати и тернарни оператор гранања (обично је то оператор ?:) и нагласити разлику између гранања унутар израза и наредби гранања.

Приказати да је вишеструко гранање могуће постићи и помоћу специјалних наредби (свитцх, цасе) али и угнежђавањем простих наредби гранања (конструкцијом елсе-иф). Приказати одређени број примера гранања и класификације на основу дискретног скупа вредности (на пример, одређивање имена дана на основу редног броја у недељи), затим класификације на основу припадности интервалу (на пример, одређивање агрегатног стања воде или одређивање успеха ученика на основу вредности просечне оцене). У одређеном броју примера илустровати реализацију потпрограма који врше овакву класификацију и коришћење набројивих типова за репрезентацију коначног скупа вредности (на пример, успех ученика би требало да буде представљен набројивим типом). Приказати одређен број примера хијерархијског гранања (на пример, одређивање квадранта у којем се налази тачка или класификација на основу неког стабла одлучивања).

Могући сложенији примери укључују рад са датумима (одређивање преступне године, одређивање сутрашњег или јучерашњег датума и слично). Када год је то погодно уводити потпрограме којима се постиже разумљивост и једноставност кода (на пример, приликом рада са датума веома је корисно имати потпрограм којим се израчунава број дана у датом месецу дате године). Математички примери у којима се користе сложенији облици гранања су дискусија броја и врсте решења и решавање линеарних једначина, система једначина, квадратних једначина и слично.

Одређене контроле ГКИ се често користе тако што програм гранањем на основу њиховог статуса врши избор онога што се рачуна (таква су радио-дугмад, поља за потврду и слично). Ученицима скренути пажњу на рад са овим контролама и користити их током обраде наредби гранања када год је то потребно.

8. Алгоритми и програми цикличне структуре (16)

– читање и приказ серије елемената; контроле за унос и приказ серија елемената (листа, мемо-поље, ...)

– алгоритми линеарне обраде серије елемената

– угнежђене петље

– једноставнији алгоритми теорије бројева

Са ученицима се детаљно подсетити различитих наредби којима се реализују петље у програмима (бројачка петља, петља са провером услова на почетку, са провером услова на крају, наредбе за прекид петље и текуће итерације петље) и продискутовати везе између њих (могућност трансформације једног облика петље у други) и адекватност њихове употребе. Пре преласка на напредније алгоритме потребно је осигурати да ученици разумеју семантику сваке врсте петље, што се најбоље може проверити инсистирањем на поступном приказу вредности променљивих током сваког корака извршавања петље (на пример, у облику табеле).

С обзиром на то да програми са понављањем често имају потребу за уносом или приказом серија елемената (серија речи, серија бројева и слично), приказати како се у програмима са ГКИ може вршити унос и приказ таквих серија (приказати за то погодне контроле, попут листе, мемо-поља и слично). Још једна могућност је итеративно приказивање системског дијалога за унос и системског дијалога за приказ порука (МессагеБох), као и могућност поступног уношења серије коришћењем обичног поља за унос текста и дугмета чијим се притиском унети текст учитава и обрађује као наредни елемент серије (и на пример, преписује у листу која садржи претходно унете елементе).

Увести алгоритме за линеарну обраду серија података. Са ученицима обрадити алгоритме генерисања серија елемената (на пример, генерисање правилно распоређених серија целих бројева попут серије непарних бројева из датог интервала, генерисање еквидистантно распоређених тачака неког реалног интервала, генерисања серије насумичних елемената, генерисања серије цифара записа датог броја и слично). Серије могу бити приказане у одговарајуће контроле, графички приказане на одређени начин, уписане у низове или додатно обрађиване.

Увести алгоритам за филтрирање елемената серије (на пример, издвојити све парне бројеве међу бројевима унетим са улаза). Увести алгоритам за пресликавање серије (на пример, приказати таблицу корена свих бројева од 1 до 100 или таблицу конверзије миља у километре). Увести различите алгоритме за агрегацију серије, тј. израчунавање збира, производа, минимума, максимума и сличних статистика серије (на пример, израчунати факторијел датог броја, степен за дату основу и изложилац, највећи међу унетим бројевима и слично). Увести алгоритме за претрагу серије (на пример,

проверити да ли међу унетим или насумично генерисаним елементима постоји неки негативан број). На крају, приказати примере у којима се комбинује више алгоритама линеарне обраде серије елемената (на пример, одредити збир квадрата непарних цифара броја, у којем се комбинује алгоритам генерисања серије цифара у запису броја, филтрирања серије на основу испитивања парности, пресликавања добијене серије у серију квадрата и на крају агрегирања добијене серије у њен збир). Ученицима објаснити да описани алгоритми не зависе од тога одакле серија потиче нити од врсте петље којом се серија обрађује (алгоритам сабирања се увек може описати са „постави збир на нулу, а затим итерирај кроз елементе серије један по један и током итерације увећавај збир за текући елемент", а једино што се разликује је како се та итерација кроз појединачне елементе остварује, што није зависно од алгоритма сабирања, већ од природе самог задатка). Серије елемената које се обрађују могу бити смештене и у низ (методички, сабирање елемената низа једноставније је од сабирања цифара броја, јер друго подразумева и алгоритам одређивања цифара из записа). Са друге стране, низови се могу одложити и за касније и обрадити у склопу обраде сложених типова података. Пожељно је кроз неколико примера увести и серије у којима се сваки следећи елемент одређује на основу претходног или неколико претходних (на пример, процена броја е сабирањем реда се може урадити ефикасније ако се примети да се сваки нови члан реда може једноставно добити од претходног, Фибоначијеви бројеви се рекурентно задају и слично).

Са ученицима урадити и одређени број класичних примера из теорије бројева (пре свега, одређивање делилаца броја, проверу да ли је број прост, растављање броја на просте чиниоце и слично). Повезати ове алгоритме са општим алгоритмима обраде серија (на пример, провера да ли је број прост се заправо заснива на претрази серије потенцијалних делилаца броја и провери да ли она садржи стварни делилац, тако да алгоритам претраге серије мора предтходити алгоритму испитивања да ли је број прост). Ако наставник процени да ови алгоритми математички представљају проблем ученицима (а то може да се деси на друштвеном смеру), могуће их је прескочити.

Увести појам угнежђене петље и веома детаљно и поступно га обрадити са ученицима (пожељно је извршавање програма корак по корак уз коришћење дебагера). Могући примери су испис таблице множења, испис свих минута и секунди у једном сату и слично. Показати ученицима како се вишеструке петље понекад могу избећи издвајањем унутрашњих петљи у посебне потпрограме.

Још једна изузетно погодна група примера су примери у којима се користи графика и цртање разних правилних облика (на пример, пахуљица разних облика и величина, шаховског поља, зида испуњеног циглицама разне боје и слично).

9. Сложени типови података и њихова употреба у програмима (8)

– низови

– ниске карактера (стрингови)

– вишедимензионални низови (матрице)

– струрктуре (слогови)

– класе

Увести појам низа, алокације меморије потребне за смештање елемената низа, али детаљно обрадити само статички алоциране низове (у језицима у којим није подржана статичка алокација разматрати динамички алоциране низове чија је димензија унапред позната). Продискутовати пренос низова у потпрограм и враћање низова из потпрограма.

Ученицима објаснити основне алгоритме обраде низова. Пошто низови представљају серије елемената, сви раније уведени алгоритми обраде су директно примењиви и на низове. Додатно, потребно је урадити и специфичне алгоритме трансформације низова. На пример, избацивање елемената на датој позицији, избацивање елемената са датим својствима и слично.

Изразито важни алгоритми обраде низова су алгоритми њиховог сортирања. Ученицима је неопходно приказати бар један елементаран алгоритам сортирања низова. Сортиране низове је могуће ефикасно претраживати коришћењем бинарне претраге и тај алгоритам је такође потребно приказати ученицима.

Ниске карактера се могу обрађивати на веома сличан начин као о други низови. Важне операције над нискама су претрага подниске и разбијање ниске на основу датог сепаратора (на пример, поделити реченицу на низ речи које је сачињавају).

Вишедимензионалне низове увести, а комплексност задатака у којима се они користе проценити на основу раније приказаних резултата ученика.

Увести појам структуре и демонстрирати га на одређеном броју једноставних примера (структуре за репрезентовање тачака, разломака, ученика и слично). Дефинисање једноставних класа (на пример, класа ученика или класе разломка или комплексног броја) приказати само ако то време и до сада показани резултати у раду ученика то допуштају.

10. Приступ датотекама из програма (4)

– читање из датотеке

– писање у датотеку

Ученицима објаснити појам датотеке и приступ датотекама из програма. Обрадити текстуалне датотеке (бинарне датотеке евентуално обрадити само са нарочито заинтересованим ученицима). Објаснити поступак отварања и затварања приступа датотеци. Приказати читање података који су у датотеци јасно структурирани и правилно распоређени (на пример, читање линију по линију, читање линија таквих да се у свакој налази исти број података растављених зарезима, читање низа бројева и слично). Приказати упис у датотеку и елементарне технике форматирања. Ако раније нису

коришћени, у графичким апликацијама је у овом тренутку могуће демонстрирати употребу менија (Филе→Опен, Филе→Саве).

На крају приказати и један већи пример апликације који интегрише све обрађене елементе (на пример, пример телефонског именика, школског дневника и слично).

IV разред
оба типа гимназије
(1 час недељно + 30 часова вежби, 32 + 30 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I. Базе података
II. Локалне рачунарске мреже
III. Веб технологије
IV. Дизајн статичких веб страна (Увод у HTML и CSS)
V. Рад са готовим веб дизајн решењима (CMS - Content Management System)

НАЧИНИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Садржај програма предмета Рачунарство и информатика за четврти разред свих типова гимназије је конципиран тако да акценат буде на практичној примени рачунара. И поред тога што је у програму издвојено пет целина, могу се уочити две главне области заступљене у програму - то су базе података и израда веб презентација. Реч је о врло актуелним областима рачунарства, чије познавање је потребно за успешно сналажење и комуникацију у савременом свету.

При састављању програма и редоследу тематских целина водило се рачуна о обезбеђивању поступности у остваривању садржаја, као и о психофизичким могућностима ученика овог узраста.

Остваривање програма рачунарства и информатике постиже се добром организацијом наставног процеса, што практично значи:

- рационално коришћење расположивог фонда часова;
- добру организацију практичних вежби на рачунару;

Рационално коришћење часова подразумева добар распоред рада. Приликом његове израде водити рачуна да свако полугодиште има заокружене тематске целине.

У погледу организације рада, значајно је обратити пажњу на следеће елементе:

- теоријска настава се изводи са целим одељењем и, по потреби, наставник практично демонстрира употребу рачунара. На часовима теоријске наставе ученицима треба објаснити основне наредбе и команде и упутити их како да повезују и примењују претходно усвојена знања и стално подстицати ученике да повезују познато са непознатим. Према потреби, у току извођења ове наставе, наставник може користити рачунар (видео-пројектор) за демонстрацију могућности коришћеног софтвера;
- увежбавање и практичан рад изводе се у рачунарској лабораторији, под контролом наставника. Ученици изводе вежбе самостално, пошто од наставника добију потребна упутства о начину рада, поступцима и фазама израде. Током реализације вежбе наставник је дужан да пружи сва неопходна додатна објашњења као и потребну помоћ сваком ученику посебно. Свака вежба мора имати тачно утврђен циљ и задатак који се саопштава ученицима; Приликом извођења ове наставе ученике једног одељења треба поделити у две приближно једнаке групе тако да сваки ученик има могућност да ради на рачунару. За време извођења практичне наставе, ученици би увежбавали коришћење расположивих софтверских алата за рад са базама података, односно за прављење веб презентација. У исто време, вежбали би задатке које су добили на теоријским часовима или, непосредно, за време практичне наставе. Поред тога пожељно је да сваки ученик уради по један пројекат из две главне области заступљене у програму. У оквиру првог пројекта ученици би требало да креирају базе података које се односе на проблематику из свакодневног живота (телефонски именик, каталог књига, рачунарски хербаријум и др.). Други пројекат би се односио на неку презентацију. Ученик може да направи личну презентацију на интернету или презентацију свог матурског рада. Наравно, могу се правити и разне друге презентације, али израду презентације из других области треба да одобри предметни наставник. Пројекти се, по правилу, раде у школској лабораторији за време практичних вежби или ван редовних часова. За увежбавање градива ученици добијају домаће задатке, које раде код куће (ако имају могућности). Ученицима, који немају рачунаре код куће, треба омогућити израду домаћих задатака у школи.

У току остваривања програма, неопходно је да наставник користи Опште дидактичко-методичко упутство за остваривање програма у средњим школама, које је саставни део планова и програма.

При реализацији програма дати предност пројектној, проблемској и активној настави, кооперативном учењу, изградњи знања и развоју критичког мишљења. Подстицати тимски рад и сарадњу нарочито у областима где наставник процени да су присутне велике разлике у предзнању код појединих ученика.

Поред сваке од пет тематских целина наведен је оквирни фонд часова (код прве целине, која је најобимнија, наведен је оквирни фонд часова и код сваке потцелине).

У програму није направљена стриктна подела између часова теоријске наставе и вежби. Међутим, приближно исти фонд часова (у току школске године) је посвећен како теоријској настави тако и вежбама. У зависности од расположивих ресурса школе, препушта се наставницима предмета да организују извођење наставе у учионици, односно, лабораторији. То практично значи да поједине наставне јединице (које захтевају интензиван практични рад) могу да се у потпуности остварују у лабораторији, док неке друге (теоријски оријентисане) могу у целости да се остварују у учионици.

Базе података

При реализацији тематске целине **Базе података** издвојено је девет потцелина. Прва је названа **Основи база података** и она је, претежно, теоријског карактера. Овде ученици треба да се упознају са појмом информационог система и битним појмовима везаним за базе података (БП). Успешно савладавање ове потцелине је веома важно за разумевање концепта БП. Овде посебну пажњу треба поклонити моделима података, а детаљно се задржати на релационим БП. Објаснити појмове као што су: основни појмови релационих БП (колона, табела, врста) као и појмове шема, подшема, примарни кључ, страни кључ итд. У овој подцелини објаснити да професионалне базе података креирају дизајнери база података, да унос, одржавање и добијање података обављају корисници. Објаснити улогу администратора базе.

Друга потцелина је названа **Креирање база података у конкретном окружењу**. Ово је практично оријентисана потцелина. Овде ученици треба да се упознају са неким конкретним системом за управљање базама података (СУБП) као што су: ACCESS, MySQL, SQL и др. Уоквиру тога погодно је да се упознају са коришћењем неких БП које су унапред формиране. У оквиру ове наставне теме треба урадити основне задатке: како покренути, угасити апликацију за рад са базама података; отворити, затворити базу; направити нову базу и снимити је на задату локацију; приказати, уклонити уграђене палете са алаткама; минимизовати, приказати траку са алаткама (риббон); употребити уграђену помоћ.

Трећа потцелина названа је **Рад с табелама.** У оквиру ове подцелине треба објаснити појам табелеи њеног значаја за релационе БП. Посебно се треба задржати на разлици између структуре табеле (шеме) и података у табели. Користећи конкретан СУБП ученици треба да креирају неколико табела и, по могућности, да форматирају податке у њима. У раду са записима додати, избрисати запис. Додати, изменити, обрисати податке у запису. Направити табелу и прецизирати поља са одговарајућим типовима података: текст, број, датум/време, да/не. Подесити својства поља: величина, формат броја, формат датума/времена, подразумевана вредност. Направити правило за проверу унетог броја, датума/времена, валуте. Разумети последице промене типа података, својстава поља у табели. Поставити поље за примарни кључ. Индексирати поље (са или без омогућених дупликата). Додати поље у постојећу релацију. Променити ширину колоне.

За повезивање две или више табела битан је појам веза. Четврта потцелина, названа **Веза између табела** односи се на ову проблематику. Овде треба објаснит везе типа: један према један, један према више и др. Такође, треба објаснити да се не могу ажурирати подаци у једној табели ако се тиме нарушава однос између те и других табела (референцијани интегритет).

Потцелина названа **Форме (обрасци)** односи се на прегледан унос и приказ података по слоговима. Форме се могу формирати на разне начине, а релативно једноставан начин је да се за те сврхе користи чаробњак (ако СУБП то омогућава). Међутим, ако се форме креирају без помоћи чаробњака, за то је потребна и одређена програмерска (дизајнерска) вештина, као и познавање неких компоненти карактеристичних за визуелне апликације. Овде је пожељно упознати ученике са начином коришћења неких компоненти, али без залажења у детаљна разматрања. У оквиру ове теме треба: објанити да се образац користи за приказивање и одржавање записа; направити и именовати образац; убацити нов запис користећи образац; избрисати запис користећи образац; додати, изменити, обрисати податак користећи образац; додати, изменити текст у заглављу или подножју обрасца.

Шеста потцелина је названа **Претраживање и сортирање** и она се, углавном, односи на рад са једном табелама. Већина СУБП пружа разне могућности за сортирање и уређење података. На конкретним примерима треба показати како се врши индексирање колона за брже налажење података. У оквиру ове наставне теме треба урадити основне задатке: отворити, затворити табелу, упит, образац, извештај. Променити начине приказа табеле, упита, обрасца, извештаја. Избрисати табелу, упит, образац, извештај. Кретати се кроз записе у табели, упиту, обрасцу. Сортирати записе у табели, упиту, обрасцу у растућем или опадајућем, бројчаном или абецедном редоследу.

За сваку БП веома је битна могућност успешног налажења жељених података. Подаци се проналазе постављањем упита.

У седмој потцелини названој **Упити** треба објаснити појам упита и начин креирања упита. Код појединих СУБП упити се једноставно могу креирати коришћењем чаробњака. И ако постоји ова могућност, треба се задржати на креирању упита без коришћења чаробњака. Овде треба објаснити шта су основне SQL команде (SELECT, INSERT, UPDATE, DELETE, WHERE, ORDER BY, GROUP BY..HAVING, UNION, JOIN и TRANSFORM..PIVOT). и како се формирају упити помоћу SQL -а. Урадити кроз вежбања основне операције : пронаћи задату реч, број, датум у пољу користећи команду за претрагу, применити филтер на табелу, образац. Уклонити примењен филтер из табеле, обрасца. Објаснити да се упит користи за добијање и анализу података. Направити упит над једном табелом користећи одређене критеријуме . Направити упит над две табеле користећи одређене критеријуме. Додати критеријуме у упит користећи један или више следећих оператора: =, <>, <, <=, >, >=. Додати критеријуме у упит користећи један или више логичких оператора: AND, OR, NOT. Употребити џокер знаке у упиту: * или %, ? или _. Објаснити како се упит покреће и мења: додати, уклонити, преместити, сакрити, приказати поља.

У тематској целини **Извештаји**, треба објаснити шта је извештај и на конкретним примерима показати како се формирају извештаји. Једноставније је креирање извештаја помоћу чаробњака (ако СУБП то омогућава), али овде треба показати како се могу формирати извештаји из више релација коришћењем упита. Изглед извештаја је доста важан па одређену пажњу треба поклонити и форматирању података у извештају. У овиру ове теме треба: објаснити употребу извештаја за штампање одабраних информација из релације или упита; направити извештај базиран на табели или упиту; променити распоред поља за податке и заглавља у изгледу извештаја; представити одређена поља у групном извештају користећи збир, минимум, максимум, просек, број, на одговарајућим тачкама; додати, изменити текст у заглављу, подножју извештаја; извести (експорт) табелу, резултат упита у табеларни документ (.хлс), текст (.тхт, .цсв), XML формат на задату локацију; код штампања променити оријентацију табеле, обрасца, резултата упита, извештаја; Променити величину папира; Одштампати страну, изабран(е) запис(е), целу табелу; Одштампати све записе у облику обрасца; Одштампати резултат упита; Одштампати страну (стране) извештаја, цео извештај.

Последња потцелина (у оквиру БП) је **Визуелизација података из базе**, у оквиру које треба показати како се успоставља веза са базом у интегрисаном окружењу програмског језика који су ученици упознали у трећем разреду. За приказивање и модификацију података базе користити релацију. За илустрацију може се користити демонстрациона база из састава система за управљање базом података.

Локалне рачунарске мреже

Тематска целина **Локалне рачунарске мреже** је уведена у програм за четврту годину, као логичан след теме **Увод у мрежене информационе технологије**, која се обрађује на првој години а као увод у Веб технологије. При реализацији ове тематске целине потребно је да се ученици подсете принципа умрежавања и коришћења Интернета као глобалне мреже. Потребно је да ученици буду даље упознати са: појмом локалне мреже и њеном структуром; уређајима који се користе за умрежавање коришћењем ресурса локалне мреже; разликом између рачунара-сервера и рачунара-клијената; улогом рутера и појмом рутирања; одржавањем и администрирањем кућне локалне мреже; принципима функционисања Интернета и основним технологијама приступања Интернету; улогом Интернет-провајдера; Интернет протоколима; разликом између локалне и глобалне мреже; системом доменских имена(DNS- Domain Name System); повезивањем локалне мреже са Интернетом.

Препоруке за реализацију:

- у складу са ресурсима, ученицима треба у највећој мери практично приближити све могућности умрежавања, од умрежавања два рачунара до постављања мале локалне мреже(или користити већ постојећу школску мрежу) и њеног повезивања, одговарајућом интернет конекцијом, са глобалном мрежом.
- подстаћи ученике да, кроз дискусију, повежу стечена знања о Интернету као глобалној мрежи из обрађених модула на ранијим годинама са новим сазнањима о умрежавању и локалним рачунарским мрежама.

Веб технологије

При реализацији тематске целине **Веб технологије** потребно је да ученици: разумеју све функције Интернета, од почетне идеје глобалног умрежавања, проналажења и давања информација, преко веб портала као обједињених сервиса и апликација, до коришћења Интернета за Електронско пословање; да разумеју појам Веб-а(WWW); разумеју поделу на статички и динамички веб; разумеју поделу на клијентске и серверске технологије; се упознају са теоријом веб дизајна(шта је веб дизајн, аспекти веб дизајна, технологије веб дизајна, развој веб сајта). При свему овоме неопходно је перманентно радити на развијању свести о важности поштовања правних и етичких норми при коришћењу Интернета, критичком прихватању информација са веба, поштовању ауторских права при коришћењу информација са веба, поштовању права приватности.

Препоруке за реализацију:

- ученицима треба објаснити разлику између статичке веб стране, динамичке веб стране која има форме за спрегу са неком базом података и веб портала(дати пример за портал за електронско пословање и пример веб портала који се користи у забавне сврхе); поделити ученике у тимове ради лакшег и бржег проналажења ових примера у складу са интересовањима ученика;
- код поделе на статички и динамичкки веб подстаћи ученике да сами пронађу примере претраживањем на Интернет-у и да уоче предности и мане оба приступа;
- поменути, без улажења у детаљнији опис програмских језика, најчешће клијентске технологије(Java Script, VBScript, Dynamic HTML);
- поменути, без улажења у детаљнији опис програмских језика, најчешће серверске технологије(Active Server Pages, ColdFusion, PHP);

Дизајн статичких веб страна

При реализацији тематске целине **Дизајн статичких веб страна** ученик треба да стекне знања и вештине битне за успешно коришћење основних могућности најједноставнијег алата за веб дизајн HTML, који представља стандард за веб документе. Ученик би требало да научи : основе HTML-а; структуру –основне тагове(<HTML>, </HTML> - заграде HTML-текста; <HEAD>, </HEAD> - заграде загљавља, садржи мета-дефиниције HTML-документа; <TITLE>, </TITLE> - заграде за назив HTML-документа и <BODY>, </BODY> - заграде текста обележеног документа); писање програма у најједноставнијем текст едитору; листе(нумерисане и ненумерисане листе); форматирање текста у оквиру HTML-а; таг за боје позадине, објекта и слика; прављење линкова; рад са сликом у овиру HTML-а; рад са табелама; рад са фрејмовима; форме и елементе форме(упити над базама података); рад са CSS-ом(стилови); уметање стилова директно у HTML фајл; коришћење стилова у засебном css фајлу, који се позива из HEAD таг-а.

Препоруке за реализацију:

- при реализацији ове тематске целине радити са најједноставнијим едитором(Dreamweaver, Frontpage), подстаћи ученике да примене стечена знања из рада са програмима за обраду текста и програмима за обраду слика и тако припреме садржај за креирање сопствене веб стране;
- подстаћи ученике да своје теме за матурски рад обраде коришћењем HTML-а и презентирају га у обику веб стране, при бирању садржаја инсистирати на критичком приступу информацијама и и неговању естетике.

Рад са готовим веб дизајн решењима (CMS - Content Management System)

При реализацији тематске целине **Рад са готовим веб дизајн решењима** потребно је ученике упознати са: готовим веб решењима који се бесплатно могу наћи на интернету, преузети и користити у личне и комерцијалне сврхе, а обједињени су под називом CMS; основним одликама и предностима CMS портала(Подаци се могу уносити или прегледати са било којег места на свету, у географском смислу, само уз приступ Интернет-у; садржај странице може да мења било која особа којој су од стране власника дата администраторска права приступа на портал; подаци су одвојени од изгледа веб странице, тако да је власницима портала администраторски панел за унос података увек исти, а приказ тих података посетиоцима зависи од шаблона (*template*); одвајање података од дизајна омогућава да се лако промени изглед

веб стране без потреба поновног копирања или уношења података у страницу, администрација се обавља преко веома једноставног графичког интерфејса; можете дати право неким особама да уносе текстове, али они неће бити објављени док их надлежна особа не одобри; за унос информација користи се текстуални едитор сличан ВордПад / МС Ворд програму; могућ *upload* медиа фајлова (слике, документи) на сервер, те њихово једноставно публиковање и уређивање); најчешће коришћеним CMS порталима(навести Joomla, WordPress портале и примере њиховог коришћења); поступком *download*-а потребних шаблона и њиховом инсталацијом на рачунару.

Препоруке за реализацију:

- подстаћи ученике да, радећи у тимовима, већ обрађене матурске радове у виду најједноставнијих HTML страна сада обраде у неком шаблону изабраног CMS-а;

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Циљ и задаци

Циљ наставе музичка култура је развијање свести о значају и улози музичке уметности кроз развој цивилизације и друштва; оспособљавање ученика за разликовање основних одлика уметности различитих цивилизација и култура крозсагледавање елемената музичких дела; оспособљавање ученика за уочавање разлика и сличности између наше и других традиција и култура у домену музике; унапређивање естетских критеријума код ученика; подстицање уметничког развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима; подстицање, стварање и даљим неговање интересовања, навика и потреба за слушање вредних музичких остварења; усвајање и проширивање познавања основних музичко-теоријских појмова.

Задаци наставе су да ученици:

- стекну знања о музици различитих епоха;
- развију навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспо за разумевање музике;
- развију креативност у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
- упознају и изражајна средстава музичке уметности;
- буду оспособљани за разликовање музичких стилова;
- развију навике за слушање уметничке музике;
- развију способност за самостално истраживање,односно стимулација подстицаја за даље истраживање;
- уоче разлике карактера композиција;
- препознају назива композиција након слушања истих,као и препознавање и именовање елементарних музичких елемената који се односе на динамику,темпо,облик дела;
- формирају музички укус и адекватног музички доживљај музичког дела;
- развоју способности разликовања боје звука инструмената као и њихових састава;
- разумеју корелације између избора извођачког састава, садржаја музике.

I разред
гимназија природно-математичког смера и гимназија општег типа
(1 час недељно, 35 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Изражајна средства музичке уметности
Музика у првобитној друштвеној заједници и културама старог века
Музика средњега века
Музика ренесансе
Музика барока и рококоа
Даљи развој опере у 18. веку
Музика преткласике и класике
Романтизам у музици
Опера, оперета и балет у 19. веку

II разред
гимназија природно-математичког смера и гиманзија општег типа
(1 час недељно, 35 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Ученици треба да упознају развој романтизма у музици словенских земаља, укључујући наше најважније ауторе и дела из те епохе.

Словенски композитори у XIX веку
Опера на почетку XX века
Импресионизам
Музика XX века
Југословенска музика у XX веку
Музичка авангарда
Српска савремена музика
Музичко стваралаштво и музички живот Србије у другом половини XX века

Џез и остали жанрови
Мјузикл - карактеристике и примери
Музика као примењена уметност
Филмска музика
Сценска музика
(СКУПНО МУЗИЦИРАЊЕ
ХОР
ОРКЕСТАР
ДОДАТНА НАСТАВА

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Музичка уметност је логичан наставак предмета музичка култура из основне школе, с тим да се овај предмет у средњем образовању првенствено базира на упознавању и проучавању најзначајнијих музичких дела из светске и наше литературе, везаних за поједину епоху и њене карактеристике. Као примери за слушање музике одабрана су дела композитора који овековечују време у коме су живели и своје музичко стваралаштво. Значајно место имају солисти и ансамбли који та дела репродукују.

За реализацију садржаја програма прво и основно је обезбедити нормалне услове за рад: опремљен кабинет (или специјализована учионица), са клавиром (или другим основним инструментом) и квалитетним аудиовизуелним средствима (грамофон, касетофон, дијапројектор итд.) - плоче, касете, дијафилмове књиге, слике и уџбеник (види поглавље о наставним средствима и кабинету). Савремена школа условљава осетљиву и скупоцену опрему која не сме да се стално преноси из учионице у учионицу и тако уништава. Савремена настава захтева од наставника да сва потребна средства припреми пре часа за употребу.

Сви садржаји који се остварују првенствено се базирају на доживљају музичког дела, упознавању његовог ствараоца и карактеристикама епохе којој дело припада. То се реализује првенствено преко слушања музике тј. директног доживљаја музичког дела.

Наставниково усмено излагање треба да послужи као информација и инспирација за слушање музике које је централни део часа (20 одсто излагања, 60 одсто слушања - у фрагментима или у целини зависи од примера, али 20 одсто закључивања - разговор са ученицима или понављање слушања одређених делова композиције или целине).

Програм је конципиран према историјско-стилским раздобљима, које у излагању треба ограничити на најбитније елементе, а слушању музике дати примарно место. Директним, сугестивним и интересантним излагањем наставник треба да ученике оспособљава да активно слушају музику, како би могли да на одабраним примерима развијају музичку меморију, естетски укус, препознају дела и инструменте, осећају музичку форму, значај и карактеристике стила и композиторовог стваралаштва.

Поједине наставне теме могу се обрадити ученичким рефератима, у којима такође имају примарно место музички примери.

Код слушања музике првенствено усмеравати ученике на доживљавање музичких садржаја (мелодије, хармоније, форме итд.). Програмске ванмузичке садржаје применити у програмској музици са мером у којој их композитор најављује.

Код слушања музике настојати да се одабере пример који може да се слуша у целини (један цео став, крећу увертиру, итд), да ученици доживе целину и схвате музичку форму. Одабирати музичке примере са великом пажњом и умешношћу. Дела, која је својом дужином немогуће на једном школском часу саслушати, изнети у одабраним, карактеристичним фрагментима, које можемо повезати усменим образложењем.

У програму је наведено много више музичких дела него што је могуће саслушати и усвојити. Због тога из наведених примера наставник прави сопствени избор који ће ученици саслушати и усвојити као примере за одређени правац, епоху итд. Остала дела која ученици нису слушали а налазе се у програму несврсисходно је меморисати, сем у врло изнимним случајевима.

Епоха се повезује са предметима сродних садржаја у том разреду, на темељу корелације (књижевност, ликовна уметност, историја итд.) и тако даје глобални увид у време када је дело настало. Свако дело које се слуша требало би поновити неколико пута са новим задацима.

Означени бројеви часова поред тема у садржајима програма могу да се помере у зависности од избора слушаних дела. Наставник мора правовремено да припреми дело за слушање: одреди избор из дела за слушање, минутажу, коментар (разговор или закључивање) и по потреби поновно слушање. Сва вербална објашњења морају бити сажета и кратка, морају да уводе у слушање музике. После слушања дела треба подстицати ученике да изводе закључке који произлазе из доживљеног слушања музичког дела, било на часовима или на посебним концертима.

Ученике треба усмеравати на одређене емисије на радију и телевизији, које ће пратити у слободно време ван школе. Такође је уско везано са предметом организовање посета концертима, оперским и балетским представама, где се садржаји предмета врло успешно надограђују у директном контакту са музичарима и музиком. У центрима где постоје такве установе као и музичке школе, музичка омладина, културно-уметничка друштва, треба неговати сарадњу као и организовати концете у школи. Кроз обавезне ван наставне активности и факултативну наставу могу врло успешно да се осмишљавају и организују разноврсни видови музичких активности, који су значајан допринос културној и јавној делатности школе и личном усавршавању ученика који се њима баве, као и онима који их слушају (хор, ансамбли, оркестри, концерти...). Оцењивањем се сагледава комплетна личност ученика: његово знање, ангажовање и заинтересованост, као и његове музичке способности.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ и задаци

Циљ наставе је: развијање и унапређивање стваралачког мишљења и иновативности; унапређивање ликовне писмености и оспособљавање за визуелну и вербалну комуникацију традиционалним и савременим медијима;подстицање на самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора; развијање и унапређивање самопоуздања, еманципације и социјализације личности ученика, емпатије, толеранције, хуманих ставова и способности сарадње; формирање позитивног става и одговорног односа према културном и уметничком наслеђу; развијање свести о повезаности уметности, природе и друштва, о значају одрживог развоја и улози уметности у очувању животне средине; подстицање ученика да повезује и примењује стечена знања и умења у осталим наставним садржајима, свакодневном животу, даљем школовању и будућим занимањима.

Задаци наставе ликовне културе су да ученици:

- унапреде знања о ликовним законитостима, процесима, техникама, материјалима и прибору;
- развијају визуелно опажање, стваралачко мишљење, радозналост, машту и иновативност кроз разноврсне ликовне, проблемске и пројектне задатке;
- буду оспособљени да визуелно представљају свет око себе, сопствене идеје, ставове и емоције традиционалним и савременим медијима, да образлажу своје ставове и презентују своје радове;
- буду оспособљени за самостални и тимски рад;
- упознају национално и светско културно и уметничко наслеђе, његове основне одлике, репрезентативне примере, најзначајније уметнике, правце и стилове и развију одговоран однос према очувању културне и уметничке баштине;
- формирају критички однос према уметничким делима и буду мотивисани да процењују уметничка дела, своје и туђе ликовне радове;
- ефикасно користе информације из различитих извора;
- буду мотивисани да прате културне и уметничке манифестације путем различитих медија, да посећују изложбе, музеје, легате, локалитете...и мотивисани за различите видове учешћа у културним и уметничким активностима;
- стекну увид у значај повезаности ликовног стваралаштва са осталим уметностима, наукама и процесима рада;
- примене стечена знања и умења у уређењу, унапређењу и очувању животне и радне средине;
- буду оспособљени да стечена знања и умења примењују у настави других предмета, свакодневном животу, даљем школовању и будућем занимању.

I разред

гимназија општег типа и гимазија природно-математичког смера

(1 час недељно, 37 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I ЦЕЛИНА

1.1. ОПШТИ ДЕО
1.2. САМОСТАЛНО ЛИКОВНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ЛИКОВНА ДЕЛА И СПОМЕНИЦИ КУЛТУРЕ

II ЦЕЛИНА

1.1. ОПШТИ ДЕО
1.2. САМОСТАЛНО ЛИКОВНО ИЗРАЖАВАЊЕ
1.3. ЛИКОВНА ДЕЛА И СПОМЕНИЦИ КУЛТУРЕ

II разред

гимназија општег типа и гимазија природно-математичког смера

(1 час недељно, 35 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I ЦЕЛИНА

1. ОПШТИ ДЕО
1.2. САМОСТАЛНО ЛИКОВНО ИЗРАЖАВАЊЕ
1.3. ЛИКОВНА ДЕЛА И СПОМЕНИЦИ КУЛТУРЕ

II ЦЕЛИНА

1. ОПШТИ ДЕО
1.2.САМОСТАЛНО ЛИКОВНО ИЗРАЖАВАЊЕ
1.3. ЛИКОВНА ДЕЛА И СПОМЕНИЦИ КУЛТУРЕ

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Примарни циљ ликовног образовања је развој стваралачких способности, креативности, визуелне перцепције и естетских критеријума ученика.

Структуру програма ликовне културе чине:

1. Садржаји програма;
2. Креативност;
3. Медији;
4. Средства.

Садржаји програма у оквиру једне целине равноправно чине: теорија обликовања, самостално ликовно изражавање, ликовна дела и споменици културе.

Улога наставника је значајна у фази избора дидактичке припреме и мотивационог садржаја, а избор теме зависи од суштине ликовног задатка, односно, конкретног садржаја којим се ученик мотивише у правцу одређеног ликовног проблема.

Теорија обликовања се реализује кроз теоретски и практичан рад и у функцији је унапређивања ликовне писмености (ликовни елементи и принципи компоновања), овладавања традиционалним и савременим техникама и материјалима и оспособљавања ученика да стечена знања и умења примењују у настави, свакодневном животу, даљем школовању и будућем занимању. Обрада теоретских садржаја укључује и рад на ликовним задацима, посредно и непосредно проучавање репрезентативних уметничких дела и перцепцију природе и окружења, а увежбавање се реализује кроз проблемске задатке.

Самостално ликовно изражавање подразумева стваралачко изражавање традиционалним и савременим медијима у складу са индивидуалним способностима и интересовањима ученика, уз примену стечених знања из теорије обликовања и уметничког наслеђа. Ученицима је потребно омогућити самостални избор медија, мотива, техника, материјала и формата.

Упознавање уметничких дела из националне и светске баштине има значај у формирању позитивног става и одговорног односа према културном и уметничком наслеђу и његовом очувању, формирање и развијање естетских критеријума, развој критичког мишљења и визуелне културе. Реализација садржаја уметничког наслеђа укључује и истраживачки рад, пројектне задатке, непосредни контакт са споменицима културе и уметничким делима .

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; самопроцену и процену ликовних и уметничких дела; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Креативност подразумева подршку ученицима да откривају, експериментишу, успостављају нове односе и долазе до нових решења у различитим активностима и оспособљавање ученика да стечено искуство примене у другим наставним предметима, свакодневном животу и будућим занимањима.

Претпоставка за подстицање креативности су мотивациони садржаји практичних ликовних активности ученика и проблемски приступ који обухвата:

- мотивационе садржаје;
- домен ученичких доживљаја;
- корелацију са другим образовно-васпитним подручјима.

Развој стваралачког мишљења треба подстицати у свим наставним активностима и садржајима у којима је то могуће.

Медији обухватају традиционалне, савремене и проширене медије (цртање, сликање, вајање, графика, фотографија, филм, рачунарска анимација...).

Средства (ликовно-техничка и дидактичка средства) подразумевају употребу традиционалних, савремених и материјала за рециклажу у обликовању; разноврсне подлоге, прибор, алате и опрему; сва доступна аудио-визуелна наставна средства и употребу рачунара.

<u>Облици наставе</u>

Садржаји се реализују кроз следеће облике наставе:

- индивидуални;
- фронтални;
- рад у паровима;
- групни или тимски;
- домаћи рад;
- рад на пројекту;
- самостални истраживачки рад;
- екскурзије, посете локалитетима, музејима, галеријама, установама за образовање уметника, уметничким атељеима; сусрете са уметницима и активно учешће у културним и уметничким манифестацијама и активностима;
- ваннаставне активности – ликовне секције, ликовне групе;
- факултативна настава.

<u>Наставне методе:</u>

- **Вербално-текстуалне методе** (монолошка метода, дијалошка метода, метода рада са текстом);
- **Илустративно-демонстративне методе;**
- **Експериментално-практичне методе;**
- **Откривачка метода** (хеуристички метод);
- **Проблемска метода.**

Корелација са другим предметима:

- Музичка култура;
- Српски језик и књижевност;
- Историја;
- Биологија;
- Физика;
- Хемија;
- Математика;

– Рачунарство и информатика.

Вредновање и оцењивање:

У настави ликовне културе оцењује се активност ученика, процес рада и постигнути напредак, а вреднује и самовреднује резултат рада.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ и задаци

Циљ физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном,афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Задаци наставе физичког васпитања су:

- подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);
- развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних самостални рад на њима;
- стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- проширење и продубљавање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес;
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја);
- мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.

Садржаји програма усмерени су на:

- развијање физичких способности
- спортско - техничко образовање
- повезивање физичког васпитања са животом и радом.

РАЗВИЈАЊЕ ФИЗИЧКИХ СПОСОБНОСТИ

На свим часовима наставе физичког васпитања, предвиђа се:

- развијање основних елемената физичке кондиције карактеристичних за овај узраст и пол; као и других елемената моторне умешности , који служе као основа за повећавање радне способности, учвршћивање здравља и даље напредовање у спортско техничком образовању,
- превентивно компензацијски рад у смислу спречавања и отклањања телесних деформитета,
- оспособљавању ученика у самосталном неговању физичких способности, помагању раста, учвршћивању здравља, као и самоконтроли и провери својих физичких и радних способности.

Програмски задаци се одређују индивидуално, према полу, узрасту и физичком развитку и физичким способностима сваког појединца, на основу оријентационих вредности које су саставни део упутства за вредновање и оцењивање напретка ученика као и јединственој батерији тестова и методологије за њихову проверу и праћење.

СПОРТСКО ТЕХНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Спортско техничко образовање се реализује у I, II, III разреду кроз заједнички програм (атлетика, вежбе на справама и тлу) кроз програм по избору ученика, а у IV разреду кроз програм по избору ученика.

ЗАЈЕДНИЧКИ ПРОГРАМ

I разред
оба типа гимназије
(2 часа недељно, 74 часа годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I АТЛЕТИКА
II СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ
СПОРТСКА ИГРА (ПО ИЗБОРУ)

II разред
оба типа гимназије
(2 часа недељно, 70 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

АТЛЕТИКА
СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ
СПОРТСКА ИГРА (по избору)

Минимални образовни захтеви:

Атлетика: трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, скок увис, бацање кугле – на резултат.

Такмичење у у тробоју (трчање, скок увис, бацање кугле на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

Школско такмичење (одељење, школа): актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити.

За напредније ученике: састави из програма школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења.

Минимални образовни захтеви:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

III разред

оба типа гимназије

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

АТЛЕТИКА

СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

СПОРТСКА ИГРА (по избору)

Минимални образовни захтеви:

Атлетика: трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, скок увис, бацање кугле – на резултат.

Такмичење у у тробоју (трчање, скок увис, бацање кугле на резултат.

Вежбе на справама и тлу:

За ученике: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису;

За ученице: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја.

IV разред

оба типа гимназије

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

Реализује се програм по избору ученика.

ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА

I - IV

Циљ и задаци

Опште поставке

Циљ наставе приграма по избору ученика - изабрани спорт јесте да ученици задовоље своја интересовања и потребе за стицањем знања, способности за бављење спортом као интегралним делом физичке културе и настојање да стечена знања примењују у животу (стварање трајне навике за бављење спортом и учешћем на такмичењима);

Задаци наставе програма по избору ученика – изабрани спорт јесу:

- стицање теоријских знања у изабраном спорту, пружање неопходних знања из изабраног спорта (принципи, технике, начин вежбања – тренирања, стицање основних и продубљених тактичких знања);
- социјализација ученика кроз изабрани спорт и неговање етичких вредности према учесницима у такмичењу;
- откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом.

Ученици се на основу својих способности и интереса опредељују за један спорт у коме се обучавају, усавршавају и развијају своје стваралаштво током целе школске године. То могу да буду предложене спортске гране и други спортови за које ученици покажу интерес.

Да би се избор остварио, свака школаје дужна да обезбеди просторне и друге услове за реализацију бар четири спорта.

На почетку сваке школске године наставничко веће, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања , утврђује спортове за који ученици те школе могу да се определе.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

- РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ
- СПОРТСКА ИГРА (по избору)

- Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре.
- Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру.

РУКОМЕТ

- Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу.
- Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играчау одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека“. Уигравање кроз тренажни процес.
- Правила игре.
- Учествовање на разредним, школским и међусколским такмичењима.

ФУДБАЛ

- Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу.
- Покривање и откривање играча, одузимање лопте и ометање противника. Општи принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Уигравање кроз тренажни процес.
- Правила малог фудбала.

- Учествовање на разним школским и међушколским такмичењима.

КОШАРКА

- Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу
- Техника кошарке. Шутирање на кош из места и кретања, шут са једном или обема рукама, са разних одстојања од коша. Постављање и кретање играча у нападу и одбрани. Одбрана „зоном“ и „човек на човека“. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока.
- Правила игре и суђење.
- Учествовање на разредним и школским такмичењима.

ОДБОЈКА

- Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу
- Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смечирање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес.
- Правила игре и суђења.
- Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима.

ПЛИВАЊЕ

- Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању;
- Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети.
- Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима.

БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ

- Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања, и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм.

КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ

- Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета скијање на матичним факултетима

Минимални образовни захтеци

Ниво спортско- техничких достигнућа ученика у изборном спорту се проверава кроз разредна, школска и међушколска такмичења као и друга спортска такмичења. Пожељно је да сваки ученик учествује на најмање три спортска такмичења.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм физичког васпитања за гимназије је наставак програма физичког васпитања у основној школи, стим што је усмерен на још интензивније остваривање индивидуалних и друштвених потреба у области физичке културе. Ради тога , овај програм заснован је на индивидуализацији процеса физичког васпитања:

- обезбеђује повезивање знања са животом и праксом и каснијим опредељењима ученика;
- заснован је на изборној настави за коју се ученици опреселепрема свом афинитету и потребама;
- обавезује школу на остваривање одређених задатака у овој области

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА

- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања;
- Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитиво утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље;
- Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика. Због тога је физичко васпиатање, у овим школама, значајно за активнан опоравк ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама.

<u>Облици наставе</u>

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава
- мерење и тестирање
- практична настава

<u>Подела одељења на групе</u>

Одељење се не дели приликом реализације;

Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, пориступ је индивидуалан.

<u>Место реализације наставе</u>

- Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом;
- Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште).

<u>Препоруке за реализацију наставе</u>

- Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја.

Садржај циклуса је:

- за проверу нивоа знања на крају школске године – један;
- за атлетику – један;
- за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један
- за спорт по избору ученика – два;
- за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један.

Начин остваривања програма

Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом.

Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања.

Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса.

Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима**, не могу се одржавати као блок часови.** Настава се не може одржавати **истовремено са два одељења** ни на спортском терену ни у фискултурној сали.

У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко фаспитање дозвољена је истовремена реализација часа

Праћење, вредновање и оцењивање

Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукцесивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичкимом васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма

Оквирни број часова по темама

- Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова)
- Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту).
- Атлетика (12 часова)
- Гимнастика: вежбе на справама и тлу (12) часова.
- Спортска игра: по избору школе(12 часова)
- Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова).
- Пливање (10 часова).
- Провера знања и вештина (4 часа).

ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ

- Из фонда радних дана и за извођење редопвне наставе школа у току школске године организује:
- Два целодневна излета са пешачењем
- I разред до 12км (укупно у оба правца);
- II разред до 14км (укупно у оба правца);
- III разред до 16км (укупно у оба правца);
- Два кроса: јесењи и пролећни;
- Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржајизлета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика.

Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања.

Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.

ВЕРСКА НАСТАВА

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ:

ЦИЉЕВИ верске наставе, као изборног предмета, у оквиру средњошколског образовања и васпитања јесу да се њоме посведоче садржај вере и духовно искуство традиционалних црквa и верских заједница које живе и делају на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Притом упознавање ученика са вером и духовним искуствима сопствене, историјски дате цркве или верске заједнице треба да се остварује у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и философских погледа, као и научних сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

ЗАДАЦИ верске наставе су да код ученика:

- развија отвореност и однос према Богу, другачијем и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;

- буди потреба и способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину Божју и за себе;

- развија и негује тежња ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене Цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже између заједнице и своје властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом и, пре и после свега, са Богом;

- изграђује способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима;

- изграђује свест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

ЦИЉ наставе православног катихизиса (веронауке) у средњем образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност Цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктинарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којима се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све ово спроводи се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и на делатном плану, уз настојање да се доктринарне поставке спроведу у свим сегментима живота (однос са Богом, са светом, са другим људима и са собом).

ЗАДАЦИ у настави православног катихизиса (веронауке) су да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу као Другој и другачијој Личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божјој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза (свест о заједници);

- развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и за одговарање на питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве;

- изгради способност дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва (при чему се остварује комплементарност са другим наукама);

- помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другим, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом (са људима различитих култура, религија и погледа на свет, са друштвом, са природом) и са Богом; најзад,

- изгради уверење да је свет и све што је у њему, створен за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да се из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божјој и изгради спремност на покајање.

ПРВИ РАЗРЕД
(1 час недељно, 35 годишње)

ЦИЉ наставе православног катихизиса (веронауке) у првом разреду средње школе јесте да се код ученика изгради свест о томе да је хришћанство Црква, тј. конкретна Литургијска заједница, као и да се скрене пажња ученицима на то да је појам личности кључни појам без кога се хришћанство не може разумети. Без правилног схватања појма личности, не може се појмити то да је хришћанска вера у Бога живот а, не академска доктрина, или пак идеологија.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Увод

- упознавање ученика и вероучитеља, упознавање са садржајима рада.

Хришћанство је Црква

- Хришћанство - Црква као Заједница (објашњење појма Црква).
- Христос - Посредник између Бога и света (богочовечански Лик Христов у Библији и у вери Цркве).
- Света Литургија - присутни Христос (објашњење природе Литургије и бића Цркве као литургијске заједнице).

Појам о Богу

- Вера и атеизам (објашњење појма вере и атеизма).

О могућностима Богопознања

- Проблем сазнања (основи гносеологије и знања као општење).
- Познање Бога кроз Исуса Христа (објашњење појма богопознања као личног доживљаја Христа у Цркви, за разлику од "знања о Богу".

Богопознање кроз Литургијско - подвижничко искуство

- Литургијско-подвижничко искуство вере (објашњење вере као искуства и односа, за разлику од вере као теоретског веровања).

- Богољубље - човекољубље (објашњење љубави према Богу и према човеку као конкретног познања Бога и човека).

- Лична заједница са Богом - основ вере у Бога (објашњење вере као плода међуличног сусрета и заједнице Бога и човека).

- Вера - знање - живот (показати троједини карактер и антолошку саприродност вере, знања и живота).

- Заједница са Богом - основ живота (објашњење аутентичног библијског и црквеног схватања тајне живота као слободног учешћа у животу).

Хришћани верују у Бога који је света тројица:

Отац, Син и Свети Дух

- Бог као Биће заједнице (изношење библијских и других чињеница које нам говоре да се Бог открива као Света Тројица).

- Бог као личност (упознавање ученика са суштином хришћанског учења о Богу).

- Личност или индивидуа? (објашњење разлике у појмовима личност и индивидуа).

- Религија или Црква? (објашњење сличности и разлика између појма Црква и појма религија).

Онтолошке последице вере у Бога као Свету Тројицу

- Слобода у љубави (развијање појма слободе и љубави).

- Истина као Личност (развијање појма истине као антолошке одреднице).

- Црква - истински начин постојања света (истина о онтолошком јединству Цркве и света).

Литургијско-подвижничко искуство као истинита вера људи у Бога и као живо присуство Божје у свету кроз Цркву

- Црква - циљ света (објашњење есхатолошке визије света као Цркве која расте).

- Подвиг - предуслов припадања Цркви (излагање основа евхаристијско-аскетског става према свету и животу).

- Егоизам или љубав? (љубав као црквени начин постојања, егоизам као антицрквени).

Разликовање теологије и економије

- Бог је независтан од света (онтолошко разликовање појмова Бога и света).

- Свет - дело воље Божје (објашњење хришћанског појма о свету као твари - творевини).

- Слобода Божја и слобода света (објашњење различитих квалитета слободе Божје и слободе света).

- Бог је створио свет ни из чега са циљем да он постане учесник Божјег живота и да тако постане Царство Божје.

- Истина света - Царство Божје (објашњење учења о есхатолошкој природи света).

Света Литургија као икона, то јест појава будућег Царства Божјег

- Икона и истина (објашњење есхатолошког смисла историје света и човечанства).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Катихизација (веронаука, изучавање истине вере) јесте литургијска делатност. То значи да је она заједничко дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Свака истина вере предаје се и преноси као реалност самога живота, као опис искуства, првенствено као реалност живота у Цркви и опис њеног искуства. Нема и не може бити апстрактних истина и аксиома. Катихеза ("веронаука") не постоји ради гомилања података и информација или у служби теоретског "знања о вери" него као мистагогија, увођење у праксу живота и отварање могућности да ученик и лично усвоји искуство Цркве кроз слободно учешће у њеном животу, првенствено у њеној Литургији.

Наставни процес ће имати свој пуни смисао и успех заједничким учешћем катихете (вероучитеља) и његових ученика у Литургији и у свим облицима и изразима живота у Цркви.

Катихета (вероучитељ) дужан је да помогне својим ученицима да превазилазе неповерење према другима и да се истовремено ослобађају претеране и нездраве заокупљености собом и својим стварним и привидним проблемима. Часови катихизиса (веронауке) биће, следствено, усмерени на изграђивање поверења, љубави и заједништва међу ученицима у одељењу и у школи, као и у односу према људима уопште. Развијање овакве животне оријентације код ученика биће праћено и неговањем осећања одговорности за животну средину и за природу као целину.

Притом ученици треба да осете да остваривање јединства са другима нипошто не значи опасност по њих, понајмање пак значи укидање личне различитости и особености. Напротив: прихватајући једни друге и показујући узајамну љубав, млади - и сви људи - истовремено чувају, поштују и унапређују своју и туђу личност, односно личну самосвојност сваког појединца.

У складу са оваквим циљем наставног процеса, при обради наставних јединица - заступљеној и овде, као и у основној школи, првенствено на динамичан начин и дијалошким методом - треба ставити нагласак више на доживљајно, а мање на сазнајно, више на формативно, а мање на информативно. Циљ ће бити постигнут ако ученик, уз несебичну и ненаметљиву помоћ свога катихете, открије и себе и друге као непоновљиву вредност, а свој животни програм дефинише као трајни подвиг прихватања и поштовање других, стицања поверења и љубави према њима. Притом би он спонтано препознао Цркву као простор остваривања личности и заједнице, а једног у Тројици Бога као извор и пуноћу тога датог и задатог животно-вредносног програма.

ДРУГИ РАЗРЕД
(1 час недељно, 35 годишње)

ЦИЉ верске наставе у другом разреду је изграђивање свести код ученика да је лична заједница човека са Богом и са другим човеком основ постојања, као личности и природе човека, тако и постојања природе уопште. Ово гледиште

треба утемељити најпре на учењу Православне Цркве о Богу који је један али у исто време и тројичан - заједница личности Оца са Сином и Светим Духом, а затим и на људском искуству личности.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Први сусрет

- сусрет катихете (вероучитеља) са ученицима после летњег распуста, разговор о садржају програма овог разреда и о начину остваривања програма.

Света Тројица - један Бог

- Вера у Бога у Старом и Новом Завету (човек је личност и тражи Бога као личност).
- Један Бог је Отац - конкретна личност (личност је биће заједнице).
- Исус Христос - Син Божији (неодвојивост човека од Бога, истинско Богољубље је увек човекољубље).
- Свети Дух - треће лице Свете Тројице (највећи дар Божији човеку је слобода).
- Тумачење вере у Свету Тројицу као једног Бога (сваки човек је икона Божја зато што је личност, човек појављује истинско своје ја само у заједници слободе, љубави са другим човеком).

Бог као биће заједнице

- Старојелинско философско схватање бића (природа не постоји сама за себе).
- Јединство и мноштво (личност човека, као апсолутног и непоновљивог бића извире из заједнице са другом личношћу).
- Личност Оца јесте узрок постојања божанске природе (важност постојања првог у људској заједници, превазилажење колективизма у коме су људска бића бројеви и средства за остваривање циљева који су виши од само постојања човека).
- Личност и индивидуа (индивидуализам као негација личности, односно човечности).

Последице вере у Бога као Свету Тројицу по живот људи

- Хришћанство је Црква (заједница слободе као основ постојања човека као личности и природе).
- Црква - истина као заједница (истина као пројављивање личности, о потреби превазилажења апстрактних конструкција лажно названих истинама).
- Црква - заједница будућег века (дијалектички однос између историје и будућег века као истинског постојања човека и света).
- Религија или Црква (преимућство Цркве над религијама).
- Црква - циљ историје (стварно биће и мисија Цркве).

За успешно реализовање наставе православног катихизиса неопходан је уџбеник, слике, иконе, цртежи и...

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Катихизација (веронаука, изучавање истине вере) јесте литургијска делатност. То значи да је она заједничко дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Свака истина вере предаје се и преноси као реалност самога живота, као опис искуства, првенствено као реалност живота у Цркви и опис њеног искуства. Нема и не може бити апстрактних истина и аксиома. Катихеза ("веронаука") не постоји ради гомилања података и информација или у служби теоретског "знања о вери" него као мистагогија, увођење у праксу живота и отварање могућности да ученик и лично усвоји искуство Цркве кроз слободно учешће у њеном животу, првенствено у њеној Литургији.

Наставни процес ће имати свој пуни смисао и успех заједничким учешћем катихете (вероучитеља) и његових ученика у Литургији и у свим облицима и изразима живота у Цркви.

Катихета (вероучитељ) дужан је да помогне својих ученицима да превазилазе неповерење према другима и да се истовремено ослобађају претеране и нездраве заокупљености собом и својим стварним и привидним проблемима. Часови катихизиса (веронауке) биће, следствено, усмерени на изграђивање поверења, љубави и заједништва међу ученицима у одељењу и у школи, као и у односу према људима уопште. Развијање овакве животне оријентације код ученика биће праћено и неговањем осећања одговорности за животну средину и за природу као целину.

Притом ученици треба да осете да остваривање јединства са другим нипошто не значи опасност по њих, понајмање пак значи укидање личне различитости и особености. Напротив: прихватајући једни друге и показујући узајамну љубав, млади - и сви људи - истовремено чувају, поштују и унапређују своју и туђу личност, односно личну самосвојност сваког појединца.

У складу са оваквим циљем наставног процеса, при обради наставних јединица - заступљеној и овде, као и у основној школи, првенствено на динамичан начин и дијалошким методом - треба ставити нагласак више на доживљајно, а мање на сазнајно, више на формативно, а мање на информативно. Циљ ће бити постигнут ако ученик, уз несебичну и ненаметљиву помоћ свога катихете, открије и себе и друге као непоновљиву вредност, а свој животни програм дефинише као трајни подвиг прихватања и поштовање других, стицања поверења и љубави према њима. Притом би он спонтано препознао Цркву као простор остваривања личности и заједнице, а Једног у Тројици Бога као извор и пуноћу тога датог и задатог животно-вредносног програма.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

(1 час недељно, 30-32 часа годишње за трогодишње образовање и 1 час недељно, 35-37 часова годишње за четворогодишње образовање)

ЦИЉ наставе у трећем разреду јесте да се ученицима аргументовано предочи да је Исус Христос једини спаситељ створеног света зато што је само у његовој личности остварена заједница тварне природе с Богом.

ЗАДАЦИ наставе православног катихизиса јесу да ученици:

- стекну свест о томе да је Тајна Христова циљ стварања света;
- уоче да је првородни грех променио начин остварења циља због кога је свет створен, али не и сам циљ;
- запазе да се Тајна Христова поистовећује са Литургијом;
- уоче да апостолским прејемством, посредством Духа Светога, преко Литургије и као Литургија, будуће Царство Божије улази у историју;
- запазе разлику између иконографског приказивања распећа и васкрсења Христовог у православној и ренесансној традицији.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

Тајна Христова - јединство Бога и човека као циљ због кога је Бог створио свет.

Христово оваплоћење и страдање, смрт као последица греха првих људи.

Бог је васкрсао Христа из мртвих Духом Светим (превазилажење смрти за створену природу као плод слободне, личне заједнице Бога и човека у Христу).

Исус Христос као нови Адам и начелник све твари.

Улога Духа Светог у сједињењу људи и створене природе са Христом (Дух Свети конституише Цркву као конкретну Литургијску заједницу кроз крштење, миропомазање и рукоположење).

Литургија као икона истинског постојања света - Царства Божијег (спасење света заједничко дело Св. Тројице и људи; разлика између Бога и људи, али не и њихова одељеност).

Апостолско прејемство (епископ као икона Христа, свештеници иконе апостола, Литургија као икона будућег века).

Распеће и Васкрсење Христово у православној иконографији.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Циљ наставе у трећем разреду средње школе јесте да се ученицима аргументовано предочи да је Исус Христос једини спаситељ створеног света зато што је само у његовој личности остварена заједница тварне природе с Богом.

Тему *Тајна Христова*... треба реализовати на тај начин што ће се ученицима предочити одлуке 1. и 4. Васељенског сабора, затим то протумачити на основу Св. Писма, како Новог, тако и Старог завета. У оквиру ове теме треба ученицима скренути посебну пажњу на следеће чињенице: да је Христос потпуни човек и потпуни Бог, односно Син Божији, да су у једној личности Сина Божијег поново сједињене, "нераздељиво и непромењиво", човечанска, односно тварна, и нетварна, Божанска природа, које су падом првог човека Адама биле разједињене. Указати, дакле, на паралелу између Христа, новог Адама, и старог Адама. На основу овог сједињења, Христос је постао нови Адам и једини посредник између Бога и створене природе, јер је једино у њему створена природа остварила сједињење с Богом, а на тај начин и бесмртно постојање. Такође, треба указати ученицима на то да су у остварењу тајне Христове пројављује слобода, како Божија у односу на човека, тако и човекова у односу на Бога. Дакле, све оно што је први човек, Адам, требало да учини, а није учинио због слободног одбијања да то учини, учинио је Христос. Треба указати, такође, и на важност учења о Христу за нас људе и за наше спасење. (Погодно штиво за боље разумевање ове проблематике јесте чланак: Ј. Зизијулас, *Христологија и постојање*.)

Тему *Христово оваплођење и страдање*... треба реализовати на тај начин што ћемо најпре изложити ове догађаје на основу описа Св. Писма Новог завета, а затим протумачити с посебним освртом на следеће елементе: да су оваплођење и страдање Христово два различита догађаја, односно да оваплођење Христово не садржи истовремено и смрт, као што је случај код нас људи који почињемо да умиремо кад се родимо. Христос није рођен на исти начин као и ми људи, од мужа и жене, он је Син Божији који се слободно рађа као човек и слободно страда, и то ради нашег спасења, будући да је Бог, и зато нестрадалан и нематеријалан, тј.учинио је оно што је први човек Адам одбио да учини што нас упућује на закључак да је Син Божији постао човек и страдао због греха првог човека Адама. У Христу је откривен циљ због кога је Бог створио свет и човека на крају стварања, тј. да је Бог створио свет да се сједини с Њим кроз човека, у једној личности и да тако постоје вечно, што нас опет упућује на закључак да би се тајна Христова остварила и да први човек није погрешио, зато што је та тајна сједињење Бога и човека и што без тог сједињења тварна природа не би могла да постоји. Међутим, овде треба ученицима указати на то да смрт није саставни део првобитног Божијег плана о свету, већ да је она последица греха првог човека Адама. Дакле, да није било греха, не би било страдања и смрти, односно да први човек Адам није погрешио, он би постао Христос и не би окусио смрт. После греха, смрт је постала реалност за читаву природу и преноси се преко природног рађања.

Овом темом се наглашава врло важна чињеница да без сједињења с Богом, односно сада са Христом, ниједно створено биће не може да превазиђе смрт. Ова констатација нас упућује на закључак да се спасење остварује једино у Цркви, односно у Евхаристијској заједници, јер је ту присутан Васкрсли Христос и једино тамо можемо остварити заједницу с Њим.

Тему *Бог је васкрсао Христа*... треба такође обрадити најпре на основу сведочанстава о овом догађају забележених у Св. Писму Новог завета. Приликом развијања ове теме, треба ученицима указати на то да је Бог васкрсао Христа из мртвих, Духом Светим. Ово је важно због тога што се том констатацијом истиче да спасење, као превазилажење смрти за створену природу, није ствар природе, односно није механички, природни процес, већ је ствар слободе Божије и да се оно појављује као нови начин постојања створене природе, као литургијска заједница. Јер, Свети Дух својом делатношћу ствара литургијску заједницу - Цркву. Васкрсење Христово дакле, упућује на есхатолошки догађај свеопштег васкрсења мртвих и конституисања Царства Божијег који ће се догодити када то Бог Отац буде благословио, а Васкрсење Христово, односно литургијска заједница, јесте његов залог и предокус.

Такође, треба, скренути пажњу ученицима да се Васкрсли Христос појављује у литургијском сабрању као онај који началствује Литургији и приноси Богу Оцу дарове Цркве, односно целу Цркву, о чему нам сведочи најпре Св. Писмо Новог завета, а затим и сама литургијска пракса Источне Цркве.

Темама: *Исус Христос као нови Адам*... и *Улога Духа у сједињењу људи са Христом*... треба ученицима обратити пажњу на то да је Исус Христос савршен човек и да се једино у заједници с Њим остварује заједница с Богом. Ту заједницу са Христом људи могу да остваре једино посредством Духа Светога кроз Крштење у коме се показује наша слободна опредељеност за Христа и вера у Христа као Спаситеља и уласком у Литургијску заједницу. На овај начин Дух Свети конституише Цркву као Литургијску заједницу људи и природе с Богом у Христу.

Тему *Литургија као икона Царства Божијег*... треба реализовати путем описа Литургије у контексту вере у обећано будуће Царство, указујући ученицима посебно на идентичност структуре Царства Божијег и Литургије: Христос окружен апостолима, анђелима и народом, односно епископ окружен свештеницима, ђаконима и народом. Такође, треба ученике упутити на то да је Литургија икона будућег Царства Божијег, а не слика прошлости. Ради разумевања разлике између иконе и слике, треба поћи од тога да је Царство Божије будући догађај, који се још увек није у потпуности остварио, али то Царство присуствује сад и овде, у икони преко Литургије. Зато је епископ у Литургији икона Христа, свештеници су иконе апостола итд. Односно мимо Литургије не постоји Царство Божије. За разлику од иконе, која онтолошки садржи Царство Божије, иако не и у потпуности, зато што је Царство Божије догађај будућности, слика подразумева Царство Божије као стварност која паралелно постоји са Литургијом или, пак, стварност која је постојала у прошлости. У овом контексту, ако слике, односно Литургије, и нема, прототип, тј. Царство Божије, и даље постоји. Ова разлика између иконе и слике, која се среће у контексту Литургије и Царства Божијег, утолико је неопходна, уколико желимо да су Христос и Дух Свети реално присутни у Литургији, сад и овде, преко њених чланова, а што је неопходно ради нашег спасења, а не да у Литургији ми глумимо њихово присуство, будући да су они одвојени од нас и да су горе на небу, док су чланови литургијске заједнице само обични људи.

(У контексту одређења иконе и поређења иконе и прототипа, треба навести одлуку 7. Васељенског сабора, док се за одређење односа између Литургије Царства Божијег треба послужити посланицама Св. Игњатије Богоносца, као и студијом Ј. Зизијуласа, Евахристија и Царство Божије).

Тему *Апостолско прејемство* треба реализовати на основу закључака који ће следити из претходне теме, а они су следећи: будући да Христос и Дух Свети својом делатношћу доносе у историју будуће Царство Божије, Литургија није понављање догађаја из прошлости, већ је икона будућег стања ствари у Царству Божијем. Дакле, оно што треба подразумевати под "апостолским прејемством" јесте то да се Црква конституише не на основу прошлости, већ на основу будућности. Дух Свети, који кроз рукоположење конституише Цркву као Литургијску заједницу, чини то искључиво у оквиру Литургије - дарове и службе које раздаје људима чини за Литургију и ради ње. Отуда је сваки епископ у Литургијском сабрању икона Христа и свака Литургијска заједница под једним епископом је потпуна Црква - Једина, Света, Васељенска и апостолска. (Као помоћна литература за ову тему може да послужи студија: Ј. Зизијулас, *Апостолско прејемство*).

У контексту иконографског приказивања Тајне Христове, односно оваплоћења, страдања, Васкрсења и Вазнесења Христовог, као и силаска Св. Духа на апостоле, треба ученицима посебно указати на литургијски оквир ових тема, тј. на однос у коме ови догађаји стоје с будућим Царством Божијим. (На пример, икона оваплоћења приказује да се у вези са рођењем Христовим дешава нешто необично, што није својствено рођењу обичне деце, односно да се родио Спаситељ света, да страдање Христово на крсту указује на то да смрт није последњи догађај којим се све завршава, већ да оно указује на наду васкрсења. Васкресење Христово приказује Христа који не васкрсава сам, већ Он силази у Ад и васкрсава сав род људски итд.).

Опште напомене

Оно што је најважније и што је основни циљ катихизиса јесте то да ученици постану чланови Литургијске заједнице. Јер, Литургија, као живо присуство Христа и као икона вечног постојања природе и човека, треба да дâ ипостас, односно да оцрквени и да дâ смисао нашем историјском живљењу. Зато треба, кад год је то могуће, ученике доводити, или упућивати на Литургијска сабрања.

У току сваке године, конкретно пре свих наилазећих великих празника, како Господњих, тако и Богородичиних и светитељских, треба упознати ученике са историјом настанка празника и садржином догађаја који се славе. Кад је реч о светитељским празницима посебну пажњу треба обратити Србима светитељима: Св. Сави, Св. Симеону, на празник Видовдан итд. Ученици би требало да се упознају и с личностима светитеља које славе као Крсну славу. (У ту сврху треба пре свега користити житија тих светитеља која се могу наћи у: Јустин Поповић, *Житија светих*, Ћелије, Ваљево, а затим и осталу пригодну литературу).

Такође, пре почетка Васкршњег поста, треба упознати ученике с његовом садржином и циљем, као и са богословском подлогом поста и његовом важношћу за човека. (Најпогоднија литература за то јесте: А. Шмеман, *Велики пост*, Крагујевац, последње издање.)

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
(1 час недељно, 32-34 часа годишње)

ЦИЉ наставе у четвртом разреду јесте да се кроз развијање задатих тема ученицима укаже да историја има свој циљ и да се тај циљ састоји у томе да створени свет постане Царство Божије, односно да се превазиђе смрт.

ЗАДАЦИ:

Ученици треба:

- да уоче да историју ствара Бог са човеком као слободним бићем, са једним конкретним циљем;
- да испитујући историјске догађаје, проникну у њихов крајњи смисао;
- да уоче да се у делима људи огледа тежња за личним и бесмртним животом;
- да науче да оцењују историјске догађаје на основу тога колико они дају правилан одговор на проблем превазилажења смрти у природи и слободног постојања човека као личности;
- да упореде Литургију и литургијски начин постојања света са истином која подразумева превазилажење смрти и постојање човека као личности, као апсолутног и непоновљивог бића;
- да уоче да православна уметност приказује свет не онаквим какав је сада, смртан и пролазан, већ какав ће бити у будућем Царству;
- да стекну свест о томе да Црква није од овога света, али да је у свету и да постоји ради спасења света.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

- Хришћанско схватање историје (старојелинско и савремено схватање историје без Бога).
- Есхатон - будуће Царство Божије као узрок Цркве и историје (последњи догађај, догађај Царства Божијег даје валидност и постојање историјским догађајима).
- Смрт природе као разједињење, распадање и смрт личности као прекид заједнице са личношћу за коју смо били везани, коју смо највише волели.
- Литургија нам открива и циљ због кога је Бог створио свет и људе (да свет постане Царство Божије у коме неће бити смрти).
- Помесна и Васељенска Црква, њихов однос.
- Јединство Цркве (на помесном и васељенском нивоу).
- Теологија православне уметности (књижевности, сликарства, архитектуре, музике ...).
- Црква и свет (њихов однос).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Теме: *Хришћанско схватање историје и Есхатон ... као узрок историје ...* треба реализовати на основу библијског описа историје, с посебним нагласком на томе да је историја процес који води ка остварењу конкретног циља, односно да историја има почетак и да иде ка једном конкретном циљу. Библијски приступ историји треба супротставити јелинистичком схватању историје као вечног кружења у истом, што у ствари и није историја.

Циљ историје, онако како га види хришћанство, јесте остварење царства Божијег као победе над смрћу и вечни живот створене природе. У том процесу учествује Бог, и то увек преко конкретних људи, и људи, који то слободно желе, а који ту своју делатност пројављују у конкретним историјским догађајима. Дакле, у стварању историје учествује Бог, Св. Тројица и људи. У односу на последице које проузрокују конкретни историјски догађаји, историја се може поделити на Библијску, односно Божанску, која ће имати вечну, онтолошку вредност и на ону која то није. (Као помоћ у реализацији ових тема може да послужи студија: Г. Флоровски, *Недоумице историчара Хришћанства*, у зборнику његових чланака под насловом *Хришћанство и култура*, Београд, 1995. стр. 47- 84.)

Тему *Смрт у природи ...* треба реализовати на основу констатације да она постоји у природи и описа начина на који се смрт манифестује у природи. Међутим, оно на шта би ученицима требало посебно указати кад је у питању догађај смрти јесте разлика између доживљавања смрти у контексту природе и личности. Смрт као јединствен феномен је за природу нешто позитивно, док је она виђена из перспективе личности "последњи и најгори непријатељ постојања" (1. Кор. 15,26).

Могућност превазилажења смрти треба испитати у контексту литургијског постојања људи и природе, односно у контексту структуре будућег Царства Божијег као личне, слободне заједнице, тј. јединства Божанске и човечанске природе, с посебним освртом на то да се у овом јединству чува неповредивост створене природе као и конкретност сваког бића и личности. Поред личног искуства да заједница личности даје предокус победе живота над смрћу, на које треба скренути посебну пажњу ученицима, треба се позвати пре свега на сведочанство ап. Павла (1. Кор. 15) које се темељи на Литургији а у коме он каже да ће свеопште васкрсење из мртвих, као последњи догађај, дати валидност, односно да ће тај догађај имати литургијску форму, односно последње васкрсење ће бити васкрсење заједница у Христу и око Христа. У овом контексту је и Христово васкрсење као историјски догађај пре свега Литургијски догађај, а не индивидуални чин.

Циљ стварања света и човека, дакле, јесте да он постане *Космичка Литургија* у којој неће бити смрти.

Тему *Помесна и Васељенска Црква, њихов однос* треба реализовати у контексту објашњења православне традиције, јер је Црква икона Св. Тројице. Као што је у Св. Тројици свака Божанска личност потпуни Бог, и Отац и Син и Свети Дух, и ниједна од њих не може да постоји мимо заједнице са другом личношћу, и свака литургијска заједница под једним епископом је пуна Црква, али само кад је у заједници са свим осталим Црквама. Треба ученицима указати и на то да кад се говори о Цркви, не полази се од универзалне, безличне Цркве, већ од конкретне Литургијске заједнице под једним епископом, која тада представља заједницу са свим осталим Црквама. Слично је то као кад говоримо о Једном Богу; под једним Богом подразумевамо Оца као једну конкретну личност, који је у заједници са Сином и Духом, а не говоримо прво о безличном, апстрактном Божанству, да бисмо касније дошли до конкретних личности. Све то има следеће последице: најпре то да је свака помесна Црква пуна Црква, а не део Цркве; да су сви епископи равноправни међу собом и да ниједан епископ, односно ниједна помесна Црква, није изнад друге, као и да се тиме показује да такво постојање Цркве има онтолошке последице по њене чланове. Другачије речено, Црква је икона Св. Тројице, односно, свет у Цркви и као Црква, постоји на божански начин на основу кога се превазилази смрт у створеној пракси рукоположења епископа, као начелника једне Литургијске заједнице, без кога нема Литургије. У источној Цркви једног епископа рукополажу најмање тројица епископа, што указује на то да једна конкретна литургијска заједница постоји као плод заједништва с другим литургијским заједницама, чији су представници епископи. Као помоћну литературу треба користити: Ј. Зизијулас, *Еклисиолошке теме*, Н. Сад 2000.).

Тему *Теологија православне уметности ...* треба обрадити на следећи начин: предочити најпре конкретна црквена уметничка дела, а затим ученицима указати на оне аспекте у њима који указују на будуће Царство Божије и стање створених бића у њему. То стање треба да се тиче новог начина постојања природе, какав је он у Христу, односно у Литургијској заједници, а не њеног губитка.

Тема *Црква и свет* треба да ученицима скрене пажњу на то да Црква и свет нису два света, међусобно неспојива, већ да је Црква један посебан начин постојања тог истог света у коме свет остварује своју тежњу за превазилажењем смрти и остварењем вечног живота. (Ову тему треба реализовати у отвореном дијалогу између хришћанског виђења решавања проблема смрти и других виђења овог проблема).

Опште напомене

Оно што је најважније и што је основни циљ катихизиса јесте то да ученици постану чланови Литургијске заједнице. Јер, Литургија, као живо присуство Христа и као икона вечног постојања природе и човека, треба да д постас, односно да оцрквени и да дâ мисао нашем историјском живљењу. Зато треба, кад год је то могуће, ученике доводити, или упућивати на Литургијска сабрања.

У току сваке године, конкретно пре свих наилазећих великих празника, како Господњих, тако и Богородичиних и светитељских, треба упознати ученике са историјом настанка празника и садржином догађаја који се славе. Кад је реч о светитељским празницима посебну пажњу треба обратити Србима светитељима: Св. Сави, Св. Симеону, на празник Видовдан итд. Ученици би требало да се упознају и с личностима светитеља које славе као Крсну славу. (У ту сврху треба пре свега користити житија тих светитеља која се могу наћи: Јустин Поповић, *Житија светих*, Ћелије, Ваљево, а затим и осталу пригодну литературу).

Такође, пре почетка Васкршњег поста, треба упознати ученике с његовом садржином и циљем, као и са богословском подлогом поста и његовом важношћу за човека. (Најпогоднија литература за то јесте: А. Шмеман, *Велики пост*, Крагујевац, последње издање).

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ и задаци

Циљ предмета је да се кроз стицање знања, овладавање вештинама, формирање ставова и система вредности допринесе оспособљавању ученика за компетентан, одговоран и ангажован живот у хуманом и демократски уређеном друштву утемељеном на основним људским вредностима, поштовању људских и грађанских права, у коме се уважава различитост, остварује солидарност и брига за друге.

Задаци наставе грађанског васпитања су да ученици:

- стекну знања о функционисању демократски уређеног друштва, улози грађанина, документима и институцијама које доприносе владавини права;
- усвоје вредности на којима се заснивају људска права и демократско друштво;
- развију спремност да делују у духу поштовања демократских вредности;
- јачају осећање самопоштовања, личног и групног идентитета;
- разумеју сложеност живота у мултикултуралној заједници и потребу узајамног уважавања и поштовања различитости;
- јачају осетљивост на појаве нетолеранције, дискриминације, стереотипа и предрасуда;
- разумеју значај сарадње и заједништва за добробит појединца и друштва, и овладају вештинама рада у групи и групног одлучивања;
- узму учешће у животу заједнице, покрећу акције и преузимају одговорност за личне одлуке;
- овладају вештинама успешне комуникације и примењују их у свакодневном животу;
- разумеју природу и узроке сукоба, упознају технике конструктивног решавања сукоба и примењују их у свакодневном животу;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација из различитих извора релеватних за живот у демократском друштву;
- унапреде способност исказивања сопственог става уз коришћење аргумената;
- унапреде способности планирања личног и професионалног развоја.

I разред
оба типа гимназије
(1 час недељно, 37 часова годишње)

1.1.1.1 САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Увод: Међусобно упознавање, упознавање ученика са програмом и начином рада.

1. **Ја, ми и други**

2. Комуникација у групи

3. Односи у групи/заједници

Завршни час: **Шта носим са собом.** Разговор о искуствима и евалуација наставе целог предмета: ученици сами процењују која до сада стечена знања и вештине сматрају корисним и употребљивим ван учионице.

II разред
оба типа гимназије
(1 час недељно, 35 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Уводни час - Упознавање са садржајем предмета и начином рада.

Права и одговорности

1. Основни појмови

2. Врсте права и односи међу правима

3. Права и одговорности

4. Кршење и заштита права

5. Планирање и извођење акција (у школи или локалној средини) у корист права

III разред
оба типа гимназије
(1 час недељно, 36 часова годишње)

1.1.1.2 САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Увод: Упознавање ученика са програмом и начином рада

I Демократија и политика

III Грађанска и политичка права и право на грађанску иницијативу

IV Планирање конкретне акције

IV разред

оба типа гимназије

(1 час недељно, 32 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Увод :Упознавање ученика са програмом и начином рада

I.Тема: **Права и слободе –** право на слобадан приступ информацијама и социјално економска права.

II. Тема: **Свет информација**

III. Тема: Свет професионалног образовања и рада

Завршни час: Шта носим са собом. Разговор о искуствима и евалуација наставе целог предмета, ученици процењују која до сада стечена знања и вештине сматрају корисним и употребљивим ван учионице.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм грађанског васпитања је тако конципиран да су његов циљ и задаци широко постављени у сфери когнитивног (знање, разумевање, опште когнитивне вештине и способности), психо-социјалног (ставови, вредности,социјалне вештине и способности) и конативног (активно и одговорно делање) развоја ученика. То је могуће остварити ако се садржај програма третира на интегрисан начин, сталним међусобним повезивањем, умрежавањем појмова и појава. Формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама, захтева дужи временски период, више прилика за активности ученика које воде разумевању сложених феномена и практиковању наученог, а резултат је кумулативног дејства свих активности које се дешавају на часовима грађанског васпитања.

Уз садржај програма није наведен препоручени број часова по темама и наставници имају слободу у планирању којим редоследом ће поједине садржаје обрађивати, на који начин ће то радити, којом динамиком, али увек настојећи да их међусобно повезују и да то води ка остварењу дефинисаних задатака предмета.

Оствареност задатака у великој мери зависи од начина на који се садржај обрађује и зато је важно посветити пажњу одабиру одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Дискусије, дебате, пројекти, есеји, реаговање на одређене теме, радионице, демонстрације, симулације, играње улога, вртлог идеја, припрема речника, анализа медијских информација, истраживање и анализа добијених резултата, студије случаја, промоције, организовање кампање, покретање акција су само неке од активности које су погодне у реализацији овог програма. При примени сложенијих активности (по организацији или трајању) постигнути резултати нису најважнији, односно прати се и вреднује како је текла организација, сарадња ученика, поштовање процедура, уочавање тешкоћа, идентификација могућих помагача, овладавање вештином представљања постигнутог, размена искуства између група и друго. На тај начин нема неуспешних и свака активност доприноси остварењу задатака.

Посебну пажњу у предмету грађанско васпитање имају продукти ученичких активности који могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања и друго. Они се могу користи при интеграцији или рекапитулацији пређених садржаја, процени напредовања ученика као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у раду ученичког парламента, у локалној заједници или локалним медијима.

Како реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и још више садашњости посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом стално нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају, циљевима и задацима предмета. Они се могу наћи у различитим изворима информација, с тим да треба оспособити и охрабривати ученике да и сами проналазе материјале који су погодни за обраду на часовима. Одговарајући филмови (изабрани делови) посебно су погодни за предмет грађанско васпитање јер подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Интернет и различите социјалне мреже такође треба укључити у наставу грађанског васпитања јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету.

Због специфичног статуса предмета, односно могућности да га ученици нису континуирано похађали, или га уопште нису похађали у претходним разредима, за очекивати је да у свакој групи постоје ученици са различитим искуством у области грађанског васпитања.Уводни часови су прилика да се направи размена и сагледају знања, ставови, вредности и вештине које поседују ученици у вези са садржајем који ће бити обрађиван. То је полазна основа за планирање реализације наставе за сваку конкретну групу. Овај проблем не би требало третирати као препреку за реализацију програма јер наставници могу идентификовати ученике у групи који се издвајају својим компетенцијама, припремити за њих посебне захтеве као и укључити их у наставни процес на различите начине, а посебно кроз вршњачко подучавање.

У реализацији овог програма наставници пружају информације, осмишљавају, организују и усмеравају ученичке активности, креирају атмосферу у којој се настава одвија, дају повратну информацију, процењују напредовање ученика и оцењују их. Наставници у свом раду могу користити постојеће приручнике грађанског васпитања за средње школе, друге приручнике релевантне за образовање за демократију и грађанско друштво као и специјализоване сајтове на којима се могу наћи одговарајући текстови, примери, идеје за активности.

Активности на часу треба да се одвијају у атмосфери где доминира поверење, поштовање различитости, међусобно уважавање, конструктивна комуникација, демократске процедуре. Наставник је главни креатор климе на часу и треба да буде свестан да се и на тај начин доприноси остварењу циља предмета.

За подстицање ученичких активности изузетно су важна питања која им се постављају. Она би требало да буду унапред припремљена, са свешћу шта се њима жели постићи у односу на задатке предмета, јасна, захтевна али не и сувише компликована, по тежини различита да би подстакла учешће већег броја ученика.

Питања добијају пун смисао уколико су праћена одговарајућом повратном информацијом од стране наставника, као и других ученика. Повратна информација може бити и ново питање, парафразирање или похвала. Она доприноси остварењу многих задатака, подстицању самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет.

Праћење напредовања ученика започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи ток напредовања. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика у групи уз одговарајућу аргументацију.

Садржај грађанског васпитања је природно повезан са многим предметима који се изучавају у гимназији тако да треба остварити корелацију са другим наставним предметима као што су социологија, историја, филозофија, српски језик и књижевност, психологија, устав и права грађана, као и укључивањем ученика у различите ваннаставне активности (ученички парламент, акције, пројекти...)

Садржај грађанског васпитања има природну везу са садржајима других наставних предмета као што су српски језик, историја, психологија, социологија, филозофија, устав и права грађана. Ученицима треба указивати на ту везу, и по могућности, организовати тематске часове са наставницима сродних предмета.

САДРЖАЈ И НАЧИН ПОЛАГАЊА МАТУРСКОГ ИСПИТА У ГИМНАЗИЈИ

НАПОМЕНА : **ПРАВИЛНИК О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ЗА ГИМНАЗИЈУ** *Службени гласник СРС - Просветни гласник, бр. 5/90 и Службени гласник РС - Просветни гласник, бр. 3/91, 3/92, 17/93, 2/94, 2/95, 8/95, 23/97, 2/2002, 5/2003, 10/2003, 11/2004, 18/2004, 24/2004, 3/2005, 11/2005, 2/2006, 6/2006, 12/2006, 17/2006, 1/2008 и 8/2008*

Матурским испитом утврђује се зрелост и оспособљеност ученика за даље школовање.

Матурски испит полажу ученици (редовни и ванредни) који су успешно завршили четврти разред гимназије.

САДРЖАЈ МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит састоји се из два дела:

- заједничког и
- изборног.

У оквиру заједничког дела ученици полажу:

- ученици гимназија друштвено-језичког смера - српски језик и књижевност/матерњи језик и књижевност за ученике који су наставу имали на језику народности (у даљем тексту: матерњи језик и књижевност*) и страни језик;
- ученици гимназије природно-математичког и општег смера - матерњи језик и књижевност и математику или страни језик (по избору).

У оквиру изборног дела ученици раде и бране матурски рад.

Сви предмети полажу се према програму смера гимназије који је ученик завршио.

ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО

Матерњи језик и књижевност

Матерњи језик и књижевност полаже се писмено.

При оцењивању писменог задатка, испитна комисија има у виду ширину обраде теме, избор и интерпретацију грађе, композицију, стил и језик.

Страни језик

Испит из страног језика полаже се писмено.

Ученик бира страни језик.

Испит се састоји из превода непознатог текста са страног језика на матерњи, уз употребу речника. Обим текста за превод износи 15-20 редова. Текст може да буде књижевни, публицистички или научно-популарни и треба да одговара језичком знању ученика. Испитом се проверава степен усвојености предвиђених морфосинтаксичких структура, познавање особености језика са кога се преводи, способност налажења одговарајућих речи и израза у матерњем језику и оспособљеност за коришћење речника.

Текстове за испит утврђује испитни одбор на предлог стручног актива, а ученици их добијају непосредно пред почетак испита. Текстови за испит из страног језика идентични су за све ученике.

Математика

Испит из математике полаже се писмено.

На испиту ученик треба да покаже у којој мери је усвојио математичка знања и умења неопходна за примену у свакодневном животу и у пракси, колико је оспособљен за успешно настављање образовања и изучавање других области у којима се математика примењује. Приликом оцењивања писменог задатка, испитна комисија има у виду доследност у спровођењу поступака у решавању задатака и тачност решења задатка.

ИЗБОРНИ ДЕО

Изборни део матурског испита састоји се из матурског рада и одбране матурског рада.

Матурски рад

Матурски рад са одбраном је самостално обрађена тема коју ученик бира из списка одобрених тема у оквиру једног од следећих предмета:

- матерњи језик и књижевност, страни језик, социологија, психологија, математика, рачунарство и информатика, историја, филозофија, географија, физика, хемија, биологија и област уметности (ликовна, музичка, сценска, филмска).

Теме за матурски испит утврђује наставничко веће школе на предлог стручних актива. Списак утврђених тема објављује се на огласној табли или доставља ученицима на увид на други погодан начин почетком другог полугодишта за текућу школску годину.

Сврха матурског рада је да ученик покаже колико влада материјом у вези са темом, у којој мери је усвојио методе и приступ обради теме, како се служи литературом, да ли је оспособљен да анализира, критички размишља и да самостално изрази свој лични став у односу на тему коју обрађује.

Ученик ради матурски рад у току завршног разреда уз помоћ наставника-ментора.

У току матурског рада обавезно је организовање најмање четири консултације на којима је ментор дужан да прати рад сваког ученика и пружи потребну помоћ упућивањем на потребну литературу и избору начина и структуре израде рада.

Одбрана матурског рада

На усменој одбрани матурског рада ученик је дужан да изложи концепцију свога рада, да наведе литературу и друге изворе знања које је користио, да образложи посебне методе и поступке којима се руководио у току израде матурског рада и разлоге некоришћења других, брани рад, осим ако је тема матурског рада из групе заједничких предмета (матерњи језик и књижевност, математика и страни језик).

После одбране матурског рада испитна комисија утврђује једну оцену која се изводи из вредности рада и одбране матурског рада са аспекта способности кандидата да самостално интерпретира материју и да користи савремене методе и изворе информација у процесу стицања новог знања.

ОРГАНИЗАЦИЈА И НАЧИН ПОЛАГАЊА МАТУРСКОГ ИСПИТА

Матурски испит полаже се у два редовна испитна рока: јунском и августовском. После августовског рока ученици полажу ванредно, у испитним роковима утврђеним општим актом школе.

Матурски испити морају се завршити у јунском року најкасније до 20. јуна, а у августовском року најкасније до 25. августа.

За полагање матурског испита ученик подноси пријаву школи у року који одреди школа. У пријави наводи страни језик који жели да полаже и назив теме за матурски рад, прилаже сведочанства о завршеним разредима гимназије и извод из матичне књиге рођених.

Ученику који се пријавио за полагање матурског испита и био спречен да из оправданих разлога полаже испит у целини или поједине делове испита, испитни одбор може да одобри полагање и ван редовних рокова.

Ученик може да одустане од полагања испита три дана пре почетка испита, о чему обавештава испитни одбор.

Начин полагања испита

Испит из истог предмета полажу сви ученици истог дана, по правилу, у истој просторији, у присуству најмање једног дежурног наставника.

Испит из појединог предмета траје четири школска часа.

Између два испита ученик мора да има слободан дан.

На испиту из страног језика ученик може да користи речник и лексикон.

За остале испите није дозвољено коришћење помоћне литературе.

Теме и задатке за испит предлажу предметни наставници, а испитни одбор, на дан испита, из предложених тема утврђује четири теме, односно групе задатака од којих ученик бира једну.

Теме и задатке за испит ученици добијају непосредно пред почетак испита.

Исту тему за матурски рад може да ради само један ученик у истом испитном року.

Ученик предаје матурски рад у року који одреди испитни одбор. Уколико га не преда у предвиђеном року, сматра се да је одустао од полагања матурског испита.

Ученик не сме да прекрши испитна правила која утврди школа.

Испиту могу да присуствују дежурни наставник (наставници), председник испитног одбора и овлашћени школски надзорник Министарства просвете.

Одговори ученика на одбрани матурског рада трају до 30 минута, укључујући и време за припрему ученика за давање одговора.

Материјал који садржи списак тема и задатака и питања за писмени испит чувају се као пословна тајна до почетка испита. Материјал чува директор школе.

Испитни одбор и испитне комисије

За спровођење матурског испита директор школе формира испитни одбор и испитне комисије за сваки предмет који се полаже на матурском испиту. Ако један предмет или део испита полаже велики број ученика, директор може да именује већи број испитних комисија за исти предмет. Ако школа нема довољан број

стручњака за одговарајући предмет, може да ангажује, као чланове испитних комисија, стручњаке из других школа.

Испитни одбор чине председник испитног одбора, сви чланови испитних комисија и секретар одбора.

Председник испитног одбора је директор школе.

Сви чланови испитних комисија су истовремено чланови испитног одбора.

Записник о раду испитног одбора води секретар кога именује директор на почетку школске године.

Испитну комисију чине три члана: председник, предметни испитивач и стални члан. Два члана морају бити стручна за предмет из кога се полаже испит.

Директор одређује ко ће бити председник испитне комисије, ко испитивач, а који ће члан водити записник о раду испитне комисије.

Испитни одбор евидентира:

- теме за матурски рад;
- кандидате за матурски испит са подацима о страном језику који ће да полажу и назив теме за матурски рад;
- рокове и распоред полагања појединих делова испита;
- наставнике који ће да дежурају за време испита;
- наставнике - менторе које ће ученици консултовати у року израде матурског рада;
- утврђује теме и задатке за писмене испите;
- утврђује општу оцену на матурском испиту;
- утврђује коначну оцену у случају несагласности чланова испитне комисије приликом закључивања оцена за поједине предмете.

Испитни одбор усваја одлуке већином гласова присутних чланова, а може да одлучује ако су присутне две трећине свих чланова.

ОЦЕЊИВАЊЕ

Општи успех на матурском испиту исказује се једном оценом као средња аритметичка вредност оцена добијених за поједине предмете који су полагани на матурском испиту и оцене из матурског рада.

Оцена из матурског рада изводи се на основу оцена добијених на матурском раду и одбрани тога рада.

Оцене појединих предмета утврђује испитна комисија на предлог предметног испитивача, а оцену општег успеха испитни одбор на основу извештаја испитних комисија. Ако испитна комисија не може да утврди појединачне оцене једногласно, ако је један оцењивач дао позитивну оцену, други негативну, или је разлика између позитивних оцена две и више, испитни одбор утврђује коначну оцену.

Ученик је положио матурски испит ако је из заједничког и изборног дела испита добио позитивну оцену.

Ученик који је на матурском испиту добио једну или две недовољне оцене полаже поправни испит, односно поправне испите. Уколико не положи поправни у августовском року, поново полаже испит, односно испите из предмета из кога, односно којих није положио испит, као ванредан ученик, у роковима утврђеним општим актом школе.

Ученик може бити и неоцењен или оцењен негативном оценом, без полагања испита.

Неоцењен остаје ученик који прекине испит из оправданих разлога и ученик који је због кршења испитних правила удаљен са испита.

Негативном оценом оцењује се ученик који прекине испит без оправданих разлога, ученик који није предао писмени задатак, ученик који је напустио просторију у којој се полаже испит, без дозволе дежурног наставника. Негативном оценом оцењује се и ученик за кога се недвосмислено докаже да је у току испита или после испита користио недозвољена средства или да је преписивао.

ЕВИДЕНЦИЈА И ЈАВНЕ ИСПРАВЕ

Школа је дужна да води евиденцију о матурском испиту и издатим дипломама у складу са чланом 99. Закона о средњој школи ("Службени гласник РС", број 50/92).

Након положене матуре школа издаје диплому ученику најкасније седам дана после положеног матурског испита.

Диплома се издаје сагласно члану 100. Закона о средњој школи ("Службени гласник РС", број 50/92) и члану 4. Правилника о јавним исправама које издаје средња школа ("Службени гласник РС", бр. 59/92 и 30/93).

О току полагања испита води се записник на обрасцу прописаном чланом 4. Правилника о садржају и начину вођења евиденције у средњој школи ("Службени гласник РС", бр. 59/92 и 30/93).

За време дежурства на испиту дежурни наставник уноси у записник све што није у складу са утврђеним правилима о току испита.

Записници се воде посебно о раду испитних комисија, а посебно о раду испитног одбора.

Записник о матурском испиту обухвата податке о ученику, податке о испитним предметима, члановима испитног одбора и испитних комисија, податке о темама, односно задацима, и успех за сваки део испита.

СТАНДАРДИ ОПШТИХ МЕЂУПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦИЈА ЗА КРАЈ СРЕДЊЕГ ОБРАЗОВАЊА

Наставни програми општеобразовних предмета у Србији, и на основношколском и на средњошколском нивоу, до сада су дефинисали образовне циљеве за појединачне наставне предмете, али не и на нивоу компетенција као исхода учења које се формирају и подржавају заједничким радом више појединачних школских дисциплина. Досадашња пракса познаје координисан и симултан рад две или више дисциплина при обради једне теме (корелација међу предметима). У овом документу дефинисане су нове области, релевантне за лични, професионални и социјални развој и функционисање појединца, у којима се компетентност стиче флексибилним и динамичним интегрисањем и применом предметних знања.

Многи фактори који делују у националном и међународном образовном и јавном простору дефинишу потребу да се образовни систем реструктурира мењањем садржаја, области примене знања и приступа настави и учењу. Неки од најважнијих фактора су: глобална оријентација ка компетенцијама; утицај нових технологија, интернета и медија на учење, природу послова и приватни живот појединца; растућа социјална мобилност и растућа конкурентност на тржишту рада. Идентификовање широко дефинисаних кључних компетенција и реформисање школских програма у складу с њима започело је 2006. године када је Европска унија усвојила *Европски оквир кључних компетенција за целоживотно учење* (Еуропеан Референце Фрамеворк оф Кеу Цомпетенцес фор Лифелонг Леарнинг). Знања, вештине и ставови који су у овом документу препознати као кључни са становишта развоја појединца, кључни су и за развијање иновативности, продуктивности, а тиме и конкурентности сваког друштва. Динамика промена које доносе нове технологије у свету рада, као и социјалне промене, постављају пред образовни систем захтев да се развијају компетенције за нове и промењене послове, али и компетенције за прихватање и прилагођавање променама.

Овако схваћене компетенције излазе из оквира традиционалних школских предмета и ангажују школска знања на припреми ученика да буду конкурентни и функционални у садашњем и будућем образовном и професионалном простору и да компетентно и активно реализују своје грађанске улоге. Оријентација образовног процеса ка међупредметним компетенцијама не значи увођење нових предмета нити додатних часова тематски посвећених одређеној компетенцији. Основна промена коју доноси оријентација ка општим и међупредметним компетенцијама, и компетенцијама уопште, огледа се у динамичнијем и ангажованијем комбиновању знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену. То се постиже сарадњом и координацијом активности више наставника, односно предмета и иновирањем начина рада на часу. Сваки час је прилика да се ради и на међупредметним компетенцијама, а амбијент који их подржава подразумева:

- стављање ученика у ситуације које траже истовремену употребу предметних и међупредметних компетенција. То се дешава увек када од ученика очекујемо да неко знање примени у ситуацијама које нису реплике или једноставне модификације ситуације у којој је знање усвојено, већ нове, различите ситуације;
- активности истраживања и стварања нових продуката;
- стварање баланса између индивидуалних и групних активности, тако да се развије лична одговорност према обавезама и користе потенцијали групе;
- активно и конструктивно учествовање у животу локалне заједнице; иницирање хуманитарних активности и активности које доприносе подизању квалитета живота и солидарности у локалној заједници.

Значај општих и међупредметних компетенција за будући живот младог човека није тешко документовати, али је важно питање који је простор у процесу наставе и учења резервисан за рад на овим компетенцијама. У суштини, рад на општим и међупредметним компетенцијама није конкурентан раду на садржајима и компетенцијама које су непосредно везане за одређене предмете. Напротив, међупредметне компетенције представљају корак више у разумевању градива и примени наученог, а одговорност за њихово развијање носе сви наставници и школски предмети. То значи да подржавање општих и међупредметних компетенција тражи заједничко планирање на нивоу школских тимова, примену интерактивних и активних облика учења, као и већу аутономију школе и наставника у реализацији образовних исхода. Очигледан и најједноставнији пример рада на међупредметним компетенцијама представља употреба ИКТ у учионици (дигитална компетенција): различити начини презентовања градива, различити начини организације информација, коришћење разноврсних извора информација, селекција података и провера њихове релевантности... примењиви су у свим предметима и готово на сваком часу, укључујући и проверу усвојености градива.

Основни критеријум за селекцију општих и међупредметних компетенција јесте да оне буду потенцијално релевантне и корисне за све, као и усаглашене са етичким, економским и културним вредностима и конвенцијама у друштву. Са становишта појединца, опште и међупредметне компетенције омогућавају интеграцију у различите социјалне контексте и мреже, укључујући и оне које сада не познајемо, уз изградњу аутономије у просуђивању и доношењу одлука.

Имајући на уму ове околности и критеријуме, као и карактеристике образовног система у Србији и контекста у којем он функционише у овом тренутку, издвојене су следеће опште и међупредметне компетенције као најрелевантније за адекватну припрему ученика за активну партиципацију у друштву и целоживотно учење:

1. Компетенција за целоживотно учење
2. Комуникација
3. Рад с подацима и информацијама
4. Дигитална компетенција
5. Решавање проблема
6. Сарадња
7. Одговорно учешће у демократском друштву

8. Одговоран однос према здрављу
9. Одговоран однос према околини
10. Естетичка компетенција
11. Предузимљивост и оријентација ка предузетништву.

У овом документу опште и међупредметне компетенције дефинисане су као обавезне али, због специфичног положаја у наставном процесу, очекивани исходи одређени су само на основном, базичном нивоу. То, наравно, не значи да се током средњошколског школовања ове компетенције неће појавити у комплекснијем и развијенијем облику на нивоу појединог ученика или школе, већ да се очекује да се оне подрже на систематичан начин на нивоу образовног система у целини. Такође, стандарди дефинисани у овом документу нису критеријуми за школске оцене. Различити облици формативног оцењивања најприкладнији су начин за праћење индивидуалног напретка ученика и усмеравање њиховог даљег развоја. За потребе мерења и оцењивања, школски тимови развијају тестове и успостављају критеријуме полазећи од очекиваних исхода дефинисаних у овом документу.

1. Компетенција за целоживотно учење

Лични и професионални развој појединца превасходно почива на његовој способности да управља процесом учења. Ученик треба да буде оспособљен да иницира учење, да изабере стратегије учења и дизајнира контекст у којем учи, да прати и контролише напредак током учења, да управља учењем у складу са намерама и циљем који има. Ученик уме да пронађе и асимилује нова знања и вештине, користећи претходно учење и ваншколско искуство. Свестан је процеса учења, могућности и тешкоћа у учењу; уме да превазиђе тешкоће и да истраје у учењу. Примењује знања у различитим ситуацијама у зависности од карактеристика ситуације и сопствених циљева.

- Ученик уме да планира време за учење и да организује процес учења и управља њим.
- Активно конструише знање; уочава структуру градива, активно селектује познато од непознатог, битно од небитног; уме да резимира и елаборира основне идеје.
- Ефикасно користи различите стратегије учења, прилагођава их природи градива и циљевима учења.
- Познаје различите врсте текстова и уме да изабере адекватну стратегију читања.
- Разликује чињенице од интерпретација, ставова, веровања и мишљења; препознаје и продукује аргументацију за одређену тезу, разликује аргументе према снази и релевантности.
- Уме да процени сопствену успешност у учењу; идентификује тешкоће у учењу и зна како да их превазиђе.

2. Комуникација

Ученик влада различитим модалитетима комуникације и користи их на сврсисходан и конструктиван начин када комуницира у приватном, јавном, образовном и професионалном контексту. Ученик прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације (сврси и предмету комуникације, комуникационим капацитетима и карактеристикама партнера у комуникацији итд.). Користи на одговарајући и креативан начин појмове, језик и стил комуникације који су специфични за различите научне, техничке и уметничке дисциплине. У комуникацији са другима уме да изрази себе (своје мишљење, осећања, ставове, вредности и идентитете) и да оствари своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог. Критички процењује садржај и начин комуникације у различитим комуникативним ситуацијама. Ученик има развијену свест о значају позитивне и конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада.

- Активно доприноси неговању културе дијалога, уважавању и неговању различитости и поштовању основних норми комуникације.
- Ученик познаје специфичне карактеристике различитих модалитета комуникације (усмена и писана, непосредна и посредована комуникација, нпр. телефоном, преко интернета).
- Уме јасно да искаже одређени садржај, усмено и писано, и да га прилагоди захтевима и карактеристикама ситуације: поштује жанровске карактеристике, ограничења у погледу дужине, намену презентације и потребе аудиторијума.
- Уважава саговорника - реагује на садржај комуникације, а не на личност саговорника; идентификује позицију (тачку гледишта) саговорника и уме да процени адекватност аргументације и контрааргументације за ту позицију.
- У ситуацији комуникације, изражава своје ставове, мишљења, осећања, вредности и идентитете на позитиван, конструктиван и аргументован начин како би остварио своје циљеве и проширио разумевање света, других људи и заједница.
- Ученик користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне, техничке и уметничке дисциплине.

3. Рад с подацима и информацијама

Ученик разуме значај коришћења поузданих података за рад, доношење одлука и свакодневни живот. Користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме. Ученик користи различите изворе информација и података (библиотеке, медије, интернет, личну комуникацију, итд.) и критички разматра њихову поузданост и ваљаност. Ефикасно проналази, селектује и интегрише релевантне информације из различитих извора.

- Зна да је за разумевање догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке.
- Уме да пореди различите изворе и начине добијања података, да процењује њихову поузданост и препозна могуће узроке грешке.
- Користи табеларни и графички приказ података и уме да овако приказане податке чита, тумачи и примењује.
- Користи информационе технологије за чување, презентацију и основну обраду података.

- Зна разлику између података и њиховог тумачења, зна да исти подаци, у зависности од контекста, могу имати различита тумачења и да тумачења могу да буду пристрасна.

- Разуме разлику између јавних и приватних података, зна које податке може да добије од надлежних институција и користи основна правила чувања приватности података.

4. Дигитална компетенција

Ученик је способан да користи расположива средства из области информационо-комуникационих технологија (уређаје, софтверске производе, електронске комуникационе услуге и услуге које се користе путем електронских комуникација) на одговоран и критички начин ради ефикасног испуњавања постављених циљева и задатака у свакодневном животу, школовању и будућем послу. Познаје основне карактеристике расположивих информационо-комуникационих технологија (у даљем тексту: ИКТ) и могућности њихове примене у свакодневном животу, раду и образовању, односно њихов утицај на живот и рад појединца и заједница. Имајући у виду сврху постављених циљева и задатака уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у активностима које ради тога спроводи (комуникација; сарадња; учешће у животу заједница; учење; решавање проблема; трансакције; планирање, организација и управљање самосталним и заједничким активностима; стварање, организација, обрада и размена информација), а да истовремено приступ решавању проблема прилагоди могућностима технологије. Приликом коришћења ИКТ-а свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит и одговорним поступањем себе и друге штити од нежељених последица.

- Уме да претражује, процењује релевантност и поузданост, анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа ИКТ средства (уређаје, софтверске производе и електронске услуге).

- Изражава се у електронском облику коришћењем одговарајућих ИКТ средстава, укључујући мултимедијално изражавање и изражавање са елементима формално дефинисаних нотација карактеристичних за коришћена ИКТ средства (нпр. адресе, упити, команде, формуле, процедуре и сл. изражене у одговарајућој нотацији).

- Помоћу ИКТ уме да представи, организује, структурира и форматира информације користећи на ефикасан начин могућности датог ИКТ средства.

- Приликом решавања проблема уме да одабере одговарајућа ИКТ средства, као и да прилагоди начин решавања проблема могућностима тих ИКТ средстава.

- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.

- Препознаје ризике и опасности при коришћењу ИКТ и у односу на то одговорно поступа.

5. Решавање проблема

Ученик ангажује своје индивидуалне капацитете (знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, као и интелектуалне, емоционалне и социјалне способности) и друге ресурсе који му стоје на располагању (различити извори информација, алати, књиге, искуство других ученика, наставника и других особа из школског и ваншколског окружења, итд.), селективно и сврсисходно их користи, истрајава у решавању проблема и проналази/осмишљава делотворно решење за јасно или релативно јасно дефинисане проблемске ситуације за које не постоји очигледно решење, а које се јављају током учења и приликом учешћа у животу школе.

- Испитујући проблемску ситуацију, ученик идентификује ограничења и релевантне карактеристике проблемске ситуације и разуме како су оне међусобно повезане.

- Ученик проналази/осмишљава могућа решења проблемске ситуације.

- Ученик упоређује различита могућа решења проблемске ситуације преко релевантних критеријума, уме да објасни шта су предности и слабе стране различитих решења и да се определи за боље решење.

- Ученик припрема примену изабраног решења, прати његову примену усклађујући се са новим сазнањима које стиче током примене датог решења и успева да реши проблемску ситуацију.

- Ученик вреднује примену датог решења, идентификује његове добре и слабе стране и формулише препоруке за наредно искуство са истим или сличним проблемским ситуацијама.

6. Сарадња

Ученик је способан да се у сарадњи са другима или као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката. Учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње. Активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње. У процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге. Подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе. У сарадњи са другима залаже се да се одлуке доносе заједнички на основу аргумената и прихваћених правила заједничког рада.

- Конструктивно, аргументовано и креативно доприноси раду групе, усаглашавању и остварењу заједничких циљева.

- Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током заједничког рада.

- Активно слуша и поставља релевантна питања поштујући саговорнике и сараднике, а дискусију заснива на аргументима.

- Конструктивно доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима и при томе поштује друге као равноправне чланове групе.

- Ангажује се у реализацији преузетих обавеза у оквиру групног рада на одговоран, истрајан и креативан начин.

- Учествује у критичком, аргументованом и конструктивном преиспитивању рада групе и доприноси унапређењу рада групе.

7. Одговорно учешће у демократском друштву

Ученик је способан да активно, компетентно, критички и одговорно учествује у животу школе, заједница којима припада, као и у ширем демократском друштву, руководећи се правима и одговорностима које има као припадник заједнице и као грађанин. Прихвата и поштује друге као аутономне и једнако вредне особе. Својим активностима у заједници доприноси заштити и неговању људских и мањинских права, хуманистичких вредности и основних демократских вредности и принципа. Користи право избора културе, субкултуре и традиције које ће неговати и афирмисати, поштујући право других да негују и афирмишу другачије културе, субкултуре и традиције. Поштује равноправност различитих заједница и њихових традиција и идентитета. Посебно води рачуна о могућој маргинализацији или дискриминацији своје или других заједница и активно изражава солидарност са онима који су дискриминисани или маргинализовани. Уме да се удружује са другима како би ангажовано, толерантно, аргументовано и критички заступали одређене ставове, интересе и политике поштујући права оних који заступају супротстављене иницијативе, као и правила и процедуре за доношење одлука.

- Активно учествује у животу школе и заједнице тако што поштује друге учеснике као једнако вредне аутономне особе и њихова људска и мањинска права и тако што се супротставља различитим формама насиља и дискриминације.
- Својим активностима у школи и заједници афирмише дух толеранције, равноправности и дијалога.
- Критички и аргументовано учествује у разматрању отворених питања за која је заинтересован поштујући разлике у мишљењу и интересима и даје лични допринос постизању договора.
- Има осећање припадности одређеним културним заједницама, локалној заједници, региону у којем живи, ширем друштву, држави Србији и међународним организацијама у које је Србија укључена.
- Изражава на афирмативан начин свој идентитет и поштује другачије културе и традиције и тако доприноси духу интеркултуралности.
- На изборима уме да се определи за политичке идеје и програме за које сматра да на најбољи начин доприносе остварењу личне и друштвене добити и поштује право других на другачије опредељење.
- Залаже се за солидарност и учествује у хуманитарним активностима.

8. Одговоран однос према здрављу

Ученик прикупља информације о темама у вези са ризицима, очувањем и унапређењем психофизичког здравља. Просуђује релевантне околности и, по потреби, доноси одлуке и/или се укључује у активности значајне за превенцију болести и очување здравља. Свестан је свих димензија здравља (физичко, ментално, социјално, емоционално здравље). Познаје факторе који доприносе здрављу или га угрожавају и импликација њиховог деловања по појединца, групу или заједницу. Својим понашањем, као појединац и део различитих група и заједница, промовише здравље, заштиту здравља и здраве стилове живота.

- Познаје основне састојке хране и промене које утичу на њен квалитет; разуме значај правилне исхране и адекватне прераде хране за очување здравља.
- Познаје карактеристике основних заразних болести, њихове изазиваче и мере превенције.
- Разуме значај лекова и правилног начина њихове употребе за очување здравља.
- Познаје могуће последице коришћења никотина, алкохола и других психоактивних супстанци.
- Бира стил живота имајући на уму добре стране и ризике тог избора (нпр. активно бављење спортом, вегетаријанска исхрана).
- Уме да пружи прву помоћ.

9. Одговоран однос према околини

Одговоран однос према околини подразумева познавање и непосредан доживљај природе; увиђање значаја који природа има за одржавање живота на Земљи; разумевање међузависности живог света, природних ресурса и климатских услова за одржање живота; очување његове разноврсности, еколошких станишта и климатских услова; активно учествовање у неговању здравих заједница. Ученик познаје како људске активности могу да унапреде или угрозе животну средину и одржив развој. Спреман је да се укључи у активности усмерене ка очувању окружења у којем живи, ради и учи.

- Разуме концепт здравог и безбедног окружења (вода, ваздух, земљиште) за живот људи и спреман је да се активно ангажује у заштити и унапређењу квалитета живота у заједници.
- Показује разумевање и спремност за ангажовање у заштити природе и управљању ресурсима тако да се не угрожава могућност будућих генерација да задовоље своје потребе.
- Процењује ризике и користи од употребе неких супстанци по околину и здравље људи и одговорно поступа са њима (правилно их складишти и одлаже отпад).
- Познаје факторе који утичу на загађење земљишта, воде и ваздуха, разуме и предвиђа последице њихове употребе.
- Увиђа предности и недостатке коришћења различитих извора енергије.
- Разуме значај и користи могућности рециклирања.

10. Естетичка компетенција

Ученик је упознат са културним наслеђем људске заједнице, има свест о вредности уметничких и културних дела и њиховог значаја за развој друштва. Естетичка компетенција иде корак даље од тога, ка препознавању међуповезаности различитих форми и средстава уметничког изражавања. Свестан је значаја естетске димензије у свакодневном животу, има критички однос према употреби и злоупотреби естетике. Ученик се оспособљава да исказује опажања, осећања и

идеје у вези са уметничким изразима у различитим медијима, да култивише културне навике, да изграђује аутономне естетске критеријуме и преференције и суди у складу с њима.

- Позитивно вреднује допринос културе и уметности развоју људске заједнице; свестан је међусобних утицаја културе, науке, уметности и технологије.
- Показује осетљивост за естетску димензију у свакодневном животу и има критички однос према употреби и злоупотреби естетике.
- Има изграђене преференције уметничких и културних стилова и користи их за обогаћивање личног искуства.
- Повезује уметничка и културна дела са историјским, друштвеним и географским контекстом њиховог настанка.
- Уме да анализира и критички вреднује уметничка дела која су представници различитих стилова и епоха, као и дела која одступају од карактеристика доминантних праваца.
- Вреднује алтернативне уметничке форме и изразе (субкултурна дела).

11. Предузимљивост и предузетничка компетенција

Кроз образовање за предузетништво, ученик се учи организационим вештинама и способностима, укључујући различите интерперсоналне вештине, као и организацију простора, управљање временом и новцем. Ученик је оспособљен за комплексно планирање и одлучивање које подразумева поштовање више услова истовремено. Уме да осмишљава пројекте у складу са унапред постављеним захтевима. Зна како да се упозна са карактеристикама одређених послова и радних места, спреман је на волонтерско ангажовање и коришћење различитих могућности за стицање радног искуства.

- Ученик разуме важност личне активације и показује иницијативу у упознавању са карактеристикама тржишта рада (захтеви појединих радних места, начин функционисања институција, позиционирање у свету бизниса).
- Разуме принципе функционисања тржишта рада и схвата неопходност сталног усавршавања у складу са развојем тржишта и захтевима послодаваца.
- Уме да идентификује и адекватно представи своје способности и вештине ("јаке стране"); уме да напише ЦВ и мотивационо писмо.
- Уме да искаже и заступа своје идеје, и да утиче на друге, кроз развој вештине јавног говора, преговарања и решавања конфликата.
- Има способност постављања адекватних и реалних циљева процењујући и прихватајући ризике; планира ресурсе и управља њима (знања и вештине, време, новац, технологије и други ресурси) и усредсређен је на постизање циљева.
- Зна да комуницира с послодавцима; уме да преговара; спреман је да обавља праксу и волонтира поштујући договоре.

НАСТАВНИ ПЛАНОВИ
I. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Подручје рада: ЕКОНОМИЈА, ПРАВО И АДМИНИСТРАЦИЈА

Област: ЕКОНОМИЈА

Образовни профил: ЕКОНОМСКИ ТЕХНИЧАР

Трајање образовања: ЧЕТИРИ ГОДИНЕ

На основу члана 79. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС” бр. 72/09 и 52/11) на предлог министра просвете, науке и технолошког развоја,

Национални просветни савет доноси

ПРАВИЛНИК
О ИЗМЕНАМА ПРАВИЛНИКА О ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПРЕДМЕТЕ У СТРУЧНИМ И УМЕТНИЧКИМ ШКОЛАМА

Члан 1.

У Правилнику о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама („Службени гласник СРС - Просветни гласник”, број 6/90 и „Просветни гласник”, бр. 4/91 7/93, 17/93, 1/94, 2/94 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/02, 5/03, 10/03, 24/04, 3/05, 6/05, 11/05, 6/06, 12/06, 8/08, 1/09, 3/09, 10/09, 5/10 и 8/10) врше се следеће измене:

1) У делу: „ПРОГРАМ ЗАЈЕДНИЧКИХ ПРЕДМЕТА ЗА I РАЗРЕД СТРУЧНИХ ШКОЛА”, и „ПРОГРАМ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА II, III и IV РАЗРЕД СТРУЧНИХ ШКОЛА” – ЗАЈЕДНИЧКИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ ЗА СРЕДЊЕ СТРУЧНЕ ШКОЛЕ, наставни програми предмета: „СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ”, „СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК”, „СОЦИОЛОГИЈА”, „ФИЛОЗОФИЈА”, „ИСТОРИЈА”, „МУЗИЧКА УМЕТНОСТ”, „ЛИКОВНА КУЛТУРА”, „ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ”, „МАТЕМАТИКА”, „РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА”, „ГЕОГРАФИЈА”, „ФИЗИКА”, „ХЕМИЈА”, „БИОЛОГИЈА”, „ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ”, „УСТАВ И ПРАВО ГРАЂАНА” и „ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ”, у трогодишњем и четворогодишњем трајању, замењују се новим наставним програмима предмета: „СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ”, „СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК”, „СОЦИОЛОГИЈА”, „ФИЛОЗОФИЈА”, „ИСТОРИЈА”, „МУЗИЧКА УМЕТНОСТ”, „ЛИКОВНА КУЛТУРА”, „ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ”, „МАТЕМАТИКА”, „РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА”, „ГЕОГРАФИЈА”, „ФИЗИКА”, „ХЕМИЈА”, „БИОЛОГИЈА”, „ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ”, „УСТАВ И ПРАВО ГРАЂАНА” и „ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ”;

2) У делу: „ПРОГРАМ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА II, III и IV РАЗРЕД СТРУЧНИХ ШКОЛА”, ЗАЈЕДНИЧКИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ ЗА СРЕДЊЕ СТРУЧНЕ ШКОЛЕ, наставни програм предмета: „ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК”, за II, III и IV разред за све образовне профиле у трогодишњем и четворогодишњем трајању, замењује се новим наставним програмом предмета: „ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК ”, за II, III и IV разред.

Програми из става 1. овог члана одштампани су уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”, а примењиваће се до краја школске 2012/2013. године.

Број: 110-00-00070/2012-03

У Београду, 18. марта 2013. године

Председник
Националног просветног савета
проф. др Десанка Радуновић

Економски техничар (Сл. Гласник бр.4/2013 и 11/2013)

Ред. бр.	I. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ А. Општеобразовни предмети	ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б
		нед.		год.			нед.		год.			нед.		год.			нед.		год.			нед.		год.		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	а. српски језик и књижевност	3		111			3		108			3		108			3		99			12		426		
2.	Српски као нематерњи језик	2*					2*					2*					2*									
3.	Страни језик	3		111			3		108			3		108			3		99			12		426		
4.	Социологија											2		72								2		72		
5.	Историја	2		74			2		72													4		146		
6.	Физичко васпитање	2		74			2		72			2		72			2		66			8		284		
7.	Математика	3		111			3		108			3		108			3		99			12		426		
8.	Рачунарство и информатика		2		74																		2		74	
9.	Екологија	2		74																		2		74		
10.	Хемија	2		74																		2		74		
		17	2	629	74		13		468					468			11		363			54	2	1928	74	
	Укупно А:	**19**		**703**			**13**		**468**			**13**		**468**			**11**		**363**			**56**		**2002**		

наставу слушају на матерњем језику националне мањине

Ред. бр.	Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				5	раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б	раз. час. наст.				Б
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	Основи економије	2		74			2		72			2		72			2		66			8		284		
2.	Пословна економија	2		74			2		72			2		72			2		66			8		284		
3.	Рачуноводство	1	2	37	74		1	2	36	72	30	2	2	72	72	30	2	2	66	66	30	6	8	211	284	90
4.	Савремена пословна кресподенција	1	2	37	74		1	2	36	72												2	4	73	146	
5.	Статистика											2		72			2		66			4		138		
6.	Уставно и привредно право											2		72			2		66			4		138		
7.	Монетарна економија и банкарство											2		72			2		66			4		138		
8.	Комерцијално познавање робе						2		72													2		72		
9.	Маркетинг																2		66			2		66		
10.	Економска географија						2		72													2		72		
11.	Пословна информатика												2		72			2		66			4		138	
	УКУПНО Б:	6	4	222	148		10	4	360	144		12	4	432	144		14	4	462	132		42	16	1476	568	
	УКУПНО Б:	10		370			14		504		30	16		576		30	18		594		30	57		2044		90
	УКУПНО А+Б:	23	6	851	222		23	4	828	144		25	4	900	144		25	4	825	132		96	18	3404	642	
	УКУПНО А+Б:	29		1073			27		972		30	29		1044		30	29		957		30	114		4046		90
	Укупно часова:	**29**		**1073**			**27**		**1002**			**29**		**1074**			**29**		**987**			**114**		**4136**		

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	74	72	72	66	284
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године по разредима

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Други страни језик	2 часа недељно			
Други предмети *	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Други страни језик	2 часа недељно			
Други предмети *	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним планом других образовних профила истог или другог подручја рада, као и у наставним плановима гимназије, или по програмима који су претходно донети.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВНОГ ПЛАНА И ПРОГРАМА

1. Остваривање програма по недељама

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	37	36	36	33
Настава у блоку		1	1	1
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

I. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

А. Општеобразовни предмети

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

(за четворогодишње образовање)

Циљ и задаци

Циљ наставе српског језика и књижевности јесте проширивање и продубљивање знања о српском језику; унапређивање језичке и функционалне писмености; проширивање и продубљивање знања о српској и светској књижевности, развијање љубави према књизи и читању, оспособљавање за интерпретацију уметничких текстова; упознавање репрезентативних дела српске и опште књижевности, књижевних жанрова, књижевноисторијских појава и процеса у књижевности; проширивање и продубљивање књижевних знања и читалачких вештина; образовање и васпитање ученика као слободне, креативне и културне личности, критичког ума и оплемењеног језика и укуса.

Задаци

Настава језика (знања о језику, способност служење језиком и васпитна улога наставе језика). Ученици треба да:

– овладају знањима о српском књижевном језику;

– стекну вештине и способности његовог коришћења у општењу са другима, у писменом и усменом изражавању, приликом учења, образовања и интелектуалног развоја;

– поштују матерњи језик, негују српски језик, традицију и културу српског народа, националних мањина, етничких заједница и других народа;

– унапређују културу језичког општења, у складу са поштовањем расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, са развијањем толеранције и уважавања различитости и са поштовањем и уважавањем других језика и других култура.

Настава књижевности (усвајање књижевних знања, развијање читалачких вештина и афирмисање васпитних вредности путем књижевности). Ученици треба да:

– упознају репрезентативна дела српске књижевне баштине и дела опште књижевности, њихове ауторе, поетске и естетске вредности;

– негују и развијају читалачке компетенције и интерпретацијске вештине посредством којих ће се упознавати са репрезентативним књижевним делима из историје српске и опште књижевности, читати их и тумачити у доживљајној и истраживачкој улози;

– развијају литерарне афинитете и постану читаоци рафинираног естетског укуса који ће умети да на истраживачки, стваралачки и активан начин читају књижевна дела свих жанрова, вреднују их, говоре о њима и поводом њих;

– усвоје хуманистичке ставове, уверења и систем вредности;

– оспособе се за поуздано морално просуђивање, опредељивање за добро и осуду насилништва и нечовештва, одбацивање свих видова агресивног и асоцијалног понашања и за развијање самосвести и личне одговорности;

– подстичу на саосећање са ближњима и одговорност према другом;

– развију врлине разборитости и равнотеже и мудрости.

Општи задаци. Ученици треба да:

– развијају и негују стваралачки и истраживачки дух у процесу учења и у примени стечених знања;

– развијају и негују методичност и методичка поступања приликом овладавања сложеним и обимним знањима;

– усаглашено са општим исходима учења, као и усклађено са узрастом и способностима, даље развијају знања, васпитне вредности и функционалне вештине које ће моћи да користе у даљем образовању, у професионалном раду и у свакодневном животу;

– развијају лични и национални идентитет и осећање припадности држави Србији;

– формирају вредносне ставове којима се чува национална и светска културна баштина;

– буду оспособљени за живот у мултикултуралном друштву.

I разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

КЊИЖЕВНОСТ (66 часова)

I УВОД У ПРОУЧАВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА (12 часова)
II КЊИЖЕВНОСТ СТАРОГ ВЕКА (10 часова)
III СРЕДЊОВЕКОВНА КЊИЖЕВНОСТ (11 часова)
IV НАРОДНА (УСМЕНА) КЊИЖЕВНОСТ (11 часова)
V ХУМАНИЗАМ И РЕНЕСАНСА (11 часова)
VI БАРОК И КЛАСИЦИЗАМ (6 часова)
VII ЛЕКТИРА (5 часова)
VIII КЊИЖЕВНО-ТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

ЈЕЗИК (25 часова)

I ОПШТИ ПОЈМОВИ О ЈЕЗИКУ
II ЈЕЗИЧКИ СИСТЕМ И НАУКЕ КОЈЕ СЕ ЊИМЕ БАВЕ
III ФОНЕТИКА
IV ПРАВОПИС

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (14 часова)

I УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
II ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
Четири писмена задатка годишње.

II разред
(3 часа недељно, 105 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА
КЊИЖЕВНОСТ (72)

ПРОСВЕТИТЕЉСТВО (5)
РОМАНТИЗАМ (32)
РЕАЛИЗАМ (ЗО)

ЈЕЗИК (20)

КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК
МОРФОЛОГИЈА (У УЖЕМ СМИСЛУ)
ПРАВОПИС

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (13)

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
Правописне вежбе: писање бројева и одричних облика глагола. Писање скраћеница.
Писмени састави: Израда плана писменог састава, усавршавање текста; писање побољшане верзије писменог састава (уношење нових података, отклањање безначајних појединости).
Четири школска писмена задатка.

III разред
(3 часа недељно, 105 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА
КЊИЖЕВНОСТ(69)

МОДЕРНА(29)
МЕЂУРАТНА И РАТНА КЊИЖЕВНОСТ (30)
КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

ЈЕЗИК(20)

ТВОРБА РЕЧИ
ЛЕКСИКОЛОГИЈА (СА ЕЛЕМЕНТИМА ТЕРМИНОЛОГИЈЕ И ФРАЗЕОЛОГИЈЕ)
СИНТАКСА
ПРАВОПИС

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (16)

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
Писмене вежбе: новинарска вест, чланак, извештај, интервју, коментар и др. Приказ књижевно-сценског или филмског дела. Увежбавање технике израде писмених састава.
Домаћи писмени задаци (читање и анализа на часу).
Четири писмена задатка.

IV разред
(3 часа недељно, 90 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ПРОУЧАВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА (10)

ЛЕКТИРА (15)
КЊИЖЕВНОТЕОРИЈСКИ ПОЈМОВИ

ЈЕЗИК (20)

СИНТАКСА
ПРАВОПИС

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (10)

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ
Правопис: интерпункција (вежбања).
Домаћи писмени задаци сложенијих захтева (читање и анализа на часу).
Четири писмена задатка годишње.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

УВОДНА ОБЈАШЊЕЊА

Зависно од разреда и садржаја годишњи фонд часова наставе овог предмета распоређен је тако да је за подручје књижевност издвојено око 60 одсто, а за друга два (језик и култура изражавања) око 40 одсто часова.

У оквиру тог фонда планирани садржаји се обрађују са 70 одсто часова. Осталих 30 одсто часова предвиђено је за понављање, утврђивање, вежбање и систематизовање програма.

Циљ и задаци чине целину и остварују се током четири године - систематски и континуирано - у свим предвиђеним програмско-тематским подручјима и видовима рада.

Сви садржаји распоређени су по разредима, подручјима, областима и темама уз примену начела поступности, корелације, интеграције и примерености узрасту.

Садржаји књижевности конкретизовани су по разредима, сегментима (књижевност и лектира), а обухватају књижевнотеоријско и књижевноисторијско проучавање књижевноуметничких дела и књижевности жанровски распоређених.

Подручје језик обухвата изучавање језика као система. У садржаје овог подручја уграђени су елементи опште лингвистике и правописа.

Подручје култура изражавања обухвата облике и врсте у области усменог и писменог изражавања (по разредима). У овој области планиране су говорне и писмене вежбе, домаћи задаци и писмени задаци, који треба да се раде наизменично ћирилицом и латиницом.

Ради што успешније реализације бројних захтева и садржаја неопходна је и стална сарадња наставника српског језика и књижевности с наставницима других предмета (историје, сродних општестручних и ужестручних предмета), стручним сарадницима (школским библиотекаром-медијатекаром, педагогом, психологом) и органима (стручним активом и већима), родитељима ученика и међуопштинском (регионалном) просветно-педагошком службом; такође је корисна сарадња наставника и са одређеним институцијама (народном библиотеком, домом културе, биоскопом, локалним новинама, радио-станицом и др.).

Квалитет и трајност знања, умења, вештина и навика ученика у многоме зависе од принципа, облика, метода и средстава који се користе у образовно-васпитном процесу. Због тога савремена настава српског језика и књижевности претпоставља остваривање битних задатака и садржаја програма уз максимално могућу мисаону активност ученика (субјеката у настави), поштовање одређених дидактичких принципа (посебно: свесне активности ученика, научности, примерености, поступности, систематичности и очигледности), као и адекватну примену оних наставних облика, метода, поступака и средстава чију су вредност утврдиле савремена пракса и методика наставе српског језика и књижевности (пре свега: разни видови групног и индивидуалног рада примерени могућностима ученика, методе - дијалошка, текстуално-графичке демонстрације и самосталних радова ученика, средства - уџбеници, приручници, разне врсте текстова и графичких приказа, графофолије, наставни и други филмови, радио и телевизијске емисије и сл.). Избор одређених наставних облика, метода, поступака и средстава условљен је, пре свега, наставним садржајем и циљевима (образовним, васпитним и функционалним), које треба остварити на једном часу српског језика и књижевности.

Редовна настава српског језика и књижевности изводи се у специјализованим учионицама и кабинетима за овај предмет, који треба да буду опремљени у складу са нормативима за средње стручне школе. Делимично, она се организује и у другим школским просторијама (библиотеци-медијатеци, читаоници, аудиовизуелној сали и сл.).

У настави српског језика и књижевности користе се одобрени уџбеници и приручници и библиотечко-информацијска грађа од значаја за остваривање задатака и садржаја програма овог предмета, односно за систематско оспособљавање ученика за самостално коришћење разних извора сазнања у настави и ван ње.

У односу на досадашњи, овај програм доноси извесне промене и новине, које треба имати у виду приликом планирања (глобалног и оперативног) и реализације предвиђених задатака и садржаја. Посебно су значајне ове промене и новине у програму: измењен је недељни и годишњи фонд часова у свим разредима средњих стручних школа као и начин расподеле предвиђеног годишњег фонда часова на поједине сегменте програма; обезбеђен је адекватнији однос између часова обраде и других типова часова: кориговани су циљ и задаци наставе; измењени су структура и садржаји подручја књижевност и језик; у програм је укључен садржај проучавања књижевног дела. Уведена је област лектире, укључени су нови аутори и наслови; одређени су основни књижевнотеоријски појмови који се усвајају током обраде одговарајућих дела: створени су предуслови за креативно испољавање наставника и прилагођавање васпитно-образовног рада различитим ситуацијама у пракси, као и за појачавање стваралачке сарадње наставника и ученика.

КЊИЖЕВНОСТ

Ово програмско-тематско подручје обухвата најзначајнија дела из српске и светске књижевности, која су распоређена у књижевноисторијском континуитету од старог века до данас.

Од историјског континуитета одступа се само у поглављу увод у проучавање књижевног дела у I разреду и проучавање књижевног дела у IV разреду, као и у поглављу лектира.

Програм I разреда је за почетак предвидео увод у проучавање књижевног дела (књижевнотеоријски приступ) како би се избегло нагло прелажење са тематског проучавања, карактеристичног за наставу овог предмета у основној школи, на проучавање историје књижевности, тј. изучавање књижевноуметничких дела у историјском контексту. Уз тај основни разлог треба имати у виду и друга преимућства оваквог приступа: наставник ће стећи увид у књижевноисторијска знања која су ученици понели из основне школе. Та знања ће се систематизовати, проширити и продубити, чиме ће се остварити ваљанији пут за сложенији и студиознији приступ књижевним делима какав захтева програм књижевности у средњим стручним школама.

Наставник српског језика и књижевности у средњим стручним школама треба да пође од претпоставке да је ученик у основној школи стекао основна знања:

- из теорије књижевности: тема, мотив, фабула; лик, карактер; структура прозног књижевног дела; књижевни родови и врсте;основна језичкостилска изражајна средства; усмена и писана књижевност; структура лирске песме; стих, строфа,

рима, ритам; структура драмског дела; дијалог, монолог, драмска врста, драма и позориште, филм, радио-драма, телевизијска драма;

- из основа сценске и филмске културе: слика, реч, звук, филмска музика, ситуација, радња, јунаци филма, елементи филмског израза, филмске врсте, од синопсиса до сценарија; филм, телевизија, књижевност (сличност и разлике).

Са стеченим знањима, која се у програму средњих стручних школа проширују и продубљују, ученик може активно да учествује у интерпретацији књижевног дела.

Проучавање књижевног дела дато је, такође посебно место у IV разреду, када су ученици зрелији и способнији за упознавање слојевитије структуре књижевноуметничког дела и књижевних методологија.

Интерпретативно-аналитички методички систем је основни вид наставе књижевности и њега треба доследно примењивати приликом упознавања ученика са изабраним књижевним делима која су предвиђена програмом. Наравно, не треба очекивати да се сва програмом предвиђена дела обрађују на нивоу интерпретације као најпотребнијег аналитичко-синтетичког приступа књижевном делу. Наставник треба да процени на којим ће делима радити интерпретацију, а на којим осврт, приказ или, пак, проблемско-стваралачки методички систем.

Нема сумње да овакав програм књижевности у средњим стручним школама повремено тражи и примену експликативног методичког система када се мора чути наставникова реч, и то најчешће приликом давања информација о епохама које се проучавају, као и у свим другим ситуацијама у којима наставник не може рачунати на ученикова предзнања (на пример: основне информације о почецима писмености, да је његов говор модел правилног, чистог и богатог језика каквом треба да теже његови ученици).

Књижевна дела из програма лектира имају равноправан третман са делима из обавезног програма књижевности и обрађују се по истом методичком систему. Треба напоменути да се из лектире која је дата по избору ученика и наставника не морају обрадити сви писци, већ књижевно дело оног писца за које се опредељују ученици и наставник.

ЈЕЗИК

Програм наставе језика у средњим стручним школама конципиран је тако да омогући ученицима стицање знања и о језику као друштвеној појави и о језику као систему знакова. Циљ је да ученици, поред знања о свом матерњем језику, стекну и опште лингвистичка односно социолингвистичка знања неопходна образованом човеку. Ова општа знања су функционално повезана са наставом матерњег језика. Главни део тих знања обрађује се у сегменту општи појмови о језику (на почетку програма за први и на крају програма за четврти разред). Као у уводном делу сегмента књижевни језик (у првом разреду) и сегменту језички систем и науке које се њиме баве; али се општи појмови обрађују и током целе наставе - у вези са одговарајућим партијама о српском као матерњем језику. Инсистирање на једном теоријски и методички вишем нивоу изучавању језичких појава даје нови квалитет настави која обухвата и знања с којима су се ученици сретали у основној школи. Ова знања, поред своје општеобразовне вредности и значаја за олакшавање и побољшавање наставе српског језика, треба да послуже и лакшем савлађивању градива из страних језика.

Део програма књижевни језик (први и други разред) вишеструко је значајан. Његовом реализацијом ученици треба да стекну знања и изграде одговарајуће ставове о српском књижевном језику и о значају књижевнојезичке норме и језичке културе. Овај део програма укључује и наставу о развоју књижевног језика.

У сегменту програма посвећеног организацији и функционисању језичког система не обрађују се само чисто граматички аспекти језичког система већ се обухватају и функционални аспекти. Зато су, између осталог, у синтаксу унети и елементи лингвистике текста и граматике. Посебан је значај дат лексикологији (која се надовезује на део о творби речи), и то не само да би ученици стекли више знања о речничком благу свога језика него и да би развили правилан однос према разним појавама у лексици.

У обради свих сегмената програма треба се надовезивати на знања која су ученици стекли током претходног школовања. Међутим, овде није реч о простом обнављању и утврђивању раније стечених знања, него о добијању целовите слике о српском језику, и као што је већ речено, о усвајању једног квалитативно вишег приступа проучавању језичке организације и језичких законитости.

Веома је важно да се настава језика повеже са осталим деловима овог наставног предмета. Наиме, ова настава пружа лингвистичка знања која ће бити подлога за тумачење језика и стила књижевних дела, с тим што ова дела пружају и одговарајући материјал за уочавање естетске функције језика. С друге стране, настава језика се мора повезати и са наставом културе изражавања. Тиме ће лингвистичка знања (о акценатском систему, творби речи, лексикологији, синтакси итд.), као и проучавање правописа, допринети да ученици боље и поступније усвоје књижевнојезичку норму и да побољшају своје изражајне способности.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА

Вежбе у усменом изражавању треба у средњим стручним школама да дају одређени степен правилне артикулације, дикције, интонације, ритма и темпа у читању и казивању лирског, епског и драмског текста. Ове се вежбе, по правилу, реализују у току обраде књижевног текста на тај начин што ће наставник, директно, својим читањем, говорењем или уз помоћ снимка, анализирати одговарајуће елементе правилног усменог изражавања како би их ученици уочили. Стечена сазнања трансформишу се у вештине и умења на тај начин што ученици интерпретирањем књижевних текстова настоје да сами достигну одговарајући степен вештине и умења ове врсте. Стечене способности се даље увежбавају различитим облицима усменог изражавања ученика (извештавање, расправљање, реферисање и др.). Већина предвиђених облика ове наставе непосредно се укључује у наставу књижевности или примене за израду писмених састава.

У првом разреду (делимично и у другом) веома је упутно да наставник ученицима демонстрира методологију израде писменог састава. У том смислу корисно је комбиновати индукцију и дедукцију. На одабраном узорку (расправа, извештај и др.) треба анализирати његову композицију, функцију одељака и остале елементе (примереност стила и сл.). Затим се ученицима може дати задатак да припреме грађу о једној теми, али да прикупљену грађу не обликују већ да се то уради на часу. Вежба у методологији израде писменог састава на основу прикупљене грађе требало би да буде

демонстрација целокупног поступка израде писменог састава: од анализе теме, одређивања њеног тежишта, селекције прикупљене грађе, распореда појединости с гледишта добре композиције, до обликовања грађе и рада на усавршавању текста. Рационализација наставе у овом послу постиже се на тај начин што ће узорак текста бити у вези с књижевним делом из програма за одређени разред.

И диференцирање функционалних стилова ваља обављати на узорцима које је наставник одабрао. Да би ученик био оспособљен да свој језик и начин изражавања подеси врсти писменог састава (излагања), треба да напише конкретан састав (припреми излагање). Вежбе ове врсте треба понављати све док сваки ученик не буде оспособљен да се служи одређеним облицима изражавања. Да би се постигао већи наставни учинак, корисно је наћи неопходну психолошку мотивацију. Због тога ученике треба обавестити не само о коначном циљу који се жели постићи одређеним системом вежбања него и о сврсисходности појединих парцијалних вежбања која чине интегралну целину. Тако, на пример, ако су ученици обавештени да ће следећи писмени задатак бити у форми расправе или приказа, онда и конкретне вежбе треба да буду подређене том циљу. Наставник ће на одабраном моделу конкретног облика изражавања показати ученицима његове битне карактеристике, подразумевајући ту и примереност језика и стила. После тога ученици у форми домаћег задатка чине прве покушаје да самостално напишу састав одређене врсте. Читањем и коментарисањем домаћих задатака ученици се даље оспособљавају у писменом изражавању и овладавању одређеним врстама састава. Када је наставник стекао утисак да су сви ученици релативно овладали одређеном врстом писменог изражавања, утврђује час израде школског писменог задатка. Резултати таквог поступка показују се у школском писменом задатку, па се на основу њих планира даљи рад на усавршавању културе изражавања ученика. Ако више ученика не постигне одређени успех, цео се процес понавља.

Оквирни број часова који је предвиђен за усмено и писмено изражавање означава укупно време, а не и број вежби у току наставне године (препоручује се организовање већег броја краћих вежби с прецизно одређеним циљевима).

Током наставне године ученицима се дају писмени задаци (у складу са облицима и врстама наведеним у програму културе изражавања). По правилу, наставник је обавезан да прегледа и анализира задатке свих ученика. Одабрани задаци (не само најуспешнији) читају се и коментаришу на часу (делу часа). Поред писмених, у складу са захтевима програма, наставник даје ученицима и друге врсте конкретних домаћих задатака (усмених, практичних – примерених могућностима ученика и њиховој оптерећености разним обавезама).

Израда школског писменог задатка, по правилу, траје један час. Изузетно, кад то поједини облици писменог изражавања изискују, израда задатака може трајати и дуже од једног часа.

СТРАНИ ЈЕЗИК

(за образовне профиле четворогодишњег образовања којима је недељни фонд часова 3)

ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО ПРОГРАМА

Циљ и задаци

Циљ наставе страног језика је овладавање комуникативним вештинама и развијање способности и метода учења страног језика; развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова; развијање општих и специфичних стратегија учења и критичког мишљења; развијање способности за самостално, аутономно учење, тражење, селекцију и синтезу информација; стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији; стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика.

Посебан циљ наставе страног језика у средњим стучним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се страни језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну пословну комуникацију у усменом и писаном облику.

Задаци наставе страног језика су да ученици:

- буду оспособљени да у школској и ван школској свакодневници могу писмено и усмено да остваре своје намере, диференцирано и сходно ситуацији;
- продубљују и проширују комуникативне способности и постављају основе за то да страни језик функционално користе и после завршетка свог образовања (током студија, у будућем послу или даљем образовању);
- стекну увид у језичку стварност и буду оспособљени да уоче контрасте и врше порђења у односу на сопсвену стварност;
- буду оспособљени да се компетентно и самосвесно споразумевају са људима из других земаља, усвајају норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који уче, као и да наставе, у оквиру формалног образовања и самостално, учење другог и трећег страног језика;
- до краја трећег разреда средње стручне школе савладају први страни језик до нивоа Б1+ према Заједничком европском оквиру.

Напомена:

Истичемо да ће степен постигнућа по језичким вештинама варирати, односно да ће рецептивне вештине (разумевање говора и читање) бити на предвиђеном нивоу, док се за продуктивне вештине (говор, интеракција, медијација и писање) може очекивати да буду за један ниво ниже (на пример, Б1+ рецептивно, Б1 продуктивно)

Комуникативне функције:

1. Представљање себе и других
2. Поздрављање (састајање, растанак;формално, неформално, специфично по регионима)
3. Идентификација и именовање особа,објеката, боја, бројева итд
4. Давање једноставних упутстава и команди;

5. Изражавање молби и захвалности
6. Изражавање извињења
7. Изражавање потврде и негирање
8. Изражавање допадања и недопадања
9. Изражавање физичких сензација и потреба
10. Исказивање просторних и временских односа
11. Давање и тражење информација и обавештења
12. Описивање и упоређивање лица и предмета
13. Изрицање забране и реаговање на забрану
14. Изражавање припадања и поседовања
15. Скретање пажње
16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања
17. Тражење и давање дозволе
18. Исказивање честитки
19. Исказивање препоруке
20. Изражавање хитности и обавезности
21. Исказивање сумње и несигурности

Тематика

I разред

Из живота младих; нова средина и другови; спортска такмичења.

Породица идруштво: спољни изглед и особине чланова породице; чланови породице у кући и ван ње; ситуације из свакодневног живота и на радном месту; односи у породици и друштву.

Из савременог живота и тековина културе и науке народа чији се језик учи и наших народа: природне лепоте и заштита човекове средине; путовање и коришћење саобраћајних средстава; из историјске и културне прошлости; културне и привредне манифестације које су постале традиционалне; из живота и рада познатих њуди; актуелне теме од васпитног значаја. Стручна тематика (до 10% од укупног годишњег фонда часова). Увод у основну терминологију везану за струку. (Са увођењем стручне тематике почиње се у другом полугодишту). Школски писмени тадаци: по један писмени задатак у сваком полугодишту.

Објашњење програма

Предложени програм првог страног језика предвиђен је за фонд од два часа недељно. Код фонда већег од два часа недељно са стручну терминологију предвиђа се до 15% од укупног годишњег фонда часова, а код школских писмених задатака по два писмена задатка у сваком полугодишту.

II разред

(3 часа недељно, 108 часова годишње)

Општа тематика

Из живота младих: забавни и спортски живот; школовање и образовање;

Породица и друштво: чланови породице у друштвеном животу; средства јавног информисања; прославе, празници; временски услови и прогноза времена;

Из савременог живота и тековина културе и науке народа чији се језик учи: теме из савременог живота; одабрани културно-историјски споменици догађаји из живота и рада познатих стваралаца; примери људске солидарности.

Стручна тематика

За стручну тематику се предвиђа:

а) за фонд од два часа недељно - до 15 одсто од укупног годишњег фонда часова;

б) за фонд већи од два часа недељно - до 20 одсто од укупног годишњег фонда часова.

Школски писмени задаци:

а) по један писмени задатак у сваком полугодишту за фонд од два часа недељно;

б) по два писмена задатка у сваком полугодишту за фонд већи од два часа недељно.

III разред

(3 часа недељно, 108 часова годишње)

Општа тематка

Из живота младих: дружење, слободно време;

Породица и друштво: живот и обичаји; правила понашања у разним ситуацијама; однос појединца према животној средини;

Из савременог живота и тековина културе и науке народа нији се језик учи: збивања у свету; значајнији историјски догађаји; разни видови уметничког и научног стваралаштва; заштита културног блага.

Стручна тематика

За стручну тематику предвиђа се:

а) за фонд од два часа недељно - до 20 одсто од укупног годишњег фонда часова;

б) за фонд већи од два часа недељно - до 30 одсто од укупног годишњег фонда часова.

Школски писмени задаци:

а) по један писмени задатак у сваком полугодишту за фонд од два часа недељно;

б) по два писмена задатка у полугодишту за фонд већи од два часа недељно.

IV разред

(3 часа недељно, 99 часова годишње)

Општа тематика

Из живота младих: проблеми младих данас; избор занимања и планови за будућност; млади и међународна сарадња;

Породица и друштво: проблеми савремене породице;

Из савременог живота и тековина културе и науке народа чији се језик учи и наших народа: природна блага и карактеристике привредног развоја; нове технологије и њихова примена у разним сферама живота; савремена достигнућа науке и технологије; међународне организације и њихов значај за добробит људи и мир у свету; познате личности из јавног и културног живота.

Стручна тематика

За стрчучну тематику предвиђа се:

а) за фонд од два часа недељно - до 25 одсто од укупног годишњег фонда часо ва;

б) за фонд већи од два часа недељно - до 40 одсто од укупног годишњег фонда часова.

Школски писмени задаци:

а) по један писмени задатак у сваком полугодишту за фонд од два часа недељно;

б) по два писмена задатка у полугодишту за фонд већи од два часа недељно.

Стручна тематика (од 20 до 40 одсто од укупног годишњег фонда часова за све четири године учења страног језика)

Различити типови текстова у настави (шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл) треба да обухватају следећу тематику вазану за струку:

Материјали, средства, сировине, препарати, намиринице;

Алати, машине и уређаји, прибор за рад, инструменти, опрема;

Припрема, производња, паковање, складиштење и контрола производа;

Организација и процес рада, пружање услуга, организација фирме, предузећа;

Људски ресурси унутар фирме: звања, опис послова, одговорности и обавезе;

Прописана документација везана за струку;

Мере заштите и очувања радне и животне средине;

Праћење новина у области струке;

Пословна комуникација на страном језику релевантна за струку.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I разред

(3 часа недељно, 111 часова годишње)

САДРЖАЈ ПРОГРАМА
РЕЧЕНИЦА
II ИМЕНИЧКА ГРУПА
III ГЛАГОЛСКА ГРУПА
IV ТВОРБА РЕЧИ
V ОРТОГРАФИЈА
VI ЛЕКСИКОЛОГИЈА
VII ЛЕКСИКОГРАФИЈА

II разред

(3 часа недељно, 108 часова годишње)

I РЕЧЕНИЦА
II. ИМЕНИЧКА ГРУПА
III. ГЛАГОЛСКА ГРУПА
IV. ТВОРБА РЕЧИ
V. ЛЕКСИКОЛОГИЈА
VI. ЛЕКСИКОГРАФИЈА

III разред

(3 часа недељно, 108 часова годишње)

I. РЕЧЕНИЦА
II. ИМЕНИЧКА ГРУПА
III. ГЛАГОЛСКА ГРУПА
IV. ТВОРБА РЕЧИ
V. ФОНОЛОГИЈА
VI. ЛЕКСИКОЛОГИ ЈА
VII. ЛЕКСИКОГРАФИЈА

IV разред

(3 часа недељно, 99 часова годишње)

I. РЕЧЕНИЦА
II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

III. ГЛАГОЛСКА ГРУПА
IV. ТВОРБА РЕЧИ
V. ЛЕКСИКОЛОГИЈА
VI. ЛЕКСИКОГРАФИ ЈА

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

I разред

(3 часа недељно, 111 часова годишње)

SADRŽAJI PROGRAMA
Jezička građa savladana u osnovnoj školi integriše se sa novom građom i neprestano primenjuje, proširuje i usavršava.
Kazivanje vremena
Kazivanje želje, volje, namere
infinitivom
Odredbe kvaliteta i kvantiteta - značenje prideva zavisno od mesta
Odredbe za vreme
Odredbe za način
Izrazi za meru i količinu
Slaganje vremena - samo sa indikativom, i to:
Slaganje determinanata i imenica u rodu i broju; razlike u izgovoru (gde postoje) i razlikovanje nastavaka u tekstu.
Nastavci imenica i prideva
Tvorba reči
Najčešći prefiksi i sufiksi.
Glagolska grupa
Subjunktiv prezenta - objasniti princip tvorbe, a primenjivati samo u datim rečeničnim modelima. (R)
Kazivanje svršene i nesvršene radnje u govoru (pass頤ompos頭 imparfait) - naučeno u osnovnoj školi primenjivati i usavršavati,
Slaganje participa perfekta sa subjektom
Ortografija
Interpunkcija - osnovna pravila.
Pisanje velikog slova.
Podela reči na slogove.
Leksikologija
Derivacija: sufiksi i prefiksi
Leksikografija
Struktura dvojezičnih rečnika

II разред

(3 часа недељно, 108 часова годишње)

Сложене реченице
а.Зависна реченица у индикативу:
б. Зависна реченица у субјунктиву:
Императив- инфинитив
Слагање времена
ЛЕКСИКОЛОГИЈА
Грађење сложеница
Значење речи (основно и пренесено)
ЛЕКСИКОГРАФИЈА
Структура стручних речника

III разред

(3 часа недељно, 108 часова годишње)

Пасивне конструкције
субјекат + именица
Партицип презента
Le l'ai écouté jouant du piano.
Герундив
Безличне конструкције
Униперсонали глаголи
)

Субјунктив - утврдити што је речено у I и П разреду, активно усвојити субјунктив презента и указати на јављање овог начина у тзв. безличним конструкцијама и иза извесних глагола.

Субјунктив перфекта - облици и употреба (Р)

Бројеви

Читање разломака, математичких знакова и радњи, квадрат и куб у мерама

Фонетика
Основне самогласничке опозиције (lit / lu / loup) и сл.
Везивање условљено "h aspiré" и "h muet".
Интонација реченице
Лексикографија
Структура стручног речника и његово коришћење

IV разред

(3 часа недељно, 99 часова годишње)

Сложена реченица
препознавање односа главне и зависне реченице у тексту; уочавање субјунктивних конструкција
каузални однос
Изражавање циља, намере
финална реченица
Именице са два рода- Плуралиа тантум
Бројеви
Читање разломака, математичких знакова и радњи.
Творба речи
Лексикологија
Најчешћи идиоми и фразеологизми. Обогаћивање фонда стручне терминологије.
Лексикографија
Употреба енциклопедијских речника

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм првог страног језика намењен је трогодишњем и четворогодишњем образовању и васпитању у средњим стручним школама и чини заокружену целину са програмом страних језика за основну школу, обезбеђујући тако континуитет учења страног језика започетог у основној школи.

Структуру програма чине:

а) захтеви и садржаји који су заједнички за трогодишње и четворогодишње школовање;

б) захтеви и садржаји који су диференцирани према разликама у фонду часова и укупној оријентацији датог типа школе;

- школски писмени задаци (за сваки разред по два писмена задатка);
- језички садржаји (за сваки језик и сваки разред посебно).

Облици наставе

Комуникативна настава страних језика се реализује тако што се примењују различити облици рада као нпр. рад у групама и паровима, рад у пленуму или појединачни уз примену додатних средстава у настави (аудио-визуелних материјала, информационо-технолошких извора, игара, аутентичног материјала, итд.), као и уз примену принципа наставе по задацима (task-based language teaching; enseñanza por tareas, handlungsorientierter FSU...)

Препоруке за реализацију наставе

У наставном процесу неопходно је ускладити улоге наставника, ученика и наставних средстава. Наставник мора да добро одреди колико времена на часу може да буде потрошено на фронтална излагања и објашњења, фронталне активности као што су питања и одговори (разликујући при том референцијална, демонстративна и тест питања) као и на остале облике рада.

Наставници треба да схвате да су њихови поступци којима одражавају своје ставове и способности најважнији део окружења за учење и усвајање језика. Стога је неопходно да наставник прида значај :

вештинама подучавања;
вештинама организовања рада у учионици;
способностима да спорводи истраживања праксе и да размишља о свом искуству;
стиловима подучавања;
разумевању тестирања, оцењивања и евалуације и способностима за њихово спровођење;
знањима и способностима да предаје социокултурне садржаје;
интекултурним ставовима и вештинама;
знањима о естетској вредности књижевности и способностима да развије такво рзумевање код ученика;
способностима за индивидуализацију рада у одељењу у којем наставу похађају типови ученика с различитим способностима за учење.

Ови релевантни квалитети и способности се најбоље развијају када наставник:

- надгледа, прати рад и одржава ред у учионици;
- стоји на располагању ученицима и пружа им индивидуалне савете;
- преузме улогу супервизора и фацилитатора уважавајући примедбе у вези са њиховим учењем, реагујући на њих и координирајући њихове активности.

Стога се у настсави страних језика препоручују следеће активности којима се гарантује најефикаснија реализација наставног програма, и то су:

- слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом који чита наставник или који ученици чују са звучих записа;
- рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације, итд.);
- мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.);

- дебате и дискусије примерене узрасту (дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему);
- обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате;
- усклађивање Програмом предвиђене граматичке грађе са датим комуникативним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације;
- евалуација (формативна која се спроводи током године и служи усмеравању даљег тока наставе и сумативна на крају године која указује на остварење циљева и задатака) и самоевауација (језички портфолијо) ученичких постигнућа.

Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током трогодишњег односно четворогодишњен образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке.

Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних него продуктивних вештина јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ НА КРАЈУ IV РАЗРЕДА

СЛУШАЊЕ

Ученици могу на овом нивоу могу да разумеју главне поруке и детаље неке изјаве ако се ради о темама које су у складу са интересовањима и узрасним карактеристикама. Они су у стању да из медија издвоје битне информације када се ради о актуелним догађајима и темама из њиховог домена интересовања односно струке.

Ученик може да:

разуме опширнија упутства и објашњења (нпр.у ситуацијама таком наставе) и да их примењује;

прати разговоре у свакодневним ситуацијама када се прича о познатим темама; да би био сигуран у разумевање може да саговорнику узвраћа питања и моли за објашњење;

разуме саопштења везана за орјентацију и сналажење у простору и свакодневне ситуације (нпр.на телефону) и реагује на адекватан начин;

разуме најаве преко разгласа, издваја битне и релевантне информације из њих и понаша се у складу са њима;

издвоји најважније исказе из снимљених радио и ТВ емисија – под претпоставком да их могу више пута чути и гледати – када се ради о познатим темама; у стању је да садржаје својим речима преприча, сумира и коментарише;

приликом слушања примењује један проширени репертоар стратегија рецепције (нпр. критичко слушање, процењивање приликом слушања, слушање са задовољством).

ГОВОР

ИНТЕРАКЦИЈА

Ученици могу на овом нивоу да без припремања учествују у разговору о познатим темама и садржајима који их интересују и при том образлажу своје лично мишљење и реагују на мишљење других.

Ученик може да:

изрази осећања (као нпр. изненађење, радост, тугу, бес и равнодушност) и реагује на одговарајуће емотивне реакције;

опише сопствене циљеве, надања, снове и реагује код других на исте;

да започне разговор или дискусију, води их , прихвата или одбија мишљење других;

да у интервјуу наведе конкретне информације и реагује на спонтана питања или води припремљени интервју и поставља спонтано додатна питања;

примењује језичка средства адекватна саговорнику и ситуацији;

користи реторичке стратегије (форме учтивог обраћања, повратна питања, поједностављења, реконструкције, невербална средства).

МОНОЛОШКО ИЗЛАГАЊЕ

Ученици могу на овом нивоу да пред публиком говоре уз припрему о темама из области њиховог искуства и интересовања, описујући релевантне садржаје и/или процењујући их. Могу да причају приче и извештавају о догађајима и о сазнањима поштујући одређени логички ток.

Ученик може да:

изведе припремљену презентацију у вези са познатом темом и притом глобално објасни основне аспекте;

извести о сопственим сазнањима и опише сопствена осећања и реакције;

извештава о реалним догађајима;

користи стратегије за формирање и структурисање језичког излагања (нпр. уводне и закључне формулације, кључне речи);

да истакне значај одређених изјава пригодном гестиком и мимиком или наглашавањем и интонацијом.

ЧИТАЊЕ

Ученици могу на овом нивоу да самостално читају, разумеју и процењују различите текстове који се односе на области њихових интересовања, струке и искуства.

Ученик може да:

разуме комплексније захтеве и диференциране сажетке градива током наставе;

чита и разуме информативне, аргументационе, апелативне текстове (нпр. уводи, брошуре, писма читалаца, мејлови, блогови, омладински часописи или школске новине, веб странице за младе) као и дуже, чак и нешто комплексније стручне текстове о познатим темама;

прошири репертоар стратегија читања (критичко, процењујуће читање и читање са уживањем).

ПИСАЊЕ

Ученик на овом нивоу може да напише или сажме краћи текст о познатим темама и садржајима који их интересују корестећи једноставне фазе и реченице.

Ученик може да:

састави лично саопштење (кратко писмо) у којем се захваљује, извињава, договара или одговара на питање;

једноставним језичким средствима извештава о интересантним догађајима, описује своје хобије и интересовања и да друге пита о истим тим стварима;

прошири дате текстове, допуни, преиначи или пак да састави текст према датом моделу;

оно што је чуо, прочитао, видео или доживео репродукује кратким и једноставним реченицама и изнесе своје мишљење и запажање у вези са тим.

СОЦИОЛОГИЈА

(за образовне профиле четворогодишњег образовања)

Циљ и задаци

Циљ предмета социологија јесте да ученици овладају основним социолошким појмовима, како би боље разумели савремено друштво и успешније остварили своју улогу и место у њему; да ученици стекну примењива и функционална знања о друштвеним појавама, структури, развоју и противуречностима савременог друштва, како би развили кључне компетенције потребне за живот и партиципацију у демократски уређеном мултикултуралном друштву.

Задаци наставе социологије су да ученици:

овладају основним знањима о најважнијим друштвеним појавама, те о повезаности појединца и друштва;

унапреде способности заузимања критичког и ангажованог става према друштву и друштвеним институцијама;

развију способности за улогу одговорног грађанина, за живот и партиципацију у демократски уређеном и хуманом друштву;

усвоје вредности и формирају аутономни вредносни систем у складу са основним (универзалним) вредностима правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности;

развију лични и национални идентитет у духу мултикултурализма, поштовања и очувања националне и светске културне баштине;

унапреде и прошире општу културу;

јачају осетљивост у односу на постојање друштвених неједнакости (економских, образовних, родних, класних, етничких, глобалних...);

развију спремност за успостављање активног односа према решавању друштвених проблема;

унапреде способност да самостално проналазе релевантне информације и да успоставе критички однос према њима;

унапреде способност свих облика комуникације, дијалога и исказивања аргументованог става;

унапреде способност квалитетне и ефикасне сарадње са другима (групног рада, тимског рада).

II, III или IV разред

(2 часа недељно)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I. СОЦИОЛОШКИ ПРИСТУП ДРУШТВУ

II. ДРУШТВЕНА СТРУКТУРА И ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ

III. ОСНОВНЕ ОБЛАСТИ ДРУШТВЕНОГ ЖИВОТА

IV. ПОЈАВЕ И ПРОБЛЕМИ САВРЕМЕНОГ ДРУШТВА

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм Социологије у гимназији подразумева да се његово пуно остварење реализује у корелацији са другим наставним предметима као што су грађанско васпитање, историја, филозофија, српски језик и књижевност, психологија, устав и права грађана, музичка култура, ликовна култура, као и укључивањем ученика у различите ваннаставне активности.

Садржај програма и начин његове реализације треба да обезбеде остварење постављених циљева и задатака предмета, који се не односе само на стицање знања, већ и на формирање ставова и овладавање вештинама значајним за сналажење у савременом друштву. Предвиђене садржаје треба презентовати кроз четири веће тематске области, које третирају различите теоријске и практичне аспекте социологије као научне дисциплине: социолошки приступ друштву;

друштвена структура и друштвене промене; основни облици друштвеног живота (економски, културни, религијски и политички аспекти друштва); појаве и проблеми савременог друштва. Важно је да ученици разумеју специфичност социолошког приступа друштву, да уоче сличности и разлике социолошких оријентација и ниво њихове примењивости. Наставницима се препоручује да са ученицима дискутују о специфичностима ових приступа, као и да користе примере конкретних социолошких истраживања. Ученицима треба омогућити да у оквиру школе организују интерно социолошко истраживање на неку од тема за коју су заинтересовани (нпр. ставови младнх о квалитету нашег образовног система; млади и слободно време; проблем алкохолизма или наркоманије код младих...).

Појмове попут вредности, норми, идентитета и социјализације сматрамо посебно важним јер они представљају неопходни појмовни апарат за разумевање основних облика друштвеног живота, што ће допринети формирању аутономног вредносног система у складу са основним вредностима правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности и допринети развоју личног и националног идентитета уз развијање мултикултурализма. Препоручује се наставницима да ове појмове проширују и стално користе у објашњењу друштвених појава, јер је потребно да ученици увиде да је свет културе омеђен управо људским потребама, нормама и вредностима, да оне посредују између човека и друштва, и на посебан начин обликују друштвене институције и човека као индивидуално и социјално биће.

Посебну пажњу треба посветити упоредној анализи различитих социолошких теорија класа, што је од кључног значаја за разумевање друштвене структуре и друштвених промена у савременом друштву. Наставнике упућујемо да ову тему допуне и подацима о раслојавању, односима и главним изворима моћи, елити и квазиелити унутар српског друштва.

Тема друштвених неједнакости је посебно важна, па је треба обрадити кроз низ разноврсних примера, који говоре о различитим облицима неједнакости (економских, образовних, родних, класних, етничких, глобалних...) у односу на њихове различите социјалне и историјске изворе и последице по појединца и друштво. Од наставника се очекује да са ученицима дискутује о узроцима, облицима и нивоима неједнакости у нашем друштву, као и начинима за њихово евентуално ублажаваньс или искорењивање.

Проблему друштвене промене и развоја треба приступити кроз стално присутно двојство човека и друштва, својства сталности и променљивости. Упознавање ученика са раним и савременим теоријским концептима о друштвеној промени и њеним покретачким механизмима и облицима треба комбиновати са ученичким радионицама, у оквиру којих ће ученици, на основу изнетих становишта, бити охрабрени да изнесу властито мишљење о врстама. квалитету и последицама друштвених промена у нашем друштву. За ученике је посебно важно да разумеју властити положај унутар социјалне структуре, као и постојеће социјалне неједнакости, које утичу на степен њихове властите социјалне слободе, како би били у позицији да критички промисле и одговоре који је то пут ка друштву који даје подједнаке шансе свима, као и да увиде значај друштвених промена на личном и општем плану.

Наставници у свом раду, уз постојеће уџбенике, треба да користе и другу литературу релевантну за социологију (оригинална ауторска дела, бројна теоријска и емпиријска социолошка истраживања, стручне часописе, Статистички годишњак, али и - интернет, специјализоване сајтове, одговарајуће пробране филмове, аудио или видео записе, јер су то облици комуникације блиски младима, на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету. Важно је да сами наставници користе различите изворе информација и да на њих упућују ученике, али и да оспособе ученике да самостално проналазе одговарајуће информације и да успоставе критички однос према њима.

Природа садржаја овог предмета омогућава коришћење различитих облика рада и наставних метода, које ангажују ученике и повећавају њихову заинтересованост. Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе, уз усаглашавање садржаја са одговарајућим методичким активностима. Уз традиционални, фронтални облик, неопходно је применити и друге различите облике радионичарског рада (симултана индивидуална активност, рад у паровима или малим групама, групна дискусија, дебата...) Препоручује се примена бројних техника активног и кооперативног учења, искуственог учења, учења открићем, упознавање са техникама истраживачког рада као и пројектног рада. Коришћењем интерактивних метода у презентовању одређених тематских области и појмова ученике треба подстаћи да критички преиспитају властита, односно лична и социјална искуства и интерпретирају их у социолошком кључу - на начин који доприноси бољем разумевању актуелних социјалних процеса унутар српског и ширег глобалног друштвеног контекста. Ученике треба подстицати да проналазе информације, да их критички процењују, да постављају релевантна питања, да унапређују културу дијалога, да аргументовано заступају или оспоравају одређена становишта или сопствене ставове.

Вредновање ученичког постигнућа треба да укључи, поред степена усвојеног знања, сваку од поменутих активности ученика, јер је то добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације. Потребно је да континуирану евалуацију и самоевалуацију примењују како наставници, тако и ученици. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању циљева, задатака и исхода предмета, као и напредак других ученика у групи, увек уз одговарајућу аргументацију.

ИСТОРИЈА

(за образовне профиле четворогодишњег образовања)

Циљ и задаци

Циљ наставе историје је стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести; разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности; развијање индивидуалног и националног идентитета; стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру); унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина,

критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога); оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија; развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

Задаци наставе историје су да ученици:

- стекну и прошире знања о националној и општој историји (политичкој, економској, друштвеној, културној...), да разумеју узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса, и улогу истакнутих личности у развоју људског друштва;
- поседују свест о повезаности појава из прошлости са појавама из садашњости;
- разумеју да национална историја представља саставни део регионалне, европске и глобалне историје;
- развијају истраживачки дух и критички однос према прошлости самосталном анализом различитих историјских извора и литературе и проналажењем и систематизовањем стечених информација;
- буду оспособљени за проналажење, прикупљање и коришћење информација датих у различитим симболичким модалитетима (историјске карте, графикони, табеле...) и њихово повезивање са претходним историјским знањем;
- буду оспособљени да препознају различита тумачења истих историјских догађаја;
- повезују стечена знања и вештине са садржајима сродних наставних предмета;
- буду оспособљени за примену стечених знања и практичних вештина у свакодневном животу;
- унапређују вештине неопходне за индивидуални и тимски рад (комуникативност, образлагање сопствених ставова, аргументовани дијалог...);
- развијају одговорност, систематичност, прецизност и позитивни став према учењу;
- развијају свест о квалитету стеченог знања и потреби сталног усавршавања.

I разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

УВОД

ПРАИСТОРИЈА

СТАРИ ВЕК

СРЕДЊИ ВЕК

НОВИ ВЕК

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Свет у другој половини XIX и почетком XX века
Друштвено-економске и културне прилике:
Међународни односи:
Србија, Црна Гора и њихови суседи у другој половини XIX и почетком XX века
Србија у другој половини XIX и почетком XX века:
Црна Гора у другој половини XIX и почетком XX века:
Срби у Аустроугарској у другој половини XIX и почетком XX века:
Балкански ратови:
Први светски рат и револуције у Русији и Европи
Први светски рат:
Свет између два светска рата
Друштвене, политичке, привредне и културне прилике:
Међународни односи:
Југославија између два светска рата:
Други светски рат
Свет у Другом светском рату:
Југославија у Другом светском рату:
Свет и Југославија после Другог светског рата
Друштвене, политичке и привредне прилике:
Југославија после Другог светског рата:

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Полазну тачку програма чине циљ и задаци овог предмета, чија реализација треба да буде прилагођена узрасту и развојним карактеристикама ученика. Садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведени циљ. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ и задатке предмета.

Програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, културно-историјски споменици, музејске збирке...).

У средњим школама на наставном језику неке од националних мањина могу се, осим садржаја из њихове историје који су дати у програму, обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа. При томе, наставници ће настојати да, коришћењем разноврсних извора и релевантне историографске и етнографско-антрополошке литературе,

ученицима пруже могућност да стекну јасну представу о прошлости народа коме припадају, али и окружења у коме живе: какав им је био начин живота и које су значајне личности обележиле њихову историју.

Важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича”, богата информацијама и детаљима, како би историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно и динамично. Настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се десило и какве су последице проистекле.

Посебно место у настави историје имају питања, она која поставља наставник ученицима, и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње, користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, како у фази утврђивања и систематизације градива, тако и у обради наставних садржаја. У зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем итд.

Пожељно је што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задаци, као што су семинарски радови, презентације, самостални и групни пројекти...).

Да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи” у свом уму, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно, јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме су се догађаји одвијали, олакшавајући им праћење промена на одређеној територији.

Треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), будући да историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да схвате повезаност и условљеност географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време. Треба избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница, јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина.

Како би циљеви наставе историје били што потпуније остварени, препоручује се и примена дидактичког концепта мултиперспективности.

Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија (употреба Интернета, прављење Power point презентација, коришћење дигиталних аудио-визуелних материјала и израда реферата и матурског рада).

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

(за образовне профиле четворогодишњег образовања)

Циљ и задаци

Циљ физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Задаци наставе физичког васпитања су:

- подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);
- развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних самостални рад на њима;
- подстицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- проширење и продубљавање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес;
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја);
- мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.

СТРУКТУРА ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА

Садржаји програма усмерени су на:

- развијање физичких способности
- спортско - техничко образовање
- повезивање физичког васпитања са животом и радом.

РАЗВИЈАЊЕ ФИЗИЧКИХ СПОСОБНОСТИ

На свим часовима наставе физичког васпитања, предвиђа се:

1) развијање основних елемената физичке кондиције карактеристичних за овај узраст и пол; као и других елемената моторне умешности ,који служе као основа за повећавање радне способности, учвршћивање здравља и даље напредовање у спортско техничком образовању,
2) превентивно компензацијски рад у смислу спречавања и отклањања телесних деформитета,
3) оспособљавању ученика у самосталном неговању физичких способности, помагању раста, учвршћивању здравља, као и самоконтроли и провери својих физичких и радних способности.

Програмски задаци се одређују индивидуално, према полу, узрасту и физичком развитку и физичким способностима сваког појединца на основу оријентационих вредности које су саставни део упутства за вредновање и оцењивање напретка ученика као и јединственој батерији тестова и методологије за њихову проверу и праћење.

СПОРТСКО ТЕХНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Спортско техничко образовање се реализује у I, II, III разреду кроз заједнички програм (атлетика, вежбе на справама и тлу) кроз програм по избору ученика, а у IV разреду кроз програм по избору ученика.

А. ЗАЈЕДНИЧКИ ПРОГРАМ

I разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

АТЛЕТИКА

СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

СПОРТСКА ИГРА (ПО ИЗБОРУ)

II разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

АТЛЕТИКА

СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

СПОРТСКА ИГРА (по избору)

III разред

(2 часа недељно, 70 годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМ

АТЛЕТИКА

СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

СПОРТСКА ИГРА (по избору)

IV разред

(2 часа недељно, 66 годишње)

Реализује се програм по избору.

ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА

I - IV

Циљ и задаци

Опште поставке

Циљ наставе приграма по избору ученика - изабрани спорт јесте да ученици задовоље своја интересовања и потребе за стицањем знања, способности за бављење спортом као интегралним делом физичке културе и настојање да стечена знања примењују у животу (стварање трајне навике за бављење спортом и учешћем на такмичењима);

Задаци наставе програма по избору ученика – изабрани спорт јесу:

- стицање теоријских знања у изабраном спорту, пружање неопходних знања из изабраног спорта
(принципи, технике, начин вежбања – тренирања, стицање основних и продубљених тактичких знања;
- социјализација ученика кроз изабрани спорт и неговање етичких вредности према учесницима у такмичењу;
- откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом.

Ученици се на основу својих способности и интереса опредељују за један спорт у коме се обучавају, усавршавају и развијају своје стваралаштво током целе школске године. То могу да буду предложене спортске гране и други спортови за које ученици покажу интерес.

Да би се избор остварио, свака школаје дужна да обезбеди просторне и друге услове за реализацију бар четири спорта.

На почетку сваке школске године наставничко веће, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања , утврђује спортове за који ученици те школе могу да се определе.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ

Савладавање основних вежби: докорак,“, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице;

Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо,

Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима.

Треба савладати најмање пет народних плесова.

Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима.

СПОРТСКА ИГРА (по избору)

Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре.

Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру.

РУКОМЕТ

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу.

Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играчау одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека“. Уигравање кроз тренажни процес.

Правила игре.

Учествовање на разредним, школским и међусколским такмичењима.

ФУДБАЛ

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу.

Покривање и откривање играча, одузимање лопте и ометање противника. Општи принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Уигравање кроз тренажни процес.

Правила малог фудбала.

Учествовање на разним школским и међушколским такмичељима.

КОШАРКА

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу

Техника кошарке. Шутирање на кош из места и кретања, шут са једном или обема рукама, са разних одстојања од коша. Постављање и кретање играча у нападу и одбрани. Одбрана „зоном“ и „човек на човека“. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока.

Правила игре и суђење.

Учествовање на разредним и школским такмичењима.

ОДБОЈКА

Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу

Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смечирање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес.

Правила игре и суђења.

Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима.

ПЛИВАЊЕ

Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању;

Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети.

Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима.

БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ

Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања, и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм.

КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ

Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета скијање на матичним факултетима

Минимални образовни захтеци

Ниво спортско- техничких достигнућа ученика у изборном спорту се проверава кроз разредна, школска и међушколска такмичења као и друга спортска такмичења. Пожељно је да сваки ученик учествује на најмање три спортска такмичења.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм физичког васпитања је наставак програма физичког васпитања у основној школи, стим што је усмерен на још интензивније остваривање индивидуалних и друштвених потреба у области физичке културе. Ради тога , овај програм заснован је на индивидуализацији процеса физичког васпитања:

- обезбеђује повезивање знања са животом и праксом и каснијим опредељењима ученика;
- заснован је на изборној настави за коју се ученици опреселепрема свом афинитету и потребама;
- обавезује школу на остваривање одређених задатака у овој области

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА

На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања;

Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитиво утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље;

Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика. Због тога је физичко васпиатање, у овим школама, значајно за активнан опоравк ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

теоријска настава ;

мерење и тестирање;

практична настава .

Подела одељења на групе

Одељење се не дели приликом реализације;

Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, пориступ је индивидуалан.

Место реализације наставе

Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом;

Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште).

Препоруке за реализацију наставе

Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја.

Садржај циклуса је:

- за проверу нивоа знања на крају школске године – један;
- за атлетику – један;
- за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један
- за спорт по избору ученика – два;
- за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један.

Начин остваривања програма

Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом.

Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања.

Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса.

Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима**,** не могу се одржавати као блок часови. Настава се не може одржавати истовремено са два одељења ни на спортском терену ни у фискултурној сали.

У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко фаспитање дозвољена је истовремена реализација часа

Праћење, вредновање и оцењивање

Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукцесивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичкимом васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма

Оквирни број часова по темама:

Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова).

Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту).

Атлетика (12 часова).

Гимнастика: вежбе на справама и тлу (12) часова.

Спортска игра: по избору школе(12 часова).

Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова).

Пливање (10 часова).

Провера знања и вештина (4 часа).

ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ

Из фонда радних дана и за извођење редопвне наставе школа у току школске године организује:

Два целодневна излета са пешачењем

I разред до 12км (укупно у оба правца);

II разред до 14 км (укупно у оба правца);

III разред do 16 km(укупно у оба правца);

Два кроса : јесењи и пролећни

Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржајизлета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика.

Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања.Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.

МАТЕМАТИКА

Циљ и задаци

Циљ наставе математике је да ученици усвоје знања, развију вештине, формирају ставове потребне за схватање појава и законитости у природи и друштву, формирање научног погледа на свет, решавање разноврсних задатака из струке и свакодневног живота, наставак математичког образовања и самообразовања и развијање личности ученика.

Задаци наставе математике су да ученици:

- развијају логичко и апстрактно мишљење;
- развијају способности јасног и прецизног изражавања и коришћења основног математичко-логичког језика;
- развијају способности одређивања и процене квантитативних величина и њиховог односа;
- разликују геометријске објекте и њихове узајамне односе и трансформације;
- разумеју функционалне зависности, њихово представљање и примену;
- развијају способности сагледавања струковних проблема и њиховог математичког моделовања и решавања;
- развијају систематичност, уредност, прецизност, темељност, истрајност, критичност у раду, креативност и формирају систем вредности;
- развијају радне навике и унапреде способности за самостални и групни рад;
- стекну знања и вештине примењиве у савладавању наставних програма других предмета;
- унапреде способност коришћења различитих извора информација и стручне литературе;
- формирају свест о универзалности и примени математичког начина мишљења;
- буду подстакнути за стручни развој и усавршавање у складу са индивидуалним способностима и потребама струке и друштва;
- унапреде способности решавања различитих проблема и нових ситуација у процесу рада и свакодневном животу.

МОДЕЛИ НАСТАВНИХ ПЛАНОВА

За средње стручне и уметничке школе утврђено је више модела:

М4 (3+2+0=5) - за трогодишње образовање у подручјима (областима) рада: личне услуге (сви образовни профили); пољопривреда, производња и прерада хране (сви образовни профили пољопривредне струке осим руковаоца-механичара пољопривредне технике);

М5 (3+2+2=7) - за трогодишње образовање у подручјима рада: шумарство и обрада дрвета (образовни профили: руковалац шумском механизацијом, шумар и расадничар); трговина, угоститељство и туризам (сви образовни профили); текстилство и кожарство (сви образовни профили);

М6 (3+3+2=8) - за трогодишње образовање у подручјима рада шумарство и обрада дрвета (произвођачи примарних и финалних производа дрвета, тапетари); пољопривреда, производња и прерада хране (сви образовни профили прехрамбене струке осим месара, пекара и прерађивача млека); саобраћај (сви образовни профили); геологија, рударство и металургија (сви образовни профили); геодезија и грађевинарство (сви образовни профили); машинство и обрада метала (сви образовни профили); хемија, неметали и графичарство (сви образовни профили осим графичарских);

М7(3+3+3=9) - за трогодишње образовање у подручју рада: хемија, неметали и графичарство (сви образовни профили графичара);

М8 (3+3+0+0=6) - за четворогодишње образовање у подручјима рада: култура, уметност и јавно информисање (сви образовни профили осим културолошког техничара, техничара дизајна ентеријера и индустријских производа); личне услуге (сви образовни профили); пољопривреда, производња и прерада хране (техничар хортикултуре и зоотехничар);

М9 (3+3+2+2=10) - за четворогодишње образовање у подручјима рада: култура, уметност и јавно информисање (техничар дизајна ентеријера и индустријских производа); здравство и социјална заштита (образовни профили: фармацеутски техничар, лабораторијски техничар); шумарство и обрада дрвета (шумарски техничар); трговина, угоститељство и туризам (сви образовни профили); економија, право и администрација (правни техничар, биротехничар);

М10 (3+3+3+3=12) - за четворогодишње образовање у подручјима рада: шумарство и обрада дрвета (техничар за пејзажну архитектуру); геологија, рударство и металургија (сви образовни профили у геологији); текстилство и кожарство (сви образовни профили осим техничара - моделара коже); хемија, неметали и графичарство (сви образовни профили графичара); пољопривреда, производња и прерада хране (техничар пољопривредне технике, сви образовни профили производње и прераде хране);

М11 (3+3+3+3=12) - за четворогодишње образовање у подручју рада: економија, право и администрацнја (сви образовни профили осим правног техничара, биротехничара);

М12 (4+4+3+3=14) – за четворогодишње образовање у подручјима рада: шумарство и обрада дрвета (техничар за примарну обраду дрвета и техничар за финалну обраду дрвета); геодезија и грађевинарство (извођач основних грађевинских радова, извођач инсталатерских и завршних грађевинских радова); саобраћај (сви образовни профили осим наутичког техничара – поморски смер); машинство и обрада метала (погонски техничари, машински техничар моторних возила, техничар оптике);

М13 (4+4+4+4=16) - за четворогодишње образовање у подручјима рада: електротехника (сви образовни профили), геодезија и грађевинарство (грађевински техничари за: високоградњу, нискоградњу, хидроградњу, лабораторијска испитивања); геологија, рударство и металургија (сви образовни профили у рударству); машинство н обрада метала (машински техничар, техничар за компјутерско управљање, техничар хидраулике и пнеуматике, машински техничар мерне и регулационе технике, ваздухопловни машински техничар); хемија, неметали и графичарство (сви образовни профили осим графичарских);

М14 (4+5+5+4=18) - за четворогодишње образовање у хидрометеорологији (сви образовни профили).

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

ПРОГРАМ М4 (3+2+0)

Пољопривреда (сви образовни профили сем руковаоца-механичара пољопривредне технике); личне услуге (сви образовни профили).

Трогодишње образовање

I разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Логика и скупови (9)
Реални бројеви (5)
Пропорционалност величина (8)
Увод у геометрију (8)
Изометријске трансформације (21)
Рационални алгебарски изрази (14)
Линеарне једначине и неједначине. Линеарна функција (18)
Хомотетија и сличност (10)

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

II разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Степеновање и кореновање (11)
Квадратна једначина и квадратна функција (14)
Експоненцијална функција, логаритамска функција (11)
Полиедри (12)
Обртна тела (10)

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

ПРОГРАМ М5 (3+2+2)

Шумарство и обрада дрвета (руковалац шумском механизацијом, шумар и расадничар); трговина, угоститељство и туризам (сви образовни профили); текстилство и кожарство (сви образовни профили).

Трогодишње образовање

I и II разред

Програм је истоветан са програмом М4.

III разред

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

Елементи тригонометрије (24)
Аналнтичка геометрија у равни (21)
Низови (7)

НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

ПРОГРАМ М6 (3+3+2)

Шумарство и обрада дрвета (произвођачи примарних и финалних производа од дрвета, тапетари); пољопривреда, производња и прерада хране (сви образовни профили прехрамбене струке осим месара, пекара и прерађивача млека); економија, право и администрација (сви образовни профили); саобраћај (сви образовни профили); геологија, рударство и

металургија (сви образовни профили); геодезија и грађевинарство (сви образовни профили); машинство и обрада метала (сви образовни профили); хемија, неметали и графичарство (сви образовни профили осим графичарских).

Трогодишње образовање

I разред

Програм је истоветан са програмом М4

II разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Тригонометрија правоуглог троугла (8)
Степеновање и кореновање (17)
Квадратна једначина и квадратна функција (25)
Експоненцијална функција, логаритамска функција (16)
Полиедри (16)
Обртна тела (11)
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

III разред

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

Тригонометријске функције (24)
Аналитичка геометрија у равни (21)
Низови (7)
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

ПРОГРАМ М7 (3+3+3)

Хемија, неметали и графичарство (сви образовни профили у графичарству).

Трогодишње образовање

I и II разред

Програм је истоветан са програмом М6

III разред

(3 часа недељно, 96 часова годишње)

Тригонометријске функције (29)
Вектори (10)
Аналитичка геометрија у равни (30)
Елементи линеарног програмирања (5)
Низови (10)
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

ПРОГРАМ М8 (3+3+0+0)

Култура, уметност и јавно информисање (сви образовни профили осим техничара дизајна ентеријера и индустријских производа); личне услуге (сви образовни профили); пољопривреда (техничар хортикултуре и зоотехничар).

Четворогодишње образовање

I и II разред

Програм је истоветан са програмом М6

ПРОГРАМ М9 (3+3+2+2)

Култура, уметност и јавно информисање (техничар дизајна ентеријера и индустријских производа); здравство (фармацеутски техничар и лабораторијски техничар); шумарство и обрада дрвета (шумарски техничар); трговина, угоститељство и туризам (сви образовни профили); економија, право и администрација (правни техничар, биротехничар)

Четворогодишње образовање

I разред

Програм је истоветан са програмом М4.

II разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Степеновање и кореновање (18)
Квадратна једначина и квадратна функција (26)
Експоненцијална функција, логаритамска функција (17)
Елементи тригонометрије (32)
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

III разред

(2 часа недељно, 70 часова годишње)

Полиедри (17)
Обртна тела (11)
Аналитичка геометрија у равни (22)
Низови (8)
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

IV разред

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

Елементи привредне математике (8)
Функције (12)
Извод функције (12)
Вероватноћа и статистика (20)
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

ПРОГРАМ М10 (3+3+3+3)

Шумарство и обрада дрвета (техничар за пејзажну архитетуру); геологија, рударство и металургија (сви образовни профили у геологији); текстилство и кожарство (сви образовни профили осим техничара - моделара коже); хемија, неметали и графичарство (сви образовни профили у графичарству); пољопривреда, производња и прерада хране (техничар пољопривредне технике, сви образовни профили у производњи и преради хране).

Четворогодишње образовање

I и II разред

Програм је истоветан с програмом М9

III разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Полиедри (18)
Обртна тела(13)
Низови (12)
Вектори (12)
Аналитичка геометрија у равни (33)
Елементи линеарног програмирања (5)
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12)

IV разред

(3 часа недељно, 96 часова годишње)

Функције (22)
Извод функције (22)
Комбинаторика (10)
Вероватноћа и статистика (30)
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

ПРОГРАМ М11 (3+3+3+3)

Економија, право и администрација (сви образовни профили осим правног техничара, биротехничара).

Четворогодишње образовање

I и II разред

Програм је истоветан с програмом М9

III разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Полиедри (14)
Обртнатела(10)
Низови (12)
Аналитичка геометрија у равни (27)
Елементи линеарног програмирања (5)
Елементи привредне и финансијске математике (25)
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

IV разред

(3 часа недељно, 96 часова годишње)

Елементи финансијске математике (18)
Функције (20)
Извод функције (26)
Комбинаторика н вероватноћа (20)
НАПОМЕНА: Обавезна су четири двочасовна школска писмена задатка са једночасовним исправкама (12).

ДОДАТНИ РАД

Оријентациони програм

(за све струке)

Програм је оквирни и исти за све средње школе

I разред

(30 часова годишње)

1. Елементи математичке логике (6)
2. Елементарна тсорија бројева - одабрани задаци (6)
3. Полиноми (8)
4. Рационални алгебарски изрази, једначине и неједначине (5)
5. Апсолутна вредност броја и примене (4)
6. Системи линеарних једначина и неједначина (5)
7. Равне геометријске фигуре (6)

8. Одабрани доказни и рачунски задаци. Вектори н њихова примена.
9. Једнакост многоуглова (4)
10. Геометријске конструкције у равни (8)
11. Инверзија (4)
12. Аполонијев проблем додира (4)
13. Елементи топологије (4)
14. Логички и комбинаторни задаци (5)
15. Одабрани задаци за такмичења из математике (6)

II разред

(30 часова годишње)

1. Квадратне једначине, функције н неједначине (4)
2. Нелинеарне Диофантове једначине (4)
3. Ирационални алгебарски изрази, једначине и неједначине (4)
4. Експоненцијални и логаритамски изрази, једначине и неједначине (4)
5. Проблеми екстремних вредности (6)
6. Реални бројеви (4)
7. Геометријске конструкције у простору (5)
8. Одабрана поглавља тригонометрије (8)
9. Логичко-комбинаторни и слични нестандардни задаци (4)
10. Рачуноводство (8)
11. Одабрани задаци за математичка такмичења (5)

III разред

(30 часова годишње)

1. Полиедри, правилни полиедри; тетраедар (6)
2. Обртна тела. Комбинована тела (4)
3. Математичка индукција. Низови (6)
4. Рекурентне формуле и неке њихове примене (4)
5. Разне примене вектора (4)
6. Метод координата. Функције и графици (8)
7. Комплексни бројеви и полиноми (6)
8.Системи једиачина и неједначина другог или вишег реда (4)
9. Конусни пресецн (6)
10. Сферна геометрија (8)
11. Математика у применама (4)
12. Логичко-комбинаторни задаци (4)
13. Одабрани задаци за математичка такмичења (6)

IV разред

(30 часова годишње)

1. Математичке структуре (4)
2. Развој и врсте геометрија (4)
3. Кратак преглед историје математике (8)
4. Функције у природи и техници (4)
5. Извод и интеграл (8)
6. Непрекидност (4)
7. Нумеричке методе (5)
8. Елементи комбинаторике и вероватноће (8)
9. Елементи теорије информација и основни кибернетике (5)
10. Математика у применама: елементи математичког моделирања (6)
11. Елементи теорије игара (4)
12. Одабрани задаци за математичка такмичења (4)

НАПОМЕНА: У сваком разреду треба обрадити 6-8 тема (по избору наставника), зависно од подручја рада и струке, односно програма наставе. Назначени број часова за поједине теме је оријентациони и може се повећати (смањити) за 1 или 2 часа.

СЛОБОДНЕ МАТЕМАТИЧКЕ АКТИВНОСТИ

За рад у оквиру слободне математичке активности (секције, клуба и сл.), поред неких тема из наведеног програма за додатни рад (које су приступачне ученицима), узимати и друге садржаје које изаберу сами ученици у сарадњи са наставником, а првенствено: теме из историје математике, логичко-комбинаторне задатке, рационалне поступке рачунања и трансформација израза, занимљиве конструкције, елементе топологије, разне примене табела и дијаграма, бројевне системе, математичке игре и друге математичке занимљивости.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Битне карактеристике програма

Основне карактеристике програма математике су: усклађеност са програмом математике за основну школу; заступљеност заједничких садржаја из програма математике за гимназије и стручне школе; логичка повезаност садржаја,

посебно са аспекта развоја математике; настојање, где год је то било могуће, да садржаји математике претходе садржајима других предмета у којима се математика примењује; заступљеност оних елемената развоја математике који чине основу математичке културе свих свршених ученика средњих школа; хоризонтална и вертикална усклађеност између програма математике за поједине групације струка и степена стручне спреме, као и између ових програма и програма за поједине смерове у гимназији (распоред тема по разредима, њихов обим, основни захтеви и сл.).

При избору садржаја програма била је врло значајна образовна и васпитна функција наставе математике и њен допринос даљем оспособљавању ученика да логички мисле и стваралачки приступају решавању различитих проблема, јер таква оспособљеност (захваљујући адекватним математичким садржајима и методама) има широки утицај на многобројне делатности и омогућава касније ефикасно учење.

Веома су значајни и практични циљеви наставе математике. То значи да се води рачуна о примени математике у животу, пракси и другим научним областима које ученици на овом когнитивном нивоу изучавају или ће их учити касније.

За реализацију циља и задатака наставе математике изабрани садржаји програма су довољно приступачни свим ученицима. Они такође могу и стимулативно деловати на ученике, јер они имају могућност да их усвоје и на нешто вишем нивоу (већи степен апстракције и генерализације, синтезе и примене, стваралачко решавање проблема). У вези с тим, строгост у интерпретацији садржаја треба да буде присутна у прихватљивој мери, уз ослањање на математичку интуицију и њено даље развијање. Мотивација и интуитивно схватање проблема треба да претходе строгости и критичности, а излагање градива мора бити праћено добро одабраним примерима. Након довољног броја урађених примера треба приступити генералисању појма, чињенице и сл. Наиме, школска математика не може бити сасвим формализована, тј. изложена строго дедуктивно. Колико ће она строга бити одређује уџбеник и наставник математике (у зависности од фонда часова, састава одељења и предзнања ученика).

ОБЈАШЊЕЊЕ САДРЖАЈА ПРОГРАМА

(Посебне напомене о обради програмских тема)

Неке опште напомене

1. Да би се остварио постављени циљ, наставе математике, неопходно је у току наставе успешно реализовати одређене образовне, васпитне и практичне задатке, истакнуте, на почетку програма.

Услови за успешну реализацију програма математике су: правилно планирање и редовно припремање наставника за извођење наставе; целисходно коришћење фонда часова и добро организован наставни процес; комбинована примена савремених наставних метода и разноврсност облика рада са ученицима, уз смишљено одабирање и припремање примера и задатака и употребу одговарајућих наставних средстава, учила за наставу математике и рачунара. Све то треба да одрази интенције програма: подизање нивоа наставе и њену актуелизацију, стварање услова у којима ће ученици сопственим напорима усвајати трајна и активна математичка знања и оспособљвати се за примену тих знања и стицање нових знања.

Тако организована и извођена настава математике, уз пуно интелектуално ангажовање ученика у свим фазама наставног процеса, у већој мери је ефикасна и продуктивна. Такође подстиче самоиницијативу ученика у стицању знања и доприноси изграђивању радних навика и подизању радне културе ученика (што је и важан васпитни задатак наставе).

2. Реализација програма математике, посебно у I разреду, треба да представља природан прелаз од наставе у основној школи и да се заснива на већ стеченим математичким знањима ученика (што омогућава доста добра вертикална повезаност програма математике у средњим школама и основној школи). Објективна ситуација изискује и извесно систематско утврђивање и обнављање оних садржаја из програма основне школе на којима се заснива обрада садржаја у средњоj школи, а то се може постићи интегрисањем појединих садржаја из основне школе у обраду нових садржаја на оном месту где је то потребно и у оној фази наставе када је то актуелно (обнављање на самом часу и самостално обнављање од стране ученика кроз домаћи рад и сл.). То претпоставља смишљено и студиозно планирање градива од стране наставника.

3. У погледу математичке терминологије мора постојати континуитет у односу на коришћену (прописану) терминологију у основној школи**.**

4. Ради осавремењивања наставе математике и ефикаснијег усвајања садржаја, пожељно је да се обезбеди и присуство рачунарске подршке у настави математике (у почетној фази у фронталном облику рада и уз коришћење узорних демонстрационих програмских апликација, уколико нема услова за масован индивидуални рад ученика на рачунару у оквиру наставе математике).

Објашњење садржаја – начин реализације (начин остваривања програма)

За све програме (М4 - М14) даје се заједничко објашњење садржаја програма - начин остваривања програма, с тим што се евентуалне разлике које се односе на поједине програме, односно садржаје, наводе у одговарајућем делу.

Овде се укратко указује само на оно што је најбитније у свакој теми програма (важни појмови, чињенице, идеје, методе и др.), тј. на оно што је основни циљ при реализацији садржаја, без обзира на број часова предвиђених за одређену тему. Наравно, уколико је број часова већи, садржаји теме треба да буду обрађени и усвојени у већој мери (и у дубину и у ширину). Тако, на пример, свака тема из програма М14 реализоваће се знатно шире и дубље него у осталим програмима. Ово ће у извесној мери зависити и од конкретне ситуације (природа струке, састав одељења, други услови).

I разред

Логика н скупови. Ову тему треба реализовати кроз понављање, продубљивање и допуњавање оног што су ученици учили у основној школи. Ови логичко-скуповни садржаји (исказ, формула, логичке и скуповне операције, основни математички појмови, логичко закључивање и доказивање тврдњи) су извесна основа за виши ниво дедукције и строгости у реализацији осталих садржаја програма математике на овом нивоу образовања и васпитања ученика. При томе, нагласак треба да буде на овладавању математичко-логичким језиком и разјашавању суштине значајннх математичких појмова и чињеница, без превеликих формализација.

Важан моменат у спречавању формализма и усмеравању пажње у настави математике на суштинска питања јесте правилно схватање улоге и места логичко-скуповне (па и геометријске) терминологије и симболике. Симболика треба да

се користи у оној мери у којој олакшава изражавање и записе (а не да их компликује), скраћује време (а не да захтева додатна објашњења), помаже да се градиво што боље разјасни (а не да отежава његово схватање).

Елементе комбинаторике објаснити на једноставнијим примерима и задацима, као примену основних принципа пребројавања коначних скупова. Треба имати у виду да обрадом ових садржаја није завршена и изградња појединих појмова, јер ће се они дограђивати и у каснијим програмским темама.

Реални бројеви. У краћем прегледу бројева од природних до реалних, треба извршити систематизацију знања о бројевима стеченог у основној школи, посебно истичући принцип перманенције својстава рачунских операција. При томе посебну пажњу обратити на својства рачунских операција, као основу за рационализацију рачунања и трансформације израза у оквиру других тема. У зависности од конкретне ситуације, ово се може дати и на нешто вишем нивоу. Посебну пажњу треба посветити обради приближних вредности. При томе ученик треба да схвати да рачунање са реалним бројевима најчешће значи рачунање са приближним вредностима.

Пропорционалност величина. Карактеристика ове теме је што у њој долази до изражаја повезивање и примена разних математичких знања. На бази проширивања и продубљивања раније стечених знања, основну пажњу треба посветити примени функција директне и обрнуте (у основној школи се не обрађује детаљно) пропорционалности и пропорција у решавању разних практичних задатака, повезујући то са табличним и графичким приказивањем одређених стања, процеса и појава.

Увод у геометрију. Ово је уводна тема у геометрију, нарочито у погледу упознавања ученика са аксиоматским приступом изучавању геометрије (основни и изведени појмови и ставови, дефиниције важнијих геометријских фигура). Полазећи од посебно изабраних аксиома припадања, распореда и паралелности треба на неколико једноставнијих примера упознати ученике са суштином и начином доказивања теорема.

Подударност, изометријске трансформације. Обрада садржаја из ове теме (подударност, вектори, изометријске трансформације) треба да буде наставак онога што се о томе учило у основној школи. Појам вектора изградити до нивоа неопходног за ефикасну примену. Кроз понављање треба истаћи основна својства сваке од изучаваних изометрија, а нешто више обрадити изометријске трансформације као пресликавања равни у саму себе, њихову класификацију и нарочито њихове примене (као метода) у доказним и конструктивним задацима у вези са троуглом, четвороуглом и кружницом. Трансформације користити у оној мери у којој олакшавају изучавање одређених садржаја геометрије.

Рационални алгебарски изрази. Циљ ове теме је да ученици, користећи својства операција са реалним бројевима, овладају идејама и поступцима вршења идентичних трансформација полинома и алгебарских разломака. При томе тежиште треба да буде на разноврсности идеја, сврси и суштини тих трансформација, а не на раду са компликованим изразима. Одређену пажњу треба посветити важнијим неједнакостима (доказивање и примена: неједнакост између средина и др.).

Линеарне једначине н неједначине. Линеарне функције. У оквиру ове теме треба извршити продубљивање и извесно проширивање знања ученика о линеарној функцији, линеарним једначинама и неједначинама, која су стекли у основној школи, истичући појам еквивалентности једначина и неједначина и примену у њиховом решавању. Треба узимати и примере једначина у којима је непозната у имениоцу разломка, као и оне које садрже један или два параметра.

У сваком случају, треба избегавати једначине и неједначине са сувише сложеним изразима. На неколико једноставнијих примера може се показати и решавање система линеарних једначина са више од две непознате. У овој теми тежиште треба да буде на примени једначина на решавање разних проблема. Приликом обраде неједначина и система неједначина са једном непознатом ограничити се само на оне које не садрже параметре. Решења неједначина записивати на више начина (опредељујући се за најприхватљивији), користећи при томе првенствено унију и пресек скупова.

Хомотетија и сличност. У оквиру ове теме, поред мерења дужи (повезујући самерљивост дужи с карактером размере њихових дужина) и усвајања Талесове теореме (са применама), ученици треба да упознају хомотетију као једну трансформацију равни која није изометријска, а сличност као композицију хомотетије и изометрије (односно, хомотетију као трансформацију сличности), као и да уоче практичне примене сличности. Посебно треба да схвате суштину метода сличности у решавању рачунских и конструктивних задатака. Значајна је примена сличности у доказивању појединих теорема (Питагорине и др.). Може се обрадити и однос површина сличних многоуглова (у виду задатка). Одговарајућу пажњу треба посветити примени Питагорине теореме у рачунским и конструктивним задацима.

Тригонометрија правоуглог троугла. (У програмима М6-М8 и М12-М14. У осталим програмима садржаји ове теме су у II разреду (М9-М11) или III разреду (М5) у оквиру теме „Елементи тригонометрије“.) Ученици треба да схвате везе између страница и углова правоуглог троугла (дефиниције тригонометријских функција оштрог угла), њихове последице и примене. При решавању правоуглог троугла треба се ограничити на једноставније и разноврсне задатке.

II разред

Степеновање и кореновање. У овој наставној теми треба посветити пуну пажњу усвајању појма степена и корена и савлађивању операција са њима (на карактеристичним, али не много сложеним задацима). Од посебног је значаја релација $\sqrt{a^2}=|a|$, а такође и децимални запис броја у тзв. стандардном облику $a \cdot 10^n$, где је $1< a <10$ и $n \in Z$. Рационалисање обрадити на примерима у којима су имениоци облика: $\sqrt{a}, \sqrt{a} \pm \sqrt{b}$. Функцију $y = x^n$ испитивати само у неколико случајева (за $n \leq 4$), са закључком о облику графика када је изложилац n паран и када је непаран број. У вези са комплексним бројевима треба обрадити само основне појмове и чињенице које ће бити неопходне при изучавању садржаја о квадратној једначини.

Квадратна једначина и квадратна функција. Садржаји ове теме значајни су са становишта систематског изграђивања алгебре и практичних примена. Треба решавати и једначине са непознатом у имениоцу разломка, које се своде на квадратне једначине, као и једноставније једначине са параметрима. Посебну пажњу посветити примени квадратних једначина и неједначина у решавању разноврсних, а једноставнијих проблема. Неопходно је да ученици

добро науче да скицирају и "читају" график квадратне функције. При испитивању квадратне функције у већој мери треба користити управо њен график (његову скицу), не инсистирајући много на одређеној "шеми испитивања функције" у којој цртање графика долази тек на крају. Квадратне неједначине треба решавати користећи знања о знаку квадратног тринома, као и знања о решавању линеарних неједначина. Решавати и једноставније ирационалне једначине (у програмима М12-М14).

Тригонометријске функције (У програмима М12-М14. У програмима М9-М11 у ову тему, али под називом „Елементи тригонометрије“, укључени су (на почетку) и садржаји из подтеме „Тригонометрија правоуглог троугла“. У програмима М5-М7 тема је у III разреду.) При дефинисању и уочавању својстава тригонометријских функција ма ког угла и тзв. свођењу на први квадрант треба користити тригонометријски круг, као и симетрију (осну и централну). Упоредо са одређивањем вредности тригонометријских функција, треба решавати и тригонометријске једначине облика: *sin* ***ax =b, cos ax =b, tg ax=b.*** Ученици треба да схвате да се многи научни и технички проблеми моделују тригонометријским функцијама, па је зато неопходно настојати да упознају основна својства ових функција, а првенствено да умеју скицирати и „читати“ њихове графике. Посебну целину у тригонометријским садржајима представљају адиционе теореме и њихове последице. Оне су значајне не само за одређене идентичне трансформације у самој тригонометрији, већ и за примене у неким другим предметима. Зато овој целини треба посветити велику пажњу и градиво добро увежбати. Упознавањем синусне и косинусне теореме ученици треба да схвате да се проширују могућности примене тригонометрије на решавање ма којег троугла, као и на решавање разних проблема из метричке геометрије, физике и посебно струковне праксе.

Експоненцијална и логаритамска функција. Приликом обраде ових функција, за уочавање њихових својстава користити првенствено графичке интерпретације. На једноставним примерима упознати одређивање логаритама без употребе џепних рачунара (у циљу продубљивања појма логаритма). Логаритмовање обрадити у мери неопходној за практичне примене (уз коришћење џепних рачунара).

III разред

Полиедри и обртна тела. (У програмима М9-М14. У осталим програмима ова тема је у II разреду.) У обради ових садржаја (у ствари, продубљивању и допуњавању знања која о њима ученици већ имају) значајно је да ученици већ усвојене основне појмове и чињенице просторне геометрије умеју успешно да примењују у решавању задатака (једноставнијих), укључујући и оне практичне природе (одређивање запремине модела неког геометријског тела, конкретне грађевине или предмета, ако унапред нису дати неопходни подаци и сл.). Ученици треба да "виде" да се изучавана својства просторних фигура широко користе у пракси, астрономији, физици, хемији и др. Посветити пажњу даљем развијању логичког мишљења и просторних представа ученика, уз позивање на очигледност, коришћење модела (или приручних средстава) и правилно скицирање просторних фигура. Рационалније је и боље прво наћи решење задатка у "општем облику", па онда замењивати дате податке. Корисно је повремено од ученика захтевати да дају процену резултата рачунског задатка (нпр. запремине, површине). Може се као задатак дати одређивање односа површина и односа запремина сличних полиедара и сличних обртних тела, као и одређивање полупречника уписане или описане сфере одређеног геометријског тела. Обрасце за површину и запремину лопте и њених делова није потребно изводити.

Вектори. У овој теми ученици упознају координате вектора, дефиницију и смисао скаларног, векторског и мешовитог производа вектора. Од посебног значаја је координатна интерпретација скаларног, векторског и мешовитог производа и њихова примена (одређивање угла између два вектора, израчунавање површине и запремине фигура, неке примене у физици и др.).

Аналитичка геометрија у равни. Основни циљ у реализацији ове теме јесте да ученици схвате суштину координатног система и његову ефикасну примену. На основу својстава праве и кривих линија другог реда, ученици треба да умеју да формирају њихове једначине и испитују међусобне односе тих линија. Повезати примену аналитичког апарата са решавањем одређених задатака из геометрије.

Елементи лннеарне алгебре и линеарног програмирања. *(*Са овим називом и садржајима само у програму М13. Део ових садржаја, као тема „Елементи линеарног програмирања“, изучава се у програмима М7, М11 и М12). У оквиру ове теме ученици треба да продубе и прошире знање **о** системима линеарних једначина са две непознате, да упознају линеарну неједначину са две непознате, системе линеарних неједначина са две непознате (све то уз графичку интерпретацију) и да упознају суштину проблема линеарног програмирања (решавањем карактеристичних примера). Ови садржаји пружају могућност за повезивање раније стечених знања о једначинама, неједначинама и неким геометријским појмовима.

Један део садржаја из програма М7, М11 и М12 (линеарне једначине, неједначине и системи) укључен је у тему „Аналитичка геометрија у равни“ (садржаји о правој), док су остали издвојени у посебну тему „Елементи линеарног програмирања“.

Математичка индукција. (Математичка индукција изучава се само у програмима М12- М14 у теми „Математичка индукција. Низови“). Ученици треба да схвате значај и суштину математичке индукције као посебног и ефикасног метода у математици за доказивање појединих тврђења. Овај метод треба увести и увежбати помоћу што једноставнијих примера.

Низови. На подесним и једноставним примерима објаснити појам низа као пресликавања скупа **N** у скуп **R,** уз графичку интерпретацију. Као значајне примере низова обрадити аритметички низ и геометријски низ (дефиниција-основно својство, општи члан, збир првих *n* чланова). Појам граничне вредности бесконачног низа увести на једноставним примерима. Извести образац за збир чланова бесконачног геометријског низа, уз илустровање на примерима (периодични децимални разломци, једноставнији примери из геометрије).

Комплексни бројеви. (Само у програмима М13-М14.) Проширивање знања ученика о бројевима, посебно комплексним, на погодно одабраним задацима и кроз практичну примену.

Елементи привредне и финансијске математике. (Само у програмима М9 (у IV разреду: Улози на штедњу, сложени каматни рачун) и М12.) Користити повезаност ових садржаја са раније изучаваним садржајима (пропорционалност величина, степеновање, логаритми, једначине и др.). Ученици треба да разумеју суштину садржаја и овладају техником израчунавања одређених елемената у оквиру тих садржаја (камата, каматне стопе, крајње вредности износа улога и времена улагања, износа и времена плаћања, и сл.), повезујући то са конкретним примерима из праксе.

IV разред

Функције. Допунити и систематизовати ученичка знања о функцији и њеним основним својствима, а затим направити преглед елементарних функција. Упознавање граничне вредности и непрекидности функције треба да буде на основу интуитивног приступа тим појмовима. Није потребно дуже задржавање на техници одређивања граничне вредности разних функција, већ акценат треба да буде на неколико карактеристичних лимеса.

Извод функције. Прво ученике треба упознати са појмовима прираштаја независно променљиве и прираштаја функције и полазећи од појма средње брзине и проблема тангенте на криву, формирати појам количника прираштаја функције и прираштаја независно променљиве, а затим дефинисати извод функције као граничну вредност тог количника када прираштај независно променљиве тежи нули. Указати на основне теореме о изводу и изводе неких елементарних функција. Уз појам диференцијала и његово геометријско значење треба указати и на његову примену код апроксимације функција. Пажњу посветити испитивању функција и цртању њихових графика користећи извод функције (не узимајући сувише компликоване примере).

Интеграл. Програм предвиђа да се прво обради неодређени интеграл, па је потребно објаснити везу између извода и интеграла и увести појам примитивне функције. Интеграљење објаснити као операцију која је инверзна диференцирању. Поред табеле основних интеграла и њене примене показати и неке методе интеграљења (метода замене и метода парцијалне интеграције). Полазећи од проблема површине и рада, доћи до појма одређеног интеграла као граничне вредности збира бесконачно много бесконачно малих величина. Указати на основна својства одређеног интеграла, а акценат треба да буде на применама одређеног интеграла.

Комбинаторика. (Само у програмима М10-М14) На основу раније стечених знања о пребројавању коначних скупова (основни принципи) ученици треба да упознају суштину издвајања, распоређивања и одређивања броја одређених распореда, уочавајући разлику између појединих врста распоређивања објеката (на погодно одабраним примерима). Важно је добро увежбати препознавање појединих врста комбинаторних објеката на довољном и одабраном броју разноврсних задатака. Тек онда треба да уследе одговарајуће формуле за број варијација, пермутација и комбинација. Повезујући биномне коефицијенте са комбинацијама, могу се показати неке примене биномног обрасца.

Вероватноћа и статистика. После увођења појма случајног догађаја увести појам вероватноће (преко појма релативне фреквенције и класичном дефиницијом), као и основне теореме о вероватноћи. На погодно изабраним примерима треба увести појам случајне променљиве и указати на неке њене нумеричке карактеристике и расподеле. Истаћи улогу случајног узорка и статистичког експеримента, **а** затим објаснити начин прикупљања података, њиховог приказивања и одређивања важнијих статистичких карактеристика.

Елементи финансијске математике. *(* Само у програму М11) У овој теми долази до изражаја повезивање са многим раније изучаваним садржајима, посебно из области привредне математике. Ученици треба да разумеју суштину појмова финансијске математике и да на примерима из праксе умеју да направе амортизациони план зајма (са потребним израчунавањима), да врше конверзију зајма и сл.

РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА

(за образовне профиле четворогодишњег образовања)

Циљ и задаци

Циљ наставног предмета рачунарство и информатика у средње стручној школи је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за живот у савременом друштву, даље стручно усавршавање и практичну примену у процесу рада; као и оспособљавање ученика да ефикасно и рационално користе рачунаре на начин који не угрожава њихово физичко и ментално здравље.

Задаци наставе рачунарство и информатика су да ученици:

- развију свест о неопходности коришћења рачунара у свакодневном животу и раду и значају информатике за функционисање и развој друштва;
- примене стечена знања и вештине у стицању конкретног образовања за будуће занимање;
- јачају способност за прецизно и концизно дефинисање проблема; упознају се са алгоритамским начином решавања проблема и основним алгоритмима;
- стекну знања потребна за подешавање параметара оперативног система на нивоу корисничког интерфејса, коришћење могућности оперативних система и система датотека конкретног оперативног система;
- овладају коришћењем програма за обраду текста и табеларних података и креирање докумената у коме су интегрисани текст, слика и табела;
- упознају начине израде презентација и оспособе се за израду једноставнијих презентација;
- разумеју принципе функционисања интернета, локалних мрежа и оспособе се за коришћење мрежних ресурса, интернет сервиса и система за електронско учење;
- унапреде способности за брзо, ефикасно и рационално проналажење информација коришћењем рачунара, као и њихово критичко анализирање и преношење;
- развију прецизност, рационалност и креативност у раду са рачунаром;

- на адекватан начин користе предности рачунара и друштвених мрежа у удруживању са другима и покретању акција чији је циљ ширење корисних информација или пружање помоћи и подршке онима којима је то потребно;
- изграде правилне ставове према коришћењу рачунара, без злоупотребе и претеривања које угрожава њихов физичко и ментално здравље;
- упознају савремена ергономска решења која олакшавају употребу рачунара и изграде спремност за праћење нових решења у области информатичке технологије;
- развијају способности да стечена знања примењују за решавање проблема и нових ситуација у процесу рада и свакодневном животу.

I разред

(2 часа недељно, 64 - 74 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

1. Основе рачунарске технике (6-8)
2. Основе рада у оперативном систему са графичким интерфејсом (8-10)
3. Текст-процесор (14-16)
4. Слајд-презентације (10-12)
5. Рад са табелама (14-16)
6. Интернет и електронска комуникација (12-14)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

I разред

На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања

Облици наставе: Настава се реализује кроз лабораторијске вежбе

Место реализације наставе: Лабораторијске вежбе се реализују у рачунарској лабораторији

Подела одељења на групе: Приликом реализације вежби одељење се дели на две групе

Препоруке за реализацију наставе:

На почетку наставе урадити проверу нивоа знања и вештина ученика, која треба да послужи као оријентир за организацију и евентуалну индивидуализацију наставе.

У уводном делу двочаса наставник истиче циљ и задатке одговарајуће наставне јединице, затим реализује теоријски део неопходан за рад ученика на рачунарима. Уводни део двочаса, у зависности од садржаја наставне јединице, може да траје највише 30 минута. Након тога организовати активност која, у зависности од теме, подстиче изградњу знања, анализу, критичко мишљење, интердисциплинарно повезивање. Активност треба да укључује практичан рад, примену ИКТ, повезивање и примену садржаја различитих наставних предмета, тема и области са којима се сусрећу изван школе. Активности осмислити тако да повећавају мотивацију за учење и подстичу формирање ставова, уверења и система вредности у вези са развојем језичке и информатичке писмености, здравим стиловима живота, развојем креативности, способности вредновања и самовредновања.

Годишњи фонд часова зависи од броја наставних недеља у првом разреду који је дефинисан наставним планом за сваки образовни профил. Све школе, које у наставним плановима имају у првом разреду 36, односно 37 наставних недеља без блок наставе, могу реализовати садржаје овог предмета са 72, односно 74 часа годишње. Повећан број часова (2 или 4 часа) оставља се наставнику да распореди на оне тематске целине за које сматра да је то потребно. Уз сваку тему програма дат је и оријентациони број часова који има циљ да наставнику сугерише обим, дубину и начин интерпретације појединих целина, односно тема. Овај фонд часова је оквирног карактера и треба га усклађивати са конкретном ситуацијом у одељењу и специфичностима за сваки профил. У реализацији програма треба се придржавати наведеног редоследа теме.

При реализацији програма дати предност пројектној, проблемској и активној настави, кооперативном учењу, изградњи знања и развоју критичког мишљења. Подстицати тимски рад и сарадњу нарочито у областима где наставник процени да су присутне велике разлике у предзнању код појединих ученика. Уколико услови дозвољавају дати ученицима подршку хибридним моделом наставе (комбинацијом традиционалне наставе и електронски подржаног учења), поготово у случајевима када је због разлика у предзнању потребна већа индивидуализација наставе.

У наредном тексту, у заградама је наведен препоручени број часова за савлађивање садржаја.

При реализацији тематске целине **Основе рачунарске технике** ученици би требало да усвоје значење појмова информација и информатика; овладају вештином превођења броја из декадног у бинарни бројевни систем и обратно (1); знају да објасне како се у рачунару кодирају текстуална, графичка и звучна информација, усвоје појмове бит, бајт, и редове величине за мерење количине информација (1). Потребно је да ученици стекну знања о структури и принципу рада рачунара, функцији његових компоненти и утицају компоненти на перформансе рачунара. Ово треба постићи тако што ће ученици знати да: наведу и практично препознају из којих се компоненти састоји рачунар (1); објасне намену оперативне и спољашње меморије у рачунарском систему, наброје врсте спољашњих меморија и објасне њихове карактеристике (1); објасне функцију процесора, матичне плоче и магистрале у рачунару, објасне како се одвија комуникација компоненти у току извршавања програма (1); наведу параметре којима се изражавају перформансе рачунарских компоненти и објасне њихов утицај на перформансе рачунара (1).

Развој информационих технологија сагледати у контексту значаја развоја ових технологија за развој и ширење писмености и развој људског друштва уопште. Подстаћи ученике да повезују развој ИКТ-а са темама из историје, математике, физике и осталим областима људске делатности. Из овог угла сагледати значај информатике, области

примене рачунара (и њихов развој), и карактеристике информационог друштва; развити код ученика свест о опасностима и неопходним мерама заштите здравља од претеране и неправилне употребе рачунара (1).

(остаје 1 час за систематизацију теме)

Препоруке за реализацију:

- конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу.
- при реализацији модула инсистирати на вештинама;
- потребно је објаснити градацију "податак-информација-знање" и утврдити значај информатике у прикупљању и чувању података, трансформацији у корисну информацију и интеграцији у знање;
- за вежбање: превођења количине информација из једне мерне јединице у другу, или превођења из декадног бројевног система у бинарни и обратно, може се користити калкулатор (који се налази у саставу оперативног система);
- важно је да се на примерима (звука, температуре, слике) ученицима приближи процес дискретизације информација, која је неопходна ради обраде на рачунару;
- код упознавања са развојем информационих технологија не упуштати се у перформансе рачунара појединих генерација већ сагледати место информационих технологија у развоју науке и технике у датом историјском периоду и утицај технологије на развој писмености, привреде и људског друштва уопште (реализовати кроз дискусију);
- принцип рада рачунарског система објаснити правећи паралелу са системима који су ученицима већ познати из ранијег искуства.
- ученици треба да упознају функционалне могућности компоненти и принцип рада рачунара без упуштања у детаље техничке реализације (електронске схеме, конструктивни детаљи итд.);
- основне компоненте рачунара: објаснити ученицима начин повезивања рачунара, улазно – излазне портове и уређаје спољашње меморије, а централну јединицу само на нивоу основне блок – шеме (матична плоча, напајање, РАМ, процесор, графичка, звучна и мрежна карта);
- објаснити значај и направити хијерархију утицаја појединих компоненти РС на перформансе рачунара;
- развој компоненти рачунара треба приказати занимљивим видео исечцима и другим материјалима са Интернета;
- пожељно је да се ученицима покаже редослед расклапања и склапања рачунара, и омогући да то сами понове: из компоненти саставе рачунар и покрену га;
- корисно је да се ученицима укаже на једноставне кварове које могу сами препознати и отклонити;
- уводећи опште појмове, на пример: капацитет меморије, брзина процесора, наставник треба да упозна ученике са вредностима ових параметара на школским рачунарима (користећи „контролну таблу“ оперативног система);
- за домаћи, ученици могу да, за кућне рачунаре, направе листу компоненти и њихових карактеристика;
- ради постизања важног педагошког циља: развоја код ученика навике за самостално коришћење помоћне литературе, у овој наставној области ученици за домаћи задатак могу да, коришћењем рачунарских часописа или Интернета, опишу конфигурацију рачунарског система која у том моменту има најбоље перформансе.

При реализацији тематске целине **Основе рада у оперативном систему са графичким интерфејсом** ученик треба да стекне знања о значају програмске подршке за функционисање рачунара и утицају на његове могућности, као и знања, вештине и навике битне за успешно коришћење основних могућности оперативног система. Ово треба постићи тако што ће ученици научити да објасне основне функције оперативног система, разлику између системског и апликативног софтвера, наведу етапе у развоју програмског производа (1); објасне карактеристике дистрибуција програмских производа, разликују права коришћења лиценцираних програмских производа и информација до којих може доћи путем мреже. Ученицима развити правну и етичку свест о ауторским правима над информацијама које се дистрибуирају путем мреже. Посебну пажњу посветити потреби коришћења лиценцираних програма, заштити програма и података, вирусима и заштити од њих (1). У оквиру ове тематске целине ученик би требало да научи да: подеси основне параметре оперативног система (регионална и језичка подешавања, изглед окружења итд.) (1); покрене и користи програме који су у саставу оперативног система за уређење текста, цртање и једноставна нумеричка израчунавања (1); разликује намену датотеке и каталога, наведе намену типова датотека који се најчешће користе, изабере одговарајући програм за преглед или уређивање појединих типова датотека (подешавање подразумеваног програма за одређени тип датотеке) (1); примењује основне операције које се користе при раду са датотекама и каталозима, формира хијерархијску структуру каталога, архивира и деархивира датотеке, каталоге и дискове (1); зна да одреагује на најчешће поруке оперативног система (при брисању датотека и каталога; при затварању програма, а да није претходно сачуван документ, итд.), инсталира и деинсталира корисничке програме, инсталира и деинсталира управљачке програме за периферне уређаје (1); користи мултимедијалне могућности оперативног система (1); објасни деструктивне могућности рачунарских вируса, користи и подешава антивирусни програм (1). Неки елементи тематске целине Основе рада у оперативном систему са графичким интерфејсом могу се прожимати са другим тематским целинама, тако што ће се, на пример, програм калкулатор (који се налази у оквиру оперативног система) користити када се учи превођење из декадног у бинарни бројевни систем и обратно, класификацију програма извршити на конкретним примерима, структуру и перформансе конкретног рачунара сагледати кроз елементе оперативног система итд. Повезати градиво са њиховим искуствима.

(остаје 1 час за систематизацију теме)

Препоруке за реализацију:

- конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу.
- при реализацији модула инсистирати на вештинама;
- поделу софтвера урадити на нивоу: ОС, апликативни софтвер и драјвери и објаснити њихову намену;
- при подешавању радног окружења посебну пажњу обратити на регионална подешавања;
- при реализацији хијерархијске организације фасцикли објаснити ученицима њен значај;
- инсталацију софтвера реализовати на програмима за заштиту рачунара и архивирање података;

- инсталацију периферних уређаја урадити на примеру штампача.

При реализацији тематске целине **Текст-процесор** потребно је да ученик стекне знања, вештине и навике неопходне за успешно коришћење програма за обраду текста. Ово се огледа у оспособљености ученика да: подеси радно окружење текст процесора, унесе текст (у ћириличном и латиничном писму) (1); зна и примењује правила слепог куцања (2); користи основне операције за уређење текста (отклањање грешака, уметање текста, прелом реда, спајање суседних параграфа; приказивање и сакривање симбола за форматирање и њихова примена, копирање, исецање и премештање селектованог текста) (1); сачува унети текст на неком спољашњем медијуму за чување информација, отвори текстуални документ, затвори активни документ, премешта садржај између више отворених докумената, аутоматски пронађе и замени задати текст (1); уметне у текст: специјалне симболе, датум и време, слику, текстуалне ефекате, уметне и позиционира нетекстуалне објекте (дијаграме, формуле, фотографије, итд.) (1); креира табелу задатих својстава коришћењем средстава текст процесора (1); примени операције за форматирање текста и параграфа (промена својстава симбола и параграфа, креирање заглавља и подножја, претварање текста у листу, претварање текста у табелу, слагање текста по колонама, итд.) (1); користи алате за исправљање граматичких и правописних грешака (1); уметне нумерацију страница, креира и користи стилове, генерише садржај (1); користи готове шаблоне и изради шаблоне по сопственим потребама (1); унесе у документ математичке формуле, прегледа текстуални документ пре штампе; подешава параметре за штампу, штампање. (1).

(остаје 4 часа за увежбавање, рад на пројекту и систематизацију теме)

Препоруке за реализацију:

- конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима (форме, текстови, обрасци, извештаји и сл. са каквима ће ученик радити при обављању стручних послова);
- ученике треба упознати са постојањем два типа текст процесора – оних заснованих на језицима за обележавање текста (нпр. LaTeX, HTML) и WYSIWYG система какав ће се обрађивати у оквиру предмета;
- при реализацији овог модула инсистирати на правопису, поштовању правила слепог куцања и употребу писма матерњег језика;
- инсистирати на правилном форматирању параграфа (максимално користити могућности које пружа програм, избегавати поновљену употребу тастера „ентер“ и „размак“);
- При обради табела као пример урадити табелу која ће се касније користити при изради циркуларног писма;
- ученике треба упознати са логичком структуром типичних докумената (молби, обавештења, итд.), школских реферата, семинарских и матурских радова;
- за вежбу од ученика се може тражити да неформатирани текст од бар десет страна уреде по угледу на уређену верзију дату у формату који се не може конвертовати у документ текст процесора (на пример, pdf-формат);
- указати на проблеме који могу да искрсну при покушају да се штампа документ када су инсталирани управљачки програми за више штампача;
- пожељно је да израду једноставнијих докумената ученици увежбају кроз домаће задатке.

При реализацији тематске целине **Слајд-презентације** потребно је да ученици схвате предности коришћења слајд-презентација у различитим ситуацијама, препознају ситуације у којима се може користити слајд-презентација, планирају и израђују адекватне презентације. При томе је потребно да знају основне етапе при развоју слајд-презентације, основне принципе доброг дизајна презентације (број информација по слајду, естетика, анимација у служби садржаја) (2); подешавање радног окружења програма за израду слајд-презентација, одабир одговарајућег типа „погледа“ на презентацију, израду фото-албум презентације, основне операције са слајдом, дизајнирање позадине и „мастера“ слајда на задати начин, додавање и форматирање текстуалних објеката, додавање нетекстуалних објеката, анимацију објеката слајда, анимацију прелаза између слајдова (2); прављење интерактивне презентације, подешавање време трајања слајдова, аутоматизацију презентације, подешавање параметара штампе и штампање презентације (2); Кроз тимски рад на пројектима увежбати и утврдити научено. На крају извршити заједничку анализу и вредновање пројеката (6).

Препоруке за реализацију:

- практичну реализацију модула извести у неком од програма за израду слајд презентације;
- конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима;
- при реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре;
- кроз цео модул ученик треба да ради на једној презентацији чија је тематика везана за конкретан образовни профил и да на њој примени сва усвојена знања и вештине;
- током излагања градива од стране наставника на првом двочасу, приказати ученицима разноврсне примере презентација: добрих и оних са типичним грешкама и кроз дискусију доћи до „правила добре презентације“;
- извођење наставе започети објашњењима наставника а затим усмерити ученике да самостално вежбају;
- инсистирати на значају слајд презентација и важности квалитетног презентовања, подстицати код ученика креативност;
- рад на презентацијама организовати пројектном методом, ученике организовати по тимовима;
- дати смернице за израду пројекта:

- одлука: тема, циљ, области које пројекат обухвата (инсистирати на интердисциплинарности), извори, примењивост, изводљивост,
- планирање: ток пројекта (кораци реализације), сценарио, дизајн,
- реализација,
- критеријуми за оцењивање пројекта: Оствареност циља, мултидисциплинаран приступ, оригиналност употребљених материјала, дизајн, мултимедијалност, интерактивност, техничка реализација, тимски рад;

- организовати самопроцену и сарадничко оцењивање;

- консултације са наставником и сарадњу тима током израде пројекта реализовати путем система за електронски подржано учење или неким другим видом комуникације и сарадње путем Интернета;
- последња два часа ученици презентују своје радове и дискутују о њима.

При реализацији тематске целине **Рад са табелама** потребно је објаснити основне појмове о програмима за рад са табелама (табела, врста, колона, ћелија, ...) и указати на њихову општост у програмима овог типа.

При уношењу података у табелу, објаснити разлику између различитих типова података (нумерички формати, датум и време), као и грешке које могу из тога да произађу. Приликом манипулација са подацима (означавања ћелија, кретање кроз табелу, премештање, копирање,...), указати на општост ових команди и упоредити их са сличним командама у програмима за обраду текста.

Код трансформација табеле указати на различите могућности додавања или одузимања редова, или колона у табели. Објаснити појам опсега.

Код форматирања приказа податка у ћелији, приказати на примерима могућност различитог тумачења истог нумеричког податка (број, датум, време). Такође, нагласити важност доброг приказа података (висине и ширине ћелија, фонта, поравнања) и истицања појединих података или група података раздвајањем различитим типовима линија и бојењем или сенчењем.

Указати на повезаност података у табели и могућност добијања изведених података применом формула. Објаснити појам адресе и различите могућности референцирања ћелија. Указати на различите могућности додељивања имена подацима или групама података и предности коришћења имена.

Приказати функције уграђене у програм и обратити пажњу на најосновније функције, посебно за сумирање и сортирање.

Указати на различите могућности аутоматског уношења података у серији.

Посебну пажњу посветити различитим могућностима графичког представљања података. Указати на промене података дефинисаних у табели формулама, и графикону у случају измене појединих података у табели. Указати на могућност накнадних промена у графикону, како у тексту, тако и у размери и бојама (позадине слова, скале, боја, промена величине, ...).

Указати на важност претходног прегледа података и графикона пре штампања, као и на основне опције при штампању.

Све појмове уводити кроз демонстрацију на примерима. Од самог почетка давати ученицима најпре једноставне, а затим све сложеније примере кроз које ће сами практично испробати оно што је демонстрирао наставник.

Препоручљиво је да се сви нови појмови уведу у првих 12 часова тако што ће ученици радити задатке које је припремио наставник (текстуалним описом задатка или задатом коначном табелом, одштампаном, без увида у формуле) а затим ученицима дати конкретне мале пројекте различите природе: да направе електронски образац (на пример предрачун или нешто слично), прикупљање и обраду података који се односе на успех ученика из појединих предмета, неку појаву или процес из других наставних и ваннаставних области рада и интересовања ученика.

<u>Препоруке за реализацију:</u>

- конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима;
- при реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре;
- логичке функције: избор функција прилагодити нивоу знања ученика и потребама образовног профила;
- форматирање ћелија обрађивати током два часа;
- при обради графикона, показати различите врсте графикона (хистограме, линијске, и „пите“; објаснити њихову намену; показати подешавање појединих елемената графикона).

При реализацији тематске целине **Интернет и електронска комуникација** потребно је да ученици схвате предности умрежавања, разумеју у чему је разлика између рачунара-сервера и рачунара-клијената, који посао обављају Интернет-провајдери, карактеристике основних технологија приступа Интернету, адресирање на Интернету, принципе функционисања Интернета, чему служе Интернет протоколи, како да повеже рачунар са Интернетом (2). Потребно је да ученици науче да: визуализују веб-страницу коришћењем веб-читача, крећу се веб-пространством коришћењем адреса и хиперлинкова, проналазе и преузимају садржаје са веба, користе Интернет мапе (2); отворе и подесе налог електронске поште (вебмејл), шаљу и преузимају поруке и датотеке коришћењем електронске поште и сервиса за синхрону комуникацију, упознају се са правилима електронске комуникације (*netiqette*) (2); упознају се са начином функционисања, правилима понашања, предностима и опасностима социјалних мрежа; упознају се са сервисима за дељење датотека на Интернету и појмом веб-апликације (*Cloud computing*) (2); отворе налог и користе виртуелни телефон, (нпр Скајп и сл.) (2); разумеју појмове „електронска трговина“ и „електронско банкарство“, науче како функционише електронски подржано учење (2). При свему овоме неопходно је перманентно радити на развијању свести о важности поштовања правних и етичких норми при коришћењу Интернета, критичком прихватању информација са веба, поштовању ауторских права при коришћењу информација са веба, поштовању права приватности.

(остаје 2 часа за увежбавање и систематизацију теме, повезивање са другим областима, упознавањем са веб апликацијама према интересовању ученика)

<u>Препоруке за реализацију:</u>

- при реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре;
- полазна тачка при упознавању локалних мрежа треба да буде конкретна школска мрежа на којој се могу илустровати њене саставне компоненте, топологија, ресурси, клијент-сервер, итд.;
- локалне мреже, након упознавања, треба ставити у контекст Интернета (мреже свих мрежа) и кооперативног коришћења расположивих информационих ресурса;

- вежбе крстарења (енгл. *surf*) и претраживања требало би да су у функцији овог, али и других предмета, како би се код ученика развијала навика коришћења Интернета за прикупљање информација за потребе сопственог образовања;
- преузимање датотека са веба вежбати на датотекама разних типова (текст, слика, видео-клип);
- ученицима треба објаснити како раде претраживачки системи и о чему треба водити рачуна да би се остварила ефикаснија претрага;
- при реализацији ове теме инсистирати на могућностима злоупотребе Интернета а поготово на безбедности корисника, поузданости информација и спречавању злоупотребе деце;
- при претраживању Интернета ученике усмерити ка тражењу образовних веб сајтова и коришћењу система за електронско учење;
- при обради електронског пословања демонстрирати различите врсте веб образаца који се користе за поручивање и плаћање робе путем Интернета, поручивање докумената...;
- показати рад са текстом, рад са табелама и складиштење података у неком од сервиса „у облаку“ (cloud computing), доступних путем веба;
- преузимање садржаја са веба вежбати на примерима преузимања текста, слика, клипова и датотека;
- при електронској комуникацији поштовати правила лепог понашања (netiquette).
- при реализацији садржаја везаних за електронску пошту објаснити ученицима „пут“ електронског писма;
- доследно спроводити поштовање ауторских права и софтверских лиценци.

ЕКОЛОГИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе екологије је да ученици развију еколошку, општу научну и језичку писменост, да развију способности, вештине и ставове корисне у свакодневном животу и раду, да развију мотивацију за учење и интересовања за екологију као науку уз примену концепта одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Задаци наставе екологије су да ученици:

- усвоје наставне садржаје екологије са научног аспекта као основ за професионални развој и наставак школовања;
- разумеју опште законитости које владају у природи и прихвате их као основ за формирање сопствених и општих норми понашања према средини у којој живе;
- стекну способност интегративног-мултидисциплинарног приступа наставним садржајима;
- развију способности посматрања, уочавања, упоређивања и анализирања;
- развију способност логичког, критичког мишљења, закључивања и решавања проблема;
- развију научну писменост, способност за писану и вербалну комуникацију на матерњем језику у екологији као науци;
- развијају функционална знања из екологије;
- развију способност коришћења информационих технологија;
- развију способност проналажења, прикупљања и анализе еколошких материјала и података;
- разумеју значај еколошке (органске) производње;
- развију способност за рад у тиму, самовредновање, самостално презентовање резултата рада и вршњачко учење;
- прихвате да су очување природе и заштита животне средине, поштовање и чување националне и светске културне баштине, одговорно коришћење природних ресурса и заштита животиња њихови приоритетни задаци;
- развију свест о важности здравља и практикују здраве стилове живота;
- развију толерантно, хумано понашање без обзира на националне, религијске, полне и друге разлике међу људима;
- формирају радне навике и одговоран однос према раду;
- оспособе се за самостално и целоживотно учење.

I разред
(2 часа недељно, 70 годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I РАЗНОВРСНОСТ И КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТА
II БИОЛОГИЈА ЋЕЛИЈЕ
III БИОЛОГИЈА РАЗВИЋА ЧОВЕКА
IV ГЕНЕТИКА ЧОВЕКА
V ЗАШТИТА ЗДРАВЉА
VI ЕКОЛОГИЈА, ЗАШТИТА И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ
VII ЕКОЛОШКИ, ЗДРАВСТВЕНИ И СОЦИЈАЛНИ АСПЕКТИ ИНТЕГРАЛНОГ БИОЛОШКОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Садржаји програма наставног предмета екологије за образовне профиле у четворогодишњим стручним школама имају општеобразовни и стручни карактер и треба да допринесу формирању опште културе ученика и његовом професионалном развоју. Истовремено, структура програма даје основу за боље разумевање садржаја стручних предмета.

Програм је структуиран тако да су поједине области подељене на наставне теме, које представљају логичке целине. Наставне теме су рашчлањене на наставне јединице у оквиру којих се ближе одређују конкретни наставни садржаји. Број часова потребних за реализацију наставне теме (обрада новог градива, понављање, вежбање, систематизација) одређује наставник.

За реализацију програма веома је важно добро планирање и припремање наставног процеса. Под тим се, између осталог, подразумева превасходно израда глобалног (годишњег) и оперативних (месечних) планова рада.

Приликом реализације програма потребно је водити рачуна о циљевима и задацима наставе, узрасту ученика, њиховом претходно стеченом знању и корелацији биологије са другим наставним предметима..

Узимајући у обзир структуру програмских садржаја екологије за ове образовне профиле, наставник може да примени широки опсег различитих облика, дидактичких модела, метода и средстава наставног рада. Нови садржаји, који нису пропраћени постојећим уџбеницима, могу се реализовати употребом адекватних текстуалних и видео материјала.

Наставник треба да реализује дидактичке моделе који у себи интегришу различите облике, методе и средства наставног рада, који су у складу са програмским садржајима, циљевима и задацима наставе биологије.

Посебно је погодно за реализацију зоолошких програмских садржаја (систематика и филогенија организама) применити егземпларни модел наставе. Уколико су у питању еколошки садржаји, онда је могуће применити проблемски, програмирани модел наставе и теренску наставу или наставну екскурзију и различите пројектне активности. Предвиђене пројектне активности је потребно реализовати тимском наставом у школи или ван ње.

Уколико се настава реализује у школи, најадекватнији објекат за то је кабинет. За реализацију програма неопходно је да школа обезбеди минимум наставних средстава, што је предвиђено и регулисано Правилником о нормативу школског простора, опреме и наставних средстава..

Приликом посете објектима у области производње, ученици треба да се што непосредније, потпуније и систематичније упознају са корелацијама које се остварују између људских делатности и природе. Под тим се подразумева упознавање ученика са сировинама добијеним из природе и технологијама њихове прераде. Такође, ученици треба на тај начин да употпуне процесе сазнавања и развоја сопствене радне културе.

Учениково успешно савлађивање наставних садржаја зависи и од правилно одређених нивоа васпитно-образовних захтева. У том смислу, могу се дефинисати три широке категорије когнитивног домена (према Блумовој таксономији): ниво обавештености, ниво разумевања и ниво примене.

На нивоу обавештености ученици треба да познају: опште карактеристике живота, вирусе, бактерије као изазиваче болести; грађу ћелије и процесе у њој, биологију развића, принципе генетике и еволуције и исказују одговоран однос према природи, њеној заштити и унапређивању.

На нивоу разумевања, ученици треба детаљније да познају грађу ћелије, процесе који су везани за живот ћелије и феномене који проистичу из тих процеса, да исказују критички однос према проблемима загађивања, деградације и заштите животне средине, прихвате концепт одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину. Такође је потребно да разумеју механизме наслеђивања и еволуционих промена и да схвате значај бактерија у индустрији, пољопривреди, медицини, шумарству и генетичком инжењерингу.

На нивоу примене, потребно је да ученици умеју да повежу грађу ћелије са њеном функцијом, како би разумели суштину животних феномена и да стечена знања из екологије, заштите, унапређивања животне средине и одрживог развоја примене у решавању проблема из ове области.

Савремени наставни процес биологије захтева од наставника пуну ангажованост и перманентан рад на личном стручном усавршавању. Под тим се подразумева похађање адекватних акредитованих семинара и праћење савремене научне и стручне биолошке и методичке литературе.

Образовни профил: ЕКОНОМСКИ ТЕХНИЧАР

ХЕМИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе хемије је развој практичне и функционалне хемијске писмености као оспособљавање за примену хемијских знања у свакодневном животу и у струци, оспособљавање за решавање проблема у новим и непознатим ситуацијама, развој општих когнитивних и комуникацијских способности и развијање одговорног односа према себи, другима и животној средини.

Задаци наставе хемије су да ученици:

- развију хемијску писменост и способност комуникација у хемији до нивоа практичне и функционалне писмености;
- развију функционални систем хемијског знања као подршке за изучавање стручних предмета;
- разумеју однос између структуре супстанци, њихових својстава као и могућности њихове примене, посебно у области струке;
- оспособе се за претраживање хемијских информација применом савремених информационих технологија;
- разумеју основе научног метода у хемији;
- разумеју основне хемијске концепте;
- разумеју значај хемије и хемијске производње за савремено друштво и одрживи развој;
- развију свест о повезаности хемије у систему природних наука са техничко-технолошким, социо-економским и друштвеним наукама;
- развију одговоран став према коришћењу супстанци у свакодневном животу и професионслном раду;

- буду оспособљени за заштиту од потенцијалних ризика у хемији и науче да адекватно реагују при хемијским незгодама у свакодневном животу;
- развију осетљивост за проблеме и способност решавања проблема;
- развију одговорност, систематичност, прецизност у раду и позитиван став према учењу;
- развију свест о сопственом знању и потреби за перманентним хемијским образовањем и унапреде сарадњу и тимски рад.

I разред
(2 часа недељно, 70 часова годишње)
САДРЖАЈИ ПРОГРАМА
СУПСТАНЦЕ

ОСНОВНА НЕОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА
НЕОРГАНСКИ ХЕМИЈСКИ ПРОИЗВОДИ
УВОД У ОРГАНСКУ ХЕМИЈУ
ОРГАНСКА КИСЕОНИЧНА ЈЕДИЊЕЊА
ОРГАНСКА АЗОТНА ЈЕДИЊЕЊА
ПОЛИМЕРИ
ВИТАМИНИ, ХОРМОНИ, АЛКАЛОИДИ, АНТИБИОТИЦИ
БОЈЕ И ЛАКОВИ
ХЕМИЈСКИ АСПЕКТИ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Током реализације наставног програма хемије неопходно је имати у виду високи дидактички потенцијал хемије као наставног предмета и когнитивне узрасне карактеристике ученика, те сходно томе активности ученика и наставника у наставном процесу ускладити са дефинисаним циљевима и задацима наставе. Посебну пажњу треба обратити на коришћење интерактивних метода наставе и учења због њихове високе образовне и мотивационе вредности у свим сегементима наставе.

Садржаји програма хемије су организовани тако да се у првом разреду изучавају садржаји опште, неорганске и органске хемије. Хемија као наставни предмет има висок дидактички потенцијал јер:

- хемија омогућава и олакшава ученицима прелазак са конкретног на апстрактно мишљење;
- присутност хемије у готово свим сегемнтима активности савременог човека чини хемијска знања актуелним и неопходним за сваког појединца;
- динамика развоја хемије, као и корисност и ризици за друштвене заједнице и одрживи развој друштва које она носи, додатно мотивишу ученике за изучавање хемије.

Динамика савременог развоја хемијских научних дисциплина резултује огромним повећањем корпуса хемијских знања. Ученици, као основне идеје хемије, треба да разумеју да су својства супстанци и могућности њихове примене непосредно условљене њиховом хемијском структуром. За разумевање ових идеја и концепата у настави хемије је потребно синхронизовано представљање хемијских знања на макро, микро и симболичком нивоу репрезентације. Когнитивне карактеристике ученика омогућавају већу заступљеност микроскопског и симболичког нивоа репрезентације, као и интеграцију и симултану примену сва три нивоа. Међутим, у настави хемије увек треба поћи од тога да је хемијски експеримент, као примарни извор знања и као основни метод сазнавања у хемији, кључни механизам за корелацију међу свим нивоима репрезентације знања. При томе посебну пажњу треба посветити прецизности примене хемијског језика (на пример, изводи се хемијска реакција, а пише се хемијска једначина). Симултана примена различитих нивоа репрезентације знања у хемији може да изазове когнитивно преоптерећење услед дељења пажње. У таквим случајевима треба сегментисати садржаје (делити их у мање целине).

У почетним разредима, посебно код изучавања високоапстрактних појмова (структура супстанци, ток хемијске реакције, хемијска кинетика, термохемија) пожељно је према потреби користити и инструкције примерене конкретно операционој фази мишљења уз већи удео макроскопског нивоа представљања знања. Основне хемијске концепте (корпускуларни концепт, концепт одржања материје, концепт равнотеже) треба засновати на брижљиво одабраним садржајима са високом информативном вредношћу за ученике, при чему наставне ситуације треба дизајнирати тако да мотивишу ученике за њихово изучавање, везујући их за ситуацје из свакодневог живота. У оквиру овог програма ученици треба да развију практичну и функционалну хемијску писменост, односно да достигну ниво хемијске писмености који је потребан да особа у савременим условима нормално функционише у погледу познавања хране и исхране, здравља и услова становања у свакодневном животу. У складу са потребама струке треба обрађивати садржаје о супстанцама које су у саставу актуелних материјала.

Настава хемије треба да омогући ученицима и стицање неопходних техничко-технолошких знања, највише у домену призводње супстанци које се користе у свакодневном животу и различитих комерцијално важних супстанци и материјала. С обзиром да ученици средњошколског узраста разумеју узрочно-последичне везе, у изучавању ових

садржаја треба инсистирати на корисности и ризицима од хемијске производње као и употребе одређених супстанци. При томе посебно треба истицати убрзани техничко-технолошки развој и неопходност перманентног образовања у овој области. Садржаје о хемијским аспектима заштите животне средине радити у корелацији са других наставним предметима, пре свега биологијом.

Ученичка постигнућа треба континуирано пратити као усмену и писану евалуацију.

Редослед наставних тема је обавезујући, а предлаже се следећи број часова, потребних за њихову реализацију, као оријентациони: Супстанце (7); Основна неорганска једињења (7); Неоргански хемијски производи (7); Увод у органску хемију (3); Угљоводоници (8); Органска кисеонична једињења (16); Органска азотна једињења (14); Полимери (3); Витамини, хормони, алкалоиди и антибиотици (2); Боје и лакови (1); Хемијски аспекти загађивања животне средине (2).

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

ОСНОВИ ЕКОНОМИЈЕ

Циљ и задаци

Циљ наставе предмета основи економије је стицање знања о основним економским принципима и законима, формирање ставова и овладавање вештинама које допринесе развоју економског начина размишљања као и подршка стицању компетенција значајних за свакодневни живот и даљи професионални развој уз примену концепта одрживог развоја.

Задаци наставе основа економије су да ученици:

- унапреде сарадњу са другима, као и способности за тимски рад
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација релеватних за живот човека;
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења;
- негују интелектуалну радозналост и стваралачко мишљење;
- разумеју концепт одрживог развоја и значај привредних ресурса, усвоје економске принципе и примењују их у свакодневном животу;
- развију ставове и вредности значајне за живот у савременом мултикултуралном и демократски уређеном друштву засноване на поштовању људских права, толеранцији, солидарности, уважавању различитости и родне равноправности.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред

(2 часа недељно, 74 часа годишње)

НАСТАНАК И РАЗВОЈ ЕКОНОМСКИХ НАУКА (6)
ПРОЦЕС ДРУШТВЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ КАО ПРЕДМЕТ ИЗУЧАВАЊА ПОЛИТИЧКЕ ЕКОНОМИЈЕ (12)
ОСНОВНИ ПОЈМОВИ О ДРУШТВЕНОЈ ПРОИЗВОДЊИ (20)
РОБНА ПРОИЗВОДЊА И ЊЕНЕ ЗАКОНИТОСТИ (32)

II разред

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

РОБНИ ПРОИЗВОЂАЧ И ЊЕГОВА РЕПРОДУКЦИЈА (20)
НАЦИОНАЛНИ ДОХОДАК КАО МАТЕРИЈАЛНА ОСНОВА РАСПОДЕЛЕ У САВРЕМЕНОЈ ПРИВРЕДИ (30)
ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРОЦЕСА РЕПРОДУКЦИЈЕ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ (20)

III Разред

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

ПРЕДМЕТ ИЗУЧАВАЊА НАЦИОНАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ (3)
ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ (4)
ПРИВРЕДНИ РАЗВОЈ СФРЈ (4)
РАЗВОЈ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛАТНОСТИ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ ПРИВРЕДЕ (11)
РАЗВОЈНА ПОЛИТИКА И ИНВЕСТИЦИЈЕ (10)
ПРИВРЕДНИ СИСТЕМ (10)
ПРЕТПОСТАВКЕ РАЗВОЈА СРБИЈЕ (14)
ЕКОНОМСКА ПОЛИТИКА (10)
СОЦИЈАЛНИ РАЗВОЈ И ПОЛИТИКА (4)
АКТУЕЛНИ ПРОБЛЕМИ И ПРИОРИТЕТИ ПРИВРЕДНОГ РАЗВОЈА (6)

IV разред

(2 часа недељно, 66 часова годишње)

ТЕОРИЈА МЕЂУНАРОДНЕ ТРГОВИНЕ (15)

ТРГОВИНСКА ПОЛИТИКА (7)
ПЛАТНИ БИЛАНС (10)
ДЕВИЗНИ КУРСЕВИ (7)
МЕЂУНАРОДНО КРЕТАЊЕ КАПИТАЛА (11)
ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈА СВЕТСКЕ ПРИВРЕДЕ (7)
ИНТЕГРАЦИЈА СВЕТСКЕ ПРИВРЕДЕ (7)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји су организовани у тематске целине за које је наведен оквирни број часова за реализацију. Наставницима је дата могућност да могу мењати број часова појединих тема (до 20 %).

Програм предмета основи економије својим садржајем обухвата основне економске категорије савремене робне привреде, основне економске законе и механизам робне производње, као и економску структуру савременог друштва.

Програм предмета конципиран је према потреби сумирања и сагледавања квалитативно нових садржаја економске стварности наше земље. У току остваривања програмских садржаја треба обухватити и све важне промене у економској стварности наше земље да би настава добијала што више у актуелности и да се ученици заинтересују за истраживање економског амбијента у коме живе, али и за светску привреду проучавајући правила и облике, као и начин функционисања међународних економских односа. Питањима девизног курса и међународних финансија треба посветити једнако дужну пажњу, тим пре што су у данашње време међународна финансијска кретања вишеструко обимнија од размене робе.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења и различите изворе информација, као и многобројне примере из праксе, којима се илуструје дата проблематика.

Садржај предмета Основи економије има природну везу са садржајима других предметима као што су српски језик, историја, математика, пословна економија. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове. Осим тога, ученицима треба указивати и на везу са предметима које ће тек изучавати као што су економска географија, монетарна економија и банкарство, статистика. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе основа економије добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници), визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Приликом оцењивања процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа и писмене провере постигнућа у складу са програмом наставног предмета.Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања, учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада, рада на пројектима.

ПОСЛОВНА ЕКОНОМИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе пословна економија је развијање знања и вештина, изградња вредносних ставова који оспособљавају ученике да успешно примењују економске принципе и законитости пословања предузећа у свакодневном животу и професионално се развијају у складу са сопственим потребама и интересима, развијају своју личност и потенцијале у одговорну, зрелу и комуникативну личност, активну у економском и сваком другом развоју друштва.

Задаци наставе су да ученици:

- развију функционалну економску писменост
- разумеју значај, функције и циљеве предузећа као основне институције тржишне привреде
- усвоје економске принципе и примењују их у свакодневном животу;
- да користе методе и технике анализе релевантних економских проблема,
- унапреде сарадњу са другима, као и способности за тимски рад
- стекну навике и умешност у коришћењу разноврсних извора знања
- управљају сопственим ресурсима времена, знања и доносе исправне одлуке на основу аргумената

- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота у новим и непознатим условима;
- унапреде способности за прикупљање података, њихову анализу и критичку процену, организацију, примену и даље преношење информација битних за живот и рад;
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења;
- негују интелектуалну радозналост и стваралачко мишљење;
- развију ставове и вредности значајне за живот у савременом друштву
- развију свест о сопственим знањима и способностима и даљој професионалној оријентацији

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред

(2 часа недељно, 74 часа годишње)

ОСНОВИ ЕКОНОМИЈЕ ПРЕДУЗЕЋА
УВОД У ПОСЛОВНУ ЕКОНОМИЈУ (1)
НОСИОЦИ ПРИВРЕЂИВАЊА (1)
ПРЕДУЗЕЋЕ (20)
ФУНКЦИЈЕ ПРЕДУЗЕЋА (1)
СРЕДСТВА И ИЗВОРИ СРЕДСТАВА ПРЕДУЗЕЋА (12)
ТРОШКОВИ ПОСЛОВАЊА ПРЕДУЗЕЋА (10)
ТОКОВИ ВРЕДНОСТИ У ПРЕДУЗЕЋУ (12)
РЕЗУЛТАТИ ПОСЛОВАЊА ПРЕДУЗЕЋА (6)
ПРИНЦИПИ И ОЦЕНЕ ПОСЛОВАЊА ПРЕДУЗЕЋА (6)
ЛЕКСИКОН ОСНОВНИХ ПОЈМОВА ЕКОНОМИЈЕ ПРЕДУЗЕЋА (1)

II разред

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

ПОСЛОВНЕ ФУНКЦИЈЕ ПРЕДУЗЕЋА
ДЕФИНИСАЊЕ ПОЈМА ФУНКЦИЈА (1)
ДИФЕРЕНЦИРАЊЕ ФУНКЦИЈА У ПРЕДУЗЕЋУ (1)
ФУНКЦИЈА ПЛАНИРАЊА (1)
ПРОИЗВОДНА ФУНКЦИЈА (10)
НАБАВНА ФУНКЦИЈА (10)
ПРОДАЈНА ФУНКЦИЈА (12)
СКЛАДИШНА ФУНКЦИЈА (5)
ФИНАНСИЈСКО-РАЧУНОВОДСТВЕНА ФУНКЦИЈА (5)
КАДРОВСКА ФУНКЦИЈА (5)
ФУНКЦИЈА КОНТРОЛЕ (5)
ИСТРАЖИВАЧКО-РАЗВОЈНА ФУНКЦИЈА (5)
ОПШТИ ПОСЛОВИ У ПРЕДУЗЕЋУ (3)
ПРЕДУЗЕЋЕ У ПОСЕБНИМ УСЛОВИМА (1)
ЛЕКСИКОН ОСНОВНИХ ПОЈМОВА О ФУНКЦИЈАМА ПРЕДУЗЕЋА (1)

III Разред

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

УПРАВЉАЊЕ ПРЕДУЗЕЋЕМ
ДЕФИНИСАЊЕ УПРАВЉАЊА (1)
ТЕОРИЈЕ И КОНЦЕПТИ УПРАВЉАЊА (2)
АКТИВНОСТИ УПРАВЉАЊА (2)
ПЛАНИРАЊЕ ПОСЛОВАЊА И РАЗВОЈА ПРЕДУЗЕЋА (15)
ОРГАНИЗОВАЊЕ ПРЕДУЗЕЋА (15)
ВОЂЕЊЕ ПРЕДУЗЕЋА (РУКОВОЂЕЊЕ) (8)
ОРГАНИЗАЦИОНО ПОНАШАЊЕ И КУЛТУРА ПРЕДУЗЕЋА (10)
КОНТРОЛА ПОСЛОВАЊА ПРЕДУЗЕЋА (6)
НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ УПРАВЉАЊА (10)
ЛЕКСИКОН ОСНОВНИХ ПОЈМОВА О УПРАВЉАЊУ ПРЕДУЗЕЋЕМ (1)

IV разред

(2 часа недељно, 66 часова годишње)

УПРАВЉАЊЕ ПОСЛОВНИМ ПОДРУЧЈИМА ПРЕДУЗЕЋА
ДИВЕРСИФИКАЦИЈА УПРАВЉАЊА (3)
ПРОИЗВОДНИ МЕНАЏМЕНТ (УПРАВЉАЊЕ ПРОИЗВОДЊОМ) (5)
МЕНАЏМЕНТ МАРКЕТИНГА (УПРАВЉАЊЕ МАРКЕТИНГОМ) (4)
ФИНАНСИЈСКИ МЕНАЏМЕНТ (УПРАВЉАЊЕ ФИНАНСИЈАМА) (15)
ТРГОВИНСКИ МЕНАЏМЕНТ (УПРАВЉАЊЕ ТРГОВИНОМ) (15)
ПРОЈЕКТНИ МЕНАЏМЕНТ (УПРАВЉАЊЕ ПРОЈЕКТИМА) (6)

МЕНАЏМЕНТ ЉУДСКИХ РЕСУРСА (УПРАВЉАЊЕ ЉУДСКИМ РЕСУРСИМА) (10)
УПРАВЉАЊЕ ИНФОРМАЦИОНИМ СИСТЕМИМА (5)
ЛЕКСИКОН ОСНОВНИХ ПОЈМОВА О УПРАВЉАЊУ ПОСЛОВНИМ ПОДРУЧЈИМА ПРЕДУЗЕЋА (1)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји су организовани у тематске целине за које је наведен оквирни број часова за реализацију. Наставницима је дата могућност да могу мењати број часова појединих тема (до 20 %).

Програм предмета пословна економија својим садржајем обухвата објашњење суштине пословања предузећа, законитости његовог функционисања, као и вештине управљања предузећем. Програм је конципиран тако да омогућава ученицима сумирање претходно стечених знања као и коришћење знања за објективно сагледавање економске стварности.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења и различите изворе информација, као и многобројне примере из праксе, којима се илуструје дата проблематика.

Садржај предмета пословна економија је у корелацији са садржајима других предмета као што су српски језик, историја, математика, основи економије. Ученицима треба стално указивати на ту везу, и по могућности, са другим наставницима организовати тематске часове, радионице. Осим тога, ученицима треба указивати и на везу са предметима које ће тек изучавати као што су економска географија, монетарна економија и банкарство, статистика. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе пословне економије добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници), визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Приликом оцењивања процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа и писмене провере постигнућа у складу са програмом наставног предмета.Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања, учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада, рада на пројектима.

РАЧУНОВОДСТВО

Циљ и задаци

Циљ наставе предмета рачуноводство је развијање функционалне рачуноводствене писмености, стицање знања, овладавање вештинама, изградња вредносних ставова који оспособљавају ученике да користе рачуноводствена знања и умења у свакодневном животу, да заинтересује ученике за даљи професионални развој у складу са сопственим потребама и интересима, да развијају своју личност и потенцијале у одговорну, аналитичну, систематичну, прецизну, комуникативну, професионално активну личност.

Задаци наставе су да ученици:

- развију функционалну рачуноводствену писменост и комуницирају коришћењем рачуноводствених термина;
- развију способности и умећа тачности, уредности, правовремености, прецизности, јасности, систематичности, упорности, поступности;
- примењују стечена знања и вештине тумачења економских промена у предузећу;
- унапреде сарадњу са другима, као и способности за тимски рад
- стекну навике и умешност прикупљања и коришћења релевантних информација у различитим изворима знања (стручна литература, Internet,уџбеник)
- унапреде способности за обраду података, њихову анализу, критичку процену и примену и даље преношење и пружање информација корисницима;
- управљају сопственим ресурсима времена, знања и доносе исправне одлуке на основу аргумената;
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота у новим и непознатим условима;
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;

- унапреде способност аргументације сопствених ставова, логичког, апстрактног и критичког мишљења и закључивања;
- негују интелектуалну радозналост и стваралачко мишљење;
- развију свест о сопственим знањима и способностима и даљој професионалној оријентацији

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред

(1+2 часа недељно, 37+74 часова годишње)

УВОД (2)
СРЕДСТВА И ИЗВОРИ СРЕДСТАВА (2+4)
ИНВЕНТАРИСАЊЕ (3+6)
ПОЧЕТНИ БИЛАНС СТАЊА (3+6)
ПОСЛОВНЕ ПРОМЕНЕ(ДОГАЂАЈИ) И КЊИГОВОДСТВЕНА ДОКУМЕНТА (2+4)
КЊИГОВОДСТВЕНИ РАЧУНИ – КОНТА (2+4)
ЕВИДЕНЦИЈА НОВЧАНИХ СРЕДСТАВА (6+12)
ЕВИДЕНЦИЈА МАТЕРИЈАЛА (4+8)
ЕВИДЕНЦИЈА ОБАВЕЗА ПРЕМА ДОБАВЉАЧИМА (4+8)
ЕВИДЕНЦИЈА ГОТОВИХ ПРОИЗВОДА (2+4)
ЕВИДЕНЦИЈА ПОТРАЖИВАЊА ОД КУПАЦА (2+4)
ЕВИДЕНЦИЈА РОБЕ (4+8)
ПРОСТО КЊИГОВОДСТВО (2+4)

II разред

(1+2 часа недељно, 36+72 часа годишње, 30 часова у блоку)

УТИЦАЈ ПОСЛОВНИХ ПРОМЕНА НА БИЛАНС СТАЊА (2+4)
ДВОЈНО КЊИГОВОДСТВО И ПОСЛОВНЕ КЊИГЕ ДВОЈНОГ КЊИГОВОДСТВА (5+10)
РАСХОДИ И ПРИХОДИ (3+6)
ВРЕМЕНСКА РАЗГРАНИЧЕЊА РАСХОДА И ПРИХОДА (2+4)
УТВРЂИВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ПОСЛОВАЊА УСЛУЖНОГ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА(6+12)
ЈЕДНООБРАЗОВНО КЊИГОВОДСТВО, КОНТНИ ОКВИР И МРС (3+6)
ЕВИДЕНЦИЈА ОСНОВНИХ СРЕДСТАВА (13+26)
ЕВИДЕНЦИЈА ДУГОРОЧНИХ ФИНАНСИЈСКИХ ПЛАСМАНА (2+4)

НАСТАВА У БЛОКУ

Организација рачуноводствене функције у привредном друштву.
Аналитичка и синтетичка евиденција:новчаних средстава, потраживања, обавеза.
Расходи и приходи са документацијом.
Утврђивање резултата пословања привредног друштва

III Разред

(2+2 часа недељно, 72+72 часа годишње, 30 часова у блоку)

ЕВИДЕНЦИЈА ЗАЛИХА ПРОИЗВОДНОГ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА(10+10)
ЕВИДЕНЦИЈА НОВЧАНИХ СРЕДСТАВА (6+6)
ЕВИДЕНЦИЈА ПОТРАЖИВАЊА (6+6)
ЕВИДЕНЦИЈА ОБАВЕЗА (6+6)
ЕВИДЕНЦИЈА КАПИТАЛА(6+6)
ЕВИДЕНЦИЈА РАСХОДА (8+8)
ЕВИДЕНЦИЈА ПРИХОДА (6+6)
ЕВИДЕНЦИЈА ПРОИЗВОДЊЕ - ИНТЕРНИ ОБРАЧУН (16+16)
ЕВИДЕНЦИЈА НЕДОВРШЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ И ГОТОВИХ ПРОИЗВОДА (2+2)
УТВРЂИВАЊЕ И РАСПОРЕЂИВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ПОСЛОВАЊА (6+6)

НАСТАВА У БЛОКУ

Евиденција пословања производног привредног друштва
Средства и извори средстава
Расходи и приходи
Резултат пословања
Рачуноводствено извештавање у складу са МРС.

IV разред

(2+2 недељно, 66+66 годишње, 30 часова наставе у блоку)

ЕВИДЕНЦИЈА ПОСЛОВАЊА ТРГОВИНСКИХ ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА(46+46)
1.ЕВИДЕНЦИЈА НАБАВКЕ РОБЕ (12+12)
2. ЕВИДЕНЦИЈА РЕАЛИЗАЦИЈЕ РОБЕ (8+8)
3. ЕВИДЕНЦИЈА УВОЗА И ИЗВОЗА РОБЕ (8+8)
4. ЕВИДЕНЦИЈА КОМИСИОНИХ И КОНСИГНАЦИОНИХ ПОСЛОВА (4+4)
5.ЕВИДЕНЦИЈА ТРОШКОВА ТРГОВИНЕ (4+4)

6.УТВРЂИВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ТРГОВИНСКОГ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА (8+8)
7. ИЗВЕШТАВАЊЕ ПО МРС (2+2)
СПЕЦИФИЧНОСТИ КЊИГОВОДСТВА БАНАКА (14+14)
ОСНОВЕ РАЧУНОВОДСТВЕНОГ ПЛАНИРАЊА, КОНТРОЛЕ –РЕВИЗИЈЕ И АНАЛИЗЕ (6+6)

НАСТАВА У БЛОКУ

Евиденција пословања трговинског привредног друштва или банке
Средства и извори средстава
Расходи и приходи
Резултат пословања
Рачуноводствено извештавање у складу са МРС.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји рачуноводства дати су у виду наставних целина - тема. За наставне целине дат је оквирни број часова, који наставнику треба да сугеришу обим, дубину и начин интерпретације сваке целине. Тај фонд часова има оријентациони карактер и треба га усклађивати са конкретном ситуацијом у разреду и одређеном наставном целином. Структуру теорије и вежбе треба посматрати у дужем временском периоду и уклопити је у укупну структуру часова.

Програм предмета рачуноводство својим садржајем обухвата основна правила, принципе, законитости књиговодства и рачуноводства, као и евиденцију пословања производних и трговинских привредних субјеката и банака. Наведени садржаји поред основног теоријског приступа поседују и активан приступ усмерен ка овладавању практичних вештина рачуноводственог евидентирања пословања. Овако конципиран програм даје велику креативну слободу наставницима и ученицима да га, у складу са могућностима, реализују.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења и различите изворе информација, као и многобројне примере из праксе, којима се илуструје дата проблематика.

Садржај предмета рачуноводство је у корелацији са садржајима других предмета као што су српски језик, историја, математика, нарочито пословна економија. Осим тога, ученицима треба указивати и на везу са предметима које ће тек изучавати као што су монетарна економија и банкарство, статистика. На тај начин знања, ставови, вредности и вештине стечене у оквиру наставе рачуноводства добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Наставник, уз примену интерактивне наставе, развија заинтересованост за предметне садржаје и усмерава ученике на самосталност у организацији активности и изради пројеката. Реализација садржаја програма пружа могућност за примену бројних савремених наставних метода и употребу информационих технологија. Избор наставних метода зависи од циља и задатка наставног часа, способности ученика, расположивих наставних средстава и учила. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници), визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Приликом оцењивања процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа и писмене провере постигнућа у складу са програмом наставног предмета.Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања, учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада, рада на пројектима.

НАПОМЕНА: На часовима вежби и блок наставе рачуноводства одељење се дели на 2 групе. Настава у блоку може да се организује у предузећу или у школи.

САВРЕМЕНА ПОСЛОВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе предмета савремена пословна кореспонденција је да ученици развију општу језичку и функционалну писменост, стицањем образовања и васпитања као слободне, креативне и културне личности, критичког ума и оплемењеног језика и укуса, способности, вештина и ставова корисних у свакодневном животу; да развију мотивацију за учење и интересовања за основне облике комуницирња са људима, колегама, руководиоцима, странкама, уз примену концепта одрживог развоја, етичности и равноправности; овладају вештинама и формирају вредносне ставове који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву; као и

оспособљавање ученика да ефикансо и рационално користе рачунаре на начин који не угрожава њихово физичко и ментално здравље.

Задаци наставе предмета савремена пословна кореспонденција је да ученици:

- разумеју психолошке основе међуљудских односа, унапреде све облике комуникацијске вештине са странкама, запосленима
- унапреде сарадњу са другима, као и способности за тимски рад и неговање социјалних и емоционалних односа
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења
- негују интелектуалну радозналост, морално расуђивање и стваралашко мишљење
- разумеју концепт менталног здравља и значај превенције, унапреде здраве животне стилове и примењују их свакодневном животу
- развију ставове и вредности значајне за живот у савременом мултикултуралном и демократски уређеном друштву засноване на поштовању људских права, толеранцији, солидарности, равноправности и уважавању различитости.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

I разред

(1+2 часа недељно, 37+74 часова годишње)

УВОД (5+0)
ТЕХНИКА КУЦАЊА (9+21)
САМОСТАЛНО ОБЛИКОВАЊЕ ТЕКСТОВА (8+20)
КОРЕСПОНДЕНЦИЈА (7+15)
НАЧЕЛА ПОСЛОВНЕ КОРЕСПОНДЕНЦИЈЕ (8+18)
Употреба интернета у пословној кореспонденцији

II разред

(1+2 часа недељно, 36+72 часа годишње)

УСАВРШАВАЊЕ ТЕХНИКА РАДА СА ТЕКСТОВИМА (3+6)
РАД СА СТРАНКАМА (1+2)
ЕВИДЕНЦИЈА РАДНИХ ОБАВЕЗА (1+2)
САСТАНЦИ И ЗАПИСНИЦИ (2+4)
КОРЕСПОНДЕНЦИЈА (25+50)
КОРЕСПОНДЕНЦИЈА И ОРГАНИЗАЦИЈА ВЕЗАНА ЗА СЛУЖБЕНА ПУТОВАЊА (1+2)
ПОСТУПАК СА ПОШТОМ (1+2)
КОРИШЋЕЊЕ СРЕДСТАВА ВЕЗЕ (2+4)
КЛАСИФИКАЦИЈЕ И АРХИВИРАЊЕ ДОКУМЕНАТА (1+2)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји су организовани у тематске целине за које је наведен оптималан број часова за реализацију. Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да се не наруши целина наставног програма, односно да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима Савремене пословне кореспонденције што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења, велики број примера и коришћење информација из различитих извора, симулације радних процеса и радних ситуација.

Настава из предмета Савремена пословна кореспонденција треба да допринесе даљем развоју комуникацијских способности и зато је посебно погодна метода демонстрације и симулирања радних ситуација.

Садржаје програма је неопходно реализовати савременим наставним методама и средствима. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници); визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката кроз ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере постигнућа и практичног рада, а у складу са програмом наставног предмета Савремена пословна кореспонденција.

Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања (изложба радова, резултати истраживања, модели, учешћа у дебати и дискусији, писању домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада,

Постигнуће ученика из практичног рада и вежби, уметничког оцењује се на основу примене ученикoвог знања, самосталности, показаних вештина у коришћењу материјала, алата, инструмената и других помагала у извођењу задатка.

НАПОМЕНА: На часовима вежби савремене пословне кореспонденције одељење се дели на 2 групе

СТАТИСТИКА

Циљ и задаци

Циљ наставног предмета статистика је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју статистичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву, као и оспособљавање ученика да ефикасно и рационално примене статистичке поступке у решавању разноврсних проблема и доношењу закључака у свакодневном животу и даљем професионалном развоју .

Задаци наставе предмета статистика су да ученици:

- развијању способности за примену статистичких метода у истраживању економских и других појава у различитим подручјима људске делатности
- оспособљавање ученика за основно статистичко проучавање појава и доношење закључака
- унапреде способности посматрања, опажања, прикупљања, анализе, организације, критичке процене, интерпретације и презентације података
- примењују савремене инструменте, алате и средства информационих технологија у креирању писаних статистичких садржаја поштујући основна начела писаног комуницирања
- негују интелектуалну радозналост, логичко, апстрактно и стваралачко мишљење
- унапреде сарадњу са другима, као и способности за тимски рад и неговање социјалних односа;
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота;
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III Разред

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

УВОД
СТАТИСТИЧКО ПОСМАТРАЊЕ (10)
СРЕЂИВАЊЕ И ГРУПИСАЊЕ ПОДАТАКА (8)
ПРИКАЗИВАЊЕ СТАТИСТИЧКИХ ПОДАТАКА (16)
АНАЛИЗА ПОДАТАКА (32)

IV разред

(2 часа недељно, 66 часова годишње)

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ О ПОСЛОВНОЈ СТАТИСТИЦИ (4)
СТАТИСТИЧКО ОБУХВАТАЊЕ ПРОИЗВОДЊЕ И ПРОМЕТА (8)
СТАТИСТИЧКО ИСТРАЖИВАЊЕ ДИНАМИКЕ ПРОИЗВОДЊЕ И ПРОМЕТА (15)
СТАТИСТИЧКО ПРИКАЗИВАЊЕ СТАЛНИХ СРЕДСТАВА ПРЕДУЗЕЋА (12)
СТАТИСТИЧКО ОБУХВАТАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ (8)
СТАТИСТИЧКО ОБУХВАТАЊЕ ПРОДУКТИВНОСТИ РАДА (7)
СТАТИСТИКА НЕТО ЗАРАДЕ (ПЛАТА) (10)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји статистике дати су у виду наставних целина - тема. За наставне целине дат је оквирни број часова, који наставнику треба да сугеришу обим, дубину и начин реализације сваке целине. Тај фонд часова има оријентациони карактер и треба га усклађивати са конкретном ситуацијом у разреду и одређеном наставном целином.

Програмски садржај статистике усмерен је на оспособљавање ученика за прикупљање података и њихову обраду применом статистичких метода, развијање способности за статистичка истраживања економских и других појава и доношење исправних закључака, исказаних кроз статистичке извештаје и графичке прегледе. Наведени садржаји поред основног теоријског приступа поседују и активан приступ усмерен ка овладавању практичних вештина статистичке обраде података.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења и различите изворе информација, као и многобројне примере из праксе, којима се илуструје дата проблематика.

Садржај предмета статистика је у корелацији са са садржајима других предмета као што су српски језик, историја, математика, пословна економија, рачуноводство, пословна информатика. Ученике треба анимирати да сами потраже везу са другим предметима. Повезивањем садржаја других предмета са садржајем статистике стечена знања, ставови,

вредности и вештине у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Наставник, уз примену интерактивне наставе, код ученика развија заинтересованост за предметне садржаје и усмерава ученике на самосталност у организацији и реализацији активности, као и изради пројеката. Програм статистике је конципиран тако да у његовој реализацији омогућава наставницима и ученицима велику креативну слободу, што зависи од могућности, али избор наставних метода у реализацији садржаја програма зависи, пре свега, од циља и задатка наставног часа, способности ученика, расположивих наставних средстава и учила. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници), визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Приликом оцењивања процењују се:вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа и писмене провере постигнућа у складу са програмом наставног предмета.Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања, учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада, рада на пројектима.

УСТАВНО И ПРИВРЕДНО ПРАВО

Циљ и задаци

Циљ наставе предмета уставно и привредно право је развијање функционалне правне писмености, стицање знања, овладавање вештинама, изградња вредносних ставова који оспособљавају ученике да поштују правну регулативу у свакодневном животу, заинтересује ученике за даљи професионални развој у складу са сопственим потребама и интересима, да развијају своју личност и потенцијале у одговорну, слободну, креативну, комуникативну, демократичну, политички културну и професионално активну личност у амбијенту правне државе.

Задаци наставе предмета су да ученици:

- развију елементарну правну писменост
- примењују стечена правна знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота;
- унапреде сарадњу са другима, као и способности за тимски рад
- стекну навике и умешност у коришћењу разноврсних извора знања
- управљају сопственим ресурсима времена, знања и доносе исправне одлуке на основу аргумената
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења;
- негују интелектуалну радозналост, морално расуђивање и стваралачко мишљење;
- развију ставове и вредности значајне за живот у савременом мултикултуралном и демократски уређеном друштву засноване на поштовању људских права, толеранцији, солидарности, уважавању различитости и родне равноправности.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III Разред

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

ДРУШТВЕНЕ НОРМЕ (5)
ОСНОВНИ ПОЈМОВИ О ДРЖАВИ (13)
ПРАВНА НОРМА (3)
ПРАВНИ АКТИ (5)
ПРАВНА СНАГА НОРМАТИВНОГ АКТА (4)
СУБЈЕКТИ ПРАВА, ОБЈЕКТИ ПРАВА И ПРАВНЕ ЧИЊЕНИЦЕ (7)
ПРИМЕНА ПРАВА (5)
ПРАВНА СРЕДСТВА (3)
ПРАВНИ СИСТЕМ (2)
ДЕМОКРАТИЈА И МЕХАНИЗМИ ВЛАСТИ У СРБИЈИ (5)
СРБИЈА КАО ДРЖАВА, АУТОНОМИЈА И ЛОКАЛНА САМОУПРАВА (6)
УРЕЂЕЊЕ СРБИЈЕ (5)
ГРАЂАНИН И ЊЕГОВА ПРАВА И СЛОБОДЕ У СРБИЈИ (7)

IV разред

(2 часа недељно, 66 часа годишње)

ГРАЂАНСКО ПРАВО (8)
ГРАЂАНСКО ПРАВНИ ОДНОС (5)

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО (5)
УГОВОР (13)
УГОВОР О КУПОВИНИ И ПРОДАЈИ РОБЕ (6)
ВЕЖБА - обрада конкретног уговора
УГОВОР О ТРГОВИНСКОМ ПОСРЕДОВАЊУ (3)
УГОВОР О ТРГОВИНСКОМ ЗАСТУПНИШТВУ (3)
ВЕЖБА - обрада конкретног уговора
УГОВОР О КОМИСИОНУ (3)
УГОВОР О УСКЛАДИШТЕЊУ РОБЕ (3)
УГОВОР О ШПЕДИЦИЈИ (3)
УГОВОР О ПРЕВОЗУ (3)
УГОВОР О ОСИГУРАЊУ (3)
ХАРТИЈЕ ОД ВРЕДНОСТИ (6)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји уставног и привредног права дати су у виду наставних целина - тема. За наставне целине дат је оквирни број часова, који наставнику треба да сугеришу обим, дубину и начин реализације сваке целине. Тај фонд часова има оријентациони карактер и треба га усклађивати са конкретном ситуацијом у разреду и одређеном наставном целином.

Програмски садржај предмета уставно и привредно право усмерен је на оспособљавање ученика за поштовање правне регулативе и указује на значај правне државе. Програмски садржај третира и могућности учешћа грађана у политичком процесу, као и начина остваривања заштите њихових права и слобода. Анализа облика демократије и избора указује на улогу грађанина у вршењу државне власти. Програм истиче значај уставности као историјског, цивилизацијског достигнућа у развоју демократије и уставног уређења Србије.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења и различите изворе информација, као и многобројне примере из праксе, којима се илуструје дата проблематика.

Садржај предмета уставно и привредно право је у корелацији са са садржајима других предмета као што су српски језик, историја, али је и у високом степену у функцији економске групе предмета. Ученике треба анимирати да сами потраже везу са другим предметима. Повезивањем садржаја других предмета са садржајем уставног и привредног права стечена знања, ставови, вредности и вештине у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Наставник, уз примену интерактивне наставе, код ученика развија заинтересованост за предметне садржаје и усмерава ученике на самосталност у организацији и реализацији активности, као и изради пројеката. Програм уставног и привредног права је конципиран тако да у његовој реализацији омогућава наставницима и ученицима велику креативну слободу, што зависи од могућности, али избор наставних метода у реализацији садржаја програма зависи, пре свега, од циља и задатка наставног часа, способности ученика, расположивих наставних средстава и учила. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници), визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Приликом оцењивања процењују се:вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа и писмене провере постигнућа у складу са програмом наставног предмета.Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања, учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада, рада на пројектима.

МОНЕТАРНА ЕКОНОМИЈА И БАНКАРСТВО

Циљ и задаци

Циљ наставе предмета монетарна економија и банкарство је стицање знања о основним карактеристикама монетарног система, банкарског система и финансијског тржишта, формирање ставова и овладавање вештинама које допринесе развоју економског начина размишљања као и подршка стицању компетенција значајних за свакодневни живот и даљи професионални развој.

Задаци наставе предмета монетарна економија и банкарство су да ученици:

- унапреде сарадњу са другима и способности за тимски рад;

- разумеју суштину монетарних финансија односно монетарне економије и значај монетарно–кредитних мера, формирају здрав однос према новцу и примењују га у свакодневном животу;
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота везане за монетарно-кредитна питања;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација релеватних за банкарско пословање;
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења;
- негују интелектуалну радозналост, морално расуђивање и стваралачко мишљење;
- развију ставове и вредности који доприносе њиховој креативности, предузимљивости, комуникативности и систематичности у раду.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

ФИНАНСИЈЕ И МОНЕТАРНА ЕКОНОМИЈА (4)
НОВАЦ И НОВЧАНИ СИСТЕМ (20)
ФИНАНСИЈСКИ СИСТЕМ И МОНЕТАРНО-КРЕДИТНА ПОЛИТИКА (9)
ФИНАНСИЈСКА ФУНКЦИЈА И ФИНАНСИЈСКИ МЕНАЏМЕНТ (12)
СУШТИНА И ЗНАЧАЈ ФИНАНСИЈСКОГ ТРЖИШТА (25)
ФИНАНСИЈСКИ ЛЕКСИКОН ОСНОВНИХ ПОЈМОВА ИЗ ФИНАНСИЈА И БАНКАРСТВА. ОДГОВАРАЈУЋИ ПРИМЕРИ ИЗ ПРАКСЕ, КУРСНЕ ЛИСТЕ, ЛИСТЕ КОТАЦИЈА ХАРТИЈА И ВРЕДНОСТИ, ИЗВОДИ О СТАЊУ РАЧУНА ИТД.

IV разред

(2 часа недељно, 66 часова годишње)

БАНКА И НАУКА О БАНКАРСТВУ (3)
БАНКАРСКИ СИСТЕМ СРБИЈЕ (5)
НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ (14)
ПЛАТНИ ПРОМЕТ У ЗЕМЉИ (5)
ПОСЛОВНО БАНКАРСТВО СРБИЈЕ (18)
БАНКАРСКИ ПОСЛОВИ И БАНКАРСКО ПОСЛОВАЊЕ
УПРАВЉАЊЕ КРЕДИТНИМ ПОТЕНЦИЈАЛОМ - БАНКАРСКИ МЕНАЏМЕНТ (14)
ЗНАЧАЈ ИЗГРАДЊЕ САВРЕМЕНОГ ИНФОРМАЦИОНОГ СИСТЕМА У БАНКАМА (6)
ЛЕКСИКОН ОСНОВНИХ ПОЈМОВА ИЗ БАНКАРСТВА. УПОЗНАВАЊЕ СА ОДГОВАРАЈУЋИМ ПРИМЕРИМА ИЗ ПРАКСЕ БАНАКА И ФИНАНСИЈСКИХ БЕРЗИ. КУРСНЕ ЛИСТЕ, ИЗВОДИ ТЕКУЋЕГ И ДЕВИЗНОГ РАЧУНА

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета дати су у виду наставних целина - тема. За наставне целине дат је оквирни број часова, који наставнику треба да сугеришу обим, дубину и начин реализације сваке целине. Тај фонд часова има оријентациони карактер и треба га усклађивати са конкретном ситуацијом у разреду и одређеном наставном целином.

Садржај предмета монетарна економија и банкарство усмерен је на стицање потребних знања из области монетарне економије, банкарског система и банкарског пословања, кредитног система, финансијског тржишта, финансијских берзи и банкарског менаџмента.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења и различите изворе информација, као и многобројне примере из праксе, којима се илуструје дата проблематика.

Садржај предмета монетарна економија и банкарство је у корелацији са са садржајима других предмета као што су српски језик, историја, математика, основи економије, пословна економија, рачуноводство. Ученике треба анимирати да сами потраже везу са другим предметима. Повезивањем садржаја других предмета са садржајем монетарне економије и банкарства стечена знања, ставови, вредности и вештине у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Наставник, уз примену интерактивне наставе, код ученика развија заинтересованост за предметне садржаје и усмерава ученике на самосталност у организацији и реализацији активности, као и изради пројеката. Избор наставних метода у реализацији садржаја програма зависи, пре свега, од циља и задатка наставног часа, способности ученика, расположивих наставних средстава и учила. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници), визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба

оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Приликом оцењивања процењују се:вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа и писмене провере постигнућа у складу са програмом наставног предмета.Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања, учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада, рада на пројектима.

КОМЕРЦИЈАЛНО ПОЗНАВАЊЕ РОБЕ

Циљ и задаци

Циљ наставе комерцијално познавање робе је стицање знања о основним карактеристикама производа и робног асортимана, формирање ставова и овладавање вештинама које допринесе правом и одговорном избору робе, развоју компетенција значајних за свакодневни живот и даљи професионални развој.

Задаци наставе предмета комерцијално познавање робе су да ученици:

- унапреде сарадњу са другима и способности за тимски рад;
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука избора робе у свакодневном животу на основу познавања карактеристика робе;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација о квалитету производа;
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења;
- негују интелектуалну радозналост, морално расуђивање и стваралачко мишљење;
- развију ставове и вредности који доприносе њиховој креативности, предузимљивости, комуникативности и систематичности у раду.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II разред

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

ПОЈАМ, СИСТЕМАТИЗАЦИЈА И КЛАСИФИКАЦИЈА РОБЕ (3)
КВАЛИТЕТ РОБЕ (7)
АМБАЛАЖА И ПАКОВАЊЕ РОБЕ (8)
СКЛАДИШТЕЊЕ И ТРАНСПОРТ РОБЕ (3)
ЕНЕРГИЈА (10)
ПРОИЗВОДИ МЕТАЛУРГИЈЕ (12)
ПРОИЗВОДИ ИНДУСТРИЈЕ НЕМЕТАЛА (6)
ПРОИЗВОДИ ПРЕРАДЕ ДРВЕТА (4)
ПРОИЗВОДИ ТЕКСТИЛНЕ ИНДУСТРИЈЕ (7)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета Комерцијално познавање робе дати су у виду наставних целина - тема. За наставне целине дат је оквирни број часова, који наставнику треба да сугеришу обим, дубину и начин реализације сваке целине. Тај фонд часова има оријентациони карактер и треба га усклађивати са конкретном ситуацијом у разреду и одређеном наставном целином.

Садржај предмета Комерцијално познавање робе има интердисциплинарни карактер. Роба(производ) се посматра не само са природно-техничког, већ и са економско-комерцијалног становишта.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења и различите изворе информација, као и многобројне примере из праксе, којима се илуструје дата проблематика.

Садржај предмета комерцијално познавање робе је у корелацији са са садржајима општеобразовних предмета као што су хемија, екологија, математика, али и са стручним предметима где је такође роба у фокусу, али посматрана са другог аспекта. Тако је комерцијално познавање робе у корелацији са предметима основи економије, пословна економија, рачуноводство. Повезивањем садржаја других предмета са садржајем предмета комерцијално познавање робе стечена знања, ставови, вредности и вештине у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Наставник, уз примену интерактивне наставе, код ученика развија заинтересованост за предметне садржаје и усмерава ученике на самосталност у организацији и реализацији активности, као и изради пројеката. Избор наставних метода у реализацији садржаја програма зависи, пре свега, од циља и задатка наставног часа, способности ученика, расположивих наставних средстава и учила. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници), визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр.

повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Приликом оцењивања процењују се:вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа и писмене провере постигнућа у складу са програмом наставног предмета.Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања, учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада, рада на пројектима.

МАРКЕТИНГ

Циљ и задаци

Циљ наставе предмета маркетинг је да ученици развију општу научну, функционалну и језичку писменост, стицањем образовања и васпитања као слободне, креативне и културне личности, критичког ума и оплемењеног језика и укуса, способности, вештина и ставова корисних у свакодневном животу, да развију мотивацију за учење и интересовања за маркетинг као науку уз примену етичности и равноправности у тржишној утакмици, као и комуникацији са људима, колегама, руководиоцима, странкама.

Задаци наставе предмета а су да ученици:

- разумеју психолошке основе међуљудских односа, унапреде све облике комуникацијске вештине са странкама, запосленима
- унапреде сарадњу са другима, као и способности за тимски рад и неговање социјалних и емоционалних односа
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења
- негују интелектуалну радозналост, морално расуђивање и стваралашко мишљење
- развију ставове и вредности значајне за живот у савременом мултикултуралном и демократски уређеном друштву засноване на поштовању људских права, толеранцији, солидарности, равноправности и уважавању различитости.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА
IV разред
(2 часа недељно, 66 часова годишње)

УВОД У МАРКЕТИНГ (1)
ПРИСТУП ИЗУЧАВАЊУ МАРКЕТИНГА (4)
ТРЖИШТЕ (7)
МАРКЕТИНГ АКТИВНОСТИ (9)
МАРКЕТИНГ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМИ (3)
ИНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНГА (22)
ЕКОНОМСКА ПРОПАГАНДА КАО ОБЛИК ПРОМОЦИЈЕ (16)
ПОНАШАЊЕ ПОТРОШАЧА (2)
ЛЕКСИКОН ОСНОВНИХ ПОЈМОВА
ЛИТЕРАТУРА

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји предмета маркетинг дати су у виду наставних целина - тема. За наставне целине дат је оквирни број часова, који наставнику треба да сугеришу обим, дубину и начин реализације сваке целине. Тај фонд часова има оријентациони карактер и треба га усклађивати са конкретном ситуацијом у разреду и одређеном наставном целином.

Садржај предмета маркетинг усмерен је на стицање знања и вештина ученика о прилагођавању производа и услуга жељама и потребама потрошача, комбиновањем инструмената маркетинг микса.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења и различите изворе информација, као и многобројне примере из праксе, којима се илуструје дата проблематика.

Садржај предмета маркетинг је у корелацији са са садржајима и општеобразовних али и стручних предмета, јер је маркетинг надградња других наука из области економије и веза са њима. Повезивањем садржаја других предмета са садржајем предмета маркетинг стечена знања, ставови, вредности и вештине у оквиру наставе добијају шири смисао и

доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Наставник, уз примену интерактивне наставе, код ученика развија заинтересованост за предметне садржаје и усмерава ученике на самосталност у организацији и реализацији активности, као и изради пројеката. Програм статистике је конципиран тако да у његовој реализацији омогућава наставницима и ученицима велику креативну слободу, што зависи од могућности, али избор наставних метода у реализацији садржаја програма зависи, пре свега, од циља и задатка наставног часа, способности ученика, расположивих наставних средстава и учила. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници), визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Приликом оцењивања процењују се:вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа и писмене провере постигнућа у складу са програмом наставног предмета.Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања, учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада, рада на пројектима.

ЕКОНОМСКА ГЕОГРАФИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе предмета економске географије је да ученици развију просторну, општу научну и језичку писменост, да развију способности, вештине и ставове корисне у свакодневном животу, да развију мотивацију за учење и интересовања за географију као науку која ће им омогућити разумевање основних физичко-географских одлика наше земље и упознавање друштвено-економских процеса и промена у земљи и свету, уз примену концепта одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Задаци наставе економске географије су да ученици:

- да стекну осећај за положај и простор.
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота;
- унапреде писану и говорну комуникацију, мисаона, практична и друга умења, цифарско и графичко изражавање и развију географско мишљење.
- да се развијају односи и вредности према: средини која окружује ученика и према разноликостима природних и људских карактеристика у свету и у нашој земљи; значају природних лепота, природних услова и фактора који утичу на људске делатности у свету и Србији; бризи за квалитет, планирање и заштиту животне средине и људског хабитата на домаћим и светским просторима; разумевању за решења локалних, регионалних, националних и светских проблема економског, политичког и другог значаја; могућностима да доносе одлуке без негативног ефекта на животну средину, као да развијају етику њене заштите која ће их руководити у њиховим радним и животним активностима.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

II разред

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

1. УВОД У ЕКОНОМСКУ ГЕОГРАФИЈУ СВЕТА И СРБИЈЕ (3)
2. ЕКОНОМСКО-ГЕОГРАФСКА ВАЛОРИЗАЦИЈА ПРИРОДНИХ ПОТЕНЦИЈАЛА СВЕТА И СРБИЈЕ (10)
3. ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКИ ФАКТОРИ ПРИВРЕЂИВАЊА (10)
4. ЕКОНОМСКО-ГЕОГРАФСКО ДЕФИНИСАЊЕ ПРИВРЕДЕ И ФАЗЕ РАЗВОЈА ПРИВРЕДЕ У СРБИЈИ (6)
5. ПОЉОПРИВРЕДА У СВЕТУ И СРБИЈИ (9)
6. ИНДУСТРИЈА У СВЕТУ И СРБИЈИ (14)
7. ПРОМЕТ У СВЕТУ И СРБИЈИ (10)
8. ВАЖНЕ ГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ САВРЕМЕНОГ СВЕТА (6)

ГОДИШЊА СИСТЕМАТИЗАЦИЈА (2)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји економске географије дати су у виду наставних целина - тема. За наставне целине дат је оквирни број часова, који наставнику треба да сугеришу обим, дубину и начин реализације сваке целине. Тај фонд часова има оријентациони карактер и треба га усклађивати са конкретном ситуацијом у разреду и одређеном наставном целином.

Програмски садржај економске географије усмерен је на поступно увођење ученика у сложене економско-географске појмове, изучавање привреде са економско-географског аспекта, где је акценат на најважнијим привредно-географским законитостима, фазама развоја привреде у свету и у Србији. Наведени садржаји поред основног теоријског приступа поседују и активан приступ усмерен ка овладавању просторног сналажења.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења и различите изворе информација, као и многобројне примере из праксе, којима се илуструје дата проблематика.

Садржај предмета економска географија својом хетерогеном тематском структуром природа и друштвено-економски садржаји) има велике могућности за корелацију са другим наставним предметима природних и друштвених наука, а посебно са различитим економским дисциплинама, као што су основи економије, пословна економија, монетарна економија и банкарство, статистика. Ученике треба анимирати да сами потраже везу са другим предметима. Повезивањем садржаја других предмета са садржајем економске географије стечена знања, ставови, вредности и вештине у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Наставник, уз примену интерактивне наставе, код ученика развија заинтересованост за предметне садржаје и усмерава ученике на самосталност у организацији и реализацији активности, као и изради пројеката. Програм економске географије конципиран је тако да у његовој реализацији омогућава наставницима и ученицима велику креативну слободу, што зависи од могућности, али избор наставних метода у реализацији садржаја програма зависи, пре свега, од циља и задатка наставног часа, способности ученика, расположивих наставних средстава и учила. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници), визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Приликом оцењивања процењују се:вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа и писмене провере постигнућа у складу са програмом наставног предмета.Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања, учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада, рада на пројектима.

ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА

Циљ и задаци

Циљ наставног предмета пословна информатика је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву, као и оспособљавање ученика да ефикасно и рационално користе рачунаре на начин који не угрожава њихово физичко и ментално здравље.

Задаци наставе пословне информатике су да ученици:

- стекну основна знања и вештине коришћења готових програма за обраду текста, за рад са базом података и рад са табелама
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација релеватних за савремене токове информација;
- примењују савремене инструменте, алате и средства информационих технологија у креирању писаних садржаја поштујући основна начела писаног комуницирања
- негују интелектуалну радозналост, способност писменог изражавања, морално расуђивање и стваралачко мишљење
- унапреде сарадњу са другима, као и способности за тимски рад и неговање социјалних односа;
- примењују стечена знања и вештине при доношењу одлука и решавању проблема из свакодневног живота;
- унапреде стратегије и технике успешног учења и развију самоефикасност и позитивне ставове према учењу и образовању током целог живота;
- унапреде способност аргументације сопствених ставова и критичког мишљења.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III Разред

(0+2 часа недељно, 0 + 72 часа годишње)

I РАД СА ТАБЕЛАМА (56)
II ОБРАДА СЛИКА (6)
III ИЗРАДА ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ (10)

IV разред

(0+2 часа недељно, 66 часова годишње)

БАЗЕ ПОДАТАКА (56)

ЕЛЕКТРОНСКО ПОСЛОВАЊЕ (10)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програмски садржаји пословне информатике дати су у виду наставних целина - тема. За наставне целине дат је оквирни број часова, који наставнику треба да сугеришу обим, дубину и начин реализације сваке целине. Тај фонд часова има оријентациони карактер и треба га усклађивати са конкретном ситуацијом у разреду и одређеном наставном целином.

Програм предмета пословна информатика својим садржајем одређен је фактички садржајем предмета струке. Идеална мера стечених знања и навика из пословне информатике је то колико су она у функцији ефикасног и поузданог решавања проблема из предмета струке уз помоћ рачунара. Програмски садржај усмерен је на оспособљавање ученика за послове коришћења готових пакета програма на рачунару. Циљ је да ученици упознају детаљно један текст процесор, један пакет за рад са базама података и један програм за рад са табелама. Избор конкретног програмског пакета треба прилагодити материјалним и кадровским ресурсима школе. При избору пакета критеријум треба да буде његова поузданост, распрострањеност и то да ли покрива у потпуности програмске садржаје. Наведени садржаји реализују се кроз активан приступ усмерен ка овладавању практичних информатичких вештина. Овако конципиран програм даје велику креативну слободу наставницима и ученицима да га, у складу са могућностима, реализују.

Наставник, при изради оперативних планова, дефинише степен прораде садржаја и динамику рада, водећи рачуна да свака тема добије адекватан простор и да се планирани циљеви и задаци предмета остваре. При томе, треба имати у виду да формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама представља континуирани процес и резултат је кумулативног дејства целокупних активности на часовима што захтева већу партиципацију ученика, различита методска решења и различите изворе информација, као и многобројне примере из праксе, којима се илуструје дата проблематика.

Садржај предмета пословна информатика је у корелацији са садржајима других предмета а нарочито са савременом пословном кореспонденцијом, рачуноводством и статистиком. Повезивањем садржаја других предмета са садржајем пословне информатике стечена знања, ставови, вредности и вештине у оквиру наставе добијају шири смисао и доприносе остваривању општих образовних и васпитних циљева, посебно оних који се односе на унапређивање когнитивног, емоционалног и социјалног развоја ученика.

Наставник, уз примену интерактивне наставе, код ученика развија заинтересованост за предметне садржаје и усмерава ученике на самосталност у организацији и реализацији активности, као и изради пројеката. Избор наставних метода у реализацији садржаја програма зависи од циља и задатка наставног часа, способности ученика, расположивих наставних средстава и учила. У оквиру сваке програмске целине, ученике треба оспособљавати за: самостално проналажење, систематизовање и коришћење информација из различитих извора (стручна литература, интернет, часописи, уџбеници), визуелно опажање, поређење и успостављање веза између различитих садржаја (нпр. повезивање садржаја предмета са свакодневним искуством, садржајима других предмета и др.); тимски рад; презентацију својих радова и групних пројеката и ефикасну визуелну, вербалну и писану комуникацију.

Праћење напредовања ученика се одвија на сваком часу, свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању задатака предмета, као и напредак других ученика уз одговарајућу аргументацију.

Приликом оцењивања процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа и писмене провере постигнућа у складу са програмом наставног предмета.Ученик се оцењује и на основу активности и ученикових продуката рада, а нарочито: излагања и представљања, учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различим облицима групног рада, рада на пројектима.

Постигнуће ученика из практичног рада и друге вежбе, оцењује се на основу примене учениковог знања, самосталности, показаних вештина у коришћењу програмских пакета и других помагала у извођењу задатка, као и примене мера заштите и безбедности према себи, другима и околини.

НАПОМЕНА: На часовима вежби пословне информатике одељење се дели на 2 групе.

МАТУРСКИ ИСПИТ

Матурски испит у средњим стручним школама ученици полажу у складу са Правилником о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама – Садржај и начин полагања матурског испита у стручној и уметничкој школи („Службени гласник СРС - Просветни гласник”, број 6/90 и „Просветни гласник”, бр. 4/91 7/93, 17/93, 1/94, 2/94 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/02, 5/03, 10/03, 24/04, 3/05, 6/05, 11/05, 6/06, 12/06, 8/08, 1/09, 3/09, 10/09, 5/10 и 8/10).

А) Заједнички део обухвата предмет обавезан за све ученике средњих стручних школа, а према програму који је створен у току четворогодишњег образовања.

Српски језик и књижевност/матерњи језик и књижевност за ученике који су наставу имали на језику народности (писмено).

Б) Посебни део обухвата:

1. матурски практични рад са усменом одбраном рада,
2. усмени испит из изборног предмета.

1. Матурски практични рад

На матурском испиту проверава се оспособљеност кандидата за обављање послова занимања обухваћених образовним профилом.

Садржаји практичног рада утврђују се из следећих области:

- пословна средства предузећа,
- благајничко пословање,
- евиденција материјала ситног инвентара и амбалаже,
- трошкови пословања у предузећу,
- калкулације,
- реализација роба и услуга,
- приходи и расходи у пословању предузећа,
- утврђивање пословног резултата,
- расподела пословног резултата,
- инвентарисање,
- банкарско пословање,
- финансијско пословање у предузећу,
- статистичко обухватање производње и промета и
- изражавање пословног резултата.

Садржаји усмене одбране рада проистичу из садржаја програма матурског практичног рада и односе се на објашњења конкретног матурског практичног рада.

2. Усмени испит из изборног предмета

У оквиру изборног дела ученик полаже један предмет по сопственом избору из групе предмета значајних за знања која ће примењивати у свакодневном извршавању конкретних радних задатака из подручја рада економија, право и администрација - област економије.

Изборни предмет који ученик бира може бити од значаја за даље образовање или за укључивање у рад. Ученик бира један предмет између следећих:

1. Математика,
2. Основи економије,
3. Пословна економија,
4. Рачуноводство,
5. Маркетинг,
6. Статистика,
7. Монетарна економија и банкарство.

Изборни предмети се полажу према програмима које су ученици остварили у току четворогодишњег школовања

НАСТАВНИ ПЛАНОВИ
I. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Подручје рада: ТРГОВИНА, УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ

Област: УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ

Образовни профил: ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР

Трајање образовања: ЧЕТИРИ ГОДИНЕ

На основу члана 79. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 52/11) на предлог министра просвете, науке и технолошког развоја,

Национални просветни савет доноси

ПРАВИЛНИК
О ИЗМЕНАМА ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ЗА СТИЦАЊЕ ОБРАЗОВАЊА У ТРОГОДИШЊЕМ И ЧЕТВОРОГОДИШЊЕМ ТРАЈАЊУ У СТРУЧНОЈ ШКОЛИ ЗА ПОДРУЧЈЕ РАДА ТРГОВИНА, УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада трговина, угоститељство и туризам („Просветни гласник” бр. 15/93, 20/93, 6/95, 7/96, 11/02, 11/04, 11/06, 8/09, и 10/12), у делу: „ПРОГРАМИ ОБРАЗОВАЊА”, у одељку: „ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ”, пододељак: „А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ”, наставни програм предмета: „РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА” за I и II разред, за образовне профиле: „УГОСТИТЕЉСКИ ТЕХНИЧАР”, „КУЛИНАРСКИ ТЕХНИЧАР” и „ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР” и предмета: „ХЕМИЈА”, за I и II разред, за све образовне профиле у четворогодишњем трајању, изузев образовног профила: „АРАНЖЕР У ТРГОВИНИ”, замењују се новим наставним програмима предмета: „РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА” и „ХЕМИЈА”.

Програми из става 1. овог члана одштампани су уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”, а примењиваће се до краја школске 2012/2013. године.

Број: 110-00-00080/2012-03
У Београду, 18. марта 2013. године

Председник
Националног просветног савета
проф. др Десанка Радуновић

Туристички техничар (Сл. Гласник бр.8/2013 и 8/2014)

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ
I НАСТАВНИ ПЛАН
за образовни профил Туристички техничар

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**18**	**2**		**594**	**66**			**13**			**416**				**9**			**279**				**12**			**360**				**1649**	**66**			**1715**
1.	Српски језик и књижевност	3			99				3			96				3			93				3			90				**378**				**378**
1.1	_____ језик и књижевност*	3			99				3			96				3			93				3			90				**378**				**378**
2.	Српски као нематерњи језик*	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
3.	Страни језик	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
4.	Физичко васпитање	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
5.	Математика	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
6.	Рачунарство и информатика		2			66																									**66**			**66**
7.	Историја	2			66				2			64																		**130**				**130**
8.	Музичка культура																						1			30				**30**				**30**
9.	Физика	2			66																									**66**				**66**
10.	Географија	1			33				2			64																		**97**				**97**
11.	Хемија	2			66																									**66**				**66**
12.	Биологија	2			66																									**66**				**66**
13.	Социологија са правима грађана																						2			60				**60**				**60**
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**7**	**4**		**231**	**132**		**120**	**5**	**5**	**6**	**160**	**160**	**192**	**150**	**14**	**6**		**434**	**186**		**180**	**5**	**6**	**6**	**150**	**180**	**180**	**120**	**975**	**658**	**372**	**570**	**2575**
1.	Страни језик II	3			99				3			96				3			93				3			90				**378**				**378**
2.	Основи туризма и угоститељства	2			66																									**66**				**66**
3.	Основи економије	2			66																									**66**				**66**
4.	Агенцијско и хотелијерско пословање		4			132		90		5	6		160	192	120		4			124		120		4	6		120	180	120		**536**	**372**	**450**	**1358**
5.	Економика и организација туристичких предузећа								2			64																		**64**				**64**
6.	Пословна кореспонденција																2			62											**62**			**62**
7.	Туристичка географија															2			62				2			60				**122**				**122**
8.	Психологија у туризму															2			62											**62**				**62**
9.	Финансијско пословање															2			62											**62**				**62**
10.	Маркетинг у туризму и угоститељству															2			62											**62**				**62**
11.	Историја уметности															3			93											**93**				**93**
12.	Предузетништво																							2			60				**60**			**60**
13.	Професионална пракса							30							30							60											**120**	**120**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**			**33**				**3**			**96**				**3**			**93**				**3**			**90**				**312**				**312**
1.	Грађанско васпитање / Верска настава	1			33				1			32				1			31				1			30				**126**				**126**
2.	Изборни предмет према програму образовног профила								2			64				2			62				2			60				**186**				**186**
Укупно А1+А2+Б		**26**	**6**		**858**	**198**		**120**	**21**	**5**	**6**	**672**	**160**	**192**	**150**	**26**	**6**		**806**	**186**		**180**	**20**	**6**	**6**	**600**	**180**	**180**	**120**	**2936**	**724**	**372**	**570**	**4602**
Укупно А1+А2+Б		**32**			**1176**				**32**			**1174**				**32**			**1172**				**32**			**1080**				**4602**				

Напомена:***За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине**
Школске 2015/16 настава, по овом наставном плану реализује се у ПРВОМ и ДРУГОМ разреду.

	А) ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	I РАЗРЕД					II РАЗРЕД					III РАЗРЕД					IV РАЗРЕД					УКУПНО				
		Разредно-часовна настава				блок	Разредно-часовна настава				блок	Разредно-часовна настава				блок	Разредно-часовна настава				блок	Разредно-часовна настава				блок
		Недељни		Годишњи			Недељни		Годишњи			Недељни		Годишњи			Недељни		Годишњи			Недељни		Годишњи		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	Српски језик и књижевност	3		105			3		102			3		96			3		87			12		390		
2.	Страни језик I	3		105			3		102			3		96			3		87			12		390		
3.	Социологија											2		64								2		64		
4.	Филозофија																2		58			2		58		
5.	Историја	2		70			2		68													4		138		
6.	Музичка уметност	1		35																		1		35		
7.	Ликовна култура						1		34													1		34		
8.	Физичко васпитање	2		70			2		68			2		64			2		58			8		260		
9.	Математика	3		105			3		102			2		64			2		58			10		329		
10.	Рачунарство и информатика		2		70			2		68													4	0	138	
11.	Географија	2		70			1		34													3		104		
12.	Физика	2		70			2		68													4		138		
13.	Хемија	2		70			2		68													4		138		
14.	Биологија	2		70			2		68													4		138		
15.	Устав и права грађана											1		32								1		32		
	Укупно А :	22	2	770	70		21	2	714	68		13		416			12		348			68	4	2248	138	
	УКУПНО А (Т+В) :	24		840			23		782			13		416			12		348			72		2386		
	Б/ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ (теорија, вежбе, практична настава, настава у блоку)																									
1.	Страни језик II	4		140			4		136			4		128			4		116			16		520		
2.	Основи туризма и угоститељства	2		70																		2		70		
3.	Економика и организација предузећа						2		68													2		68		
4.	Психологија											2		64								2		64		
5.	Финансијско пословање											2		64								2		64		
6.	Статистика											2		64								2		64		
7.	Пословна кореспонденција и комуникација*												2		64								2		64	
8.	Туристичка географија											2		64			2		58			4		122		
9.	Историја уметности											2		64			2		58			4		122		
10.	Спољнотрговинско и девизно послов.																2		58			2		58		
11.	Право																2		58			2		58		
12.	Економика туризма																2		58			2		58		
13.	Маркетинг у туризму																2		58			2		58		
14.	Агенцијско-хотелијерско пословање	2		70		60	2	1	68	34	90	2		64		150	2	1	58	29	150	8	2	260	63	450
	Укупно Б:	8		280		60	8	1	272	34	90	16	2	512	64	150	18	1	522	29	150	50	4	1586	127	450
	УКУПНО Б (Т+В):	8		280			9		306			18		576			19		551			54		1713		
	В/ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ (Верска настава или Грађанско васпитање)																									
1.	Верска настава или Грађанско васпитање	1		35			1		34			1		32			1		29			4		130		
	УКУПНО А+Б+В:	33		1155		60	33		1122		90	32		1024		150	32		928		150	120		4229		450

Школске 2016/17 настава, по овом наставном плану (СТАРИ НАСТАВНИ ПЛАН) реализује сесамо у ЧЕТВРТОМ разреду

I. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ

А. Општеобразовни предмети

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Идентичан плану и програму за образовни профил Економски техничар

ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Идентичан плану и програму за образовни профил Економски техничар

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Идентичан плану и програму за образовни профил Економски техничар

ФИЛОЗОФИЈА

(за образовне профиле четворогодишњег образовања)

Циљ и задаци

Циљ наставе овог предмета је да код ученика развије свест о потреби да активно обликују свој и одговорно учествују у јавном животу хумано и демократски оријентисаног друштва, оспособљавајући их да независно критички мисле и просуђују, формирају сопствени поглед на свет који је осетљив на културни контекст, и да се у својим делима и поступцима руководе вредностима истине, добра, правде и лепоте чији смисао и значај откривају у процесу овладавања знањима и вештинама својственим филозофски култивисаној мисли.

Задаци наставе филозофије су да ученици:

- познају методолошку структуру научног и филозофског истраживања и оспособе се за примену критичко-рационалних метода у решавању практичних и теоријских проблема;
- доведу у везу властита мисаона искуства са карактеристичним филозофским проблемима и упознајући различита филозофска становишта стекну свест о сложености и креативној компоненти интелектуалног напора да се проникне у структуру стварности;
- разумеју значај историјског контекста и развојне димензије у настанку филозофских схватања, као и узајамно преплитање културних и интелектуалних традиција у настанку научних теорија и духовних творевина западне културе;
- овладају различитим мисаоним стратегијама и унапреде самостално и критичко суђење кроз анализу и интерпретацију филозофских текстова и реконструкцију филозофских аргумената;
- овладају анализом комплексних питања и идеја зарад формирања властитог погледа на проблеме савременог света;
- разликују сазнајне од вредносних судова и артикулишу властити вредносни систем у суочавању са етичким дилемама и изазовима друштва у коме живе;
- развију осетљивост за социјални и културни контекст, идентитет и разлике, овладају вештинама успешне комуникације, тимског рада и практикују технике за конструктивно решавање конфликата у свакодневном животу;
- преузимају одговорност за сопствене поступке, однос према природном и друштвеном окружењу, и да са успехом учествују у јавном животу друштва;
- унапреде способности за разложно (писмено и усмено) излагање мисаоних садржаја и учешће у расправи на начин који доприноси развијању атмосфере отворености и узајамног уважавања;
- усвоје и практикују интелектуалне врлине, ставове и вредности: интелектуалну отвореност и радозналост, истинољубивост, уважавање сведочанства и аргумента, спремност на аутокритику, толеранцију према разликама у мишљењу и непристрасност у процени властитих и туђих становишта, поступака и постигнућа;
- усвоје целовит приступ образовању који се темељи на међузависности и трансферу знања из различитих области, усаврше методе и технике за поспешивање властитог учења, развијају интересовање за (теоријска) знања, умећа и вештине потребне за даље образовање, индивидуални и професионални развој, и припреме се да у процесу доживотног учења адекватно одговоре на неизвесности и промене у каријери и социјалном статусу.

IV разред

(2 часа недељно)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

1. **Одређење филозофије**
2. **Античка филозофија**
3. **Средњовековна филозофија**
4. **Филозофија новог доба**
5. **Савремена филозофија**

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Развијање (повезаности) знања, вештина, ставова и вредности код ученика погодује тематско и проблемско конципирање наставних садржаја које успоставља смисаоне везе између појмова, чињеница, процедура, као и сродних

садржаја из различитих предмета, и циља на њихову примену у новим образовним контекстима. Настава филозофије има задатак да допринесе развоју општих кључних способности (посебно у области тзв. критичког мишљења), али и да, повратно, посредством оних које су стечене у другим областима (а то су пре свега језичка, читалачка, научна, уметничка писменост) унапреди општу перформансу ученика, подигне ниво њихове интелектуалне и духовне радозналости, оспособи их да феномене анализирају из перспективе различитих научних и уметничких дисциплина и да знања и ставова синтетизују у кохерентан поглед на свет.

Садржаји у оквиру наставних тема нису детаљно разрађени како би се наставницима оставила слобода да их конципирају на различите начине, при том консултујући и друге уџбенике и приручнике, као и материјал који је доступан преко интернета.

Срж наставе филозофије у четвртом разреду треба да чини обезбеђивање креативног, индивидуалног и флексибилног приступа проблемима филозофије у живој размени између наставника и ученика. Увођење у филозофију преко историје филозофије не може тећи линеарно и једнозначно, јер би робовало хронологији на уштрб тражења смисаоних веза у излагању и разумевању филозофске проблематике. Отуда су садржаји предвиђени програмом груписани у теме које одговарају проблемским целинама како би се концентрисано и свестрано истраживали.

Потребно је предвидети сразмерно већи број часова за савлађивање карактеристичних проблема античке филозофије, када се заправо одвија и постепено увођење ученика у филозофска питања, терминологију и начин мишљења. Однос филозофије према религији, науци и уметности умесније је обрађивати у конкретном епохалном контексту средњовековне односно нововековне филозофије, а не у уводним партијама.

Рачунајући са готово извесним тешкоћама које ученици могу имати у разумевању езотеричне проблематике и језика појединих праваца у савременој филозофији, препоручује се да њихово упознавање буде ствар избора и договора ученика и наставника, а да се као обавезни обраде само они концептуални склопови који су на дужи рок и карактеристично одредили мисаони оквир у коме филозофија кореспондира са изазовима наше епохе: 1) логички позитивизам и аналитичка филозофија преко релевантних представника, 2) волунтаризам (Ниче и Шопенхауер), 3) линија: феноменологија (Хусерл) – филозофија егзистенције (Кјеркегор, Јасперс, Хајдегер, Сартр) – филозофска херменеутика.

Растерећење програма од сувишне фактографије треба да се огледа и у селекцији садржаја које нуде уџбеници и оспособљавању ученика да их читају пратећи проблемске везе. Овде су наставници позвани да користе текст-анализу и различите активне, партиципативне и кооперативне методе обучавања у вештини артикулисања филозофских проблема и начина њиховог решавања.

Наиме, остварењу циља и задатака образовања у филозофији може водити само настава у којој је нагласак на проблемском приступу, самосталним и тимским истраживачким задацима који оспособљавају ученике за изградњу властитих стратегија учења и критичко коришћење различитих извора и средстава информисања, у којој се лако и често покреће разговор или расправа, размењују увиди и интегришу свакодневна искуства, ученици подстичу да користе знања стечена и ван школе, уважавају индивидуалне разлике у начину учења и брзини напредовања, избором тема прате и развијају њихова интересовања и пружа помоћ у професионалној оријентацији.

Оцењују се нивои постигнућа у свим знањима, умењима, способностима и вештинама наведеним у циљевима и задацима изучавања предмета, разноврсним методама и инструментима, током свих часова, а не само оних намењених утврђивању или систематизацији, како би оцена уистину имала информативну, мотивациону и оријентациону улогу када је у питању напредовање ученика.

Вреднују се целовити писмени и усмени одговори на постављена питања, али и активност коју ученици испољавају на часу, пре свега спремност на сарадњу и интелектуалну размену у дискусији са другима, кућна припрема за најављну тему часа (нпр. упознавање са текстуалним материјалом, обрада понуђених асимилационих табела, састављање листе кључних појмова и сл.), допринос властитом усавршавању кроз додатно читање препоручене литературе, лично истраживање и прикупљање релевантног материјала, самостална или тимска припрема и презентовање пројектних задатака. Оцени доприносе и испољена спремност да се савладају кључни задаци предмета, исказано интелектуално интересовање за проблеме филозофије (логике), као и способност да се знања, вештине и ставови усвајају и развијају у интеграцији са њиховим овладавањем у другим наставним предметима. Поред редовне усмене размене, препоручује се укључивање писаних радова/есеја и тестова у систематизације градива са циљем да сви ученици (под једнаким околностим и у истом тренутку) демонстрирају познавање заокружених тематских целина, ниво способности да примене метазнања и научене технике филозофске/логичке анализе, евалуирају понуђени материјал, артикулишу одређену филозофску (или личну) позицију и самостално се (ефективно) изразе.

Више нивое постигнућа (прикупљање и обраду материјала, креативну презентацију и флуентно излагање) ученици показују у пројектним радовима које као појединци или у тиму припремају на изабрану тему.

Покретање расправа (или учешће у њима) важан је део усавршавања логичких способности и развијања (артикулације и одбране) личних или колективних вредносних ставова, али и учења како да се толеришу туђи. Иако те компетенције нису циљно и систематски развијане током школовања, њихово укључивање у постигнућа која треба оцењивати свакако ће фокусирати пажњу наставника и ученика на овај кључни сегмент у трансферу филозофских знања на ваннаставне контексте. Сходно томе, треба подстицати учениково суделовање у пригодним дискусијама, дебатама, разјашњењима, анализама текстуалних предложака, логичким обрадама кључних појмова и концепата, формулацији питања и проблема као задатака часа, или различитим формама презентације.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Идентичан плану и програму за образовни профил Економски техничар

МАТЕМАТИКА

Идентичан плану и програму за образовни профил Економски техничар

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

СТРАНИ ЈЕЗИК II

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК
IV разред
(4 часа недељно, 116 часова годишње)

Синтакса реченице.
Зависне реченице (субординација).
Партицип презента у придевској функцији.
Морфологија са синтаксом речничких делова
а) Именичка група
Именице. Именице са два рода.
Одређени члан. Главни случајеви одсуства члана.
Демонстративи у функцији прономена. Појачање са ci и là.
Посесиви у функцији прономена.
Придеви. Место придева уз именицу.
Прилози. Употреба **à, de, en, par, dans** – шира синтакса.
б) Глаголска група
Прилози. Прилошки изрази.
Фонетика
Вежбе из фонетике:
1. Основне самогласничке опозиције:
– **образац** vent/vont vin
– **обрасци** chien/chienne, bon/bonne, paysan/paysanne
2. Фонетске последице аспированог h.
3. Назални вокали у везивању (mon ami, un ami, en allant **насупрот** ancien appartement).
4. Место акцента у француском.
Правопис
Правопис облика предвиђених за овај разред.
ЛЕКСИКА
Неколико хомонимских серија.
ЛЕКСИКОГРАФИЈА
Речници синонима, хомонима, фразеолошки речници

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм другог страног језика намењен је четворогодишњем образовању и васпитању у средњим стручним школама које по плану имају и други страни језик као стручни предмет. Он може бити почетни курс односно наставак учења другог страног језика из основне школе.

Структуру програма чине:
а) захтеви и садржаји који су заједнички за четворогодишње школовање;
б) захтеви и садржаји који су диференцирани према разликама у фонду часова и укупној оријентацији датог типа школе;
– школски писмени задаци;
– језички садржаји (за сваки језик и сваки разред посебно);

Облици наставе

Комуникативна настава страних језика се реализује тако што се примењују различити облици рада као нпр. рад у групама и паровима, рад у пленуму или појединачни уз примену додатних средстава у настави (аудио-визуелних материјала, информационо-технолошких извора, игара, аутентичног материјала, итд.), као и уз примену принципа наставе по задацима (таск-басед лангуаге теацхинг; енсеѓанза пор тареас, хандлунгсориентиертер ФСУ...)

Препоруке за реализацију наставе

У наставном процесу неопходно је ускладити улоге наставника, ученика и наставних средстава. Наставник мора да добро одреди колико времена на часу може да буде потрошено на фронтална излагања и објашњења, фронталне активности као што су питања и одговори (разликујући при том референцијална, демонстративна и тест питања) као и на остале облике рада.

Наставници треба да схвате да су њихови поступци којима одражавају своје ставове и способности најважнији део окружења за учење и усвајање језика. Стога је неопходно да наставник прида значај :
– вештинама подучавања језика струке;
– усклађивању садржаја стручних предмета са садржајима и тематиком страног језика;
– вештинама организовања рада у учионици;
– симулацијама ситуација из свакодневне пословне праксе на страном језику;

– стручном одабиру адекватних текстова и материјала везаних за струку који су усклађени са знањем ученика као и нивоом знања језика;
– способностима да спорводи истраживања праксе и да размишља о свом искуству;
– стиловима подучавања;
– разумевању тестирања, оцењивања и евалуације и способностима за њихово спровођење;
– знањима и способностима да предаје социокултурне садржаје;
– интекултурним ставовима и вештинама;
– способностима за индивидуализацију рада у одељењу у којем наставу похађају типови ученика с различитим способностима за учење;

Ови релевантни квалитети и способности се најбоље развијају када наставник:
– надгледа, прати рад и одржава ред у учионици
– стоји на располагању ученицима и пружа им индивидуалне савете
– преузме улогу супервизора и фацилитатора уважавајући примедбе у вези са њиховим учењем, реагујући на њих и координирајући њихове активности.

Стога се у настсави страних језика препоручују следеће активности којима се гарантује најефикаснија реализација наставног програма, и то су:
– слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом који чита наставник или који ученици чују са звучих записа;
– рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације, итд.);
– мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.);
– дебате и дискусије примерене узрасту (дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему);
– обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате;
– усклађивање Програмом предвиђене граматичке грађе са датим комуникативним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације;
– евалуација (формативна која се спроводи током године и служи усмеравању даљег тока наставе и сумативна на крају године која указује на остварење циљева и задатака) и самоевауација (језички портфолијо) ученичких постигнућа.

Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних него продуктивних вештина јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.

ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА

Циљ и задаци

Циљ наставе предмета Туристичка географија је стицање нових знања из опште туристичке географије и туристичке географије Србије, као и њихово продубљивање и упознавање територијалног размештаја најважнијих туристичких објеката, како би се ученици оспособили за успешан рад у туристичкој привреди.

Задаци наставе овог предмета су:
– стицање знања о одликама туристичких кретања у свету и у нашој земљи и о њиховом утицају на преображај географске средине;
– упознавање повезаности туристичке географије са сродним и комплементарним наукама и наставним предметима;
– упознавање елемената, мотива, фактора и одлика туристичких кретања;
– стицање знања о методама, потребама и могућностима туристичке валоризације природних и антропогених мотива;
– упознавање основних облика матичних и туристичких места и значаја туризма као специфичне спреге између њих, као и упознавање најпознатијих туристичких регија у свету;
– упознавање битних својстава туризма као феномена који има значајну улогу у савременој светској привреди;
– упознавање природних и друштвених основа за развој туризма у нашој земљи;
– упознавање највећих туристичких подручја у нашој земљи, њихових одлика и учешћа у туристичком промету;
– схватање потребе личног учешћа у заштити, обнови и унапређивању квалитета животне средине и значај очувања природе и природних ресурса;
– уочавање значаја туризма као привредне делатности и његовог доприноса општим привредним кретањима у нашој земљи;

– стицање знања о туристичким потенцијалима Србије и њеном месту у односу на друге туристичке земље у свету, као и о проблемима и перспективама даљег развоја ове делатности у нашој земљи;
– стицање знања о природним и антропогеним туристичким ресурсима, њиховим вредностима и о територијалном размештају у земљама ван Србије насељеним Србима;
– упознавање основних облика туристичких регија и места у земљама ван Србије насељеним Србима;
– развијање осећања социјалне припадности и привржености сопственој нацији и култури и активан допринос очувању и неговању националног и културног идентитета;
– развијање толеранције – међусобно уважавање, сарадња и солидарност између припадника различитих социјалних, етничких и културних група и допринос друштвеној кохезији;
– подржавање процеса међународне интеграције наше земље; развијање способности исказивања знања речима, сликом, квантитативно, табеларно, графички и схематски;
– оспособљавање ученика за тимски (групни рад) и групно одлучивање;
– оспособљавање ученика за коришћење различитих извора информација за континуирано образовање и самообразовање.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

ОПШТА ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА
ПРЕДМЕТ И ЗАДАТАК ОПШТЕ ТУРИСТИЧКЕ ГЕОГРАФИЈЕ (2)
ЕЛЕМЕНТИ ТУРИСТИЧКИХ КРЕТАЊА (4)
ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ (11)
САОБРАЋАЈ И ТУРИЗАМ (2)
ФАКТОРИ ТУРИСТИЧКИХ КРЕТАЊА (4)
ОБЛИЦИ ТУРИСТИЧКИХ КРЕТАЊА (4)
ТУРИСТИЧКИ ЛОКАЛИТЕТИ, МЕСТА И РЕГИЈЕ (3)
НАЈВАЖНИЈИ ПРАВЦИ ТУРИСТИЧКИХ КРЕТАЊА (3)
ТУРИСТИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ РЕГИЈЕ СВЕТА (31)

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА СРБИЈЕ
УВОД (2)
ГЕОГРАФСКО – ТУРИСТИЧКИ ПОЛОЖАЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (4)
ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (20)
МАТЕРИЈАЛНА ОСНОВА ТУРИЗМА И ПРОМЕТ ТУРИСТА (6)
ТУРИСТИЧКЕ РЕГИЈЕ И ТУРИСТИЧКИ ЦЕНТРИ СРБИЈЕ (12)
ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА (5)
ПЕРСПЕКТИВЕ РАЗВОЈА ТУРИЗМА У СРБИЈИ (4)
ТУРИСТИЧКЕ РЕГИЈЕ И МЕСТА НАСЕЉЕНА СРБИМА У БИВШИМ ЈУГОСЛОВЕНСКИМ РЕПУБЛИКАМА И ДИЈАСПОРИ (5)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програм туристичке географије представља наставак изучавања географије, а усмерен је на обраду битних садржаја неопходних за занимања у туризму. Градиво је тако конципирано да се у ИИИ разреду обрађују садржаји опште туристичке географије и важније туристичке регије у свету, а у ИВ разреду туристичка географија Србије. То ученицима омогућава стицање теоријских и практичних знања неопходних за успешан рад у угоститељско-туристичкој привреди, као и за наставак школовања.

Ради пружања помоћи наставницима у реализацији програмских садржаја туристичке географије дају се његове битне образовно-васпитне карактеристике.

Веома је значајно да, приликом реализације програма у ИИИ разреду, наставници добро упознају ниво знања из географије са којима ученици долазе из ИИ разреда јер ће то у великој мери олакшати савладавање градива.

Приликом реализације програма опште туристичке географије треба уочити разлику између две врсте наставних тема. Наставне теме – међу којима се истичу: елементи туристичких кретања, врсте и својства туристичких вредности и фактори туристичких кретања – у првом делу програма представљају основу за даље изучавање туристичке географије.

Први део програма треба ученицима излагати и тумачити помоћу одабраних чињеница уз стално подсећање на оне чињенице које су ученици савладали у претходној фази учења.

Други део наставног програма чине теме из регионалне проблематике. У датим оквирима треба дефинисати типове туристичких регија, најважније правце туристичких кретања, најпознатије туристичко-географске регије у свету и проучити различите утицаје кретања на преображај географске фактографије. Исто тако, треба указати на опште законитости туристичког развоја, као и на специфичне појаве и процесе. Ученике треба осамосталити да, уз коришћење одговарајуће литературе, сами долазе до нових сазнања која ће моћи практично да примењују.

Први део програма у IV разреду обухвата изучавање географско-туристичког положаја наше земље, што представља сложену и важну компоненту туристичке валоризације земље у целини, а самим тим и њених туристичких мотива, просторне величине и организације.

Наставна тема Туристичке вредности Србије обухвата обраду природних и антропогених туристичких вредности, које су веома разноврсне по саставу, богатству и атрактивности. Потребно је помоћу ове теме упознати ученике са стањем и перспективама развоја сваког туристичког мотива (ресурса) јер они чине основу за развој туристичке привреде.

При обради ових географских садржаја посебну пажњу треба посветити проблемима заштите и унапређивања животне средине.

Наставна тема Материјална основа туризма и промет туриста у корелацији је са сличним садржајима из стручних предмета, зато ове садржаје треба квалитативно приказати и растеретити их фактографије и статистичких података.

Наставна тема Туристичке регије и туристички центри Србије обухвата обраду туристичких регија и туристичких центара Србије. На бази основних географских показатеља (географског и туристичког положаја, природних одлика, размештаја антропогених мотива, капацитета смештаја, развијености саобраћаја, обима и структуре промета) у нашој земљи издвајају се посебне туристичке регије, у којима туризам има специфичне карактеристике и развојни пут, па из тих разлога туристичке регије и туристичке центре треба детаљно разматрати.

Стечена знања и умећа ученика треба максимално користити приликом реализације наставне теме Туристичка географија завичаја. Препоручују се семинарски радови, видео записи и разни прилози помоћу којих ће ученици кроз групни рад, уз менторство наставника, реализовати ову тему.

Помоћу садржаја наставне теме Перспективе развоја туризма у Србији ученике треба упознати са стањем и перспективама развоја туризма у Србији.

Осма наставна тема обухвата обраду природних и антропогених туристичких регија и места у земљама насељеним Србима ван граница Републике Србије. Ови садржаји првенствено се односе на регије и места у бившим југословенским републикама. Потребно је путем ове теме упознати ученике са стањем и перспективама развоја разноврсних туристичких мотива (ресурса), који чине основу за развој туристичке привреде поменутих регија и места. Потребно је упознати ученике са географско-туристичким везама и односима наше земље са овим и осталим светским регијама, односно местима која су насељена Србима (дијаспора).

У току реализације садржаја програма неопходно је водити рачуна о примени разноврсних наставних метода. У примени било које методе основно је да се обезбеди најефикасније преношење знања и пуна активност ученика. Свакако да избор метода зависи од садржаја наставне јединице, од образовно-васпитних циљева, од степена самосталности ученика, расположивих наставних средстава и материјалних могућности школе (нпр.: трошкови извођења екскурзија, опрема кабинета, могућност праксе и слично). У настави овог предмета неопходно је коришћење географских карата на свим типовима часова и у свим облицима наставног рада. Поред географских карата потребно је користити табеле, дијаграме, схеме, мултимедијална средства и остале дидактичке материјале који доприносе очигледности и трајности знања и умења. Наставу треба подићи на ниво проблемског учења, које представља стицање трајних и продубљених знања, умења и навика. Како се проучавање туристичких кретања и туризма заснива на резултатима бројних научних дисциплина – географије, економије, историје и социологије – од посебног значаја је познавање циља и задатака наставе ових предмета, а посебно наставе географије, историје, историје уметности и стручних предмета из области туризма који су изучавани у претходним разредима. Темељно познавање програма има за циљ рационализацију наставног процеса и остварење циљева наставе туристичке географије.

ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ

Циљ и задаци

Циљ наставе историје уметности је да ученик схвати историјско-уметничку вредност дела, његово настајање у простору и времену као и форму изражавања друштвене, економске и културне особености епохе у којој је настало, да усвоји историјска знања и теоријске поставке као и могућности разумевања туђих искустава у стваралачком раду, што води оспособљавању за успостављање сопствене слике стварности и да схвати уметничко дело као самосвесну сложену структуру и јединствену целину што је услов за упознавање са најзначајнијим уметницима код нас и у свету.

Задаци наставе предмета су:

– упознавање ученика са развојем историје уметности у свету и код нас;
– развијање радних и производних способности неопходних за разна подручја друштвене, привредне и културне делатности;
– формирање моралног лика ученика који треба да постане активни члан друштва;
– развијање љубави према ликовном стваралаштву као универзалном визуелном језику комуникације међу људима;
– подстицање љубави према ликовном наслеђу наших народа и народности као темељу нашег заједничког живота на тлу Србије;
– посете музејима, галеријама и изложбама ради стварања навика неопходних за развој свестрано образоване личности.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

УВОД (2)
УМЕТНОСТ ПРАИСТОРИЈЕ (4)
УМЕТНОСТ СТАРОГ ВЕКА (21)
УМЕТНОСТ СРЕДЊЕГ ВЕКА (14)
СРЕДЊОВЕКОВНА УМЕТНОСТ У СРБИЈИ (12)
УМЕТНОСТ РЕНЕСАНСЕ (11)

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

УВОД (1)
УМЕТНОСТ БАРОКА (14)
УМЕТНОСТ ХВИИИ ВЕКА (8)
УМЕТНОСТ ХИХ ВЕКА (19)
МОДЕРНА УМЕТНОСТ ХХ ВЕКА (10)
САВРЕМЕНА УМЕТНОСТ (6)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Природа предмета захтева поред вербалног изношења градива и презентацију илустрованог материјала. При том треба настојати да се ученици укључе у анализу уметничких стилова и дела, уз ненаметљиву помоћ наставника.

У реализацији програма, поред објашњења разлога настанка и престанка одређених уметничких схватања у датој епохи, потребно је извршити формалну анализу главних дела епохе уз помињање неопходних биографских података и чињеница.

Ученике треба уводити у самостално коришћење стручне литературе из историје уметности.

У складу са градивом које се обрађује, наставник треба да организује посете одговарајућим музејима, галеријама и споменицима културе.

У раду би требало користити сва савремена наставна средства: епидијаскоп, дијапројектор, видео бимове за разне презентације, ДВД– је, Интернет и сл.

Имена уметника, школа, епоха нису наведена као обавезна, већ само као први предлог који би требало да означи појединца, школу итд, на чијем се делу најједноставније илуструје одговарајући садржај. С обзиром на то да би у свему томе анализе уметничког дела требало да заузму знатан део времена на часу, управо слободан избор примера из историје уметности, који самом наставнику највише одговарају, не само што је препоручљив него је и пресудан за успех наставе.

Садржаји програма се тако организују да се од укупног броја часова који је предвиђен за неку целину издваја око 70 % за обраду новог градива и око 30 % за утврђивање, вежбање и сл.

НАПОМЕНА: нарочито обратити пажњу на аналогије између средњовековне и ренесансне уметности, кроз које ученици треба да схвате радикални прекид са средњовековним стваралаштвом и спровођење нове уметности базиране на научним основама.

СПОЉНОТРГОВИНСКО И ДЕВИЗНО ПОСЛОВАЊЕ

Циљ и задаци

Циљ наставе предмета је да ученицима пружи уводна општа и специфична знања из проблематике спољнотрговинског и девизног пословања, посебно о карактеристикама и пракси српског спољнотрговинског и девизног система и политике.

Задаци наставе предмета су:

– усвајање основних појмова и терминологије из области спољнотрговинског пословања;
– упознавање праксе и основних карактеристика нашег спољнотрговинског и девизног система;
– упознавање и овладавање техником послова у спољној трговини;
– оспособљавање за обављање елементарних спољнотрговинских послова;
– упознавање девизног система и девизног тржишта Србије и стицање знања из ове области.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

СПОЉНОТРГОВИНСКИ СИСТЕМ (6)
ТЕХНИКА ПОСЛОВАЊА У СПОЉНОЈ ТРГОВИНИ (8)
СПОЉНОТРГОВИНСКИ ПОСЛОВИ (10)
ДЕВИЗНИ СИСТЕМ И ДЕВИЗНО ТРЖИШТЕ СРБИЈЕ (8)
ОСНОВНИ ПОЈМОВИ И КАТЕГОРИЈЕ ДЕВИЗНОГ ПОСЛОВАЊА (8)
ПЛАТНИ БИЛАНС И ЊЕГОВА РАВНОТЕЖА (6)
ИНСТРУМЕНТИ ПЛАЋАЊА СА ИНОСТРАНСТВОМ (12)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програм предмета обухвата скуп елементарних, општих и специфичних знања из области спољнотрговинског пословања. Садржаји предмета обухватају сва битна питања спољне трговине и девизног пословања – у складу са постојећим позитивним регулисањем ове области.

У процесу обраде наставних садржаја ученицима треба посебно указати на то да су у свакој отвореној националној економији институционалне претпоставке и практична решења у спољнотрговинском девизном систему доминантно значајни за функционисање привредног система и конципирање и реализацију циљева текуће и спољне политике. Излагање садржаја треба да буде илустровано конкретним примерима из наше спољнотрговинске праксе.

Како овај програм садржи велики број стручних појмова и термина, неопходно их је адекватно дефинисати и објаснити ученицима уз консултовање одговарајућих уџбеника, енциклопедија, лексикона и приручника. Упутно је користити и сва расположива наставна средства: шеме, табеле, обрасце уговора и другу документацију. Било би корисно организовати и предавања професора са виших школа и факултета, као и афирмисаних стручњака из спољнотрговинских организација и пословних банака, који би својим учешћем додатно мотивисали ученике да што успешније савладају постављени програм.

У оквиру прве наставне теме, поред детаљних објашњења, појмова и основних карактеристика спољне трговине, потребно је образложити развој и карактеристике спољнотрговинског система Србије. Посебну пажњу поклонити објашњењу садашњег спољнотрговинског система (Закон о спољнотрговинском пословању).

Технику пословања у спољној трговини исказати елементарно, указујући на развој и карактеристике спољнотрговинске мреже, специфичности међународних мрежа, успостављање веза између домаћег и страног тржишта, припремних радњи у купопродајном послу, цена у спољнотрговинском послу и спољнотрговинска калкулација.

При излагању наставне тематике везане за спољнотрговинске послове, поред обраде предрадњи извршења ликвидације и анализе резултата извозног/увозног посла, посебно објаснити, у кратким размерама, специјалне спољнотрговинске послове (компензациони послови, везани послови, транспортни послови, транзитни послови итд.). Као посебну наставну јединицу, што садржајније изложити туристичке послове са иностранством због потпунијег стицања знања ученика о угоститељско-туристичком подручју рада. Истаћи значај преговарања у спољнотрговинском послу, организовању спољнотрговинских операција и учесника у спољнотрговинском послу. Примена електронске технологије и ризици у спољнотрговинском пословању јесу неопходност наступа на међународном тржишту – кроз адекватну спољнотрговинску политику.

У оквиру наставне теме везане за девизни систем и девизно тржиште, девизне послове обрадити у складу са карактеристикама периода у развоју девизног система. Као посебну наставну јединицу потребно је изложити јединствено девизно тржиште и курс динара, основе институције девизног пословања (централна банка и пословне банке овлашћене за девизно пословање) и девизну контролу .

При излагању наставне тематике везане за основне појмове и категорије девизног пословања, потребно је истаћи следећа питања: реалан и равнотежан девизни курс, флексибилни девизни курс, депресијација (девалвација) и апресијација (ревалвација), појам и врсте конвертибилности и валута итд. Посебан акценат ставити на објашњење појмова валуте, валутног система, девиза, девизног тржишта и девизне резерве.

Платнобилансну проблематику треба изложити на нивоу информисаности, почевши од појма и структуре платног биланса, преко врсте биланса за иностранство до узрока настанка неравнотеже и метода којима се коригује дефицит платног биланса. Инструменте плаћања са иностранством приказати помоћу међународних система – по робном и неробном основу, односно плаћања путем компензације, клиринга и конвертибилног начина плаћања. Појединачне наведене инструменте (меница, чек, кредитна картица) обрадити елементарно.

Од укупног годишњег фонда часова за обраду нових садржаја предвидети 70 % часова, а за утврђивање, обнављање и проверу 30% часова.

ПРАВО

Циљ и задаци:

Циљ наставе предмета је да ученици стекну основна знања из области правног регулисања промета робе и вршења услуга у тржишној привреди у различитим облицима својинских односа, као и о кретању капитала и правном промету у угоститељско-туристичкој привреди.

Задаци наставе предмета су:

– стицање основних знања о праву;
– упознавање основних појмова и института облигационог права ради разумевања и примене у пракси;
– указивање на значај и обавезу сталног праћења позитивних прописа и њихове примене у пракси;
– оспособљавање ученика за самостално припремање неопходних елемената који чине саставне делове појединих врста уговора.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

ОПШТА ЗНАЊА О ПРАВУ (4)
ПРАВНИ ПРОМЕТ (2)
ОБЈЕКТИ ПРАВНОГ ПРОМЕТА (2)
ПРАВНИ ПОСЛОВИ (3)
О УГОВОРИМА УОПШТЕ (7)
УГОВОР О ПРОДАЈИ (7)
УГОВОРИ О ПРЕВОЗУ (5)
УСКЛАДИШТЕЊЕ (4)
УГОВОР О ОТПРЕМАЊУ (ШПЕДИЦИЈИ) (3)
УГОВОР О АНГАЖОВАЊУ УГОСТИТЕЉСКИХ КАПАЦИТЕТА (4)
УГОВОР О ОСИГУРАЊУ (6)
БАНКАРСКИ НОВЧАНИ ДЕПОЗИТИ (6)
УГОВОР О КРЕДИТУ (2)
АКРЕДИТИВИ (3)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Наставни предмет Право заступљен је у наставном плану са свега два часа недељно, али и са великим амбицијама да ученике оспособи за вршење веома одговорних и деликатних послова и задатака у будућем занимању. Реализација тог циља захтева од наставника изузетан напор и велико ангажовање у припреми наставе. Да би успешно обављали радне задатке у будућем занимању, потребно је да ученици стекну извесна знања из правне науке пошто о томе нису учили у претходном образовању.

Нарочита пажња мора се посветити практичној примени стечених теоријских знања – на конкретним примерима у пракси. Неопходно је да наставник увек илуструје своја излагања одговарајућим примерима: уговорима о продаји, о превозу, ускладиштењу, отпремању, кредиту, осигурању и др.

Туристички техничари посебну пажњу треба да посвете уговорима о ангажовању угоститељских капацитета.

У настави овог предмета, да би се избегла монотонија, треба користити и очигледна средства: шеме, слајдове, приказе конкретних примера уговора, позитивне прописе и др.

У реализацији нових наставних садржаја треба се увек ослањати и на већ стечена знања. У раду са ученицима треба користити и монолошку и дијалошку методу рада, наводити ученике да повезују стечена знања из других сродних предмета и настојати да се постављањем одређених проблема, које ученици могу да решавају самостално или уз помоћ наставника, код њих развија способност логичког расуђивања.

Минимални ниво знања ученика за позитивну оцену је разумевање основних правних појмова и неопходних института са којима ће се ученици сретати у будућем раду. За вишу оцену неопходна је способност ученика да успешно практично примене стечена теоријска знања. Сви ученици треба да савладају технику уобличавања форме уговора – да самостално припреме елементе за поједине врсте уговора.

Ученицима је довољно да користе уџбеник, а наставник за припрему часа треба да савлада теорију облигационог права и да прати све позитивне прописе из ове области, а по могућности и најновија достигнућа у привредноразвијеним земљама света.

ЕКОНОМИКА ТУРИЗМА

Циљ и задаци:

Циљ наставе предмета је стицање теоријских основа економике туризма и примене теоријских знања у анализи развоја туризма.

Задаци наставе:

– упознавање са основним економским категоријама туризма;
– стицање стручних знања за одређено занимање у туристичкој привреди;
– стицање теоријских и стручних знања потребних за даље школовање;
– указивање на значај и даље перспективе развоја туризма у нашој земљи;
– стицање знања о туризму као привредној активности која даје значајне економске ефекте;
– развијање интересовања код ученика за економска и организациона питања у области туризма, као и за сагледавање целине туристичке привредне делатности.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

ЕКОНОМИКА ТУРИЗМА КАО НАУЧНА ДИСЦИПЛИНА (4)
САОБРАЋАЈ КАО ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИК ПРУЖАЊА ТУРИСТИЧКИХ УСЛУГА (4)
УГОСТИТЕЉСТВО КАО ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИК ТУРИСТИЧКИХ УСЛУГА (4)
ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИЦИ ПОСРЕДОВАЊА У ТУРИЗМУ (6)
ОСТАЛЕ ДЕЛАТНОСТИ КАО ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИК ТУРИСТИЧКИХ УСЛУГА (4)
ТУРИСТИЧКО ТРЖИШТЕ (6)
ТУРИСТИЧКА ПРОПАГАНДА И ИНФОРМАТИВНА СЛУЖБА (4)
ОСНОВЕ ПЛАНИРАЊА У ТУРИЗМУ (4)
ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ РАЗВОЈА ТУРИЗМА И ТУРИСТИЧКЕ ПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ (10)
АНИМАЦИЈА У ТУРИЗМУ (4)
ПЕРСПЕКТИВЕ И СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ТУРИЗМА СРБИЈЕ (8)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржаји програма су тако конципирани да омогућавају ученицима постепени увид и улазак у проблематику економије и организације туризма. За ученике је посебно битно да усвоје основне појмове и терминологију.

У уводним излагањима треба објаснити појам туризма као привредне делатности. То је кључно за разумевање целокупне материје из овог предмета. При том треба полазити од поставке да је привредна активност у области туризма везана за функционисање једног броја привредних делатности (угоститељства, туристичких агенција, саобраћаја и др.), односно битно је објаснити да се туризам као привредна делатност јавља условно, тј. да га у ствари чине конкретне привредне делатности које се јављају у процесу непосредног пружања услуга домаћим и страним посетиоцима.

У разматрању појединих организационих облика пружања туристичких услуга треба максимално користити већ стечена знања ученика из претходног школовања и из других предмета. Када је реч нпр. о угоститељству, саобраћају и туристичким агенцијама, неопходно их је третирати као основне туристичке делатности. У наставној јединици

туристичке агенције посебно указати на тенденције организовања агенције у савременим условима, тј. настајање великих организатора путовања.

С обзиром на друштвену и државну организацију туризма, важно је указати на принципе деловања одговарајућих организација и органа (иницијативне и рецептивне друштвене туристичке организације и принципе на којима се заснива њихов рад, непосредни и посредни органи за туризам). Неопходно је дефинисати туристичку политику и њене основе и повезати је са улогом државе, али и са делатношћу друштвених туристичких организација.

Веома је значајно да ученици појмовно схвате туристичко тржиште, при чему је исто тако значајно и уочавање његових карактеристика (специфичности). У анализи карактеристика туристичке тражње и понуде акценат ставити на њихову еластичност/нееластичност и детаљнијом обрадом извести ставове којима ће се објаснити односи на туристичком тржишту – из тога произилази и значај истраживања туристичког тржишта. Његов садржај огледа се у истраживању тражње, адекватности понуде, цена и свих облика којима се подстиче и унапређује развој туризма (промоција, продаја, организација итд.). Код метода истраживања у основи треба поћи од њихове поделе засноване пре свега на психологији.

Неопходно је објаснити хетерогеност структуре туризма осталих делатности (трговина, занатство, комунална инфраструктура) као организационог облика у пружању туристичких услуга.

У дефинисању појма, врсте и средстава туристичке пропаганде потребно је поћи од њене улоге као инструмента маркетинга и успоставити адекватну везу са одговарајућим садржајима предмета маркетинга у туризму. Као основа планирања туристичке пропаганде, акценат ставити на поступак којим се дефинишу дугорочне стратегијске основе планирања (анализа тржишта, утврђивање циља, утврђивање потребних средстава, времена када ће се пропагандне поруке емитовати). Неопходно је да ученици схвате значај туристичке информације.

У систему функционисање туризма и његовог резултата на тржишту, јако је битно приказати основе планирања, туристичку политику туризма као сложеног система.

Посебно обрадити поглавље које се односи на основне карактеристике развоја туризма и туристичке привреде (туристички промет, потрошњу, платни биланс).

У циљу бољег објашњења туризма као привредне делатности, освежити наставни предмет кроз анимације у туризму, његову технику, комуникацију, врсте и облике.

У последњим поглављима систематизовати претходно усвојене садржаје и применити на развој туризма и туристичку привредну делатност у нашој земљи.

Неопходно је сагледати карактеристике иностране и домаће туристичке тражње (остварени туристички промет, сезонска концентрација, усмереност ка појединим врстама туристичких места, девизни прилив и просечна дневна потрошња, структура потрошње у односу на поједине врсте услуга итд.). Са становишта понуде, посебно обрадити саобраћајне услове (изграђеност саобраћаја и саобраћајница у појединим видовима саобраћаја, квалитет услуга у нашем саобраћају итд.) и угоститељске смештајне капацитете (број лежаја, учешће основних и комплементарних капацитета, структура основних капацитета, структура хотелских капацитета, степен искоришћености капацитета – зависно од фактора који га условљавају итд.). Код директних и индиректних утицаја детаљније објаснити шта туризам значи за целокупан привредни развој Србије (учешће у друштвеном производу и националном дохотку, утицај на бржи развој неразвијених подручја, утицај на запосленост, утицај на делатности ван туристичке привреде, мултипликовани ефекти потрошње страних туриста итд.). Посебан акценат ставити на место и улогу туризма у платном билансу Србије – ту, пре свега, указати на значај туризма у извозу и на његове велике предности у односу на класичан робни извоз. На крају је потребно указати и на перспективе и стратегије развоја туризма, односно на употребне активности којима ће се остварити даљи развој ове значајне привредне делатности. У оквиру тога истаћи развојну и кадровску политику, значај квалитета, туристичке медицине, финансирање и ефикасност улагања у развој туризма.

При остваривању програма могуће је мењати редослед тема – у зависности од потребе стручних образложења и ради лакшег извођења наставе, тј. повезивања појединих делова наставних садржаја.

Од укупног годишњег фонда часова за обраду нових садржаја предвидети 70% часова, а за утврђивање, обнављање и проверу 30% часова.

У настави користити сва расположива наставна средства (шеме, графиконе итд.).

МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ

Циљ и задаци:

Циљ наставе предмета је да пружи основна знања о маркетингу као пословној концепцији, филозофији понашања, друштвено-економском процесу и да истакне важност примене маркетинга код субјеката који креирају туристичку политику а и оспособи ученике за примену маркетинга у туризму.

Задаци наставе предмета су:

– упознавање појма маркетинга и његово дефинисање;

– дефинисање информационог система у маркетингу и значај примене савремене компјутерске технологије у пословању на туристичком тржишту;

– појединачно упознавање инструмената пословне и туристичке политике;

– указивање на значај управљања маркетингом у туризму и неопходност примене стратегијског планирања и интегралног маркетинга;

– разумевање маркетинга као тржишног понашања предузећа (туристичких и других) која у фокус своје пажње стављају задовољавање жеља и потреба потрошача те, уз заједничко обухватање маркетиншких активности, остварују одговарајуће резултате (добит).

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ МАРКЕТИНГА У ТУРИЗМУ (7)
НЕОПХОДНОСТИ ПРИМЕНЕ МАРКЕТИНГА У ТУРИЗМУ (8)
МАРКЕТИНГ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМИ (МИС) (8)
ПОНАШАЊЕ ПОТРОШАЧА У ПРОЦЕСУ КУПОВИНЕ (4)
ИНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНШКОГ СПЛЕТА У ТУРИЗМУ (23)
УЛОГА МАРКЕТИНГА У СТРАТЕШКОМ ПЛАНИРАЊУ (6)
РАЗВОЈ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА СА ПОТРОШАЧИМА (4)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржаји програма предмета Маркетинг у туризму дати су у виду наставних целина. За сваку наставну целину дат је оријентациони број часова, који наставнику може да послужи као оријентација у погледу обима и дубине излагања материје.

Маркетинг треба објаснити као тржишно усмерену концепцију понашања предузећа, али и као могућност лакшег процеса размена у укупном процесу друштвене репродукције. Треба објаснити фазе развоја маркетинга.

Имајући у виду специфичности туристичког друштва (које су ученици упознали у оквиру предмета основи туризма и угоститељства), наставник треба да потенцира логичност примене маркетинга у овој делатности. На примеру туристичких предузећа (хотелијерска, саобраћајна, туристичке агенције), као и на изабраним макронивоима (локални, регионални, национални), неопходно је показати значај окренутости ка потрошачима и слабости производне оријентације у данашњим условима.

Посебно поглавље је посвећено информационом систему у маркетингу. Ученици треба да схвате да без правог ширења информација (екстерног и интерног карактера) нема праве оријентације, било предузећа, било уже или шире територије на којој се развија туризам. Посебно је значајно да се укаже на значај савремене (компјутеризоване) информационе технологије.

Инструментима маркетиншког сплета посвећена је посебна пажња. Истакнута су четири основна инструмента: производ, цена, промоција и канали продаје. Потребно је дефинисати сваки од њих и указати на његове специфичности у туризму, те да ученици разумеју концепт сплета генерално – у туризму посебно. Пажњу треба посветити: асортиману и квалитету туристичког производа**,** факторима и креирању политике цена, значају пропаганде у промоционом сплету, структури канала продаје, као и међузависностима инструмената.

Последња два поглавља обухватају аспект управљања маркетингом. Наставник треба да истакне значај маркетинг – планирања (стратегијског посебно) и на различитим примерима да објасни организовање туризма на основама интегралног обухвата различитих маркетиншких функција и активности (истраживања тржишта, планирање производа, набавка и сл.).

Обавезе наставника:

– омогућити посете туристичким предузећима која успешно примењују ову концепцију;
– упознати ученике са могућностима коришћења допунске литературе (часописи);
– сарађивати са професорима високих школа и факултета који изучавају маркетинг, а ради лакшег усвајања и популаризације концепције маркетинга.

За обраду нових тема треба предвидети око 70% од укупног годишњег фонда часова, а за утврђивање, обнављање и проверавање градива предвидети око 30%.

АГЕНЦИЈСКО – ХОТЕЛИЈЕРСКО ПОСЛОВАЊЕ

Циљ и задаци

Циљ предмета је стицање елементарних знања из области агенцијско и хотелијерског пословања, са намером да ученици њиме сигурно владају и припремају се за самостално извршење послова и радних задатака у туристичким агенцијама, хотелима и другим угоститељским пословним јединицама за смештај.

Задаци предмета су:

– усвајање основних појмова како би се њима сигурно и успешно служили у обављању послова и даљем школовању;
– упознавање значаја и улоге туристичке агенције и хотелијерства у развоју туризма наше земље и света;
– упознавање свих најважнијих пословних аспеката у туристичким агенцијама и хотелским предузећима;
– оспособљавање ученика за компаративни приступ у анализи и приступу од општег ка посебном (свет и Србија);
– упознавање основних карактеристика агенцијске делатности и хотелијерства као привредне делатности, њиховог настанка и развоја и међузависности са развојем туризма у свету и код нас;
– оспособљавање ученика да практично обављају радне задатке и операције (нпр. прављење конкретног туристичког аранжмана, закључивање конкретног уговора, књижења, фактурисања, формирање и израда документације итд.);
– развијање пословног духа, развијање етичког и одговорног става према клијентима и пословању уопште;
– упознавања ученика са средствима пословања у туристичкој агенцији, као и инструментима пословања;
– упознавање ученика са електронским пословањем у хотелијерству, за регистровање пословних промена;
– детаљно упознавање конкретних проблема као и различитих случајева из праксе туристичких агенција и хотелских предузећа и стицање способности да се проблеми разреше.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV разред

(2 + 1 час недељно, 58 + 29 часова годишње + 150 часова у блоку)

А) АГЕНЦИЈСКО ПОСЛОВАЊЕ

ТУРИСТИЧКИ АРАНЖМАН (16)
ТУРОПЕРАТОРСКИ ПОСЛОВИ (4)
ТУРИСТИЧКА ДЕСТИНАЦИЈА (3)
САДРЖАЈ РАДА ПОСЛОВНИЦА ТУРИСТИЧКИХ АГЕНЦИЈА (9)
СТРАТЕГИЈА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ТУРИСТИЧКИХ АГЕНЦИЈА (3)

Б) ХОТЕЛИЈЕРСКО ПОСЛОВАЊЕ

ОДГОВОРНОСТ У ХОТЕЛИЈЕРСТВУ (6)
ОСИГУРАЊЕ У ХОТЕЛИЈЕРСТВУ (4)
ПРАВНА ОСНОВА ПОСЛОВАЊА У ХОТЕЛИЈЕРСТВУ (4)
РАЗВОЈНА ПОЛИТИКА ХОТЕЛСКОГ ПРЕДУЗЕЋА (9)

ВЕЖБЕ

(1 час недељно, 29 часова годишње)

– Туристички аранжман (практични примери, документација која прати) – теренска настава: Упознавање појединих врста туристичких аранжмана (конкретни примери). Постављање туристичког аранжмана утврђивањем битних елемената (итинерер, превозно средство, временско трајање аранжмана, распоред времена у току путовања, обим и квалитет туристичких услуга, број учесника путовања).
– Састављање калкулације туристичког аранжмана ради формирања цена аранжмана по путнику. Калкулација трошкова пружалаца услуга. Нето цена туристичког аранжмана. Калкулација фиксних трошкова туристичке агенције. Бруто цена туристичког аранжмана.
– Утврђивање разлике у цени. Организација продаје туристичког аранжмана – продајне мреже.
– Попуњавање образаца: пријава за путовање и потврда (признаница) о извршеној пријави за одређени аранжман. Информативни материјал у вези са програмима туристичке агенције (Приручник продаје). Коришћење графичких илустрација и фотоса при изради презентације туристичког аранжмана.
– Упознавање вођења букинг листе и технике рада при постојању система централног букинга и алотманског букинга. Начин вођења букинга (класично вођење букинга путем листе коју воде радници туристичке агенције запослени на овим пословима; вођење букинга преко система за аутоматску обраду података – рачунару. Састављање листе путника (списак учесника у путовању) на основу букинг листе. Сачињавање руминг-листе путника. Упознавање са флајт листом.
– Поступак обрачуна туристичког аранжмана на конкретном примеру. Туристички аранжмана у Закону о облигационим односима. Обавезе туристичке агенције-организатора путовања из уговора о организовању путовања. Обавезе путника, посебна права и обавезе уговорних страна, посреднички уговор о путовању.
– Упознавање документације при извршавању послова мењања новца (курсна листа и др.)
– Техника и начин изнајмљивања аутомобила.
– Упознавање документације која се везује за извршавање финансијско-рачуноводствених и планских послова у туристичкој агенцији.
– Пословно дописивање хотелијера (кореспонденција) са пословним партнерима. Пословна писма која се шаљу партнерима из различитих повода.
– Упознавање врста одговорности у хотелијерству на конкретним примерима. Упознавање врста осигурања у хотелијерству на конкретним примерима. (уговори о осигурању)
– Проучавање и усвајање прописа који се односе на пословање у хотелијерству.
– Закон о угоститељсткој делатности.
– Закон о туристичком посредовању – агенцијској делатности делатности.
– Правилник о категоризацији и класификацији објеката у угоститељству.
– Правилник о хигијенско техничкој заштити на раду
– Проучавање начела развојне политике хотела.
– Проучавање ставова хотела: о тржишту на које ће се оријентисати; о технологији процеса рада и пословања на којој ће базирати обављање својих услуга; о елементима на којима ће градити своју будућу конкурентску позицију; о начинима финансирања и сл.

ПРАКТИЧНА НАСТАВА У БЛОКУ

(150 часова годишње)

А) ТЕХНИКА ПОСЛОВАЊА У ТУРИСТИЧКИМ АГЕНЦИЈАМА (75)

Класификација туристичких аранжмана у туристичкој агенцији. Послови туристичке агенције који претходе изради туристичког аранжмана. Конкретан пример постављања одређеног туристичког аранжмана утврђивањем битних елемената аранжмана. Значај броја учесника путовања као једној од елемената у туристичког аранжмана.
Мерила за процену пословног бонитета уговорних партнера туристичке агенције.
Калкулација цене туристичког аранжмана на конкретном примеру.
Начин презентовања туристичког аранжмана на тржишту. Пропагандна средства и медији које користи туристичка агенција ради пласмана туристичког аранжмана. Начин обављања директне, односно индиректне продаје туристичког аранжмана. Послови туристичке агенције у временском интервалу када је закључила пријем пријава туриста и почетка извођења туристичког аранжмана (евидентирање учесника – букинг листа, обезбеђење пасоша и виза – за путовања у

иностранство, израда руминг-листе, обезбеђивање превозних докумената, одређивање превозних докумената, одређивање вође пута, испостављање ваучера, достављање докумената пословним партнерима, евиденције и књижења). Обавезе агенције по основним елементима аранжмана. Начин обрачуна са пословним партнерима. Израчунавање укупног прихода по једном аранжману.
Упознавање послова и радних задатака који се везују за финансијско-рачуноводствену службу туристичке агенције.
Упознавање са планским активностима у туристичкој агенцији. Временски планови туристичке агенције.
Б) ТЕХНИКА ПОСЛОВАЊА У ХОТЕЛИМА (75)
Увежбавање пословне технике на одређеним радним местима у оквиру сектора за смештај односно сектора за услуге хотела.
Упознавање пословних обичаја (узансе) у односима хотела и туристичких агенција. Примена пословних обичаја на плану унутрашњег промета између хотела и туристичких агенција. Примена пословних обичаја на плану унутрашњег промета између хотела и туристичких агенција (Посебне узансе у угоститељству). Примена пословних обичаја на међународном плану између хотела и туристичких агенција (Међународна конвенција између FUAAV и AIH), FUAAV = Међународно удружење туристичких агенција; AIH = Међународно хотелско удружење.
Упознавање са постојећим прописима из области хотелијерства и њиховом применом у процесу пословања.
Упознавање са основним чиниоцима успешности пословања у хотелијерству: HUMAN RELATIONS (позитивни међуљудски односи), LABOR RELATIONS (позитиван однос према раду) и PUBLIC RELATIONS делатност која усклађује све радње од утицаја на стварање позитивног „имиџа”, односно повољне слике хотела).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програм овог предмета обухвата две различите и велике привредне делатности које су спојене бројним технолошким и економским нитима, а заједничку основу им чине туристичка путовања.

Најважније је да се у овом предмету у сва четири разреда, излагања и сви облици наставе максимално оријентишу ка пракси и практичним решењима. Стога, при излагању садржаја треба користити примере из праксе који ће поткрепити поједине ставове, дефиниције, поделе и објашњења. Тиме се истовремено врши припрема ученика за праксу у агенцијама и хотелима и уопште, за њихов каснији практичан рад,

Уз употребу свих расположивих наставних средстава пожељно је користити и разне информације које се налазе свакодневно у средствима јавног информисања, а чије би коментарисање на часу ученицима олакшало разумевање и савладавање градива. Било би веома корисно и пожељно да се на неким часовима појаве и одговарајући стручњаци из наших агенција и хотела, који би на једноставан и ученицима разумљив начин коментарисали поједине садржаје овог програма и то на практичним примерима.

У остваривању програма наставници треба да стално буду актуални у излагањима и да прате и преносе збивања из привредне праксе агенцијске делатности и хотелијерства – допуњавајући новим подацима.

Део садржаја програма наставе у блоку реализоваће се кроз самосталне пројекте ученика:
1. Креирање и организовање излета.
2. Посета туристичким манифестацијама.
3. Израда индивидуалних пројеката у вези са растом и развојем туристичких агенција и хотела.
4. Израда туристичког аранжмана по избору ученика по итинереру који би могао бити значајан за то подручје.

Програм реализовати у туристичким агенцијама, хотелима туристичкој организацији и кроз стручна путовања, где ће ученици бити укључени у све фазе припреме и реализације садржаја програма. Оваквим начином рада ученици ће непосредно овладати процесом рада у туристичким агенцијама и хотелима.

У првом разреду један дан блок наставе посветити реализацији излета у оквиру разгледања града у пратњи локалног водича, како би ученици уочили разлику у начину презентације у музеју, на локалитету, у превозном средству идр.

У другом разреду један дан блок наставе посветити реализацији излета у оквиру сопствених превозних послова туристичке агенције, а један дан блок наставе посети хотелима виших категорија, ради упознавања са савременом технологијом пословања.

У трећем разреду један дан блок наставе посветити посети најближем цивилном аеродрому, а један дан посети сродној школи у време одржавања туристичких манифестација.

Као примере из праксе који ће поткрепити поједине ставове, дефиниције, поделе и објашњења обрадити:
– Особље туристичке агенције – упознавање са дужностима особља туристичке агенције, попуњавање обрасца. Легитимација туристичког водича и обавештења којим представник туристичке агенције дочекује туристе у хотелу – конкретни примери.
– Уговор о организовању путовања и посреднички уговор: попуњавање образаца типских уговора.
– Упознавање са обрасцима за обављање пословања у туристичкој агенцији-обрасци које издају и штампају туристичке агенције и обрасци које издају пословни партнери-конкретни примери.
– Мењачки послови, конкретни примери.
– Рент-а цар, упознавање са обрасцима – конкретни примери.
– Ред вожње, железнички ред вожње – конкретни примери.
– Аутобуски ред вожње – конкретни примери. Ред летења конкретни примери за домаћи и међународни саобраћај.
– Технологија рада ваучером.
– Технологија рада туристичким чеком и кредитном картом.
– Формирање базе матичних података – објекти, собе, типови соба, услуге, начин плаћања, комитенти, државе и држављанства, путне исправе, визе, документа, разлог боравка.

– Резервације – букинг хотела за госте који резервишу собу у хотелу – пријем резервација, издвање резервација, статус соба по резервацијама, доласци по резервацијама.
– Предрачун – издавање предрачуна за госте који врше резервацију услуга у хотелу.
– Рецепција – праћење госта од његовог доласка до његовог одласка – долазак госта по резервацијама, долазак госта без резервација, пријем госта на рецепцији.
– Отварање рачуна
– Замена собе, сторнирање рачуна госта, наплата рачуна госта, затварање рачуна госта, журнал, статус свих соба у хотелу, слободне собе у хотелу, извештај за ресторан за госте у хотелу, стање извршених уплата гостију у хотелу, пост оффице хотела.
– Рачун госта за све пружене услуге у хотелу – појединачни рачун по пруженим хотелским услугама, појединачни рачун са обрачунатим ПДВ-ом, појединачни рачун за књиговодство са обрачунатим ПДВ-ом (хотелске услуге исказане за смештај, храну и пиће) Збирни рачун по купцу, збирни рачун по пруженим хотелским услугама, збирни рачун са списком гостију и њихових услуга са обрачунатим ПДВ-ом. Сторнирање рачуна-поступак.
– Дневни пазар рецепције – пазар смене, примопредаја пазара.
– Књига гостију – пријава домаћих гостију, пријава страних гостију, књига домаћих гостију, књига страних гостију, пријава боравишта
– Контрола наплате рачуна – евидентирање рачуна који се плаћају вирмански, извештај (смештај, кухиња, шанк), боравишна такса, осигурање, телефон
– Статистички подаци који прате искоришћеност капацитета објекта – број посетилаца, ноћења и вредност ноћења, домаћи гости, страни гости, проценат искоришћености капацитета објекта.
– Мониторинг рада рецепције.
– Калкулација цене смештаја – конкретни примери. Калкулација цене исхране – конкретни примери. Калкулација цене пића – конкретни примери. Обрачунавање марже – конкретни примери.
– Израчунавање степена искоришћености хотела – конкретни примери.
– Утврђивање и распоређивање укупног прихода и добити – конкретни примери.

У четвртом разреду три дана блок наставе посветити организацији и извођењу једног туристичког аранжмана као самосталног пројекта ученика који би могао бити значајан и за то подручје. Током блок наставе са ученицима радити на осмишљавању индивидуалних пројеката у вези са растом и развојем туристичких агенција и хотела на конкретном подручју.

Од годишњег фонда часова за овај предмет у сва четири разреда треба предвидети 70% за предавања, а 30 % за утврђивање, обнављање и проверу.

ВЕРСКА НАСТАВА

Идентичан плану и програму за образовни профил Гимназија општи тип

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

(за образовне профиле четворогодишњег образовања у свим подручјима рада)

Циљ и задаци

Циљ предмета је да се кроз стицање знања, овладавање вештинама, формирање ставова и система вредности допринесе оспособљавању ученика за компетентан, одговоран и ангажован живот у хуманом и демократски уређеном друштву утемељеном на основним људским вредностима, поштовању људских и грађанских права, у коме се уважава различитост, остварује солидарност и брига за друге.

Задаци наставе грађанског васпитања су да ученици:

- стекну знања о функционисању демократски уређеног друштва, улози грађанина, документима и институцијама које доприносе владавини права;
- усвоје вредности на којима се заснивају људска права и демократско друштво;
- развију спремност да делују у духу поштовања демократских вредности;
- јачају осећање самопоштовања, личног и групног идентитета;
- разумеју сложеност живота у мултикултуралној заједници и потребу узајамног уважавања и поштовања различитости;
- јачају осетљивост на појаве нетолеранције, дискриминације, стереотипа и предрасуда;
- разумеју значај сарадње и заједништва за добробит појединца и друштва, и овладају вештинама рада у групи и групног одлучивања;
- узму учешће у животу заједнице, покрећу акције и преузимају одговорност за личне одлуке;
- овладају вештинама успешне комуникације и примењују их у свакодневном животу;
- разумеју природу и узроке сукоба, упознају технике конструктивног решавања сукоба и примењују их у свакодневном животу;
- унапреде способности за прикупљање, анализу, организацију, критичку процену, примену и преношење информација из различитих извора релеватних за живот у демократском друштву;
- унапреде способност исказивања сопственог става уз коришћење аргумената;
- унапреде способности планирања личног и професионалног развоја.

I разред

(1 час недељно, 37 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Увод: Међусобно упознавање, упознавање ученика са програмом и начином рада.

1. Ја, ми и други

2. Комуникација у групи

3. Односи у групи/заједници

Завршни час: **Шта носим са собом.** Разговор о искуствима и евалуација наставе целог предмета: ученици сами процењују која до сада стечена знања и вештине сматрају корисним и употребљивим ван учионице.

II разред

(1 час недељно, 35 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Уводни час - Упознавање са садржајем предмета и начином рада.

Права и одговорности

III разред

(1 час недељно, 36 часова годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Увод: Упознавање ученика са програмом и начином рада

I Демократија и политика

II Грађанин и друштво

III Грађанска и политичка права и право на грађанску иницијативу

IV Планирање конкретне акције

IV разред

(1 час недељно, 32 часа годишње)

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

Увод :Упознавање ученика са програмом и начином рада

I. Тема: **Права и слободе –** право на слобадан приступ информацијама и социјално економска права.

II. Тема: **Свет информација**

III. Тема: Свет професионалног образовања и рада

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм грађанског васпитања је тако конципиран да су његов циљ и задаци широко постављени у сфери когнитивног (знање, разумевање, опште когнитивне вештине и способности), психо-социјалног (ставови, вредности,социјалне вештине и способности) и конативног (активно и одговорно делање) развоја ученика. То је могуће остварити ако се садржај програма третира на интегрисан начин, сталним међусобним повезивањем, умрежавањем појмова и појава. Формирање ставова и вредности, као и овладавање вештинама, захтева дужи временски период, више прилика за активности ученика које воде разумевању сложених феномена и практиковању наученог, а резултат је кумулативног дејства свих активности које се дешавају на часовима грађанског васпитања.

Уз садржај програма није наведен препоручени број часова по темама и наставници имају слободу у планирању којим редоследом ће поједине садржаје обрађивати, на који начин ће то радити, којом динамиком, али увек настојећи да их међусобно повезују и да то води ка остварењу дефинисаних задатака предмета.

Оствареност задатака у великој мери зависи од начина на који се садржај обрађује и зато је важно посветити пажњу одабиру одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Дискусије, дебате, пројекти, есеји, реаговање на одређене теме, радионице, демонстрације, симулације, играње улога, вртлог идеја, припрема речника, анализа медијских информација, истраживање и анализа добијених резултата, студије случаја, промоције, организовање кампање, покретање акција су само неке од активности које су погодне у реализацији овог програма. При примени сложенијих активности (по организацији или трајању) постигнути резултати нису најважнији, односно прати се и вреднује како је текла организација, сарадња ученика, поштовање процедура, уочавање тешкоћа, идентификација могућих помагача, овладавање вештином представљања постигнутог, размена искуства између група и друго. На тај начин нема неуспешних и свака активност доприноси остварењу задатака.

Посебну пажњу у предмету грађанско васпитање имају продукти ученичких активности који могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања и друго. Они се могу користи при интеграцији или рекапитулацији пређених садржаја, процени напредовања ученика као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у раду ученичког парламента, у локалној заједници или локалним медијима.

Како реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и још више садашњости посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом стално нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају, циљевима и задацима предмета. Они се могу наћи у различитим изворима информација, с тим да треба оспособити и охрабривати ученике да и сами проналазе материјале који су погодни за обраду на часовима. Одговарајући филмови (изабрани делови) посебно су погодни за предмет грађанско васпитање јер подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Интернет и различите социјалне мреже такође треба укључити у наставу грађанског

васпитања јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету.

Због специфичног статуса предмета, односно могућности да га ученици нису континуирано похађали, или га уопште нису похађали у претходним разредима, за очекивати је да у свакој групи постоје ученици са различитим искуством у области грађанског васпитања.Уводни часови су прилика да се направи размена и сагледају знања, ставови, вредности и вештине које поседују ученици у вези са садржајем који ће бити обрађиван. То је полазна основа за планирање реализације наставе за сваку конкретну групу. Овај проблем не би требало третирати као препреку за реализацију програма јер наставници могу идентификовати ученике у групи који се издвајају својим компетенцијама, припремити за њих посебне захтеве као и укључити их у наставни процес на различите начине, а посебно кроз вршњачко подучавање.

У реализацији овог програма наставници пружају информације, осмишљавају, организују и усмеравају ученичке активности, креирају атмосферу у којој се настава одвија, дају повратну информацију, процењују напредовање ученика и оцењују их. Наставници у свом раду могу користити постојеће приручнике грађанског васпитања за средње школе, друге приручнике релевантне за образовање за демократију и грађанско друштво као и специјализоване сајтове на којима се могу наћи одговарајући текстови, примери, идеје за активности.

Активности на часу треба да се одвијају у атмосфери где доминира поверење, поштовање различитости, међусобно уважавање, конструктивна комуникација, демократске процедуре. Наставник је главни креатор климе на часу и треба да буде свестан да се и на тај начин доприноси остварењу циља предмета.

За подстицање ученичких активности изузетно су важна питања која им се постављају. Она би требало да буду унапред припремљена, са свешћу шта се њима жели постићи у односу на задатке предмета, јасна, захтевна али не и сувише компликована, по тежини различита да би подстакла учешће већег броја ученика.

Питања добијају пун смисао уколико су праћена одговарајућом повратном информацијом од стране наставника, као и других ученика. Повратна информација може бити и ново питање, парафразирање или похвала. Она доприноси остварењу многих задатака, подстицању самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет.

Праћење напредовања ученика започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи ток напредовања. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а оцењивање ученика се одвија у складу са Правилником о оцењивању. Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика у групи уз одговарајућу аргументацију.

Садржај грађанског васпитања има природну везу са садржајима других наставних предмета и ученицима треба указивати на ту везу, и по могућности, организовати тематске часове са наставницима сродних предмета.

МАТУРСКИ ИСПИТ

Матурски испит у средњим стручним школама ученици полажу у складу са Правилником о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама – Садржај и начин полагања матурског испита у стручној и уметничкој школи („Службени гласник СРС – Просветни гласник”, број 6/90 и „Просветни гласник”, бр. 4/91 7/93, 17/93, 1/94, 2/94 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/02, 5/03, 10/03, 24/04, 3/05, 6/05, 11/05, 6/06, 12/06, 8/08**,** 1/09, 3/09, 10/09, 5/10 и 8/10).

Матурским испитом проверава се општа припремљеност ученика за самостално обављање послова и радних задатака утврђених занимања у оквиру образовног профила као и за наставак образовања.

Матурски испит се састоји из заједничког и посебног дела.

А. Заједнички део матурског испита:

1. Српски језик и књижевност

Б. Посебни део матурског испита:

1. Матурски практични рад са усменом одбраном
2. Испит из изборног предмета

А. ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО МАТУРСКОГ ИСПИТА

У оквиру заједничког дела матурског испита сви ученици средњих стручних школа полажу писмени испит из српског језика и књижевности, а према програму који су остварили у току четворогодишњег школовања.

Б. ПОСЕБНИ ДЕО МАТУРСКОГ ИСПИТА

1. Израда матурског практичног рада са усменом одбраном

Практични матурски рад треба да покаже у којој је мери ученик способан за обављање одређених послова и задатака обухваћених образовним профилом Туристички техничар.

Практичне матурске радове, односно радне задатке, утврђује наставничко веће школе на предлог стручног већа економске групе предмета, односно одговарајућих наставника агенцијско-хотелијерског пословања.

Број практичних матурских радова, односно радних задатака зависи од броја ученика који полажу матурски испит тога дана у одређеном образовном профилу. По правилу, број задатака треба да је за 10 % већи од броја пријављених ученика. Списак практичних матурских радова односно радних задатака школа објављује на погодан начин како би био приступачан свим ученицима најкасније до краја марта текуће школске године, односно 30 дана пре полагања испита у другим испитним роковима.

Ученик извлачи задатак за практичан рад непосредно пре израде практичног рада, односно, радног задатка.

Практични матурски рад овог образовног профила, односно радни задатак је писмени рад (клаузурни рад), као завршни стручни рад, и ради се у школи у присуству комисије.

Време израде практичног матурског рада износи 3 до 6 часова.

Практичан матурски рад представља конкретизацију садржаја програма Агенцијско-хотелијерског пословања за сва четири разреда.

Садржај задатака за практични рад утврђује се из следећих области:

– организација и пословање туристичких агенција,
– организација и пословање хотела,
– туристичке агенције и транспортна предузећа,
– туристичке агенције и угоститељска предузећа,
– туристичке агенције и државни органи, банке, осигурања и друштвене организације,
– пословање Рент-а-цар,
– пословне књиге и обрасци у хотелском пословању,
– платни промет туристичке агенције,
– туристички аранжмани,
– финансијско-рачуноводствено пословање туристичке агенције и
– планирање у хотелијерству и туризму.

Други део овог испита је усмена одбрана писменог рада. На овом делу испита кандидат треба да покаже детаљно познавање материје која је задатком обухваћена, односно, теоретска и практична знања у границама програма.

На матурском испиту проверава се ниво стеченог знања и способности ученика да та знања примењује у свакодневном извршавању конкретних радних задатака из подручја рада-угоститељства и туризма.

2. Испит из изборног предмета

Ученици слободно бирају предмет који полажу усмено. То може бити предмет од значаја за даље образовање као и стручни предмет. Групу изборних предмета чине:

– основи угоститељства и туризма,
– економика и организација предузећа,
– психологија,
– финансијско пословање.
– статистика,
– историја уметности,
– туристичка географија,
– маркетинг у туризму,
– спољнотрговинско и девизно пословање,
– право,
– економика туризма и
– страни језик (по избору),

Изборни предмет се полаже према програмима који су ученици остварили у оквиру обавезних предмета у току четворогодишњег школовања

ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР - нови план по модулима **(Сл. Гласник бр.8/2013 и 8/2014)**

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ
I НАСТАВНИ ПЛАН
за образовни профил Туристички техничар

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							IV РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**18**	**2**		**594**	**66**			**13**			**416**				**9**			**279**				**12**			**360**				**1649**	**66**			**1715**
1.	Српски језик и књижевност	3			99				3			96				3			93				3			90				**378**				**378**
1.1	_____ језик и књижевност*	3			99				3			96				3			93				3			90				**378**				**378**
2.	Српски као нематерњи језик*	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
3.	Страни језик	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
4.	Физичко васпитање	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
5.	Математика	2			66				2			64				2			62				2			60				**252**				**252**
6.	Рачунарство и информатика		2			66																									**66**			**66**
7.	Историја	2			66				2			64																		**130**				**130**
8.	Музичка культура																						1			30				**30**				**30**
9.	Физика	2			66																									**66**				**66**
10.	Географија	1			33				2			64																		**97**				**97**
11.	Хемија	2			66																									**66**				**66**
12.	Биологија	2			66																									**66**				**66**
13.	Социологија са правима грађана																						2			60				**60**				**60**
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**7**	**4**		**231**	**132**		**120**	**5**	**5**	**6**	**160**	**160**	**192**	**150**	**14**	**6**		**434**	**186**		**180**	**5**	**6**	**6**	**150**	**180**	**180**	**120**	**975**	**658**	**372**	**570**	**2575**
1.	Страни језик II	3			99				3			96				3			93				3			90				**378**				**378**
2.	Основи туризма и угоститељства	2			66																									**66**				**66**
3.	Основи економије	2			66																									**66**				**66**
4.	Агенцијско и хотелијерско пословање		4			132		90		5	6		160	192	120		4			124		120		4	6		120	180	120		**536**	**372**	**450**	**1358**
5.	Економика и организација туристичких предузећа								2			64																		**64**				**64**
6.	Пословна кореспонденција																2			62											**62**			**62**
7.	Туристичка географија															2			62				2			60				**122**				**122**
8.	Психологија у туризму															2			62											**62**				**62**
9.	Финансијско пословање															2			62											**62**				**62**
10.	Маркетинг у туризму и угоститељству															2			62											**62**				**62**
11.	Историја уметности															3			93											**93**				**93**
12.	Предузетништво																							2			60				**60**			**60**
13.	Професионална пракса							30							30							60											**120**	**120**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**			**33**				**3**			**96**				**3**			**93**				**3**			**90**				**312**				**312**
1.	Грађанско васпитање / Верска настава	1			33				1			32				1			31				1			30				**126**				**126**
2.	Изборни предмет према програму образовног профила								2			64				2			62				2			60				**186**				**186**
Укупно А1+А2+Б		**26**	**6**		**858**	**198**		**120**	**21**	**5**	**6**	**672**	**160**	**192**	**150**	**26**	**6**		**806**	**186**		**180**	**20**	**6**	**6**	**600**	**180**	**180**	**120**	**2936**	**724**	**372**	**570**	**4602**
Укупно А1+А2+Б		**32**			**1176**				**32**			**1174**				**32**			**1172**				**32**			**1080**				**4602**				

Напомена:***За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине**
Школске 2015/16 настава, по овом наставном плану реализује се у ПРВОМ и ДРУГОМ разреду.

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила					
Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД			
		I	II	III	IV
Стручни предмети*					
1.	Здравствена култура		2		
2.	Географија културе			2	
3.	Пословна информатика у туризму и угоститељству *		2	2	
4.	Туристичке дестинације света				2
5.	Смештај у сеоском туристичком домаћинству				2
6.	Исхрана		2		
7.	Барско пословање*				2
8.	Посебни облици туризма			2	
9.	Право у туризму		2		
Општеобразовни предмети					
1.	Страни језик III**		2	2	2
2.	Историја (одабране теме)***			2	2
3.	Филозофија***			2	2
4.	Ликовна култура		1		
5.	Екологија и заштита животне средине		1		

Напомена: * **Програм изборног предмета реализује се путем вежби,** ****Страни језик III ученик може изабрати само у II разреду и изучавати га једну, две или три године**
*****Ученик изборни предмет бира једном у току школовања**

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	66	64	62	60	252
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године по разредима

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно			
Трећи страни језик	2 часа недељно			
Други предмети *	1-2 часа недељно			
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње			
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15-30 часова годишње			
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана			

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним планом других образовних профила истог или другог подручја рада, као и у наставним плановима гимназије, или по програмима који су претходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД	IV РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	33	32	31	30
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	4	5	6	4
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2	2
Матурски испит				3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе

разред	предмет / модул	годишњи фонд часова				број ученика у групи - до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	професионална пракса	
I	Рачунарство и информатика	66				15
	Појмовно одређење туристичке агенције	20				15
	Организовање услуга превоза	90				15
	Појмовне основе хотелијерства	12				15
	Пласирање локалне туристичке понуде	100				15
	Професионална пракса				30	15
II	Пословна комуникација	60	72			15
	Хотелијерско пословање	100	120	120		15

	Професионална пракса				30	15
III	Организовање скупова и пратећих услуга	124		120		15
	Пословна коресподенција	62				15
	Професионална пракса				60	15
IV	Формирање и пласман туристичког путовања	80	120	60		15
	Реализација и обрачун туристичког путовања	40	60	60		15
	Предузетништво	60				15

СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ

1. **Назив квалификације:** Туристички техничар
2. **Сектор - подручје рада:** Туризам
3. **Ниво квалификације:** IV
4. **Сврха квалификације:** припрема, израда, пласирање и продаја туристичких услуга у агенцији и саобраћајно-туристичким предузећима, обављање рецепцијских послова у хотелу, као и организовање скупова и пратећих услуга у хотелу или преко агенције.
5. **Начин стицања квалификације:**
   Квалификација се стиче након успешно завршеног процеса средњег стручног образовања.
6. **Трајање:**
   Програм средњег стручног образовања за стицање квалификације траје четири године.
7. **Начин провере:**
   Достигнутост исхода програма средњег стручног образовања се проверава на матурском испиту који спроводи средња школа.
8. **Заснованост квалификације:**
   Квалификација се заснива на опису рада, циљевима стручног образовања и исходима стручног образовања.
   8.1. Опис рада
   Дужности - стручне компетенције:
   - Припрема туристичких услуга;
   - Израда туристичких услуга;
   - Пласирање туристичких услуга;
   - Продаја туристичких услуга;
   - Праћење реализације туристичких услуга;
   - Обављање рецепцијских послова у хотелу;
   - Организовање скупова и пратећих услуга у хотелу или преко агенције.

Дужности - стручне компетенције	Задаци - јединице компетенција
Припрема туристичких услуга	- Прикупљање информација за одређену туристичку услугу; - Дефинисање свих неопходних чинилаца конкретне туристичке услуге; - Контактирање партнера -добављача ради прикупљања понуде; - Припрема неопходних информација за потписивање уговора; - Израда предрезервација.
Израда туристичких услуга	- Састављање програма туристичке услуге (путовања); - Дефинисање списка услуга за калкулацију; - Израда предлога калкулације; - Учествовање у формирању коначног програма и/или понуде; - Примање и преношење информација у оквиру служби,
Пласирање туристичких услуга	- Вршење корекције понуде на основу конкретног захтева; - Пружање додатних информација о свим услугама; - Достављање понуде потенцијалним купцима (клијентима); - Контактирање потенцијалних клијената (корисника услуге);

Дужности - стручне компетенције	Задаци - јединице компетенција
	- Рекламирање својих услуга у непосредном контакту са клијентом; - Рекламирање саобраћајних услуга у непосредном контакту са клијентом.
Продаја туристичких услуга	- Обављање непосредне продаје туристичких услуга; - Израда и испостављање предрачуна; - Евидентирање продаја туристичких услуга; - Евидентирање и продаја саобраћајних услуга; - Евидентирање уплата продатих туристичких услуга (користећи софтвер); - Израда и издавање ваучера и остале пратеће документације (користећи софтвер); - Вршење резервација услуга; - Израда дневних и сменских извештаја и извештаја за рачуноводство.
Праћење реализације туристичких услуга	- Дефинисање коначне листе корисника услуга; - Израда коначне резервације и прослеђивање извршиоцима услуга; - Праћење квалитета извршене услуге; - Организовање измене у новонасталим ситуацијама; - Анкетирање корисника услуга (прикупља утисака корисника по реализацији).
Обављање рецепцијских послова у хотелу	- Пријем гостију; - Одјава гостију; - Вођење евиденције - књиге гостију. - Пружање информација о понуди ванпансионских услуга; - Пружање разних обавештења гостима; - Издавање хотелског рачуна; - Обављање унутрашње и спољне комуникације.
Организовање скупова и пратећих услуга у хотелу или преко агенције	- Израда позивница; - Регистрација учесника; - Спровођење протокола скупа; - Промоција скупова; - Организовање пратећих приредби скупова; - Организовање слободног времена учесника скупа.

8.1.1. Екстремни услови под којима се обављају дужности: нема.

8.1.2. Изложеност ризицима при обављању дужности: нема.

8.2. Циљеви стручног образовања

Циљ стручног образовања за квалификацију ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР је оспособљавање лица за припрему, израду, пласирање и продају туристичких услуга у агенцији и саобраћајно-туристичким предузећима, обављање рецепцијских послова у хотелу, као и за организовање скупова и пратећих услуга у хотелу или преко агенције.

Неопходност сталног прилагођавања променљивим захтевима тржишта рада, потребе континуираног образовања, стручног усавршавања, развој каријере, унапређивања запошљивости, усмерава да лица буду оспособљавана за:

- примену теоријских знања у практичном контексту;
- примену сигурносних и здравствених мера у процесу рада;
- примену мера заштите животне средине у процесу рада;
- употребу информатичке технологије у прикупљању, организовању и коришћењу информација у раду и свакодневном животу;
- преузимање одговорности за властито континуирано учење и напредовање у послу и каријери;
- препознавање пословних могућности у радној средини и широм социјалном окружењу.

8.3. Исходи стручног образовања

Стручне компетенције	Знања	Вештине	Способности и ставови
По завршеном програму образовања, лице ће бити у стању да:			
припрема туристичке услуге	- препознаје законске прописе у туризму и у угоститељству; - изабере одговарајућу документацију за реализацију одређене туристичке услуге; - објасни начине и поступке креирања туристичке услуге.	- прикупља информација за одређену туристичку услугу; - користи вокабулар једног страног језика неопходан за комуникацијску ситуацију у туризму; - контактира партнера-добављача ради прикупљања понуде; израђује предрезервацију.	- савесно, одговорно, уредно и прецизно обавља поверене послове; - ефикасно планира и организује време; - испољи позитиван однос према значају спровођења прописа и важећих стандарда у туристичкој делатности; - испољи позитиван однос према функционалности и
израђује туристичке услуге	- опише начин и поступке припреме уговора које ће	- припрема неопходне информације за потписивање	

	склапати са партнерима у окружењу; - наведе и објасни фазе израде програма туристичке услуге (путовања); - наведе карактеристике познатих туристичких дестинација код нас и у свету; наведе услуге за калкулацију.	уговора; - саставља програм туристичке услуге (путовања); - формира коначан програма и/или понуду; - израђује предлог калкулације; - прима и преноси информације у оквиру службе.	техничкој исправности уређаја које користи при обављању посла; - испољи толерантност, љубазност, комуникативност и флексибилност у односу према сарадницима и клијентима; - ради у тиму; - буде оријентисан према клијенту; - буде прилагодљив на промене у раду и да решава проблеме у раду; - испољи аналитичност, самокритичност и објективност при обављању посла; - испољи позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима.
пласира туристичке услуге	- наводи елементе понуде туристичке услуге; - наведе и објасни фазе рекламирања туристичке услуге; - наведе и објасни фазе рекламирања саобраћајних услуга.	- врши корекцију понуде на основу конкретног захтева; - пружа додатне информације о свим услугама; - доставља понуде потенцијалним купцима (клијентима); - контактира потенцијалне клијенте (кориснике услуге); - рекламира своје услуге у непосредном контакту са клијентом; рекламира саобраћајне услуга у непосредном контакту са клијентом.	
продаје туристичке услуге	- објасни фазе припреме извођења туристичког путовања; - наводи елементе за израду дневних и сменских извештаја и извештаја за рачуноводство.	- обавља продају туристичких услуга; - израђује и испоставља предрачун; - евидентира продају туристичких услуга; - евидентира продају саобраћајне услуге; - евидентира уплату продатих туристичких услуга (користећи софтвер); - израђује и издаје ваучере и осталу пратећу документацију (користећи софтвер); - врши резервацију услуга; израђује дневне и сменске извештаје и извештаја за рачуноводство.	
прати реализацију туристичких услуга	- опише начин и поступке израде коначне резервације; - дефинише коначне листе корисника услуга.	- израђује коначне резервације и прослеђује извршиоцима услуга; - прати квалитет извршене услуге; - организује измене у новонасталим ситуацијама; анкетира корисника услуга (прикупља утиске корисника по реализацији).	
обавља рецепцијске послове у хотелу	- објасни организацију рада рецепцијске службе; - објасни начине и поступке пријема гостију; - објасни начине и поступке одјаве гостију; - наводи елементе за вођење евиденције - књиге гостију; - опише начин и поступке за пружање информација о понуди ванпансионских услуга; - опише начин и поступке пружање разних обавештења гостима; - објасни начине и поступке издавања хотелског рачуна; објасни начине и поступке обављања унутрашње и спољне комуникације.	- услужи госте у хотелу; - комуницира са гостима и клијентима на страним језицима; - прима госте у хотел; - одјављује госте; - води евиденцију - књиге гостију; - пружа информација о понуди ванпансионских услуга; - пружа разна обавештења гостима; - издаје хотелски рачун; - обавља унутрашње и спољне комуникације.	
организује скупове и пратеће услуге у хотелу или преко агенције	- опише начин и поступке за реализацију хотелских послова везаних за организовање скупова; - наводи елементе за израду позивница; - наведе и објасни поступке регистрације учесника скупова; - наведе и објасни фазе протокола скупа; - опише начин и поступке за промоцију скупова; - дефинише пратеће приредбе скупова; опише начин и поступке за пружање информација о понуди за слободно време учесника скупа.	- обавља хотелске послове везане за организовање скупова; - израђује позивнице; - обавља регистрацију учесника; - организује реализацију протокола скупа; - врши промоцију скупова; - организује пратеће приредбе скупова; - организује слободно време учесника скупа.	

САДРЖАЈИ НАСТАВНИХ ПРОГРАМА

А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Годишњи фонд часова: **99**

Разред: **први**

Циљеви предмета:

1. Проширивање и продубљивање знања о српском књижевном језику;
2. Развијање и неговање језичке културе, поштовање правила књижевног (стандардног) језика у усменом и писаном изражавању;
3. Подстицање ученика на усавршавање говорења, писања и читања, као и неговање културе дијалога;
4. Оспособљавање за ефикасно комуницирање;
5. Оспособљавање ученика да користе стручну литературу и језичке приручнике;
6. Продубљивање и проширивање знања о српској и светској књижевности;
7. Оспособљавање за интерпретацију књижевних текстова;
8. Унапређивање књижевних знања и читалачких вештина;
9. Упознавање и проучавање репрезентативних дела српске и опште књижевности, књижевних жанрова, књижевноисторијских појава и процеса у књижевности;
10. Унапређивање знања о сопственој култури и културама других народа;
11. Развијање хуманистичког и књижевног образовања и васпитања на најбољим делима српске и светске културне баштине;
12. Упућивање ученика на истраживачки и критички однос према књижевности;
13. Обезбеђивање функционалних знања из теорије и историје књижевности;
14. Развијање трајног интересовања за нова сазнања.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод у проучавање књижевног дела	• Увођење ученика у свет књижевног дела и књижевност као науку и уметност	• разликује врсте уметности и њихова изражајна средства • објасни појам и функцију књижевности као уметности и однос књижевности и других уметности • наведе научне дисциплине које се баве проучавањем књижевности • познаје књижевне родове и врсте и разликује њихове основне одлике • одреди тему, мотив, сиже, фабулу, лик и идеју у књижевном делу • износи своје утиске и запажања о књижевном делу, тумачи његове битне чиниоце и вреднује га	• Врсте уметности, подела уметности • Књижевност као уметност, књижевност и друге уметности • Историја књижевности, теорија књижевности, књижевна критика • Лирика као књижевни род: народна лирска песма и уметничка лирска песма по избору • Епика као књижевни род: епска народна песма (предлог „Кнежева вечера“), приповетка по избору и роман (предлог Драгослав Михаиловић „Кад су цветале тикве“) • Драма као књижевни род: драма по избору	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Приликом обраде драмског дела могућност посете позоришној представи и гледање снимка позоришне представе, а након тога разговор о драмском тексту и његовој позоришној реализацији. Такође је ову наставну тему могуће обрађивати током целе школске године, па на пример структуру и одлике драмског дела обрадити на примеру „Ромеа и Јулије“, а структуру и одлике лирске и епске народне песме обрадити током реализације теме Народна књижевност • Народна књижевност се може обрадити по мотивима (рад у групама) **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања **Оквирни број часова по темама**
Књижевност старог века	• Упознавање ученика са митологијом, репрезентативним делима старог века и њиховим значајем за развој европске културе	• објасни значај митологије за античку књижевност и развој европске културе • наведе имена аутора, називе обрађених дела и класификује их по културама којима припадају, књижевним родовима и врстама • тумачи и вреднује уметничке чиниоце у обрађеним делима • објасни универзалне поруке књижевности старог века	• Сумерско-вавилонска књижевност: Еп о Гилгамешу (анализа одломка) • Митови: о Танталу, Сизифу, Нарцису; митови о Троји: Парисов суд, Одисеј и Пенелопа, Ахил, Едип… • Хеленска књижевност: Хомер: Илијада (одломак) • Софокле: Антигона • Стари и Нови завет (текстови по избору)	
Средњовековна	• Упознавање са	• наведе најзначајније споменике јужнословенске	• Почеци словенске писмености: Црноризац	

књижевност	споменицима јужнословенске културе, развојем писма и језика, делима средњовековне књижевности	културе, језик, писмо и век у ком су настали • именује ауторе и дела • разуме поетику жанрова средњовековне књижевности • лоцира обрађене текстове у историјски контекст • објасни значај средњовековне књижевности за српску културу • анализира изабране текстове уз претходно припремање путем истраживачких задатака	Храбар : „Слово о писменима“ • Рад Ћирила и Методија • Словенска писма и развој књижевног језика • Најстарији споменици јужнословенске културе • Свети Сава : „Житије светог Симеона“ (одломак) • Јефимија: „Похвала кнезу Лазару“ • Деспот Стефан Лазаревић; „Слово љубве“	• Увод у проучавање књижевног дела (**13 часова)** • Књижевност старог века **(10 часова)** • Средњовековна књижевност **(10 часова)** • Народна књижевност **(12 часова)** • Хуманизам и ренесанса **(9 часова)** • Општи појмови о језику **(5 часова)** • Фонетика **(9 часова)** • Правопис **(10 часова)** • Култура изражавања **(21 час)**
Народна књижевност	• Указивање на народну књижевност као израз колективног мишљења и осећања, ризницу народних обичаја, кодекс етичких норми	• разликује лирске, епске и лирско-епске песме • уочи одлике усмене уметности речи (колективност, варијантност, формулативност) • процењује етичке вредности изнете у делима народне књижевности • тумачи ликове, битне мотиве, фабулу, сиже, композицију и поруке у одабраним делима • упореди уметничку интерпретацију стварности и историјске чињенице	• Врсте народне књижевности • Лирска народна песма „Овчар и девојка“, „Зао господар“ (предлог) • Епска народна песма „Бановић Страхиња“, Марко пије уз Рамазан вино“, „Бој на Мишару“ • Лирско-епске песме (по избору) • Народне проза (бајка по избору) • Кратке народне прозне врсте (избор)	
Хуманизам и ренесанса	• Упознавање са поетиком хуманизма и ренесансе, њеним најзначајним представницима и књижевним делима	• наведе најзначајније представнике и њихова дела • објасни значење појмова хуманизам и ренесанса • наводи и на обрађеним делима образлаже одлике епохе • упореди вредности средњег века са вредностима хуманизма и ренесансе • објасни значај уметности хуманизма и ренесансе за развој европске културе и цивилизације	• Поетика хуманизма и ренесансе, најзначајнији представници • Франческо Петрарка: „Канцонијер“ (избор сонета) • Ђовани Бокачо: „Декамерон“ (приповетка по избору) или Данте Алигијери: „Пакао“ (приказ дела, одломак) • Вилијам Шекспир: „Ромео и Јулија“ • Сервантес: „Дон Кихот“ (одломак)	
Општи појмови о језику	• Указивање на проучавање језика као система, упознавање са његовом функцијом, друштвеном условљеношћу и историјским развојем	• објасни функцију језика и појам језичког знака • разуме природу модерног књижевног (стандардног) језика • наведе фазе развоја књижевног језика до 19. века • наведе дисциплине које се баве проучавањем језичког система	• Место језика у људском друштву, битна својства језика, језик и комуникација • Књижевни језик, језичка норма и стандардизација • Језички систем и науке које се њиме баве • Књижевни језици код Срба до 19. века	
Фонетика	• Сстицање знања из области фонетике (фонологије) и морфофонологије књижевног језика и способности да се та знања примене у говору и писању.	• уме да се служи правописом • разликује гласовне алтернације • влада акценатским гласовним системом књижевног (стандардног) језика и да га примењује у говору	• Фонетика и фонологија • Гласови књижевног језика и њихов изговор • Гласовне алтернације сугласника (звучних и безвучних; с:ш, з:ж, н:м; к,г,х:ч,ж,ш и к,г,х:ц,з,с; алтернације ненепчаних са предњонепчаним сугласницима), гласовне алтернације самогласника (промена о у е, непостојано а, промена сонанта л у вокал о), и губљење сугласника са правописним решењима • Акценатски систем књижевног језика, диференцијација у односу на дијалекатско окружење	

			• Основна правила акцентуације српског књижевног језика	
Правопис	• Оспособљавање ученика да пишу у складу са правописном нормом	• примени знања о гласовним алтернацијама у складу са језичком нормом • примени употребу великог и малог слова у складу са језичком нормом • подели речи на крају реда у складу са језичком нормом	• Главне норме писања великог и малог слова (на почетку реченице, наслови и натписи, властита имена, имена народа, географски појмови, небеска тела, празници, установе и организације, присвојни придеви на *–ов* и *–ин*, куртоазна употреба великог слова, вишечлана имена земаља и остала вишечлана имена, помоћне речи у именима, називи серијских и апстрактних појмова, звања, титуле…) • Подела речи на крају реда	
Култура изражавања	• Оспособљавање ученика да користе различите облике казивања и функционалне стилове	• опише стања, осећања, расположења, изрази ставове, донесе закључке у усменом и писаном изражавању • разликује функционалне стилове • препозна и примени одлике разговорног и књижевноуметничког функционалног стила • попуњава формуларе, уплатнице, захтеве и слично у складу са језичком нормом	• Језичке вежбе • Стилске вежбе • Врсте функционалних стилова - основне одлике • Разговорни функционални стил • Књижевноуметнички функционални стил • Попуњавање формулара, захтева, уплатница и сл. • Школски писмени задаци 4 x2+2 • Домаћи задаци	

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Годишњи фонд часова: **96**

Разред: **други**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Барок, класицизам, просветитељство	• Упознавање са европским културним, духовним и мисаоним тенденцијама 17. и 18. века и њиховим утицајима на српску књижевност	• наведе особености барока, класицизма и просветитељства и њихове представнике у књижевности • објасне значај Венцловића и Орфелина за развој језика и књижевности код Срба • препозна одлике просветитељства на обрађеним делима • објасни значај Доситејевог рада за српску културу и књижевност • направи паралелу у обради истих мотива у европској и српској књижевности • наведе особине ликова у обрађеним делима и заузме став према њиховим поступцима	• Барок и класицизам; поетика, главни представници у нашој и европској књижевности • Гаврил Стефановић Венцловић: „Песме, беседе, легенде“ • Значај Венцловића и Орфелина за развој књижевног језика код Срба • Молијер: „Тврдица“ • Просветитељство у Европи и код нас • Књижевно - просветитељски рад Доситеја Обрадовића • Доситеј Обрадовић: „Писмо Харалампију“ • Доситеј Обрадовић: „Живот и прикљученија“ (одломци) • Јован Стерија Поповић: „Тврдица“	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Могућност гледања екранизације неких од дела реалистичке књижевности **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: праћење остварености исхода тестове знања **Оквирни број часова по темама** • Барок , класицизам, просветитељство **(12 часова)** • Романтизам **(23 часа)** • Реализам **(26 часова)** • Морфологија **(9 часова)** • Правопис **(4 часа)**
Романтизам	• Упознавање са поетиком романтизма, представницима и делима европске и српске књижевности	• наведе представнике романтизма и њихова дела • уочава и образлаже одлике романтизма • изнесе свој суд о књижевним делима користећи стечена знања и сопствена запажања • препозна и усвоји вредности националне	• Романтизам у Европи и код нас (појам, особености, значај, представници) • А. С. Пушкин: „Цигани“ (одломак) • А. С. Пушкин: „Евгеније Оњегин“ (анализа Татјаниног писма Оњегину и Оњегиновог одговора и анализа Оњегиновог писма Татјани и Татјаниног одговора) • Х. Хајне: „Лорелај“	

		културе и разуме/поштује културне вредности других народа • тумачи уметнички свет и стваралачке поступке у структури обрађених дела	• Ш. Петефи: „Слобода света“ • Вук Караџић - рад на реформи језика и правописа, рад на сакупљању народних умотворина, лексикографски рад, Вук као књижевни критичар и полемичар, Вук као писац, историчар и биограф • Значај 1847. године • Петар Петровић Његош: „Горски вијенац“ • Бранко Радичевић: „Кад млидија` умрети“ • Ђура Јакшић: „На Липару“, „Отаџбина“ • Јован Јовановић Змај: „Ђулићи“ и „Ђулићи увеоци“ (избор), Змајева сатирична поезија (избор) • Лаза Костић: „Међу јавом и мед сном“, „Santa Maria della Salute“	• Култура изражавања **(22 часа)**
Реализам	• Упознавање са поетиком реализма, представницима и делима европске и српске књижевности	• наведе представнике правца и њихова дела • дефинише одлике реализма и објасни их на обрађеним књижевним делима • тумачи уметнички свет и стваралачке поступке у структури обрађених дела • процењује друштвене појаве и проблеме које покреће књижевно дело • развије критички став и мишљење при процени поступака и понашања јунака у обрађеним делима	• Реализам у Европи и код нас (појам, особености, значај, представници) • Балзак: „Чича Горио“ или Толстој „Ана Карењина“ • Гоголь : „Ревизор“ • Милован Глишић: „Глава шећера“ • Лаза Лазаревић: „Ветар“ • Радоје Домановић: „Данга“ или „Воћа“ • Симо Матавуљ: „Поварета“ • Бранислав Нушић: „Госпођа министарка“ • Војислав Илић: (избор поезије)	
Морфологија	• Систематизо-вање знања о врстама речи и њиховим облицима	• одреди врсту речи и граматичке категорије • употреби у усменом и писаном изражавању облике речи у складу са језичком нормом	• Морфологија у ужем смислу • Променљиве и непроменљиве врсте речи • Именице, придеви, заменице (њихове граматичке категорије), бројеви (укључујући бројне именице и бројне придеве) • Глаголи. Граматичке категорије глагола • Прилози, предлози, везници, речце, узвици	
Правопис	• Оспособљавање ученика да пишу у складу са правописном нормом	• примени правила одвојеног и састављеног писања речи у складу са језичком нормом	• Спојено и одвојено писање речи (писање бројева и изведеница од њих, писање заменица и заменичких прилога, спојеви предлога и других речци, глаголи и речце, писање негације)	
Култура изражавања	• Оспособљавање ученика да теоријска знања из граматике и правописа примењује у усменом и писаном изражавању у складу са језичком нормом, користе различите облике казивања и функционалне стилове	• изражава размишљања и критички став према проблемима и појавама у књижевним текстовима и свакодневном животу • препозна одлике стручно-научног стила • примени одлике новинарског стила	• Лексичке вежбе • Стилске вежбе • Домаћи задаци • Школски писмени задаци 4x2+2 • Упознавање са одликама новинарског стила • Писање вести, извештаја, интервјуа и других облика новинарског изражавања • Упознавање са одликама стручно-научног стила • Милутин Миланковић: „Кроз васиону и векове“	

Назив предмета: **СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**

Годишњи фонд часова: **93**

Разред: **трећи**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Модерна	• Упознавање са основним одликама правца, представницима и њиховим делима	• наведе одлике правца, представнике и њихова дела • уочи и тумачи модерне елементе у изразу и форми књижевног дела • анализира одабрана дела, износи запажања и ставове	• Модерна у европској и српској књижевности. Одлике симболизма и импресионизма • Шарл Бодлер: „Албатрос“ • А. П. Чехов: „Ујка Вања“ • Богдан Поповић: „Предговор Антологији новије српске лирике“ • Алекса Шантић: „Претпразничко вече“, „Вече на школу“ • Јован Дучић: „Благо цара Радована“ (избор), „Јабланови“ • Милан Ракић: „Долап“, „Искрена песма“ • В. П. Дис: „Тамница“, „Можда спава“ • Сима Пандуровић: „Светковина“ • Бора Станковић: „Нечиста крв“, „Коштана“ или „Божји људи“ (приповетка по избору) • Јован Скерлић: „О Коштани“ или „Божји људи“ • Петар Кочић: „Мрачајски прото“ или приповетка по избору	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода 2. тестове знања **Оквирни број часова по темама** • Модерна **(25)** • Међуратна књижевност **(31)** • Лексикологија **(8)** • Правопис 3 **(7)** • Култура изражавања **(22)**
Књижевност између два рата	• Упознавање ученика са одликама међуратне књижевности, представницима и делима	• наведе одлике праваца, представнике и њихова дела • наведе манифесте, књижевне покрете и струје у књижевности између два светска рата • успостави узајамни однос књижевних дела и времена у коме су настала • анализира одабрана дела, износи запажања и ставове	• Европска књижевност између два рата Одлике експресионизма, футуризма, надреализма • В. Мајаковски: „Облак у панталонама“ • Ф. Кафка: „Преображај“ или Х. Хесе: роман по избору или Е. Хемингвеј: „Старац и море“ • Р. Тагора: „Градинар“ (избор) • Српска међуратна књижевност • М. Бојић: „Плава гробница“ • Д. Васиљев: „Човек пева после рата“ • М. Црњански: „Суматра“ • М. Црњански: „Сеобе I“ • И. Андрић: „Ex Ponto“ • И. Андрић: „Мост на Жепи“ • И. Андрић: „На Дрини ћуприја“ • М. Настасијевић: „Туга у камену“ или Т. Ујевић: „Свакидашња јадиковка“ • Р. Петровић: „Људи говоре“ (избор) • И. Секулић: „Госпа Нола“	

Творба речи	• Систематизовање знања о основним правилима грађења речи	• препозна просте, изведене и сложене речи • примени основне принципе творбе речи	• Просте, изведене и сложене речи • Основни појмови о извођењу речи • Важнији модели за извођење именица, придева и глагола • Основни појмови о творби сложеница и полусложеница	
Лексикологија	• Упознавање ученика са основама лексикологије	• препозна и одреди вредност лексеме • уме да се служи речницима • наведе примере синонима, антонима, хомонима, жаргона…	• Основни појмови из лексикологије (лексема, њено значење) • Полисемија и хомонимија • Синонимија и антонимија • Састав лексике српског књижевног (стандардног) језика • Дијалектизми,архаизми и историзми,неологизми, жаргонизми, вулгаризми • Фразеологизми • Термини • Речници и служење њима	
Правопис	• Оспособљавање ученика за примењивање знања из језика и правописа у складу са језичком нормом	• примени правописна правила у писању сложеница, полусложеница и синтагми • скраћује речи у складу са прописаним правилима	• Основна правила спојеног, полусложеничког и одвојеног писања • Скраћенице	
Култура изражавања	• Оспособљавање ученика да теоријска знања из граматике и правописа примењују у усменом и писаном изражавању	• износи став, користи аргументе и процењује опште и сопствене вредности у усменом и писаном изражавању	• Лексичке вежбе • Стилске вежбе • Домаћи задаци • Говорне вежбе • Школски писмени задаци 4x2+2	

Назив предмета: **СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**
Годишњи фонд часова: **90**
Разред: **четврти**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Савремена поезија	• Упознавање са одликама савремене поезије, њеним представницима и делима	• наведе обележја савремене поезије • тумачи песничка дела износећи доживљаје, запажања и образложења о њима • изведе закључак о карактеристикама песничког језика, мотивима и форми у обрађеним песмама	• Одлике савремене поезије • Избор из светске лирике 20. века (Превер, Ахматова, Цветајева, Бродски) • Васко Попа: „Каленић“, „Манасија“, „Кора“ (избор из циклуса Списак) • Миодраг Павловић: „Научите пјесан“, „Реквијем“ (или две песме по избору) • Десанка Максимовић: „Тражим помиловање“ (избор) • Бранко Миљковић: „Поезију ће сви писати“ • Стеван Раичковић: „Камена успаванка“ (избор)	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Могућност обраде савремене драме кроз повезивање са другим медијима -драмски текст као позоришна представа, радио драма или ТВ драма **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода 2. тестове знања **Оквирни број часова по темама** • Савремена поезија **(11 часова)** • Савремена проза **(26 часова)**
Савремена проза	• Упознавање са књижевнотеоријским појмовима,	• именује различите прозне врсте и приповедне поступке	• Структурни чиниоци прозног књижевноуметничког дела и типологија романа	

	специфичностима савремене прозе, њеним представници-ма и делима	• тумачи дело у складу са његовим жанровским особеностима • интегрише лично искуство током читања и тумачења дела • вреднује дело износећи аргументе	• Есеј. Исидора Секулић: „О култури“, • Иво Андрић: „Разговор с Гојом“ или „О причи и причању“ • Приповетка. Бранко Ћопић: „Башта сљезове боје“ (избор) • Данило Киш: „Енциклопедија мртвих“ • Борхес: „Чекање“ • Роман. Албер Ками: „Странац“ • Иво Андрић: „Проклета авлија“ • Владан Десница: „Пролећа Ивана Галеба“ (одломак по избору као пример за роман-есеј) • Меша Селимовић: „Дервиш и смрт“ • Добрица Ћосић: „Корени“ • Добрица Ћосић: „Време смрти“ (избор одломака) • Књижевна критика. Петар Џаџић: „О Проклетој авлији“	• Савремена драма **(9 часова)** • Класици светске књижевности **(10 часова)** • Синтакса **(7 часова)** • Правопис **(5 часова)** • Култура изражавања **(22 часа)**
Савремена драма	• Упознавање са основним одликама савремене драме, представницима и делима	• увиди разлику између традиционалне и савремене драме • упореди драмски књижевни текст са другим облицима његове интерпретације • формулише личне утиске и запажања о драмском делу	• Одлике савремене драме • С. Бекет: „Чекајући Годоа“ • Душан Ковачевић: „Балкански шпијун“ • Драмска књижевност и други медији - Б. Пекић: „Чај у пет“ или А. Поповић: „Развојни пут Боре шнајдера“ или Љ. Симовић: „Путујуће позориште Шопаловић“	
Класици светске књижевности	• Упознавање са писцима и делима светске књижевне баштине	• препозна свевременост обрађених тема • тумачи дела износећи своја запажања и утиске и образложења о њима	• В: Шекспир: „Хамлет“ • Е. А. По: „Гавран“ • Ф. М: Достојевски: „Злочин и казна“	
Синтакса	• Систематизовање знања из синтаксе	• одреди синтаксичке јединице и њихову функцију • одреди типове независних и зависних реченица, типове синтагми и типове напоредних конструкција • разуме појам конгруенције • познаје систем глаголских облика	• Синтаксичке јединице (комуникативна реченица, предикатска реченица, синтагма, реч) • Основне реченичне и синтагматске конструкције • Падежни систем и његова употреба. Предлошко-падежне конструкције • Конгруенција. Синтакса глаголских облика. • Систем зависних реченица, • Систем независних реченица (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне и жељне) • Напоредне конструкције. Појам напоредног односа. Главни типови напоредних конструкција (саставне, раставне, супротне, искључне, закључне и градационе)	
Правопис	• Оспособљавање ученика за примењивање знања из језика и правописа у складу са језичком нормом	• примени правописне знаке у складу са језичком нормом • употреби знаке интерпункције у складу са језичком нормом	• Правописни знаци • Општа правила интерпункције у реченици	

Култура изражавања	• Усавршавање културе изражавања и неговање интересовања за праћење културних садржаја и критички однос према њима, као и оспособљавање за операционализацију функционалних стилова	• напише есеј поштујући структуру ове књижевне врсте • састави биографију, молбу, жалбу, приговор… • процењује вредност понуђених културних садржаја	• Лексичке вежбе • Стилске вежбе • Писање есеја • Говорне вежбе • Школски писмени задаци 4x2+2 • Административни функционални стил (писање молбе, жалбе, биографије)	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Историја, Географија, Социологија са правима грађана, Грађанско васпитање/Верска настава, Ликовна култура, Музичка култура

СТРАНИ ЈЕЗИК

Циљ предмета:
Развијање сазнајних и интелектуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику.
Годишњи фонд часова: **66**
Разред: **први**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ПРВОГ РАЗРЕДА **Ученик ће бити у стању да:**	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ (80% + 20%)	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме реченице, питања и упутства из свакодневног говора (кратка упутства изговорена споро и разговетно) • разуме општи садржај краћих, прилагођених текстова (рачунајући и стручне) после неколико слушања или уз помоћ визуелних ефеката (на упутствима, ознакама, етикетама) • разуме бројеве (цене, рачуне, тачно време)	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) • Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) • Познати градови и њихове знаменитости • Спортови и позната спортска такмичења • Живот и дела славних људи XX века (из света науке, културе) • Медији (штампа, телевизија) • Иинтересантне животне приче и догађаји • Свет компјутера (распрострањеност и примена) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Прикупљање информација за одређену туристичку услугу • Састављање програма туристичке услуге • Примање и преношење информација у оквиру туристичких услуга • Рекламирање услуга у контакту са клијентом • Продаја туристичких услуга • Праћење квалитета туристичких услуга • Обављање рецепцијских послова (комуникација са гостом приликом пријављивања и одјављивања, пружање разних обавештења гостима) • Праћење новина у области туризма • Пословна комуникација и кореспоненција на страном	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• у непознатом тексту препознаје познате речи, изразе и реченице (нпр. у огласима, на плакатима) • разуме општи садржај и смисао краћих текстова (саопштења, формулара са подацима о некој особи, основне команде на машинама/компјутеру, декларације о производима, упутства за употребу и коришћење)		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• употребљава једноставне изразе и реченице да би представио свакодневне, себи блиске личности, активности, ситуације и догађаје		
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• саставља кратак текст о одговарајућој теми • пише кратке поруке релевантне за посао (место, термини састанка) • пише краћи текст о себи и свом окружењу • попуњава формулар где се траже лични подаци		

ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• на једноставан начин се споразумева са саговорником који говори споро и разговетно • поставља једноставна питања у вези са познатим темама из живота и струке као и да усмено или писмено одговара на иста (бројеви, подаци о количинама, време, датум) • напише кратко лично писмо, поруку, разгледницу, честитку	језику релевантна за струку Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета.	
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• На овом нивоу није предвиђена		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• препознаје и правилно користи основне фонолошке (интонација, прозодија, ритам) и морфосинтаксичке категорије (именички и глаголски наставци, основни ред речи) • користи садржаје медијске продукције намењене учењу страних језика (штампани медији, аудио/видео записи, компакт диск, интернет итд.)		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА

Обновити реченичне модел обухваћене програмом за основну школу.

- Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби.
- *Tag questions*
- Индиректни говор
  а) изјаве – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
  б) молбе, захтеви, наредбе
  в) питања са променом реда речи – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
- *Yes/No* питања
- *"WH"* питања
- Директна и индиректна питања

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан

- Обновити употребу одређеног и неодређеног члана
- Нулти члан уз градивне и апстрактне именице

2. Именице

- Множина именица – обновити
- Изражавање припадања и својине – саксонски генитив
- Бројиве и небројиве именице

3. Заменички облици

а) Заменице

- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице

б) детерминатори

- Показни детерминатори
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори

4. Придеви

- Обновити компарацију придева
- *too/not…enough/not as…(as)/…than*

5. Бројеви

- Обновити просте и редне бројеве

6. Кванитификатори

III ГЛАГОЛСКА ГРУПА

1. Глаголи
   - Обновити глаголске облике предвиђене програмом за основну школу
   - Модални глаголи: *may can, must*
   - Пасивне конструкције – садашње време/прошло – the Simple present/past (прошло време рецептивно)
   - *going to* и трајни презент за планове и намере, *going to* и *will (за будућа предвиђања)*
   - *used to*
2. Прилози, извођење прилога и употреба, прилози вероватноће са *may, might и will*
3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.
4. Кондиционал први

Именица

Род именица. Правилна множина именица. Множина именица на: *-co, -go, -ca, -ga.*

Најчешћи примери неправилне множине: именице које се завршавају на консонант (*il bar, i bar*), именице које се завршавају на наглашени вокал *(la città, le città),* скраћене именице (*la foto, le foto*), једносложне именице (*il re, i re*), именице које се завршавају на *i* (*la tesi, le tesi*).

Заменице

Личне заменице у служби субјекта (*io, tu, lui, lei, Lei, noi, voi, loro).*
Наглашене личне заменице у служби објекта (*me, te, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*)
Присвојне заменице (*mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*).
Показне заменице (*questo, quello*).
Упитне заменице (*chi*? и *che*?/ *che cosa*?)
Неодређене заменице (*ognuno* и *qualcuno).*

Придеви

Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју. Описни придеви *buono* и *bello*; неодређени придев *tutto*.
Придеви на – *co (bianco, simpatico), -go (largo, analogo*)
Присвојни придеви: *mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*. Употреба члана уз присвојне придеве.
Морфолошке одлике придева *questo, quello, bello* и *buono*.
Неодређени придеви *ogni* и *qualche*.
Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione*.
Бројеви: основни бројеви, редни бројеви. Употреба основних и редних бројева при означавању датума.

1.1.1.2.1.1.1 Глагол

Садашње време (*Indicativo Presente*) глагола све три коњугације. Садашње време неправилних глагола: *essere, avere, andare, dare, fare, bere, venire, stare, uscire, dire, tenere*.
Садашње време модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere*.
Употреба глагола *piacere*.
Партицип прошли и прошло свршено време *Passato prossimo*: прелазних и непрелазних глагола; неправилних глагола.
Будуће време (*Futuro semplice*) глагола с правилним и неправилним основама.
Предбудуће време (*Futuro anteriore*).

1.1.1.2.1.1.1.1 Прилози

Врсте прилога: за начин, место и време
Прилошке речце *ci* и *vu*.

1.1.1.2.1.1.1.2 ***Предлози***

Прости предлози *du, a, da, un, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба. Предлози *dentro, fuoru, sotto, sopra, davantu, duetro*.

Синтакса

Проста реченица: потврдна, упитна, одрична. *Tu seu utaluano. No, uo non sono utaluano. (Tu) seu utaluano?*
Сложена реченица:
Adesso non lavoro puù, ma ho puù tempo per leggere e scruvere e guocare con u mueu nupotu.
Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби. *Nel lubretto cu sono nomu deu professoru e altre unformazuonu utulu*.

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Пасивне конструкције
est + партицип перфекта
Финалне реченице са употребом pour + inf.
Питања:
Quu est-ce quu/que
Qu'est-ce quu/que
Que;
Индиректна питања
Негација
pas du tout, non plus, personne
Казивање претпоставке
su + имперфект/кондиционал
Казивање времена
avant de, quand
Казивање жеље, воље, намере
а) субјунктивом б) инфинитивом
Одредбе за време
- дани у недељи, prochaun/dernuer; ul y a/dans; pendant/depuus;
Поређење придева

Одредбе за начин
Изрази за меру и количину
une douzaine, une centaine, un tas de, pas mal de, environ... и сл.
Слагање времена - само са индикативом, и то:
présent - présent (истовремена радња); présent - passé composé (пре); présent - futur (после)
Именичка група
Слагање детерминаната и именица у роду и броју; разлике у изговору (где постоје) и разликовање наставака у тексту.
les déterminants interrogatifs - exclamatifs – relatifs; les déterminants indéfinis **Наставци именица и придева**
teur/trice; al/aux, ail/aux и неки изузеци на -s), ou -s/x
Глаголска група
Субјунктив презента - објаснити принцип творбе, а примењивати само у датим реченичним моделима.
Слагање партиципа перфекта са субјектом

СТРАНИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: **64**
Разред: **други**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ДРУГОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме караће исказе који садрже фреквентне речи и структуре (информације о личностима, послу, породици, куповини, школи, ближем окружењу) • разуме најбитније информације у кратким и једноставним обавештењима (преко разгласа, на улици,на шалтеру) и правилно их користи	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (комуникација међу младима, генерацијски конфликти и начини превазилажења, међувршњачка подршка) • Образовање • (образовање у земљама чији се језик учи, школовање које припрема за студије или свет рада, образовање за све) • Познати региони у земљама чији се језик учи, њихова обележја • Културни живот (манифестације које млади радо посећују у земљи и земљама чији се језик учи, међународни пројекти и учешће на њима) • Заштита човекове околине (акције на нивоу града, школе, волонтерски рад) • Медији (штампа, телевизија, електронски медији) • Интересантне животнепричe и догађаји • Свет компјутера (млади и друштвене мреже) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Прикупљање информација за одређену туристичку услугу • Састављање програма туристичке услуге • Примање и преношење информација у оквиру туристичких услуга • Рекламирање услуга у контакту са клијентом • Продаја туристичких услуга • Праћење квалитета туристичких услуга • Обављање рецепцијских послова (комуникација са гостом приликом пријављивања и одјављивања, пружање разних обавештења гостима) • Праћење новина у области туризма	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак, формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• чита и разуме различите врсте кратких и прилагођених текстова (једноставнија лична / пословна писма, позивнице, термини, проспекти, упутства, огласи) препознајући основна значења и релевантне детаље • открива значење непознатих речи на основу контекста и /или помоћу речника • уочи предвидљиве информације (кад, где, ко, колико) у свакодневним текстовима (рекламе, огласи, јеловници, проспекти) као и једноставнијим стручним текстовима (формулари, шеме, извештаји)		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у	• описује ситуације, прича о дога ђајима и аргументује ставове користећи једноставне изразе и реченице • води једноставне разговоре (телефонира), даје информације и упутства, уговара		

дијалогу на страном језику	термине • реагује учтиво на питања , захтеве, позиве, извињења саговорника	• Пословна комуникација и коресподенција на страном језику релевантна за струку Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета	
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• попуњава рачуне, признанице и хартије од вредности • напише једноставно пословно писмо према одређеном моделу опише и појасни садржај схема и графикона везаних за струку		
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• комуницира у свакодневним ситуацијама и размењује информације, блиске његовим интересовањима (писмено и усмено)		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• преводи усмено или писмено кратке поруке у складу са потребама комуникације		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• аргументује свој став о медијском тексту		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА
- Систематизација свих типова упитних реченица
- Директна и индиректна питања
- Индиректни говор: рецептивно и продуктивно
а) изјаве и питања– без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
б) молбе, захтеви, наредбе
- Индиректни говор: само рецептивно
а) изјаве са променом глаголских времена
- Одређене релативне клаузе
- Сложене реченице: временске клаузе, узрочне клаузе , допусне клаузе
II. ИМЕНИЧКА ГРУПА
1. Члан

- Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту

2. Именице
- Бројиве и небројиве именице
3. Заменички облици

а) Заменице
- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице

б) детерминатори
- Показни детерминаотри
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори

4. Придеви
- Обновити компарацију придева
- too/not…enough/not as…(as)/…than

5. Бројеви
- Обновити просте и редне бројеве

6. Квантификатори

1. Глаголи
- Обновити разлику у употреби Present Simple, Present Continutous; Past Simple, Past Continuous
- Обновити све употребе Present Perfect
- *Used to*
- Начини изражавања будућности, планова у будућности (*going to, will*)
- Модални глаголи: *should, must, will, may, might*
- Пасивне конструкције – садашње и прошло време – the Present Simple, Past Simple (продуктивно и рецептивно),
- Present perfect passive (рецептивно)

3. Предлози и најчешћи прилози за оријентацију у времену и простору.
4. Први кондиционал (рецептивно и продуктивно) , други кондиционал (рецептивно)

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именичка група
- употреба детерминаната: редослед у реченици; употреба речи *même, autre, seul*;
- детерминанти у функцији заменице, посебно: показне заменице испред предлога *de* + именичка група; испред релативне реченице; испред партикула *ci* и *là*; неодређене заменице;
- бројеви: основни, редни, разломачки, апроксимативни;
- род и број именица и придева специфичних за дату струку; поређење придева, посебно суперлатив.

Глаголска група
глаголски начини и времена: презент, сложени перфект, имперфект, плусквамперфект (рецептивно), футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције: блиски футур, блиска прошлост; *il faut que, je veux que, j'aimerais que* праћени презентом субјунктива глагола прве групе (*Il faut que tu racontes ça à ton frère)*, као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives*; презент кондиционала: *Si mes parents me laissaient partir, je viendrais avec toi !* императив (рецептивно): *aie un peu de patience, n'ayez pas peur*; *sois sage!*
- партицип презента и герундив; партиципи презента и перфекта као придеви;
- фреквентни униперсонални глаголи и конструкције.

Предлози
- најчешћи предлози; предложни изрази *à côté de, à l'occasion de, à l'aide de*;
- контраховање члана и предлога.

Прилози
- за место, за време, за начин, за количину;
- *alors* – за исказивање последице;
- место прилога;
- прилошке заменице *en* и *y* (рецептивно).

Модалитети и форме реченице
- декларативни, интерогативни, ексклaмативни и императивни модалитет;
- афирмација и негација; актив и пасив;
- реченице са презентативима;

- наглашавање реченичних делова помоћу формуле *c'est... qui* и *c'est ... que*.

Основни типови сложених реченица

- координиране реченице са везницима *et, ou, mais, car, ni* и прилозима/прилошким изразима *c'est pourquoi, donc, puis, pourtant, par contre, par conséquent, au contraire*;
- зависне реченице: релативне са заменицама *qui, que, où* и *dont*; компаративне са везницима/везничким изразима *comme, autant .... que, le même ... que, plus ... que, moins ... que*; временске са везницима/везничким изразима *quand, avant que/avant de*+инфинитив, *chaque fois que, pendant que, après que, depuis que*; узрочне са везницима *parce que* и *puisque*; (рецептивно) концесивне и опозитивне са везницима *bien que* и *alors que*; финалне са везницима*pour que/pour*+инфинитив и afin que/afin de+инфинитив; хипотетичне са везником *si* (вероватни и могући потенцијал); реченице са *que* у функцији објекта (нпр. *Nous espérons que tu réussiras ton examen*); слагање времена у објекатским реченицама.

СТРАНИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: **62**
Разред: **трећи**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме основне поруке и захтеве исказане јасним стандардним језиком када је реч о блиским темама (кола, посао, хоби) • разуме глобално суштину нешто дужих разговора или дискусија на састанцима, који се односе на мање сложене садржаје из струке, уколико се говори разговетно стандардним језиком, поставља питања и тражи објашњења у вези са темом дискусије/разговора	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (генерацијски конфликти и начини превазилажења) • Образовање (образовање за све, пракса и припреме за будуће занимање, размена ученика) • Познате фирме, предузећа, установе, институције у земљама чији се језик учи • Културни живот (међународни пројекти и учешће на њима) • Заштита човекове околине (волонтерски рад) • Медији (штампа, телевизија, електронски медији) • Историјски догађаји/линости из земаља чији се језик учи • Свет компјутера (предности и мане употребе компјутера) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Прикупљање информација за одређену туристичку услугу • Састављање програма туристичке услуге • Примање и преношење информација у оквиру туристичких услуга • Рекламирање услуга у контакту са клијентом • Продаја туристичких услуга • Праћење квалитета туристичких услуга • Обављање рецепцијских послова (комуникација са гостом приликом пријављивања и одјављивања, пружање разних обавештења гостима) • Праћење новина у области туризма • Пословна комуникација и коресподенција на страном језику	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• разуме једноставније текстове (стандардна писма, информације о процесу рада у струци) који су писани обичним језиком или језиком струке • разуме опис догађаја и осећања • разуме основни садржај као и важније детаље у извештајима, брошурама и уговорима везаним за струку		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• једноставним средствима опише статус и образовање, будуће запослење • опише делатност, фирму, процес рада или пак преприча телефонски разговор или одлуке неког договора у оквиру познате лексике • образложи краће своје намере, одлуке, поступке		

ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• попуњава рачуне, признанице и хартије од вредности • напише једноставно пословно писмо према одређеном моделу • опише и појасни садржај схема и графикона везаних за струку	релевантна за струку Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета	
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• поведе, настави и заврши неки једноставан разговор, под условом да је лице у лице са саговорником буде схваћен у размени идеја и информација о блиским темама у предвидљивим, свакодневним ситуацијама		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• сажима садржај текста, филма, разговара и сл.		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• идентификује различита гледишта о истој теми		
ЗНАЊА О ЈЕЗИКУ	• коректно употребљава једноставне структуре користећи зависне реченице (уз одређене системске елементарне грешке које глобални смисао не доводе у питање)		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА
- Сви типови упитних реченица
- Директна и индиректна питања
- Индиректни говор: рецептивно и продуктивно
а) изјаве и питања– без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
б) молбе, захтеви, наредбе
- Индиректни говор: само рецептивно
а) изјаве са променом глаголских времена
- Одређене релативне клаузе
- Сложене реченице: временске клаузе, узрочне клаузе , допусне клаузе
II. ИМЕНИЧКА ГРУПА
1. Члан
- Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту
2. Именице
- Бројиве и небројиве именице
3. Заменички облици
а) Заменице
- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице
б) детерминатори
- Показни детерминаотри
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори
4. Придеви
- Обновити компарацију придева
- too/not…enough/not as…(as)/…than
5. Бројеви
- Обновити просте и редне бројеве
6. Кванитификатори
III ГЛАГОЛСКА ГРУПА
1. Глаголи
- Обновити разлику у употреби Present Simple, Present Continutous; Past Simple, Past Continuous
- Обновити све употребе Present Perfect
- Past perfect
Used to
- Обновити и утврдити начине за изражавање будућности, планова у будућности (*going to, will*)
- Модални глаголи: *should, must, will, may, might*
- Пасивне конструкције – садашње и прошло време – the Present Simple, Past Simple (продуктивно и рецептивно),
- Present perfect passive (рецептивно)
3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.
4. Кондиционал први и други (и рецептивно и продуктвно)

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именичка група
- систематизација употребе детерминаната: одређених, неодређених и партитивних чланова; присвојних и показних придева; основних, редних и апроксимативних бројева; неодређених речи; одсуство детерминаната (на пример: код етикетирања производа – *fromage de brebis*, натписа на продавницама и установама – *boulangerie, banque*, назива рубрика у штампаним медијима – *faits divers*, на знаковима упозорења – *entrée interdite*; испред именице у позицији атрибута: *il est boulanger* и слично);
- род и број именица и придева; место придева *petit, grand, jeune, vieux, gros, gentil, beau, joli, long, bon, mauvais;* промена значења неких придева у зависности од места: *un grand homme / un homme grand ; un brave homme / un homme brave*; поређење придева;
- заменице: личне ненаглашене (укључујући и заменицу *on*) и наглашене; заменице за директни и за индиректни објекат; показне и присвојне; упитне и неодређене.

Глаголска група

- систематизација глаголских начина и времена: времена индикатива, перифрастичне конструкције, посебно за исказивање радње у току *être en train de* ...; презент субјунктива глагола прве и друге групе и фреквентних неправилних глагола: *Il est important que tu viennes... / que nous allions... / que vous soyez...*; перфект кондиционала: *Si j'avais su, je serais venue plus tôt;* императив: *sachons attendre, ayons confiance*; *soyez les bienvenus!*
- темпорална, каузална, концесивна и погодбена вредност герундива;
- униперсонални глагол *s'agir* и униперсоналне конструкције са глаголима *suffire de + inf., défendre/interdire de + inf., recommander de + inf., rester à + inf.*

Предлози

- предложна група са придевском вредношћу;
- предложна група иза прилога за количину.

Прилози, систематизација

Модалитети и форме реченице

- систематизација: декларативни, интерогативни, ексклaмативни и императивни модалитет;
- негација, изостављање форклузива *pas*, употреба осталих форклузива;
- пасив: везивање агенса предлозима *de* и *par*;
- позиционо наглашавање реченичних делова.

Основни типови сложених реченица

- систематизација координираних реченица;
- зависне реченице, систематизација: релативне, компаративне, временске; концесивне и опозитивне са везницима *bien que* и *alors que*; каузалне са везницима *comme* и *surtout que*; финалне конструкције и обрти са инфинитивом; хипотетичне са везником *si* (вероватни, могући и иреални потенцијал); реченице са *que* у функцији субјекта (нпр. *Il est possible qu'il soit parti*); систематизација слагања времена.

СТРАНИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: **60**

Разред: **четврти**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ (80% + 20%)	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме суштину битних информација са радија или телевизије, презентација или дискусија о актуелним збивањима или о стварима које се њега тичу на приватном и професионалном плану, уколико се говори разговетно стандардним језиком	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (планови за будућност, посао и каријера) • Образовање (могућност образовања у иностранству, размена ученика, усавршавање у струци) • Друштвено уређење и политички систем у земљама чији се језик учи • Културни живот (манифестације, сајмови и изложбе општег карактера и везане за струку) • Медији (утицај медија) • Историјске везе Србије и земаља чији се језик учи • Свет компјутера (оглашавње на различитим глобалним мрежама, виртуелни свет комуникације) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Прикупљање информација за одређену туристичку услугу • Састављање програма туристичке услуге • Примање и преношење информација у оквиру туристичких услуга • Рекламирање услуга у контакту са клијентом • Продаја туристичких услуга • Праћење квалитета туристичких услуга • Обављање рецепцијских послова (комуникација са гостом приликом пријављивљња и одјављивљња,	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• разуме смисао сложенијих текстова шематских приказа, упутстава, уговора • разуме и користи обавештења из стручних текстова везаних за струку • разуме текстове у којима се износи лични став или посебно гледиште		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• представи припремљену презентацију која се односи на теме везане за области личног интересовања, школско градиво или струку • говори о утисцима, употребљавајући и комплексније изразе • даје дужи опис свакодневних радњи из свог окружења, описује прошле		

	активности, свакодневне обавезе, планове, радне задатке и начин организовања • даје релевантне податке са неке презентације или из дискусије везане за струку	пружање разних обавештења гостима) • Праћење новина у области туризма • Пословна комуникација и коресподенција на страном језику релевантна за струку Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета	
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• напише писмо или нешто дужи текст да би саопштио информацију или указао на лични став или супротстављање мишљења • напише извештај или протокол о догађају или са састанка • писмено конкурише за неки посао		
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• оствари комуникацију о основним темама, под условом да је у стању да тражи помоћ од саговорника • образложи и одбрани свој став, разјасни неспоразуме		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• препричава садржај текста, разговора, договора		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• пореди различите приказе истог догађаја у различитим медијима		
ЗНАЊА О ЈЕЗИКУ	• коректно употребљава сложеније структуре и процесе (номинализације, градације, трнасформације) • контролише граматичка знања и исправља своје грешке		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА

- Сви типови упитних реченица
- Директна и индиректна питања
- Индиректни говор: рецептивно и продуктивно

а) изјаве и питања– без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
б) молбе, захтеви, наредбе
в) изјаве и птиња са променом глаголских времена

- Релативне клаузе
- Све врсте сложених реченица (временске, клаузе , клаузе, итд).

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан

- Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту

2. Именице

- Бројиве и небројиве именице

3. Заменички облици

а) Заменице
Личне заменице у функцији субјекта и објекта

- Показне заменице
- Односне заменице

б) детерминатори

- Показни детерминаотри
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори

4. Придеви

- Обновити компарацију придева
- too/not…enough/not as…(as)/…than

5. Бројеви

- Обновити просте и редне бројеве

6. Кванитификатори

III ГЛАГОЛСКА ГРУПА

1. Глаголи

- Обновити и утврдити сва садашња времена
- Обновити и утврдиити сва прошла времена
- Разлика између *Used to* Past Continuous
- Обновити и утврдити све начине зе изражавање будућности
- Глаголи стања
- Модални глаголи: *should, must, will, may, might,*
- Пасивне конструкције – the Present Simple, Past Simple , Present Perfect (продуктивно и рецептивно), плстала времена само рецептивно
- *wish* + Past simple /w*ould- Have something done* (само рецептивно)

2. Први и други кондиционал (рецептивно и продуктивно); трећи кондиционал (рецептивно)
3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

У четвртом разреду средње школе граматички садржаји обрађени у претходним разедима систематизују се како би ученици спонтано, прецизно и што тачније користили француски језик у приватној и у пословној комуникацији.

Посебна пажња посвећује се:

- оним елементима граматике који се теже усвајају, нпр, када су у питању изворни говорници српског језика, употреба члана, систем прошлих времена, глаголске конструкције, негација и друго;
- оним елементима граматике који се чешће срећу у оквиру језика дате струке.

Имајући у виду наведено, ауторима уџбеника и наставницима француског језика препоручује се да избор граматичких садржаја које ће обрађивати у четвртом разреду заснују пре свега на потребама ученика (на основу анализе њихових честих грешака), као и на референтним материјалима за нивое А2 и Б1 за француски језик

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспекту употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа ; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности.

Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учионици. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика.
Такозвана комуникативно- интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненете:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности
- наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја
- ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину
- уџбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама
- учионица постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан

Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњен образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке.
Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања.
Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл.
Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно.
Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава
споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

Општи циљ предмета:

Циљ физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Посебни циљеви предмета:

1. Подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);
2. Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних самостални рад на њима;
3. Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
4. Проширење и продубљивање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес;
5. Усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја);
6. Мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања;
7. Оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.

Годишњи фонд часова: **66**

Разред: **први**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода	• Унапређивање и очување здравља; • Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	• Препозна везе између физичке активности и здравља; • Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; • Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији;	• Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); • Вежбе из корективне гимнастике; • Провера стања моторичких и функционалних способности;	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; • Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; • Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика. Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (4 часа)** • **мерење и тестирање (6 часова)** • **практична настава (56 часова)**
• Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода	• Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	• Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; • Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гипкости, спретности и окретности;	• Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 кг.); • Трчање на 60 м и 100 м; • Трчање на 800 м ученице и 1000 м ученици; • Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају), • Полигони спретности и окретности и спортске игре; • Аеробик;	
• Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање	• Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за за њихово усвајање; • Мотивација ученика за	• Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране - дисциплина које се уче; • Демонстрира технику дисциплина из атлетике и гимнастике (вежби на	• **АТЛЕТИКА** У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину; ***Трчања:*** **Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:** -100 m ученици и ученице;	

постављених циљева и исхода • Атлетика • Спортска гимнастика: (Вежбе на справама и тлу) • Спортска игра (по избору) • Физичка, односно спортска активност: у складу са могућностима школе.	бављењем физичким активностима; • Формирање позитивних психосоцијалних образаца понашања; • Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; • Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; • Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика ; • Повезивање моторичких задатака у целине; Увођење ученика у организовани систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; • Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; • Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање;	справама и тлу) које поседују вештину, технику и тактику спортске игре као и вежбе из осталих програмом предвиђених садржаја • Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес - за коју школа има услове; • Објасни због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; • Жели да се бави физичким, односно спортским активностима, пошто сагледава (детектује) позитивне карактеристике физичке и спортске активности - њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; • Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и буде свестан да је физичким, односно спортским активностима могуће предупредити негативне утицаје; • Комуницира путем физичких односно спортских активности са својим друговима и ужива у дружењу и контактима; • Доводи у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким односно спортским активностима и правилном исхраном; • самостално бира физичку, односно спортску активност и изводи је у окружењу у коме живи • Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке,односно спортске активности припада, има своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја); • Ужива у извођењу покрета и кретања; • Наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; • Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, буде истрајан је у својим активностима.	-800 m ученици и ученице -штафета 4 x 100 m ученици и ученице Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min. Крос: јесењи и пролећни -800 m ученице, -1000 m ученици. ***Скокови:*** Скок удаљ корачном техником. Скок увис леђном техником ***Бацања:*** Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg , ученици 5 kg). Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама. **СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ** Напомене: - Наставник формира групе на основу умења (вештина) ученика стечених после основне школе: основни, средњи и напредни ниво - Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. ***1. Вежбе на тлу*** **За ученике и ученице:** - вага претклоном и заножењем и спојено, одразом једне ноге колут напред; - став на шакама, издржај, колут напред; - два повезана премета странце удесно и улево; - за **напредни ниво** премет странце са окретом за 180^0 и доскоком на обе ноге („рондат“) ***2. Прескок*** **За ученике** коњ у ширину висине 120 цм; **за ученице** 110 цм: - згрчка; - разношка - за **напредни ниво**: склонка ***3. Кругови*** **За ученике** /дохватни кругови/: - из мирног виса вучењем вис узнето, спуст у вис стражњи, издржај, вучењем вис узнето, спуст у вис предњи. **За ученице** /дохватни кругови/: - уз помоћ суножним одскоком наскок у згиб, њих у згибу /уз помоћ/; спуст у вис стојећи ***4. Разбој*** **За ученике** /паралелни разбој/: - из њиха у упору, предњихом саскок са окретом за 180^0 (окрет према притци); - њих у упору, у зањиху склек, предњихом упор, зањих у упору, у предњиху склек **За ученице** /двовисински разбој или једна притка вратила/: - наскок у упор на н/п, премах једном ногом до упора јашућег, прехват у потхват упорном руком (до предножне) и спојено одножењем заножне премах и саскок са окретом за 90^0 (одношка), завршити боком према	**Подела одељења на групе** Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; • Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). **Препоруке за реализацију наставе** • Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. Садржај циклуса је: - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. **Начин остваривања програма** Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима**, не могу се одржавати као блок часови.** Настава се не може одржавати **истовремено са два одељења** ни на спортском терену ни у фискултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за

		• Се правилно односи према окружењу у коме вежба, рекреира се и бави се спортом, што преноси у свакодневни живот • Учествује на школском такмичењу и у систему школских спортских такмичења	притци. ***5. Вратило*** **За ученике** /дохватно вратило/: - суножним одривом узмак; ковртљај назад у упору предњем; саскок замахом у заножење (зањихом). ***6. Греда*** **За ученице** /висока греда/: - залетом и суножним одскоком наскок у упор, премах одножно десном; окрет за 90^0, упором рукама испред тела преднос разножно; ослонцем ногу иза тела (**напреднији ниво**: замахом у заножење) до упора чучећег; усправ, усправ, ходање у успону са докорацима, вага претклоном, усклон, саскок пруженим телом (чеоно или бочно у односу на справу) **7. Коњ са хватаљкама** **За ученике:** - премах одножно десном напред замах улево, замах удесно, замах улево и спојено премах левом напред; премах десном назад, замах улево, замах удесно и спојено одножењем десне, саскок са окретом за 90^0 улево до става на тлу, леви бок према коњу. **Школско такмичење (одељење, школа)**: актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити. **За напредније ученике:** састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења. **Минимални образовни захтеви:** **За ученике:** наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; **За ученице**: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. • **СПОРТСКА ИГРА (по избору)** - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. - Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре. • Стручно веће наставника физичког васпитања, према програму који сам доноси из програма четвртог разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање. • Препорука: уколико је могуће, организовати наставу пливања (посебно обуку за непливаче)	ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа **<u>Праћење, вредновање и оцењивање</u>** Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукцесивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма **<u>Минимални образовни захтеви</u>** • **Атлетика :** трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат. • **Вежбе на справама и тлу:** **За ученике:** наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; **За ученице**: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова) • Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту). • Атлетика (10 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (10 часова). • Спортска игра: по избору школе(12 часова) • Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова). • Пливање (10 часова). • Провера знања и вештина (4 часа).

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова: **64**
Разред: **други**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода	• Унапређивање и очување здравља; • Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	• Препозна везе између физичке активности и здравља; • Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; • Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији;	• Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); • Вежбе из корективне гимнастике; • Провера стања моторичких и функционалних способности;	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; • Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; • Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика. • Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (4 часа)** • **мерење и тестирање (6 часова)** • **практична настава (54 часа)** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; • Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). **Препоруке за реализацију наставе** • Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од
• Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода	• Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	• Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; • Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гипкости, спретности и окретности;	• Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 кг.); • Трчање на 60 м и 100 м; • Трчање на 800 м ученице и 1000 м ученици; • Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају), • Полигони спретности и окретности и спортске игре; • Аеробик;	
• Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода • Атлетика; • Спортска гимнастика: (Вежбе на справама и тлу); • Спортска игра (по избору) • Физичка, односно спортска активност: у складу са могућностима школе	• Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; • Формирање позитивних психосоцијалних образаца понашања • Примена стечених умења, знања и навика које се користе у свакодневним условима живота и рада • Естетско истраживање покретом и доживљавање естетских вредности; • Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика • Стицање и усавршавање моторичких знања, умећа, вештина,	• Кратко описати основне карактеристике и правила спортске гране атлетике, гимнастике и спортске гране - дисциплина које се уче. • Демонстрирати – вежбе и технике атлетских дисциплина и вежби на справама и тлу које се уче (поседовати вештину) • Детаљније описати правила спортске гране за коју показује посебан интерес, за коју школа има услове. • Објаснити због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности. • Ученици ће желети да се бави физичким, односно спортским активностима пошто ће сагледати (детектовати) позитивне карактеристике физичке и спортске активности и њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење. • Сагледати негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и свестан је да физичким, односно спортским активностима могуће је предупредити негативне утицаје • Путем физичких односно спортских активности комуницирати са својим друговима и уживати у дружењу и контактима.	• **АТЛЕТИКА** У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину; ***Трчања:*** **Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:** -100 m ученици и ученице; -800 m ученици и ученице ; -штафета 4 x 100 m ученици и ученице Вежбање технике трчања на средњим стазама умереним интензитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min. Крос: јесењи и пролећни -800 m ученице, -1000 m ученици. ***Скокови:*** Скок удаљ корачном техником. Скок увис леђном техником. ***Бацања:*** Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg , ученици 5 kg). Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама. • **СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ**	

	техника и навика предвиђених програмом за базичне спортске гране. • Повезивање моторичких задатака у целине, али без стварања крутих моторичких аутоматизама; • Увођење ученика у организовани систем припрема за игре, сусрете и манифестације; • Развијање елемената ритма сједињавањем кинетичких и енергетских елемената у целине: рад-одмор; на-презање-релаксација; убрзање-успо-равање; • Избор спортова, односно спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање. .	• Довести у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким, односно спортским активностима и правилном исхраном. • Објаснити да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке,односно спортске активности припадају, имају своју естетску компоненту(лепота извођења, лепота доживљаја). • Ученик ужива у извођењу покрета и кретања. • Ученик наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену. • Препознаје нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, истрајан је у својим активностима. • Има правилан однос према окружењу у којем вежба, рекреира се и бави се спортом.	Напомена: - Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. ***1. Вежбе на тлу*** **За ученике и ученице:** - из упора за рукама, зибом, провлак згрчено напред до упора пред рукама (опружено); - колут напред и спојено усправом до ваге претклоном и заножењем, издржај - премет странце упором у „бољу“ страну и спојено, премет странце у „слабију“ страну - за **напредни ниво** премет напред упором **2.** ***Прескок*** **За ученике** коњ у ширину висине 120 цм; **за ученице** 110 цм: - згрчка; - разношка - за **напредни ниво**: склонка и прескоци са заножењем ***3. Кругови*** **За ученике** /доскочни кругови/: - њих, зањихом саскок, уз помоћ. ***4. Разбој*** **За ученике** /паралелни разбој/: - из упора седећег разножно пред рукама, прехватом напред и дизањем склоњено став на раменима, спуст назад у упор седећи разножно, прехват рукама иза бутина, сножити и зањихом саскок. **За ученице** /двовисински разбој, једна притка, вратило/: - вис на в/п лицем према н/п: клим, премах згрчено једном ногом до виса лежећег на н/п, прехват (може разноручно) на н/п до упора јашућег; премах одножно предножном (уназад) до упора предњег; замахом уназад (зањихом) саскок пруженим телом; - једна притка: наскок у упр предњи, премах одножно једном ногом до упора јашућег; премах одножно заножном до упора стражњег; саскок саседом (замахом ногама унапред). ***5. Вратило*** **За ученике** /доскочно вратило/ - из мирног виса узмак до упора, замахом ногама уназад (зањихом) саскок увито ***6. Греда*** **За ученице** /висока греда/: - залетом и суножним одскоком наскок у упор чучећи; окрет за 90^0 усправ у успон, окрет за 180^0, лагано трчање на прстима, скок са променом ногу, кораци у успону до краја греде; саскок згрчено (бочно у односу на греду). ***7. Коњ са хватаљкама*** **За ученике:**	потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. **Садржај циклуса је:** - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. **Начин остваривања програма** Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима**, не могу се одржавати као блок часови.** Настава се не може одржавати **истовремено са два одељења** ни на спортском терену ни у фискултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа **Праћење, вредновање и оцењивање** Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукцесивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма **Минимални образовни захтеви** • **Атлетика :** трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, увис, бацање

			- из упора пред рукама, коло заножно левом, коло заножно десном. **Школско такмичење (одељење, школа)**: актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити. **За напредније ученике:** састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења. **Минимални образовни захтеви:** **За ученике:** наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; **За ученице**: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. • **СПОРТСКА ИГРА (по избору)** - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. - Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре. • Стручно веће наставника физичког васпитања, према програму који сам доноси (из програма четвртог разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање	кугле – на резултат. • **Вежбе на справама и тлу:** **За ученике:** наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; **За ученице**: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. **Оквирни број часова по темама** • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова) • Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту). • Атлетика (10 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (10 часова). • Спортска игра: по избору школе(12 часова) • Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (9 часова). • Пливање (9 часова). • Провера знања и вештина (4 часа). **ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ** - Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: - Два целодневна излета са пешачењем - I разред до 12км (укупно у оба правца); - II разред до 14 км (укупно у оба правца); - III разред do 16 km(укупно у оба правца); - Два кроса : јесењи и пролећни - Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.

Назив предмета: **ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ**
Годишњи фонд часова: **62**
Разред: **трећи**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода	• Унапређивање и очување здравља; • Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	• Препознати везе између физичке активности и здравља. • Објаснити карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочити оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; • Одабрати и извести вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији.	• Вежбе обликовања(јачања, лабављење и растезање). • Вежбе из корективне гимнастике • Провера стања моторичких и функционалних способности-	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; • Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; • Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика. • Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (4 часа)** • **мерење и тестирање (6 часова)** • **практична настава (52 часа)** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; • Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). **Препоруке за реализацију наставе** • Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког
• Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода	• Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	• Именовати моторичке способности које треба развијати и која су средства и методе за њихов развој; • Применити (изводити) адекватна средства за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, гипкости, спретности и окретности. .	• Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 кг.); • Трчање на 800 м ученице и 1000 м ученици ; • Трчање на 60 м и 100 м; • Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају), • Полигони спретности и окретности и спортске игре; • Аеробик • Обука техника пливања	
• Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода • Атлетика; • Спортска гимнастика: (Вежбе на справама и тлу); • Спортска игра (по избору) • Физичка, односно спортска активност: у складу са могућностима школе	• Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за за њихово усвајање; • Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; • Формирање позитивних психосоцијалних образаца понашања; • Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; • Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; • Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика ; • Повезивање моторичких	• Кратко описати основне карактеристике и правила спортске гране атлетике, гимнастике и спортске гране-дисциплина које се уче. • Демонстрирати – вежбе и технике атлетских дисциплина и вежби на справама и тлу које се уче (поседовати вештину) • Детаљније описати правила спортске гране за коју показује посебан интерес, за коју школа има услове. • Објаснити због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности. • Ученици ће желети да се бави физичким, односно спортским активностима пошто ће сагледати (детектовати) позитивне карактеристике физичке и спортске активности и њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење. • Сагледати негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и свестан је да физичким, односно спортским активностима могуће је предупредити негативне утицаје • Путем физичких односно спортских активности комуницирати са својим друговима и уживати у дружењу и контактима.	• **АТЛЕТИКА** У свим атлетским дисциплинама треба радити на усавршавању технике и развијању водећих моторичких особина за дату дисциплину. ***Трчање*** Трчање на 100 м – ученици и ученице, на 1000 м – ученици, на 800 м – ученице, Штафета 4х100 м ученици и ученице. ***Скокови*** Скок удаљ –одабраном техником; Скок увис- одабраном техником. ***Бацање*** Бацање кугле рационалном техником (ученици 6 кг и ученице 4 кг. • **СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ** Напомена: - Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. ***1. Вежбе на тлу*** **За ученике и ученице:** - из упора за рукама, зибом, премах одбочно до упора пред рукама (опружено).	

	задатака у целине; Увођење ученика у организовани систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; • Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; • Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање;	• Довести у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким односно спортским активностима и правилном исхраном. • Објаснити да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке,односно спортске активности припадају, имају своју естетску компоненту(лепота извођења, лепота доживљаја). • Ученик ужива у извођењу покрета и кретања. • Ученик наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену. • Препознаје нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, истрајан је у својим активностима. • Има правилан однос према окружењу у којем вежба, рекреира се и бави се спортом.	- комбинација вежби која садржи (вежбе се бирају, одузимају или додају у складу са могућностима ученика): плесне кораке; скок са окретом за 180^0; окрет на две или једној нози; премет странце; колут напред суножним одразом и малим летом; вагу претклоном и заножењем; став на шакама колут напред и сп. скок са окретом (произвољан број степени); - **за напреднији ниво:** колут летећи и прекопит напред, уз помоћ. ***2. Прескок*** **За ученике** коњ у ширину висине 120 цм; **за ученице** 110 цм: - згрчка; - разношка - за **напредни ниво**: склонка; прескоци са заножењем и „прекопит“ ***3. Кругови*** **За ученике** /доскочни кругови/: - вучењем вис узнето; вис стрмоглаво; вис узнето; спуст у вис стражњи –издржај; вучењем вис узнето; спуст у вис предњи (полако); саскок **4. Разбој** **За ученике** /паралелни разбој/: - из замаха у упору предњихом спуст у склек, зањих у склеку и спојено упор (у зањиху); предњих и спојено склек, зањихом упор (поновити 2 до 3 пута) **За ученице** /двовисински разбој, једна притка, вратило/: - лицем према н/п, залетом и суножним одскоком наскок упор предњи; премах одножно десном (левом) у упора јашући; прехват на в/п; премах одножно заножном до виса седећег, подметним опружањем или одривом од н/п предњих и спојено саскок у предњиху (уз помоћ) до става на тлу, леђима према в/п; - *једна притка*: залетом и суножним одскоком наскок упор предњи; премах одножно десном (левом) до упора јашућег, премах одножно заножном до упора стражњег; сасед са окретом за 90^0. ***5. Вратило*** **За ученике** /доскочно и дохватно или дочелно вратило/: - /доскочно/: подметно успостављање ниха; њихање са повећавањем амплидуде и саскок у предњиху или зањиху уз помоћ; - /дохватно или дочелно/:ковртљај назад у упору. ***6. Греда*** **За ученице** /висока греда/:	васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. Садржај циклуса је: - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. **Начин остваривања програма** Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима**, не могу се одржавати као блок часови.** Настава се не може одржавати **истовремено са два одељења** ни на спортском терену ни у фискултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа. **Праћење, вредновање и оцењивање** Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукцесивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма **Оквирни број часова по темама** • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова) • Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту). • Атлетика (10 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (10

			- залетом и суножним одскоком наскок у упор чучећи одножно; окрет за 90^0 до упора чучећег; усправ, одручити; кораци у успону докорацима; вага претклоном и заножењем, усклон; суножним одскоком скок са померањем; окрет за 90^0 у успону; саскок пруженим телом или, за **напреднији ниво** – са предножним разножењем **7. Коњ са хватаљкама** **За ученике:** - из упора предњег коло предожно десном, коло предножно левом; - из упора стражњег коло одножно десном, коло одножно левом **Школско такмичење (одељење, школа):** актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити. **За напредније ученике:** састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења. **Минимални образовни захтеви:** **За ученике:** наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; **За ученице**: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. • **СПОРТСКА ИГРА (по избору)** - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. - Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре. • Стручно веће наставника физичког васпитања, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање	часова). • Спортска игра: по избору школе(10 часова) • Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (9 часова). • Пливање (9 часова). • Провера знања и вештина (4 часа). **ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ** - Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: - Два целодневна излета са пешачењем - I разред до 12км (укупно у оба правца); - II разред до 14 км (укупно у оба правца); - III разред do 16 km(укупно у оба правца); - Два кроса : јесењи и пролећни - Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. Спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије, које је уједно и организатор ових такмичења.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова: **60**
Разред: **четврти**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода	• Унапређивање и очување здравља; • Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	• Препозна везе између физичке активности и здравља; • Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; • Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији;	• Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); • Вежбе из корективне гимнастике; • Провера стања моторичких и функционалних способности;	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; • Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитивно утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; • Ученици који похађају четворогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика. • Због тога је физичко васпитање, у овим школама, значајно за активан опоравак ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (4 часа)** • **мерење и тестирање (6 часова)** • **практична настава (50 часова)** **Подела одељења на групе** Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. **<u>Место реализације наставе</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; • Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). **Препоруке за реализацију наставе** • Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од
• Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода	• Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	• Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; • Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гипкости, спретности и окретности;	• Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 кг.); • Трчање на 60 м и 100 м; • Трчање на 800 м ученице и 1000 м ученици; • Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају), • Полигони спретности и окретности и спортске игре; • Аеробик;	
• Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода Програм по избору ученика: • Ритмичка гимнастика и народни плесови • Спортска игра (по избору) • Рукомет • Фудбал • Кошарка • Одбојка • Пливање • Борилачке вештине	• Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за за њихово усвајање; • Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; • Формирање позитивних психосоцијалних образаца понашања; • Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; • Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; • Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика ; • Повезивање моторичких задатака у целине; • Увођење ученика у организовани систем	• Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране - дисциплина које се уче; • Демонстрира технику дисциплина из атлетике и гимнастике (вежби на справама и тлу) које поседују вештину, технику и тактику спортске игре као и вежбе из осталих програмом предвиђених садржаја • Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес - за коју школа има услове; • Објасни због којих је карактеристика физичког васпитања важно, да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; • Жели да се бави физичким, односно спортским активностима, пошто сагледава (детектује) позитивне карактеристике физичке и спортске активности - њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; • Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и буде свестан да је физичким, односно спортским активностима могуће предупредити негативне утицаје; • Комуницира путем физичких односно спортских активности са својим друговима и ужива у дружењу и контактима; • Доводи у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким односно спортским	**ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА** • **РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ** - Савладавање основних вежби: „докорак,“, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице; - Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо, - Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима. - Треба савладати најмање пет народних плесова. - Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима. • **СПОРТСКА ИГРА (по избору)** - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. - Даље проширивање и продубљивање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. **РУКОМЕТ** - Увежбавати основне техничке елементе који	

• Клизање, скијање	припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; • Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; • Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање;	активностима и правилном исхраном; • самостално бира физичку, односно спортску активност и изводи је у окружењу у коме живи. • Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке,односно спортске активности припада, има своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја); • Ужива у извођењу покрета и кретања; • Наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; • Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, буде истрајан је у својим активностима. • Се правилно односи према окружењу у којме вежба, рекреира се и бави се спортом, што преноси у свакодневни живот • Учествује на школском такмичењу и у систему школских спортских такмичења	су предвиђени програмским садржајима за основну школу. - Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играча у одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека“. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила игре. - Учествовање на разредним, школским и међушколским такмичењима. **ФУДБАЛ** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу. - Покривање и откривање играча, одузимање лопте и ометање противника. Општи принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила малог фудбала. - Учествовање на разним школским и међушколским такмичењима. **КОШАРКА** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу - Техника кошарке. Шутирање на кош из места и кретања, шут са једном или обема рукама, са разних одстојања од коша. Постављање и кретање играча у нападу и одбрани. Одбрана „зоном“ и „човек на човека“. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока. - Правила игре и суђење. - Учествовање на разредним и школским такмичењима. **ОДБОЈКА** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским садржајима за основну школу - Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смечирање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила игре и суђења. - Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима. **ПЛИВАЊЕ** - Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању; - Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на	потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. Садржај циклуса је: - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. **Начин остваривања програма** Садржаји програма усмерени су на: развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима**, не могу се одржавати као блок часови.** Настава се не може одржавати **истовремено са два одељења** ни на спортском терену ни у фискултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко васпитање дозвољена је истовремена реализација часа **Праћење, вредновање и оцењивање** Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукцесивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичком васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортским играма **Оквирни број часова по темама** • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова) • Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту).

			старту и окрети. - Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима. **БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ** - Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм. **КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ** - Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета скијање на матичним факултетима	• Атлетика (10 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (10 часова). • Спортска игра: по избору школе(10 часова) • Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (8 часова). • Пливање (8 часова). • Провера знања и вештина (4 часа). **ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ** - Из фонда радних дана и за извођење редовне наставе школа у току школске године организује: - Два целодневна излета са пешачењем - I разред до 12км (укупно у оба правца); - II разред до 14 км (укупно у оба правца); - III разред do 16 km(укупно у оба правца); - Два кроса : јесењи и пролећни - Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржај излета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. - Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије, које је уједно и организатор ових такмичења.

Сваки од образовних профила има карактеристике везане за обављање конкретних стручних послова, који захтевају одређене положаје тела, покрете и кретања, који могу негативно утицати на правилно држање (статус кичменог стуба и статус стопала). Како би се избегли ови негативни утицаји, наставници стручних предмета и професори физичког васпитања дефинишу могуће професионалне поремећаје, на основу чега се програмирају се посебни садржаји, којима се обезбеђујен превенција.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Биологија
- Физика
- Хемија
- Ликовна култура

МАТЕМАТИКА

Циљеви предмета:

1. Развијање логичког и апстрактног мишљења;
2. Развијање способности јасног и прецизног изражавања и коришћења основног математичко-логичког језика;
3. Развијање способности одређивања и процене квантитативних величина и њиховог односа;
4. Развијање осећаја за простор, разликовање геометријских објеката и њихови узајамни односи и трансформације;
5. Развијање систематичности, уредности, прецизности, темељности, истрајности, критичности у раду;
6. Оспособљавање за примену стечених знања како у математици тако и у осталим предметима;
7. Формирање основа за наставак образовања;
8. Формирање математичке културе која подразумева свест о универзалности и примени математике и математичког начина мишљења.

Годишњи фонд часова: **66 часова**
Разред: **први**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Реални бројеви	• Проширивање знања о скупу реалних бројева • Упознавање са појмовима апсолутна и релативна грешка	• разликује различите записе бројева из скупова *N, Z, Q*, и те бројеве приказује на бројној правој и пореди их. • разликује основне подскупове скупа реалних бројева (N, Z, Q, I) и уочава релације N⊂Z⊂Q⊂R, I⊂R • израчуна вредност једноставног рационалног бројевног израза поштујући приоритет рачунских операција и употребу заграда • одреди апсолутну вредност реалног броја и графички интерпретира на бројевној оси • заокругли број на одређени број децимала • одреди апсолутну и релативну грешку	• Преглед бројева, операције са реалним бројевима • Апсолутна вредност реалног броја • Приближна вредност реалних бројева, правила заокругљивања • Апсолутна и релативна грешка	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (66 часова). **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици или кабинету за математику. **Препоруке за реализацију наставе** • образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања; • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; • подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање; • примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика; • инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду; • упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија. • **Реални бројеви:** нагласити затвореност операција у одређеним скуповима и потребу да се постојећи скуп прошири новим. • **Пропорционалност:** користити што више конкретних примера из живота и струке • **Рационални алгебарски изрази:** тежиште треба да буде на разноврсности идеја, сврси и суштини трансформација полинома и алгебарских разломака, а не на раду са компликованим изразима. • **Геометрија: и**нсистирати на прецизности,
Пропорционалност	• Проширивање знања о пропорцијама и процентном рачуну • Оспособљавање за примену пропорција и процената на решавање реалних проблеме	• израчуна одређен део неке величине • одреди непознате чланове просте пропорције • прошири или скрати размеру и примени је у решавању проблема поделе • препозна директну или обрнуту пропорционалност две величине , примени је при решавању једноставних проблема и прикаже графички • одреди непознату главницу, проценат или процентни износ	• Размера и пропорција • Директна и обрнута пропорционалност • Прост сразмерни рачун • Рачун поделе • Процентни и промилни рачун	
Рационални алгебарски изрази	• Проширивање знања о полиномима	• сабира, одузима и множи полиноме • примени дистрибутивни закон множења према сабирању и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата, збир и разлику кубова при трансформацији полинома • растави полином на чиниоце • одреди НЗД и НЗС полинома • трансформише једноставнији рационални алгебарски израз	• Полиноми • Растављање полинома на чиниоце • НЗД и НЗС полинома • Трансформације рационалних алгебарских израза	
Геометрија	• Проширивање знања о	• разликује основне и изведене геометријске	• Геометријски појмови и везе између њих	

	геометрији	појмове • разликује међусобни однос углова (суседни, упоредни, унакрсни, комплементни, суплементни) • наведе и примени везе између углова са паралелним (или нормалним крацима) • наведе и примени релације везане за унутрашње и спољашње углове троугла • дефинише појмове симетрала дужи, симетрала угла, тежишна дуж и средња линија троугла • конструише симетралу дужи, симетралу угла и висину троугла • конструише значајне тачке трогла • наведе својство тежишта • наведе и примени основне релације у једнакокраком, односно једнакостраничном троуглу • разликује врсте четвороуглова, наведе и примени њихове особине на одређивање непознатих елемената четвороугла • формулише Талесову теорему и примени је на поделу дужи на n једнаких делова	• Троугао • Значајне тачке троугла • Четвороугао • Талесова теорема	уредности и правилној терминологији. • **Линеарне једначине и неједначине:** истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа функције. Садржаје повезати са одговарајућим садржајима хемије, физике и примерима из свакодневног живота. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. активност ученика на часу; 2. усмену проверу знања; 3. писмену провера знања; 4. тестове знања. **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Реални бројеви **7 часова** • Пропорционалност **10 часова** • Рационални алгебарски изрази **13 часова** • Геометрија **14 часова** • Линеарне једначине и неједначине **14 часова** За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је **8 часова.**
Линеарне једначине и неједначине	• Проширивање знања о линеарној једначини, неједначини и функцији • Оспособљавање за анализу графика функције и његову примену • Примена знања о линеарним једначинама, системима и неједначинама на реалне проблеме	• дефинише појам линеарне једначине • реши линеарну једначину • примени линеарну једначину на решавање проблема • реши једначину које се своди на линеарну једначину • дефинише појам линеарне функције • прикаже аналитички, табеларно и графички линеарну функцију • реши линеарну неједначину и графички прикаже скуп решења • реши систем линеарних једначина са две непознате	• Линеарна једначина и њене примене • Линеарна функција и њен график • Линеарна неједначина • Систем линеарних једначина	

Назив предмета: **МАТЕМАТИКА**
Годишњи фонд часова: **64 часа**
Разред: **други**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Тригонометрија правоуглог троугла	• Разумевање основних тригонометријских функција и идентичности • Оспособљавање за примену тригонометријских функција у реалним проблемима	• дефинише основне тригонометријске функције оштрог угла • израчуна основне тригонометријске функције оштрог угла правоуглог троугла када су дате две странице • конструише оштар угао ако је позната једна његова тригонометријска функција • наведе основне тригонометријске идентитете и примењује их у одређивању вредности тригонометријских функција ако је позната вредност једне од њих • наведе вредности тригонометријских функција карактеристичних углова (од 30° , 45° , 60°) и са калкулатора прочита вредности за остале оштре углове и обрнуто (одређује оштар угао ако је позната вредност тригонометријске функције) • примени елементе тригонометрије правоуглог троугла на решавање практичних проблема	• Дефиниције тригонометријских функција у правоуглом троуглу • Вредности тригонометријских функција за углове од 0° , 30° , 45° , 60° , 90° • Основни тригонометријски идентитети • Решавање правоуглог троугла	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (64 часа). **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици или кабинету за математику. **Препоруке за реализацију наставе** • образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања; • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; • подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање; • примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика; • инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду; • упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија. • **Тригонометрија правоуглог троугла: с**адржаје повезивати са одговарајућим примерима из живота, нпр. величина сенке. Поновити правила заокругљивања бројева на одређени број децимала. Оспособити ученике за употребу калкулатора као помоћног средства при решавању проблема применом тригонометрије. • **Степеновање и кореновање:** при проширивању скупа из кога је изложилац нагласити перманентност особина степеновања. Оспособити ученике да помоћу калкулатора одреде вредности корена и степена датог броја. Комплексни бројеви: обрадити само основне појмове и чињенице које ће бити неопходне при изучавању садржаја о квадратној једначини. • **Функција и график функције:** приликом обраде користити што више конкретних
Степеновање и кореновање	• Проширивање знања о степеновању и кореновању	• наведе својства операција са степенима и примени их у трансформацијама једноставнијих израза • наведе својства операција са коренима и примени их у трансформацијама једноставнијих израза • рационалише именилац разломка у једноставним случајевима • дефинише појмове имагинарна јединица и комплексан број • сабере, одузме, помножи и подели два комплексна броја • одреди конјугован број датог комплексног броја • израчуна модуо комплексног броја	• Појам степена. Операције са степенима • Степен са целим изложиоцем • Запис броја у E (scientific) формату • Појам корена. Операције са коренима • Степен са рационалним изложиоцем • Рационалисање имениоца разломка • Појам комплексног броја и операције са њима • Конјугован број комплексног броја • Модуо комплексног броја	
Функција и график функције	• Упознавање основних својстава функција • Оспособљавање за представљање података различитим графичким облицима и анализу датих података	• наведе примере функција • одреди знак, интервале монотоности, максимум и минимум на датом графику • прочита и разуме податак са графикона, дијаграма или из табеле и одреди минимум или максимум и средњу вредност зависне величине • податке представљене у једном графичком облику представи у другом	• Појам функције. • Функције са коначним доменом • Графичко представљање функције • Читање графика функције (одређивање знака, интервала монотоности, максимума, минимума) - без формалне дефиниције тих појмова • Различити графички облици представљања функција са коначним доменом (табела, график, дијаграм, круг) • Одређивање максимума, минимума и средње вредности зависне величине	
Квадратна једначина и	• Стицање основних знања о	• реши непотпуну квадратну једначину у скупу R	• Квадратна једначина	

квадратна функција	квадратној једначини и квадратној функцији	• наведе пример квадратне једначине која нема решења у скупу R • примени образац за решавање квадратне једначине • одреди природу решења квадратне једначине • растави квадратни трином • скицира и анализира график квадратне функције (да прочита нуле функције, максимум или минимум, интервале монотоности) • реши једноставну квадратну неједначину	• Образац за решавање квадратне једначине • Природа решења квадратне једначине • Растављање квадратног тринома на линеарне чиниоце • Квадратна функција и њен график • Квадратне неједначине	примера из живота и струке. • **Квадратна једначина и квадратна функција:** показати односе између решења и коефицијената, као и растављање квадратног тринома на чиниоце. За цртање квадратне функције користити нуле (решавање једначине) и теме (свођење на канонски облик). Нацртати свих шест могућих случајева графика квадратне функције и детаљно их анализирати. Истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа квадратне функције. • **Полиедри и обртна тела: к**ористити симулације пресека на рачунару.Правилне полиедре приказати коришћењем рачунара. Садржаје повезати са проблемима из свакодневног живота. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. активност ученика на часу; 2. усмену проверу знања; 3. писмену провера знања; 4. тестове знања. **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Тригонометрија правоуглог троугла **7 часова** • Степеновање и кореновање **12 часова** • Функција и график функције **6 часова** • Квадратна једначина и квадратна функција **15 часова** • Полиедри и обртна тела **16 часова** За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је **8 часова.**
Полиедри и обртна тела	• Проширивање знања о полиедрима и обртним телима	• израчуна обим и површину фигура у равни (квадрат, правоугаоник, правилан шестоугао, круг) • разликује правилне полиедре • примени одговарајуће формуле и израчуна површине и запремине правилне призме, пирамиде и зарубљене пирамиде (једноставнији задаци) • примени одговарајуће формуле и израчуна површине и запремине правог ваљка, купе, зарубљене купе и лопте • одреди површину једноставних равних пресека тела	• Обим и површина фигура у равни (квадрат, правоугаоник, правилан шестоугао, круг) • Призма, пирамида, зарубљена пирамида и њихови равни пресеци • Површина и запремина призме • Површина и запремина пирамиде и зарубљене пирамиде • Ваљак, купа, зарубљена купа, лопта и њихови равни пресеци • Површина и запремина ваљка • Површина и запремина купе и зарубљене купе • Површина и запремина лопте	

Назив предмета: **1.1.1.2.1.1.1.2.1** **МАТЕМАТИКА**
Разред: **1.1.1.2.1.1.1.2.2** **трећи**
Годишњи фонд: **62 часа**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Експоненцијална и логаритамска функција	• Упознавање основних особина експоненцијалне и логаритамске функције • Примена стечених знања на решавање једноставнијих експоненцијалних и логаритамских једначина	• прикаже аналитички, табеларно и графички експоненцијалну функцију • реши једноставније експоненцијалне једначине • прикаже аналитички, табеларно и графички логаритамску функцију • објасни шта је логаритам, наведе и примени правила логаритмовања при трансформацији једноставних израза • реши једноставније логаритамске	• Експоненцијална функција и њен график • Експоненцијалне једначине • Појам инверзне функције • Дефиниција логаритма и особине • Логаритамска функција • Појам инверзне функције • Једноставније логаритамске једначине	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (62 часа) **<u>Место реализације наставе</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици или кабинету за математику

		једначине • користи калкулатор за одређивање вредности логаритама		**<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика • подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање • примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика • инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду • упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија • **Експоненцијална и логаритамска функција:** важно је истаћи да су екпоненцијална и логаритамска функција инверзне. При решавању једначина указати на важност постављања одговарајућих услова. • **Тригонометријске функције:** графике основних тригонометријских функција увести преношењем вредности тригонометријских функција са тригонометријског круга. Пажњу посветити адиционим формулама из којих непосредно следи већина тригонометријских формула. • **Аналитичка геометрија у равни:** истаћи да је аналитичка геометрија на одређени начин спој алгебре и геометрије и повезати примену аналитичког апарата са решавањем одређених задатака из геометрије. Указати на везе између различитих облика једначине праве. Једначину кружнице обрадити у општем и канонском облику. • **Низови:** примере низова узимати из разних области математике, (нпр. из геометрије) као и из свакодневног живота (нпр. неки изабрани проблем сложеног интересног рачуна, као увод у следећу наставну тему). • **Елементи финансијске математике:** користити што више конкретних примера из живота. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. активност ученика на часу; 2. усмену проверу знања; 3. писмену провера знања; 4. тестове знања. **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Експоненцијална и логаритамска функција
Тригонометријске функције	• Проширивање знања о тригонометријским функцијама	• претвори угао изражен у радијанима у степене и обрнуто • покаже вредности тригонометријских функција углова у тригонометријском кругу • примени основне тригонометријске идентичности на израчунавање осталих тригонометријских функције ако је позната вредност једне тригонометријске функције • примени адиционе формуле и формуле за двоструки угао у једноставнијим задацима • нацрта графике основних тригонометријских функција	• Пројекција вектора на осу. Мерење угла. Радијан • Тригонометријске функције произвољног угла. Тригонометријски круг • Свођење тригонометријских функција произвољног угла на тригонометријске функције оштрог угла • Адиционе формуле • Тригонометријске функције двоструког угла • Графици основних тригонометријских функција • Графици функција $f(x)=asin(x)+b$ $f(x)=acos(x)+b$	
Аналитичка геометрија у равни	• Стицање основних знања о аналитичкој геометрији	• примени Гаусов алгоритам на решавање система линеарних једначина(3*3) • израчуна растојање између две тачке и обим троугла ако су дате координате његових темена • разликује општи облик једначине праве од еклицитног облика и преведе један запис у други • објасни положај праве у координатном систему у зависности од коефицијената k и n • одреди једначину праве одређену датом тачком и датим коефицијентом правца • одреди једначину праве одређену датим двема тачкама • примени услов нормалности и услов паралелности две праве • одреди угао који заклапају две праве • израчуна растојање тачке од праве • преведе општи облик једначине кружнице у канонски • одреди центар и полупречник кружнице • одреди једначину кружнице из задатих услова – једноставнији примери • испита међусобни положај праве и кружнице • одреди једначину тангенте кружнице из задатих услова	• Системи линеарних једначина. Гаусов алгоритам • Декартов координатни систем у равни. Координате тачке и растојање између две тачке • Једначина праве у Декартовом правоуглом координатном систему. Општи и еклицитни облик једначине праве • Једначина праве одређена тачком и коефицијентом правца • Једначина праве одређена двема тачкама • Узајамни положај две праве • Нормални облик једначине праве и растојање тачке од праве • Једначина кружнице • Узајамни положај праве и кружнице	
Низови	• Упознавање са појмом низа • Разумевање појмова аритметички и геометријски низ и примена на конкретне проблеме	• препозна општи члан низа када су дати почетни чланови низа (једноставнији примери) • препозна аритметички низ и одреди везу између општег члана, првог члана и	• Појам низа • Аритметички низ • Збир првих n чланова аритметичког низа • Геометријски низ • Збир првих n чланова геометријског низа	

		диференције низа • израчуна збир првих n чланова аритметичког низа • препозна геометријски низ и одреди везу између општег члана и првог члана и количника низа • израчуна збир првих n чланова геометријског низа		**13 часова** • Тригонометријске функције **13 часова** • Аналитичка геометрија у равни **15 часова** • Низови **6 часова** • Елементи финансијске математике **7 часова** За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је **8 часова**
Елементи финансијске математике	• Упознавање са основним елементима финансијске математике	• примени каматни рачун од сто (време дато у годинама, месецима или данима) • објасни појам менице и на који начин се употребљава • примени прост каматни рачун на обрачунавање камате код штедних улога и потрошачких кредита • покаже разлику између простог и сложеног каматног рачуна на датом примеру	• Прост каматни рачун • Примена простог каматног рачуна (рад са меницама и са рачуном штедног улога, потрошачки кредити) • Појам сложеног каматног рачуна	

Назив предмета: **1.1.1.2.1.1.1.2.3** **МАТЕМАТИКА**
Разред: **1.1.1.2.1.1.1.2.4** **четврти**
Годишњи фонд: **60 часова**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Функције	• Проширивање знања о особинама функцијама • Упознавање са појмовима инверзна и сложена функција • Упознавање са појмом гранична вредност функције	• дефинише појам функције и врсте функција (1-1, НА и бијекција) • користи експлицитни и имплицитни облик функције • објасни и испита монотоност функције, ограниченост, парност, периодичност и одреди нуле функције • нацрта и анализира елементарне функције • одреди граничну вредност функције • набројa важне лимесе • одреди асимптоте дате функције	• Функције. Основне особине реалних функција реалне променљиве • Сложена функција • Инверзна функција • Преглед елементарних функција (линеарна, степена, експоненцијална, логаритамска, тригонометријска) • Гранична вредност функције.Особине • Број *е*. Важни лимеси • Непрекидност функције • Асимптоте функција. Хоризонтална асимптота • Вертикална асимптота • Коса асимптота	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (60 часова) **<u>Место реализације наставе</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици или кабинету за математику **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика • подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање • примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика • инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду • упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија • **Функције:** Значајније особине истаћи у приказу елементарних функција.За приказивање графика
Извод функције	• Разумевање појма извода функције • Оспособљавање за примену извода на испитивање својстава функције	• објасни проблем тангенте у датој тачки и проблем брзине • дефинише извод функције • примени правила диференцирања • примени таблицу елементарних извода • одреди екстремне вредности помоћу извода функције • испита монотоност функције помоћу извода • испита и нацрта графике једноставних функција	• Проблем тангенте и брзине • Дефиниција извода функције • Правила диференцирања (извод збира, производа и количника функција) • Извод сложене функције • Таблица извода елементарних функција • Испитивање екстремних вредности и монотоности функција помоћу извода • Испитивање и цртање графика функција	

				елементарних функција користити рачунар. Појам граничне вредности усмерити на ближе одређење појма непрекидности и за испитавање функције на крајевима домена тј. налажење асимптота**.** Све садржаје обрадити на примерима једноставнијих функција. • **Извод функције:** Примењујући знање из аналитичке геометрије о правој, увести ученике у област диференцијалног рачуна. Појам прираштаја представити и графички. Све садржаје обрадити на примерима једноставнијих функција • **Комбинаторика:** при решавању задатака пребројавања разматрати варијације, пермутације и комбинације комбинаторним проблемима у којима нема понављања (без понављања). При обради новог градива користити што више конкретних примера из живота . • **Вероватноћа и статистика:** при обради новог градива користити што више конкретних примера из живота и струке. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. активност ученика на часу; 2. усмену проверу знања; 3. писмену провера знања; 4. тестове знања. **Оквирни број часова по темама** • Функције: **16 часова** • Извод функције: **17 часова** • Комбинаторика**: 7 часова** • Вероватноћа и статистика **12 часова** За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је **8 часова.**
Комбинаторика	• Стицање основних знања из комбинаторике	• примени правило збира и правило производа • одреди број пермутација датог скупа • одреди број варијација датог скупа • одреди број комбинација датог скупа • напише пермутације (варијације, комбинације) датог скупа од највише четири члана • одреди k-ти биномни коефицијент у развоју бинома на n-ти степен	• Комбинаторика. Правило збира и правило производа • Пермутације (без понављања) • Варијације • Комбинације • Биномни коефицијенти	
Вероватноћа и статистика	• Стицање основних знања о вероватноћи и статистици	• уочи случајне догађаје • препозна који су догађаји могући, повољни, сигурни, немогући • израчуна вероватноћу догађаја (статистичка и класична дефиниција вероватноће) • одреди условну вероватноћу догађаја А у односу на догађај В • наведе пример случајне променљиве • примени биномну расподелу • израчуна нумеричке карактеристике случајних променљивих (математичко очекивање, дисперзију, медијану и мод) • препозна основне појмове статистике • формира статистичке табеле и на основу њих да графички прикаже податке • израчуна одређене карактеристике случајног узорка (аритмеричку средину узорка, медијану узорка, мод узорка и дисперзију узорка)	• Случајни догађаји. Простор елементарних догађаја • Статистичка и класична дефиниција вероватноће • Условна вероватноћа • Случајне променљиве. Дискретне случајне променљиве и биномна расподела • Нумеричке карактеристике случајних променљивих (математичко очекивање, дисперзија, медијана, мод) • Статистика. Основни појмови • Формирање статистичких табела и графичко приказивање података • Карактеристике емпиријске расподеле (аритмеричка средина узорка, медијана узорка, мод узорка, дисперзија узорка)	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА:

- Рачунарство и информатика
- Физика
- Хемија

ПРАВИЛНИК
О ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПРЕДМЕТЕ У СТРУЧНИМ И УМЕТНИЧКИМ ШКОЛАМА

("Сл. гласник СРС - Просветни гласник", бр. 6/90 и "Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 4/91, 7/93, 17/93, 1/94, 2/94, 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/2002, 5/2003, 10/2003, 24/2004, 3/2005, 6/2005, 11/2005, 6/2006, 12/2006, 8/2008, 1/2009, 3/2009, 10/2009, 5/2010, 8/2010 - испр., 11/2013, 14/2013, 5/2014, 3/2015 и 11/2016)

РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА

I разред

Назив предмета:	**РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА**
Недељни фонд часова:	**2**
Разред:	**први**
Циљеви предмета:	1. Упознавање са значајем информатичке компетентности и дигиталне писмености за живот у савременом друштву 2. Упознавање ученика са основним постулатима информатике; 3. Оспособљавање ученика за коришћење основних могућности оперативних система и система датотека 4. Упознавање основних принципа функционисања локалних мрежа и оспособљавање за коришћење мрежних ресурса; 5. Упознавање основних принципа функционисања интернета и оспособљавање за коришћење његових најпопуларнијих сервиса 6. Оспособљавање ученика да користе различите изворе информација и имају критички однос према њима, да баратају информацијама, да одвајају битно од небитног, да процењују исправност извора и употребе их на ефикасан начин 7. Оспособљавање ученика за тумачење и разликовање података и информација кроз табеларно, графичко, текстуално приказивање, проналажење примене, повезивање са претходним знањем из других предмета 8. Оспособљавање ученика да одаберу и примене најприкладнију технологију сходно задатку, области у којој је примењују или проблему који решавају 9. Оспособљавање за одговорну примену препорука заштите здравља, безбедности, личне и приватности других у свакодневном раду у дигиталном окружењу 10. Развијање свести о важности етичког коришћења информација и технологије 11. Оспособљавање за коришћење рачунара у другим предметним областима; 12. Развијање интересовања за стицање потребних знања и развој вештина које би ученици употребили за даље образовање и напредовање

Наставне теме	Број часова по теми (пример дат за годишњи фонд 74 часа)
1. Основе рачунарске технике	10
2. Рад у оперативном систему	8
3. Примена ИКТ-а	40
4. Рачунарске мреже, интернет и електронска комуникација	16

Напомена: Годишњи фонд часова зависи од броја наставних недеља у првом разреду који је дефинисан наставним планом за сваки образовни профил. Број часова по темама ускладити сразмерно броју часова наведеном у табели.

Назив теме: ОСНОВЕ РАЧУНАРСКЕ ТЕХНИКЕ

Трајање теме: 10

ЦИЉЕВИ ТЕМЕ	ИСХОДИ ТЕМЕ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ТЕМЕ	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ТЕМЕ
Стицање основних знања о математичко-техничким основама информатике, значају и примени рачунара у информационом друштву структури и принципу рада рачунара, функцији његових компоненти и утицају компоненти на перформансе рачунара	• Објасни значење појмова податак, информација и информатика • Разликује појмове бит и бајт • Наведе јединице за мерење количине података • Претвара меру количине података из једне мерне јединице у другу • Објасни основне карактеристике информационог друштва • Наведе опасности и мере заштите здравља од претеране и неправилне употребе рачунара • Препозна компоненте из којих се састоји рачунар и објасни њихову функционалност • Објасни намену оперативно и спољашње меморије у рачунарском систему • Наброји врсте спољашњих меморија и објасни њихове карактеристике • Објасни сврху софтвера у рачунарском систему • Наброји врсте софтвера и објасни њихову	• Информација и информатика • Кодирање информација коришћењем бинарног бројевног система • Представљање разних типова информација (текстуалне, графичке и звучне) • Кодирање карактера, кодне схеме • Јединице за мерење количине информација • Значај и примена рачунара • Карактеристике информационог друштва • Утицај рачунара на здравље • Структура и принцип рада рачунара • Врсте меморије рачунара • Процесор • Матична плоча • Магистрала • Улазно-излазни уређаји • Утицај компоненти на перформансе рачунара • Софтвер, појам и улога у РС • Врсте софтвера • Намена сваке врсте софтвера	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Облици наставе** Настава се реализује кроз лабораторијске вежбе **Место реализације наставе** Лабораторијске вежбе се реализују у рачунарској лабораторији **Подела одељења на групе** Приликом реализације вежби одељење се дели на две групе **Препоруке за реализацију наставе:** - потребно је објаснити градацију "податак-информација-знање" и утврдити значај информатике у прикупљању и чувању података, трансформацији у корисну информацију и интеграцији у знање - кодирање карактера и кодне схеме (АСЦИИ, Уницоде) могуће је обрадити и уз тему Текст процесор - за вежбање: превођења количине информација из једне мерне јединице у другу, или превођења из декадног бројевног система у бинарни и обратно, може се користити калкулатор (који се налази у саставу оперативног система) - важно је да се на примерима (звука, температуре, слике) ученицима приближи процес дискретизације информација, која је неопходна ради обраде на рачунару - указати на основне профилактичке мере при коришћењу рачунара - ученици треба да упознају функционалне могућности компоненти и принцип рада рачунара без упуштања у детаље техничке реализације (електронске схеме, конструктивни детаљи итд.) - развој компоненти рачунара треба приказати занимљивим видео исечцима и другим материјалима са интернета - пожељно је да се ученицима покаже редослед расклапања и склапања рачунара, и омогући да то сами понове - корисно је да се ученицима укаже на једноставне кварове које могу сами препознати и отклонити

			- уводећи опште појмове, на пример: капацитет меморије, брзина процесора, наставник треба да упозна ученике са вредностима ових параметара на школским рачунарима (користећи "контролну таблу" оперативног система) - за домаћи, ученици могу да, за кућне рачунаре, направе листу компоненти и њихових карактеристика - ради постизања важног педагошког циља: развоја код ученика навике за самостално коришћење помоћне литературе, у овој наставној области ученици за домаћи задатак могу да, коришћењем рачунарских часописа или интернета, опишу конфигурацију рачунарског система која у том моменту има најбоље перформансе

Назив теме: РАД У ОПЕРАТИВНОМ СИСТЕМУ

Трајање теме: 8

ЦИЉЕВИ ТЕМЕ	ИСХОДИ ТЕМЕ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ТЕМЕ	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊАТЕМЕ
• Оспособљавање ученика за рад у графичком оперативном систему	• Објасни сврху (намену) оперативног система • Наброји оперативне системе који се данас користе на различитим дигиталним уређајима • Изврши основна подешавања радног окружења ОС • Разликује типове датотека • Хијерархијски организује фасцикле и управља фасциклама и документима (Копира, премешта и брише документе и фасцикле) • Врши претрагу садржаја по различитим критеријумима • Разуме потребу за инсталирањем новог софтвера • Врши компресију и декомпресију фасцикли и докумената	• Подешавање радног окружења • Концепти организације докумената и фасцикли • Типови датотека • Претрага садржаја по различитим критеријумима • Манипулација садржајима на диску • Инсталација корисничког софтвера	На почетку теме ученика упознати са циљевима и исходима наставе односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз лабораторијске вежбе **Подела одељења на групе** Одељење се дели на две групе до 15 ученика приликом реализације: Лабораторијских вежби **Место реализације наставе** Рачунарски кабинет **Препоруке за реализацију наставе:** • Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу • При реализацији овог модула инсистирати на вештинама • При подешавању радног окружења посебну пажњу обратити на регионална подешавања • Објаснити ученицима значај хијерархијске организације фасцикли и докумената • Код копирања, премештања, брисања, претраживања датотека и фасцикли користити већу добро организовану фасциклу са више подфасцикли и датотека **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове практичних вештина • активност на часу • Електронски тест

Назив теме: ПРИМЕНА ИКТ-а

Трајање теме: 40

ЦИЉЕВИ ТЕМЕ	ИСХОДИ ТЕМЕ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ТЕМЕ	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ТЕМЕ
• Стицање знања, вештина и навика неопходних за успешно коришћење програма за обраду текста • Оспособљавање ученика за израду презентација и њихово презентовање • Оспособљавање ученика за рад са програмима за табеларне калкулације • Оспособљавање ученика за тумачење и разликовање података и информација кроз табеларно, графичко, текстуално приказивање, проналажење примене, одабере и примењује повезивање са претходним знањем из других предмета • Оспособљавање ученика да одаберу и примењују одговарајућу технологију (алате и сервисе) за реализацију конкретног задатка	• Одабере и примењује одговарајућу технологију (алате и сервисе) за реализацију конкретног задатка • креира дигиталне продукте, поново их користи, ревидира и проналази нову намену • користи технологију за прикупљање, анализу, вредновање и представљање података и информација • припреми и изведе аутоматизовану аналитичку обраду података коришћењем табеларних и графичких приказа	• Интерфејс текст процесора • Једноставнија подешавања интерфејса • Правила слепог куцања • Операције са документима (креирање, отварање, премештање од једног до другог отвореног документа, чување, затварање) • Едитовање текста • Премештање садржаја између више отворених докумената • Уметање у текст: специјалних симбола, датума и времена, слика, текстуалних ефеката • Проналажење и замена задатог текста • Уметање и позиционирање нетекстуалних објеката • Уметање табеле у текст • Логичко структуирање текста (наслови, параграфи, слике, табеле) • Форматирање текста (страница, рад, маргине, проред) • Форматирање текста • Исправљање грешака • Нумерација страница • Израда стилова • Коришћење готових шаблона и израда сопствених шаблона • Писање математичких формула • Генерисање садржаја и индекса појмова • Штампа докумената • Индивидуални и сараднички рад над документима уз коришћење текст процесора у облацима • Подешавање радног окружења програма за израду мултимедијалне презентације • Рад са документима • Додавање и манипулација страницама, слајдовима или фрејмовима	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Облици наставе** Настава се реализује кроз вежбе **Место реализације наставе** вежбе се реализују у рачунарском кабинету **Подела одељења на групе** • Приликом реализације вежби одељење се дели на две групе **Препоруке за реализацију наставе:** - инсистирати да се ученици навикавају да поштују правила слепог куцања - ученике треба упознати са постојањем два типа текст процесора - оних заснованих на језицима за обележавање текста (нпр. ЛаТеХ, ХТМЛ) и WYCIWYГ система какав ће се обрађивати у оквиру предмета - ученике треба упознати са постојањем текст процесора који омогућавају дељење докумената и заједнички рад на њима преко интернета (рад у облацима) ученике треба упознати са логичком структуром типичних докумената (молби, обавештења, итд.), школских реферата, семинарских и матурских радова - за вежбу од ученика се може тражити да неформатирани текст уреде по угледу на уређену верзију дату у формату који се не може конвертовати у документ текст процесора (на пример, пдф-формата или на папиру), користити тестове прилагођене образовном профилу - указати на проблеме који могу да искрсну при покушају да се штампа документ када су инсталирани управљачки програми за више штампача - пожељно је да израду једноставнијих докумената ученици провежбају кроз домаће задатке

		• Основна правила и смернице за израду презентације (количина текста и објеката, величина и врста слова, дизајн...) • Форматирање текста • Додавање објеката (слика, звука, филма, ...) • Избор позадине или дизајна-тема • Ефекти анимације (врсте, подешавање параметара, анимационе шеме) • Прелаз између слајдова или фрејмова • Интерактивна презентација (хиперлинкови и дугмад) • Штампање презентације • Подешавање презентације за јавно приказивање • Сараднички рад при изради презентације • Наступ презентера (држање тела, вербална и невербална комуникација, савладавање треме) • Подешавање радног окружења програма за табеларна прорачунавања • Рад са документима • Уношење података (појединачно и аутоматско попуњавање) • Измена типа и садржаја ћелија • Сортирање и филтрирање • Подешавање димензија, премештање, фиксирање и сакривање редова и колона • Додавање и манипулација радним листовима • Уношење формула са основним аритметичким операцијама • Референце ћелија • Функције за сабирање, средњу вредност, најмању, највећу, пребројавање, заокруживање • Логичке функције • Копирање формула • Форматирање ћелија • Типови графикона, приказивање података из табеле • Подешавање изгледа странице документа за штампање (оријентација папира, величина, маргине, прелом стране, уређивање заглавља и подножја, аутоматска нумерација страна) • Преглед пре штампе, аутоматско штампање заглавља колона, штампање опсега ћелија, целог радног листа, целог документа, графикона, одређивање броја копија	Практичну реализацију модула извести у неком од програма за израду презентација (слајд, WEБ или презентације у "облацима") - Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима - При реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре - Извођење наставе започети објашњењима наставника, а затим усмерити ученике да самостално раде - Резултат рада треба да буде једна комплетна презентација (са текстом, сликама, филмом, линковима) везана за образовни профил - Подстицати креативност код ученика - Ученицима треба дати критеријум оцењивања презентација - које ће самостално радити - заснован на бодовању свих битних елемената презентације Инсистирати на важности квалитетног презентовања - Последња два часа резервисати за презентацију ученичких радова и дискусију о њима - Конкретне примере за вежбање прилагодити образовном профилу кроз корелацију са стручним предметима - При реализацији овог модула инсистирати на правопису и употреби одговарајућег језика тастатуре - Избор функција прилагодити нивоу знања ученика и потребама образовног профила - Извођење наставе започети објашњењима наставника, а затим усмерити ученике да самостално раде - При вршењу калкулација сам процес приказати кроз алгоритамске шеме (улаз - процес - излаз, код линијских проблема, а код коришћења условних наредби приказати и разгранату структуру) **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: - тестове практичних вештина - праћење активности на часу - праћење индивидуалних или групних пројеката

Назив теме: РАЧУНАРСКЕ МРЕЖЕ, ИНТЕРНЕТ И ЕЛЕКТРОНСКА КОМУНИКАЦИЈА

Трајање теме: 16

ЦИЉЕВИ ТЕМЕ	ИСХОДИ ТЕМЕ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ТЕМЕ	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ТЕМЕ
• Оспособљавање ученика за коришћење Интернет-сервиса, коришћење ресурса локалне мреже и упознавање са принципом функционисања глобалних мрежа	• Приступа садржајима на интернету, претражује интернет и преузима жељене садржаје • Користи електронску пошту • Користи интернет мапе, виртуелни телефон и сличне веб-сервисе • Објасни појмове електронска трговина и електронско банкарство • Објасни како функционише учење на даљину • Освести важност поштовања правних и етичких норми при коришћењу интернета • Објасни предности умрежавања • Наведе могуће структуре локалне мреже и уређаје који се користе за умрежавање • Користи ресурсе локалне мреже • Објасни у чему је разлика између рачунара-сервера и рачунара-клијената • Објасни чему служи рутер и шта је рутирање • Објасни који посао обављају интернет-провајдери • Наведе начине приступа интернету • Објасни разлику између	• Сервиси интернета Worлд Wиде Weб, ФТП, електронска пошта, веб-форуми • Веб-читачи • Претраживачи • Интернет мапе • Виртуелни телефон • Социјални програми (мреже) и њихово коришћење • Електронска трговина, електронско банкарство, учење на даљину • Право и етика на интернету • Локалне мреже • Повезивање чворова мреже • Рачунари-сервери и рачунари-клијенти • Интернет-провајдери и њихове мреже • Технологије приступа интернету • Глобална мрежа (интернет) • Интернет протокол • ИП шема адресирања • Рутер и рутирање • Организација домена и доменских имена • Систем доменских имена ДНС (Домаин Наме Сустем) • Формирање локалне мреже • Дељење ресурса локалне мреже	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Настава се реализује кроз лабораторијске вежбе **Место реализације наставе** Лабораторијске вежбе се реализују у рачунарској лабораторији **Подела одељења на групе** Приликом реализације вежби одељење се дели на две групе од по 15 ученика **Препоруке за реализацију наставе:** - вежбе крстарења (енгл. сурф) и претраживања требало би да су у функцији овог, али и других предмета, како би се код ученика развијала навика коришћења интернета за прикупљање информација за потребе наставе - преузимање датотека са веба вежбати на датотекама разних типова (текст, слика клип) - ученицима треба објаснити како раде претраживачки системи и о чему треба водити рачуна да би се остварила ефикаснија претрага - израда презентације се може илустровати на примеру неке од обрађених тема ради утврђивања и систематизовања изабране теме - одељење се може поделити на групе које ће креирати презентације свих наставних тема које су обрађене - ученике упутити да коришћењем интернета дођу до садржаја битних за израду презентације на задату тему - ученицима треба дати критеријум оцењивања презентација -

	локалне и глобалне мреже • Објасни принципе функционисања интернета • Објасни појам и сврху интернет протоколи • Објасни зашто постоји систем доменских имена • процени квалитет информација са којима се сусреће • препозна прихватљиво / неприхватљиво понашање у оквиру дигиталне комуникације; • пријави непримерене дигиталне садржаје или нежељене контакте и потражи помоћ • препозна знаке зависности од технологије и правовремено реагује • води рачуна о онлајн идентитету и приватности;	• Навигација кроз локалну мрежу • Повезивање локалне мреже са глобалном мрежом (интернетом)	које ће самостално радити - заснован на бодовању свих битних елемената презентације **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - електронских тестова - праћење активности на часу

Назив предмета:

ИСТОРИЈА

Годишњи фонд часова: **66**

Разред: **први**

Циљеви предмета:

1. Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести;
2. Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности;
3. Развијање индивидуалног и националног идентитета;
4. Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру);
5. Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога);
6. Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
7. Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод	• Унапређивање знања о основним методама рада историјске науке. • Унапређивање знања о основним елементима хронологије и њене употребе у историјском контексту. • Познавање периодизације историје. • Познавање обележја праисторије и њених најважнијих локалитета у Европи и Србији.	• дефинише појам историје; • разликује историју као науку и као наставни предмет; • именује и разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); • лоцира одређени хронолошки податак у одговарајући миленијум, век и деценију; • препозна различите начине рачунања времена у прошлости и садашњости; • наведе основне историјске периоде у развоју човечанства и одреди граничне датуме који их деле; • дефинише појам историјских извора и познаје њихову основну поделу; • објасни значај историјских извора у изучавању и разумевању прошлости; • разликује историјске изворе од историјске литературе; • именује институције и установе које изучавају и чувају историјске изворе и литературу (архив, музеј, библиотека); • опише начин живота у праисторији; • идентификује главне проналаске и њихове последице на начин живота људи у праисторији; • наведе и лоцира најважније праисторијске локалитете у Европи и Србији (Ласко, Алтамира, Винча, Лепенски Вир...).	• Историја као наука и као наставни предмет. Помоћне историјске науке. • Хронологија и историјски извори. • Главне одлике праисторије и њени остаци у Европи и Србији.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **<u>Облици наставе:</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава **<u>Место реализације наставе:</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања. **<u>Оквирни број часова по темама:</u>** • Увод – 4 часа; • Цивилизације старог века – 11 часова; • Европа и Средоземље у средњем веку – 13 часова; • Срби и њихово окружење у средњем веку – 16 часова; • Европа и свет од краја XV до краја XVIII века – 12 часова; • Српски народ под страном влашћу од краја XV до краја XVIII века – 10 часова. **<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде
Цивилизације старог века	• Упознавање са глобалним прегледом цивилизација старог века. • Разумевање основних одлика цивилизација старог века. • Унапређивање знања о друштвеним структурама и	• утврди основне претпоставке за настанак цивилизација старог века; • именује најважније цивилизације епохе старог века; • наведе и лоцира најважније цивилизације из најранијег периода историје човечанства (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија, Крит, Индија, Кина);	• Глобални преглед цивилизација старог века. • Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (Стари исток – најзначајније државе Месопотамије, Египат, Персија; античка Грчка – критско-микенски период, Дорска сеоба, Хомерско доба, колонизација, настанак полиса, државни и друштвени поредак Спарте и Атине, грчко-персијски	

	државним институцијама у цивилизацијама старог века. • Разумевање одлика религија и верских схватања у старом веку. • Проширивање знања о култури цивилизација старог века и њеним главним тековинама. • Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у цивилизацијама старог века. • Уочавање утицаја историјског наслеђа цивилизација старог века на савремени свет.	• одреди основне одлике и најважније тековине цивилизација Далеког истока (Индија, Кина); • опише друштвене структуре у најважнијим државама старог века; • објасни државно уређење цивилизација Старог истока, античке Грчке и Рима; • наведе религијске системе и њихове главне одлике у најважнијим државама старог века; • наведе врсте писама цивилизација старог века и препозна њихове особености; • идентификује основне одлике привреда најзначајнијих држава старог века; • опише начин живота припадника различитих друштвених слојева у државама старог века; • именује најзначајнија привредна, научна и културна достигнућа цивилизација старог века; • наведе главне тековине цивилизација старог века у савременом добу и препозна њихов значај; • уочи, наведе и упореди сличности и разлике између појава и процеса из историје старог века са појавама и процесима у савременом друштву.	ратови и атинска хегемонија, Пелопонески рат и његове последице; хеленизам – успон Македоније, царство Александра Великог и хеленистичке монархије; антички Рим – оснивање Рима и доба краљева, државни и друштвени поредак у републици, освајање Италије и Средоземља, грађански ратови и криза републике, главне одлике принципата и домината, Велика сеоба народа и њен утицај на пропаст Римског царства, настанак варварских држава). • Религија и култура (основне одлике религије Старог истока, античке Грчке, епохе хеленизма и античког Рима, хришћанство; писменост, књижевност, уметност, наука). • Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреда Старог истока, античке Грчке, епохе хеленизма и античког Рима; појава новца; свакодневни живот – обичаји, занимања, култура исхране и становања). • Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине цивилизација старог века – архитектура, календар, иригациони систем, наука, медицина, саобраћајна средства, закони, римско право, филозофија, позориште, демократија, беседништво, олимпијске игре, спортови, терме, водовод, канализација, путеви, римски бројеви, арена...; јудаизам, хришћанство, римско наслеђе на територији Србије).	појединих наставних садржаја, • за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, • садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, • наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, • програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), • у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, • важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања, • наставни садржаји треба да буду представљени као „прича” богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, • посебно место у настави *историје* имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, • у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или
Европа и Средоземље у средњем веку	• Разумевање основних одлика епохе средњег века. • Унапређивање знања о друштвеним структурама и државним институцијама у средњем веку. • Разумевање одлика религије и верских схватања у средњем веку. • Проширивање знања о средњовековној култури и њеним главним тековинама. • Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у средњем веку. • Уочавање утицаја историјског наслеђа средњег века на савремени свет.	• истакне одлике периода средњег века и уочи основне разлике у односу на античку епоху; • лоцира одређени историјски догађај или појаву на временској ленти средњег века; • објасни формирање феудалне друштвене структуре и вазалне односе; • опише, на примеру Византије, Франачке, Француске, Енглеске и Немачке, друштвену структуру и државно уређење у средњем веку; • наведе и образложи организациону структуру православне и католичке цркве; • сагледа значај Великог раскола и његове последице; • опише настанак и ширење ислама; • разуме узроке и последице крсташких ратова; • уочи значај религије у средњем веку и њен утицај на културно стваралаштво; • наведе и опише највећа културна и техничка достигнућа у средњем веку; • идентификује основне одлике привреде у средњем веку; • истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева у средњем веку;	• Основне одлике средњег века (хронолошки и просторни оквири, светске цивилизације у периоду средњег века). • Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (Франачка држава, значај Карла Великог; Византијско царство – грчко и римско наслеђе, Константин Велики, оснивање Цариграда, Јустинијан I и покушаји обнове Римског царства, успон царства и утицај на суседне народе – Бугаре, Србе, Русе; исламски свет у средњем веку – Мухамед и појава ислама, арапска освајања, особеност државног и друштвеног уређења; настанак феудалног друштва – формирање феудалне друштвене структуре, вазални односи, развој и структура феудалних држава – примери Француске, Енглеске и Немачке; Велика повеља слобода; крсташки ратови – најзначајнији походи и најпознатији учесници; развој средњовековних градова). • Религија и култура (хришћанска црква – црквена организација, монаштво, манастири као средишта средњовековне културе и писмености, процеси покрштавања, Велики раскол и његове последице; појава јеретичких учења, културне области, школе и универзитети, проналасци, опште одлике уметности и	

		• наведе главне тековине епохе средњег века у савременом добу; • препозна значај тековина епохе средњег века за савремени свет.	књижевности, арапско-исламска култура и њен утицај на културу народа Европе). • Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у средњем веку; развој банкарства; свакодневни живот – владар, двор и дворски живот, живот на селу и у граду, положај жене у средњем веку, обичаји, занимања, култура исхране и становања). • Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине средњег века – легенде и митови, хералдика, институције).	аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, • настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, • у настави треба што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), • да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму", у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, • коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућавају ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору, • треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика, • у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, • пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, • у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, • одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим
Срби и њихово окружење у средњем веку	• Проширивање знања о историји српских држава у средњем веку. • Унапређивање знања о друштвеним структурама и државним институцијама у српским земљама у средњем веку. • Стицање знања о личностима које су обележиле средњи век у националној историји. • Разумевање одлика религије и верских схватања код Срба у средњем веку. • Унапређивање знања о културном наслеђу Срба у средњем веку. • Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у српским земљама у средњем веку. • Развијање свести о значају средњовековне државности за настанак модерне српске државе.	• лоцира одређени догађај или појаву из српске средњовековне историје на временској ленти; • опише друштвену структуру и државно уређење српских земаља у средњем веку; • наведе одлике српске државности у средњем веку; • уочи и објасни на историјској карти промене граница српских држава у средњем веку; • уочи значај религије код Срба у средњем веку и њен утицај на културно стваралаштво; • именује најважније личности које су заслужне за развој српске културе у средњем веку; • наведе и опише највећа културна достигнућа код Срба у средњем веку; • идентификује основне одлике привреде у српским земљама у средњем веку; • истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева у српским земљама у средњем веку; • наведе главне тековине српске средњовековне културе и уочи њихову присутност у савременом добу; • препозна значај средњовековне државности за настанак модерне српске државе.	• Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (узроци и правци сеобе Словена, Јужни Словени према староседеоцима и суседима на Балканском полуострву, насељавање Бугара и Мађара и настанак њихових држава; Срби од VII до XII века – досељавање Срба и Хрвата, српске земље, Србија између Византије и Бугарске, успон Дукље; Србија у XII и почетком XIII века – Рашка између Византије и Угарске, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, аутокефалност српске цркве – свети Сава; успон српске државе у XIII и почетком XIV века и Византија Палеолога – Урош I, Милутин, Стефан Дечански и битка код Велбужда; освајања Стефана Душана, успостављање патријаршије и проглашење царства, уређење државе, друштвени слојеви и односи, слабљење царства у време цара Уроша; постанак и развој средњовековне босанске државе; Турци Османлије и њихова освајања на Балкану, битка на Марици; Моравска Србија и њена улога у борби против Османлија – кнез Лазар, бој на Косову; држава српских деспота и околне земље – Стефан Лазаревић и Ђурађ Бранковић, пад Цариграда и пропаст Византије, пад Смедерева, сеобе Срба у Угарску, слабљење и пад Босне, Зета за време Балшића и Црнојевића). • Религија и култура (покрштавање Срба и других Јужних Словена, мисија Ћирила и Методија и њихових ученика, језик и писмо, Мирослављево јеванђеље, књижевност – свети Сава, Теодосије, монахиња Јефимија; најзначајније задужбине, хералдика, правни споменици – Светосавски номоканон, Душанов законик, Рударски закон деспота Стефана Лазаревића). • Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у српским земљама у средњем веку, развој рударства, значај Дубровника у привредном животу српских земаља; свакодневни живот – владар, двор и дворски живот, живот на селу и граду, обичаји, занимања, култура исхране и становања). • Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине средњег века: ћирилица, институције српске цркве, светосавље, уметничка баштина, косовска легенда – утицај историјских и легендарних ликова Вука Бранковића, Милоша	

			Обилића и Марка Краљевића на формирање националне свести и идентитета).	садржајима из сродних предмета.
Европа и свет од краја XV до краја XVIII века	• Стицање знања о историји најзначајнијих европских држава од краја XV до краја XVIII века. • Унапређивање знања о друштвеним структурама и државним институцијама у Европи од краја XV до краја XVIII века. • Разумевање значаја појаве протестантизма. • Проширивање знања о културним достигнућима у периоду од краја XV до краја XVIII века. • Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у периоду од краја XV до краја XVIII века. • Уочавање утицаја историјског наслеђа периода од краја XV до краја XVIII века на савремени свет.	• идентификује основне одлике периода од краја XV до краја XVIII века у историји Европе; • сагледа значај и последице великих географских открића; • опише, на примеру Француске, Енглеске, Пруске, Аустрије, Русије и Шпаније, друштвену структуру и државно уређење у апсолутистичким монархијама; • сагледа значај реформације и именује најзначајнија протестанска учења; • именује најважније ствараоце епохе хуманизма и ренесансе и наведе њихова дела; • наведе најзначајнија културна и техничка достигнућа у периоду од краја XV до краја XVIII века; • идентификује основне одлике привреде у периоду од краја XV до краја XVIII века; • истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева у периоду од краја XV до краја XVIII века; • наведе главне тековине периода од краја XV до краја XVIII века и препозна њихов значај у савременом добу.	• Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (велика географска открића – путовања Бартоломеа Дијаза, Васка да Гаме, Кристифора Колумба и Фернанда Магелана, унапређивање бродоградње, усавршавање компаса, астролаба, дурбина и часовника; улога и значај великих европских градова – Фиренце, Венеције, Ђенове, Париза, Лондона, Антверпена, Амстердама; почеци грађанске класе, сталешко друштво, апсолутистичке монархије – примери Француске, Енглеске, Пруске, Аустрије, Русије, Шпаније). • Религија и култура (хуманизам и ренесанса: књижевност, уметност и политичка мисао – Данте Алигијери, Франческо Петрарка, Ђовани Бокачо, Еразмо Ротердамски, Николо Макијавели, Микеланђело Буонароти, Леонардо да Винчи, Рафаело Санти, Тицијан Вечели, Албрехт Дирер...; реформација и противреформација, улога Мартина Лутера, протестантизам, католичка реакција – улога језуита; верски сукоби и ратови, инквизиција). • Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у периоду од краја XV до краја XVIII века; мануфактура као нови начин производње, револуција цена; преношење економских центара са Средоземља на атлантску обалу; велике банкарске породице и њихов утицај – примери Медичија, Фугера...; оснивање берзи; свакодневни живот – владар, двор и дворски живот, живот на селу и граду, положај жене, обичаји, занимања, култура исхране и становања). • Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине периода од краја XV до краја XVIII века – научна и техничка открића и културно-уметничко наслеђе).	
Српски народ под страном влашћу од краја XV до краја XVIII века	• Унапређивање знања о положају српског народа под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу од краја XV до краја XVIII века. • Стицање знања о личностима које су обележиле период од краја XV до краја XVIII века у националној историји. • Уочавање улоге српске цркве у очувању националног идентитета. • Унапређивање знања о културном стваралаштву Срба од краја XV до краја XVIII века. • Уочавање основних одлика	• идентификује основне одлике периода од краја XV до краја XVIII века у националној историји; • опише друштвену структуру и државно уређење Османског царства и положај српског народа у њему; • лоцира на историјској карти најважније правце и области сеоба српског народа; • уочи последице сеоба српског народа; • објасни положај Срба у Хабзбуршкој монархији; • уочи последице процеса исламизације, покатоличавања и унијаћења Срба; • изведе закључак о улози српске цркве у очувању националног идентитета; • наведе најзначајнија културна достигнућа српског народа у периоду од краја XV до краја XVIII века; • идентификује основне одлике привреде у српским земљама од краја XV до краја XVIII века;	• Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (османска освајања, држава и друштво – Сулејман Величанствени и врхунац османске моћи, друштво – муслимани и хришћани, тимарски систем; положај Срба у Османском царству – раја и власи; Срби у ратовима Аустрије и Млетачке републике против Османског царства – Дуги, Кандијски, Велики бечки, ратови 1716–1718. и 1737–1739. године, Кочина крајина; хајдуци и ускоци, сеобе Срба – Лика, Кордун, Хрватска, Славонија, Далмација, Банат, Бачка, Срем; Срби под хабзбуршком и млетачком влашћу – статус и привилегије, Војна крајина, настанак грађанства код Срба). • Религија и култура (исламизација, Пећка – српска патријаршија: верска, културна, национална и политичка установа; покатоличавање и унијаћење, Карловачка митрополија, школске реформе Марије Терезије и Јосифа II, настанак елита – трговци,	

	привреде и свакодневног живота у српским земљама од краја XV до краја XVIII века.	• истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева у српским земљама у периоду од краја XV до краја XVIII века.	официри, свештеници, чиновници, учитељи, правници; Доситеј Обрадовић, Карловачка гимназија). • Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у српским земљама у периоду од краја XV до краја XVIII века, значај Дубровачке републике у привредном животу; свакодневни живот – живот на селу и граду, обичаји, занимања, култура исхране и становања).	

Назив предмета: **ИСТОРИЈА**
Годишњи фонд часова: **64**
Разред: **други**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Европа и свет од краја XVIII века до Првог светског рата	• Стицање знања о историји најзначајнијих држава у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата. • Унапређивање знања о друштвеним структурама, политичким системима и идеологијама у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата. • Проширивање знања о научно-техничком напретку и културним достигнућима у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата. • Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата. • Разумевање и вредновање утицаја историјског наслеђа периода од краја XVIII века до Првог светског рата на савремени свет.	• идентификује основне одлике историјског периода од краја XVIII века до Првог светског рата; • сагледа значај и последице привредног напретка и Индустријске револуције на развој друштва; • опише, на примеру Француске, Велике Британије, Хабзбуршке монархије, Немачке, Русије и САД, друштвену структуру и државно уређење у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата; • сагледа значај и последице појаве политичких идеја национализма, либерализма, радикализма и социјализма; • наведе најважнија научно-техничка достигнућа у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата и образложи њихов значај; • истакне одлике свакодневног живота у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата у различитим друштвеним слојевима; • издвоји најзначајније правце у књижевности и ликовним уметностима у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата и именује истакнуте ствараоце; • наведе главне тековине периода од краја XVIII века до Првог светског рата и препозна њихов значај у савременом добу.	• Политичко-историјски оквир (Индустријска револуција; социјална, верска и национална обележја политичких револуција – примери низоземске, енглеске и америчке револуције; појмови уставности и поделе власти; Француска револуција – укидање феудализма, Декларација о правима човека и грађанина; Наполеоново доба, Бечки конгрес, револуције 1848/49. године – јачање идеја национализма, либерализма, демократије, радикализма, социјализма; уједињење Италије и Немачке; Грађански рат у САД; међународни односи у другој половини XIX и почетком XX века – настанак Тројног савеза и Антанте, борба за колоније, успон САД и Јапана, подела Кине, међународне политичке кризе, Источно питање и балкански народи – опадање Османског царства, продор Хабзбуршке монархије на Балкан; утицај великих сила – Русије, Велике Британије, Француске, Немачке, Италије; уобличавање националних држава на Балкану – Грчка, Румунија, Бугарска, Албанија). • Привреда, култура и свакодневни живот (напредак привреде; последице Индустријске револуције – јачање грађанске и појава радничке класе; оснивање националних банака; Друга индустријска револуција – употреба електричне енергије и мотора са унутрашњим сагоревањем; култура, наука, образовање, најзначајнији правци у књижевности и ликовним уметностима; свакодневни живот – живот на селу и граду, положај жене, обичаји, занимања, култура исхране и становања). • Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости; тековине периода – научна и техничка открића (телефон, телеграф, фотографија, филм, нове врсте оружја и саобраћајних средстава...) и културно-уметничко наслеђе.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе:** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава. **Место реализације наставе:** • Теоријска настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања. **Оквирни број часова по темама:** • Европа и свет од краја XVIII века до Првог светског рата – 12 часова; • Србија, Црна Гора и Срби у Хабзбуршком и Османском царству од краја XVIII века до Првог светског рата – 12 часова; • Први светски рат и револуције у Русији и Европи – 6 часова; • Свет између Првог и Другог светског рата – 7 часова; • Југословенска краљевина – 6 часова; • Други светски рат –7 часова; • Свет после Другог светског рата – 7 часова; • Југославија после Другог светског рата – 7 часова. **Препоруке за реализацију наставе:** • структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у

Србија, Црна Гора и Срби у Хабзбуршком и Османском царству од краја XVIII века до Првог светског рата	• Унапређивање знања о српској националној историји у периоду од краја XVIII века до Првог светског рата. • Проширивање знања о настанку модерне српске државе и најважнијим одликама српске државности. • Уочавање улоге знаменитих личности у развоју српске државности. • Разумевање најзначајнијих идеја модерног доба и њиховог утицаја у процесу стварања српске државе. • Уочавање основних одлика културе, привреде и свакодневног живота код Срба током XIX и почетком XX века. • Разумевање утицаја историјског наслеђа периода од краја XVIII века до Првог светског рата на савремено српско друштво.	• идентификује основне одлике периода од краја XVIII века до Првог светског рата у историји српског народа; • објасни узроке и последице Српске револуције, ослободилачких ратова 1876–1878. и Балканских ратова; • уочи утицај европских збивања и идејних покрета на развој српске националне и државне идеје током XIX и почетком XX века; • уочи и објасни на историјској карти промене граница српске државе током XIX и почетком XX века; • лоцира места најважнијих битака које су вођене током Српске револуције, ослободилачких ратова 1876–1878. и Балканских ратова; • опише улогу истакнутих личности у Српској револуцији, у развоју државних иституција и формирању модерног политичког система; • изведе закључак о значају уставности за развој модерног • политичког система; • сагледа значај и последице привредног напретка на развој српског друштва; • наведе и опише највећа културна достигнућа код Срба током XIX и почетком XX века; • именује најважније личности које су заслужне за развој српске културе током XIX и почетком XX века; • истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева код Срба током XIX и почетком XX века.	Политичко-историјски оквир (Српска револуција 1804–1835 – националноослободилачка и социјална обележја, организација устаничке државе, вожд Карађорђе Петровић и кнез Милош Обреновић, борба за аутономију, Сретењски устав, укидање феудализма; Турски устав, Уставобранитељски режим 1842–1858 – развој државних установа; друга владавина Милоша и Михаила Обреновића; владавина Милана и Александра Обреновића – Устав из 1869. године, ослободилачки ратови 1876–1878, територијално проширење и независност, оснивање политичких странака, проглашење краљевине, српско-бугарски рат, устави из 1888. и 1901, Мајски преврат; владавина краља Петра I Карађорђевића – Устав из 1903, напредак парламентаризма; спољнополитичко окружење; Црна Гора – територија и становништво, унутрашња и спољна политика владика Петра I и Петра II и кнежева Данила и Николе Петровића; Срби под хабзбуршком влашћу – Јужна Угарска, Хрватска и Славонија, Далмација и Бока Которска; Срби у Револуцији 1848/1849. године, национални покрет, последице Аустро-угарске нагодбе и Хрватско-угарске нагодбе, политички живот; Босна и Херцеговина под османском и аустроугарском влашћу – простор, становништво, политички живот; Срби у Османском царству – Косово, Метохија, Рашка област и Македонија; Балкански ратови – сарадња и супротности између балканских националних политика, ратна хроника, последице ратова). • Привреда, култура и свакодневни живот (аграрни карактер привреде, развој занатства и трговине, зачеци индустрије, оснивање банака; значај делатности Доситеја Обрадовића и Вука Караџића, Матица српска, развој школства – од првих школа до Београдског универзитета, напредак науке и оснивање научних друштава, успон националне књижевности и уметности; настанак већих градских центара, успон грађанства; свакодневни живот на селу и у граду). • Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (присутност и утицај политичких идеја на савремено српско друштво, трајност установа и институција – Народни музеј, Народно позориште, Народна библиотека, академија наука, Народна банка...; културно-уметничко наслеђе као основ савремене српске културе).	планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, • за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, • садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, • наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, • програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), • у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, • важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања, • наставни садржаји треба да буду представљени као „прича" богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, • посебно место у настави *историје* имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, • у зависности од циља који наставник
Први светски рат и револуције у Русији и Европи	• Разумевање међународног контекста и узрока Првог светског рата. • Продубљивање знања о току рата и његовим главним преломницама. • Сагледавање рата као узрочника	• разуме узроке и међународни контекст избијања Првог светског рата; • опише ток Првог светског рата; • наведе и анализира преломне догађаје Првог светског рата; • сагледа утицај ратних искушења на појаву револуционарних идеја и покрета;	• Политичко-историјски оквир (сукобљени интереси великих сила, савезништва и фронтови, преломнице рата; губици и жртве, водеће личности држава у сукобу; човек у рату – живот у позадини и на фронту; револуције у Русији и Европи – Фебруарска револуција, Октобарска револуција и грађански рат, утицај Октобарске револуције на прилике у Европи,	

	поништавања вредности и тековина цивилизације. • Унапређивање знања о учешћу Србије и Црне Горе у Првом светском рату. • Сагледавање Првог светског рата и његових последица у историји српског народа.	• разуме разлоге због који је Србија ушла у ратни сукоб са Аустроугарском и Немачком; • лоцира места најважнијих битака које је српска војска водила током Првог светског рата; • анализира последице Првог светског рата за српски народ; • уочи утицај ратних збивања и искушења на уметничко стваралаштво.	револуционарно врење, револуције у Мађарској и Немачкој, анархија и распад великих царстава; Србија и Црна Гора у Великом рату – одбрана отаџбине 1914. године, војни слом 1915. године, Албанска голгота, окупациони системи, репресија, покушаји мењања националног и културног идентитета српског становништва, глад и епидемије; влада, војска и народ у избеглиштву, Солунски фронт, ослобођење Краљевине Србије и југословенских покрајина Аустроугарске, допринос победи Антанте; најзначајније војне и политичке личности; југословенска идеја, чиниоци југословенског уједињења – српска влада, Југословенски одбор, Народно вијеће СХС, утицај међународних прилика на настанак југословенске државе. • Рат и култура – уметничко виђење рата, рат као поништавање цивилизацијских вредности; лични доживљај рата.	жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, • настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, • у настави треба што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), • да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, • коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућавају ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору, • треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика, • у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, • пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, • у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности,
Свет између Првог и Другог светског рата	• Уочавање последица Првог светског рата на међународне односе и друштвене, политичке, привредне и културне прилике. • Унапређивање знања о друштвеним, политичким и привредним процесима између два светска рата. • Разумевање супротности које су свет водиле ка новом рату. • Проширивање знања о научно-техничком напретку и културним достигнућима у периоду између два светска рата. • Уочавање основних одлика привреде и свакодневног живота у периоду између два светска рата. • Разумевање и вредновање утицаја историјског наслеђа периода између два светска рата на савремени свет.	• сагледа промењену слику света после Првог светског рата; • идентификује основне одлике историјског периода између два светска рата; • опише, на примеру Француске, Велике Британије, Немачке, Италије, СССР-а, различита друштвена и државна уређења у периоду између два светска рата; • сагледа значај и последице појаве тоталитарних политичких идеја и идеологија; • сагледа значај и последице привредног и научног напретка у периоду између два светска рата; • истакне одлике свакодневног живота у периоду између два светска рата у различитим друштвеним слојевима; • издвоји најзначајније правце у књижевности и ликовним уметностима у периоду између два светска рата и именује истакнуте стваралоце; • наведе главне тековине периода између два светска рата и препозна њихов значај у савременом добу.	• Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (друштвене прилике и превирања, криза демократије и појава тоталитарних идеја – комунизам, фашизам и нацизам; раднички покрет; прилике у СССР-у; међународни односи – победничке и поражене земље, настанак нових држава, Друштво народа, радикално заоштравање међународних односа – грађански рат у Шпанији, аншлус Аустрије, Минхенски споразум, Немачко- совјетски пакт). • Привреда, култура и свакодневни живот (напредак привреде; велика економска криза и модели њеног решавања; уметнички покрети, масовна забава, научна открића, употреба вештачких материјала у индустрији). • Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости; тековине периода – научна и техничка открића (напредак медицине, појава радија, телевизије, звучног филма...) и културно-уметничко наслеђе.	
Југословенска краљевина	• Проширивање знања о југословенској идеји и чиниоцима стварања југословенске државе. • Разумевање међународног контекста у коме настаје југословенска држава. • Проширивање знања о одликама југословенске државе између два светска рата. • Проширивање знања о положају	• образложи најважније мотиве и узроке стварање југословенске државе; • уочи значај настанка југословенске државе за српски народ; • идентификује одлике југословенске државе као монархије; • уочи и разуме међународни положај југословенске краљевине; • именује и сагледа улогу најважнијих личности које су утицале на друштвено-политичка збивања у југословенској краљевини;	• Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (југословенска идеја и конституисање државе, политичке борбе, национално и верско питање и питање демократије; Видовдански и Октроисани устав, лични режим краља Александра, атентат у Марсеју; влада Милана Стојадиновића – унутрашња политика и промене у спољнополитичкој оријентацији; преуређење државе у сенци новог светског рата и међународних притисака – стварање Бановине Хрватске, влада Цветковић-Мачек, отварање српског питања).	

	српског народа у југословенској краљевини. • Уочавање улоге знаменитих личности у политичком и друштвеном животу југословенске краљевине. • Сагледавање међународног положаја југословенске краљевине.	• уочи и објасни на историјској карти границе југословенске краљевине и њено административно уређење; • сагледа дубину и трајност националних, верских и политичких супротности у југословенској држави; • наведе најважније одлике привредног развитка у југословенској краљевини; • опише културно-просветне прилике и наведе културно-уметничка достигнућа у југословенској краљевини; • истакне одлике свакодневног живота друштвених слојева југословенској краљевини.	• Привреда, култура и свакодневни живот (социјално-економске прилике, неуједначеност економског и културног развоја, индустријализација; присуство и утицај страног капитала; универзитет и наука; уметнички покрети, хуманитарна друштва и спортске организације; свакодневни живот – живот на селу и у граду, положај жене, обичаји, занимања, култура исхране и становања). • Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (присутност и утицај политичких идеја на савремено српско друштво, трајност установа и институција; културно-уметничко наслеђе).	• одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета.
Други светски рат	• Разумевање међународног контекста и узрока Другог светског рата. • Продубљивање знања о току рата и његовим главним преломницама. • Сагледавање рата као узрочника поништавања вредности и тековина цивилизације. • Разумевање значаја изучавања холокауста и геноцида као феномена Другог светског рата. • Унапређивање знања о посебностима Другог светског рата на југословенском простору. • Сагледавање Другог светског рата и његових последица у историји српског народа.	• разуме узроке и међународни контекст избијања Другог светског рата; • опише ток Другог светског рата; • наведе и анализира преломне догађаје Другог светског рата; • уочи посебности Другог светског рата у Југославији и препозна његову антиокупаторску, националну, верску и идеолошку садржину; • анализира последице Другог светског рата за српски народ; • образложи допринос југословенских антифашистичких покрета победи савезника у Другом светском рату; • разуме важност изучавања холокауста и геноцида као феномена Другог светског рата; • уочи утицај ратних збивања и искушења на уметничко стваралаштво.	• Политичко-историјски оквир (карактер рата и главни фронтови; победе Сила осовине у првој фази рата; образовање Антифашистике коалиције; прекретнице у рату – Москва, Стаљинград и Ел Аламејн; геноцид, холокауст и концентрациони логори; покрети отпора у Европи; ратна свакодневица; савезничке конференције – Техеран, Јалта, Потсдам; људски и материјални губици, модерна војна технологија – употреба атомског оружја; Југославија у Другом светском рату – приступање Тројном пакту и војни пуч 27. марта 1941, Априлски рат и војни слом, окупација, деоба територија и квислиншки режими, Независна Држава Хрватска и политика геноцида над Србима, Јеврејима и Ромима; устанци и организовани покрети отпора, револуционарно освајање власти, грађански рат, најзначајније војне операције, савезничка политика према Југославији, основи новог државног уређења, завршне операције за ослобођење југословенског простора, жртве рата и допринос савезничкој победи). • Рат и култура – уметничко виђење рата, рат као поништавање цивилизацијских вредности; уништавање и пљачка културних добара; лични доживљај рата.	
Свет после Другог светског рата	• Уочавање последица Другог светског рата на друштвене, политичке, привредне и културне прилике. • Унапређивање знања о друштвеним, политичким и привредним процесима у другој половини XX века. • Разумевање главних одлика хладног рата. • Уочавање значаја деколонизације и других покрета еманципације. • Сагледавање последица пада Берлинског зида и распада Совјетског Савеза. • Проширивање знања о научно-техничком напретку и културним	• сагледа промењену слику света после Другог светског рата; • идентификује основне одлике политичког, друштвеног, привредног, научног и културног развоја послератног света; • препозна и упореди основне одлике различитих привредних система у комунистичким и капиталистичким државама у другој половини XX века; • уочи узроке и последице хладноратовских сукоба; • разуме распрострањеност покрета за ослобођење нација и угрожених мањинских група; • сагледа значај и последице пораза идеје комунизма на крају XX века; • уочи значај привредног напретка и научно-технолошке револуције;	• Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (промена односа међу великим силама, стварање блокова; хладни рат и трка у наоружању; улога ОУН у очувању мира, антиколонијални покрети и деколонизација; покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; свет у савременом добу – распад СССР-а, нестанак Источног блока, европске интеграције – Европска унија, глобализација, тероризам, еколошки проблеми...). • Привреда, култура и свакодневни живот (напредак привреде; економске институције у савременом свету – Међународни монетарни фонд, Светска банка..; стварање јединственог европског тржишта, заједничка монета; научно-технолошка револуција, освајање свемира, медији, популарна култура...).	

	достигнућима савременог света. • Уочавање изазова савременог света – глобализација, тероризам, глад, болести, еколошки проблеми.	• наведе и образложи проблеме савременог света; • истакне одлике свакодневног живота на различитим просторима и у друштвеним срединама у савременом свету.		
Југославија после Другог светског рата	• Проширивање знања о државном и друштвеном поретку социјалистичке Југославије. • Сагледавање међународног положаја југословенске државе у другој половини XX века. • Продубљивање знања о положају српског народа у југословенској федерацији. • Уочавање улоге знаменитих личности у политичком, научном и културном животу социјалистичке Југославије. • Разумевање последица распада југословенске државе. • Сагледавање међународног положаја савремене српске државе. • Идентификовање проблема савремене српске државе.	• идентификује одлике југословенске државе као социјалистичке републике; • уочи и разуме међународни положај и спољнополитичке односе социјалистичке Југославије; • именује најважније личности које су утицале на друштвено-политичка и културна збивања у социјалистичкој Југославији; • образложи политичке, друштвене, привредне и културне последице нестанка југословенске државе; • разуме место и улогу Србије у савременом свету; • утврди значај чланства Србије у међународним организацијама; • идентификује проблеме савремене српске државе.	• Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (конституисање југословенске федерације и њено међународно признање; хегемонија комуниста и политичка репресија, сукоб са Информбироом, сарадња са Западом, улога у Покрету несврстаних; самоуправни концепт социјалистичког развоја, устав из 1974. године, разбијање и распад југословенске државе; велике силе и југословенска криза; настанак нових држава, Косовско питање, НАТО интервенција 1999. године, раздвајање Србије и Црне Горе; српска држава у савременом свету). • Привреда, култура и свакодневни живот (индустријализација, државна привреда и њене противречности; култура, наука и образовање; свакодневица, животни стандард, популарна култура; економске и културне последице нестанка Југославије).	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност, Географија, Ликовна култураm Музичка култура, Историја уметности , Социологија са правима грађана, Грађанско васпитање, Верска настава

Назив предмета:

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова: **30**

Разред: **четврти**

Циљеви предмета

1. Оспособљавање ученика за разликовање стилова различитих музичких жанрова;
2. Развијање свести о значају и улози музичке уметности кроз развој цивилизације и друштва;
3. Оспособљавање ученика за уочавање разлика и сличности између наше и других традиција и култура у домену музике;
4. Унапређивање естетских критеријума код ученика;
5. Развијање навика код ученика за праћење културно-уметничких манифестација у локалној средини и путем електронских медија (концерти,телевизија, филм, интернет);
6. Оспособљавање ученика за самостално истраживање стручне литературе, архиве, медијатеке, интернета;
7. Подстицање уметничког развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Класична музика (општа музичка анализа и теорија кроз слушање музике)	• Оспособљавање ученика за разликовање музичких стилова од првобитне заједнице до 21. века. • Развијање навика за слушање уметничке музике. • Оспособљавање уочавања разлика карактера композиција • Формирање музичког укуса и адекватног музичког експресивног	• Препознаје и разликује одлике стилова у музичком изражавању од првобитне заједнице до данас. • Испољава потребу за свакодневним слушањем музике и на основу тога формира трајно интересовање према музици уопште • Препознаје одслушане композиција уз познавање њихових аутора као ивреме настанка..	• Значај музике у животу и друштву:***првобитна заједница, стари век*** и развој музике у ***средњем веку*** (духовна и световна музика) - Грегоријански корал,Византијско певање, Кир Стефан Србин:Нања сили. • ***Ренесанса и барок***:Палестрина Л.:*Огни белта,* Вивалди А.:*4 годишња доба,* Хендл Г.Ф.:*Месија(Алелуја*), Бах Ј.С.:*Токата и фуга d –*	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује у блоку кроз **теоријску наставу** **<u>Место реализације наставе</u>** • Настава се реализује у учионици

	доживљаја музичког дела приликом слушања(аудио апаратима и уживо на концертима)	• Експресивно,аутономно доживљава карактер одслушане композиције • Поседује адекватан музички укус. • Самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације у локалној заједници.	*mol, Брандебуршки концерт бр.3 G – dur* • ***Класицизам:***Хајдн Ј.:*Симфонија изненађења* бр 94.G – dur,Моцарт В.А.:*Симфонија бр.40.G-dur, Реквијем, Мала ноћна музика, Турски марш,*Бетовен Л.В.:*5. и 9. симфонија, За Елизу, Месечева соната,* • ***Романтизат:*** Менделсон Ф.:*Свадбени марш,*Шопен Ф.:*Валцер des-dur*,Брамс Ј.:*Мађарске игре по избору*, Сметана Б.:*Влтава*, Дворжак А.:*Симфонија из новог света* • ***Импресионизам:*** Дебиси К.:*Прелид за поподне једног пауна*,Равел М.: *Болеро* • ***Музика хх века:*** Шостакович:*Камерна симфонија*, Прокофјев С.:*Ромео и Јулија*, Шенберг, Стравински, Веберн	**Препоруке за реализацију наставе** • Слушању музике дати примарно место. • Код слушања музике одабрати пример који може да се слуша у целини (један цео став, крећу увертиру, итд), да ученици доживе целину и схвате музичку форму. • Користити сва доступна наставна средства • Користити мултимедијалне презентације • Упућивати ученике да користе интернет и стручну литературу • Примењивати индивидуални рад, рад у паровима и рад у мањим групама Континуирано упућивати ученике на присуство музике у свакодневном животу, примену у пракси и другим наставним предметима **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода 2. тестове знања **Оквирни број часова по темама** • класична музика (8 часова) • опера и балет; оперета и мјузикл (5 часова) • традиционална музика (5 часова) • џез и блуз музика (4 часа) • филм и филмска музика (4 часа) • хор (4 часа)
Опера и балет Оперета и мјузикл	• Значај корелације између текста, музичког и сценског извођења • Оспособљавање ученика за препознавање и разликовање разних типова опере кроз историју	• Разуме међусобну повезаност текста, музике и покрета. • Разликује музичко сценска дела према периоду настанка. • Препознаје историјско културни амбијент у коме су настала поједина дела	• ***Опере***:Бизе Ж.: *Кармен*,Верди Ђ.:*Трубадур*, Росини Ђ.:*Севиљски берберин*, Пучини: *Тоска, Боеми,* • ***Балети*** Чајковски П.И.:*Лабудово језеро*,*Успавана лепотица*, Прокофјев С.:*Ромео и Јулија* • ***Оперете*** Штраус Ј.:*Слепи миш* • ***Мјузикли***:Цигани лете у небо, Коса, Мама Миа, Чикаго...	
Традиционална музика (народне песме, игре, плесови)	• Оспособљавање ученика за препознавање и разликовање културе и традиције како свог тако и других народа • Развијање естетских критеријума код ученика • Развијање способности уочавања утицаја народног стваралаштва на уметничко стваралаштво.	• Препознаје естетске вредности у култури свог и народа других земаља уочавањем карактеристичних обележја музике светске народне баштине. • Сагледава и вреднује утицај народног стваралаштва на уметничко стваралаштво.	• Изворно певање традиционалних композиција са нашег и суседних подручја.Кола и народне игре Србије и суседних земаља. Мокрањац Ст.Ст.:Р*уковети,* Тајчевић М.: *Охридска легенда* • Народна музика интегрисана у забавну,електронску,џез и разне алтернативне правце. Извођачи: Биљана Крстић, састав Балканика, Слободан Тркуља, Василиса, Кирил Џајковски...	
Џез и блуз музика Филм и филмска музика	• Способност препознавања критеријума који се односе на ритмичку строгост и импровизовање мелодије као карактеристика одређене врсте музике(џез,блуз) • Способности разликовања боје звука различитих инструмената као и њихових састава.	• Препознаје критеријуме који се односе на начине настајања мелодијско ритмичких образаца раличитих музичких жанрова. • Разликује боју звука различитих инструмената,као и њихов визуелни изглед • Разликује саставе извођача(Соло глас-хор,Соло инструмент-камерни састав-оркестар)	• ***Џез и блуз***: Луис Армстронг, Мајлс Дејвис; Били Холидеј; Џон Колтрејн, Чарли Паркер, Јован Маљоковић • ***Филм***: Моцарт • ***филмска музика***: Е.Мориконе: музика из филмова:*Амелија Пулен, Титаник, Ватрене улице, Клавир...*	
Хорско певање	• Оспособљавање ученика за заједничко извођење	• Препознаје и реализује елементе заједничког музицирања	• слободан избор композиција према могућностима извођача	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Ликовна култура, Српски језик и књижевност, Географија, Историја

Назив предмета: **ФИЗИКА**

Годишњи фонд часова: **66**

Разред: **први**

Циљеви предмета:

1. Развијање функционалне писмености - природно-научне и техничке;
2. Стицање знања о основним физичким појавама значајним за струку и разумевање основних физичких закона;
3. Развијање логичког и апстрактног мишљења и критичког става у мишљењу;
4. Развијање свести о значају експеримента при упознавању, разумевању и проверавању физичких законитости;
5. Стицање способности за уочавање, формулисање и решавање једноставнијих проблема;
6. Схватање значаја физике за технику и природне науке;
7. Развијање способности и вештина за примену знања из физике у струци;
8. Стицање знања о природним ресурсима, њиховој ограничености и одрживом коришћењу;
9. Развијање правилног односа ученика према заштити, обнови и унапређењу животне средине;
10. Стицање основних сазнања о процесима и производима различитих технологија;
11. Развијање радних навика и одговорности.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод у физику	•Схватање значаја физике као науке и њене повезаности са другим наукама. •Проширивање знања офизичким величина	• разуме значај физике као фундаменталне науке и њену везу са природним и техничким наукама • наведе основне физичке величине и њихове мерне јединице и објасни како се добијају јединице изведених физичких величина • разликује скаларне и векторске величине	• Физика – фундаментална природна наука • Физичке величине и њихове јединице • Скаларне и векторске величине	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава са демонстрационим огледима (60 часова) • лабораторијске вежбе (6 часова) **<u>Место реализације наставе</u>** Настава се реализује у учионици или у кабинету за физику **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • користити сва доступна наставна средства • користити мултимедијалне презентације • упућивати ученике да користе интернет и стручну литературу • подстицати ученике да раде рачунске задатке • примењивати рад у паровима и рад у мањим групама • мотивисати ученике да самостално решавају проблеме користећи истраживачки приступ научном образовању • континуирано упућивати ученике на примену физике у будућем позиву и свакодневном животу кроз примере из праксе **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода
Кинематика	• Разумевање основних кинематичких величина и закона	• дефинише појмове референтни систем, путања, пређени пут, материјална тачка • разуме и користи појмове брзине и убрзања • разликује равномерно и равномерно убрзано праволинијско кретање и примењује законе кретања у једноставнијим примерима • изведе лабораторијску вежбу, правилно и безбедно рукује наставним средствима, изврши потребне прорачуне и израчуна грешке при мерењу	• Референтни систем. • Подела кретања. Средња и тренутна брзина • Равномерно праволинијско кретање • Убрзање. Равномерно промељиво праволинијско кретање • *Демонстрациони оглед*: – Провера кинематичких закона праволинијског кретања помоћу колица, динамометра и тегова • **Лабораторијска вежба:** – Провера закона равномерног и равномерно убрзаног кретања помоћу Атвудове машине	
Динамика	•Разумевање основних динамичких величина и Њутнових закона •Стицање основних знања о гравитацији	• разуме појмове масе, силе и импулса • формулише и примењује Њутнове законе • разликује масу од тежине тела • разуме појмове рада, енергије и снаге и њихову међусобну везу • схвати закон одржања механичке енергије и знаће да га примени при решавању једноставних проблема	• Основне динамичке величине: маса, сила и импулс • Први Њутнов закон – закон инерције • Други Њутнов закон – основни закон динамике • Трећи Њутнов закон – закон акције и реакције • Гравитациона сила • Тежина тела • *Демонстрациони огледи*: – Мерење силе помоћу динамометра	

		• примењује законе динамике у техници • наведе особине гравитационе силе • изведе лабораторијску вежбу, правилно и безбедно рукује наставним средствима, изврши потребне прорачуне и израчуна грешке при мерењу	– Провера другог Њутновог закона помоћу колица, динамометра и тегова • **Лабораторијска вежба:** – Провера другог Њутновог закона помоћу колица са тегом	• тестове знања **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Увод у физику (2 часа) • Кинематика (12 часова) • Динамика (15 часова) • Кружно и ротационо кретање (9 часова) • Термодинамика (9 часова) • Електрично и магнетно поље (13 часова)
Кружно и ротационо кретање	•Упознавање величина везаних за кинематику и динамику кружног и ротационог кретања	• дефинише центрипетално убрзање • разуме појмове период и фреквенција, угаона брзина и угаоно убрзање • схвати центрипеталну и центрифугалну силу, момент силе, момент инерције и момент импулса и наведе неке једноставне примере њихове примене	• Центрипетално убрзање • Угаона брзина и угаоно убрзање • Центрипетална и центрифугална сила • Момент силе, момент импулса и момент инерције • *Демонстрациони огледи***:** – Демонстрација ротационог кретања помоћу Обербековог точка	
Термодинамика	•Упознавање основних појмова и процеса у термодинамици	• разуме појмове унутрашња енергија и количина топлоте • дефинише термодинамичке принципе • разуме појам коефицијента корисног дејства	• Унутрашња енергија и топлота • I и II принцип термодинамике • Кофицијент корисног дејства • *Демонстрациони оглед:* – Демонстрација различитих механизама преноса топлоте	
Електрично и магнетно поље	•Проширивање знања из електростатике •Проширивање знања о једносмерној струји и упознавање карактеристика наизменичне струје •Упознавање карактеристика магнетног поља електричне струје	• схвати појам наелектрисања и знаће начине наелектрисавања тела • разуме Кулонов закон • разуме како настаје једносмерна струја • опише особине магнетног поља сталних магнета и магнетног поља електричне струје • разуме појам магнетног флукса и појаву електромагнетне индукције • опише својства наизменичне струје • изведе лабораторијску вежбу, правилно и безбедно рукује наставним средствима, изврши потребне прорачуне и израчуна грешке при мерењу	• Наелектрисавање тела. Кулонов закон • Једносмерна електрична струја • Магнетно поље. Магнетна индукција и магнетни флукс • Електромагнетна индукција • Наизменична струја • *Демонстрациони огледи:* – Демонстрација поступака за наелектрисавање тела – Ерстедов оглед – Демонстрација електромагнетне индукције • **Лабораторијска вежба** – Провера Омовог закона	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА
Сви стручни предмети у којима се примењује физика, Математика, Рачунарство и информатика

Назив предмета: **ГЕОГРАФИЈА**

Годишњи фонд часова: **33**

Разред: **први**

Циљеви предмета:
1. Уочавање и схватање корелативних односа између географије и других природних и друштвених наука;
2. Развој географског логичког мишљења и стицање нових знања, вештина и ставова из области физичке географије;
3. Примена нових информационо-комуникационих технологија у географији и уочавање њихове важности у географским сазнањима;
4. Развијање свести о значају одрживог развоја, заштити и очувању природне и животне (друштвене) средине;
5. Унапређивање вештина и способности за проналажење, анализу, примену и саопштавање географских чињеница и законитости;

6. Унапређивање вештине активног, функционалног и кооперативног учења и развој мотивације за самостално учење.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод	• Стицање знања о предмету проучавања физичке географије, подели, значају у систему наука • Проширивање знања о међусобној условљености Земљиних сфера	• дефинише предмет изучавања физичке географије, поделу и значај • разликује Земљине сфере и разуме њихове узрочно-последичне везе	• Физичка географија: предмет, подела и значај; условљеност и повезаност Земљиних сфера	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава **(33 часа)** **<u>Место реализације наставе</u>** Настава се реализује у кабинету, учионици и ваншколском амбијенту (непосредна природа и други потенцијали локалне средине). Организациони облици наставе: фронтални, групни, рад у пару, индивидуални и индивидуализовани рад. Наставне методе: монолошка метода, дијалошка метода, метод дискусије, илустративно-демонстартивна метода, рад са текстом, кооперативно учење, практичан и истраживачки рад ученика, проблемска настава, тимска настава, учење по моделу, конвергентно учење, дивергентно учење, лабораторијско, експериментална метода, учење у школској и ваншколској библиотеци и медијатеци. **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • коришћење савремених електронских помагала,аналогних и дигиталних географских карата различитог размера и садржаја • коришћење информација са Интернета • коришћење интерактивних метода рада • коришћење основне литературе уз употребу савремених технологија за презентовање • користити географске и историјске карте опште и тематске • коришћење писаних извора информација (књиге, статистички подаци, часописи...) **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестови знања **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • увод - **2 часа** • Литосфера, унутрашња грађа Земље и рељеф Земљине површине **- 9 часова**
Литосфера, унутрашња грађа Земље и рељеф Земљине површине	• Проширивање знања о унутрашњој грађи Земље и основним тектонским процесима • Стицање нових и продубљених знања о основним облицима рељефа на Земљи • Проширивање знања о основним ерозивним и акумулационим процесима	• наведе особине унутрашњих Земљиних сфера • зна узроке кретања литосферних плоча • дефинише појам минерала и стена и познаје њихову поделу • објасни постанак континената и океанских басена • наведе основне облике рељефа континената • наведе вулканске и трусне зоне на Земљи • објасни деловање спољашњих сила • именује ерозивне и акумулационе облике рељефа (распадање стена, денудација, флувијална ерозија, крашка ерозија, глацијална ерозија, еолска ерозија и абразија)	• Унутрашња грађа Земље и тектоника плоча; • Минерали и стене • Постанак континената и океанских басена, основни облици рељефа континената • Вулкани и земљотреси: процес и распрострањеност на Земљиној површини • Облици рељефа настали радом спољашњих сила (ерозија и акумулација) • Ерозивни облици • Акумулациони облици	
Атмосфера	• Проширивање основних знања о факторима и елементима климе • Стицање знања о утицају климе на живот људи	• објасни факторе који утичу на климу • наведе елементе климе • зна временске и климатске елементе који утичу на здравље човека (инсолација, температура ваздуха, ваздушни притисак, ветрови, влажност, облаци и облачност, падавине) • зна како време утиче на организам човека (живи барометри, осећај лагодности и нелагодности) • зна савремене промене у атмосфери и њихов утицај на здравље људи (загађење, климатске непогоде)	• Климатски фактори и елементи климе (подела) • Основне карактеристике елемената климе • Време и клима (прогноза времена, типови климе) • Утицај климе на човека • Утицај човека на климу	
Хидросфера	• Развијање свести о значају светског мора за живот и рад људи • Проширивање знања о подземним и површинским водама • Стицање знања о утицају човека на водне ресурсе	• дефинише појам Светског мора • лоцира на карти и објасни основне карактеристике: океана, мора, залива, мореуза • објасни различите вредности салинитета и температуре у односу на географски положај • објасни кретање морске воде (таласи, морске струје и морска доба) • дефинише појмове: издан, извор, термоминералне воде • дефинише основне елементе водотока: речни слив, речни систем, речна мрежа • објасни постанак и поделу језера • објасни антропогени утицај на водне ресурсе (коришћење, експлоатација, управљање, загађење, заштита)	• Светско море: подела, особине и кретања морске воде • Подземне воде • Реке • Језера • Утицај човека на водне ресурсе	

Биосфера	• Упознавање са типовима и географским распоредом замљишта • Развијање свести о законитостима распореда биљног и животињског света на Земљи	• наведе типове земљишта и услове њиховог настанка • објасни распоред типова земљишта на Земљи • објасни геогрфски распоред биљних заједница на Земљи • наведе заштићене биљне и животињске врсте	• Постанак и основни типови тла • Биљне заједнице и животињски свет на Земљи	• Атмосфера - **8 часова** • Хидросфера - **7 часова** • Биосфера - **3 часа** • Природни услови у функцији туризма - **4 часа**
Природни услови у функцији туризма	▪ Проширивање знања о утицају рељефа, временских прилика и водних објеката на туризам	• објасни утицај рељефа на развој туризма (надморска висина, рашчлањеност, нагиб, експозиција) • зна утицај временских прилика на различите видове тиризма • објасни хидролошке појаве • именује елементе геонаслеђа и разуме њихов значај (геонаслеђе, паркови природе...)	• Утицај рељефа на развој туризма • Временске прилике и туризам • Водни објекти и туризам • Заштићене природне вредности	

Назив предмета: **ГЕОГРАФИЈА**

Годишњи фонд часова: **64**

Разред: **други**

Циљеви предмета:

1. Развијање осећања припадности својој нацији као делу интегралног света, изградња и неговање националног и културног идентитета у мултиетничком, мултикултуралном и мултијезичком свету;
2. Уочавање и схватање корелативних односа између географије и других природних и друштвених наука;
3. Стицање нових актуелних знања о положају, месту и улози Србије на Балканском полуострву и југоисточној Европи;
4. Стицање нових и продубљених знања и објашњења о савременим географским појавама, објектима и процесима на територији Републике Србије;
5. Стицање нових актуелних знања о порасту, кретањима, структурним променама и територијалном размештају становништва;
6. Разумевање актуелне географске стварности наше земље и савременог света;
7. Оспособљавање ученика да примењују географско знање и вештине у даљем образовном и професионалном развоју;
8. Оспособљавање ученика за одговорно опхођење према себи и окружењуи за активно учествовање у заштити, обнови и унапређивању животне средине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод	• Стицање знања о предмету проучавања, подели, значају и месту географије у систему наука • Уочавање и схватање корелативних односа између географије и других природних и друштвених наука	• дефинише предмет изучавања, значај, развој и место географије у систему наука • разликује природне и друштвене елементе географског простора и схвата њихове узајамне узрочно-последичне везе и односе • одреди место географије у систему наука • препозна значај и практичну примену географских сазнања	• Предмет проучавања, подела и значај • Место географије у систему наука	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава **(64 часова)** **Место реализације наставе** Настава се реализује у кабинету, учионици и ваншколском амбијенту (непосредна природа и други потенцијали локалне средине). Организациони облици наставе: фронтални, групни, рад у пару, индивидуални и индивидуализовани рад. Наставне методе: монолошка метода, дијалошка метода, метод дискусије, илустративно-демонстартивна метода, рад са текстом, кооперативно учење, практичан и истраживачки рад ученика, проблемска настава, тимска настава, учење по моделу, конвергентно учење, дивергентно учење, лабораторијско, експериментална метода, учење у школској и ваншколској библиотеци и медијатеци. **Препоруке за реализацију наставе** • коришћење савремених електронских помагала,аналогних и дигиталних географских карата различитог размера и садржаја • коришћење информација са Интернета • коришћење интерактивних метода рада • коришћење основне литературе уз
Савремене компоненте географског положаја Србије	• Проширивање знања о положају, месту и улози Србије на Балканском полуострву и југоисточној Европи • Сагледавање сложених друштвено-економских процеса и промена у југоисточној Европи на Балканском полуострву и у нашој држави, уочавањем општих географских карактеристика	• дефинише појам и функције државних граница, разуме државно уређење Србије и познаје државна обележја: грб, заставу, химну • лоцира на карти положај и величину територије Србије уз кратак опис битних карактеристика граница са суседним земљама • дефинише појам југоисточна Европа, лоцира на карти Балканско полуострво и идентификује његове опште географске карактеристике: физичке, културне и демографске • анализира промене на политичкој карти Балканског полуострва: настанак и распад Југославије, стварање нових држава и облици њихове сарадње • дефинише појам географски положај и наведе његову поделу • одреди укупан географски положај Србије (повољан, неповољан), анализом својстава чинилаца који га формирају: апсолутни и релативни положај • дискутује о предностима и недостацима географског положаја Србије	• Површина, границе, државно уређење и државна обележја Србије • Регионалне географске компоненте у светлу савремених процеса на Балканском полуострву и југоисточној Европи • Компоненте географског положаја Србије	
Природни ресурси Србије и њихов економско	• Стицање нових и продубљених знања о природи Србије и њеном	• одреди у геолошком саставу Србије заступљеност стена различите старости, састава	• Геолошки састав и постанак основних геотектонских целина	

географски значај	утицају на живот и привредне делатности људи • Сагледавање физичко-географских компонената простора Србије и разумевање њиховог значаја за живот људи и могућности развоја привреде	и порекла, значајних за појаву руда и минерала • лоцира у оквиру геотектонске структуре Србије велике целине: Српско-македонску масу, Карпато-балканиде, Унутрашње динариде, Централне динариде и Панонску депресију и објасни њихов постанак (деловање унутрашњих тектонских и спољашњих сила) • идентификује основне макро-целине рељефа Србије: Панонски басен и Планинску област • кратко опише постанак Панонског басена, одвоји панонску Србију: Панонску низију и јужни обод Панонског басена са прегледом главних елемената рељефа • одреди планинску област и направи картографски преглед громадних, карпатско-балканских, динарских планина и већих котлина • објасни елементе и факторе климе, разликује климатске типове у Србији и њихове одлике • направи преглед водног богатства Србије: одреди на карти развођа сливова, лоцира транзитне и домицилне реке, објасни постанак, поделу и значај језера и термоминералних вода • закључује о економском значају вода за снабдевање насеља, наводњавање тла, производњу хидроенергије, пловидбу, рибарство и туризам • дискутује о загађивачима, последицама и мерама заштите • дефинише појам земљиште (тло), одреди типове тла на простору Србије, њихов састав и карактер • познаје утицај физичко-географских фактора на формирање типова вегетације и разноврсност животињског света панонске и планинске области Србије • дефинише: појам природна средина, предмет проучавања заштите природе, значај заштите и унапређивања природе • наведе елементе природне средине, загађиваче воде, ваздуха, земљишта; последице загађивања и мере заштите • препозна појаве штетне по своје природно и културно окружење и активно учествује у њиховој заштити, обнови и унапређивању • дефинише : парк природе, предео изузетних одлика, резерват природе, споменик природе и природне реткости • разликује заштићена природна добра у Србији: Голија, Фрушка гора, Ђердап, Тара и др.	• Панонска Србија и јужни обод Панонског басена • Планинско- котлинска Србија. Родопске, Динарске и Карпатско-балканске планине. • Клима. Одлике и економско-географски значај • Воде и водни ресурси. Реке, језера и термоминералне воде - одлике и економско-географски значај • Састав и карактер тла у Србији - економско-географски значај. • Биљни и животињски свет. Одлике и економско-географски значај • Заштита, очување и унапређивање природе • Заштићена природна добра у Србији	употребу савремених технологија за презентовање • користити географске и историјске карте опште и тематске • коришћење писаних извора информација (књиге, статистички подаци, часописи...) **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестови знања **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • увод - **2 часа** • савремене компоненте географског положаја Србије **– 6 часова** • природни ресурси Србије и њихов економско географски значај - **12 часова** • становништво Србије - **7 часова** • насеља Србије - **8 часова** • привреда Србије - **10 часова** • регионалне целине Србије - **11 часова** • Србија и савремени процеси у Европи и свету - **8 часова**
Становништво Србије	• Проширивање знања о демографском развоју и распореду становништва у Србији	• опише антропогеографска обележја и историјско-географски континуитет насељавања Србије	• Антропогеографска обележја. Историјско-географски континуитет насељавања Србије	

	• Уочавање демографскихпроблема и могућности њиховог превазилажења за свеукупни друштвено-економски развитак наше земље • Формирање свести онеговању националног и културног идентитета	• објасни кретањестановништва и територијални размештај становништва у Србији • укаже на промену броја становника Србије и наведе факторе који условљавају промене становништва • уз помоћ графичких метода анализира основне демографске одлике; објашњава их, врши предвиђања и изводи закључке • дефинише појмове: наталитет, морталитет и природни прираштај • дефинише појам миграције и разликује типове и видове миграција • објасни структуру становништва у Србији (биолошка, економска, социјална, национална) • разликује појмове националног, етничког и културног идентитета • изгради став о једнаким правима људи без обзира на расну, националну, верску и другу припадност • објасни демографске проблеме и популациону политику у Србији • дефинише појам дијаспоре • лоцира подручја на којима живи српско становништво у непосредном и ширем окружењу (Мађарска, Румунија, Македонија, Албанија, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Хрватска и Словенија) • разликује компактну и појединачну насељеност српског становништва у подручјима непосредног и ширег окружења • објасни основне карктеристике становништва Републике Српске • лоцира аутохтоне српске територије (северни делови Далмације, Лика, Кордун, Банија, Славонија и Барања) • објасни радне миграције у европске земње и именује државе и градове у којима има нашег становништва • објасни исељавање нашег становништва на ваневропске континенте • разликује фазе у исељавању Срба у прекоокеанске земље • именује државе и градове у којима живи наше становништво • објасни однос и везе дијаспоре и Србије	• Кретање и територијални размештај становништва (наталитет, морталитет и природни прираштај) • Миграције. Појам, значај, типови и видови • Структура становништва: биолошка, економска, социјална,национална (етничка и верска) • Демографски проблеми и популациона политика у Србији • Срби у непосредном и ширем окружењу • Срби и наше становништво у Европи и ваневропским континентима. Однос дијаспоре и Србије	
Насеља Србије	• Проширивање знања о насељима и факторима њиховог развоја • Разумевање вредности сопственог културног наслеђа и повезаности са другим културама и традицијама • Развијање свести о вредности и значају антропогених културних	• дефинише појам насеља • објасни постанак, развој и размештај насеља Србије • наведе факторе развоја и трансформације насеља и њихових мрежа и система • лоцира градске центре Србије • образложи улогу градских центара у регионалној	• Постанак, развој и размештај насеља Србије • Подела насеља.Сеоска, градска, приградска и привремена • Економско-географски фактори развоја и трансформације насеља и њихових мрежа и система (урбанизација, деаграризација,	

	добара • Уочавање трансформације насеља и њихових мрежа и система	организацији Србије • лоцира осовине (појасеве) развоја Србије: Дунавско-савска, Велико-моравска и Јужно-моравска • разликује врсте, функције и типове насеља. • опише карактеристике урбаних целина. • разликује значење појмова урбанизација, деаграризација, индустријализација и терцијаризација. • именује антропогена културна добра и објасни њихову заштиту	индустријализација и терцијаризација) • Градски центри и њихова улога у регионалној организа-ији Србије • Осовине (појасеви) развоја Србије: Дунавско-савска, Велико-моравска и Јужно-моравска • Антропогена културна добра и њихова заштита.	
Привреда Србије	▪ Проширивање и продубљивање знања о привреди Србије и њеним основним карактеристикама ▪ Сагледавање потенцијала и могућности Србије за њену конкурентност у светској привреди	• анализира утицај природних и друштвених чиниоца на условљеност развоја и размештаја привреде Србије и групише гране привреде по секторима • објасни како природни и друштвени фактори утичу на развој и размештај пољопривреде Србије • дефинише гране пољопривреде у ужем смислу (земљорадња и сточарство) и ширем смислу (шумарство, лов и риболов), наведе значај пољопривреде • препозна основне функције шумарства, значај шума, факторе који их угрожавају и мере заштите • утврди значај лова и риболова • дефинише значај Енергетике и Рударства; наведе енергетске ресурсе и минералне сировине и направи њихов картографски преглед на територији Србије • објасни појмове: индустрија и индустријализација, одрживи развој и наведе факторе развоја и размештаја, поделу индустрије и њен значај • анализира утицај природних и друштвених фактора на развој саобраћаја, кратко опише врсте саобраћаја и њихов значај • направи картографски преглед главних друмских и железничких праваца у Србији, пловних река и канала, већих лука и аеродрома • дефинише појмове: трговина, трговински и платни биланс и одреди значај трговине • анализира утицај природних и друштвених фактора на развој туризма, дефинише и наведе поделу туризма	• Развој, размештај и основне карактеристике привреде Србије • Пољопривреда - развој, значај и подела • Шумарство, лов и риболов • Рударство и енергетика • Индустрија - појам, подела, структура и значај • Саобраћај и трговина • Туризам	
Регионалне целине Србије	▪ Стицање и проширивање географских знања орегионалним целинама Србије и сагледавање њихових специфичности	• дефинише појам регије и направи картографски преглед регионалних целина Србије • лоцира на карти Србије границе Војводине и њених предеоних целина и препозна њене природне и друштвене одлике • потврди на карти Србије границе Шумадије и	• Војводина • Шумадија и Поморавље (западно и велико) • Западна Србија • Старовлашко-рашка висија • Источна Србија • Јужно Поморавље	

		Поморавља и наведе њихове природне и друштвене одлике • препозна на карти Србије границе западне Србије и опише њене природне и друштвене одлике • идентификује на карти Србије Старовлашко-рашку висију уз анализу њених природних и друштвених одлика • лоцира на карти Србије границе источне Србије и наведе њене природне и друштвене одлике • препозна на карти Србије границе јужног Поморавља и препозна његове природне и друштвене одлике • потврди на карти Србије границе Косова и Метохије и дискутује о његовим природним и друштвеним одликама	• Косово и Метохија	
Србија и савремени процеси у Европи и Свету	▪ Стицање знања о савременим политичким и економским процесима у Европи и свету као услова напретка свих земаља и народа ▪ Стварање реалне слике о Србији у светским размерама и савременим међународним процесима	• дефинише појмове: процес интеграције, демократска регионализација, глобализација • објасни економске интеграције на Балкану и у југоисточној Европи и познаје мирољубиву политику Србије у међународним оквирима и на Балкану • лоцира на карти Европе земље чланице ЕУ, опише историјат развоја, наведе циљеве и дефинише проблеме унутар Уније • објасни услове које Србија треба да испуни да би постала равноправна чланица заједнице. • разликује улогу, значај и видове деловања међународних организација: (CEFTA, EFTA, NAFTA, OECD, OPEK, APEK, G8, BRIK...) • објасни улогу, значај и видове деловања Светске банке и Међународног монетарног фонда и улогу Србије у овим организацијама • опише историјат развоја УН, наведе циљеве и структуру организације и образложи привженост Србије УН • дефинише појам глобализације и разликује одлике политичке, територијалане, економске, културне и друге видове глобализације.Објасни приоритете Србије у погледу процеса глобализације	• Сарадња Србије са другим државама и међународним организацијама • Европска унија - оснивање,чланице, циљеви,проблеми, фондови и њихова приступачност • Однос Србије према осталим европским и ваневропским економским и политичким интеграцијама • Светско тржиште капитала, структура и међународни значај • Уједињене нације. Структура и међународни значај. Србија и УН • Глобализација као светски процес	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност
- Историја
- Грађанско васпитање
- Верска настава
- Социологија са правима грађана
- Предузетништво

ХЕМИЈА

Годишњи фонд часова: **66**
Разред: **први**
Циљеви предмета:
1. Развој функционалног система хемијског знања као подршке за изучавање стручних предмета;
2. Разумевање односа између структуре супстанци, њихових својстава као и могућности њихове примене;
3. Разумевање природних појава и процеса и хемијског приступа у њиховом изучавању;
4. Развој хемијске функционалне писмености;
5. Препознавање, разумевање и примена хемијских знања у свакодневном животу и професионалном раду;
6. Разумевање корисности од хемијске производње и за одабрану струку;
7. Развој способности за сагледавање потенцијалних ризика, могућности превенције и мера заштите при хемијским незгодама у свакодневном животу и професионалном раду;
8. Развој одговорног става према коришћењу супстанци у свакодневном животу и у професионалном раду;
9. Развој комуникативности и спремности за сарадњу и тимски рад;
10. Развој одговорности, систематичности, прецизности и позитивног става према учењу;
11. Развој свести о сопственим знањима и потреби за даљим професионалним напредовањем.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Структура супстанци	• Разумевање концепта о корпускуларној грађи супстанци • Разумевање односа између структуре супстанци и њихових својстава • Разумевање утицаја међумолекулских сила на физичка својства супстанци	• објасни електронеутралност атома • објасни појам изотопа и примену изотопа • разликује атом од јона • објашњава квантитативно значење симбола и формула • одреди број валентних електрона • разуме појам релативне атомске масе и релативне молекулске масе • разуме појам количине супстанце и повезаност количине супстанце са масом • објасни узрок хемијског везивања атома и типове хемијских веза • разликује јонску везу од ковалентне везе • разликује неполарну од поларне ковалентне везе • разуме да својства хемијских једињења зависе од типа хемијске везе • описује основне карактеристике металне везе • наводи значај и примену силицијума и германијума у електроници • разликује дијамагнетичне, парамагнетичне и феромагнетичне супстанце	• Грађа атома, атомски и масени број • Хемијски симболи и формуле • Структура електронског омотача • Релативна атомска и молекулска маса • Количина супстанце и моларна маса • Јонска веза • Ковалентна веза • Метална веза • Кристали: атомски, јонски и молекулски **Демонстрациони огледи** • реактивност елемената 1. групе ПСЕ • бојење пламена • упоређивање реактивности елемената 17. групе ПСЕ • сублимација јода	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начином оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава • демонстрациони огледи **<u>Место реализације наставе</u>** Теоријска настава се реализује у • одговарајућем кабинету • специјализованој учионици • учионици **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика • ново градиво обрадити увођењем што више примера из реалног живота и подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање • у настави се изводе сви предвиђени демонстрациони огледи, како би ученици разумели значај хемијског експеримента као примарног извора знања и основног метода сазнавања у хемији • наставник бира примере и демонстрационе огледе у складу са потребама струке • прилагодити разматрање квантитативног аспекта хемијских реакција потребама образовног профила • упућивати ученике на претраживање различитих извора, применом савремених
Дисперзни системи	• Развој концепта о корпускуларној грађи супстанци на основу разумевања односа компоненти у дисперзном систему • Разумевање односа између квалитативног састава дисперзног система и његових својстава	• објасни да су дисперзни системи смеше више чистих супстанци • разликује дисперзну фазу и дисперзно средство • објасни појам хомогене смеше • објасни појам и наведе примену аеросола, суспензија, емулзија и колоида • разуме утицај температуре на растворљивост супстанци	• Дисперзни системи • Растворљивост • Масени процентни садржај раствора • Количинска концентрација раствора **Демонстрациони огледи:** • припремање раствора познате количинске концентрације	

	• Разумевање односа између квантитативног састава дисперзног система и његових својстава • Сагледавање значаја примене дисперзних система у свакодневном животу и професионалном раду	• израчуна масени процентни садржај раствора • разуме појам количинске концентрације раствора	• припремање раствора познатог масеног процентног садржаја • размена енергије између система и околине: растварање амонијум-хлорида и растварање натријум-хидроксида у води	технологија за прикупљање хемијских података • указивати на корисност и штетност хемијских производа по здравље људи • указивати на повезаност хемије са техничко-технолошким, социо-економским и друштвеним наукама
Хемијске реакције	• Разумевање концепта одржања материје кроз принципе одржања масе и енергије • Развој концепта о корпускуларној грађи супстанци на основу разумевања хемијских реакција • Развој хемијског мишљења путем логичког и критичког мишљења, развој осетљивости за проблеме и способности за решавање проблема • Развој способности комуникација у хемији	• објашњава да хемијска промена значи настајање нових супстанци, раскидањем старих и стварањем нових хемијских веза • разликује реакције синтезе и анализе • напише једначине за хемијске реакције • врши стехиометријска израчунавања • описује да су неке реакције егзотермне а неке ендотермне у размени енергије са околином • наводи факторе који утичу на брзину хемијске реакције • објасни појам хемијске равнотеже • разликује коначне и равнотежне хемијске реакције • илуструје примерима значај хемијске равнотеже за процесе из свакодневног живота • прикаже електролитичку социјацију киселина, база и соли хемијским једначинама • разликује киселу, базну и неутралну средину на основу pH вредности раствора • објасни појам електролита • разуме појам јаких и слабих електролита • објасни процес оксидо-редукције као процесе отпуштања и примања електрона • објасни појам корозије • објасни поступке заштите од корозије	• Хемијске реакције • Хемијске једначине • Реакције синтезе и анализе • Стехиометријска израчунавања на основу хемијских једначина • Топлотни ефекат при хемијским реакцијама • Брзина хемијске реакције • Фактори који утичу на брзину хемијске реакције • Хемијска равнотежа • Електролити • Електролитичка дисоцијација киселина, база и соли • pH вредност • Оксидо-редукциони процеси • Електролиза • Корозија **Демонстрациони огледи:** • кретање честица као услов за хемијску реакцију: • реакција између гасовитог амонијака и гасовитог хлороводоника	**<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • усмену проверу знања • писану проверу знања **<u>Број часова по темама</u>** • Структура супстанци (10) • Диспрезни системи (7) • Хемијске реакције (16) • Хемија елемената и једињења (28) • Хемијски аспекти загађивања животне средине (5)
Хемија елемената и једињења	• Разумевање односа структуре супстанци и њихових својстава • Сагледавање значаја примене елемената и једињења у професионалном раду и свакодневном животу • Разумевање значаја и примене елемената, једињења и легура у техничко-технолошким процесима	• објашњава периодичну промену својстава елемената у ПСЕ • објасни стабилност атома племенитих гасова • разликује метале, неметале и металоиде • наводи карактеристична својства неметала: водоника, кисеоника, азота, угљеника, силицијума, фосфора, сумпора, хлора и њихових важнијих једињења, њихову примену и биолошки значај • наводи карактеристична својства метала: натријума, калијума, магнезијума, калцијума, алуминијума и олова и њихових важнијих једињења, њихову примену и биолошки значај • наводи општа својства прелазних метала и важнијих једињења и њихову примену • зна својства атома угљеника у органским молекулима • наводи класификације органских једињења (према елементарном саставу, типу хемијских веза и функционалним групама) • објашњава зависност хемијских својстава органских једињења од структуре њихових молекула	• Стабилност племенитих гасова • Упоредни преглед и општа својства елемената 17, 16, 15, 14. и 13. групе ПСЕ • Упоредни преглед и општа својства елемената 1. и 2. групе ПСЕ • Општа својства прелазних елемената (3-11. група) и елемената 12. групе и њихова примена у струци • Својства атома угљеника • Класификације органских једињења • Типови органских реакција • Основне класе органских једињења • Биолошки важна органска једињења (угљени хидрати, масти, протеини) **Демонстрациони огледи:** • реакција магнезијума и алуминијума са сирћетном киселином • дејство сирћетне киселине на предмете од бакра • припремање пенушавих освежавајућих пића	

		• илуструје примерима биолошки значај органских једињења и њихову примену у свакодневном животу	• доказивање скроба раствором јода • растварање скроба у топлој и хладној води • згрушавање протеина лимунском киселином	
Хемијски аспекти загађивања животне средине	• Развој одговорног става према коришћењу супстанци у свакодневном животу и професионалном раду • Разумевање и просуђивање начина одлагања и уништавања хемијских загађивача животне средине	• објасни штетно дејство неких супстанци на животну средину и здравље људи • наводи најчешће изворе загађивања атмосфере, воде и тла • објасни значај пречишћавања воде и ваздуха • објаснизначај правилног одлагања секундарних сировина	• Загађивање атмосфере, воде и тла • Извори загађивања • Пречишћавање воде и ваздуха • Заштита и одлагање секундарних сировина	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Физика
- Биологија

Назив предмета:

БИОЛОГИЈА

Годишњи фонд часова: **66**

Разред: **први**

Циљеви предмета:

1. Проширивање знања о нивоима организације биолошких система, грађи и функцији ћелије, току и значају ћелијских деоба;
2. Разумевање физиолошких процеса у људском организму;
3. Упознавање са основним фазама развића човека;
4. Разумевање основних принципа наслеђивања особина;
5. Разумевање проблема везаних за период одрастања и облике ризичног понашања и схватање улоге и значаја породице.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Биологија ћелије	• Упознавање са предметом и значајем цитологије као научне дисциплине • Проширивање знања о особинама живих бића и нивоима организације биолошких система • Упознавање са хемијским саставом ћелије, грађом и функцијом • Схватање значаја фотосинтезе и ћелијског дисања • Разумевање процеса који се одигравају током ћелијског циклуса • Разумевање тока и значаја ћелијских деоба	• дефинише предмет проучавање цитологије • наведе главне особине живих бића и нивое организације биолошких система • објасни хемијску структуру ћелије • објасни функцију ћелијских органела • објасни разлике између биљне и животињске ћелије • објасни ток и значај кључних метаболичких процеса: фотосинтезе и ћелијског дисања • објасни фазе ћелијског циклуса • објасни ток и значај митозе и мејозе	• Цитологија као научна дисциплина биологије која проучава организацију ћелије • Основне карактеристике живих бића • Нивои организације биолошких система • Грађа ћелије и ћелијских органела • Биљна и животињска ћелија • Ћелијски циклус и ћелијске деобе	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима евидентирања и оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз комбинацију различитих облика наставног рада и врста наставе (дидактичких модела). **<u>Место реализације наставе</u>** Кабинет за биологију, универзална учионица, адекватни објекти изван школског комплекса. **<u>Оцењивање</u>** Евидентирање и оцењивање ученика (путем усмене и писане провере знања, тестирања, израде презентација и пројеката, организовања и учествовања у дебатама). **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • биологија ћелије (**10 часова**) • основи физиологије човека (**26 часова**) • биологија развића човека (**10 часова**) • наслеђивање биолошких особина (**10 часова**) • полно и репродуктивно здравље (**10 часова**) **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • поштовање свих дидактичких принципа
Основи физиологије човека	• Разумевање физиолошких процеса у људском организму	• објасни настанак и пренос нервног импулса • илуструје прост рефлексни лук • објасни улогу нервног система • објасни мишићну контракцију	• Нервни систем • Чула • Мишићно – скелетни систем органа • Ендокрине жлезде	

		• објасни улогу чулних органа • дефинише позицију и улогу жлезда са унутрашњим лучењем • објасни састав и улогу крви и лимфе • објасни грађу и улогу срца и крвних судова и неурохуморалну регулацију срчаног рада • објасни размену гасова у плућима и ткивима и нервну регулацију дисања • објасни варење, ресорпцију хране и неурохуморалну регулацију варења • објасни улогу екскреторних органа • објасни улогу органа за размножавање	- хуморална регулација • Систем органа за варење • Систем органа за дисање • Систем за циркулацију телесних течности • Систем органа за излучивање и размножавање	• примена природних наставних средстава, реализација теренске наставе, реализација биолошких наставних екскурзија • комбиновање различитих дидактичких модела (проблемска, тимска настава биологије) • реализација самосталних ученичких радова (есеји, презентације, реферати, пројекти, дебате)
Биологија развића човека	• Упознавање са основним фазама развића човека • Разумевање процеса полног сазревања	• објасни процесе сперматогенезе и оогенезе • опише процес оплођења • наведе фазе интраутериног развића • објасни настанак ткива и зачетака органа • опише промене које се догађају у организму од рођења до пубертета • објасни полно сазревање	• Стварање и сазревање полних ћелија • Оплођење • Интраутерино развиће • Рађање и детињство • Полно сазревање	
Наслеђивње биолошких особина	• Разумевање основних принципа наслеђивања особина	• упореди ДНК, хроматин, хромозом • дефинише ген, геном, генотип, фенотип • објасни основна правила наслеђивања особина (Менделова правила) • објасни типове наслеђивања особина • објасни врсте и узроке мутација • наведе наследне болести човека и њихове узроке	• Генетика човека • Појам и функције гена • Наслеђивање и варирање особина код човека • Наследне болести • Праћење особина на основу родословног стабла • Генетичка условљеност човековог понашања • Генетичко саветовање и тестирање	
Полно и репродуктивно здравље	• Разумевање проблема везаних за период одрастања • Схватања улоге и значаја породице • Разумевање проблема повезаних са ризичним понашањем	• препозна проблеме везане за период одрастања • објасни значај породице • опише биолошку функцију породице • дефинише појам „планирање породице“ • наведе облике заштите од нежељене трудноће • објасни штетност абортуса по здравље жене • наведе облике ризичног понашања, најчешће полно преносиве болести и болести зависности	• Појам и дефиниција здравља • Проблеми везани за период адолесценције • Планирање породице • Заштита од полних болести • Болести зависности	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Физика
- Хемија

Назив предмета:

СОЦИОЛОГИЈА СА ПРАВИМА ГРАЂАНА

Годишњи фонд часова: **60**

Разред: **четврти**

Циљеви предмета:

- Оспособљава ученика за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва
- Развија способност код ученика за улогу одговорног грађанина за живот у демократски уређеном и хуманом друштву
- Унапређује ученичке способности за све облике комуникације, дијалога и исказивања аргументованог става

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Структура и организација друштва	• Упознавање са функционисањем, структуром и организацијом друштва	• схвати структуру и организацију друштва • објасни улогу друштвених група с посебним освртом на брак и породицу • схвати друштвену поделу рада • објасни узроке друштвеног раслојавања • наведе друштвене установе и друштвене организације и направи разлику између њих • разликује особености сеоског и градског становништва	• Појам и елементи друштва • Друштвене групе • Брак и породица • Друштвена подела рада • Друштвено раслојавање • Друштвене установе и организације • Насеља и становништво	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (62 часа)** **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Користити актуелне примере из штампе и других медија релевантне за предмет • Користити Устав и релевантне законе у зависности од садржаја који се обрађује **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода 2. тестове знања 3. тестове практичних вештина **Оквирни број часова по темама** • Структура и организација друштва **(14 часова)** • Држава и политика **(16 часова)** • Устав и правна држава (**6 часова**) • Људска права и слободе (**6 часова**) • Култура и друштво (**14 часова**) • Друштвене промене и развој друштва (**4 часова**)
Држава и политика	• Упознавање са политиком као вештином управљања друштвом • Оспособљавање за демократско мишљење • Упознавање са функционисањем државних институција и органа власти	• опише улогу политике у друштву • објасни појам, развој и облике суверености и демократије • разликује законодавну, извршну и судску власт • разликује удружења грађана и политичке партије • препозна идеолошке разлике партија и поделу на левицу, десницу и центар • схвати изборни поступак и конституисање скупшине и владе • разликује државне органе власти • разликује аутономију и локалну самоуправу • разуме функционисање локалне самоуправе	• Политика - вештина управљања друштвом • Појам и развој демократије • Конститутивни елементи државе • Подела власти • Организације грађана • Политичке партије • Избори • Скупштина • Државни органи власти • Аутономија • Локална самоуправа	
Устав и правна држава	• Упознавање са Уставом Републике Србије, његовим историјским претечама и правосудним системом Републике Србије	• схвати значај устава као највишег правног акта • разликује устав од закона • направи преглед развоја уставности у Србији • уочи значај владавине права и правне државе • зна основне одредбе Устава Републике Србије • схвати функционисање правосудног система Републике Србије	• Значење појма устав • Историјски развој уставности • Уставност и законитост • Владавина права – правна држава • Устав Републике Србије • Правосудни систем Републике Србије (судова и тужилаштава)	

Људска права и слободе	• Богаћење знања о људским правима и слободама и о улози појединца у друштвеном и политичком животу	• схвати људска права и слободе и свој положај у друштву • зна на који начин се штите права и слободе грађана	• Појам грађанина и његове обавезе и права • Лична права и слободе грађана • Политичка права и слободе грађана • Економска права и слободе грађана • Породично право • Остала права и слободе грађана • Заштита права и слобода грађана	
Култура и друштво	• Развијање знања о културним тековинама	• уочи разлику и сличности између културе и цивилизације • схвати настанак религије и религијског мишљења • идентификује монотеистичке религије и објасни специфичности хришћанства • разликује обичај и морал • схвати разлику између уметности, масовне културе, подкултуре, шунда и кича	• Појам културе и цивилизације • Религија • Настанак религијског мишљења • Монотеистичке религије • Хришћанство • Обичај и морал • Уметност • Масовна култура	
Друштвене промене и развој друштва	• Оспособљавање за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва • Стицање знања о хоризонталној и вертикалној покретљивости друштва	• идентификује друштвене промене • зна основне карактеристике хоризонталне и вертикалне покретљивости • препозна друштвени развој • формира став према савременим тенденцијама у развоју глобалног друштва	• Појам и врсте друштвених промена • Друштвена покретљивост • Друштвени развој	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

- Историја
- Психологија у туризму

А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

СТРАНИ ЈЕЗИК II

Циљ предмета:
– Развијање сазнајних и интелектуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику.
Годишњи фонд часова: **99**
Разред: **први**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ПРВОГ РАЗРЕДА **Ученик ће бити у стању да:**	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ (80% + 20%)	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме реченице, питања и упутства из свакодневног говора (кратка упутства изговорена споро и разговетно) • разуме општи садржај краћих, прилагођених текстова (рачунајући и стручне) после неколико слушања или уз помоћ визуелних ефеката (на упутствима, ознакама, етикетама) • разуме бројеве (цене, рачуне, тачно време)	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) • Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) • Познати градови и њихове знаменитости • Спортови и позната спортска такмичења • Живот и дела славних људи XX века (из света науке, културе) • Медији (штампа, телевизија) • Иинтересантне животне приче и догађаји • Свет компјутера (распрострањеност и примена) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Прикупљање информација за одређену туристичку услугу • Састављање програма туристичке услуге • Примање и преношење информација у оквиру туристичких услуга • Рекламирање услуга у контакту са клијентом • Продаја туристичких услуга • Праћење квалитета туристичких услуга • Обављање рецепцијских послова • (комуникација са гостом приликом пријављивљња и одјављивљња, пружање разних обавештења гостима) • Праћење новина у области туризма • Пословна комуникација и коресподенција на страном језику релевантна за струку Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета.	22. Представљање себе и других 23. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 24. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 25. Давање једноставних упутстава и команди 26. Изражавање молби и захвалности 27. Изражавање извињења 28. Изражавање потврде и негирање 29. Изражавање допадања и недопадања 30. Изражавање физичких сензација и потреба 31. Исказивање просторних и временских односа 32. Давање и тражење информација и обавештења 33. Описивање и упоређивање лица и предмета 34. Изрицање забране и реаговање на забрану 35. Изражавање припадања и поседовања 36. Скретање пажње 37. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 38. Тражење и давање дозволе 39. Исказивање честитки 40. Исказивање препоруке 41. Изражавање хитности и обавезности 42. Исказивање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• у непознатом тексту препознаје познате речи, изразе и реченице (нпр. у огласима, на плакатима) • разуме општи садржај и смисао краћих текстова (саопштења, формулара са подацима о некој особи, основне команде на машинама/компјутеру, декларације о производима, упутства за употребу и коришћење)		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• употребљава једноставне изразе и реченице да би представио свакодневне, себи блиске личности, активности, ситуације и догађаје		
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• саставља кратак текст о одговарајућој теми • пише кратке поруке релевантне за посао (место, термини састанка) • пише краћи текст о себи и свом окружењу • попуњава формулар где се траже лични подаци		
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• на једноставан начин се споразумева са саговорником који говори споро и разговетно • поставља једноставна питања у вези са познатим темама из живота и струке као и да усмено или писмено одговара на иста (бројеви, подаци о количинама, време, датум) • напише кратко лично писмо, поруку, разгледницу, честитку		

МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• *На овом нивоу није предвиђена*		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• препознаје и правилно користи основне фонолошке (интонација, прозодија, ритам) и морфосинтаксичке категорије (именички и глаголски наставци, основни ред речи) • користи садржаје медијске продукције намењене учењу страних језика (штампани медији, аудио/видео записи, компакт диск, интернет итд.)		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

III. РЕЧЕНИЦА

Обновити реченичне модел обухваћене програмом за основну школу.

- Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби.
- *Tag questions*
- Индиректни говор
  а) изјаве – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
  б) молбе, захтеви, наредбе
  в) питања са променом реда речи – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
- *Yes/No* питања
- *"WH"* питања
- Директна и индиректна питања

IV. ИМЕНИЧКА ГРУПА

1. Члан

- Обновити употребу одређеног и неодређеног члана
- Нулти члан уз градивне и апстрактне именице

2. Именице

- Множина именица – обновити
- Изражавање припадања и својине – саксонски генитив
- Бројиве и небројиве именице

3. Заменички облици

а) Заменице

- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице

б) детерминаотри

- Показни детерминаотри
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори

4. Придеви

- Обновити компарацију придева
- *too/not…enough/not as…(as)/…than*

5. Бројеви

- Обновити просте и редне бројеве

6. Квантификатори

III ГЛАГОЛСКА ГРУПА

5. Глаголи
- Обновити глаголске облике предвиђене програмом за основну школу
- Модални глаголи: *may can, must*
- Пасивне конструкције – садашње време/прошло – the Simple present/past (прошло време рецептивно)
- *going to* и трајни презент за планове и намере, *going to* и *will (за будућа предвиђања)*
- *used to*

6. Прилози, извођење прилога и употреба, прилози вероватноће са *may, might и will*
7. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.
8. Кондиционал први

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Пасивне конструкције
est + партицип перфекта
Финалне реченице са употребом pour + инf.
Питања:
Quи est-ce quи/que
Qu'est-ce quи/que
Que;
Индиректна питања
Негација
pas du tout, non plus, personne
Казивање претпоставке
sи + имперфект/кондиционал
Казивање времена
avant de, quand
Казивање жеље, воље, намере
а) субјунктивом б) инфинитивом
Одредбе за време
- дани у недељи, prochaиn/derniиer; иl y a/dans; pendant/depuиs;
Поређење придева
Одредбе за начин
Изрази за меру и количину
une douzaиne, une centaиne, un tas de, pas mal de, environ... и сл.
Слагање времена - само са индикативом, и то:
présent - présent (истовремена радња); présent - passé composé (пре); présent - futur (после)
Именичка група
Слагање детерминаната и именица у роду и броју; разлике у изговору (где постоје) и разликовање наставака у тексту.
les déterminants иnterrogatиfs - exclamatиfs – relatиfs; les déterminants indéfиniиs **Наставци именица и придева**
teur/triсe; al/aux, aиl/aux и неки изузеци на -s), ou -s/x
Глаголска група
Субјунктив презента - објаснити принцип творбе, а примењивати само у датим реченичним моделима.
Слагање партиципа перфекта са субјектом

Годишњи фонд часова: **96**
Разред: **други**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ДРУГОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме караће исказе који садрже фреквентне речи и структуре (информације о личностима, послу, породици, куповини, школи, ближем окружењу) • разуме најбитније информације у кратким и	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (комуникација међу младима, генерацијски конфликти и начини превазилажења, међувршњачка подршка)	22. Представљање себе и других 23. Поздрављање (састајање, растанак, формално, неформално, специфично по регионима) 24. Идентификација и именовање особа, објеката,

	једноставним обавештењима (преко разгласа, на улици,на шалтеру) и правилно их користи	• Образовање • (образовање у земљама чији се језик учи, школовање које припрема за студије или свет рада, образовање за све) • Познати региони у земљама чији се језик учи, њихова обележја • Културни живот (манифестације које млади радо посећују у земљи и земљама чији се језик учи, међународни пројекти и учешће на њима) • Заштита човекове околине (акције на нивоу града, школе, волонтерски рад) • Медији (штампа, телевизија, електронски медији) • Интересантне животнепричe и догађаји • Свет компјутера • (млади и друштвене мреже) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Прикупљање информација за одређену туристичку услугу • Састављање програма туристичке услуге • Примање и преношење информација у оквиру туристичких услуга • Рекламирање услуга у контакту са клијентом • Продаја туристичких услуга • Праћење квалитета туристичких услуга • Обављање рецепцијских послова • (комуникација са гостом приликом пријављивања и одјављивања, пружање разних обавештења гостима) • Праћење новина у области туризма • Пословна комуникација и кореспонденција на страном језику релевантна за струку Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета	боја, бројева итд.) 25. Давање једноставних упутстава и команди 26. Изражавање молби и захвалности 27. Изражавање извињења 28. Изражавање потврде и негирање 29. Изражавање допадања и недопадања 30. Изражавање физичких сензација и потреба 31. Исказивање просторних и временских односа 32. Давање и тражење информација и обавештења 33. Описивање и упоређивање лица и предмета 34. Изрицање забране и реаговање на забрану 35. Изражавање припадања и поседовања 36. Скретање пажње 37. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 38. Тражење и давање дозволе 39. Исказивање честитки 40. Исказивање препоруке 41. Изражавање хитности и обавезности 42. Исказивање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• чита и разуме различите врсте кратких и прилагођених текстова (једноставнија лична / пословна писма, позивнице, термини, проспекти, упутства, огласи) препознајући основна значења и релевантне детаље • открива значење непознатих речи на основу контекста и /или помоћу речника • уочи предвидљиве информације (кад, где, ко, колико) у свакодневним текстовима (рекламе, огласи, јеловници, проспекти) као и једноставнијим стручним текстовима (формулари, шеме, извештаји)		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• описује ситуације, прича о дога ђајима и аргументује ставове користећи једноставне изразе и реченице • води једноставне разговоре (телефонира), даје информације и упутства, уговара термине • реагује учтиво на питања, захтеве, позиве, извињења саговорника		
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• комуницира у свакодневним ситуацијама и размењује информације, блиске његовим интересовањима (писмено и усмено)		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• преводи усмено или писмено кратке поруке у складу са потребама комуникације		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• аргументује свој став о медијском тексту		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА
- Систематизација свих типова упитних реченица
- Директна и индиректна питања
- Индиректни говор: рецептивно и продуктивно
а) изјаве и питања– без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
б) молбе, захтеви, наредбе
- Индиректни говор: само рецептивно
а) изјаве са променом глаголских времена
- Одређене релативне клаузе

- Сложене реченице: временске клаузе, узрочне клаузе, допусне клаузе

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА

4. Члан

- Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту

5. Именице

- Бројиве и небројиве именице

6. Заменички облици

а) Заменице
- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице

б) детерминатори
- Показни детерминаотри
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори

4. Придеви
- Обновити компарацију придева
- too/not…enough/not as…(as)/…than

5. Бројеви
- Обновити просте и редне бројеве

6. Кванитификатори

1. Глаголи
- Обновити разлику у употреби Present Simple, Present Continutous; Past Simple, Past Continuous
- Обновити све употребе Present Perfect
- *Used to*
- Начини изражавања будућности, планова у будућности (*going to, will*)
- Модални глаголи: *should, must, will, may, might*
- Пасивне конструкције – садашње и прошло време – the Present Simple, Past Simple (продуктивно и рецептивно),
- Present perfect passive (рецептивно)

3. Предлози и најчешћи прилози за оријентацију у времену и простору.

4. Први кондиционал (рецептивно и продуктивно), други кондиционал (рецептивно)

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именичка група
- употреба детерминаната: редослед у реченици; употреба речи *même*, *autre*, *seul*;
- детерминанти у функцији заменице, посебно: показне заменице испред предлога *de* + именичка група; испред релативне реченице; испред партикула *ci* и *là*; неодређене заменице;
- бројеви: основни, редни, разломачки, апроксимативни;
- род и број именица и придева специфичних за дату струку; поређење придева, посебно суперлатив.

Глаголска група

глаголски начини и времена: презент, сложени перфект, имперфект, плусквамперфект (рецептивно), футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције: блиски футур, блиска прошлост; *il faut que, je veux que, j'aimerais que* праћени презентом субјунктива глагола прве групе (*Il faut que tu racontes ça à ton frère)*, као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives*; презент кондиционала: *Si mes parents me laissaient partir, je viendrais avec toi !* императив (рецептивно): *aie un peu de patience, n'ayez pas peur*; *sois sage!*
- партицип презента и герундив; партиципи презента и перфекта као придеви;
- фреквентни униперсонални глаголи и конструкције.

Предлози
- најчешћи предлози; предложни изрази *à côté de, à l'occasion de, à l'aide de*;
- контраховање члана и предлога.

Прилози
- за место, за време, за начин, за количину;
- *alors* – за исказивање последице;
- место прилога;
- прилошке заменице *en* и *y* (рецептивно).

Модалитети и форме реченице

- декларативни, интерогативни, ексклaмативни и императивни модалитет;
- афирмација и негација; актив и пасив;
- реченице са презентативима;
- наглашавање реченичних делова помоћу формуле *c'est... qui* и *c'est ... que*.

Основни типови сложених реченица

- координиране реченице са везницима *et, ou, mais, car, ni* и прилозима/прилошким изразима *c'est pourquoi, donc, puis, pourtant, par contre, par conséquent, au contraire*;
- зависне реченице: релативне са заменицама *qui, que, où* и *dont*; компаративне са везницима/везничким изразима *comme, autant .... que, le même ... que, plus ... que, moins ... que*; временске са везницима/везничким изразима *quand, avant que/avant de*+инфинитив, *chaque fois que, pendant que, après que, depuis que*; узрочне са везницима *parce que* и *puisque*; (рецептивно) концесивне и опозитивне са везницима *bien que* и *alors que*; финалне са везницима*pour que/pour*+инфинитив и afin que/afin de+инфинитив; хипотетичне са везником *si* (вероватни и могући потенцијал); реченице са *que* у функцији објекта (нпр. *Nous espérons que tu réussiras ton examen*); слагање времена у објекатским реченицама.

Годишњи фонд часова: **93**

Разред: **трећи**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА **Ученик ће бити у стању да:**	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме основне поруке и захтеве исказане јасним стандардним језиком када је реч о блиским темама (кола, посао, хоби) • разуме глобално суштину нешто дужих разговора или дискусија на састанцима, који се односе на мање сложене садржаје из струке, уколико се говори разговетно стандардним језиком, поставља питања и тражи објашњења у вези са темом дискусије/разговора	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (генерацијски конфликти и начини превазилажења) • Образовање (образовање за све, пракса и припреме за будуће занимање, размена ученика) • Познате фирме, предузећа, установе, институције у земљама чији се језик учи • Културни живот (међународни пројекти и учешће на њима) • Заштита човекове околине (волонтерски рад) • Медији (штампа, телевизија, електронски медији) • Историјски догађаји/личности из земаља чији се језик учи • Свет компјутера (предности и мане употребе компјутера) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Прикупљање информација за одређену туристичку услугу • Састављање програма туристичке услуге • Примање и преношење информација у оквиру туристичких услуга • Рекламирање услуга у контакту са клијентом • Продаја туристичких услуга • Праћење квалитета туристичких услуга • Обављање рецепцијских послова • (комуникација са гостом приликом пријављивања и одјављивања, пружање разних обавештења гостима) • Праћење новина у области туризма • Пословна комуникација и коресподенција на страном језику релевантна за струку Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• разуме једноставније текстове (стандардна писма, информације о процесу рада у струци) који су писани обичним језиком или језиком струке • разуме опис догађаја и осећања • разуме основни садржај као и важније детаље у извештајима, брошурама и уговорима везаним за струку		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• једноставним средствима опише статус и образовање, будуће запослење • опише делатност, фирму, процес рада или пак преприча телефонски разговор или одлуке неког договора у оквиру познате лексике • образложи краће своје намере, одлуке, поступке		
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• попуњава рачуне, признанице и хартије од вредности • напише једноставно пословно писмо према одређеном моделу • опише и појасни садржај схема и графикона везаних за струку		
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• поведе, настави и заврши неки једноставан разговор, под условом да је лице у лице са саговорником • буде схваћен у размени идеја и информација о блиским темама у предвидљивим, свакодневним ситуацијама		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• сажима садржај текста, филма, разговара и сл.		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ	• идентификује различита гледишта о истој теми		

Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима			
ЗНАЊА О ЈЕЗИКУ	• коректно употребљава једноставне структуре користећи зависне реченице (уз одређене системске елементарне грешке које глобални смисао не доводе у питање)		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА
- Сви типови упитних реченица
- Директна и индиректна питања
- Индиректни говор: рецептивно и продуктивно
а) изјаве и питања– без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
б) молбе, захтеви, наредбе
- Индиректни говор: само рецептивно
а) изјаве са променом глаголских времена
- Одређене релативне клаузе
- Сложене реченице: временске клаузе, узрочне клаузе, допусне клаузе
II. ИМЕНИЧКА ГРУПА
4. Члан
- Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту
5. Именице
- Бројиве и небројиве именице
6. Заменички облици
а) Заменице
- Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице
б) детерминатори
- Показни детерминаотри
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори
4. Придеви
- Обновити компарацију придева
- too/not…enough/not as…(as)/…than
5. Бројеви
- Обновити просте и редне бројеве
6. Квантификатори
III ГЛАГОЛСКА ГРУПА
1. Глаголи
- Обновити разлику у употреби Present Simple, Present Continutous; Past Simple, Past Continuous
- Обновити све употребе Present Perfect
- Past perfect
Used to
- Обновити и утврдити начине за изражавање будућности, планова у будућности (*going to, will*)
- Модални глаголи: *should, must, will, may, might*
- Пасивне конструкције – садашње и прошло време – the Present Simple, Past Simple (продуктивно и рецептивно),
- Present perfect passive (рецептивно)
3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.
4. Кондиционал први и други (и рецептивно и продуктвно)

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Именичка група

- систематизација употребе детерминаната: одређених, неодређених и партитивних чланова; присвојних и показних придева; основних, редних и апроксимативних бројева; неодређених речи; одсуство детерминаната (на пример: код етикетирања производа – *fromage de brebis*, натписа на продавницама и установама – *boulangerie, banque*, назива рубрика у штампаним медијима – *faits divers*, на знаковима упозорења – *entrée interdite*; испред именице у позицији атрибута: *il est boulanger* и слично);
- род и број именица и придева; место придева *petit, grand, jeune, vieux, gros, gentil, beau, joli, long, bon, mauvais;* промена значења неких придева у зависности од места: *un grand homme / un homme grand; un brave homme / un homme brave*; поређење придева;
- заменице: личне ненаглашене (укључујући и заменицу *on*) и наглашене; заменице за директни и за индиректни објекат; показне и присвојне; упитне и неодређене.

Глаголска група

- систематизација глаголских начина и времена: времена индикатива, перифрастичне конструкције, посебно за исказивање радње у току *être en train de* ...; презент субјунктива глагола прве и друге групе и фреквентних неправилних глагола: *Il est important que tu viennes... / que nous allions... / que vous soyez...*; перфект кондиционала: *Si j'avais su, je serais venue plus tôt;* императив: *sachons attendre, ayons confiance; soyez les bienvenus!*
- темпорална, каузална, концесивна и погодбена вредност герундива;
- униперсонални глагол *s'agir* и униперсоналне конструкције са глаголима *suffire de + inf., défendre/interdire de + inf., recommander de + inf., rester à + inf.*

Предлози

- предложна група са придевском вредношћу;
- предложна група иза прилога за количину.

Прилози, систематизација

Модалитети и форме реченице

- систематизација: декларативни, интерогативни, ексклaмативни и императивни модалитет;
- негација, изостављање форклузива *pas*, употреба осталих форклузива;
- пасив: везивање агенса предлозима *de* и *par*;
- позиционо наглашавање реченичних делова.

Основни типови сложених реченица

- систематизација координираних реченица;
- зависне реченице, систематизација: релативне, компаративне, временске; концесивне и опозитивне са везницима *bien que* и *alors que*; каузалне са везницима *comme* и *surtout que*; финалне конструкције и обрти са инфинитивом; хипотетичне са везником *si* (вероватни, могући и иреални потенцијал); реченице са *que* у функцији субјекта (нпр. *Il est possible qu'il soit parti*); систематизација слагања времена.

Годишњи фонд часова: **90**
Разред: **четврти**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ЧЕТВРТОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ (80% + 20%)	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме суштину битних информација са радија или телевизије, презентација или дискусија о актуелним збивањима или о стварима које се њега тичу на приватном и професионалном плану, уколико се говори разговетно стандардним језиком	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (планови за будућност, посао и каријера) • Образовање (могућност образовања у иностранству, размена ученика, усавршавање у струци) • Друштвено уређење и политички систем у земљама чији се језик учи • Културни живот (манифестације, сајмови и изложбе општег карактера и везане за струку) • Медији (утицај медија) • Историјске везе Србије и земаља чији се језик учи • Свет компјутера (оглашавње на различитим глобалним мрежама, виртуелни свет комуникације) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ**	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• разуме смисао сложенијих текстова шематских приказа, упутстава, уговора • разуме и користи обавештења из стручних текстова везаних за струку • разуме текстове у којима се износи лични став или посебно гледиште		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• представи припремљену презентацију која се односи на теме везане за области личног интересовања, школско градиво или струку • говори о утисцима, употребљавајући и комплексније изразе • даје дужи опис свакодневних радњи из свог окружења, описује прошле активности, свакодневне обавезе, планове, радне задатке и начин организовања		

	• даје релевантне податке са неке презентације или из дискусије везане за струку	• Прикупљање информација за одређену туристичку услугу • Састављање програма туристичке услуге • Примање и преношење информација у оквиру туристичких услуга • Рекламирање услуга у контакту са клијентом • Продаја туристичких услуга • Праћење квалитета туристичких услуга • Обављање рецепцијских послова • (комуникација са гостом приликом пријављивања и одјављивања, пружање разних обавештења гостима) • Праћење новина у области туризма • Пословна комуникација и коресподенција на страном језику релевантна за струку Напомена: Стручне теме треба распоредити по разредима тако да буду у корелацији са садржајима који се обрађују из стручних предмета	20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• напише писмо или нешто дужи текст да би саопштио информацију или указао на лични став или супротстављање мишљења • напише извештај или протокол о догађају или са састанка • писмено конкурише за неки посао		
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• оствари комуникацију о основним темама, под условом да је у стању да тражи помоћ од саговорника • образложи и одбрани свој став, разјасни неспоразуме		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• препричава садржај текста, разговора, договора		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• пореди различите приказе истог догађаја у различитим медијима		
ЗНАЊА О ЈЕЗИКУ	• коректно употребљава сложеније структуре и процесе (номинализације, градације, трнасформације) • контролише граматичка знања и исправља своје грешке		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ
ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

I. РЕЧЕНИЦА
- Сви типови упитних реченица
- Директна и индиректна питања
- Индиректни говор: рецептивно и продуктивно
а) изјаве и питања– без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)
б) молбе, захтеви, наредбе
в) изјаве и птиња са променом глаголских времена
- Релативне клаузе
- Све врсте сложених реченица (временске, клаузе, клаузе, итд).

II. ИМЕНИЧКА ГРУПА
4. Члан
- Разлике између одређеног и неодређеног члана у ширем контексту
5. Именице
- Бројиве и небројиве именице
6. Заменички облици
а) Заменице

Личне заменице у функцији субјекта и објекта
- Показне заменице
- Односне заменице
б) детерминатори
- Показни детерминаотри
- Неодређени детерминатори
- Присвојни детерминатори
4. Придеви
- Обновити компарацију придева
- too/not…enough/not as…(as)/…than
5. Бројеви
- Обновити просте и редне бројеве
6. Кванитификатори
III ГЛАГОЛСКА ГРУПА
1. Глаголи
- Обновити и утврдити сва садашња времена
- Обновити и утврдиити сва прошла времена
- Разлика између *Used to* Past Continuous
- Обновити и утврдити све начине зе изражавање будућности
- Глаголи стања
- Модални глаголи: *should, must, will, may, might,*
- Пасивне конструкције – the Present Simple, Past Simple, Present Perfect (продуктивно и рецептивно), плстала времена само рецептивно
- *wish* + Past simple /w*ould- Have something done* (само рецептивно)
2. Први и други кондиционал (рецептивно и продуктивно); трећи кондиционал (рецептивно)
3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору.

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

У четвртом разреду средње школе граматички садржаји обрађени у претходним разедима систематизују се како би ученици спонтано, прецизно и што тачније користили француски језик у приватној и у пословној комуникацији.

Посебна пажња посвећује се:
- оним елементима граматике који се теже усвајају, нпр, када су у питању изворни говорници српског језика, употреба члана, систем прошлих времена, глаголске конструкције, негација и друго;
- оним елементима граматике који се чешће срећу у оквиру језика дате струке.

Имајући у виду наведено, ауторима уџбеника и наставницима француског језика препоручује се да избор граматичких садржаја које ће обрађивати у четвртом разреду заснују пре свега на потребама ученика (на основу анализе њихових честих грешака), као и на референтним материјалима за нивое А2 и Б1 за француски језик

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспекту употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности.

Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учионици. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика.

Такозвана комуникативно- интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненете:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности
- наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја
- ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину
- уџбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама

● учионица постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан

Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњен образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке.
Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања.
Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл.
Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно.
Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.

Назив предмета:

ОСНОВИ ТУРИЗМА И УГОСТИТЕЉСТВА

Годишњи фонд часова: **66**
Разред: **Први**

Циљеви предмета:
- Разумевање теоријских основа, основних принципа и организације туризма;
- Схватање туристичке индустрије кроз међузависности различитих сектора;
- Упознавање ученика са делатношћу угоститељства, његовим карактеристикама и значајем.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Појмовне основе туризма	• Упознавање ученика са основним појмовима из туризма	• наведе дефиницију појмова: туризам, туриста и пословни путник; • опише значај и задатке туризма; • наведе карактеристике туризма као просторног, социјалног и економског феномена; • објасни појам туристичке потребе и мотива; • објасни значај терцијарног сектора.	• Појам, значај и задаци туризма; • Туриста, гост, пословни путник; • Основне карактеристике туризма као просторног, социјалног и економског феномена; • Туристичке потребе и мотиви; • Улога туризма као привредне гране терцијарног сектора.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • посебну пажњу посветити облицима туристичких кретања • инсистирати да ученици овладају знањима о привредним и непривредним функцијама туризма; • значај терцијарног (услужног) сектора реализовати са наглашавањем туризма и угоститељства као припадајућих му делатности;
Облици туризма	• Упознавање ученика са облицима савременог туризма	• разликује облике туризма; • описује облике туризма; • познаје карактеристике посебних облика туризма.	• Облици туризма.	

Функције туризма	• Упознавање ученика са функцијама туризма	• наведе функције туризма; • описује функције туризма; • разликује привредне и непривредне функције туризма.	• Појам функција туризма; • Функције туризма.	
Туристичко тржиште	• Упознавање ученика са карактеристикама туристичког тржишта	• дефинише туристичко тржиште; • познаје карактеристике туристичког тржишта; • дефинише туристичку тражњу; • описује специфичности туристичке тражње; • дефинише туристичку понуду; • описује специфичности туристичке понуде; • разликује факторе понуде и тражње.	• Појам и карактеристике туристичког тржишта; • Појам и карактеристике туристичке понуде; • Појам и карактеристике туристичке тражње; • Фактори понуде и тражње.	
Нови трендови у туризму	• Упознавање ученика са савременим туристичким кретањима	• познаје карактеристика развоја домаћег и иностраног туризма; • опише нове форме туристичке индустрије (timesharing); • дефинише индустрију слободног времена; • дефинише подстицајна путовања; • дефинише хотелске и ресторанске ланце; • познаје начине пословања у ланцима; • дефинише облике привредног раста и развоја туристичких предузећа; • наведе пример туристичких занимљивости из своје локалне средине.	• Карактеристике и перспективе развоја међународног туризма; • Карактеристике и перспективе развоја туризма у Србији; • Timesharing-нова туристичка индустрија; • Индустрија слободног времена; • Подстицајна путовања; • Међународни хотелски и ресторатерски ланци; • Прилагођавање туристичке понуде новим трендовима.	• најважније карактеристике савремених туристичких кретања (домаћег и иностраног туризма) сагледати са аспекта понуде и тражње. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Појмовне основе туризма **8 часова** • Облици туризма **10 часова** • Функције туризма **7 часова** • Туристичко тржиште **8 часова** • Нови трендови у туризму **7 часова** • Угоститељство **7 часова** • Услуге у угоститељству **6 часова** • Угоститељске пословне јединице **8 часова** • Кадрови у угоститељству **5 часова**
Угоститељство	• Упознавање ученика са појмом угоститељство и његовим местом и значајем у привредним делатностима	• наведе дефиницију појма угоститељства; • опише настанак и историјски развој угоститељства; • познаје место и улогу угоститељства у привреди земље; • објасни значај угоститељства за стратешки развој привреде Србије; • наведе задатке и објасни значај угоститељства.	• Појам угоститељства; • Настанак и историјски развој • Улога угоститељства у привреди Србије; • Задатак и значај угоститељства.	
Услуге у угоститељству	• Оспособљавање ученика да разликују угоститељске услуге и прилагоде их жељама и потребама гостију	• објасни појам угоститељске услуге; • разликује врсте угоститељских услуга; • објасни појам угоститељске понуде.	• Појам услуге у угоститељству; • Подела угоститељских услуга; • Квалитет угоститељских услуга; • Угоститељска понуда; • Угоститељска услуга.	
Угоститељске пословне јединице	• Оспособљавање ученика да разликују угоститељске пословне јединице према намени и услугама које пружају	• наводи дефиницију угоститељске пословне јединице; • разликује врсте угоститељско пословних јединица; • дефинише категоризацију; • описује категоризацију хотела у свету; • познаје категоризацију угоститељских објеката у Србији; • користи правилник о категоризацији угоститељско пословних јединица; • разликује угоститељску понуду различитих угоститељско пословних јединица.	• Угоститељске пословне јединице; • Подела угоститељских пословних јединице; • Карактеристике угоститељске пословне јединице; • Категоризација УПЈ.	

Кадрови у угоститељству	• Упознавање ученика са значајем, улогом и структуром	• објасни значај и улогу кадрова у угоститељству; • објасни структуру кадрова у угоститељству.	• Значај и улога кадрова у угоститељству; • Структура улога кадрова у угоститељству; • Квалитет улога кадрова у угоститељству.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

– Агенцијско и хотелијерско пословање;, Пословна кореспонденција;, Основи економије;Маркетинг у туризму и угоститељству; Психологија у туризму.

Назив предмета:

ОСНОВИ ЕКОНОМИЈЕ

Годишњи фонд часова: **66**

Разред: **Први**

Циљеви предмета:
- Стицање знања о друштвеној и робној производњи;
- Стицање знања о врстама делатности у привреди;
- Стицање знања о потребама, тржишту и новцу;
- Стицање знања о елементима привредне активности (радној снази, предметима рада и средствима за рад);
- Стицање знања о значају и важности процеса организовања;
- Стицање знања о европским интеграционим процесима.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Друштвена производња	• Упознавање ученика са друштвеном производњом	• објасни процес производње; • објасни производне снаге; • објасни односе у производњи; • наведе чиниоце производње; • објасни друштвену поделу рада; • објасни домаћи бруто производ; • објасни национални доходак; • објасни друштвену репродукцију.	• Процес производње; • Производне снаге и односи производње; • Нужност производње и њени чиниоци; • Друштвена подела рада; • Домаћи бруто производ; • Национални доходак; • Друштвена репродукција.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици / кабинету **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • усмено излагање.
Робна производиђа	• Упознавање ученика са робном производњом	• објасни појам робе; • објасни услове за настанак робне производње; • објасни карактеристике робне приозводње; • објасни појам робног приозвођача; • објасни радну снагу; • објасни појам капитала; • објасни појам акумулације.	• Роба-појам и својства; • Услови настанка робне производње; • Робна производња и њене карактеристике; • Појам робног произвођача; • Фактори робне производње – радна снага и капитал; • Појам акумулације.	

Привредна друштва према врсти делатности	• Стицање знања о врстама делатности у привреди и својствима привредних друштава	• објасни појам привређивања; • објасни привредне субјекте као основне носиоце привређивања; • разликује привредне субјекте према делатности; • објасни карактеристике туристичког привредног друштва; • објасни карактеристике производног привредног друштва; • објасни карактеристике финансијских организација.	• Привређивање; • Привредни субјекти (појам, врсте); • Привредни субјекти према делатности (појам, врсте); • Карактеристике туристичког привредног друштва; • Карактеристике производног привредног друштва; • Карактеристике финансијских организација.	**<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Друштвена производња - **11 часова** • Робна производња - **10 часова** • Привредна друштва према врсти делатности - **14 часова** • Потребе, тржиште и новац - **20 часова** • Европски интеграциони приоцеси - **11 часова**
Потребе,тржиште и новац	• Стицање знања о потребама, тржишту и новцу	• објасни појмове потреба и добара и њихову повезаност; • објасни улогу тржишта у размени добара ради задовољења потреба; • разликује тржиште понуде и тржиште тражње; • дефинише цену; • објасни утицај понуде и тражње на цену робе, проиsвода и услуга; • објасни утицај конкуреције на тржишту; • графички приказује утицај понуде и тражње на цену; • објасни функцију новца као мере вредности, прометног средства и средства плаћања на тржишту; • разликује облике новца у оптицају.	• Потребе – Појам; – Врсте; – Мотиви (покретачи за природне и креиране потребе); • Тржиште – Појам; – Понуда; – Тражња; – Цена; – Конкуренција; • Новац – Појам; – новац као мера вредности, прометно средство и средство плаћања; – Облици новца (метални, папирни и кредитни).	
Елементи привређивања	• Стицање знања о елементима привредне активности. (радној снази, предметима рада и средствима за рад)	• разликује елементе неопходне за организовање привредне активности; • открије непходност свих елемената за обављање привредне активности; • објасни карактеристике радне снаге као елемента пословања; • објасни карактеристике основних средстава као елемента пословања; • објасни карактеристике обртних средстава као елемента пословања.	• Појам елемената привређивања • Радна снага као елемент привређивања – Појам радне снаге; – Специфичност радне снаге као елемента привредне активности; • Основна средства – Појам; – Врсте (зграде, опрема); – Карактеристике; • Обртна средста – Појам; – Врсте (залихе, потраживања и новац); – Карактеристике.	
Европски интеграциони процеси	• Стицање знања о европским интеграционим процесима	• објасни потребу, појам и облике европских интеграционих процеса; • опише развој Европске уније и наведе кључне датуме у њеном развоју; • наведе институције Европске уније и објасни њихове улоге; • објасни потребу и значај извоза капитала; • објасни потребу, значај и ефекте директних страних инвестиција у земљама у развоју.	• Европске интеграције – појам и облици; • Кључни датуми развоја Европске уније; • Институције Европске уније; • Европски транзициони процеси; • Извоз капитала; • Стране директне инвестиције у земљама у транзицији.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

– Основе туризма и угоститељства; Агенцијско и хотелијерко пословање; Економика и организација туристичких предузећа; Предузетништво.

АГЕНЦИЈСКО И ХОТЕЛИЈЕРСКО ПОСЛОВАЊЕ

1. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				Професионална пракса	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I		132		90		222
II		160	192	120		472
III		124		120		244
IV		120	180	120		420

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

– Примена теоријских знања у практичном контексту;
– Преузимање одговорност за властито континуирано учење и напредовање у послу и каријери;
– Благовремено реаговање на промене у радној средини;
– Препознавање пословних могућности у радној средини и ширем социјалном окружењу;
– Употребу информатичке технологије у прикупљању, организовању и коришћењу информација у раду и свакодневном животу;
– Оспособљавање ученика да учествују у организовању скупа;
– Оспособљавање ученика за обављање послова у туристичкој агенцији и на рецепцији;
– Оспособљавање ученика за квалитетно обављање послова у туристичкој агенцији и на рецепцији.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: први

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Појмовно одређење туристичке агенције	20
2.	Организовање услуга превоза	90
3.	Појмовне основе хотелијерства	12
4.	Пласирање локалне туристичке понуде	100

Разред: други

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Пословна комуникација	132
2.	Хотелијерско пословање	340

Разред: трећи

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Организовање скупова и пратећих услуга	244

Разред: четврти

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Формирање и пласман туристичког путовања	260
2.	Реализација и обрачун туристичког путовања	160

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Разред: **први**

Назив модула: **Појмовно одређење туристичке агенције**

Трајање модула: **20 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Упознавање ученика са појмом, улогом, функцијама и задацима туристичке агенције;	• дефинише туристичку агенцију; • објасни историјски развој туристичких агенција у свету и у Србији; • објасни функције туристичке агенције; • описује радне задатке запослених у туристичкој агенцији; • разврстава средства туристичке агенције; • описује основна и обртна средства туристичке агенције; • разликује врсте туристичке агенције; • описује послове различитих врста туристичких агенција; • објасни улогу и значај туроператора; • познаје начине организовања туристичких агенција; • познаје савремена кретања у туризму; • описује светски туризам и домаћи туризам у свету.	• Дефинисање туристичке агенције; • Агенцијска делатност у систему привредних делатности; • Међузавиност туризма и агенцијске делатности; • Настанак и развој туристичких агенција (у свету и у Србији); • Особље туристичке агенције – људски рад као основни чинилац пословања туристичке агенције; – кадар и кадровска структура туристичке агенције; • Средства туристичке агенције – основна средства туристичке агенције; – обртна средства туристичке агенције; – туристичко информативна документација; • Врсте туристичких агенција – подела туристичких агенција; • Функције (делатности) туристичких агенција – посредничка делатности; – делатност организовања путовања; • Врсте паушалних путовања; • Информативно - пропагандна делатност; • Остале делатности туристичких агенција; • Туроператори; • Основни елементи организације туристичких агенција; • Димензије туризма и туристичких кретања у свету и у Србији; • Савремене тенденције у туризму.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (20 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; **Место реализације наставе** • Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; **Препоруке за реализацију наставе:** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, агенцијске опреме, инвентара, намештаја и ИТ технологије; **Предвиђене недеље рада** : – Појмовно одређење туристичких агенција (5 недеља). **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • активности на часу; • самостални практичан рад.

Назив модула: **Организовање услуга превоза**

Трајање модула: **90 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Упознавање ученика о сарадњи туристичких агенција и саобраћаних предузећа; • Оспособљавање ученика за самосталан рад на организовању услуга превоза.	• објасни међузависност у пословању туристичких агенција и саобраћајних предузећа; • наброји врсте саобраћаја и његове карактеристике; • познаје значај појединих видова саобраћаја у међународном и домаћем туризму; • објасни појам туристичког саобраћаја; • наброји саобраћајне послове туристичке агенције; • објасни улогу саобраћајних послова у пословању туристичких агенција; • организује сопствене превозне послове туристичке агенције (излет, трансфер и туре); • познаје форму и елементе уговора; • разликује типове уговора са саобраћајним предузећима; • познаје процес продају различитих врста карата; • познаје поступак изнајмљивања саобраћајних средстава или дела саобраћајних средстава.	• Туристичке агенције и саобраћајна предузећа – међузависност развоја саобраћаја и туризма; – међузависност у пословању туристичких агенција и саобраћајних предузећа; • Врсте саобраћаја и његове карактеристике – значај појединих видова саобраћаја у међународном и домаћем туризму; • Појам туристичког саобраћаја; • Саобраћајни послови и њихова улога у пословању туристичке агенције; • Сопствени превозни послови туристичке агенције; • Уговори између туристичких агенција и саобраћајних предузећа уговор о продаји карата; – уговори о изнајмљивању (закупу превозних средстава); – уговор о чартеру; • Врсте превозне документације.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (60 часова) • наставу у блоку (30 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • наставе у блоку. **Место реализације наставе** • Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • Настава у блоку се реализује у туристичкој агенцији. **Препоруке за реализацију наставе:** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, агенцијске опреме, инвентара, намештаја и ИТ; • време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у туристичким агенцијама у којима се рализује настава у блоку. **Предвиђене недеље рада** : – организовање услуга превоза 11 недеља **Оцењивање** • Вредновање остварености исхода вршити кроз: праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; активности на часу; самостални практичан рад.

Назив модула: **Појмовне основе хотелијерства**
Трајање модула: **12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Упознавање ученика са значајем хотелијерства за развој туризма.	• дефинише појмове угоститељство, хотелијерство и ресторатерство; • објасни улогу хотелијерства у склопу угоститељске делатности; • објасни значај хотелијерства за развој туризма; • познаје условљеност у развоју хотелијерства и туризма; • описује настанак и развој хотелијерства у свету и Србији; • познаје развој и раст хотелских ланаца.	• Појмовне основе хотелијерства ▪ угоститељство као услужна привредна делатност; ▪ улога хотелијерства у склопу угогоститељске делатности; ▪ хотелијерство и ресторатерство; ▪ међузависност развоја хотелијерства и туризма; ▪ значај хотелијерства за развој туризма; ▪ међусобна условљеност у развоју хотелијерства и туризма; • Настанак и развој хотелијерства у свету и Србији; • Хотелски ланци.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (12 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; **Место реализације наставе** • Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; **Препоруке за реализацију наставе:** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, хотелске опреме, инвентара, намештаја и ИТ; **Предвиђене недеље рада** : – појмовне основе хотелијерства 3 недеље **Оцењивање** • Вредновање остварености исхода вршити кроз: праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; активности на часу; самостални практичан рад.

Назив модула: **Пласирање локалне туристичке понуде**
Трајање модула: **100 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Упознавање ученика са специфичностима туристичког тржишта; • Упознавање ученика са појмовним одређењима туристичке дестинације; • Оспособљавање ученика за самосталан рад на пласирању локалних туристичких понуда.	• дефинише туристичко тржиште; • објасни специфичности туристичког тржишта и његових елемената; • дефинише појмове туристичко место, туристичка дестинација и туристичка регија; • познаје елементе промоције туристичке дестинације; • познаје друштвену и државну организацију туризма; • учествује у промоцији туристичке дестинације; • познаје перспективе развоја туризма у Србији.	• Појам и карактеристике туристичког тржишта; • Карактеристике туристичке тражње и њени фактори; • Карактеристике туристичке понуде и њени фактори; • Туристичко место; • Туристичка регија; • Туристичка дестинација; • Промоциони микс у туризму; • Друштвене туристичке организације; • Улога државе и њених органа у туризму; • Међународне туристичке организације; • Перспективе развоја туризма у Србији; • Обим и структура капацитета за смештај и исхрану у Србији.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (40 часова) • настава у блоку (60 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • наставу у блоку **Место реализације наставе** • Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • Настава у блоку се реализује у туристичкој агенцији и локалним туристичким организацијама. **Препоруке за реализацију наставе:** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, хотелске опреме, инвентара, намештаја и ИТ; • време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у туристичким агенцијама и локалним туристичким организацијама у којима се рализује настава у блоку. **Предвиђене недеље рада** : – пласирање локалне туристичке понуде 10 недеље **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: праћење остварености исхода; тестове знања; тестове практичних вештина; активности на часу; самостални практичан рад.

Разред: **други**

Назив модула: **Пословна комуникација**

Трајање модула: **132 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Упознавање ученика са правилима пословне комуникације; • Оспособљавање ученика за комуницирање са гостима / туристима.	• свој изгледа прилагоди захтевима примерене пословне дотераности; • понаша се сходно пословној ситуацији; • познаје правила пословног бонтона у туризму; • поздравља госте; • ословљава госте; • разликује типове комуникације; • реагује на жалбе госта; • комуницира са гостима; • комуницира посредством телефона и интернета; • регује на жеље (потребе) госта; • разликује културу и традицију опхођења са	• Пословна дотераност ▪ женска пословна дотераност; ▪ мушка пословна дотераност; • Понашање запослених у различитим пословним ситуацијама; • Пословни бонтон; • Поздрављање, ословљавање и титулирање госта / туристе; • Типови комуникације; • Прихватање рекламација; • Правила телефонске и интернет комуникације са гостима / туристима; • Туристичке потребе;	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (60 часова) • практичну наставу (72 часа) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • практичне наставе; **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • практична настава се реализује у одговарајућем кабинету, угоститељском објекту, локалној туристичкој организацији и туристичкој агенцији.

	народима; • показује љубазност и предусретљивост у опхођењу са гостом.	• Култура и традиција у опхођењу са народима.	**Препоруке за реализацију наставе** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, студија случаја, примера добре угоститељске и туристичке праксе **Предвиђене недеље рада :** – Пословна комуникација (12 недеља); **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: праћење остварености схода; тестове знања; тестове практичних вештина; активности на часу; самостални практичан рад.

Назив модула: **Хотелијерско пословање**

Трајање модула: **340 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Упознавање ученика са хотелијерским пословањем; • Оспособљавање ученика за рад на рецепцији хотела.	• разликује хотелске услуге; • познаје економске чиниоце пословања хотела; • описује технику пословања у хотелу; • познаје организацију и технику пословања хотелских служби; • саставља уговор о затраженој и потврђеној резервацији, о алотману и фиксном закупу; • познаје начине резервације хотелских услуга; • резервише хотелске услуге; • наводи хотелске резервационе системе; • поздрави госта; • испрати госта до собе; • покаже госту начине употребе опреме у соби; • евидентира хотелске госте у пословне књиге и обрасце; • познаје хотелску легитимацију и рум статус; • објасни начине плаћања хотелског рачуна; • врши мењачке послове; • познаје калкулације у хотелском пословању; • познаје начине за решавање жалби гостију; • опише обраћање специјалним гостима (титула); • врши прослеђивање пошиљке за и у име госта; • решава проблеме настале током боравка госта у хотелу; • врши послове по налогу госта; • дефинише одговорност у хотелијерству; • разликује врсте одговорности у хотелијерству; • препозна одгворност за штету која се начини госту; • примењује пословне обичаје; • дефинише осигурање; • познаје уговор о осигурању; • описује врсте осигурања; • опходи се према ВИП гостима; • изради статистичке извештаје.	• Хотелске услуге; • Економски чиниоци пословања хотела; • Техника хотелијерског пословања; • Организација и техника пословања хотелских служби – Рецепцијска служба; – Служба на спратовима; – Комерцијална служба; – Финансијско- рачуноводствена служба; – Служба исхране; – Техничка служба; – Маркетинг служба у пословању хотела; • Хотелска легитимација гостију; • Room-status (преглед слободних и заузетих соба); • Састављање уговора о затраженој и потврђеној резервацији, о фиксном закупу и о алотману; • Појам, врсте и начини резервисања хотелских услуга у угоститељству; • Опремљеност и врсте смештајних капацитета; • Начини плаћања; • Хотелски резервациони систем; • Пословне књиге и обрасци у пословним јединицама за смештај; • Послови по налогу госта; • Рад хотелске мењачнице; • Калкулације у хотелијерском пословању; • Одговорност у хотелијерству; • Пословни обичаји у туризму; • Осигурање у хотелијерству; • Хотелске услуге; • ВИП гости; • Статистички извештаји.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (100 часова) • практичну наставу (120 часова) • наставу у блоку (120 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • практичне наставе; • наставе у блоку; **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • практична настава и настава у блоку се реализује у одговарајућем угоститељском објекту. **Препоруке за реализацију наставе** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, хотелске опреме, инвентара, намештаја и уређаја за рецепцијско пословање; • препоручује се обављање практичне наставе у различитим врстама угоститељских објеката за смештај; • време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у угоститељским објектима у којима се рализује настава у блоку. **Предвиђене недеље рада :** - Хотелијерско пословање (20 недеља); **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • активности на часу; • самостални практичан рад.

Разред: **трећи**

Назив модула: **Организовање скупова и пратећих услуга**

Трајање модула: **244 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Упознавање ученика са појмом, врстом и начином организовања скупова; • Оспособљавање ученика да учествују у организовању скупа.	• познаје повезаност туризма и догађаја; • дефинише МИЦЕ индустрију; • дефинише скуп; • описује врсте скупова; • набраја поводе за организовање скупова; • наброји услове неопходне за организацију скупа; • познаје начине организовања скупова; • врши хотелске послове везане за организовање скупа; • израђује позивнице за скуп; • опише поступак регистрације учесника скупа; • познаје елементе организационог плана (сценарија); • сарађује са свим хотелским службама поводом организације скупа; • обезбеди превоз до хотела и назад за учеснике скупа и предаваче; • смести учеснике и предаваче скупа; • познаје елементе протокол скупа; • учествује у припреми скупа; • врши промоцију скупа; • организује слободно време за учеснике скупа, предаваче и пратиоце; • учествује у креирању пратећих приредби скупа.	• Туризам и догађаји; • МИЦЕ индустрија • – мице индустрија у Србији; • Појам и врсте скупа – корпоративни и асоцијације; – међународни и домаћи скупови; • Поводи за организовање скупова; • Организовање скупова • (начини, услови према врсти скупа); • Појам и садржај организационог плана (сценарија) скупа; • Позивнице; • Трансфер и смештај учесника семинара; • Регистрације учесника; • Протокол и елементи протокола; • Правила организовања скупа; • Припрема скупа; • Промоција скупа; • Организовање слободних активности и пратећих приредби за учеснике скупа.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (124 часа) • наставу у блоку (120 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • наставе у блоку. **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • настава у блоку се реализује у објектима (конгресним центрима) где се организују скупови **Препоруке за реализацију наставе** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, угоститељске и агенцијске опреме, инвентара, намештаја и уређаја за техничку подршку; • време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у угоститељским објектима у којима се рализује настава у блоку. **Предвиђене недеље рада** : - Организовање скупова и пратећих услуга (31недеља); **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • активности на часу; • самостални практичан рад.

Разред : четврти

Назив модула: **Формирање и пласман туристичког путовања**

Трајање модула: **260 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Упознавање ученика са појмом и врстама туристичког путовања; • Оспособљавање ученика за самосталан рад на формирању и пласману туристичког путовања.	• Објасни међусобн утицај и повезаност окружења и туристичких агенција; • Објасни однос туристичке агенције са пословним партнерима у ужем окружењу; • Објасни однос туристичке агенције са најважнијим учесницима у ширем окружењу; • Објасни међусобне односе туристичких агенција; • Познаје уговорне односе између туристичких агенција; • Познаје организацију пословања туристичких агенција; • Дефинише туристичко путовање; • Објасни врсте туристичких путовања; • Познаје однос особља туристичке агенције према потрошачима; • Склопи уговор о организовању путовања; • Склопи посреднички уговор о путовању; • Постави туристичко путовање; • Израђује калкулацију туристичког путовања; • Упознаје туристе са утврђеним условима туристичког путовања; • Састави програм као облик понуде туристичког путовања; • Познаје облике комуницирања са потенцијалним потрошачима; • Објасни начине продаје туристичких путовања; • Региструје пријаве за учествовање у туристичком путовању (букинг); • Познаје садржај рада пословнице туристичке агенције.	• Међусоби утицаји и повезаност окружења и туристичких агенција; • Пословни партнери у ужем окружењу; • Најважнији учесници у ширем окружењу; • Међусобни односи туристичких агенција; • Уговорни односи између туристичких агенција; • Организација пословања туистичких агенција ▪ основни принципи организације; туристичких агенција; ▪ организација радног процеса у агенцијској делатности; ▪ маркетинг као основа савременог организовања туристичких агенција; • Појам и врсте туристичких путовања; • Облици односа између туристичке агенције и потрошача; ▪ однос особља туристичке агенције према потошачима; ▪ уговори између туристичке агенције и туриста; • Формирање туристичког путовања – постављање туристичког путовања; – калкулација туристичког путовања; – утврђивање услова туристичког Путовања; • Пласман туристичког путовања – програм као облик понуде туристичког путовања; – комуницирање са потенцијалним потрошачима; – начин продаје туристичког путовања; – регистровање пријава за учешће у туристичком путовању (букинг); • Садржај рада пословница туритичке агенције.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (80 часова) • практична наства (120) • наставу у блоку (60 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • практичне наставе • наставе у блоку **Место реализације наставе** • Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • Практична настава се реализује у одговарајућем кабинету и у туристичким агенцијама • Настава у блоку се реализује у туристичкој агенцији. **Препоруке за реализацију наставе:** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, агенцијске опреме, инвентара, намештаја и ИТ; • време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у туристичким агенцијама у којима се рализује настава у блоку. **Предвиђене недеље рада :** – формирање и пласман туристичког путовања 20 недеља **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • активности на часу; • самостални практичан рад

Назив модула: **Реализација и обрачун туристичког путовања**

Трајање модула: **160 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за самосталан рад на реализацији и обрачуну туристичкиих путовања; • Упознавање ученика са финансијско-рачуноводственим пословањем туристичке агенције; • Упознавање ученика са пословима планирања и развоја у туристичкој агенцији.	• објасни фазу припреме извођења туристичког путовања; • објасни фазу реализације туристичког путовања; • наведе облике плаћања у пословању туристичке агенције; • дефинише ваучер и врсте ваучера, • дефинише путнички или туристички чек; • објасни употребу кредитне карте; • обрачуна туристичко путовање; • познаје финансијско - рачуноводствено пословање туристичке агенције; • познаје послове планирања и развоја у туристичкој агенцији.	• Извођење туристичког аранжмана; • Облици плаћања у пословању туристичке агенције; • Ваучер или туристичка упутница; • Путнички или туристички чек; • Кредитна карта; • Обрачун туристичког путовања; • Финансијско-рачуноводствено пословање туристичке агенције – финансирање пословања туристичке агенције; – наплата потраживања, плаћање обавеза и одржавање солвентности; – благајничко пословање ; – поступак у случају пословања са губитком; – праћење и евидентирање кретања укупних средстава и контрола рада радних јединица туристичке агенције у целини; • Послови планирања и развоја у туристичкој агенцији ▪ интегрални приступ процесу планирања у туристичкој агенцији; ▪ раст и развој туристичке агенције; ▪ избор стратегије раста.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (40 часова) • практичну наству (60) • наставу у блоку (60 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • практичне наставе • наставе у блоку **Место реализације наставе** • Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • Практична наствава се реализује у одговарајућем кабинету и у туристичким агенцијама • Настава у блоку се реализује у туристичкој агенцији. **Препоруке за реализацију наставе:** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, агенцијске опреме, инвентара, намештаја и ИТ; • време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у туристичким агенцијама у којима се рализује настава у блоку. **Предвиђене недеље рада :** – реализација и обрачун туристичког путовања 10 недеља **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • активности на часу; • самостални практичан рад.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

– Основи туризма и угоститељства; Основи економије; Економика и организација туристичких предузећа; Пословна кореспонденција; Туристичка географија; Психологија у туризму; Финансијско пословање; Маркетинг у туризму и угоститељству; Историја уметности; Предузетништво; Професионална пракса.

Назив предмета:

ЕКОНОМИКА И ОРГАНИЗАЦИЈА ТУРИСТИЧКИХ ПРЕДУЗЕЋА

Годишњи фонд часова: **64**

Разред: **Други**

Циљеви предмета

- Стицање основних знања о значају, циљевима и врстама предузећа у тржишној привреди;
- Стицање основних знања о пословању предузећа;
- Стицање знања о трошковима предузећа;
- Оспособљавање ученика за праћење пословања предузећа;
- Стицање знања о функционисању тржишта;
- Стицање знања о важности проучавања економских активности на нивоу привреде као целине;
- Оспособљавање ученика за успешно и рационално решавање основних економских и организационих питања предузећа;
- Стицање знања о организационој култури.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
одређење економике и организације	•Упознавање ученика са економиком и организацијом предузећа	• дефинише економику као науку; • дефинише организацију као науку; • познаје циљеве изучавања економике и организације предузећа.	• Појам економике и организације предузећа; • Значај економике и организације у данашњим условима пословања.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Место реализације наставе** Теоријска настава се реализује у учионици, одговарајућем кабинету **Препоруке за реализацију наставе** препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања
Појам угоститељско- туристичкопредузећа	• Упознавање ученика са угоститељско- туристичким предузећима	• дефинише појам и услове за настанак угоститељског и туристичког предузећа; • наведе карактеристике угоститељског предузећа; • опише процес стварања вредности; • наведе разлоге постојања предузећа; • дефинише поделу рада и специјализацију; • класификује предузећа на основу различитих критеријума; • наведе привредна друштва према важећем Закону о привредним друштвима; • дефинише и наведе врсте јавних предузећа; • идентификује значај циљева предузећа за ефикасност и ефективност предузећа; • дефинише окружење предузећа; • наведе врсте окружења предузећа; • дефинише функције туристичког и угостетљског предузећа; • разликује функције предузећа.	• Предузеће – појам, настанак и карактеристике; • Предузеће – самосталан економски субјекат; • Предузеће – организована целина; • Трансформација улагања у резултате – процес стварања вредности; • Разлози постојања предузећа; • Подела рада и специјализација; • Подела предузећа према делатностима – производна и услужна предузећа; • Подела предузећа према величини – мала, средња и велика; • Привредна друштва – подела према Закону о привредним друштвима; • Јавно предузеће – појам и врсте; • Значај циљева предузећа за ефикасност и ефективност предузећа; • Окружење предузећа – појам и врсте; • Функције предузећа.	
Средства туристичког предузећа	•Стицање основних знања о средствима и изворима средстава предузећа	• дефинише средства предузећа; • препозна критеријуме за поделу средстава предузећа; • наведе врсте средстава предузећа; • дефинише основна средства; • наведе врсте основних средстава; • дефинише обртна средства; • наведе врсте обртних средстава; • разликује изворе средстава предузећа.	• Појам средстава предузећа; • Критеријуми за поделу средстава предузећа; • Врсте средстава предузећа; • Основна средства-појам и врсте; • Обртна средства-појам и врсте.	
Извори средстава	•Упознавање ученика са изворима средстава угоститељског и туристичког	• разликује изворе средстава; • разликује изворе средстава предузећа.	• Извори средстава предузећа – појам и врсте; • Сопствени и туђи извори средстава предузећа.	**Оквирни број часова по темама** • Појмовно одређење економике и

	предузећа			организације предузећа (4 часа) • Појам туристичког предузећа (8 часова) • Средства туристичког предузећа (8 часова) • Извори средстава (5 часова) • Расходи туристичког предузећа (12 часова) • Резултати рада и расподела (9 часова) • Мерила успешности пословања туристичког предузећа (8 часова) • Организација пословања предузећа (10 часова).
Расходи туристичког предузећа	•Упознавање ученика са расходима предузећа и калкулацијом цене производа и услуга у туризму и угоститељству	• дефинише утрошке, трошкове и расходе предузећа; • разликује појмове: утрошак, трошкови и расходи предузећа; • познаје врсте трошкова; • познаје карактеристике трошкова; • израђује калкулацију; • разликује врсте калкулација; • познаје специфичности обрачуна трошкова и утврђивање цена у туризму и угоститељству.	• Појам расхода предузећа; • Појам утрошака; • Појам, подела и распоред трошкова; • Појам калкулације; • Врсте калкулације; • Специфичности обрачуна трошкова.	
Резултати рада и расподела	•Упознавање ученика са резултатима рада и расподелом	• дефинише укупан приход; • разликује приходе предузећа; • утврђује резултате предузећа; • познаје начин распоређивања резултата предузећа (добитак, губитак).	• Појам укупног прихода; • Утврђивање резултата предузећа; • Распоређивање резултата предузећа.	
Мерила успешности пословања туристичког предузећа	•Упознавање ученика са мерилима успешности угоститељског и туристичког предузећа	• дефинишење мерила успешности; • познаје продуктивност рада; • познаје економичност рада; • познаје рентабилност рада.	• Појам мерила пословног успеха; • Продуктивност; • Људски капитал; • Економичност рада; • Рентабилност.	
Организација пословања предузећа	•Упознавање ученика са организационом структуром предузећа	• дефинишење предузеће као организациони систем; • познаје организациону структуру предузећа; • познаје специфичности организационе структуре предузећа у угоститељству и туризму; • познаје специфичности организације функција у угоститељству и туризму.	• Предузеће као оргнизциони систем; • Организациона структура предузећа: – организација радног колектива; – организација средстава; – организација функција у предузећу.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

– Агенцијско и хотелијерско пословање;
– Финансијско пословање;
– Основи туризма и угоститељства;
– Основи економије;
– Предузетништво.

Назив предмета:

ПОСЛОВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА

Годишњи фонд часова: **62 часа**
Разред: **трећи**

Циљеви предмета
– Оспособљавање ученика за пословну кореспонденцију у туризму;
– Оспособљавање ученика за самостално обликовање и писање текстова, пословних писама и табела и образаца за рецепцијско и агенцијско пословање.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Правила и техника слепог куцања	• Упознавање ученика са правилима слепог куцања; • Оспособљавање ученика за десетопрстно слепо куцање.	• познаје правила слепог куцања; • заузме правилан положај тела приликом куцања; • познаје делове рачунара; • познаје командне и функционалне тастере; • користи десотопрстно куцање без гледања у тастатуру; • испуни стандард брзине и тачности у куцању задатог текста.	• Правила слепог куцања; • Делови рачунара (кућиште монитор, миш...); • Тастатура – командни и функцинални тастери; • Обрада бројева и слова кроз задате текстове.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • Вежбе **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације вежби **Место реализације наставе** • Вежбе се реализују информатичком кабинету **Препоруке за реализацију наставе** • **Правила и технике слепог куцања:** Поступност у савладавању технике десетопрстног куцања Практичне вежбе у куцању на прилагођеним текстовима**.** Савладавање знакова на алфанумеричком и нумеричком делу тастатуре прекуцавањем прилагођених текстова • **Обрада текста:** Управљање текстуалним документима: уношење текста, форматирање текста, коришћење стилова, рад са табелама, инсертовање објеката у текстуални документ и подешавање параметара изгледа странице.
Обрада текста	• Унапређење знања и вештина ученика у раду са програмом за обраду текста; • Примена програма за обраду текста у струци ученика;	• управља текстуалним документима и чува их у различитим верзијама; • креира и уређује текстуалне документе; • креира и уређује табеле; • уметне објекте у текст и модификује их; • направи циркуларна писма; • подешава параметре изгледа странице текстуалног документа; • проналази и исправља правописне и словне грешке помоћу алата уграђених у програм за обраду текста.	• Рад са документима (отварање, снимање у различитим форматима и верзијама програма); • Уношење текста (унос текста, симбола и специјалних карактера); • Форматирање текста (слова, обликовање, индексирање, експонирање, боја, промена величине слова); • Форматирање пасуса; • Стилови; • Креирање и форматирање табеле; • Уношење података и модификовање табеле; • Рад са објектима (уметање, копирање, премештање, промена величине); • Израда циркуларног писма, избор листе прималаца, уметање података, снимање и штампање; • Подешавање параметара изгледа странице документа (оријентација папира, величина, маргине, прелом, уређивање заглавља и подножја, аутоматско нумерисање страна); • Исправљање правописних грешака, контролор правописа.	
Форме обликовања текста	• Упознавање ученика са различитим формама обликовања текста	• откуца текст за ограничено или најкраће време; • обликује текст у америчкој – блок форми; • обликује текст у француској – зупчастој форми; • обликује текст у комбинованој форми; • обликује текст у слободној форми.	• Обрада текста у одабраној форми: – америчка – блок форма; – француска – зупчаста форма; – комбинована форма; – слободна форма.	• **Форме обликовања текстова:** Савладавање различитих форми обликовања текстова кроз практично вежбање • **Пословна писма** (форма и врсте)**:** Израда практичних примера писама • **Пословна кореспонденција:** Вежбање пословне кореспонденције на различтим врстама пословних писама и образаца **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода
Пословна писма (форма и врсте)	• Оспособљавање ученика за самостално писање пословних писама	• Познаје форму и врсту пословних писама; • Састави пословна писма на основу (за)датих елемената; • Познаје форме и елементе ино –коресподенције.	• Елементи и форме пословних писама; • Обликовање пословних писама.	

Пословна коресподенција	• Оспособљавање ученика за пословну коресподенцију	• састави кратко пословно писмо; • састави захтев за понуду; • напише програм туристичког аранжмана; • напише потврду резервације; • испостави госту рачун; • креира разне форме табела и образаца потребних на рецепцији; • креира разне форме табела и образаца потребних у пословању туристичких агенција; • напише извештај о раду.	• Појам и елементи пословне коресподенције; • Кратка пословна писма; • Елементи и форме табела и образаца на рецепцији и туристичким агенцијама.	• тестове знања • тестове практичних вештина **Оквирни број часова по темама** • Правила и техника слепог куцања **19 часова** • Обрада текста **10 часова** • Форме обликовања текстова **10 часова** • Пословна писма (форма и врсте) **13 часова** • Пословна кореспонденција **10 часова**

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

— Математика;
— Рачунарство и информатика;
— Маркетинг у туризму и угоститељству;
— Предузетништво.

Назив предмета:

ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА

Годишњи фонд часова: **62**
Разред: **Трећи**

Циљеви предмета:
– Уочавање и схватање корелативних односа између туристичке географије и других природних и друштвених наука;
– Стицање знања о туристичко - географском простору и кретању у њему;
– Стицање знања о одликама туристичких кретања у свету и њиховим утицајем на преображај географске средине;
– Упознавање елемената, фактора, облика и праваца туристичких кретања;
– Стицање знања о методама, потребама и могућностима туристичке валоризације природних и антропогених вредности;
– Упознавање основних одлика матичних и туристичких места и значаја туризма као фактора просторне и функционалне интеграције;
– Упознавање најпознатијих туристичких регија у свету;
– Упознавање битних својстава туризма као савременог феномена, који има значајну улогу у савременој светској привреди;
– Развијања способности учења истраживања и критичког мишљења;
– Оспособљавање ученика да примењују географско знање и вештине у даљем образовном и професионалном развоју;
– Оспособљавање ученика да користе писане, графичке и ликовне изворе информација, да их анализирају и примењују за континуирано образовање.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Простор и туризам	• Стицање знања о предмету проучавања, задатку и циљевима туристичке географије и о елементима туристичких кретања	• дефинише предмет изучавања, значај, развој и место туристичке географије у систему наука; • дефинише туристичко географске појмове; • наведе елементе и значај туристичких кретања у савременом свету; • разликује међусобну повезаност и условљеност туристичких кретања.	• Предмет проучавања и задатак туристичке географије; • Повезаност туристичке географије са другим наукама; • Рекреативни, културни, просторни и функционални елементи туристичких кретања.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Место реализације наставе** Теоријска настава се реализује у учионици

Туристичке вредности	• Стицање знања о појму, врстама и атрактивностима туристичких вредности	• дефинише туристичке вредности и њихова својства; • наведе врсте туристичких вредности; • наведе карактеристике природних и антропогених туристичких вредности; • укаже на валоризацију туристичких вредности.	• Класификација туристичких вредности; • Природне туристичке вредности (геоморфолошке, хидрографске, климатске, биогеографске); • Антропогене туристичке вредности (пејзажне, манифестационе, амбијенталне, уметничке, етносоцијалне).	**<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • Коришћење савремених електронских помагала, аналогних и дигиталних географских карата различитог размера и садржаја • Коришћење информација са Интернета • Коришћење интерактивних метода рада • Коришћење основне литературе уз употребу савремених технологија за презентовање • Користити географске и историјске карте опште и тематске • Коришћење писаних извора информација (књиге, статистички подаци, часописи...) • Коришће графичких и ликовних извора информација (графички прикази, табеле, слике) • Коришћење фонда школске библиотеке • Коришћење знања стечених похађањем акредитованих семинара **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 3. праћење остварености исхода 4. тестови знања
Саобраћај и туризам	• Усвајање знања о улози саобраћаја у туризму и њиховој узајамној повезаности	• наведе врсте саобраћаја; • познаје предности и недостатке појединих врста саобраћаја; • објасни улогу саобраћаја у повезивању матичних и туристичких места; • дефинише међусобну повезаност и зависност туризма и саобраћаја, • изабере адекватну врсту превоза на датом примеру.	• Врсте саобраћаја (друмски, железнички, ваздушни, водени); • Предности и недостаци појединих врста саобраћаја.	
Фактори туристичких кретања	• Анализа утицаја фактора туристичких кретања на развој туризма	• наведе поделу фактора туристичких кретања; • препозна утицај фактора на матична и туристичка места; • примени знање о факторима на туристичке дестинације.	• Подела фактора (економски, политички, културни, организациони)	
Туристичка кретања и туристички правци	• Стицање знања о облицима, врстама и правцима туристичких кретања	• дефинише туристичко кретање • разликује туристичка кретања која су иницирана слободном вољом учесника тих кретања, од других врста кретања људи у савременом свету • разликује врсте туристичких кретања • опише поједине облике туристичких кретања • опише правце туристичких кретања • познаје најважније правце	• Подела туристичких кретања према: – врстама саобраћаја; – врстама туристичких вредности; – основним потребама; – остали облици туристичких кретања; • Подела праваца туристичких кретања (интерконтинентални, континентални, регионални и локални)	**<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Простор и туризам - **3 часа** • Туристичке вредности - **11 часова** • Саобраћај и туризам - **2 часа** • Фактори туристичких кретања - **4 часа** • Туристичка кретања и туристички правци - **8 часова** • Туристички локалитети, места, центри и регије - **3 часа** • Туристичко-географске регије света- **25 часова** • Велики градови света - **6 часова**
Туристички локалитети, места, центри и	• Упознавање ученика са појмовима туристички локалитет, центар, место и регија	• наведе особености и структурна својства туристичких локалитета, места, центара, регија и разликује ове појмове.	• Туристички локалитети, места, центри и регије	

Туристичко-географске регије света	• Стицање знања о природним туристичким регијама	• именује природне туристичке регије света и укаже на њихов положај; • издвоји најатрактивније туристичке регије у различитим деловима света; • опише утицај природних и антропогених фактора на положај и атрактивност туристичких регија; • издвоји специфичности и разлоге атрактивности туристичких регија; • анализира узроке и последице атрактивности и развијености појединих туристичких регија, • користи географску карту као извор сазнања и информација.	• Приморске туристичко-географске регије: — Средоземно приморје Шпаније; — Средоземно приморје Француске; — Приморје Италије; — Јадранско приморје Словеније, Хрватске, БИХ и Црне Горе; — Приморје Грчке; — Црноморско приморје, — Медитеранско приморје Азије и Африке; — Атлантско приморје Европе; — Приморске регије САД; — Острва Средње Америке и Океаније; • Планинске туристичко-географске регије: — Туристичке регије Алпа; — Остале планине и њихова туристичка привлачност; • Језерске туристичко-географске регије: — Велика америчка језера; — Остала важнија језера у свету, • Бање и њихов туристички значај Најважнији центри бањског туризма у свету.	
Велики градови света	Стицање знања о великим градовима света, центрима највеће	• именује градове света као центре туризма • опише туристичко-географски положај градова • издвоји специфичности и атрактивности градова као комплексних туристичких мотива • наведе факторе динамичног развоја градског туризма у савременом свету • користи географску карту као извор сазнања и информација	• Градови западне, северне и средње Европе; • Градови Медитерана и Руске Федерације; • Велике метрополе Америке; • Градови Азије, Африке и Аустралије.	

Назив предмета: **ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА**
Годишњи фонд часова: **60 часова**
Разред: **четврти**

Циљеви предмета:
- Разумевање значаја географског и туристичког положаја Републике Србије на Балканском полуострву и у свету;
- Развијање осећања социјалне припадности и привржености сопственој нацији и култури;
- Стицање знања о туристичким регијама у Србији, њиховој атрактивности и простирању;
- Упознавање са карактеристикама најпознатијих туристичких вредности појединих туристичких региона;
- Разумевање међузависности туризма и географске средине;
- Развијање способности учења, истраживања и критичког мишљења.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Географски и туристички положај Србије	• Усвајање знања о географском и туристичком положају Србије	• опише и покажу на карти положај Србије у Европи • објасни значај географског положаја за развој туризма на примеру Србије	• Географски положај • Величина територије и границе • Туристички и функционални положај	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • садржаје повезати са садржајима из опште туристичке географије
Природне туристичке вредности Србије	• Усвајање знања о природним туристичким вредностима Србије	• класификује природне туристичке вредности Србије према генези и функцији • наведе и лоцира на карти природне туристичке вредности Србије • објасни вредности атрактивних атрибута природних туристичких мотива Србије	• Планине као туристичке вредности • Термоминерални извори • Језера • Реке • Остале природне вредности	
Антропогене туристичке вредности Србије	• Усвајање знања о антропогеним туристичким	• подели антропогене туристичке вредности Србије по врстама • издвоји специфичности најатрактивник антропогених	• Археолошке туристичке вредности • Споменичке вредности • Уметничке вредности	

	вредностима Србије	туристичких вредности Србије • разуме значај антропогених туристичких мотива у креирању туристичке понуде Србије	• Етносоцијалне вредности • Амбијенталне целине и туристичке манифестације	• употреба визуалзције (пројектор), географских карата, итд. **Природне туристичке вредности Србије** • излет до локалних природних вредности **Антропогене туристичке вредности Србије** • 1 час одржати у информатичком кабинету да би ученици могли да прикупљају информације о датој регији на интернету. • довести госта – предавача – кустоса музеја, за тему о етносоцијалним туристичким вредностима **Туристичке регије Србије** • 2 часа одржати у информатичком кабинету да би ученици могли да прикупљају информације о датој регији на интернету. **Перспективе развоја туризма Србије** • За припрему презентације ученика мотивисти да представи непознате локалитете и садржаје нпр.... • Облик ученичке презентације је по слободном избору, од оралне преко ПП, плаката, предлога кампање и сл. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Географски и туристички положај Србије - **5 часова** • Природне туристичке вредности Србије -**10 часова** • Антропогене туристичке вредности Србије - **5 часова** • Материјална основа туризма - **5 часова** • Облици туристичког кретања у Србији - **4 часа** • Правци туристичког кретања у Србији - **3 часа** • Туристички промет у Србији - **3 часа** • Туристичке регије Србије - **20 часова** • Место Србије у туризму Балканског полуострва - **2 часа** • Перспективе развоја туризма Србије - **3 часа**
Материјална основа туризма	• Анализа утицаја материјалне основе на развој туризма у Србији	• разликује факторе туризичког промета • наведе врсте саобраћаја који се користи у туризму • одреди предности и недостатке сваке врсте саобраћаја који се користи у туризму • познаје обим и структуру смештајних и угоститељских капацитета Србије • објасни значај туристичке агенције у материјалној бази • упозна значај трговине, занатства и других комплементарних делатности за развој туризма у Србији	• Фактори туристичког промета • Саобраћајнице и саобраћајна средства • Смештајни и угоститељски капацитети • Туристичка агенција	
Облици туристичког кретања у Србији	• Стицање и продубљивање знања о основним облицима туристичког кретања у Србији	• разликује облике туристичких кретања • објасни облике туристичких кретања • планира облике туристичких кретања на основу садржаја туристичке регије • познаје најважније облике туристичких кретања који имају кључну улогу у развоју туризма у Србији	• Облици туристичких кретања према: — потребама — саобраћају — туристичким вредностима	
Правци туристичког кретања у Србији	• Конкретизација знања о правцима туристичких кретања у Србији	• наведе и покаже на карти најважније правце кретања туриста у Србији	• Најважнији правци туристичких кретања иностраних и домаћих туриста	
Туристички промет у Србији	• Анализа промета домаћих и иностраних туриста	• анализира промет домаћих и страних туриста према датим подацима • разликује значај и ефекте иностраних и домаћих туристичких кретања у нашој земљи	• Домаћи туристички промет • Промет иностраних туриста	
Туристичке регије Србије	• Анализа размештаја туристичких вредности у туристичким регијама Србије	• наведе туристичке регије и покаже их на карти • утврди узроке туристичке атрактивности туристичких регија Србије • упореди степен развијености туристичких регија Србије на основу промета туриста • предвиди развој неке туристичке регије (нпр локалне средине) на основу атрактивности садржаја те регије	• Планинске туристичке регије и центри • Бањски туризам • Језера и реке • Панонске туристичке регије • Градови као центри туризма	
Место Србије у туризму Балканског полуострва	• Туристичко-географске одлике Балканског полуострва • Најважнији облици туристичких кретања на Балканском полуострву	• наведе најзначајније погодности за развој туризма на Балканском полуострву • упореди туристичке потенцијале Србије са туристичким потенцијалима осталих земаља Балканског полуострва • стекне знање о могућностима повезивања туристичке понуде Србије са туристичком понудом осталих земаља Балканског полуострва	• Место Србије у туризму Балканског полуострва	
Перспективе развоја туризма Србије	• Примена стечених знања на прогнозирање	• састави карту природних и антропогених вредности завичаја	• Стратегија развоја туризма у Србији • Савремени трендови у туризму	

	перспектива развоја туризма Србије	• наброји локалне ресурсе у средини у којој живи који (јесу или) би могли представљати туристичку атракцију • наброји могуће правце развоја туризма Србије • припреми промоцију туристичког садржаја изабраног по сопственом избору		

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

– Агенцијско и хотелијерско пословање Пословна кореспонденција Основи економије Географија Историја Историја уметности Маркетинг у туризму и угоститељству

Назив предмета:

ПСИХОЛОГИЈА У ТУРИЗМУ

Годишњи фонд часова: **62 часа**

Разред: **Трећи**

Циљеви предмета
- Стицање основних знања о природи психолошких процеса и особина и њиховом манифестовању у понашању;
- Разумевање основних карактеристика понашања особе у социјалној интеракцији;
- Оспособљавање ученика да разуме психологију госта/клијента;
- Унапређивање вештине опхођења са гостом/клијентом;
- Разумевање значаја примене психолошких сазнања у пропаганди;
- Оспособљавање ученика за тимски рад.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Психологија као наука	• Упознавање са предметом психологије и њеном применом у туризму.	• Дефинише психологију као науку и наведе предмет изучавања, • разликује основне теоријске и практичне дисциплине психологије, • на примеру објасни примену психолошких сазнања у пружању услуга у туризму.	• Психологија (дефиниција, предмет изучавања, дисциплине). • Примена психолошких сазнања у туризму.	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • У оквиру теме Психички процеси и особине обрађује се селективан узорак садржаја из опште психологије који представља основу за разумевање осталих садржаја из програма. У складу са тим наведени исходи траже елементарно знање психологије које треба довести у везу са струком, као и са личним искуством ученика и свакодневним животом. При обради ових садржаја указивати на међусобну повезаност психичких процеса и особина чиме се избегава фрагментарност знања код ученика. • За постизање исхода из области Особа у социјалној интеракцији користити симулацију реалних ситуација, играње улога у „као да ситуацијама“ и анализу случаја. На примеру симулације ученици треба да вежбају технике успешне комуникације, правилну употребу
Психички процеси и особине	• Разумевање особе као јединствене, непоновљиве и сложене организације психичких процеса и особина карактеристичног начина понашања.	• Разликује психичке процесе, особине и стања, • наведе примере који показују везу између психичког и органског, • разликује осет, опажај и осећај, • на примеру објасни утицај искуства, мотивације и личности на настанак опажаја, • дефинише појам пажње и наведе чиниоце који је изазивају, • објасни зашто је опажање особа у већој мери закључивање и оцењивање , • објасни улогу израза лица у процесу оцењивања црта личности, • наведе примере различитих грешака у опажању особа, • на примеру објасни разлику између оцене туђег и сопственог понашања, • наведе три врсте појава које прате емоције, • разликује афекте, расположења и сентименте, • наведе најважније органске промене при емоцијама, • објасни суштину различитих схватања о природи емоција, • демонстрира изражавање емоција на социјално прихватљив начин, • објасни појам емоционална интелигенција, • на примерима правилно препозна туђе емоције, • покаже увид у сопствена осећања,	• Психички живот човека (особине, процеси и стања). • Однос телесног и психичког. • Осећај и опажај (дражи, утицај различитих фактора на настанак опажаја, пажња, опажање особа, теорија атрибуције). • Емоције (појам и врсте, органске промене при емоцијама, схватања о природи емоција, препознавање сопствених и туђих емоција, социјално прихватљив начин изражавања емоција,емоционална интелигенција). • Мотиви (појам и врсте, хијерархија мотива, функционална аутономија мотива, фрустрације и конфликти, реалистички и нереалистички начини реаговања). • Ставови, интересовања и вредности (појам, врсте, значај, стереотипи, предрасуде, конформизам). • Личност (дефиниција, црте личности, Јунгова типологија, динамика личности, воља, зрела личност).	

		• објасни појам емпатије, • разликује основне мотивационе појмове, • објасни како функционише мотивациони циклус код хомеостазних мотива, • наведе пример за функционалну аутономију мотива, • објасни основну идеју Масловљевог учења о хијерархији мотива, • дефинише појмове фрустрације и конфликта, • наведе примере за реалистичко реаговање на фрустрације и конфликте, • на примерима разликује основне одбрамбене механизме, • разликује појмове става, интересовања и вредности, • на примерима препознаје предрасуде, стеротипије и конформизам, • дефинише личност, • наведе разлике између четири врсте темперамента, • објасни суштину карактера и начин његовог формирања, • дефинише интелигенцију као црту личности, • дискутује о проблему одређивања телесних особина као фактора личности, • наведе карактеристике интровертног и екстравертног типа личности по Јунгу, • аргументовано дискутује о узроцима и изворима људског понашања, • образложи значај воље за остварење циљева у животу, • прави разлику између карактеристика зреле и незреле личности.		вербалне, и посебно невербалне коминикације и конструктивно решавање конфликата. • У оквиру тематске целине Психологија туристе користити вежбе симулације ситуација у којима се демонстрира понашање различитих типова гостију/клијената и одређене особине туристичког радника. • Тему Психологија пропаганде повезати са знањима из области опажања, емоција, мотивације и личности. Подстицати рад у малој групи и креативност ученика. • При реализацији вежби подстицати ученике да исказују асертивност, емоционалну и социјалну интелигенцију и да међусобно сарађују. • Највећи број часова препоручује се за реализацију тематских целина Особа у социјалној интеракцији и Психологија туристе јер за остварење исхода који се односе на вештине захтева више времена и вежбања. • У оквиру професионалне праксе подстицати ученике да примењују стечена знања и вештине из овог предмета. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Психологија као наука **4 часа** • Психички процеси и особине **14 часова** • Особа у социјалној интеракцији **20** • Психологија туристе **16 часова** • Психологија пропаганде **8 часова**
Особа у социјалној интеракцији	• Упознавање са карактеристикама понашања појединца у групи. • Стицање знања о комуникацијском процесу и унапређење вештине комуникације.	• Разликује основне врсте група и њихову структуру, • објасни разлику између групе и тима, • препозна различите улоге које имају чланови тима, • разликује вођство од руковођења, • разликује различите врсте руковођења, • наведе карактеристике сарадње и такмичења, • опише различите типове конфликата у групи и могуће начине њиховог решавања, • објасни на примеру важност позитивне психолошке климе у групи/организацији, • направи бољи увид у сопствено понашање у групи, • објасни појам социјалне интелигенције, • наведе основне елементе комуникационог процеса, • разликује вербалну од невербалне комуникације и наведе њихове карактеристике, • наведе факторе који доводе до неспоразума и уме да објасни начине њиховог негативног деловања по наставак комуникације, • наведе принципе успешне комуникације, • демонстрира технике успешне комуникације.	• Појам, врсте и структура групе (формалне, неформалне, кохезивне, референтне). • Одређивање улога појединаца у тиму (према Р. Белбину, Ле Бон-у). • Типови вођења и руковођења. • Сарадња и такмичење. • Конфликти у групи (појам, врсте и начин решавања). • Међуљудски односи као фактор успеха у раду (организациона култура) и социјална интелигенција. • Комуникација као социјална интеракција. • Садржај и циљеви комуникације • Врсте комуникације(вербална/невербална; писмена/ усмена; формална/неформална интраперсонална/интерперсонална; комуникација у групи; јавна комуникација; масовна комуникација; комуникација у организацији) • Елементи комуникацијског процеса (пошиљалац/прималац, језик, кодови, значења; обликовање порука; пренос и тумачење порука; конотативно и денотативно значење; канали комуникације, шум у комуникацији)	

			• Извори неспоразума у комуникацији (значења, нејасне и дупле поруке, разлике између учесника у комуникацији и друго). • Принципи успешне комуникације (узајамно поштовање, децентрација, јасноћа, активно слушање, уважавање различитости у интеркултуралној комуникацији , свест о правима и слободама људи, прихватње личне одговорности за ток комуникације).	
Психологија туристе и опхођење са гостом /клијентом	• Развијање вештина значајних за опхођење са гостом/клијентом на основу разумевања психологије туристе и туристичког понашања.	• Дефинише туристичко понашање, • објасни на примеру значај истраживања туристичког понашања и разумевање психологије туристе, • наведе теорије туристичке мотивације, • разликује мотиве туристичког понашања, • објасни основне принципе доношења одлуке о коришћењу туристичких услуга; • повеже различите типове личности и врсту туристичких услуга, • разликује врсте гостију/ клијента с обзиром на својства и особености њиховог понашања, • опише у чему се огледа специфичност комуникације са гостом/клијентом, • објасни и демонстрира особине туристичког радника потребне за успешно обављање посла, • објасни и демонстрира последице добре и лоше прве импресије коју туристички радник оставља на госта/клијента, • објасни и демонстрира општа и специфична правила опхођења са гостом/клијентом, • наведе пример асертивног понашања, • објасни и демонстрира основне принципе продаје туристичких услуга на примеру, • опише и демонстрира на примеру како се ствара поверење код госта/клијента, • препозна специфичности комуникације са гостом/ клијентом и примени технике успешне комуникације у решавању најчешћих комуникацијских конфликата са њима.	• Туристичко понашање (дефиниција,циљеви истраживања туристичког понашања) • Теорије туристичке мотивације (три приступа). • Потребе и други унутрашњи подстицаји туристичког понашања. • Стварање одлуке о коришћењу туристичких услуга. • Психологија туристе (типови личност и избор туристичке услуге) • Врсте гостију/ клијената: (одлучан/ неодлучан, стрпљив/ нестрпљив, осећајан/ разуман, скроман/ разметљив, угодан/ неугодан итд..). • Специфичности комуникације са гостом/клијентом • Најчешћи комуникацијски конфликти са гостом/клијентом и њихово превазилажење. • Особине туристичког радника (способности, особине личности, знања, вештине, мотивација, интересовања, ставови). • Правила опхођења са гостима (комуникативност, одмереност, асертивност, срдачност, тактичност, љубазност, полетност, стрпљивост. • Недискриминативност у раду са гостом/клијентом. • Основни принципи продаје туристичких услуга (остваривање повољне атмосфере продаје, уважавање личности госта/клијента). • Стварање поверења код госта / клијента.	
Психологија пропаганде у туризму	• Упознавање са применом психолошких сазнања у пропаганди туристичких услуга.	• Разликује врсте пропагандних средстава и препозна њихове предности и недостатке, • зна основне психолошке принципе које треба да задовољи пропагандна порука, • познаје основне принципе деловања пропаганде на циљну групу, • осмисли пропагандну поруку за задату циљну групу користећи сазнања стечена о опажању, емоцијама, мотивацији, ставовима.	• Предмет, циљеви и улога пропаганде. • Врсте пропагандних средстава, њихове предности и недостатци. • Деловање пропаганде. • Психолошки услови пропаганде.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Агенцијско и хотелијерско пословање Маркетинг у туризму и угоститељству Професионална пракса Социологија са правима грађана

Назив предмета:

ФИНАНСИЈСКО ПОСЛОВАЊЕ

Годишњи фонд часова: **62**
Разред: **трећи**

Циљеви предмета:
- Стицање основних знања о финансијама као научној дисциплини
- Стицање основних знања о финансијским институцијама и финансијским организацијама у Републици Србији
- Оспособљавање ученика за самостално обављање послова платног промета
- Стицање основних знања о пословним финансијама и финансијској функцији у туристичком предузећу
- Стицање основних знања о начинима обављања финансијске анализе у туристичком предузећу
- Стицање основних знања о организацији и функционисању банака и других финансијских посредника
- Разумевање неопходности повезивања туристичког предузећа са финансијским организацијама

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод у финансије	• Стицање основних знања о финансијама као научној дисциплини • Стицање основних знања о финансијским институцијама и финансијским организацијама у Републици Србији	• Дефинише науку о финансијама • опише историјски развој финансија • наведе предмет изучавања науке о финансијама • наведе функције финансија • разликује макрофинансије и микрофинансије • наведе дисциплине у оквиру науке о финансијама • разликује различите дисциплине у оквиру науке о финансијама • наведе финансијске институције и финансијске организације у Републици Србији • разликује улоге финансијских институција и финансијских организација у финансијском систему Републике Србије	• Појам, настанак и историјски развој финансија • Предмет изучавања финансија • Функције финансија (алокативна, редистрибутивна, развојна, стабилизациона) • Подела финансија • Микрофинансије и макрофинансије • Дисциплине у оквиру науке о финансијама (монетарне финансије, јавне финансије, пословне финансије, међународне финансије, осигурање,банкарство) • Основе финансијског система Републике Србије • Народна банка Србије • Пословне банке • Берза • Брокерске куће • Инвестициони фондови • Осигуравајуће куће	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици / кабинету **Препоруке за реализацију наставе** • **Платни промет:** практично радити попуњавање образаца и виртуелно прорадити отварање рачуна. Довести предавача из привреде (агенције, хотелског предузећа, банке и сл.) • **Јавне финансије:** Кроз вежбе давати конкретне • примере из свакодневног живота .Довести предавача из одговарајућих институција
Новац	• Упознавање ученика са новцем, новчаном равнотежом и стабилношћу	• наведе дефиницију новца • објасни новчану масу • опише инфлацију и узроке настанка инфлације • опише дефлацију • дефинише девалвацију и ревалвацију • дефинше валуту • дефинише девизе и девизни курс • објасни функционисање девизног тржишта • разликује врсте девизних курсева	• Појам, настанак и развој новца • Новчана маса • Новчана равнотежа и стабилност • Инфлација • Дефлација • Девалвација и ревалвација • Валуте • Девизе, девизни курс и девизно тржиште	**Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода • тестове знања • активност на часу • домаћи задатак 1. **Оквирни број часова по темама** • Увод у финансије - 9 часова

Платни промет	• Оспособљавање ученика за самостално обављање послова платног промета туристичког предузећа	• дефинише платни промет • наведе значај платног промета • разликује врсте платног промета • разликује облике плаћања • разликује учеснике у платном промету • наведе носиоце платног промета • кратко опише задатке носилаца платног промета • дефинише трансакције плаћања • разликује облике платног промета • разликује рачуне у платном промету • наведе кораке у процедури отварања рачуна • попуни обрасце за отварање текућег рачуна • кратко опише начин вођења рачуна • идентификује послове платног промета • разликује инструменте платног промета • класификује инструменте платног промета • идентификује елементе инструмената платног промета • попуни готовинске инструменте платног промета • попуни безготовинске инструменте платног промета	• Појам, значај и врсте платног промета • Посредан и непосредан новчани ток • Готовинска и безготовинска плаћања • Учесници и носиоци платног промета • Трансакције плаћања • Облици платног промета • Рачуни у платном промету • Текући рачун • Уплатни рачун јавних расхода • Рачун посебне намене • Отварање и вођење рачуна • Послови платног промета • Инструменти платног промета • Инструменти платног промета за готовинска плаћања (налог за уплату, налог за исплату, чек) • Инструменти платног промета за безготовинска плаћања (налог за пренос, налог за наплату) • Остали инструменти платног промета (меница , акредитив, платне и кредитне картице).	• Новац - 3 часа • Платни промет - 30 часова • Пословне финансије - 10 часова • Послови са банкама - 7 часова • Јавне финансије - 3 часа
		• идентификује елементе менице и уноси податке у бланко образац • наведе трансакције са меницом • кратко опише улогу акредитива као инструмента платног промета • познаје инструменте обезбеђења плаћања • наведе инструменте међународног платног промета • идентификује елементе инструмената међународног платног промета • попуни обрасце инструмената међународног платног промета	• Инструменти међународног платног промета (међународне банкарске гаранције, међународни документарни акредитив, налог за плаћање). • Обрачунска плаћања • Компензација • Цесија • Асигнација	
Пословне финансије	• Стицање основних знања о пословним финансијама и финансијској функцији у предузећу	• дефинише пословне финансије • наведе функције пословних финансија • идентификује задатке финансијске функције • наведе облике (форму) организације финансијске функције • наведе факторе који утичу на организацију финансијске функције и њено функционисање • дефинише финансијску политику • дефинише финансијско планирање • класификује финансијске планове према различитим критеријумима • успоставља везу између пословних финансија и рачуноводства • наводи рачуноводствене извештаје који се користе за финансијску анализу	• Појам и функције пословних финансија Прибављање средстава Пласирање средстава • Управљање финансијским средствима • Појам и задаци финансијске функције (планирање, анализа, контрола, евиденција, одлучивања) • Организација финансијске функције • Фактори који утичу на организацију финансијске функције • Модели организације финансијске функције • Појам и значај финансијске политике • Појам финансијског планирања • Подела планова према рочности и редовности састављања • Повезаност пословних финансија и рачуноводства • Рачуноводствени извештаји који се користе за финансијску анализу (биланс стања, биланс успеха, извештај о готовинским токовима.	

Послови са банкама	• Стицање основних знања о организацији и функционисању банака и других финансијских посредника	• кратко опише природу финансијског посредништва • дефинише банкарство • кратко опише трансформацију традиционалног банкарства • дефинише банку • разликује врсте банака • кратко опише историјат и задатке Народне банке Србије • наведе органе управљања Народне банке Србије • наведе услове оснивања пословне банке • опише процедуру оснивања пословне банке • разликује органе управљања и руковођења пословном банком • дефинише банкарске послове • класификује банкарске послове на основу различитих критеријума • наведе пасивне банкарске послове • објасни пасивне банкарске послове • наведе активне банкарске послове • објасни активне банкарске послове • наведе неутралне банкарске послове • наведе сопствене банкарске послове • објасни сопствене банкарске послове • познаје улогу банке у угоститељско туристичкој делатности • разликује банкарске услуге у туризму (кредитирање пословања, осигурање и тд.)	• Природа финансијског посредништва • Банкарство – појам и настанак • Трансформација традиционалног банкарства • Депозитне финансијске институције • Основе управљања банкама • Врсте банака (емисиона банка, комерцијалне, инвестиционе, пословне, универзалне банке) • Централно банкарство • Народна банка Србије – историјат и задаци • Органи Народне банке Србије • Пословна банка • Оснивање пословне банке • Управљање пословном банком • Појам и подела банкарских послова пословне банке • Основни трендови у управљању банкама • Недепозитне кредитне институције – појам и врсте • Друштва за осигурање живота • Пензиони фондови • Брокери хартија од вредности • Инвестиционе банке • Улога банке у савременом туристичком пословању	
Јавне финансије	• Упознавање ученика са активностима државе и буџетским системом	• наведе дефиницију јавних финансија и буџета • разлијује облике јавних прихода и расхода • познаје структуру јавних прихода и расхода у Републици Србији	• Улога државе у финансијама • Приходи и расходи (појам и структура) • Класификација прихода и расхода у Републици Србији	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

—Агенцијско и хотелијерско пословање Смештај у сеоском туристичком домаћинству Економика и организација туристичких предузећа Основи економије Предузетништво

Назив предмета:

МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ

Годишњи фонд часова: **62**
Разред: **трећи**
Циљеви предмета: —Оспособљавање ученика за успешне маркетиншке и продајне технике у области пружања услуга у туризму и угоститељству

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод у маркетинг у туризму	• Упознавање ученика са појмом и етапама развоја маркетинга у туризму	• наводи дефиницију појма маркетинга; • разликује етапе развоја маркетинга; • познаје маркетинг оријентацију	• Појам маркетинга; • Развој маркетинга; • Маркетиншка оријентација у сфери услуга.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици / кабинету **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • усмено излагање
Туристичко тржиште и примена маркетинга	• Упознавање ученика са туристичким тржиштем (понуда и тражња)	• наводи дефиницију туристичког тржишта; • познаје специфичности туристичког тржишта; • наводи дефиницију туристичке понуде и тражње; • познаје карактеристике туристичке понуде и тражње; • на задатом примеру истражује тржиште; • познаје појам „здрава конкуренција“; • на задатом примеру сегментира тржиште	• Појам и особине туристичког тржишта; • Појам и специфичности туристичке понуде; • Појам и специфичности туристичке тражње; • Стратегија маркетинга у туризму; • Маркетинг методе истраживања тржишта; • Избор тржишта; • Сегментација.	
Инструменти маркетинг микса	• Оспособљавање ученика за примену инструмената маркетинг микса	• наводи дефиницију туристичког производа; • познаје факторе креирања туристичког производа; • разликује фазе животног циклуса производа; • опише квалитетан туристички производ; • опише начин иновирања туристичког производа; • дефинише цену туристичког производа; • познаје факторе креирања цене; • познаје елементе промотивне политике; • разликује канале продаје; • познаје особине и значај добре локације; • Употреби инструменте на примеру путем презентације. •	• Појам туристичког производа; • Фактори креирања туристичког производа; • Животни циклус производа; • Квалитет и иновирање туристичког производа; • Микс цене у туризму; • Микс презентације у туризму; • Директни и индиректни начини пласирања туристичког производа; • Инструменти маркетинг микса у сфери услуга - људи, процес и физички доказ; • Појам и значај локације	**Оквирни број часова по темама** • Увод у маркетинг у туризму **6 часова** • Туристичко тржиште и примена маркетинга **20 часова** • Инструменти маркетинг микса **18 часова** • Понашање потрошача у процесу куповине у туризму **10 часа** • Истраживање туристичког тржишта и формирање маркетиншке базе података **8 часа**
Понашање потрошача у процесу куповине у туризму	• Упознавање ученика са понашањем потрошача у куповини	• дефинише факторе који утичу на понашање људи као потрошача; • објасни основне фазе процеса одлучивања; • анализира основне ризике при куповини услуге.	• Основни фактори друштвеног окружења; • Понашање потрошача.	

Истраживање туристичког тржишта и формирање маркетиншке базе података	• Упознавање ученика са основним техникама истраживања тржишта и базом података	• објасни поступак истраживања тржишта у реалном окружењу; • објасни начине формирања маркетиншке базе података; • наведе могуће проблеме у формирању базе података.	• Маркетинг - информациони системи и његови елементи; • Маркетинг истраживања.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

—Основи туризма и угоститељства; Агенцијско и хотелијерко пословање; Економика и организација туристичких предузећа; Предузетништво.

Назив предмета:

ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ

Годишњи фонд часова: **93 часа**

Разред: **Трећи**

Циљеви предмета:

— Упознавање ученика са најзначајнијим остварењима европског и домаћег ликовног уметничког наслеђа
— Разумевање развоја и континуитета уметности, универзалности језика ликовне уметности и сопствених вредносних ставова
— Развијање критичког мишљења, визуелног опажања и доживљавања, естетских критеријума, позитивног става према неговању традиције и културе свог и других народа, очувању националне и светске културне баштине и навика посећивања и коришћења услуга музеја, галерија, легата и других институција културе
— Схватање важности културно-уметничког наслеђа и његове употребе у туристичким пословима

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Праисторијска уметност	• Усвајање знања о праисторијској уметности у Европи и Србији	• одреди просторне и временске оквире настанка и развоја праисторијских култура • опише карактеристике уметности, палеолита, неолита и металног доба • наведе значење и разлоге настанка уметничких дела у праисторији • наведе најзначајније археолошке локалитете и налазе праисторијске уметности у свету, нашој земљи и у средини у којој живи • наведе примере праисторијске уметности у свету, на територији Србије и у средини у којој живи • упореди одлике палеолитске и неолитске пластике	• Уметност у Палеолиту, Неолиту и Металном добу • Уметност праисторије у Србији	- На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу (93 часа) **Место реализације наставе** - Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • За припрему наставе и током излагања користити сва доступна аудиовизуелна средства и стручну литературу; • За сваки период обрадити следеће карактеристике: просторну, временску и друштвену орјентацију, теме, мотиве и форме, репрезентативна дела и водеће представнике;
Стари век	• Упознавање са уметничким стваралаштвом првих цивилизација	• одреди просторне и временске оквире настанка и развоја појединих цивилизација/култура у оквиру старог века • наведе основне разлоге настанка уметничких дела у старом веку • разликује примере уметничких дела појединих епоха старог века кроз архитектуру, скулптуру и сликарство • објасни појам класичног у уметности • наведе специфичности римске скулптуре и сликарства • наведе примере уметности Античке Грчке и Рима на тлу Србије	Уметност у: • Источним цивилизацијама (Месопотамија, Египат) • Егејским цивилизацијама • Античкој Грчкој • Хеленизму • Етрурска уметност • Античка и Римска уметност • Античка Грчка и Римска уметност на тлу Србије	
Средњи век	• Усвајање знања о	• одреди просторне и временске оквире настанка и развоја	• Ранохришћанска уметност	

	сличностима и разликама средњевековне уметности Источне и Западне Европе	средњевековне уметности • објасни везу између хришћанског тумачења света и оквира уметничког изражавања • наведе примере византијске архитектуре, скулптуре и сликарства • разликује стилске одлике романичке и готичке уметности у архитектури, скулптури и сликарству - наведе примере романичке и готичке уметности у архитектури, скулптури и сликарству - да објасни значење инверзне перспективе у сликарству - разликује стилске групе српске средњевековне уметности - позитивно вреднује српско културно наслеђе - набројi примере српског уметничког наслеђа који су уврштени у УНЕСКО-ву листу заштићених културних добара	Византијска уметност • Српска средњевековна уметност • Средњевековни градови и утврђења у Србији • Средњевековна уметност Западне Европе (уметност у доба сеобе народа, романике и готике) • Исламска уметност	• Подстицати ученике на самосталну анализу и процену уметничких дела, поређењем са истовремено насталим делима других уметника или делима других култура и поређењем уметничких дела различитих епоха; • Кроз задатке који се односе на европску и националну културну баштину ученике уводити у тимски рад и самостално коришћење стручне литературе, часописа и интернета; • Према могућностима, организовати посете музејима, галеријама или локалитетима како би се део програма реализовао пред оригиналним делима. • Након посета било би корисно давати различите задатке који би се тематски везивали за изложбе/поставке или организовати радионице у сарадњи са одговарајућим институцијама културе. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • презентације; • усмено излагање; • различите задатке (проблемски задаци, прикази изложби, критике, интервјуи...). **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Праисторијска уметност 3 часа • Стари век 15 часова • Средњи век 15 часова • Нови век 18 часова • Уметност код Срба у 18-ом веку 3 часа • Модерно доба 15 часова • Уметност двадесетог века 15 часова • Амбијенталне целине 3 часа • Народна уметност у Србији 2 часа • Музеји 2 часа • Наивна уметност у Србији 2 часа
Нови век	• Упознавање са достигнућима ренесансне и барокне уметности	- одреди просторне и временске оквире настанка и развоја уметности новог века - објасни значење хуманизма и ренесансе у контексту европске културе - објасни последице хуманизма и ренесансе на ликовну уметност - наведе центре ренесансне уметности у Европи и њихове карактеристике - наведе примере ренесансне уметности из архитектуре, скулптуре и сликарства - наведе примере барокне и рококо уметности кроз примере из архитектуре, скулптуре и сликарства	- Ренесанса и маниризам - Барок и рококо	
Уметност код Срба у 18-ом веку	• Усвајање знања о уметности код Срба у 18-ом веку	- препозна дела барокне уметности из архитектуре, скулптуре и сликарства код Срба - објасни карактер уметности 18. века код Срба	-Поствизантијска уметност у Србији - Уметност 18-ог века код Срба	
Модерно доба	• Разумевање друштвених и културних односа који су условили појаву уметничких праваца модерног доба	- објасни друштвено-економске основе које су довеле до промена у уметности 19-ог века - наведе опште одлике уметничких праваца 19-ог века, значајне уметнике и њихова дела у оквиру тих праваца - објасни значај и последице појаве импресионизма у уметности - објасни значај и последице реакције постимпресиониста на уметност 20-ог века - наведе дела и ауторе уметничких праваца из архитектуре, скулптуре и сликарства 19-ог века у Србији	- Уметност деветнаестог века (Неокласицизам, Романтизам, Реализам, Импресионизам) - Уметнички правци 19-ог века у Србији - Стара балканска архитектура	
Уметност двадесетог века	- Упознавање са правцима и поетикама двадесетог века	- објасни исходишта модерне уметности 20. века - објасни настанак и значење модерних праваца у уметности 20-ог века - објасни настанак и значење уметничких праваца после другог светског рата - наведе најистакнутија дела и ауторе уметничких праваца из архитектуре, скулптуре и сликарства 20-ог века у Србији - процени утицај европске уметности у Србији	- Исходишта модерне уметности - Сецесија - Фовизам - Експресионизам - Кубизам - Футуризам - Беспредметна уметност - Дадаизам - Надреализам - Уметност после Другог светског рата - Архитектура, скулптура и сликарство 20-ог века у Србији	
Амбијенталне	- Стицање свести о сопственом	- објасни појам и значај амбијенталне целине	- Појам, историјат, карактеристике	

целине	културном наслеђу	- набројa амбијенталне целине и најважнија уметничка дела тих целина - класификује амбијенталне целине у односу на историјско-уметничку вредност	амбијенталних целина - Амбијенталне целине у Европи - Београд као престоница, Нови Сад (тврђаве), Фрушка гора, Овчар и Каблар-клисура, Карловци, Сирогојно, Шарган, Опленац, Охрид, Котор, итд. - Историјско-уметнички значај амбијенталне целине	
Народна уметност у Србији	- Увиђање значаја о етно ресурсима у туристичке сврхе	- препознаје типове кућа као етногеографске целине - наведе најистакнутије примере цркава, брвнара и салаша у Србији - наведе примере културно-историјских добара у Србији и средини у којој живи - набројa врсте и типове народне примењене уметности	- Народно градитељство - Народна примењена уметност (грнчарство, ћилимарство, намештај итд.)	
Музеји	- Значај контакта са оригиналним делима и познавање локација најважнијих музеја	- наведе и објасни значај најважнијих музеја, галерија, спомен збирки и ризница у Европи - наведе и објасни значај најважнијих музеја, галерија, спомен збирки и ризница у Републици Србији и месту где живи	• Светски познати музеји • Народни музеј, Музеј Војводине, Шид - галерија Саве Шумановића, Пожаревац - М. Павловић Барили, Јагодина - Музеј наивне уметности итд.	
Наивна уметност у Србији	• Упознавање са делима и најистакнутијим ауторима наивне уметности	• објасни значај наивне уметности и наведе најистакнутије ствараоце	• Наивно сликарство Србије	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

—Историја Туристичка географија Српски језик и књижевност Музичка култура

1.1.1.2.1.1.1.2.5

Назив предмета:

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Годишњи фонд часова: **60 часова**

Разред: **четврти**

Циљеви предмета

- Развијање пословних и предузетничких знања, вештина и понашања;
- Развијање предузетничких вредности и способности да се препознају предузетничке могућности у локалној средини и делује у складу са тим;
- Развијање пословног и предузетничког начина мишљења;
- Развијање свести о сопственим знањима и способностима и даљој професионалној орјентацији;
- Оспособљавање за активно тражење посла (запошљавање и самозапошљавање);
- Оспособљавање за израду једноставног плана пословања мале фирме;
- Мултидисциплинарни приступ и оријентација на праксу;
- Развијање основе за континуирано учење;
- Развијање одговорног односа према очувању природних ресурса и еколошке равнотеже.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Предузетништво и предузетник	• Разумевање појма и значаја предузетништв; • Препознавање особености предузетника.	• наведе одговарајуће примере предузетништва из локалног окружења; • наведе карактеристике предузетника; • објасни значај мотивационих фактора у предузетништву; • доведе у однос појмове иновативност, предузимљивост и предузетништво; • препозна различите начине отпочињања посла у локалној заједници.	• Појам, развој и значај предузетништва; • Профил и карактеристике успешног предузетника; • Мотиви предузетника; • Технике и критеријуми за утврђивање предузетничких предиспозиција.	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања / обавезом ученика да у току наставе редовно формирају радну свеску **<u>Реализација наставе:</u>** Предмет се реализује кроз: • Вежбе (60 часова) • **<u>Методе рада</u>:** • Радионичарски (све интерактивне методе рада) • Мини предавања • Симулација • Студија случаја • Дискусија **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе (2 наставника) • **<u>Место реализације наставе</u>** Вежбе се реализују у кабинету / учионици **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • **<u>Предузетништво и предузетник:</u>** - Дати пример успешног предузетника и/или позвати на час госта – предузетника који би говорио ученицима о својим искуствима или посета успешном предузетнику; - Приликом навођења карактеристика предузетника осврнути се на предузетнике који се баве туризмом – туристичком супраструктуром; • **Развијање и процена пословних идеја, маркетинг план:**
Развијање и процена пословних идеја, маркетинг план	• Развијање способности за уочавање, формулисање и процену; пословних идеја • Упознавање ученика са елементима маркетинг плана; • Развијање смисла за тимски рад.	• примени креативне технике избора: селекције и вредновања пословних идеја; • препозна садржај и значај бизнис плана; • истражи међусобно деловање фактора који утичу на тржиште: цена, производ, место, промоција и личност; • прикупи и анализира информације о тржишту и развија индивидуалну маркетинг стратегију; • развије самопоуздање у спровођењу теренских испитивања; • самостално изради маркетинг плана у припреми бизнис плана; • презентује маркетинг план као део сопственог бизнис плана.	• Трагање за пословним идејама; • Процена пословних могућности за нови пословни подухват; • SWOT анализа; • Структура бизнис плана и маркетинг плана као његовог дела; • Елементи маркетинг микса (5П) – (производ/услуга, цена, канали дистрибуције, промоција, личност); • Рад на терену-истраживање тржишта; • Презентација маркетинг плана за одабрану бизнис идеју.	

Управљање и организација, правни оквир за оснивање и функционисање делатности	• Упознавање ученика са суштином основних менаџмент функција и вештина; • Упознавање ученика са специфичностима управљања производњом/услугама и људским ресурсима; • Упознавање ученика са значајем коришћења информационих технологија за савремено пословање; • Давање основних упутстава где доћи до неопходних информација.	• наведе особине успешног менаџера; • објасни основе менаџмента услуга/производње; • објасни на једноставном примеру појам и врсте трошкова, цену коштања и инвестиције; • израчуна праг рентабилности на једноставном примеру; • објасни значај производног плана и изради производни план за сопствену бизнис идеју у најједноставнијем облику (самостално или уз помоћ наставника); • увиђа значај планирања и одабира људских ресурса за потребе организације; • користи гантограм; • објасни значај информационих технологија за савремено пословање; • схвати важност непрекидног иновирања производа или услуга; • изабере најповољнију организациону и правну форму привредне активности; • изради и презентује организациони план за сопствену бизмис идеју; • самостално сачини или попуни основну пословну документацију.	• Менаџмент функције (планирање, организовање, вођење и контрола); • Појам и врсте трошкова, цена коштања; • Инвестиције; • Преломна тачка рентабилности; • Менаџмент производње - управљање производним процесом/услугом; • Управљање људским ресурсима; • Управљање временом; • Инжењеринг вредности; • Информационе технологије у пословању; • Правни аспект покретања бизниса.	- Користити олују идеја и вођене дискусије да се ученицима помогне у креативном смишљању бизнис идеја и одабиру најповољније. Препоручити ученицима да бизнис идеје траже у оквиру свог подручја рада али не инсистирати на томе. Ученици се дела на групе окупљене око једне пословне идеје у којима остају до краја. Групе ученика окупљене око једне пословне идеје врше истраживање тржишта по наставниковим упутствима. - Пожељно је организовати посету малим предузећима где ће се ученици информисати о начину деловања и опстанка тог предузећа на тржишту. • **Управљање и организација:** Препоручене садржаје по темама ученик савладава на једноставним примерима уз помоћ наставника - Давати упутстава ученицима где и како да дођу до неопходних информација. Користити сајтове за прикупљање информација (www.apr.gov.rs., www.sme.gov. rs. и други). - Основна пословна документација: CV, молба, жалба, извештај, записник... - Посета социјалним партнерима на локалном нивоу (општина, филијале Националне службе за запошљавање, Регионалне агенције за развој малих и средњих предузећа и сл.) • **Економија пословања, финасијски план** - Користити формулар за бизнис план Националне службе запошљавања. - Користити најједноставније табеле за израду биланса стања, биланса успеха и биланса новчаних токова. - Обрадити садржај на најједноставнијим примерима из праксе • **Ученички пројект-презентација пословног плана:** Позвати на јавни час успешног предузетника, представнике школе, локалне самоуправе и банака за процену реалности и иновативности бизнис плана. Према могућности наградити најбоље радове. У презентацији користити сва расположива средства за визуализацију а посебно презентацију у power point –у **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. активност ученика на часу 2. редовност и прегледност радне свеске 3. домаће задатке
Економија пословања, финасијски план	• Разумевање значаја биланса стања, биланса успеха и токова готовине као најважнијих финансијских извештаја у бизнис плану; • Препознавање профита/добити као основног мотива пословања; • Разумевање значаја ликвидности у пословању предузећа.	• састави биланс стања на најједноставнијем примеру; • састави биланс успеха и утврди пословни резултат на најједноставнијем примеру; • направи разлику између прихода и расхода с једне стране и прилива и одлива новца са друге стране на најједноставнијем примеру; • наведе могуће начине финансирања сопствене делатности; • се информише у одговарајућим институцијама о свим релевантним питањима од значаја за покретање бизниса; • идентификује начине за одржавање ликвидности у пословању предузећа; • састави финансијски план за сопствену бизнис идеју самостално или уз помоћ наставника; • презентује финансијски план за своју бизнис идеју.	• Биланс стања; • Биланс успеха; • Биланс токова готовине (cash flow); • Извори финансирања; • Институције и инфраструктура за подршку предузетништву; • Припрема и презентација финансијског плана.	

Ученички пројекат-презентација пословног плана	• Оспособити ученика да разуме и доведе у везу све делове бизнис плана; • Оспособљавање ученика у вештинам презентације бизнис плана	• самостално или уз помоћ наставника да повеже све урађене делове бизнис плана; • изради коначан (једноставан) бизнис план за сопствену бизнис идеју; • презентује бизнис план у оквиру јавног часа из предмета предузетништво	• Израда целовитог бизнис плана за сопствену бизнис идеју; • Презентација појединачних/групних бизнис планова и дискусија	4. тестове знања 5. израду практичних радова (маркетинг,организационо-производни и финансијски план) 6. израду коначне верзије бизнис плана и његову презентацију **Оквирни број часова по темама** ▪ Предузетништво и предузетник **6 часова вежби** ▪ Развијање и процена пословних идеја, маркетинг план **16 часова вежби** ▪ Управљање и организација **20 часова вежби** ▪ Економија пословања **10 часова вежби** ▪ Ученички пројекат – презентација пословног плана **8 часова вежби**

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

—Основи економије; Агенцијско и хотелијерско пословање; Смештај у сеоском туристичком домаћинству; Економика и организација туристичких предузећа.

ПРОФЕСИОНАЛНА ПРАКСА

1. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I					30	30
II					30	30
III					60	60

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Оспособљавање ученика за пружње информација о саобраћајним пословима туристичке агенције
- Оспособљавање ученика за организовање сопствених превозних послове туристичке агенције (излет, трансфер и туре)
- Оспособљавање ученика за припремање различитих типова уговора са саобраћајним предузећима
- Оспособљавање ученика за продају различитих врста карата
- Оспособљавање ученика за уговарање изнајмљивања саобраћајних средстава или дела саобраћајних средстава
- Оспособљавање ученика за пружање информација о локалној туристичкој понуди
- Оспособљавање ученика за промовисање локалне туристичке понуде
- Оспособљавање ученика за продају туристичког производа дестинације
- Оспособљавање ученика за састављање уговора у хотелијерском пословању
- Оспособљавање ученика за самостално резервисање хотелских услуга
- Оспособљавање ученика за прихват и смештај хотелских гостију
- Оспособљавање ученика за рад на мењачким пословима рецепцијске службе
- Оспособљавање ученика да решава жалбе и притужбе гостију
- Оспособљавање ученика за састављање статистичких података рецепцијске службе
- Оспособљавање ученикада врши хотелске послове у оквирима организације скупа
- Оспособљавање ученика да изради позивнице за скуп
- Оспособљавање ученика да обезбеди превоз за учеснике скупа

- Оспособљавање ученика да припреми и промовише скуп
- Оспособљавање ученика да организује слободно време учесника скупа
- Оспособљавање ученика да организује пратеће приредбе скупа

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: први

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	**Основе агенцијског пословања**	30

Разред: други

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	**Хотелијерско пословање**	30

Разред: трећи

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	**Организовање скупова и пратећих услуга**	60

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: **Основе агенцијског пословања**

Трајање модула: **30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за самосталан рад на организовању услуга превоза • Оспособљавање ученика за самосталан рад на пласирању локалних туристичких понуда	• пружа информације о саобраћајним пословима туристичке агенције • организује сопствене превозне послове туристичке агенције (излет, трансфер и туре) • припрема различите типове уговора са саобраћајним предузећима • продаје различите врста карата • уговара изнајмљивање саобраћајних средстава или дела саобраћајних средстава • пружа информације о локалној туристичкој понуди • промовише локалну туристичку понуду • продаје туристички производ дестинације	• Саобраћајни послови и њихова улога у пословању туристичке агенције • Сопствени превозни послови туристичке агенције • Уговори између туристичких агенција и саобраћајних предузећа - уговор о продаји карата - уговори о изнајмљивању (закупу превозних средстава) - уговор о чартеру • Врсте превозне документације • Туристичко место • Туристичка регија • Туристичка дестинација • Промоциони микс у туризму • Друштвене туристичке организације • Улога државе и њених органа у туризму • Обим и структура капацитета за смештај и исхрану у локалној средини и у Србији	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 30 часова, и то: 5 дана по 6 часова на основу годишњег плана рада школе. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе. **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • оцењивање је описно (задовољио/није задовољио) и не утиче на успех ученика • услов за упис у наредни разред је потврда о похађању и релизованој практичној настави.

Назив модула: **Хотелијерско пословање**

Трајање модула: **30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за рад на рецепцији хотела	• саставља уговор о затраженој и потврђеној резервацији, о алотману и фиксном закупу; • резервише хотелске услуге • поздрави госта • испрати госта до собе • покаже госту начине употребе опреме у соби • евидентира хотелске госте у пословне књиге и обрасце • врши мењачке послове • врши прослеђивање пошиљке за и у име госта • решава проблеме настале током боравка госта у хотелу • врши послове по налогу госта • изради статистичке извештаје	• Уговори у хотелијерском пословању • Резервације хотелских капацитета • Евиденција хотелских гостију у пословне књиге и обрасце • Мењачки послови рецепцијске службе • Рад са пошиљкама • Послови по налогу госта • Статистички извештаји рецепцијске службе	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 30 часова, и то: 5 дана по 6 часова на основу годишњег плана рада школе. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе. **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • оцењивање је описно (задовољио/није задовољио) и не утиче на успех ученика • услов за упис у наредни разред је потврда о похађању и релизованој практичној настави.

Назив модула: **Организовање скупова и пратећих услуга**

Трајање модула: **60 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика да учествују у организовању скупа	• врши хотелске послове везане за организовање скупа; • израђује позивнице за скуп; • сарађује са свим хотелским службама поводом организације скупа; • обезбеди превоз до хотела и назад за учеснике скупа и предаваче; • смести учеснике и предаваче скупа; • учествује у припреми скупа; • врши промоцију скупа; • организује слободно време за учеснике скупа, предаваче и пратиоце; • учествује у креирању пратећих приредби скупа.	• Хотелски послови везани за организовање скупова; • Позивнице за скуп; • Превоз учесника скупа; • Припремање скупа; • Промоција скупа; • Слободно време скупа; • Пратеће приредбе скупа.	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 60 часова, и то: 10 дана по 6 часова на основу годишњег плана рада школе. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе. **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • оцењивање је описно (задовољио/није задовољио) и не утиче на успех ученика • услов за упис у наредни разред је потврда о похађању и релизованој практичној настави. .

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА:

- Агенцијско и хотелијерско пословање;
- Основи туризма и угоститељства;
- Историја уметности;

- Туристичка географија;
- Рачунарство и информатика;
- Страни језик.

Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

Годишњи фонд часова: **33**

Разред: **први**

Циљеви предмета:
- Стицање знања, развијање вештина, усвајање вредности и формирање ставова који су претпоставка за успешан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву;
- Оснаживање ученика за поштовање, одбрану и афирмацију вредности демократског друштва;
- Јачање друштвене кохезије, уважавање различитости и подршка сузбијању сваког облика дискриминације и насиља.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ЈА, МИ И ДРУГИ	• Подстицање ученика на међусобно упознавање • Подстицање ученика да сагледају међусобне сличности и разлике и уваже их • Развој негативног става према било ком облику дискриминације	• Анализира своје особине и да их представи другима • Препозна, анализира сличности и разлике унутар групе • Прихвати друге ученике и уважи њихову различитост • Препозна предрасуде, стереотипе, дискриминацију, нетолеранцију по различитим основама • Сагледа могуће последице нетолеранције, дискриминације, стереотипа, предрасуда и начине	• Лични идентитет • Откривање и уважавање разлика • Групна припадност • Стреотипи и предрасуде • Толеранција и дискриминација	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава **Подела одељења на групе** • Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Активности на првим часовима треба тако организовати да се обезбеди међусобно упознавање ученика, упознавање ученика са циљевима и наставним садржајима предмета, али и тако да наставник добије почетни увид у то са каквим знањима, ставовима и вештинама из области грађанског васпитања група располаже с обзиром да нису сви ученици у основној школи похађали наставу грађанског васпитања у истој мери. • Реализација програма треба да се одвија у складу са
КОМУНИКАЦИЈА У ГРУПИ	• Оспособљавање ученика за комуникацију у групи	• Искаже,образложи и брани мишљење аргументима • Активно слуша • Дебатује и дискутује на неугрожавајући начин, уважавајући мишљење других • Објасни разлику између дијалога и дебате • Објасни разлоге и начине настанка гласина у свакодневној комуникацији и објасни последице које изазивају гласине	• Самопоуздано реаговање • Гласине • Неслушање,активно слушање • Неоптужујуће поруке • Изражавање мишљења • Вођење дебате и дијалога	

ОДНОСИ У ГРУПИ/ ЗАЈЕДНИЦИ	• Оспособљавање ученика за рад у групи/тиму и међусобну сарадњу • Подстицање ученика да сукобе решавају на конструктиван начин и избегавају сукобе • Оспособљавање ученика да препознају примере насиље у својој средини и преузму одговорност за сопствено понашање у таквој ситуацији	• Ради у групи/тиму • Препозна предности групног/тимског рада • Учествује у доношењу групних одлука • Разликује могуће облике учешћа младих у друштвеном животу • Објасни потребу и важност партиципације младих у друштвеном животу • Објасни степене и облике учешћа младих у друштвеном животу • Објасни разлоге,ток и последице сукоба • Објасни ефекте конфликта на ток комуникације • Уочи факторе који одређују понашање у ситуацијама конфликта • Анализира сукоб из различитих улова, (препознаје потребе и страхове актера сукоба) и налаи конструктивна решења прихватљива за обе стране у сукобу. • Образложи предности конструктивног начине решавања сукоба • Објасни значај посредовања у сукобу • Препозна и објасни врсте насиља • Идентификује и анализира узроке насиља у својој средини, међу вршњацима, школи • Идентификује и анализира могуће начине реаговања појединца у ситуацијама вршњачког насиља , из позиције жртве и посматрача • Прихвати одговорност за сопствено понашање	• Сарадња • Групни рад • Групно одлучивање • Учешће младих: "Лествица партиципације" • Радити заједно • Динамика и исходи сукоба • Стилови поступања у конфликтима • Сагледавање проблема из различитих углова • Налажење решења • Постизање договора • Извини • Посредовање • Насиље у околини • Вршњачко насиље • Насиље у школи. • Постизање мира	принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. • Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. • Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. • Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. • У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. • Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет • За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Ја, ми и други **(7 часова)** • Комуникација у групи **(9 часова)** • Односи у групи/заједници **(17 часова)**

Назив предмета:	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Годишњи фонд часова:	**32**
Разред:	**други**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ	• Упознавање ученика са врстама права и природом (универзалност, целовитост, недељивост) • Упознавање ученика са начинима и механизмима заштите права • Сагледавање значаја личног ангажовања у заштити сопствених права и права других људи	• Објасни значење и смисао људских права • Разликује врсте људских права (лична, политичка, социјалноекономска, културна, здравствена права) • Анализира и објашњава однос права и одговорности • Објасни целовитост и узајамну повезаност људских права • Објасни универзалност и развојност људских права • Објашњава потребу посебне заштите права детета • Проналази примере и показатеље остваривања и кршења људских праваа • Процени положај појединца и друштвених група са аспекта људских права • Објасни механизме и начине за заштиту људских права • Анализира и тумачи основна међународна и домаћа документа из области људских права • Објасни улогу најзначајнијих институција и процедуре заштите људских права • Објасни улогу појединца и група у заштити људских права	• Потребе и права • Права и правила • Права и закони • Међународна документа о заштити права • Права и вредности • Врсте права • Односи међу правима • *Сукоб права* • Дечја и људска права • Конвенције и заступљеност права у штампи • Одговорност одраслих • Одговорност деце • Кршење права детета • Заштита права детета	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава **Подела одељења на групе** • Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. • Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. • Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. • Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. • У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. • Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет • За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1.праћење остварености исхода **Оквирни број часова по темама** • Права и одговорности **(16 часова)** • Планирање и извођење акције **(16 часова)**
ПЛАНИРАЊЕ И ИЗВОЂЕЊЕ АКЦИЈЕ	• Подстицање ученика на активну партципацију у животу школе • Развијање вештина планирања акција	• Идентификује проблеме у својој локалној заједници/ школи • Анализира изабране проблеме, изучава их • Предлаже активности и дискутује о њима са осталим члановима тима • Сарађује са члановима тима и учествује у доношењу одлука • Формулише циљеве и кораке акције • Иницира активности ,прати их и оцењује их • Представи путем јавне презентацију нацрт акције и резултате акције	• Избор проблема • Идентификација могућих решења • Припрема нацрта акције • Реализација акције (ван редовних часова и учионице) • Анализа реализоване акције • Представљање резултата акције	

Назив предмета: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

Годишњи фонд часова: **31**

Разред: **трећи**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ДЕМОКРАТИЈА И ПОЛИТИКА	• Разумевање појмова демократија,политика, власт, грађански живот • Упознавање са механизмима функционисања демократије и институцијама демократије • Сагледавање значаја и начина контроле и ограничења власти у демократији	• Објасни појмове демократија, политика, власт, грађански живот • Наведе разлике између демократског и недемократског начина одлучивања • Објасни разлике између непосредне и посредне демократије • Анализира различите начине ограничавања власти • Разликује надлежности законодавне,извршне и судске власти	• Демократија, политика и власт • Функционисања институције демократије • Механизми и начини контроле и ограничења власти у демократском поретку	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава **Подела одељења на групе** • Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. • Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. • Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. • Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. • У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. • Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет • За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1.**праћење остварености исхода** **Оквирни број часова по темама** • Демократија и политика **(5 часова)**
ГРАЂАНИН И ДРУШТВО	• Сагледавање улоге грађанина/грађанке у демократском друштву • Упознање се са радом локалне самоуправе • Сагледавање улоге и карактеристика цивилног друштва у демократији • Сагледавање значаја и начина учествовања грађанина/грађанке у политици	• Разуме политичко одређење појма грађанин/грађанка • Разуме значај поштовања закона у демократској држави • Објасни улогу локалне самоуправе и послове којима се она бави • Објасни карактеристике и улогу цивилног друштва • Наведе могућности утицаја грађана на власт, правни и политичи систем (различите форме грађанског удруживања, различите форме грађанских иницијатива и акција) • Идентификује и анализира факторе који ометају/ подстичу демократски развој друштва	• Однос државе и грађанског друштва • Појам грађанина • Значај и начин учествовања грађанина у политици • Улога грађана у остваривању права	
ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА И ПРАВО НА ГРАЂАНСКУ ИНИЦИЈАТИВУ	• Упознавање ученика са суштином грађанских права и правом на грађанску иницијативу • Сагледавање улоге грађана у остваривању људских права у демократском друштву • Сагледавање неопходности и начина активног учешћа грађана у демократском друштву	• Објасни појам људских права • Наведе врсте људских права и објасни њихов садржај • Анализира предствљање људских права у актуелним медијима • Објасни улогу појединца у заштити и оствариању људских права • Објасни појам грађанске иницијативе • Наведе надлежности општине и послове којима се она бави • Разликује формалну од нефомалне иницијативе • Наведе форму и садржај формалног предлога грађанске иницијативе	• Право на грађанску иницијативу • Партиципација грађана у процесу доношења одлука и право на самоорганизовање грађана • Улога невладиних организација	

		• Наведе структуру, функционисање, правила и процедуре рада Скупштине • Изведе симулацију заседања Скупштине поштујући све процедуре у процесу доношења одлука на предлог грађана • Објасни појам, карактеристике, улогу и врсте удруживања грађана • Идентификује и анализира активности и акције удружења грађана у својој локалној заједници.		• Грађанин и друштво **(9 часова)** • Грађанска и политичка права и право на грађанску иницијативу **(9 часова)** • Планирање конкретне акције **(8 часова)**
ПЛАНИРАЊЕ КОНКРЕТНЕ АКЦИЈЕ	• Подстицање и оспособљавање ученика за планирање заједничких акција и пројеката у локалној заједници	• Идентификује проблеме у својој локалној заједници • Анализира изабране проблеме, изучава их • Предлаже активности и дискутује о њима са осталим члановима тима • Сарађује са члановима тима и учествује у доношењу одлука • Формулише циљеве и кораке акције • Иницира активности ,прати их и оцењује • Представи путем јавне презентацију нацрт акције и резултате акције	• Избор проблема • Идентификација могућих решења • Припрема нацрта акције • Реализација акције (ван редовних часова и учионице) • Анализа реализоване акције • Представљање резултата акције	

Назив предмета: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

Годишњи фонд часова: **30**

Разред: **четврти**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СВЕТ ИНФОРМАЦИЈА	• Упознавање са могућностима које *Закон о слободном приступу информацијама* пружа у остваривању људских права и слобода • Оспособљавање ученика да самостално траже и долазе до информација од јавног значаја • Разумевање улоге и значаја медија у савременом друштву • Развијање критичког	• Објасни значај постојања права на слободан приступ информацијама • Објасни појам јавне информације и идентификује информације које су од јавног значаја и које грађанин може да добије по Закону • Наведе основне одредбе *Закон о слободном приступу информацијама* и објасни улогу повереника • Наведе процедуру подношења захтева за приступ информацијама од јавног зачаја • Попуни образац и тражи информацију од јавног значаја • Анализира информације које добија преко различитих медија • Тражи, пронађе и даје информацију • Открива примере манипулације у медијима • Објасни значај објективности и веродостојности информација	• Извори информација • Појам јавне информације • Приступ информацијама-основна правила и ограничења • Ззаштита права на информисање-улога повереника • Процедура подношења захтева за приступ информацијама • Медији као извор информација-питање веродостојности • Разумевање и тумачење медијских порука • Механизми медијске манипулације • Утицај тачке гледишта на објективност информација • Селекција информација: објективност као одговорност	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава **Подела одељења на групе** • Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. • Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација

	односа према медијима и и информација добијених преко различитих медија			унутар групе. • Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. • Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. • У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. • Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет • За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. праћење остварености исхода **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Свет информација **(15 часова)** • Свет професионалног образовања и рада **(15 часова)**
СВЕТ ПРОФЕСИОНАЛНОГ ОБРАЗОВАЊА И РАДА	• Разуме важност дефинисања професионалних циљева и планирање каријере • Развијање вештине тражења информација значајних за професионално образовање и укључивање у свет рада • Оснаживање ученика да постављају циљеве личног развоја и планирају свој професионални развој	• Разуме значај поштовања социјално-економских права • Поставља циљеве личног развоја и планира свој развој • Анализира сопствене способности особине и вештине значајне за даљи професионални развој • Активно тражи информације значајне за даљи професионални развој • Напише личну радну биографију • Представи своје личне карактеристике приликом разговора са послодавцем	Планирање каријере и улазак у свет рада Самопроцена и вештина представљања личних карактеристика од значаја за даље професионално образовање и рад Разговор са послодавцем Тражење информација значајних за професионално образовање и тражење посла	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА, ОДНОСНО МОДУЛИМА

– Српски језик и књижевност Историја Социологија са правима грађана

Б: ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

2. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
II	64					64

3. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

– Стицање знања о основним принципима савремене заштите здравља, превентивним активностима које су најефикасније у заштити здравља становништва;
– Стицање знања о хигијенским принципима на основу којих ученици формирају позитиван став са циљем да се усвоји и увек примењује здраво понашање - здрав стил живљења, као основа за очување здравља;
– Стицање знања и усвајање вештина о указивању неодложне помоћи животно угроженим лицима у непредвиђеним задесним ситуацијама.

4. **НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА**

Разред: први

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Лична хигијена и хигијена физичке културе	18
2.	Ментална хигијена	8
3.	Хигијена исхране	9
4.	Комунална хигијена	7
5.	Хигијена рада	7
6.	Основе прве помоћи	15

5. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: **Лична хигијена и хигијена физичке културе**

Трајање модула: **18 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Усвајање одговорности и доследности према личном здрављу и здрављу других; • Стицање знања о значају који лична хигијена има за очување и унапређење здравља; • Стицање знања о болестима које се преносе полним контактом; • Стицање знања о примени контрацептивних средстава; • Стицање знања о утицају атмосферских фактора, воде и физичке активности на очување и унапређење здравља.	• наведе дефиницију здравља СЗО; • објасни појам душевног и телесног здравља; • наведе факторе који утичу на здравље; • објасни значај редовног лекарског прегледа; • одржава личну хигијену; • одабере здравствено исправна средства за одржавање личне хигијене; • одабере и употреби одговарајућу заштиту од болести које се преносе полним контактом; • одабере и употреби одговарајуће контрацептивно средство; • одабере адекватну одећу и обућу; • користи благодети воде, ваздуха и сунчевог зрачења у циљу унапређења здравља; • примени мере којима се штити од неповољног дејства сунчевог зрачења; • усвоји и планира дневне физичке активности као део здравог стила живота.	• Дефиниција здравља, концепт здравља; • Значај и принципи одржавања хигијене коже, слузокоже и аднекса; • Хигијенски захтеви средстава за одржавање личне хигијене; • Болести који настају услед неправилног одржавања личне хигијене; • Анатомија и физиологија полних органа; • Полно преносиве болести; • Сида; • Здравствени аспекти контрацепције и примене контрацептивних средстава; • Хигијенски и здравствени значај одеће и обуће; • Улога сунчевог зрачења, воде, ваздуха и физичке активности у очувању и унапређењу здравља; • Физичка активност као мера превенције обољења у различитим животним добима.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (18 часова)** **Место реализације наставе** • учионица **Препоруке за реализацију наставе** • активна настава; • демонстрација; • рад у групама. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула: **Ментална хигијена**

Трајање модула: **8 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о значају очувања менталног здравља и упознавање са факторима који могу да наруше ментално здравље; • Стицање знања о ризичном понашању деце и адолесцената; • Стицање знања о болестима зависности и њиховој превенцији.	• примени мере којима се прилагођава утицајима средине и делује као стабилна и зрела личност; • примени мере којима се одупире факторима који нарушавају ментално здравље; • примени мере које подижу ниво психичке кондиције; • усвоји здрав стил живота, што значи да не постане зависан од никотина, алкохола и опојних дрога.	• Ментално здравље, однос телесног и менталног здравља, фактори који утичу на ментално здравље; • Специфичности менталног здравља код деце и омладине; • Стрес; • Болести зависности: пушење, наркоманија и алкохолизам; • Превенција болести зависности: пушење, наркоманија и алкохолизам.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (8 часова)** **Место реализације наставе** • учионица **Препоруке за реализацију наставе** • активна настава; • демонстрација; • групни рад. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула: **Хигијена исхране**

Трајање модула: **9 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о правилној исхрани; • Стицање знања о последицама неправилне исхране.	• објасни улогу хранљивих материја у организму; • објасни принципе правилне исхране; • примени пирамиду исхране; • наведе последице неправилне исхране.	• Физиологија исхране; • Принципи правилне исхране и пирамида исхране; • Поремећаји понашања у исхрани; • Болести проузроковане неправилном исхраном.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (9 часова)** **Место реализације наставе** • Учионица **Препоруке за реализацију наставе** • активна настава; • демонстрација; • групни рад. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула: **Комунална хигијена**

Трајање модула: **7 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о позитивним и негативним утицајима спољне средине на здравље; • Стицање знања о значају воде за пиће, земљишта, атмосфере, аерозагађења и отпадних материја; • Стицање знања о зрачењима у животној средини.	• наведе како влага, атмосферски притисак, кретање ваздуха и температура утичу на здравље; • наведе како аерозагађење доводи до настанка болести; • опише значај хигијенски исправне воде за пиће и болести које се повезују са загађењем воде; • наведе методе пречишћавања воде; • наведе методе хигијенског уклањања отпадних материја; • одлаже материјал за рециклажу у зависности од порекла.	• Састав атмосфере и аерозагађење; • Хигијенски, епидемиолошки, еколошки и здравствени значај воде за пиће; • Састав земљишта, кружење материје и мере заштите земљишта од загађења; • Зрачења у животној средини; • Хигијенски захтеви одлагања отпадних материја и вода; • Рециклажа и њен значај за одрживи развој.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (7 часова)** **Место реализације наставе** • Учионица **Препоруке за реализацију наставе** • активна настава; • демонстрација; • групни рад. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула: **Хигијена рада**

Трајање модула: **7 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о дејству штетних нокси и других фактора у радној средини који доводе до нарушавања здравља; • Стицање знања о превенцији професионалних обољења и трауматизма.	• наведе факторе и штетне ноксе које утичу на здравље у радној средини; • објасни последице деловања штетних фактора у радној средини; • опише значај умора, замора и премора код појединих врста рада; • примени хигијенске методе за обнављање радне способности; • примени превентивне мере у циљу очувања здравља и спречавања професионалних болести и професионалног трауматизма.	• Утицај радне средине и процеса рада на здравље; • Подела и значај штетних нокси радне средине; • Појава умора, замора и премора код појединих врста послова и хигијенске методе за обнављање радне способности; • Хигијенски захтеви рада за омладину, жене, инвалиде и стара лица; • Санитарно-хигијенски надзор услова у радној средини; • Санитарно-хигијенски надзор запослених; • Превенција професионалних обољења и професионалног трауматизма.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (7 часова)** **Место реализације наставе** • Учионица **Препоруке за реализацију наставе** • активна настава; • демонстрација; • групни рад. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула: **Основе прве помоћи**

Трајање модула: **16 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Усвајање вештина за пружање помоћи лицима у бесвесном стању; • Стицање знања о кардиопулмоналној реанимацији и усвајање вештина у техници оживљавања; • Усвајање вештина за практично пружање прве помоћи код крварења , рана и повреда зглобно-коштаног система; • Стицање знања о повредама изазваним физичким, хемијским и биолошким факторима.	• дефинише прву помоћ и разуме њен значај; • утврди стање свести, утврди постојање дисања, утврди постојање срчаног рада; • препозна различите нивое поремећаја свести и збрине п/о на одговарајући начин (сомноленција, сопор, кома); • постави п/о у бочни релаксирајући положај; • препозна престанак дисања и рада срца; • изводи кардиопулмоналну реанимацију; • заустави крварење различитим методама; • правилно збрине рану; • препозна знаке повреда зглобова и костију; • изврши имобилизацију појединих телесних сегмената; • препозна различите термичке повреде и на одговарајући начин збрине различите термичке повреде; • пружи адекватну прву помоћ код повреда електрицитетом; • препозна хемијска оштећења организма и збрине их на адекватан начин;	• Појам, циљеви, задаци и значај прве помоћи; • Појам, узроци и класификација поремећаја свести; • Појам и циљеви кардиопулмоналне реанимације; • Крварења - врсте и последице и методе привремене хемостазе; • Ране и поступак са ранама; • Имобилизација - појам, циљеви, правила имобилизације и средства за имобилизацију; • Повреде изазване дејством високе температуре на организам: топлотни удар, сунчаница, опекотине; • Повреде електрицитетом: повреде електричном струјом и удар грома; • Хемијске опекотине; • Тровање алкохолом, лековима и психоактивним супстанцама; • Биолошке повреде: ујед змија и других животиња, убоди инсеката (пчела, оса, стршљен, шкорпион, паук, крпељ);	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (15 часова)** **Место реализације наставе** • кабинет • учионица **Препоруке за реализацију наставе** • значај благовремено пружене прве помоћи илустровати са што више примера; • приказати ученицима филм са овом тематиком; • организовати рад у паровима или групи; • активна настава; • демонстрација; • групни рад. **Оцењивање**

	• пружи прву помоћ код биолошких повреда.	• Алергијске реакције.	Вредновање остварености исхода вршити кроз: • усмено излагање; • тестове знања; • активност на часу; • праћење рада; • самостални рад; • праћење остварености исхода.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА, ОДНОСНО МОДУЛИМА

– Биологија; Хемија; Физика.

Назив предмета:

ГЕОГРАФИЈА КУЛТУРЕ

Годишњи фонд часова: **62 часа**

Разред: **Трећи**

Циљ предмета:
- Развијање осећања припадности својој нацији као делу интегралног света, изградња и неговање националног и културног идентитета;
- Упознавање ученика са међузависношћу културног простора и савремених туристичких кретања;
- Упознавање ученика са областима проучавања географије културе;
- Стицање нових знања и објашњења о језицима и религијама, њиховом географском распрострањењу и религијским садржајима у туризму;
- Стицање актуелних знања о миграцијама становништва на глобалном и локалном нивоу;
- Проширивање знања о насељима и факторима њиховог развоја;
- Разумевање вредности културног наслеђа и значај повезаности са другим културама и традицијама.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Простори културе	• Упознавање ученика са карактеристикама географије културе и културног простора • Упознавање ученика са облашћу проучавања географије културе • Упознавање са појмом културни регион • Сазнања о културним регионима у свету	• дефинише карактеристике и област проучавања географије културе и културног простора • опише културни простор места у којем живи • дефинише појам културни регион • наброји културне регионе у свету	• Појам културе и културног простора • Дефинисати културни околиш	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Место реализације наставе** Теоријска настава се реализује у учионици **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина
Расе и нације	• Стицање знања о расној и националној структури становништва света • Стицање знања о карактеристикама раса и народа и утицајима средине на њихов настанак • Упознавање са географским распрострањењем раса и нација у свету	• разликује врсте раса • наведе групе народа • разликује групе народа у Европи • објасни порекло, врста, раса и група народа • познаје етносоцијалне специфичности појединих нација • направи презентацију о етно-социјалним специфичностима средине у којој живи	• Географски распоред раса • Најбројнији народи света • Народи Европе • Обележја националних кухиња	
Језици света	• Упознавање ученика са индоевропском и неиндоевропском групом језика	• наброји језичке групе света • идентификује географско распрострањење језика	• Језичке групе света • Језичке групе Европе(словенски,романски,германски и остали) • Најраспротрањенији језици света	**Оквирни број часова по темама** Простори културе - **4 часа** Расе и нације **12 часова** Језици света - **6 часова** Религије света **10 часова** Миграције становништва света - **8 часова**

Религије света	• Упознавање ученика са карактеристикама и географском распрострањеношћу религија • Актуелна сазнања о односу географије, религије и туризма	• објасни просторно ширење и распрострањеност светских религија • наведе распрострањеност регионалних религија • опише распрострањеност религија у Србији • објасни феномен ходочашћа и религијског туризма	• Настанак и развој религија • Хришћанство,Ислам , Будизам и остале религије • Религијска структура становништва Србије • Религиозни туризам	Државе и политика - **6 часова** Село и град - **6 часова** Цивилизације - **4 часа** Културни пејзажи - **6 часова**
Миграције становништва света	• Упознавање ученика са савременим кретањима становништва у свету	• дефинише феномен миграција становништва • разликује врсте миграција • разликује легалне и нелегалне миграције • познаје савремена миграциона кретања у Европи, посебно на Балкану • презентује савремена миграциона кретања у средини у којој живи	• Појам и врсте миграција • Туристичке миграције • Савремена миграциона кретања на Балкану	
Државе и политика	• Упознавање ученика са географским карактеристикама држава	• наведе географске елементе државе • познаје врсте држава према географским елементима • опише процес европских интеграција	• Појам и елементи државе • Европске интеграције	
Село и град	• Сазнања о типовима насеља и њиховим карактеристикама • Упознавање ученика са настанком и развојем насеља у разним периодима историје • Упознавање ученика са културно географским карактеристикама насеља • Нова сазнања о условима за развој туризма у сеоским и градским насељима	• разликује појам села и града • разликује типове сеоских и градских насеља • објасни процес урбанизације	• Сеоска насеља • Градска насеља • Процес урбанизације	
Цивилизације	• Упознавање ученика са савременим цивилизацијским зонама	• наведе врсте савремених цивилизација • познаје распрострањеност савремених цивилизација	• Врсте и распоред савремених цивилизација	
Културни пејзажи	• Упознавање ученика са појмом културни пејзаж • Сазнања о типовима културних пејзажа и променама културних пејзажа • Упознавање са значајем културних пејзажа за туризам	• дефинише културни пејзаж • издвоји типове културних пејзажа • успостави корелацију културни пејзажи – туризам	• Дефиниција и карактеристике културних пејзажа • Типови културних пејзажа • Промене културних пејзажа • Културни пејзажи и туризам	

КОРЕЛАЦИЈА СА ОСТАЛИМ ПРЕДМЕТИМА

– Агенцијско и хотелијерско пословање Пословна кореспонденција Основи економије Географија Историја Историја уметности Маркетинг у туризму

Назив предмета:

ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ

Годишњи фонд часова: **64 или 62 часа**

Разред: **Други или трећи**

Циљеви предмета
- Развој способности за примена рачунарства и информатике у угоститељству и туризму;
- Подстицање осамостаљивања ученика у коришћењу рачунарског система у будућем раду и даљем школовању.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Табеларни прорачун	• Унапређење знања и вештина ученика у раду са програмом за табеларне прорачуне • Примена програма за табеларне прорачуне у струци ученика	• разликује апсолутно и релатино адресирање • користи напредне функције за табеларне прорачуне • креира норматив • креира табеле за требовања • креира табеле за вођење залиха • креира табеле за калкулације оброка	• Апсолутно и релативно адресирање • Напредне функције (IF, SUMIF, COUNTIF, LOOKUP…) • Табеле за дневна, недељна и месечна требовања • Табеле за вођење залиха и праћење квантитета и квалитета намирница • Табеле за калкулације посластица, дневних менија, за чајанку и за свечани мени	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • вежбе **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе. Ако школа није у могућности да обезбеди довољан број комплета, предвидети рад у групама тако да највише два ученика раде заједно
Обрада цртежа на рачунару	• Упознавање ученика са обрадом цртежа на рачунару • Примена наученог у конкретној струци ученика	• лоцира основне опције програма за обраду цртежа • црта основне графичке објекте • трансформише графичке објекте • користи текст у графичком окружењу • креира једноставне и сложене менија користећи програм за обраду цртежа (кувар, конобар) • креира дневне и свечане менија користећи програм за обраду цртежа (кувар, конобар) • креира стандардне и дневне јеловнике користећи програм за обраду цртежа (кувар, конобар) • креира карту топлих посластица користећи програм за обраду цртежа (посластичар) • креира карту хладних посластица користећи програм за обраду цртежа (посластичар) • креира карту чајева користећи програм за обраду цртежа (посластичар) • користи опције за штампу • шаље цртеж помоћу електронске поште	• Припрема и пројектовање цртежа • Цртање, измена и брисање основних графичких објеката • Трансформација графичких објеката • Манипулација графичким објекатима, глобални преглед цртежа • Текст у графичком окружењу • Креирање једноставних и сложених менија помоћу програма за обраду цртежа (кувар, конобар) • Креирање дневних и свечаних менија помоћу програм за обраду цртежа (кувар, конобар) • Креирање стандардних и дневних јеловника помоћу програма за обраду цртежа (кувар, конобар) • Креирање цртежа распореда столова и крупног инвентара у ресторану (конобар) • Креирање карти хладних и топлих посластица помоћу програма за обраду цртежа (посластичар) • Креирање карти чајева помоћу програм за обраду цртежа (посластичар) • Штампа цртежа и слање помоћу електронске поште	**Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у кабинету за информатику **Препоруке за реализацију наставе** • **Табеларни прорачуни:** Користити неки од софтвера за табеларне прорачуне, на пример *Microsoft Office Excel*. Препоручује се задавање конкретних задатака и редовно праћење индивидуалног напредовања ученика. На почетку обновити формуле и функције (SUM, MAX, MIN и AVERAGE). • **Обрада цртежа на рачунару:** Користити неки од софтвера за обраду цртежа, на пример *CorelDraw*. Препоручује се задавање конкретних задатака и редовно праћење индивидуалног напредовања ученика. • **Обрада видео и аудио записа:** Користити неки од софтвера за обраду видео записа, на пример *Windows Movie Maker* и *VirtualDub*. Препоручује се задавање конкретних задатака и

Обрада видео и аудио записа	• Упознавање ученика са обрадом видео и аудио записа на рачунару • Примена наученог у конкретној струци ученика	• обавља пренос видео записа са дигиталног камкордера на рачунар • сними аудио запис • наведе типове формата видео записа на рачунару • наведе типове формата аудио записа на рачунару • лоцира основне опције програма за обраду видео записа • едитује видео секвенце • додаје наслов, прелазе и ефекте	• Употреба дигиталног камкордера и пренос видео записа са дигиталног камкордера на рачунар • формати видео и аудио записа на рачунару • обраду видео записа • Додавање наслова, прелаза и ефеката	редовно праћење индивидуалног напредовања ученика. Користити, креирати и обрађивати видео записе који су у вези конкретне струке ученика
Обрада дигиталне фотографије на рачунару	• Упознавање ученика са обрадом дигиталне фотографије на рачунару • Примена наученог у конкретној струци ученика	• користи основне опције дигиталног фотоапарата • обавља пренос фотографија са дигиталног фотоапарата на рачунар • наведе типове формата записа слика на рачунару • лоцира основне опције програма за обраду слика • скенира користећи програм за обраду слика • користи алате за селекцију делова слике • користи алате за опсецање делова слике • манипулише деловима слике • промени величину слике и подлоге • побољша квалитет контраста и осветљења делова слике • црта основне графичке објекте • користи опције за рад са текстом • користи опције за филтере • користи опције за рад са слојевима • обавља конверзију боја • одабере одговарајући формат за снимање слике • штампа слику	• Пренос фотографија са дигиталног фотоапарата на рачунар • Програма за обраду слика • селекцију делова слике • Опсецање и манипулација деловима слике • Величину слике и подлоге, квалитет контраста и осветљења делова слике • Основне графички објекти • Рад са текстом, филтери, слојеви • Конверзију боја и формати за снимање слике, штампање слике	• **Обрада дигиталне фотографије на рачунару:** Користити неки од софтвера за обраду слика, на пример *Adobe Photoshop*. Користити и креирати слике које су у вези конкретне струке ученика. Повезати ову наставну тему са темом обрада цртежа на рачунару. Ученици могу да креирају рекламни материјал за објекат (хотел, ресторан...) у којем обављају практичну наставу • **Презентације:** Користити неки од софтвера за обраду видео записа, на пример *Microsoft Office PowerPoint*. Користити и креирати презентације које су у вези конкретне струке ученика на пример: Презентације процеса припреме намирница и јела или посластица по фазама **1**. припремање намурница; **2**. припремање јела или посластица; **3**. чување јела или посластице до сервирања и **4**. сервирање јела или посластице. На пример, ученик креира презентацију неких фаза. Потребне мултимедијалне садржаје припремити раније. Презентацију снимити на CD или DVD. • **Интернет презентације :** Користити неки од софтвера за креирање Интернет презентација на пример *Adobe Dreamweaver* ..Користити и креирати Интернет презентације које су у вези конкретне струке ученика.
Презентације	• Унапређење знања и вештина ученика у коришћењу програма за креирање презентација • Примена наученог у конкретној струци ученика	• додаје мултимедијалне садржаје у презентацију • примењује ефекте анимације над објектима презентације • примењује ефекте транзиције слајдова • управља начином приказа презентације • креира мултимедијалну презентацију неких фаза процеса рада у конкретној струци ученика • именује формате у којима може бити сачувана презентација	• Додавање мултимедијалних садржаја у презентацију (слика, звука, музике, видео записа...) • Динамички ефекти прелаза између слајдова (Slide Tranzition) • Ефекти анимације над објектима презентације (Custom Animation) • Контрола тока приказа презентације • Припрема презентације за приказивање (Package for CD…) • Презентација процеса припреме намирница и јела по фазама (кувар) • Презентације процеса припреме намирница и посластица по фазама (посластичар) • Презентације процеса постављања столова по фазама (конобар)	

Интернет презентације	• Унапређење знања и вештина ученика у коришћењу Интернет технологија • Упознавање ученика са програм за креирање Интернет презентација	• опише врсте Интернет презентација • користи разне изворе и садржаје у креирању Интернет презентација • користи wizard при креирњу Интернет презентација • користи табеле при креирњу Интернет презентација • форматира текст у Интернет презентацији • дода графику у Интернет презентацију • прегледа презентацију у Интернет читачу	• Врсте Интернет презентација • Извори и садржаји у креирању Интернет презентација • Коришћење wizard-а при креирњу Интернет презентација • Коришћење табеле при креирању Интернет презентација • Рад са текстом у Интернет презентацији • Унос графичких објеката у у Интернет презентацију • Преглед презентације у Интернет читачу	**Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: - праћење остварености исхода - тестове знања - тестове практичних вештина **Оквирни број часова по темама** Табеларни прорачуни **11 часова** Обрада цртежа на рачунару **12 часова.** Обрада видео и аудио записа **9 часова.** Обрада дигиталне фотографије на рачунару **12 часова.** Презентације**12 часова.** Интернет презентације **8 часова.** Уколико је фонд часова 62, наставник смањује број часова у темама према сопственој процени.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМ

—Математика; Рачунарство и информатика; Маркетинг у туризму; Предузетништво.

Назив предмета:

ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ СВЕТА

Годишњи фонд часова: **60 часова**

Разред: **Четврти**

Циљеви предмета:
—Стицање знања о туристичко - географском простору и кретању у њему
—Стицање знања о туристичким дестинацијама у свету, њиховој атрактивности и простирању
—Упознавање са карактеристикама најпознатијих туристичких вредности појединих туристичких региона
—Развијање свести о значају укључивања туристичких вредности у туристичку понуду
—Разумевање међузависности туризма и географске средине
—Оспособљавање ученика да примењују географско знање и вештине у даљем образовном и професионалном развоју

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Валоризација туристичких регија у туризму	• Примена стечених знања и стицање нових знања из валоризације туристичких регија	• објасни појам туристичке регије • разликује туристичку регију од туристичког локалитета, туристичког места и туристичког центра • утврди узроке туристичке атрактивности	• Појам туристичког места, локалитета и регије	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Садржаје повезати са садржајима из опште туристичке географије • Употреба визуалзције (пројектор), географских карата, итд. • Препоручујемо да при реализацији сваке теме одржите 1 до 2 часа у информатичком кабинету да би ученици могли да прикупљају
Туристичке дестинације Европе	• Стицање знања о природним и антропогеним туристичким вредностима Европе	• укаже на положај туристичких дестинација • опише утицај природних и антропогених фактора на положај и атрактивност туристичких вредности Европе • користи географску карту као извор сазнања и информација • идентификује разлоге атрактивности туристичких дестинација Европе • анализира узроке и последице атрактивности и развијености појединих туристичких дестинација Европе	• Европски север (Арктички архипелаг, Исланд, Сибир) • Скандинавско полуострво (фјордови, језера Финске, Скандинавске планине) • Метрополе Европе (Берген, Амстердам, Копенхаген, Варшава, Краков,...) • Крстарење на рекама (Дунав, Лоара, Волга,...) • Манифестације Европе (путеви вина, фестивали пива • Куриозитетне туристичке вредности Европе (нпр. дворци Лоаре, дворци Трансилваније, Алтамира , Панчићева оморика, Лурд, Шпанска корида...).	

Туристичке дестинације Англоамерике	• Стицање знања о природним и антропогеним туристичким вредностима Англоамерике	• укаже на положај туристичких дестинација • опише утицај природних и антропогених фактора на положај и атрактивност туристичких вредности Англоамерике • користи географску карту као извор сазнања и информација • идентификује разлоге атрактивности туристичких дестинација Англоамерике • издвоји специфичности туристичких дестинација Англоамерике	• Стеновите планине • Национални паркови • Нијагарини водопади • Крстарење Мисипијем • Метрополе Англоамерике (Лас Вегас, Њујорк, Детроит, Чикаго,...) • Куриозитетне туристичке вредности Англоамерике: (нпр Велики кањон Колорада, Холивуд, Мамутска пећина, резервати индијанаца Секвоја...)	информације о датој дестинацији на интернету. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: ▪ праћење остварености исхода ▪ тестове знања ▪ тестове практичних вештина **<u>Оквирни број часова по темама</u>** ▪ Валоризација туристичких регија у туризму **2 часа** ▪ Туристичке регије Европе **10 часова** ▪ Туристичке регије Англоамерике **10 часова** ▪ Туристичке регије Латинске Америке **10 часова** ▪ Туристичке регије Африке **10 часова** ▪ Туристичке регије Азије **10 часова** ▪ Туристичке регије Аустралије са Океанијом **4 часа** ▪ Савремени трендови и перспективе развоја туризма **4 часа**
Туристичке дестинације Латинске Америке	• Стицање знања о природним и антропогеним туристичким вредностима Латинске Америке	• укаже на положај туристичких дестинација • опише утицај природних и антропогених фактора на положај и атрактивност туристичких вредности • користи географску карту као извор сазнања и информација • идентификује разлоге атрактивности туристичких дестинација и издвоји специфичности туристичких вредности Латинске Америке	• Анди • Патагонија • Острва Латинске Америке (Велики и Мали Антили,...) • Амазонија (крстарење, биљни и животињски свет,..) • Метрополе Латинске Америке (Сао Паоло, Монтевидео, Сантјаго,..) Куриозитетне туристичке вредности (Анђеоски водопади, карневал у Риу, старе цивилизације, палате Мачу Пикчу, ...)	
Туристичке дестинације Африке	• Стицање знања о природним и антропогеним туристичким вредностима Африке	• укаже на положај туристичких дестинација • опише утицај природних и антропогених фактора на положај и атрактивност туристичких вредности • користи географску карту као извор сазнања и информација • идентификује разлоге атрактивности туристичких дестинација • издвоји специфичности туристичких вредности Африке	• Велика афричка језера • Вулканске планине Африке • Сафари туризам • Национални паркови и ловни туризам • Крстарење Нилом • Острва Африке (Мадагаскар, Сејшели, Комори, Маурицијус, Реинион,...) • Метрополе Африке (Каиро, Јоханесбург, Адис Абеба,..) Куриозитетне туристичке вредности Африке (нпр. Викторијини водопади, пирамиде, Масаи, Пигмеји, Бушмани, пустињски каравани, Керуан, ...)	
Туристичке дестинације Азије	• Стицање знања о природним и антропогеним туристичким вредностима Азије	• укаже на положај туристичких дестинација • опише утицај природних и антропогених фактора на положај и атрактивност туристичких вредности • користи географску карту као извор сазнања и информација • идентификује разлоге атрактивности туристичких дестинација • издвоји специфичности туристичких вредности Азије	• Азијски Сибир • Реке Азије (Ганг, Инд, Лена, Јенисеј, Јанценг јанг,...) • Ватрени појас Пацифика • Острва Азије (Малдиви, Бали,...) • Културно благо Азије (старе цивилизације Кине, Камбоџа, ходочашћа,..) • Метрополе Азије (Хонг Конг, Сингапур, Улан Батор, Шангај, Њу Делхи, Бангкок,..) • Куриозитетне туристичке вредности: Хималаји, Мека, Медина, Ганг, Јерусалим, Ласа...)	

Туристичке дестинације Аустралије са Океанијом	• Стицање знања о природним и антропогеним туристичким вредностима Аустралије са Океанијом	• укаже на положај туристичких дестинација • опише утицај природних и антропогених фактора на положај и атрактивност туристичких вредности Аустралије са Океанијом • користи географску карту као извор сазнања и информација • идентификује разлоге атрактивности туристичких дестинација Аустралије са Океанијом • издвоји специфичности туристичких вредности Аустралије са Океанијом	• Папуа Нова Гвинеја • Тасманија • Нови Зеланд • Метрополе (Перт, Велингтон, Канбера,..) • Куриозитетне туристичке вредности Аустралије (шуме еукалиптуса, Абориџини, ендемичне животињске врсте, Црвене стене,..)	
Савремени трендови и перспективе развоја туризма	• Разумевање међусобног утицаја туризма и географске средине	• објасни утицај туризма на географску средину • наведе примере позитивних и негативних утицаја туризма на географску средину • наведе савремене трендове у туризму	• Одрживи развој у туризму • Савремени трендови у туризму (еко туризам, етно туризам, сајамски туризам, комбиновање различитих облика туризма итд.)	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА:

—Географија Историја Историја уметности Маркетинг у туризму

Назив предмета: **СМЕШТАЈ У СЕОСКОМ ТУРИСТИЧКОМ ДОМАЋИНСТВУ**

Годишњи фонд часова: **60**

Разред: **четврти**

Циљеви предмета:
—Упознавање ученика са домаћинствима намењеним за туристе;
—Стицање основних знања о законским прописима који се односе на домаћинства намењена туристима;
—Усвајање знања о регистровању, смештају и регистрацији туриста у домаћинству;
—Развијање креативности за осмишљавање слободних активности у домаћинству.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Дефинисање сеоског туристичког домаћинства	• Упознавање ученика са сеоским туристичким домаћством	• дефинише сеоско туристичко домаћинство • познаје типове и основне карактеристике сеоског туристичког домаћинства	• Сеоско туристичко домаћинство • Типови сеоског туристичког домаћинства	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици, одговарајућем кабинету или у сеоском туристичком домаћинству у окружењу **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете салашима, вајатима, авлијама и сличним објектима

Стандрди сеоског туристичког домаћинства	• Стицање знања о стандардима сеоског туристичког домаћинства	• познаје прописе из области туризма • познаје елементе и критеријуме за категоризацију сеоског туристичког домаћинства • опише поступак регистрације сеоског туристичког домаћинства • опише сеоско туристичко домаћинство по стандардима • описује сигурносне и хигијенске стандарде кућа за смештај • разликује туристичку сигнализацију • познаје елементе књиге гостију • познаје начине плаћања	• минимални технички и санитарно- хигијенски услови у сеоскиом туристичкомм домаћинству • стандарди развставања сеоског туристичког домаћинства у категорије • регистровање сеоског туристичког домаћинства • стандарди сеоског туристичког домаћинства • стандард добродошлице • туристичка сигнализација • књига гостију	**<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • активности на часу • писање есеја **<u>Оквирни број часова по темама:</u>** - Дефинисање сеоског туристичког домаћинства (5 часова) - Стандарди сеоског туристичког домаћинства (25 часова) - Смештај туриста у сеоско туристичко домаћинство (5 часова) - Производи и услуге сеоског туристичког домаћинства (10 часова) - Слободне активности у сеоском туристичком домаћинству (15 часова)
Смештај туриста у сеоско туристичко домаћинство	• Усвајање знања о процедури смештаја туриста у сеоско туристичко домаћинство	• наводи начине резервације смештаја • Објашњава трансфер туриста до сеоског туристичког домаћинства • Описује поступак смештаја туриста у сеоско туристичко домаћинство	• резервација смештаја у сеоском туристичком домаћинству • тарнсфер туриста • смештај туриста у сеоско туристичко домаћинство	
Производи и услуге сеоског туристичког домаћинства	• Упознавање ученика са могућностима стављања на располагање туристима производа и услуга сеоског туристичког домаћинства	• познаје локална традиционална јела и пића • описује природне и друштвене мотиве којима располаже одређени крај	• Традиционална јела и пића • Природни мотиви подручја Србије • Друштвени мотиви подручја Србије	
Слободне активности туриста у сеоском туристичком домаћинству	• Развијање способности креативног мишљења код ученика у смислу осмишљавања активности за слободно време туриста	• описује боравак туриста у сеоском туристичком домаћинству • објашњава активности боравка туриста у врту и дворишту домаћинства • објашњава активности боравка туриста у шуми и пољопривредном земљишту • описује могућности реализовања излета	• боравак туриста у сеоском туристичком домаћинству • боравак у кући, врту и дворишту • боравак у шуми и пољопривредном земљишту • излет у околину	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

—Агенцијско и хотелијерско пословање Туристичка географија Историја уметности Географија културе Посебни облици туризма

Назив предмета:

ИСХРАНА

Годишњи фонд часова: **64**

Разред: **други**

Циљеви предмета:
- Стицање знања о хранљивим материјама и енергетској вредности животних намирница;
- Стицање знања о принципима правилне исхране и потребама у исхрани;
- Оспособљавање ученика да утврди састав оброка којима се задовољавају енергетске потребе људи;
- Стицање знања о болестима које изазива неправилна исхрана.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Хранљиве материје	• Стицање знања о хранљивим материјама и енергетској вредности животних намирница	• разликује појмове хране и исхране и њихове улоге; • објасни улогу појединих хранљивих материја у организму; • разликује намирнице по пореклу; • наведе хемијски састав и значај појединих намирница биљног порекла у исхрани, • наведе хемијски састав и значај појединих намирница животињског порекла у исхрани; • наведе предности употребе органских производа у људској исхрани; • разликује појмове органске и конвенционалне хране, • наведе ризике употребе генетски модификоване хране; • израчуна енергетску вредност појединих намирница.	• Храна; • Исхрана; • Подела и врсте хранљивих материја и њихови извори; • Подела и врста намирница биљног порекла; • Подела и врста намирница животињског порекла; • Органска храна; • Генетски модификована храна; • Енергетска вредност намирница и енергетске потребе.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску настава **Место реализације наставе** • Теоријска настава - у учионици
Правилна исхрана	• Стицање знања о принципима правилне исхране и потребама у исхрани	• наведе принципе правилне исхране; • наброје узроке неправилне исхране; • објасне последице неправилне исхране; • израчуна индекс ухрањености (БМИ); • састави дневни оброк.	• Принципи правилне исхране; • Потребе у људској исхрани; • Пирамида исхране; • Болести изазване неправилном исхраном; • Индекс ухрањености (БМИ); • Састављање дневног оброка;	**Препоруке за реализацију наставе** • приказати израчунавање енергетске вредности појединих намирница и оброка; • вежбати са ученицима израчунавање енергетске вредности намирница и оброка; • користити нутриционистичке табеле; • израдити са ученицима постере група намирница; • приказати примере јеловника који задовољавају принципе правилне исхране; • приказати болести неправилне исхране (видео записи); • сугерисати ученицима да прикупе податке о различитим намирницама користећи Интернет и друге изворе **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања **Оквирни број часова по темама** • Хранљиве материје (23 часа) • Правилна исхрана (23 часова) • Кварење намирница и конзервисање(18)
Кварење намирница и конзервисање	• Стицање основних знања о кварењу намирница и методама конзервисања	• наброје најчешће узроке квара намирница; • објасне услове под којима настаје кварење намирница; • наведе начине смањења ризик кварења намирница; • наведе начине очувања (намирница); • опише методе конзервисања намирница; • наведе могуће узрочнике и начине тровања храном.	• Микроорганизми у храни - корисна и штетна дејства; • Најчешћи узроци квара намирница; • Начини очувања намирница од проиводње до потрошње; • Методе конзервисања; • Органолептичка својства намирница, провера декларације; • Биолошки, хемијски и радиолошки узрочници тровања храном.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА, ОДНОСНО МОДУЛИМА

- Здравствена култура; Хемија.

Назив предмета:

БАРСКО ПОСЛОВАЊЕ

Годишњи фонд часова: **60**
Разред: **четврти**

Циљеви предмета:
- Оспособљавање ученика да уз примену хигијенских стандарда у угоститељству изврши припремне и завршне радове у бару;
- Оспособљавање ученика да примењује правила пословне комуникације у бару;
- Оспособљавање ученика да услужује госте пићем, напитцима и једноставним јелима у бару;
- Оспособљавање ученика да припрема барске мешавине уз примену законских прописа и етичких норми..

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Хигијенски стандарди у бару	• Стицање знања о санитарно здравственим прописима из области личне и радне хигијене; • Оспособљавање ученика да примењује хигијенске стандарде у бару.	• наведе и примени санитарне и здравствене прописе из области личне и радне хигијене • спроводи мере заштите на раду.	• Појам улога и задаци хигијене у угоститељству; • Лична хигијена; • Радна хигијена; • Заштита од повреда на раду.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • вежбе **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе. **Место реализације наставе** • Вежбе се реализују у учионици и школској радионици
Припремни и завршни радови у бару	• Стицање знања о припремним и завршним радовима у бару.	• објасни припремне и завршне радове; • разликује групе инвентара за услуживање; • разликује опрему, уређаје и намештај за услуживање; • рукује инвентаром, опремом, уређајима и намештајем; • примењује различите технике ношења и преношења инвентара; • сортира инвентар; • апсервира инвентар; • уреди барски пулт и ретропулт; • пере, брише и полира инвентар, опрему и уређаје; • врши контролу и допуну расхладних уређаја пићем и намирницама.	• Угоститељски објекти и услуге • Бар (историјат, врсте, понуда) • Услужно особље • Радна оделења • Намештај, опрема и уређаји • Инвентар • Припремни радови (појам, улога, задаци, процедуре) • Завршни радови.	**Препоруке за реализацију наставе** • приказати санитарне и здравствене прописе из области личне и радне хигијене; • вежбати са ученицима припремне и завршне радове у бару; • приказати примере инструмената понуде и продаје (барска карта, коктел карта); • израдити са ученицима инструменте понуде и продаје (барска карта, коктел карта); • користити књигу шанка, пазара, отписа; • приказати технике фрапирања, презентовања, отварања и декантирања пића • (видео записи); • сугерисати ученицима да прикупе податке о различитим начинима сервирања пића, напитака и једноставнијих јела користећи различите технике сипања и растакања као и декорација користећи Интернет и друге изворе.
Пословна комуникација	• Стицање основних знања о правилима пословног бонтона у угоститељству; • Оспособљавање ученика за успешну комуникацију са гостима као и запосленим особљем.	• познаје правила пословног бонтона у угоститељству; • примењује правила пословног бонтона у угоститељству; • дочека, прихвати, смести и испрати госта; • саслуша жеље и жалбе гостију и адекватно на њих реагује • наведе врсте и садржај понуде • региструје поруџбину; • примењује различите начине наплате; • утврђује стање у бару; • пише требовања; • води књигу шанка, пазара, отписа.	• Комуникација и пословни бонтон; • Брига о госту (дочек, прихват, смештај и испраћај госта, пријем поруџбине и управљање жалбама); • Инструменти понуде и продаје (барска карта, коктел карта, итд.); • Регистровање поруџбине и наплата рачуна; • Обрачун дневног промета, књиге требовања, књиге шанка и вођење књиге отписа.	

Познавање, сервирање и услуживање пића, напитака и једноставнијих јела	• Оспособљавање ученика да услужује госте пићем, напитцима и једноставним хладним и топлим јелима.	• класификује пића, напитке и једноставна јела према групама из инструмената понуде; • наведе основне карактеристике пића, напитка, и једноставних јела из инструмената понуде; • припрема пића, напитке и једноставна јела; • сервира пића, напитке и једноставна јела користећи различите технике сипања и растакања као и декорација; • услужује пића, напитке и једноставна јела за барским пултом и за столом госта користећи технике и начине услуживања; • примењује технике фрапирања, презентовања, отварања и декантирања пића; • примењује стандардне нормативе при сервирању пића и јела.	• Алкохолна пића (подела, врсте, особине, примена, припрема, сервирање и услуживање); • Безалкохолна пића (подела, врсте, особине, примена, припрема, сервирање и услуживање); • Напитци (подела, врсте, особине, примена, припрема, сервирање и услуживање) • Намирнице (избор, примена, припрема, сервирање и услуживање).	**<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Хигијенски стандарди у бару (5 часова) • Припремни и завршни радови у бару (10 часова) • Пословна комуникација (6 часова) • Сервирање и услуживање (20 часова) • Припрема барских мешавина (19 часова)
Припрема барских мешавина	• Оспособљавање ученика да припрема барске мешавине пред гостима користећи потребне састојке, инвентар и опрему.	• класификује барске мешавине према групама из инструмената понуде; • наведе основне карактеристике барских мешавина из инструмената понуде; • познаје и примењује стручну терминологију у барском пословању уз поштовање утврђених рецептура; • припрема барске мешавине користећи различите технике припреме; • сервира и декорише барске мешавине; • услужује барске мешавине за барским пултом и за столом госта користећи технике и начине услуживања; • примењује технике фрапирања чаша; • прилагођава услугу жељама гостију.	• Подела барских мешавина; • Стручна терминологија,читање и писање рецептура; • Зачини, додаци и декорација; • Основне технике припреме барских мешавина (припрема инвентара и састојака, миксовање, декорација, сервирање и услуживање); • Припрема кратких и дугих пића; • Припрема барских мешавина према времену услуживања (аперитивни и дижестивни); • Припрема барских мешавина према начину припреме (у чаши, шејкеру, михгласу, блендеру); • Припрема барских мешавина према саставу (алкохолне, безалкохолне и млечне мешавине).	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА, ОДНОСНО МОДУЛИМА

- Здравствена култура; Исхрана.

Назив предмета: **ПОСЕБНИ ОБЛИЦИ ТУРИЗМА**

Годишњи фонд часова: **62**

Разред: **Трећи**

Циљеви предмета:
—Упознавање ученика са специфичним облицима туризма;
—Стицање знања о специфичностима сваког облика туризма;
—Спознаје проблематику сваког посебног облика туризма;
—Познаје могућности за унапређивање сваког посебног облика туризма

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод	• Упознавање ученика са истраживањима о специфичним облицима туризма и њиховом утицају на даље тенденције развоја туризма	• познаје нове правце развоја туризма; • познаје специфичности понуде специфичних облика туризма; • препозна групе које представљају потенцијалне кориснике специфичних облика туризма; • разликује примарне и секундарне туристичке дестинације; • објасни позиционирање туристичких дестинација селективних облика туризма.	• Нови правци развоја туризма; • Улога специфичних облика туризма на промне у туризму; • Специфичности туристичке понуде специфичних облика туризма; • Стратегија маркетинга у развоју специфичних облика туризма; • Квалитет простора за развој специфичних облика туризма; • Позиционирање туристичких дестинација селективних облика туризма.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **<u>Реализација наставе:</u>** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **<u>Место реализације наставе</u>** • Настава се реализује у учионици или у одговарајућем кабинету **<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • У реализацији наставе наствник се не мора придржавати предвиђеног броја часова за поједине теме већ га може прилагодити важности неког облика туризма за тај регион • У ченици се могу ангажовати у изради пројектних, семинарских радова, реферата, презентација
Конгресни туризам	• Упознавање ученика са основним карактеристикама конгресног туризма	• објасни појам М.I.С.Е. индустрије; • објасни појмове: састанци, подстицајна путовања, конгрес/конвенција/конференција, изложбе; • објасни појам конгресног туризма; • наведе поделу састанака по броју учесника; • објасни карактеристике тржишта М.I.С.Е. индустрије; • објасни организацију и реализацију конгреса; • објасни сајамске манифестације као важан део М.I.С.Е. индустрије; • познаје конгресно-туристичку понуду дестинације; • објасни значај М.I.С.Е. индустрије за промоцију туристичке дестинације; • објасни incentive путовања као део М.I.С.Е. понуде; • објасни појам „специјални догађаји“ (special events); • разликује типове догађаја; • наведе кључне ефекте М.I.С.Е. конгресне делатности; • објасни коришћење технологије у М.I.С.Е. индустрији.	• М.I.С.Е. индустрија; • Конгресни туризам; • Величина међународних састанака; • Карактеристике тржишта М.I.С.Е. индустрије; • Организација и реализација конгреса; • Сајамске манифестације као важан део М.I.С.Е. индустрије; • Конгресно-туристичка понуда дестинације; • Значај М.I.С.Е. индустрије за промоцију туристичке дестинације; • Incentive путовања као део М.I.С.Е. понуде; • Туризам и догађаји; • Типови догађаја; • Кључни ефекти М.I.С.Е. конгресне делатности; • Коришћење технологије у М.I.С.Е. индустрији.	**<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • усмено излагање **<u>Оквирни број часова за теме:</u>** • Увод (3 часа) • Конгресни туризам (15 часова) • Наутички туризам (5 часова) • Транзитни туризам (8 часова) • Сеоски туризам (8 часова) • Одрживи и еко туризам (5 часова) • Туризам и култура (3 часа) • Туризам великих градова (6 часова) • Религиозни туризам (3 часа) • Ловни туризам (3 часа) • Спорт и туризам (3 часа)
Наутички туризам	• Упознавање ученика са основним карактеристикама наутичког туризма	• објасни појам наутичког туризма; • објасни појаву и развој наутичког туризма; • познаје трендове развоја наутичког туризма; • наведе основне вредности за развој наутичког туризма.	• Наутички туризам; • Појава и досадашњи развој наутичког туризма; • Трендови развоја наутичког туризма; • Основне вредности за развој наутичког туризма.	

Транзитни туризам	• Упознавање ученика са основним карактеристикама транзитног туризма	• објасни међусобну повезаност развоја туризма и саобраћаја; • објасни улогу друмског саобраћаја у туризму; • објасни појам и карактеристике транзитног туризма; • наведе услове за развој транзитног туризма у нашој земљи; • познаје перспективе развоја транзитног туризма; • наведе проблеме развоја транзитног туризма у нашој земљи; • објасни значај промоције туристичке дестнације у транзитном туризму.	• Међусобна повезаност туризма и саобраћаја; • Друмски саобраћај у туризму; • Појам и карактеристике транзитног туризма; • Услови за развој транзитног туризма у нашој земљи; • Проблеми развоја транзитног туризма; • Перспективе развоја транзитног туризма; • Промоција у транзитном туризму.	
Сеоски туризам	• Упознавање ученика са основним карактеристикама сеоског туризма	• наведе појавне аспекте сеоског туризма; • објасни значај развоја сеоског туризма; • објасни значај квалитета у руралном туризму; • наведе најзначајније сегменте тражње за сеоски туризам; • објасни квалитет менаџмента у туристичким дестинацијама руралног туризма; • објасни значај едукације за потребе развоја руралног туризма; • познаје дестинације руралног туризма у Србији; • познаје циљеве, задатке и визију сеоског туризма; • наведе стратешке приступе сеоском туризму; • наведе кораке који су неопходни да би се користио пун потенцијал сеоског туризма; • познаје елементе који треба да буду укључени у маркетинг микс сеоског туризма; наведе учеснике у смислу инвестиција и финансирања у сеоски туризам.	• Сеоски туризам као специфичан облик туристичких кретања; • Значај сеоског туризма; • Значај квалитета у руралном туризму; • Уптављање туристичком тражњом у руралном туризму; • Квалитет менаџмента у туристичким дестинацијама руралног туризма; • Едукација за потребе развоја руралног туризма; • Дестинације руралног туризма у Србији; • Циљеви, задаци и визија сеоског туризма; • Стратегије у сеоском туризму; • Развој производа сеоског туризма; • Промоција и маркетинг у сеоском туризму.	
Одрживи туризам и еко туризам	• Упознавање ученика са основним карактеристикама одрживог и еко туризма	• објасни појам одрживи туризам; • наведе мотиве кретања ка природној средини; • наведе принципе и начела одрживог развоја; • објасни појам екотуризма; • објани профил екотуристе.	• Мотивација кретања ка природној средини; • Појам и дефиниција одрживог туризма; • Капацитети развоја; • Екотуризам.	
Туризам и култура	• Упознавање ученика са основним карактеристикама културног туризма	• објасни појам културног туризма; • објасни пројекат „Културне престонице Европе“; • објасни културни туризам као компоненту културног наслеђа; • познаје допринос културног туризма развоју локалне заједнице; • објасни значај туризма и културе засебно, као и њихово прожимање и међусобни утицај.	• Туризам и култура; • Пројекат „Културне престонице Европе“; • Одрживи развој културног туризма; • Европски идентитет и култура.	
Туризам великих градова	• Упознавање ученика са основним карактеристикама туризма великих градова	• објасни приступе за разумевање урбаног туризма; • наведе врсте урбаног туризма; • познаје карактеристике понуде урбаног туризма; • познаје значај великих градова у међународном туристичком промету; • описује будуће трендове у развоју градског туризма.	• Туризам великих градова; • Врсте урбаног туризма; • Значај великих градова у међународном туристичком промету; • Будући трендови у развоју градског туризма.	

Религиозни туризам	• Упознавање ученика са основним карактеристикама религиозног туризма	• наведе религије које имају изузетну улогу за појаву религиозног туризма; • описује развој религиозног туризма; • наведе факторе који утичу на раст религиозног туризма; • познаје дестинације религиозног туризма.	• Религиозни туризам; • Дестинације религиозног туризма.	
Ловни туризам	• Упознавање ученика са основним карактеристикама ловног туризма	• наведе карактеристике ловног туризма; • објасни димензије ловно-туристичког производа; • описује развој ловишта у Србији; • наведе карактеристике тржишта ловног туризма; • наведе примере неких дестинација ловног туризма у Србији.	• Ловни туризам; • Развој ловишта у Србији; • Тржиште ловног туризма; • Примери неких дестинација ловног туризма.	
Спорт и туризам	• Упознавање ученика са основним карактеристикама спортског туризма	• дефинише спортски туризам; • објасни врсте спортског туристе; • наведе спортове који су значајни за данашњи туризам; • објасни карактеристике спортских туриста; • познаје значај спорта у развоју туризма.	• Спорт и туризам; • Неки спортови значајни за данашњи туризам; • Карактеристике спортских туриста; • Спорт као растући сегмент туристичке привреде.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

– Основи туризма и угоститељства Туристичка географија Историја уметности Агенцијско и хотелијерско пословање Смештај у сеоском туристичком домаћинству Маркетинг у туризму

Назив предмета:

ПРАВО У ТУРИЗМУ

Годишњи фонд часова: **64 часа**

Разред: **други**

Циљ предмета
—Стицање основних знања о праву
—Упознавање ученика са функционисањем правног промета
—Упознавање ученика са објектима правног промета
—Стицање основних знања о правним пословима
—Стицање основних знања о уговорима
—Упознавање ученика са уговором о продаји
—Упознавање ученика са уговором о превозу
—Стицање знања о уговорима о ангажовању угоститељских капацитета
—Стицање основних занања о уговору о осигурању
—Стицање основних знања из радног прва

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод у право	• Стицање основних знања о праву	• дефинише појам права и правног поретка • наброји врсте друштвених норми • објасни однос државе и права • дефинише појам правних норми • наведе врсте правних норми • дефинише правни акт • познаје хијерахију правних аката	• Појам права и елемнти права • Однос државе и права • Појам и врсте друштвених норми • Појам и елемнти правних норми • Врсте правних норми • Појам, делови и елемнти правног акта • Принцип уставности и законитости • Правни поредак.	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава** **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода
Правни промет и објекти правног промета	• Упознавање ученика са функционисањем правног промета • Упознавање ученика са објектима правног промета	• објасни појам правног промета • опише карактеристике правног промета • дефинише појам објекта • дефинише појам ствари • наведе поделу ствари	• Појам и карактеристике правног промета • Појам објекта • Појам и подела ствари • Људске радње • Лична добра и производи људског духа	

		• опише људске радње, лична добра и производе људског духа		• тестове знања • тестове практичних вештина **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Увод у право- **8 часа** • Правни промет и објекти правног промета - **5 часова** • Правни послови - **5 часова** • Општи појмови и подела уговора -**8 часова** • Уговор о продаји -**4 часа** • Уговор о превозу- **5 часова** • Уговор о ангажовању угоститељских капацитета - **5 часова** • Уговор о осигурању- **6 часова** • Општи појмови радног права- **10 часова** • Општи појмови права Европске уније- **8 часова**
Правни послови	• Стицање основних знања о правним пословима	• дефинише правни посао и правне радње • објасни вољу као основну правну чињеницу • наведе предмет и циљ правног посла • дефинише појам, сличности и разлике између важећихи неважећих правних послова	• Појам правног посла – правни посао и правне радње • Воља као основни елемент правног посла • Предмет и циљ као битни елементи правног посла • Важећи правни послови: једнострани и двострани правни послови, доброчини и теретни, формални и неформални, реални и консенсуални, каузални и апстрактни, inter vivos i mortis causa • Неважећи правни послови: ништави и рушљиви	
Општи појмови и подела уговора	• Стицање основних знања о уговорима	• дефинише појам уговора • наведе основна начела уговорног права • класификује уговоре • опише опште услове за настанак уговора (сагласност воља, предмет и основ) • кратко опише посебне услове- форму, дозволу и одобрење • објасни дејства уговора • зна тумачење уговора, рокове и доцњу • објасни престанак уговора	• Основна начела уговорног права • Подела уговора • Општи услови за настанак уговора – сагласност воља, предмет и основ • Посебни услови – форме, дозвола и одобрење • Дејства уговора • Тумачење уговора • Рокови и доцња • Престанак уговора – неважност уговора и раскид	
Уговор о продаји	• Упознавање ученика уговорима о продаји	• објасни појам уговора о продаји • наведе битне елементе уговора о продаји • опише обавезе уговорних страна • дефинише правне особине уговора познаје одговорност странака у случају неиспуњења уговорних обавеза	• Појам и битни елементи уговора о продаји • Обавезе уговорних страна код уговора о продаји • Правне особине- својства уговора о продаји • Дејство и закључивање уговора о продаји	
Уговори о превозу	• Упознавање ученика са уговорима о превозу	• Објасни појам и значај уговора о превозу • Кратко опише предају ствари и товарни лист • Разликује обавезе пошиљаоца, превозиоца и примаоца • Познаје одговорност превозиоца	• Појам и значај уговора о превозу • Предаја ствари на превоз и товарни лист • Права и обавезе превозиоца, пошиљаоца и примаоца • Одговорност превозиоца • Обавезе организатора путовања и обавезе путника	
Уговор о ангажовању угоститељских капацитета	• Стицање знања о уговорима о ангажовању угоститељских капацитета	• Дефинише уговор о ангажовању угоститељских капацитета • Кратко опише врсте уговора о ангажовању угоститељских капацитета • Објасни значај уговора о ангажовању угоститељских капацитета • Наведе обавезе уговорних страна • Објасни последице одустанка од уговора	• Појам и значај уговора о ангажовању угоститељских капацитета • Обавезе туристичких агенција Обавезе угоститеља • Уговор о алотману са правом на једнострани раскид • Уговор о алотману са гаранцијом пуњења • Одустанак од уговора	
Уговор о осигурању	• Стицање основних занања о уговору о осигурању	• Дефинише уговор о осигурању • Објасни значај уговора о осигурању • Опише основне појмове из осигурања	• Појам и значај уговора о осигурању • Основни појмови о осигурању • Обавезе осигураника и осигуравача	

		• Наведе обавезе осигуравача и осигураника • Познаје трајање осигурања • Познаје поступак осигурања имовине • Познаје поступак осигурања лица и живота	• Трајање осигурања • Осигурање имовине • Осигурање лица и живота	
Општи појмови радног права	• Стицање основних знања из радног прва	• Дефинише појам и предмет радног права • Познаје прописе из области радних односа • Разликује појмове: радни однос, режим и садржина радног односа и заснивање радног односа • Познаје основне елементе заштите на раду	• Појам, предмет и значај радног права • Извори радног права на међународном и државном нивоу • Закони и подзаконски акти из области радног права • Врсте радних односа • Режими и садржина радних односа • Начин заснивања радног односа • Права и обавезе из радног односа • Заштита на раду	
Општи појмови права Европске уније	• Упознавање ученика са европским институцијама и међународном организацијом рада	• Познаје европске институције и начин њиховог функционисања • Познаје појам МОР-а, његов значај, правну природу и активности • Пореди међународне уговоре о раду са националним правом	• Европске институције: Европски парламент, Савет Европске уније, Суд европске заједнице, Европски савет • Савет Европе и Евроска конвенција о људским правима • Значај, оснивање и активност Међународне организације рада (МОР) • Правна природа и Конвенција МОР-а и поступак њиховог усвајања • Конвенције и препоруке МОР-а • Међународни уговори и државно право	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

— Агенцијско и хотелијерско пословање; Основи економије; Финансијско пословање Предузетништво Социологија са правима грађана.

Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

СТРАНИ ЈЕЗИК III

Циљ предмета:

— Развијање сазнајних и интелектуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику.

Годишњи фонд часова: **64**

Разред: **други**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ПРВОГ РАЗРЕДА **Ученик ће бити у стању да:**	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ **(80% + 20%)**	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• препознаје страни језик који учи међу другим страним језицима; • препознаје гласове у говорном ланцу, нарочито оне којих у матерњем језику нема; • разуме оне изразе које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад и друго; • разуме кратке дијалоге и монолошка излагања до пет реченица, које исказује природним темпом наставник, други ученици или их чује преко звучног материјала, а који садрже искључиво познату језичку грађу.	**ОПШТЕ ТЕМЕ** ● Ја и моје окружење (представљање, поздрављање, упознавање) ● Породица и блиско окружење (представљање чланова породице, пријатеља, суседа и других особа)	43. Представљање себе и других 44. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 45. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 46. Давање једноставних упутстава и команди 47. Изражавање молби и захвалности 48. Изражавање извињења

ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• упозна и, када је у питању позната језичка грађа, савлада технике читања; • упозна основна правила графије и ортографије; • разуме упутства за израду вежбања у уџбенику и радним листовима; • разуме смисао кратких писаних порука и илустрованих текстова о познатим темама (око 50 речи) .	• Исхрана (оброци, омиљена храна, здрава исхрана, специјалитети из земље матице) • Окружење (место и улица, важне установе у окружењу) • Становање (облик становања, просторије у кући, намештај и др.) • Празници и прославе (дани у недељи, месеци, годишња доба, исказивање времена) • Одевање (одевни предмети и навике у одевању) • Основни подаци о земљама чији се језик учи	49. Изражавање потврде и негирање 50. Изражавање допадања и недопадања 51. Изражавање физичких сензација и потреба 52. Исказивање просторних и временских односа 53. Давање и тражење информација и обавештења 54. Описивање и упоређивање лица и предмета 55. Изрицање забране и реаговање на забрану 56. Изражавање припадања и поседовања 57. Скретање пажње 58. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 59. Тражење и давање дозволе 60. Исказивање честитки 61. Исказивање препоруке 62. Изражавање хитности и обавезности 63. Исказивање сумње и несигурности
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• разговетно изговара гласове, посебно оне које наш језик не познаје, акцентује речи, поштује ритам и интонацију при спонтаном говору и читању; • ступи у дијалог и у оквиру четири-пет реплика, постављањем и одговарањем на питања, води разговор у оквирима комуникативних функција и обрађене лексике; • монолошки, без претходне припреме али уз наставников подстицај, у три до пет реченица представи себе или другога, уз помоћ питања саопшти садржај дијалога или наративног текста, или опише ситуацију, слику и лице, предмет, односно животињу.		
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• упозна основна правила графије, ортографије и интерпункције у оквиру усмено стечених језичких знања; • допуњава и пише речи и кратке реченице на основу датог модела, слике или другог визуелног подстицаја; • допуњава честитку; • пише личне податке у формулару (име, презиме и адресу); • кратко одговори на једноставна питања (ко, шта, где) која се односе на обрађене теме, ситуације у разреду или њега лично		
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• реагује вербално или невербално на упутства и постављена питања; • поставља једноставна питања; • изражава допадање или недопадање; • учествује у заједничким активностима на часу (у пару, у групи, итд.); • тражи разјашњења када нешто не разуме.		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• *На овом нивоу није предвиђена*		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• препознаје и правилно користи основне фонолошке (интонација, прозодија, ритам) и морфосинтаксичке категорије (именички и глаголски наставци, основни ред речи) • користи садржаје медијске продукције намењене учењу страних језика (штампани медији, аудио/видео записи, компакт диск, интернет итд.)		
ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ	• схвата значај познавања језика; • увиђа могућности позитивног трансфера знања и стратегија стечених учењем првог и другог страног језика; • користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости); • разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима.		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

1. Именице
а) Бројиве именице (чланови породице, домаће животиње, делови тела, одећа, школски прибор, дом итд).
б) Небројиве именице: *pain, lait, beurre, jus.*
в) Једнина и множина именица (*la chaise, les chaises, un ami, des amis*).
г) Мушки и женски род именица (*un élève, une élève, le frère, la soeur, un étudiant, une étudiante*)
д) Изражавање припадања:
- *C'est le livre de Sophie;*
- *C'est à moi.*
2. Члан
а) Неодређени члан
- у првом помињању: *C'est une boulangerie. Elle est à côté.*
- у значењу броја један: *Je peux prendre une orange, s'il vous plaît*?
б) Одређени члан: *La fille de ma voisine s'appelle Xénia. J'aime le chocolat, la musique et les voyages.*
в) Партитивни члан: *Je voudrais du jus d'orange, s 'il vous plaît. Tu fais du sport?*
3. Заменице
- Личне заменице у једнини и множини, у функцији субјекта и објекта (рецептивно): *Je sors avec mes amis, nous allons au cinéma. Mina? Je la connais bien.*
- Заменица *on*: *On va au cinéma? En Suisse, on parle allemand, français et Italie.*
4. Остали детерминанти испред именице
а) Показни.
б) Присвојни.
в) Бројеви: основни (до 100) и редни (до 20).
в) Неодређене речи: *tout, chaque, quelques.*
5. Придеви
а) Најфреквентнији описни придеви (величина, облик, боја),
б) Придеви за изражавање припадања некој нацији, мушки и женски род: *Serbe, Français/e, Belge, Suisse, Italien/ne, Anglais/e.*
6. Глаголи
а) Презент индикатива глагола прве групе и најфреквентнијих неправилних глагола.
б) Заповедни начин глагола прве групе и најфреквентнијих неправилних глагола.
в) Сложени перфект - само одређени број најфреквентнијих глагола, и рецептивно и продуктивно, као комплетне фразе (без граматичких објашњења уколико ученици на њима не инсистирају): *J'ai fini! J'ai oublié mon cahier. Je suis allé(e) chez ma grand-mère, j'ai nagé, il a fait beau.*
г) Блиски футур: перифраза *aller + infinitiv: Demain nous avons un contrôle en maths; ce soir, je vais regarder un film à la télé*. Изражавање блиске будућности помоћу презента: *Je suis chez toi dans un quart d'heure.*
д) Основни глаголски изрази: *avoir faim/soif/sommeil/chaud/froid/peur/envie de ...*
ђ) Конструкције са инфинитивом (најчешћи модални глаголи): *pouvoir, devoir, savoir, aimer. Est-ce que je peux sortir? Nous devons rentrer: Il ne sait pas nager. J'aime dessiner.*
е) Кондиционал презента глагола *pouvoir* и *vouloir*: *Je voudrais un kilo de pommes, s 'il vous plait. Est-ce que tu pourrais me prêter ton portable?*
7. Прилози за време, место, начин, количину: *avant, aprês, aujourd'hui, hier, demain, toujours, ici, là, devant, derriève, bien, mal, vite, doucement, gentiment, beaucoup, moins, plus.*
8. Предлози и сажети чланови: *J'habite à Kragujevac, en Serbie. Nous allons passer nos vacances en Belgique. Nous sommes allés au zoo. Il rentre du stade/de l'école à quelle heure? Il y a un petit chat dans la rue, il est sous la voiture, je vais le mettre sur la fenêtre. c'est pour toi.*
9. Везници: *et, ou, mais.*
10. Реченица
а) Ред речи у простој реченици.
Основни бројеви до 30.
Предлози
а) a acusativa: Quiero a María. Veo a Pedro.
б) de и a у у глагоским синтагмама (Habla de su padre, Escribe a su hermana);
в) de, a, en у везивању глагола са осталим додацима у реченици: за место, време, начин (Va a la escuela. Vuelve a casa. Va al cine. Llega a las siete. Viene al mediodía. Va a España. Viene en coche....); de, као веза речи у именској групи (El libro de mi padre. la fiesta de la República. Una taza de café. Un libro de poesía española.)
ГЛАГОЛСКА ГРУПА
Глаголи
Презент и императив глагола који се у инфинитиву завршавају на -ar, -er, -ir и код којих основа остаје иста у свим лицима.

СТРАНИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: **62**

Разред: **трећи**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ДРУГОГ РАЗРЕДА **Ученик ће бити у стању да:**	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме изразе које наставник употребљава током часа да би дао упутства за рад и друго; • разуме кратке дијалоге и монолошка излагања до осам реченица, које наставник исказује природним темпом, други ученици или их чује преко звучног материјала, а који садрже искључиво обрађену језичку грађу; • разуме једноставне песме у вези са обрађеном тематиком; • разуме и реагује на одговарајући начин на кратке усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу.	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (комуникација међу младима, генерацијски конфликти и начини превазилажења, међувршњачка подршка) • Образовање (образовање у земљама чији се језик учи, школовање које припрема за студије или свет рада, образовање за све) • Познати региони у земљама чији се језик учи, њихова обележја • Културни живот (манифестације које млади радо посећују у земљи и земљама чији се језик учи, међународни пројекти и учешће на њима) • Заштита човекове околине (акције на нивоу града, школе, волонтерски рад) • Медији (штампа, телевизија, електронски медији) • Интересантне животнепричe и догађаји • Свет компјутера (млади и друштвене мреже)	43. Представљање себе и других 44. Поздрављање (састајање, растанак, формално, неформално, специфично по регионима) 45. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 46. Давање једноставних упутстава и команди 47. Изражавање молби и захвалности 48. Изражавање извињења 49. Изражавање потврде и негирање 50. Изражавање допадања и недопадања 51. Изражавање физичких сензација и потреба 52. Исказивање просторних и временских односа 53. Давање и тражење информација и обавештења 54. Описивање и упоређивање лица и предмета 55. Изрицање забране и реаговање на забрану 56. Изражавање припадања и поседовања 57. Скретање пажње 58. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 59. Тражење и давање дозволе 60. Исказивање честитки 61. Исказивање препоруке 62. Изражавање хитности и обавезности 63. Исказивање сумње и несигурности
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• разуме упутства за израду вежбања у уџбенику и радним листовима; • разуме смисао краћих писаних порука и илустрованих текстова о познатим темама (око 70 речи) са великим бројем израза у честој употреби и интернационализама; • издваја основне информације из краћег прилагођеног текста у вези са неком особом или догађајем (ко, шта, где, када...).		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• разговетно изговара гласове, посебно оне које наш језик не познаје, акцентује речи, поштује ритам и интонацију при спонтаном говору и читању; • ступи у дијалог и у оквиру шест - седам реплика, постављањем и одговарањем на питања, води разговор у оквирима комуникативних функција и познате лексике; • монолошки, без претходне припреме, али уз наставников подстицај, у десетак реченица представи себе или другога, уз помоћ питања саопшти садржај дијалога или наративног текста, или опише слику, лице, предмет и ситуацију;		
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих	• реагује вербално или невербално на упутства и постављена питања у вези са конкретном ситуацијом; • поставља једноставна питања и одговара на њих; • може да изрази слагање и неслагање, да се договара, предлаже и прихвата, односно одбија		

писаних порука	предлог • учествује у комуникацији на часу (у пару, у групи, итд.); • тражи разјашњења када нешто не разуме.		
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• допуњава и пише речи и кратке реченице на основу датог модела, слике или другог визуелног подстицаја; • пише пригодне честитке, поруке и електронска писма користећи модел; • пише своје личне податке и податке других особа (име, презиме и адресу); • одговори на једноставна питања (ко, шта, где) која се односе на обрађене теме, ситуације у разреду или њега лично; • прави спискове с различитим наменама (куповина, прославе рођендана, обавезе у току дана...).		
ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ Оспособљавање ученика да препознаје основне принципе граматичке и социолонгвистичке компетенције	• препознаје шта је ново научио; • схвата значај познавања језика; • увиђа могућности позитивног трансфера знања и стратегија стечених учењем првог страног језика; • користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости); • разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима.		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Ученици треба да разумеју и користе:

1. Презентативе *c'est/ce sont; voici/voilă; il y a: C'est ma soeur. Ce sont mes parents. Voici Miki, notre chien. Voilà nos chats. Il y a cinq chats.*

2. Средства која указују на лице:

а) личне заменице у функцији субјекта (и испред глагола који почињу самогласником): *J'habite Novi Sad. Nous avons des amis en France. Ils ont des jeux de société. Le jeu qu'elles adorent, c'est….*

б) наглашене личне заменици (усамљене): *Qui veut effacer le tableau? - Moi! Qui a trouvé ce chaton? - Elles!*

в) личне заменице у функцији директног и индиректног објекта (ненаглашене личне заменице за прво и друго лице): *Tu m' écoutes? El les vous connaissent bien. Je te donnerai mon devoir.*

(за треће лице): *Tu l'aimes beaucoup? Vous pouvez le dire à Marta ? Nous les voyons souvent. Il lui fait des misères, puis il lui donne des bonbons! Je leur écris tous les jours.*

3. Актуализаторе именице (члан - одређени/неодређени/нулти, демонстративе, посесиве, квантификаторе): *Le pays où nous avons passé nos vacances, c'est la Suisse. C'est un très beau pays. Il y a des lacs et des montagnes. Sur cette photo, c'est mon copain Pierre: il est guide. Ces deux filles sont ses soeurs: Marie est infirmiere, elle a 23 ans; Sophie est étudiante, elle a 20 ans.*

4. Модалитете реченице: афирмацију, негацију, интерогацију (која садржи афирмацију и негацију, као и потврдни одговор *si*): *ne/n'.... pas/personne/jamais/rien, губљење ne/n' у фамилијарном говору): On va au cinéma ce soir. Je t'invite Je ne veux pas venir avec toi/Je veux pas ... Je n'aime pas tes amis/ J'aime pas... Je ne vois personne... Ils ne font jamais ce que je propose .... Tu ne veux rien me dire? Vous êtes toujours à ... ? Vous ne devez pas prendre le train de midi ? Si! Est ce que vous connaissez X? Savez-vous où je peux trouver X, s'il vous plaît? Quand est-ce qu'il revient? Pourquoi partez-vous si tôt*

Средства за исказивање просторних односа: i*ci/là/là-bas; en haut/en bas; à gauche/à droite/en face/tout droit.*

6. Квалификацију

- помоћу компаратива супериорности и суперлатива: *Je suis plus fort que toi! C'est ma meilleure amie,*
- помоћу компаративног *comme*: *Je suis comme toi!*

Детерминацију помоћу релативних реченица: релативне заменице

qui, que, où: Le village que nous avons visité s'appelle... ; le village qui se trouve au bord du Danube s'appelle...; le village où est né mon père s'appelle....

7. Средства за исказивање временских односа:
- временске индикаторе *hier, demain, en ce moment/à ce moment-là; aujourd'hui/ce jour-là*
- везнике *quand, lorsque* и везички израз *pendant que*.
8. Глаголске начине и времена:
- презент, сложени перфект, имперфект, футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције: блиски футур, блиска прошлост: *Je lis beaucoup; ce roman, je viens de le fnir; cette BD, je vais la lire pendant les vacances;*
- презент субјунктива глагола прве групе (после *il faut que*): *Il faut que tu racontes ça ă ton frère*, као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives*;
- презент кондиционала (у изражавању сугестије/савета): *On pourrait lui montrer ma bibliothèque!*
- императив *sois, soyez.*
9. Личне глаголске облике и безличне глаголске облике са инфинитивном допуном, директном и препозиционалном: *Ils veulent alier au cinéma. Il faut travailler plus. Je dois travailler. Je peux travailler. Il apprend à parler français.*

Употребу глаголских израза *avoir la permission de, avoir le temps de: Nous avons la permission de rester jusqu'à minuit! Je n'aipas le temps de ranger ma chambre, je suis en retard.*

Глаголе који уводе комплетивну реченицу са везником q*ue: Il pense que c'est trop loin. Il dit que c'est très loin.*

10. Средства за исказивање логичких односа:
- узрок: *Pourquoi tu ne viens pas avec nous? Parce que je n'ai pas fini mon travail. Il part car il est fatigué. J'ai compris cette phrase grâce à ta mère!*
- последица: *Il ne fera pas beau, il faut donc organiser la fête dans un restaurant.*
- опозиција: *Je sais chanter, mais pas danser.*

СТРАНИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: **60**
Разред: **четврти**

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ
СЛУШАЊЕ • Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме изразе и упутства које наставник употребљава и прати обична и краћа обавештења; • разуме кратке дијалоге и монолошка излагања до 12 реченица, које наставник исказује природним темпом, други ученици или их чује преко звучног материјала, а који садрже познату језичку грађу ; • разуме једноставне песме у вези са обрађеном тематиком; • разуме и реагује на одговарајући начин на кратке усмене поруке у вези са личним искуством и интересовањима са активностима на часу.	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (генерацијски конфликти и начини превазилажења) • Образовање (образовање за све, пракса и припреме за будуће занимање, размена ученика) • Познате фирме, предузећа, установе, институције у земљама чији се језик учи • Културни живот (међународни пројекти и учешће на њима) • Заштита човекове околине (волонтерски рад) • Медији (штампа, телевизија, електронски медији) • Историјски догађаји/личности из земаља чији се језик учи • Свет компјутера (предности и мане употребе компјутера)	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке
ЧИТАЊЕ • Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• упозна и, када је у питању позната језичка грађа, савлада технике читања у себи; • разуме смисао краћих писаних порука и текстова о познатим темама (огласи, плакати са већим бројем учесталих израза и интернационализама око 100 речи); • издваја основне информације из краћег прилагођеног текста у вези са неком особом или догађајем (ко, шта, где, када...); • наслути садржај неког информативног текста ако је праћен визуелним додатком.		
ГОВОР	• разговетно изговара гласове, посебно оне које		

Оспособљавањеученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	наш језик не познаје, акцентује речи, поштује ритам и интонацију при спонтаном говору и читању; • ступи у дијалог и у оквиру десет реплика, постављањем и одговарањем на питања, води разговор у оквирима комуникативних функција и обрађене лексике ; • монолошки, без претходне припреме, у десетак реченица представи себе или другога, своје ближе окружење, саопшти садржај дијалога или наративног текста, или опише неки догађај.		20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• пише реченице и краће текстове на основу датог модела, слике или другог визуелног подстицаја (биографије, краће описе догађаја из свакодневног живота); • пише поруке и електронска писма користећи модел; • одговори на једноставна питања (ко, шта, где) која се односе на обрађене теме, ситуације у разреду или њега лично; • пише једноставна формална писма (обавештење, извештај)		
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• реагује вербално или невербално на упутства и постављена питања у вези са конкретном ситуацијом; • поставља једноставна питања и одговара на њих; • изражава допадање или недопадање; нуди и прихвата понуду, позив или извињење; • учествује у комуникацији на часу (у пару, у групи, итд.); • тражи разјашњења када нешто не разуме; • остварује једноставну интеракцију уз стално понављање и поновно формулисање исказа и врши корекције.		
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• сажима садржај текста, филма, разговара и сл.		
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• идентификује различита гледишта о истој теми		
ЗНАЊА О ЈЕЗИКУ	• препознаје шта је ново научио; • схвата значај познавања језика; • увиђа могућности позитивног трансфера знања и стратегија стечених учењем других страних		

	језика; • користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. • форме учтивости);		

ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

Ученици треба да разумеју и користе:[3]

1. Презентативе и њихове допуне: с*'est/ce sont/ce n'est pas/ce ne sont pas; voici/voilà; il y a/il n'y a pas (de/d')*

C'est mon professeur. Ce sont nos amis. C'est la ferme de mes grands-parents. Ce sont leurs poules. Ce ne sont pas leurs vaches. Voici Paul, notre cousin de Paris. Voilà nos animaux de compagnie. Il y a cinq chats, mais il n'y a pas de souris!

2. Средства за наглашавање реченичних делова *c'est ... qui* **и** *c'est... que: C'est Pierre qui va le faire; c'est toi que j'aime.*

3. Средства која указују на лице:

а) наглашене личне заменице после предлога: *On peut aller chez moi; Je peux m'asseoir à côté de vous? Je n'ai jamais été chez eux;*

б) наглашене личне заменице после позитивног императива: *Regarde-moi! Ouvre-lui! Téléphonez-leur!*

4. Актуализаторе именице:

а) вредности одређеног члан - генерализација: *Les enfants aiment les jeux de société;* спецификација: *Le frère de Mia aime jouer au Scrabble;*

б) изостављање члана: натписи (*Pâtisserie*), врсте производа (*Chocolat, Savon de Marseille*), спискови (*lait, beurre, baguette, jambon, fromage blanc*); испред именици у позицији атрибута: *Elle est médecin; Il est boulanger;*

в) демонстративе (заменице): *celui-ci/là; celle-ci/là* (као одговор на питање *Lequel*? / *Laquelle*?); *Cette moto? C'est celle de mon grand frère;*

г) посесиве (заменице): *le mien/la mienne; le tien/la tienne; le sien/la sienne;*

д) квантификаторе *un peu de / beaucoup de; pas assez de / assez de / trop de.*

5. Модалитете реченице:

а) негацију (инфинитива): *Ne pas ouvrir les fenêtres; Ne pas se pencher;*

б) интерогацију : упитну морфему *n'est-ce pas?* инверзију (рецептивно): *Avez-vous compris? Voulez-vous essayer?*

6. Парцијално директно и индиректно питање: *Quand est-ce qu'on part? Il demande quand on part; Où sont mes affaires? Elle demande où sont ses affaires.* (Симултаност радњи).

7. Средства за исказивање просторних односа:

а) прилошки и други изрази: *par terre, au milieu, au centre, dehors, dedans;*

б) прилошке заменице *en* и *y: Tu vas à Nice? Non, j'en viens. Tu vas souvent à la campagne? J'y vais chaque été.*

8. Квалификацију:

а) место придева *petit, grand, jeune, vieux, gros, gentil, beau, joli, long, bon, mauvais;*

б) промена значења неких придева у зависности од места: *Un grand homme / un homme grand; un brave homme / un homme brave.*

9. Средства за исказивање временских односа:

а) предлози *dans, depuis* и израз *il y a: Je pars dans deux jours; On est ici depuis lundi; Nous sommes arrivés il y a trois jours;*

б) исказивање симултаности и будућности у прошлости: *Ce jour-là il est venu me dire qu'il partait; il m'a dit qu'il allait déménager; il a promis qu'il nous écrirait.*

10. индикатив (утврђивање градива из шестог разреда): презент, сложени перфект, имперфект, футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције: блиски футур, прогресивни презент, блиска прошлост;

- *il faut que, je veux que, j'aimerais que праћени презентом субјунктива глагола прве групе (Il faut que tu racontes ça à ton frère), као и рецептивно: Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives;*

- презент кондиционала : *Si mes parents me laissaient partir, je viendrais avec toi!*

- императив (рецептивно): *aie un peu de patience, n'ayez pas peur;*

- рецептивно (ради разумевања прича и бајки): облици простог перфекта (треће лице једнине и треће лице множине).

11. Средства за исказивање погодбе: *Si tu as le temps, viens à la maison; On ira voir le match si tu finis tes devoirs.*

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

НАПОМЕНА: Изборни предмет Страни језик је развојног карактера и нуди се у II, III и IV разреду. Са укупним фондом часова током три године може се приближно остварити језички ниво А2 према Заједничком европском оквиру за живе језике. С обзиром на то, овај изборни предмет може да се бира само у II разреду и да се изучава једну, две или све три године. С обзиром на развојност наставе страног језика, није могуће укључити се у III или IV разреду.

Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспекту употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа ; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности.

Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учионици. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика.

Такозвана комуникативно- интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће

[3] **Напомена**: Дате категорије, углавном преузете из семантичких граматика конципираних за ученике француског као страног језика, намењене су ауторима уџбеника и наставницима и није потребно да их ученици знају; саветује се, стога, што мања употреба лингвистичких термина у наставним материјалима и у процесу наставе. Објашњења треба давати у што једноставнијој, по могућности схематизованој форми.

компоненете:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности
- наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја
- ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину
- уџбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама
- учионица постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан

Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњег образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке.

Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања.

Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл.

Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно.

Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава
споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.

Назив предмета:

ИСТОРИЈА (ОДАБРАНЕ ТЕМЕ)

Годишњи фонд часова: **62 или 60**

Разред: **трећи или четврти**

Циљеви предмета:

12. Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести;
13. Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности;
14. Развијање индивидуалног и националног идентитета;
15. Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру);
16. Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога);
17. Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
18. Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Село и град некад и сад	• Проширивање знања о променама у начину живота градског и сеоског становништва кроз	• уочи основна обележја различитих типова насеља од праисторије до савременог доба; • изведе закључак о значају настанка градова;	• Насеља у праисторији (примери Винче и Лепенског Вира). • Живот у античким градовима (примери Вавилона, грчких полиса, Александрије, Рима...). • Живот у средњовековним градовима и селима (примери Цариграда, Венеције, Фиренце, Париза, Лондона, Београда...;	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Облици наставе:** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

	историју. • Уочавање сличности и разлика у животу градског и сеоског становништва кроз историју. • Разумевање односа села и града у прошлости и садашњости. • Стицање знања о миграцијама село – град као константним појавама у историји људског друштва. • Проширивање знања о животу сеоског и градског становништва у Србији у XIX и XX веку.	• лоцира на историјској карти најзначајније античке, средњовековне и модерне градове у свету, Европи и Србији; • опише начин живота у граду у различитим историјским периодима (на примеру Цариграда, Венеције, Фиренце, Париза, Лондона, Берлина, Њујорка, Москве, Санкт Петербурга…); • опише начин живот у српским градовима у XIX и XX веку (на примеру Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца...); • опише начин живот у српским селима у XIX и XX веку; • уочи сличности и разлике у начину живота у српским градовима и селима у XIX и XX веку; • разуме значај и последице развоја модерних градова; • образложи најважније узроке и последице миграција село–град; • уочи разлике у начину становања између села и града кроз историју; • уочи разлике у начину становања између припадника различитих друштвених слојева кроз историју.	средњовековни замак – у миру и за време опсаде; положај зависног сељака – обавезе становништва, порез, присилни рад – изградња путева, насипа, утврђења...; становање – грађевински материјали, начин градње, разлика у начину становања између села и града и између богатих и сиромашних; хигијенски услови, опасност од епидемија...). • Живот у градовима и селима у новом веку и савременом добу (примери Париза, Лондона, Берлина, Њујорка, Москве, Санкт Петербурга...; просторно и урбано планирање; индустријске четврти, радничка насеља и предграђа; боемске четврти; појава модерне инфраструктуре – водовод, канализација, метро, проблем загађења, одношење и складиштење отпада; становање – грађевински материјали, начин градње, развој грађевинске технике, врсте објеката и организација простора; разлика у начину становања између села и града и између припадника различитих друштвених слојева, миграције; осветљење – гас и струја; грејање, употреба соларне енергије, кућни апарати; оплемињивање стамбеног простора). • Живот у српским градовима и селима у XIX и XX веку (примери Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца...; основни типови градских насеља – град, варош, варошица, „дивља” насеља; оријентални и европски утицаји; електрификација, јавни градски превоз – фијакери, трамваји, тролејбуси и аутобуси; основни типови сеоских насеља, обележја земљорадње, виноградарства и сточарства; задруга, моба, позајмица; пољопривредна оруђа, млинови, ветрењаче; миграције село – град, разлике у становању код Срба: дворци, градске куће, конаци, сеоске куће; дворови владара – Милоша, Михаила, Милана и Александра Обреновића, кнеза Александра и краљева Петра и Александра Карађорђевића, Николе Петровића, резиденције Јосипа Броза).	• теоријска настава. **Место реализације наставе:** • Теоријска настава реализује се у учионици или одговарајућем кабинету. **Оцењивање:** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања. **Оквирни број часова по темама:** • Свакој од четири теме које буду изабране треба посветити четвртину часова предвиђених наставним планом. **Препоруке за реализацију наставе:** • задатак наставника је да на почетку школске године од дванаест понуђених наставних тема, ученицима предложи шест, од којих ће они, као група, у складу са својим склоностима, изабрати четири, • структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, • за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, • садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, • наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета, • програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), • у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, • важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања, • наставни садржаји треба да буду представљени као „прича” богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, • посебно место у настави *историје* имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње
Култура одевања и исхране некад и сад	• Проширивање знања о променама у начину одевања и исхрани кроз историју. • Уочавање промена у начину одевања код Срба кроз историју. • Уочавање улоге различитих културних утицаја на начин одевања и исхрану код Срба кроз историју.	• уочи основна обележја културе одевања од антике до савременог доба; • идентификује основна обележја културе одевања код Срба кроз историју; • наведе и упореди разлике у начину одевања између села и града кроз историју; • наведе и упореди разлике у начину одевања између припадника различитих друштвених група кроз историју; • препозна и разуме утицаје различитих култура на начин одевања код Срба кроз историју; • препозна и разуме утицаје различитих култура на начин исхране код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике исхране у различитим историјским периодима.	• Култура одевања од антике до данас (материјали, начин обраде и бојење, разлике у одевању код припадника различитих друштвених група; појава вештачких материјала, стилови у одевању, модне куће, појава модне индустрије, свакодневна и свечана одећа, џинс као карактеристика одевања младих у читавом свету; накит, фризуре, шминка, парфеми...). • Одевање код Срба кроз историју (материјали и тканине – кудеља, конопља, чоја, крзно, кожа, лан, свила; разлика у одевању код Срба у Хабзбуршком и Османском царству, као и код припадника различитих друштвених група; грађанско одело и европски узори у облачењу српског грађанског сталежа; униформе државних чиновника, лекара, цариника, професора Лицеја и гимназија у обновљеној Србији; народна ношња, савремени начин одевања). • Култура исхране од антике до данас (сакупљање и припремање намирница, лов и риболов, начини чувања хране, пиће, реконструкција могућег јеловника – двор, град, село; посни и мрсни циклуси; национална кухиња код Срба, утицаји других кухиња; конзумирање кафе и дувана, употреба источњачких зачина, понашање за столом, прибор	

			за јело; кухињски апарати; ресторани „брзе хране”).	користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, • у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, • настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, • у настави треба што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), • да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, • треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика, • у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, • пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, • у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, • одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, • током рада са ученицима потребно је стално правити поређења са савременим добом, чиме се наглашава схватање континуитета у развоју друштва и богатство садржаја из прошлости, • задатак наставника је и да подстиче осамостаљивање ученика у прикупљању и сређивању историјских
Војска, оружје и рат некад и сад	• Проширивање знања о развоју војне технике и променама у начину ратовања кроз историју. • Проширивање знања о развоју војске и начину ратовања код Срба кроз историју. • Развијање критичког става према рату.	• уочи основна обележја ратова и војне организације и технике од антике до савременог доба; • разуме утицај научно-технолошких достигнућа на промене у начину ратовања кроз историју; • уочи карактеристике развоја оружја и војне организације; • уочи основна обележја војне организације код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике ратовања у различитим периодима; • разуме улогу појединца у рату (војсковођа, официра, регрута, цивила); • аргументовано дискутује о рату и његовим последицама на живот људи.	• Војска, оружје и рат кроз историју (војничка опрема – одећа, оклопи, штитови, оружје; родови војске, опсадне справе, увежбавање ратничких вештина, витешки турнири, мегдани, појава ватреног оружја – од примитивних пушака аркебуза и мускета до разорне артиљерије; увођење стајаће војске, развој модерне војне стратегије и тактике – појава генералштаба, униформе и војна одликовања; војно образовање, живот војника у рату и миру; жене у војсци; међународне конвенције о правилима ратовања, највеће војковође). • Војска код Срба кроз историју (српска војска у средњем веку – опрема, начин ратовања; Срби у аустријској и османској војсци; војска устаничке Србије; војна организација у XIX и XX веку у српској и југословенској држави; војно образовање – оснивање војне академије; српске и југословенске војне униформе и одликовања).	
Новац и банке кроз историју	• Проширивање знања о улози новца и банака у економским системима кроз историју. • Усвајање знања о улози новца и банака у свакодневном животу некад и сад. • Проширивање знања о историји новца и развоју банкарства код Срба.	• уочи основне карактеристике и функције новца од антике до савременог доба; • изведе закључак о улози и значају банака кроз историју; • уочи основна обележја историјата српског новца и банака кроз историју; • примени стечено знање о новцу и банкама у свакодневном животу.	• **Нумизматика (као наука о постанку, развоју и употреби кованог новца).** • **Новац и банке у садашњости (новац као мера вредности, платежно средство и једно од обележја самосталности државе; банка као предузеће које тргује новцем; појмови – штедња, трезор, кредит, камата, деоница, инфлација, дефлација; фалсификовања новца, новац у савременом потрошачком друштву…).** • **Новац и банке у прошлости (историјат новца и банака – од старог века до данас; материјали од којих је израђиван новац, историјски феномен „кварења” новца; ликови и различити симболи на кованом и папирном новцу...).** • **Новац у Србији некад и сад (историјат новца од средњег века до данас; динар као званична валута модерне Србије; мотиви на новчаницама; настанак и развој Народне банке као прве финансијске институције у Србији).**	
Верски живот и обичаји кроз историју	• Проширивање знања о веровањима и обичајима у прошлости и садашњости. • Уочавање прожимања веровања и културе кроз историју. • Сагледавање сличности и разлика у веровањима и обичајима некад и сад. • Проширивање знања о веровањима и	• уочи основна обележја веровања од праисторије до савременог доба; • наведе и упореди карактеристике обичаја и веровања у различитим периодима; • идентификуке сличности и разлике у обичајима различитих верских заједница; • уочи утицај веровања и обичаја на културно стваралаштво; • разуме утицај и повезаност верских институција и верског живота кроз историју; • разуме утицај и повезаност верских институција и верског живота код Срба кроз историју;	• Веровања у старом Египту и Месопотамији (загробни живот, балсамовање, хороскопи, астрологија, обреди и ритуални предмети...). • Веровања старих Грка и Римљана (пророчишта, загробни живот, свештеници и свештенице, приношење жртве боговима...). • Религије Далеког истока. • Верски живот и обичаји у средњем веку (главне одлике хришћанства, ислама и јудаизма; обележја различитих верских конфесија – сличности и разлике у веровањима и обичајима; обележавање верских празника, страхови средњовековног човека). • Верски живот и обичаји у новом веку и савременом добу (верски идентитет, сличности и разлике између католика, протестаната, православаца, муслимана, Јевреја; атеизам).	

	обичајима код Срба кроз историју.	• препозна и разуме основне одлике верског живота и обичаја код Срба кроз историју.	
Образовање и васпитање кроз историју	• Продубљивање знања о развоју образовања кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у образовању и васпитању некад и сад. • Разумевање утицаја привредног развоја на квалитет образовања. • Продубљивање знања о развоју образовања код Срба кроз историју.	• уочи основна обележја образовања и васпитања од антике до савременог доба; • опише развој система образовања и васпитања кроз историју; • опише развој система образовања и васпитања код Срба кроз историју; • упореди карактеристике образовања и васпитања у различитим периодима; • изведе закључак о значају образовања и васпитања у животу људи; • препозна међусобну условљеност степена привредног развитка и квалитета образовања.	• Образовање и васпитање у старом веку (Египат, Месопотамија, стара Грчка и Рим). • Образовање и васпитање у средњем веку (манастири као центри писмености и образовања; оснивање школа и универзитета, утицај цркве на образовање и васпитање...). • Образовање и васпитање у новом веку и савременом добу (појава штампарства и ширење писмености, улога цркве и државе – појава световног и обавезног образовања, школских уџбеника; положај ученика – награђивање и кажњавање, одевање ученика...). • Образовање и васпитање код Срба (манастири као центри писмености и образовања; значај Хиландара, просветитељски рад у устаничкој Србији, оснивање световних школа, оснивање Лицеја, Велике школе и Београдског универзитета; један дан у школи, школска слава, одевање ученика, школовање женске деце; стипендирање ученика).
Комуникације, путовања и туризам некад и сад	• Уочавање значаја комуникација и њиховог развоја у историји друштва. • Разумевање утицаја комуникација на упознавање и приближавање држава, народа и њихових култура.	• опише развој комуникација од праисторије до савременог доба; • наведе и упореди карактеристике комуникације у различитим периодима; • изведе закључак о значају комуникације у животу људи кроз историју; • разуме последице развоја модерних комуникација; • изведе закључак о утицају развоја комуникација на интеграцију сваке нације и друштва; • користи информације са историјске карте и повеже их са стеченим знањем о комуникацијама; • уочи утицај комуникација на приближавање држава, народа и њихових култура.	• Комуникације, путовања и туризам кроз историју (утицај трговине и војних похода на развој комуникација; ходочашћа – света места, мисионари; значајни сајмови, развој поштанског, телеграфског, телефонског, железничког, аутомобилског и авионског саобраћаја; ауто и авио клубови, новине и новинарство, Интернет, откривање нових дестинација, гостионице и хотели, бање).
Друштвени и породични живот кроз историју	• Продубљивање знања о развоју друштвеног и породичног живота кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у друштвеном и породичном животу некад и сад. • Проширивање знања о друштвеном и породичном животу код Срба кроз	• идентификује основна обележја друштвеног живота од антике до данас; • идентификује основна обележја породичног живота од антике до данас; • наведе основна обележја друштвеног живота код Срба кроз историју; • наведе основна обележја породичног живота код Срба кроз историју; • упореди карактеристике друштвеног и породичног живота у различитим периодима; • уочи сличности и разлике у начину обележавања празника кроз историју; • истакне одлике друштвеног и	• Друштвени живот од антике до данас (игре, гозбе, плес уз музику, музички инструменти, позориште, маскирање, трубадури, властеоске гозбе: жонглери, путујући свирачи и забављачи; балови, позориште у доба Шекспира и Молијера, настанак опере, књижевне дружине и читалишта, концерти, биоскопи, игре на срећу, савремена популарна музика). • Друштвени живот код Срба кроз историју (основни празници и њихов значај; утицај политичких прилика на празнике и празновања, радни и нерадни дани; различити облици друштвених активности на селу и у граду...). • Породични односи од антике до данас (положај мушкарца, жене и детета, свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници, традиционални и модерни погледи на породицу; промене у односима међу половима...).

података, да их усмерава на различите изворе информација и подучава их како да се према њима критички односе, чиме се негује истраживачки дух и занимање за науку и подстиче развој мишљења заснованог на провереним чињеницама и аргументима,

- овај предмет пружа велике могућности за интеграцију школског и ваншколског знања ученика, за излазак из оквира школских уџбеника и учионица, укључивање родитеља и сугрђана који поседују знања, колекције, књиге, филмове и другу грађу која може да помогне у реализацији програма,
- наставник треба да тежи комбиновању различитих метода рада (кратка предавања, гледање филмова, читање књига, дискусије, анализа писаних извора, слика и фотографија...),
- у извођењу наставе самостално истраживање ученика је најважније, без обзира на изабране методе рада, а наставникова је улога да организује наставу, пружи помоћ ученицима у раду (од давања информација до упућивања на изворе информација) и да подстиче интересовање ученика за предмет,
- у припреми и реализацији часова наставницима може користити следећа литература:

Д. М. Ацовић, *Хералдика и Срби*, Београд 2008.
Д. Бабац, *Специјалне јединице југословенске војске у Априлском рату*, Београд 2006.
Д. Бабац, Ч. Васић, М. Марковић, *Црногорска војска 1896–1916*, Београд 2007.
Д. Бандић, *Народна религија Срба у 100 појмова*, Београд 2004.
В. Бикић, *Средњовековно село*, Београд 2007.
М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд 1989.
С. Бојанин, *Забаве и светковине у средњовековној Србији* (*од краја XII до краја XV века*), Београд 2005.
Е. Бухари, *Наполеонова гардијска коњица*, Београд 2006.
А. Веселиновић, Р. Љушић, *Српске династије*, Нови Сад 2001.
П. Вилар, *Злато и новац у повијести 1450–1920*, Београд 1990.
А. Вулетић, Ј. Мијаиловић, *Између посела и балова. Живот у Србији у 19. веку*, Београд 2005.
Р. Вучетић, *Престоница независне Србије* (*1878–1918*), Београд 2008.
К. Гравет, *Витезови*, Београд 2006.
С. Димитријевић, *Средњовековни српски новац*, Београд 1997.
Љ. Димић, *Културна политика у Краљевини Југославији 1918–1941*, I–III, Београд 1996.

	историју.	породичног живота данас у односу на раније епохе.	• Породични односи код Срба кроз историју (положај мушкарца, жене и детета; свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници – крсна слава...)	А. Ђуровић, *Модернизација образовања у Краљевини Србији 1905–1914*, Београд 2004. *Историја приватног живота*, I-V, приредили Ф. Аријес и Ж. Диби, Београд 2000–2004. М. Јовановић-Стојимировић, *Силуете старог Београда*, Београд 2008. Д. Косановић, *Почеци кинематографије на тлу Југославије 1896–1918*, Београд 1985. *Лексикон српског средњег века*, приредили С. Ћирковић и Р. Михаљчић, Београд 1999. П. Ј. Марковић, *Београд 1918–1941*, Београд 1992. П. Ј. Марковић, *Београд између Истока и Запада 1948–1965*, Београд 1996. П. Ј. Марковић, *Трајност и промена. Друштвена историја социјалистичке свакодневице у Југославији и Србији*, Београд 2007. М. Милићевић, *Грб Србије: развој кроз историју*, Београд 1995. Ј. Миодраговић, *Народна педагогија у Срба или како наш народ подиже пород свој*, Београд 1914. Д. Мрђеновић, А. Палавестра, Д. Спасић, *Родословне таблице и грбови српских династија и властеле*, Београд 1987. *Образовање код Срба кроз векове*, Београд 2001. Е. Пирсон, *Стара Грчка*, Београд 2006. Р. Плат, *Свет филма*, Београд 2006. *Приватни живот у српским земљама средњег века*, приредиле С. Марјановић-Душанић и Д. Поповић, Београд 2004. *Приватни живот у српским земљама у освит модерног доба*, приредио А.Фотић, Београд 2005. *Приватни живот код Срба у деветнаестом веку. Од краја осамнаестог века до Првог светског рата*, приредили А. Столић и Н. Макуљевић, Београд 2006. *Приватни живот код Срба у двадесетом веку*, приредио М. Ристовић, Београд 2007. Р. Радић, *Страх у позној Византији* I-II, Београд 2000. Р. Радић, *Византија – пурпур и пергамент*, Београд 2006. Р. Радић, *Цариград – приче са Босфора*, Београд 2007. *Службено одело у Србији у 19. и 20. веку*, Београд 2001. Д. Стојановић, *Калдрма и асфалт. Урбанизација и европеизација Београда 1890–1914*, Београд 2008. Ж. Стојановић, *Папирни новац Србије и Југославије*, Београд 1996. Н. Томас, Д. Бабац, *Армије на Балкану 1914–1918*, Београд 2006. Ц. Харт, *Стари Египат*, Београд 2006. Ф. Џајс, *Витезови кроз историју*, Београд 2003.
Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју	• Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју. • Разумевање утицаја фотографије, филма, радија и телевизије на друштвени, политички и културни живот. • Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије у Србији. • Уочавање значаја фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора.	• уочи основна обележја развоја фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју; • изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије у животу појединца и читавог друштва; • изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора; • опише развој фотографије, филма, радија и телевизије у Србији; • разуме последице развоја фотографије, филма, радија и телевизије.	• **Значај фотографије, филма, радија и телевизије (као техничких достигнућа, начина уметничког изражавања, средстава масовне комуникације, сазнавања и образовања, и као историјских извора).** • **Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју (развој – оптичка сочива, дагеротипија, мокра плоча, фото-апарат, филмска трака, покретне слике, биоскоп, радио таласи; прва филмска пројекција, филм као извор информација о догађајима; филм као масовна забава и индустрија; почетак ере звучног филма, појава анимираних филмова; појава колор филмова; филмски фестивали и награде; оснивање радио-станица, појава телевизије; превласт телевизије над другим медијима у другој половини XX века; примери злоупотребе фотографије, филма, радија и телевизије у XX веку).** • **Фотографија, филм, радио и телевизија у Србији некад и сад (делатност дворског фотографа Анастаса Јовановића, породични фото-албуми, прва филмска пројекција у Србији 1896, први српски филмови и биоскопи; почетак рада прве радио-станице – Радио Београда 1929, јавна демонстрација телевизије на сајму у Београду 1939, тајно праћење програма Радио Лондона за време окупације, оснивање Телевизије Београд 1958, кућни радио и ТВ апарати као показатељи животног стандарда).**	
Брига о телу и здрављу кроз историју	• Продубљивање знања о развоју здравствене културе кроз историју. • Уочавање утицаја економског и културног развитка на степен здравствене културе. • Проширивање знања о развоју здравствене културе код Срба.	• уочи основна обележја развоја здравствене културе од антике до данас; • уочи основна обележја развоја здравствене културе код Срба кроз историју; • наведе и упореди различите методе лечења кроз историју; • разуме повезаност степена економског и културног развитка и здравствене културе; • разуме значај хуманитарних организација и њиховог деловања.	• Брига о телу и здрављу од антике до данас (болести људи, хигијенски услови, епидемије, развој медицине, медицински инструменти, лекови и лековито биље, здравствене установе – манастирске болнице, санаторијуми, стационари, домови здравља, апотеке; начини здравствене заштите и превентиве, хуманитарне организације). • Брига о телу и здрављу код Срба (утицај животних услова и хигијенских прилика на појаву болести; најчешће болести и епидемије, народна медицина и надрилекарство, манастирске болнице; прве болнице и лекари, отварање болница у Србији у време кнеза Милоша, оснивање Медицинског факултета у Београду...).	
Грбови и заставе некад и сад	• Продубљивање знања о развоју грбова и застава и њиховом значају у историји. • Упознавање са развојем, улогом и значајем грбова и застава у прошлости српског народа.	• уочи основна обележја развоја грбова и застава кроз историју; • уочи основна обележја развоја грбова и застава код Срба кроз историју; • изведе закључак о значају грбова и застава кроз историју; • наведе најчешће хералдичке симболе; • опише изглед и порекло савременог српског грба и заставе.	• **Улога и значај грбова и застава (као симбола државе, нације, владара, војске, града, установе, предузећа, политичке организације, спортског друштва...; појава грбова у XII веку – породични грбови на штитовима као начин распознавања витезова на турнирима и у ратним походима; грбови на заставама, новцу, печатима, поштанским маркама, споменицима, шлемовима...; најчешћи хералдички симболи; појава првих застава – *вексилум* – застава римских царева, *лабарум* – застава Константина Великог; основни елементи застава).** • **Грбови и заставе у прошлости српског народа (порекло**	

			савременог српског грба и заставе, значење четири оцила, најчешћи хералдички симболи на грбовима српских нововековних и средњовековних држава и династија и властелинских породица – двоглави бели орао Немањића, Лазаревића, Карађорђевића, Обреновића и Петровића-Његоша, лав Бранковића и Петровића-Његоша, вук Балшића, љиљани Котроманића...).	Ф. Џајс, Џ. Џајс, *Живот у средњовековном граду*, Београд 2004. Ф. Џајс, Џ. Џајс, *Живот у средњовековном замку*, Београд 2005. Ф. Џајс, Џ. Џајс, *Живот у средњовековном селу*, Београд 2006. С. Џејмс, *Стари Рим*, Београд 2006.
Спорт некад и сад	• Проширивање знања о развоју спортског живота кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у спортским играма и надметањима некад и сад. • Проширивање знања о развоју спортског живота код Срба.	• уочи основна обележја спорта од антике до савременог доба; • разуме улогу и значај спорта у људском друштву; • именује и опише спортске дисциплине заступљене на античким Олимпијским играма; • наведе и упореди карактеристике спортских надметања у различитим периодима; • опише развој спортског живота код Срба.	• Улога и значај спорта од антике до савременог доба (спорт као део бриге о здрављу и као забава; спорт и Олимпијске игре у античкој Грчкој као основ спортских игара савременог доба; спортска надметања кроз историју – најпопуларнији спортови, аматерски и професионални спорт, модерне Олимпијске игре). • Спорт код Срба кроз историју (народне и пастирске игре као прва спортска надметања, прва спортска друштва, оснивање Српског олимпијског клуба 1910, учешће на међународним такмичењима и велики успеси, спортска друштва и клубови; савремени спорт и спортски живот).	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност Географија Социологија са правима грађана Грађанско васпитање Верска настава

ФИЛОЗОФИЈА

Годишњи фонд часова: **62 или 60**

Разред: **трећи или четврти**

Циљеви предмета:

- Упознавање са смислом основних филозофских питања, историјом филозофије, најчувенијим филозофима, филозофским правцима и дисциплинама.
- Увођење у методу филозофије као мисаоне делатности која се развија постављањем питања, увиђањем проблема, аргументацсањем у корсит сопствених и супротних теза са крајњим циљем да се дође до истине.
- Оспособљавање ученика за самостално, критичко размишљање и формирање ставова о друштвеним проблемима, развијање грађанске свести о значају слобода, солидарности и екологије за развој хармоничног друштва
- Показивање да се у филозофији као теоријско-мисаоној делатности стварају водеће вредности, идеје и истине на којима се темељи европска култура

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод у филозофију	• Упознавање ученика са основним појмовима о филозофији и њено разликовање од других наука, уметности и религије • Упознавање ученика са филозофским питањима, филозофским дисциплинама и различитим филозофским гледиштима	• одреди појам и предмет филозофије • наведе филозофске дисциплине и разликује правце унутар дисциплина	• Име и појам филозофије • Однос филозофије према науци, уметности и религији • Филозофске дисциплине и правци	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (28 - 29 часова)** • разговори, тестови и дебате (20 - 21 час) • радионице (8 часова) • приказивање филмова (4 часа) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на групе од по 4 ученика приликом реализације: • радионица **Место реализације наставе** • Теоријска настава и радионице се реализују у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Дијалог са ученицима, самостални рад, организовање дебате

Античка и средњовековна филозофија	• Упознавање ученика са историјом античке и средњовековне филозофије • Оспособљавање ученика за учествовање у аргументованој и толерантној дискусији	• разликује песничко-митолошке визије о настанку света од појмовног мишљења • објасни појмове почела (архе-а) и да упореди различита схватања овог појма код претскократских мислиоца • опише садржај појмова логос, физис, космос • разликује супротности: једно - мноштво, кретање - мировање, коначно - бесконачно, променљиво - непроменљиво • примењује неку од Сократових метода (мајеутика, иронија, индукција) • издвоји главне оптужбе против Сократа • објасни Платонову теорију идеја преко „Мита о пећини“ из дијалога „Држава“ • наведе врсте владавине према Платоновом учењу и опише његову визију идеалне државе • примени Аристотелову теорију о четири узрока на конкретне предмете • да успостави узајамни однос среће, материјалних добара, мудрости и других врлина • упореди средњовековну и античку филозофију	• Коначно и бесконачно, вечно и променљиво, непокретно и покретно: Талес, Анаксимен, Хераклит, Питагора, Парменид, Зенон, Емпедокле, Анаксагора и Демокрит • Етички и сазнајни релативизам: софисти и Сократ, • Сократова метода, њен филозофски значај и одбрана Сократова • Сократске школе • Платонова теорија идеја и учење о држави • Аристотел као оснивач логике • Аристотелова метафизика и теорија узрока • Етичка становишта Аристотела, Епикура и Стоика • Главне теме средњовековне филозофије, уплив хришћанства и однос вере и знања	**<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 5. праћење рада на часу 6. тестове примене знања **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • 1 (4 часа) • 2 (22 - 23 часа) • 3 (11 - 12 часова) • 4 (10 часова) • 5 (6 часова) • 6 (7 часова)
Модерна филозофија	• Оспособљавање ученика да препознају специфичности модерне епохе • Упознавање ученика са значајем методе за стицање нових сазнања • Развијање критичких способности ученика у односу на науку и религију • Развијање способности код ученика за етички аргументованом одбраном властитих ставова	• повезује вредности античког периода са ренесансом. Препознаје садржаје из области књижевности, историје и уметности и склапа целину • повеже став „Знање је моћ“ са проналасцима који су се догодили у времену ренесансе • објасни смисао индукције као нове методе истраживања и овладавања природом • објасни смисао методске сумње код Декарта и става „мислим, дакле, постојим“ • наведе четири Декартова правила методе • разуме појам супстанције на примеру једног представника рационализма • дефинише теорију сазнања и повезује емпиризам са критиком теорије урођених идеја • демонстрира каузалитет на примерима из свакодневног живота • набројi најважније представнике просветитељства и наведе основне идеје тог правца • објасни Кантов коперникански обрт • разликује појмове категоричког и хипотетичког императива. Наводи примере препознаје основне тезе идеализма	• Промене које доноси ренесанса, формула „знање је моћ“, нова метода и идоли код Френсиса Бекона. • Декартова метода • Спинозино етичко учење. • Лајбницова метафизика (монадологија) • Емпиризам Џона Лока • Хјумова критика метафизике и појма узрочности • Просветитељство: основне карактеристике, значај и носиоци • Кантова критика чистог ума и коперникански обрат у теорији сазнања • Кантова етика • Хегелова апсолутна идеја	

Савремена филозофија	• Упознавање ученика са основним карактеристикамасавр еменог доба • Развијање код ученика критичког односа према друштвеним појавама	• увиђа смисао Марксовог захтева за револуцијом • именује основне теме Ничеове филозофије • објасни појам егзистенције и препознаје ситуације егзистенцијалног избора • увиђа богатство праваца у савременој филозофији. Кратко описује њихове карактеристике	• Марксова филозофија и теорија друштва • Ничеова критика декаденције 19. века, појмови воље за моћ, превредновања вредности и надчовека • Егзистенција у савременом добу, сукоб појединца и друштва код Кјеркегора, Камија и Сартра • Контов позитивизам и неповерење према метафизици, • Остали правци савремене филозофије (феноменологија, прагматизам, структурализам, критичка теорија и постмодерна)	
Савремени филозофски проблеми	• Оспособљавање ученика за сналажење у савременим расправама	• самостално припреми за дискусију користећи литературу и интернет • дискутује и образлаже властити став о неком савременом проблему • препознаје карактеристике савременог доба и препознаје чињенице које би захтевале филозофско објашњење	• Род, пол и филозофија • Универзалност и мултикултурализам • Постмодерно стање: нестанак великих прича, релативизација и индивидуализација • Живимо ли у постидеолошком времену • Однос виртуелне реалности и стварности	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

– Социологија Екологија Грађанско васпитање Веронаука Логика са етиком

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова: **32**

Разред: **други**

Циљеви предмета:

– развијање стваралачког и критичког мишљења, визуелног опажања, индивидуалности и самопоуздања у самосталном ликовном изражавању, радозналости и маштовитости;
– оспособљавање за изражавање идеја, ставова, порука и емоција традиционалним и савременим визуелним медијима, за успешну вербалну комуникацију, тимски рад, самостално проналажење и систематизовање информација из различитих извора, за самопроцену и презентацију свог рада;
– развијање одговорности према очувању здравља и животне средине;
– упознавање са значајем и улогом уметности у друштву, свакодневном животу и раду;
– упознавање са значајем и улогом уметности у друштву, свакодневном животу и раду;
– формирање позитивног става према очувању културног идентитета, националне и светске културне баштине и навике праћења културно-уметничких садржаја путем штампе и електронских медија, посећивања музеја, галерија, библиотека, концерата, биоскопа, позоришта и других институција културе.

• Планирање и организација наставе	1. Приликом израде годишњег плана, од 15 понуђених тема треба одабрати најмање 4. Минимално време за реализацију једне теме је пет часова. Наставник формира програм бирајући теме према: • циљевима предмета; • расположивом фонду часова; • години учења;

- специфичностима профила;
- могућностима школе;
- специфичностима локалне заједнице;
- предзнањима и сазнајним могућностима ученика;

2. Теоријски садржаји и практични ликовни рад су интегрисани;
3. Теме треба обрадити комбиновањем савремених наставних метода, уз разноврсне визуелне примере;
4. Посебни садржаји су препоручени садржаји намењени појединим профилима и/или заинтересованим ученицима;
5. Препоручени садржаји су садржаји који нису кључни за достизање исхода и могу да се обраде информативно: један редовни час, кроз домаћи задатак, тематску наставу или индивидуалне, одељенске и школске пројекте;
6. У зависности од теме, пожељно је припремати наставу у сарадњи са наставницима општеобразовних, стручних и изборних предмета, педагогом, локалним уметницима и стручњацима и/или институцијама културе;
7. Користити стручну литературу и интернет у припремању наставе. Ради лакшег прикупљања наставног материјала, програм садржи препоручене адресе или линкове на интернет-странице. Међутим, треба имати у виду да се ове адресе често мењају и да је наставник упућен на континуирано ажурирање наставног материјала;
8. У зависности од теме, настава се реализује у кабинету за ликовну културу (атељеу), кабинету за информатику, радионици, простору школе, библиотеци, музеју, галерији, атељеу уметника, локалном окружењу;
9. Како се не би прекинула мотивација и континуитет у раду, допустити ученицима да заврше радове код куће;
10. Подстицати ученике да одступају од рутинских поступака и стереотипије, а елементе искуства реструктурирју и стављају у нове односе, испробавају различита оригинална решења у самосталном ликовном изражавању и процењују свој рад и радове других;
11. Вредновање остварености исхода вршити кроз:
    - праћење остварености исхода;
    - активност на часу;
12. Пожељно је на крају полугодишта и/или године организовати изложбу у локалној заједници и позвати родитеље на отварање;
13. Препоручује се наставницима вођење електронског портфолија који садржи: основне податке о наставнику, опис успешно реализоване теме, препоручено време за реализацију, коришћене материјале и технике, примере радова ученика, евентуално наставни материјал (визуелне примере) и препоручену литературу или адресе интернет-страница. Електронски портфолио треба да буде доступан на сајту или профилу школе. Циљ објављивања портфолија је промоција рада наставника и размена наставних материјала, идеја и линкова.

ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ:	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА:	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Дигитална фотографија	• Оспособљавање за примену дигиталне фотографије у настави, свакодневном животу и раду.	• фотографише целину и детаљ под различитим условима осветљења; • учита дигиталну фотографију на рачунар; • обради фотографију у одабраном рачунарском програму; • демонстрира како је обрадио/ла фотографију; • селектује своје радове према задатим критеријумима.	• Примена дигиталне фотографије у настави, свакодневном животу и будућој професији, дигитална фотографија као савремени уметнички медиј; • Принципи компоновања у фотографији, кадрирање, осветљење; • Етичке норме у избору мотива, обради фотографије и објављивању фотографија; • Фотографисање дигиталним фотоапаратом или мобилним телефоном: екстеријер, ентеријер, детаљ, мртва природа, аутопортрет; • Пренос фотографије на рачунар, обрада фотографије основним алаткама: опсецање, подешавање светлине, контраста и боје; • Сортирање, обележавање и	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Место реализације наставе:</u>** • одговарајући кабинет; • простор школе. **<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • Остварити сарадњу са наставником информатике и размену информација и искустава између ученика и ученика и наставника; • Према условима осветљења и временским приликама – један час реализовати у школском дворишту или у природи; • Изабрати рачунарски програм за обраду фотографија према могућностима школе и предзнањима ученика; • Објаснити ученицима како да фотографишу ликовне радове; • Напреднијим ученицима допустити експериментисање сложенијим алаткама у програму по избору; • Упутити заинтересоване ученике на литературу и бесплатне фото-едиторе на интернету; • Мотивисати ученике да учествују у уређењу школског часописа или сајта/профила школе. **<u>Интернет:</u>** www.photoarts.com www.atget

			чување фотографија на рачунару; • Могуће преобликовање неуспелих фотографија у апстрактне слике, позадине, колаже; • Самопроцена радова. Посебни садржаји: • Цртање светлом; • Израда електронског портфолија; • Рекламна фотографија; • Модна фотографија.	www.photography-now.net www.photographysites.com www.pixiport.com www.usefilm.com www.graphicssoft.about.com http://www.photographymad.com/blog/post/10-top-photography-composition-rules http://graphicssoft.about.com/od/pixelbasedwin/tp/freephotoedw.htm http://www.shapecollage.com/ http://download.cnet.com/ http://AndreaPlanet.com/
Примитивна племенска уметност	• Стицање знања о појави, значају и функцији уметности у праисторији; • Развијање интересовања за племенску уметност и традицију различитих народа; • Формирање позитивног става према очувању културног идентитета.	• наведе опште карактеристике примитивне уметности; • објасни улогу примитивне племенске уметности у праисторијско и савремено доба; • одабере медиј, мотив и материјал за рад; • образложи избор мотива; • уради ликовни рад са одликама примитивне племенске уметности.	• Примитивна племенска уметност од праисторије до савременог доба; • Услови за настанак уметности, функције уметности у праисторијско доба, материјали; • Разлози за дуготрајни опстанак примитивне племенске уметности, популарност савремене племенске уметности, последице комерцијализације; • Уметност афричких племена, инуитска уметност, уметност индијанских племена, аборицанска, полинезијска... плес, музика, одећа, украшавање, орнаментика, занати; • Примитивна уметност као инспирација савременим уметницима; • Израда цртежа, слика, скулптура, употребних и украсних предмета, тотема, маски, скица за шминку, одећу, накит, фризуре. Посебни садржаји: • Креирање звука облицима из природе, уобличавање композиције на рачунару, учитавање звука у презентацију; • Ритуални плес: обједињавање слике, музике и плеса; • Терапија путем уметности: уметнички занати; • Истраживање: народна уметност Србије; • Израда сувенира; • Презентација: поређење култура (шминке, ношње, фризура, обуће, керамике, веза...).	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • Направити визуелни преглед праисторијске уметности свих континената, укључујући и налазе на тлу Србије, као увод у тему; • Упоредити примере праисторијске уметности са савременом племенском уметношћу; • Мотивисати ученике да самостално уоче специфичности примитивне племенске уметности различитих култура и народа; • У складу са могућностима, приказати презентацију, документарни филм или промотивни спот; пустити карактеристичну музику; остварити сарадњу са музејима; • Упутити ученике на стваралачко изражавање природним материјалима: угљен, креда, дрво, лишће, шљунак, слама, плодови, кожа, камен, глина, канап, влакна, органске боје; • По завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање или објавити презентацију радова на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://www.google.rs/images http://www.bradshawfoundation.com/ http://www.nativevillage.org/ http://www.indianetzone.com/ http://www.aboriginalartonline.com/culture/symbols.php http://www.inuit.com/ http://www.wamena-gallery.com/en/tribal-art/oceania/primitive-magic-stone-malekula~60~671.html http://www.visual-arts-cork.com/ancient-art/tribal-art.htm http://www.tribal-explorer.com/bygeo_2.html http://www.archaeology.org/ www.youtube.com: Janet and Kathy throat singing between classes, Aboriginal Didgeridoo part1, Masai tribe dance, Naga tribal chant and dance, Zulu-premarital dance…
Цивилизације прошлости	• Упознавање са значајним споменицима културе; • Формирање	• разликује најпознатије споменике прошлих цивилизација;	• Цивилизација – појам; • Општи приказ: географски положај, градови, трајање и разлог нестанка, веровања, положај владара, улога уметника и уметности;	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:**

	позитивног става према очувању културног наслеђа.	• објасни значај очувања споменика културе; • објасни улогу уметника и уметности у прошлим цивилизацијама; • прикаже ликовним радом уметничку идеју одабране цивилизације; • дискутује о различитим решењима задатка.	• Оријентациони избор споменика прошлости: Персеполис, Тутанкамонова гробница, Mohenjo-daro, Sanchi (Индија), Qin династија – ратници од теракоте, Machu Picchu, Mesa Verde, Chichen Itza,Tikal, El Tajin, толтечки ратници у Тули, Angkor, Петра, Нара; • Уметничка идеја у прошлим цивилизацијама, утицај веровања и друштвене организације на уметност; • Израда цртежа и скица за палате, храмове, стубове, орнаменте, споменике, рељефе, фасаде, фонтане, престоле, намештај, употребне и ритуалне предмете, дворске одежде, владарске симболе, вајање владарског портрета. Посебни садржаји: • Осмишљавање туристичке туре, израда рекламне презентације или брошуре; • Заштићена светска културна баштина.	• Приказати цивилизације на временској ленти или их означити на карти света; • Тему обрадити методом аналогије; посветити више пажње културама (цивилизацијама) које су ученицима непознате; • Нагласити значај споменика прошлих цивилизација као наслеђа свих народа; • Мотивисати ученике да самостално уоче сличности и разлике у уметности различитих цивилизација; • Приликом постављања задатка, наставник је у улози наручиоца уметничког рада, а ученик у улози уметника; • Поставити више задатака различитог степена сложености и омогућити ученицима да самостално одаберу задатак; • Упутити ученике на доступне изворе информација; • По завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање или објавити презентацију радова на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://www.google.rs/images www.youtube.com/ http://www.ancientcivilizations.co.uk/home_set.html http://www.mayalords.org/ http://whc.unesco.org/en/list/668 http://www.latinamericanstudies.org/olmecs.htm http://www.dinosoria.com/archeologie.htm
Ктитори, мецене и колекционари	• Сагледавање вредности и значаја уметничких дела из угла инвеститора; • Формирање навике праћења културно-уметничких манифестација.	• објасни улогу и значај ктитора, мецена и колекционара у историји уметности; • препоручи културно-уметничке садржаје из штампе и са интернета; • формира електронску или штампану збирку уметничких дела; • образложи избор уметничких дела.	• Појмови: ктитор, мецена, колекционар; • Велики инвеститори у уметност кроз историју: црква, владари, племство, буржоазија, држава, приватни фондови...улога и значај; • Инвестирање у различите облике уметности кроз историју: сакрални објекти, палате, споменици, ликовна уметност, позориште, балет, музика, мода, филм...музејске колекције, приватне збирке, мотиви за улагање у уметност; • Приказ десет значајних уметничких дела по избору наставника, уз образложење избора; • Одељенски обилазак електронских: музеја, галерија, културно-историјских споменика, фестивала; • Улога колекционара или инвеститора:	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • Извући занимљивости из литературе и са интернета о дворским уметницима, градњи споменика, изради наруџбина; • Објаснити ученицима разлику између уметничких дела и кича; • Приликом поделе улога, поставити ученицима смернице, нпр. утврђену суму новца, институцију за коју се набавља уметничко дело, врсту уметности у коју се улаже; • У складу са могућностима, формирати индивидуалне или заједничку електронску, штампану или фото-збирку уметничких дела; • Избећи негативне коментаре, мотивисати ученике да образложе свој избор; • У складу са могућностима, један час реализовати у музеју или галерији; • Мотивисати ученике на континуирано ажурирање збирке; • Мотивисати ученике на посећивање институција културе и културно-уметничких манифестација у локалном окружењу. **Интернет:** http://www.woopidoo.com/profession/art-collectors/index.htm http://www.famousartistsgallery.com/ http://www.museumstuff.com/ http://mason.gmu.edu/~montecin/museum.htm http://www.louvre.fr/llv/commun/home.jsp?bmLocale=en http://www.theatrehistory.com/

			прикупљање и формирање електронске или штампане збирке уметничких дела по избору ученика. Посебни садржаји: • Истраживање: значајне културно--уметничке манифестације у Србији; • Истраживање: институције културе у Србији; • Терапија путем уметности: укључивање старије популације у уметничке активности.	http://www.artabus.com/ http://www.filmsite.org/directors.html http://www.famouspeople.co.uk/dancers/ http://www.greatbuildings.com/ http://www.notablebiographies.com http://www.wga.hu/
Уметност рециклирања	• Оспособљавање за креативно преобликовање материјала за рециклажу.	• објасни значај рециклирања; • објасни како уметност доприноси очувању животне средине; • предложи неколико идејних решења за ликовно преобликовање материјала за рециклажу; • уради ликовни рад од материјала за рециклажу; • образложи избор мотива и материјала.	• Уклањање отпада у великим градовима, време распадања појединих материјала, значај рециклирања, улога и значај уметности у очувању животне средине и смањењу сиромаштва; • Израда скица; • Преобликовање предмета и материјала за рециклажу: израда таписерије од пластичних трака, израда асамблажа, скулптура и инсталација, израда накита, торби, шешира, кутија за оловке и накит, посуда, лустера, стоних лампи, мозаика; • Оријентациони избор уметника: Daniel Clemmett, Nick Gentry, Robert Bradford, James Corbett, Subodh Gupta, Emma Whiteside, Michel de Broin, Hong Kyoung, Aurora Robson, Lucy Norman, Nek Chand… Посебни садржаји: • Израда колекције одеће од материјала за рециклажу; • Грађење зидова, пултова, клупа, ограда и мањих објеката од пластичних флаша, конзерви, стиропора, гума, затварача; • Терапија путем уметности: материјали за рециклажу који су погодни за рад са децом и старијим особама; • Креирање звука предметима за рециклажу; • Видео-рад: акција чишћења околине.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • Успоставити повезаност са сличним садржајима(обликовање и преобликовање) из основне школе; • Према потреби поделити ученике у парове или мање тимове; • Избећи шаблонске радове, нпр. људске фигуре и роботе направљене од пластичних флаша; • Упутити ученике у процес израде, али инсистирати на иновативним решењима у оквиру процеса; • Уколико ученици раде на једном или два сложенија рада већег формата, помоћи у техничкој реализацији (нпр. спајање делова у целину, поставка и сл.); • По завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и објавити радове на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://webecoist.com/ http://www.arteco.com/ http://www.bags2riches.co.uk/ http://www.robbierowlands.com.au/artworks.php http://www.johndahlsen.com/ http://www.toontoonz.com/canart/canartmain.html http://www.bonniemeltzer.com/MixedMedia.html http://www.heart2art2heart.com/pages/theforevertron.html http://www.aluminouspublishing.com/phpBB/ http://www.arthunt.co.uk/index.htm http://www.recycle2art.com/ http://freshome.com/2010/07/17/original-wall-clocks-made-from-vinyl-records/ http://www.ghostforest.org/ http://quazen.com/arts/architecture/seven-strange-houses-made-of-recycled-materials/ http://inhabitat.com/low-income-housing-made-of-recycled-materials/ http://www.greenhomebuilding.com/recyclematerials.htm http://sciencehax.com/2010/01/beautiful-home-built-from-recycled-materials/ http://www.expeditio.org/ http://www.scivee.tv/node/6935 http://www.achildgrows.com/2008/02/28/cool-recycled-bags-by-a-womens-co-op/

Уметност и наука	• Формирање целовите слике о повезаности уметности, науке и различитих делатности.	• наведе примере повезаности уметности, науке, наставних предмета и различитих делатности; • предложи неколико тема за пројектни задатак; • реализује пројектни задатак.	• Повезаност науке и уметности; • Математика у уметности: симетрија, перспектива, модуларност, златни пресек, орнаментика, теселација, оригами; • Географија у уметности: пејзажи; апстрактне слике инспирисане сателитским снимцима и географским картама; • Биологија у уметности: уметност под микроскопом, илустрације, анатомски цртежи; • Хемија у уметности: производња пигмената и материјала, фотографије; • Физика у уметности: оптика, акустика, фотографије; • Историја и уметност: историјски догађаји у уметничким делима, уметничка дела као историјски извори; • Разговор о повезаности уметности и других наставних предмета и делатности; • Израда цртежа, скулптура, слика, графика, постера, инсталација, фотографија, видео-радова, орнамената, оригамија, колажа... наука, наставни предмет, област, лекција, дефиниција, формула, појам као инспирација. Посебни садржаји: • Терапија путем уметности: лечење бојом, звуком и покретом; • Тематски дан.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • Разговарати о уметничкој вредности научних илустрација; • приказати Леонардове, Рембрантове и Дирерове скице и цртеже; • Задати ученицима пројектне задатке, према интересовањима; • Избећи наглашавање ликовног рада као илустрације наставних садржаја, инсистирати на оригиналном ликовном приказу; • По завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет:** www.mi.sanu.ac.rs/~jablans/s-d3.htm http://www.litandart.com/2008/01/30/the-art-science-phenomenon/ www.origamitessellations.com http://cedison.wordpress.com/category/origami-tessellation/ www.artofgeography.com www.brainpicking.org http://www.scienceart.nl/ http://www.scienceart.co.uk/ https://bioart.med.harvard.edu/ http://www.worldsciencefestival.com/BioArt http://atunu.blogspot.com/2006/11/who-says-engineering-and-art-cant.html http://www.arttherapy.org/ http://www.cap.ca/aop/art.html http://www.fieldsproject.com/ http://artofchemistry.com/index.html http://www.shands.org/aim/ http://cade.writtle.ac.uk/AgricultureArt.asp http://www.geologyinart.com/geoart_webzine.html http://www.pbs.org/seeinginthedark/resources-links/astronomy-and-the-arts.html http://artandtech.osu.edu/
Уметност XXI века	• Упознавање са утицајем технологије на уметност XXI века; • Стваралачко изражавање савременим медијима.	• објасни утицај технологије на уметност XXI века; • наведе неколико примера утицаја технологије на уметност XXI века; • изрази идеје, емоције, поруке и ставове савременим медијима.	• Традиционални и савремени медији у XXI веку; • Одговарајући примери уметничких медија, праваца и техника: 3Д анимација, сликање песком, динамичко сликарство, дигитална уметност, ласерска уметност, генетичка уметност, нано уметност, интерактивна уметност, виртуелна уметност, акционо сликање на сцени, визуелни ефекти за филм; • Прибор: glow graffiti спреј, LED светлосни канапи, интерактивне табле, I/O четка, Филипсов прибор за дигитално сликање светлом; • Cyberfest (Киберфест, Русија), STRP фестивал; VIDFEST (Ванкувер); • Цртање, сликање, графика и вајање у рачунарском програму; видео-записи, одељенски спотови, монтажа и анимација у	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • Остварити сарадњу са наставником информатике и/или наставницима стручних предмета; • Приказати ученицима разноврсне примере; • По завршетку теме заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет:** www.cyland.ru https://bioart.med.harvard.edu/ http://sandfantasy.com/ http://www.flixxy.com/ukraine-talent-sand-animation.htm http://www.sanbase.com/ http://www.davemc.net/GenArt/ http://www.gamasutra.com

			рачунарском програму; колективно акционо сликање на сцени; обједињавање ликовне уметности, филма, музике и плеса; израда светлосне скулптуре, слике или инсталације; израда звучне скулптуре, кинетичке скулптуре... Посебни садржаји: • Специјални (механички)ефекти у позоришту и визуелни ефекти за филм; • Звучни ефекти; • Електронска музика; • Терапија путем уметности: материјали и технике; • Експериментална архитектура, паметне зграде; • Црно позориште; плес сенки; • Ликовно обликовање веб странице.	http://www.virtualart.at/ http://www.abstractdigitalartgallery.com http://www.neme.org/main/524/collecting-new-media-art http://www.dpandi.com/jd/index.html http://creativefan.com/30-incredible-matte-paintings-from-famous- films/ http://www.e-onsoftware.com/products/solutions/?page=matte http://www.zoicstudios.com http://www.alchemists.com http://www.holographicart.co.uk http://www.laserartfest.ca/ http://www.mat.ucsb.edu/ http://www.animatronics.org/ http://www.techblog.com youtube: Blacklight Nu2ART performance; Paint dance; Mo(ve)ment: live painting and dance; Synchronized Elements; light painting; ArtCreatedFromShadows, Philips-digital-light-painting-kit, I/O brush...
Амбијент и простор	• Оспособљавање за естетско преобликовање елемената ентеријера и обликовање простора.	• опише утицај амбијента на расположење, понашање и радни учинак; • предложи неколико идеја за преобликовање елемената ентеријера; • преобликује елементе ентеријера; • уреди део школског простора.	• Утицај амбијента на расположење, понашање и радни учинак; • Одговарајући примери дизајна школског простора, инсталација у ентеријеру и преобликовања елемената ентеријера; • Израда скица; • Преобликовање елемената ентеријера: осликавање и преобликовање похабаних столица, клупа, столова, ормана, зидова, прозорских оквира, стаклених површина, стубова; лепљење и уметање различитих материјала; израда витража, лустера, лампи, асамблажа, мозаика; • Обликовање простора у делу учионице или простору школе. Посебни садржаји: • Терапија путем уметности: психологија боје; • Биодекорација стубова и зидова или зелених површина; • Дизајн светла, обликовање простора светлом; • Декорација зидова: рад са шаблонима и пројектором, називи боја, механичко мешање боја, нијансе, психологија боје; • Ленд арт; • Амбијентална музика.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет; • школски простор. **Препоруке за реализацију наставе:** • Ученике мотивисати визуелним примерима; • Према потреби поделити ученике у парове или мање тимове; • У раду користити еколошке боје и лакове; • Обликовање простора може бити заједнички рад на нивоу одељења, разреда или школе; • Подстицати ученике да процењују свој рад и радове других; • По завршетку теме објавити радове свих ученика на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://www.arteco.com/ http://www.skifurniture.com http://www.bikefurniture.com/ http://freshome.com/ http://www.instructables.com/id/DIY-Vinyl-Wall-Art/ http://comeuptomyroom.com/ http://www.apartmentherapy.com/ http://www.alldriftwoodfurniture.com/driftwood_tables.html http://www.fauxfinish.com/FauxFinish/faux-appetite-design.htm http://bhousedesain.com/ http://azmyarch.com/ http://www.google.rs/images http://home.rebstech.com/cool-wall-painting/ http://inter1or.com/decoration/tag/office-chairs/ http://homes-designing.com/decorate/decoration/old-furniture-new-life/ http://www.nobleparkps.vic.edu.au/art_show_2008.htm http://www.salvationsct.com/furniture.htm http://www.stylehive.com/tag/rustic_furniture http://www.flickr.com/photos/29371360@N00/272362405/ http://www.dezignwithaz.com/

				http://www.bhajanhunjan.com/wp/?page_id=798 http://www.conceptualgardens.co.uk/
Стрип	• Формирање целовите слике о стрипу као савременом уметничком медију.	• разликује врсте стрипа; • препозна уметнички цртеж у стрипу; • дискутује о улози стрипа у савременом друштву; • опише традиционални поступак цртања стрипа; • нацрта ликовно-графички рад.	• Појмови: стрип, манга, чиби, графички роман; • Развојни пут стрипа, различите функције стрипа кроз историју; • Школе стрипа: америчка и јапанска, француско-белгијска, енглеска, италијанска – карактеристике, типични представници, међусобни утицаји, популарност школа и аутора код нас и у свету; • Фестивали стрипа, музеји, друштва; • Утицај стрипа на уметничке правце, културу и друштво; • Оријентациони избор аутора: Rodolphe Topffer, Walt Disney, Osamu Tezuka, Richard Outcault, Steve Ditko, Alan Moore, Frank Miller, Moebius, Masashi Kishimoto, Koji Morimoto, Hiromu Arakawa, Matsuri Hino, Takeshi Obata, Марко Стојановић, Бане Керац, Влада Весовић, Саша Ракезић, Алекса Гајић, Зоран Јањетов; • Традиционални прибор и поступак израде; рачунарски програми и графичке табле; • Израда табле стрипа, стрип јунака, корица за графички роман, израда одељенског фанзина; илустрација одломака приче, песме, филма... традиционалним или савременим техникама. Посебни садржаји: • Анимирани филм; • Израда сценарија за стрип, графички роман, рачунарску игрицу или анимирани филм; • Студија фигуре у покрету; • Колекција одеће, обуће или накита инспирисана стрипом; • Музика у анимираном филму.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • Направити поређење између америчког, европског и јапанског стрипа; • Указати ученицима на могуће смерове цртања и читања стрипа; • Разговарати о утицају јапанског стрипа на савремени европски стрип и анимирани филм; • Објаснити ученицима разлику између карикатуре и уметничког стрипа; више пажње посветити графичком роману као књижевно-графичкој форми; • На репрезентативним примерима указати ученицима на ликовни рукопис, композицију, покрет, скраћење, сенку; • Упутити ученике како да увежбавањем постигну препознатљив стил и са једноставним, непрофесионалним цртежом; • По могућности организовати гостовање професионалних цртача стрипа како би ученици стекли целокупну слику о теми; • Упутити заинтересоване ученике на електронске уџбенике, школе стрипа и рачунарске програме; • Тема може да се реализује као одељенски рад – израдом табле стрипа на хамеру, уцртавањем или лепљењем појединачних цртежа; • По завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://en.wikipedia.org/wiki/European_comics http://www.seecult.org/ http://www.comicartdepot.com/ http://www.linesandcolors.com/ http://www.filetransit.com/screenshot.php?id=79391 http://ideja.forum-express.net/t2093-manga http://www.dereksantos.com/comicpage/
Знаменити српски уметници	• Упознавање са знаменитим српским уметницима и разумевање значаја њихових дела.	• наведе неколико знаменитих српских уметника; • објасни значај одабраног уметника; • уради оригиналан визуелни приказ живота и/или дела одабраног уметника.	• Знаменити српски уметници, избор наставника; • Израда оригиналног, нетрадиционалног ликовног приказа живота и/или дела српског уметника по избору ученика: презентација, графичка прича, колаж, инсталација; комбинација текста, илустрација и фотографија; видео-рад, анимација; • Разговор о значају, животу и делу одабраних уметника. Посебни садржаји: • Израда монографије одабраног уметника, одељенски рад;	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • Направити сажет приказ живота и дела одабраних уметника; • Поредити сензибилитет одабраних уметника; • Упутити ученике на доступне изворе информација; • По завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе.

			• Терапија путем уметности: организовање гостовања професионалних уметника у болницама и домовима за старе; организовање ликовне радионице.	
Трагом наслеђа	• Оспособљавање ученика за израду промотивног рада.	• прикупља и сортира информације из различитих извора; • дискутује о знаменитостима краја; • уради промотивни ликовни рад.	• Значај квалитетне промоције у будућој професији; • Истраживање културних, историјских и природних знаменитости краја: обилазак околине, обилазак локалних галерија и музеја; истраживање стручне литературе, интернета, архиве, новинских чланака; разговори са одговарајућим профилом стручњака, наставницима, родитељима, фамилијом; интервјуи, анкете; проучавање и прављење фото и писане документације; • Оријентациони избор тема у оквиру пројекта: природне одлике, историја, културно-историјски споменици, манифестације, спорт, уметност, туризам, делатности, стари занати, обичаји и веровања, знаменити људи, одевање кроз историју, архитектура, кулинарство, музика; • Дизајн промотивног материјала; • Израда промотивног спота, презентације, брошуре, плаката, илустрованих прича, разгледница, паноа за промовисање културно- -историјских и природних знаменитости краја. <u>Посебни садржаји:</u> • Промоција професије; • Промоција школе; • Промоција одељења; • Терапија путем уметности: поставка изложбе, организовање промоције радова путем интернета и штампе; • Маркетинг и брендови.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Место реализације наставе:</u>** • одговарајући кабинет; • библиотека; • локална заједница. **<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • Тему обрадити као одељенски пројекат; • Мотивисати ученике атрактивним визуелним примерима; • Омогућити ученицима неспутано изношење предлога ликовних решења; • По завршетку теме објавити рад на сајту/профилу школе.
Необична уметност	• Подстицање иновативности у ликовном изражавању.	• предложи нетрадиционални материјал за рад; • уради ликовни рад од нетрадиционалног материјала; • образложи избор материјала и мотива.	• Визуелни приказ: необичне идеје, уметничка дела на неуобичајеној подлози или од неуобичајених материјала; • Оријентациони избор уметника: Julian Beever, Guido Daniele, Jim Denevan, Richard Long, Daniel Baumann, Olafur Elasson, Michael de Broin, Agata Olek, Hang Nga, Mathier Collos, Rebecca Murtaugh, Jonathan Borofsky, Livio de Marchi,	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Место реализације наставе:</u>** • одговарајући кабинет. **<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • Визуелним примерима, разговором и асоцијацијама мотивисати ученике да осмисле оригиналне предлоге; • Према потреби поделити ученике у парове или мање тимове; • Подстицати ученике да процењују свој рад и радове других; • По завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе, заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе.

			Chakaia Booker, Choi Jung Hyun, Margaret Benyon, Jennifer Maestre, Nathan Sawaya, Baptiste Debombourg, Toge-NYC, Ran Hwang, Don Lucho, Scott Gundersen, Sydney Cash, Scott Hove, Evan Blackwell, Jean-Luc Cornec, Jason Hackenwerth, Jason de Caires Taylor, Shinichi Marayama, Joan Dulla, Janet Echelman, Alain Guerra, Lara Schnitger, Maurizio Savini, Renata Memole, Neraldo de la Paz, Elisabeth Higgins O`Connor, Carabosse ; • Израда ликовних радова од неуобичајених материјала.	**Интернет:** www.myunusual www.creativity-portal.com www.dornob.com www.flatrock.org www.webcoist.com www.weburbanist.com http://weburbanist.com/2009/01/08/food-art-and-food-artists/ http://www.darkroastedblend.com/2009/04/pasta-monster-and-other-strange-food.html http://www.collthings.co.uk/2008/12/cool-food-art.html http://www.agilitynut.com/h/bh.html http://www.jennifermaestre.com/portfolio.php http://karenswhimsy.com http://www.lostateminor.com/2009/08/06/scott-hoves-cakeland/ http://www.greenpiecewireart.com/ http://www.jeffbots.com http://www.deepapanchamia.com/
Архитектура Србије	• Упознавање са одликама архитектуре на тлу Србије; • Формирање позитивног става према очувању културног наслеђа.	• наведе значајне примере споменика, сакралне и световне архитектуре у Србији; • објасни значај очувања знаменитих грађевина и споменика; • уради ликовни рад са стилским одликама локалне архитектуре.	• Знаменити споменици и зграде –обележја светских градова; • Сакрална архитектура Србије; • Замкови, утврђења и палате Србије; • Световна архитектура Србије: типови старих српских кућа, знаменити објекти XIX и XX века; • Споменици, фонтане, паркови и парковске скулптуре; • Значај очувања знаменитих грађевина и споменика; • Израда скица за викендицу, викенд-насеље, етно-село, наменске објекте, реконструкција замка или утврђења, скица за рељефе, тргове, ограде, прозорска окна и друге елементе екстеријера, споменике и скулптуре у пленеру... <u>Посебни садржаји:</u> • Истраживање: римска насеља на тлу Србије; • Повезивање ученика путем интернета са вршњацима из другог места у Србији, размена фотографија и информација о архитектури, споменицима и парковима; • Осмишљавање туристичке туре;	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Место реализације наставе:</u>** • одговарајући кабинет; • локална заједница. **<u>Препоруке за реализацију теме:</u>** • Излагање прилагодити сазнајним могућностима и интересовањима ученика, приказати само карактеристичне примере; • Препоручује се обилазак родног места или локалног окружења, фотографисање објеката и споменика, скицирање фасада и споменика, разговор о елементима архитектуре, стиловима, фасадама, стубовима, фонтанама, споменицима; • Подстицати ученике да процењују свој рад и радове других; • По завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **<u>Интернет:</u>** http://www.greatbuildings.com/

Улична уметност	• Препознавање уметничких вредности у супкултури; • Формирање одговорног односа према очувању здравља и окружења.	• разликује врсте уличне уметности; • препозна естетске и идејне вредности уличне уметности; • наведе материјале штетне по здравље и мере заштите; • уради скицу за мурал или графит; • дискутује о различитим решењима задатка.	• Појмови: улична уметност, мурали, графити, тагирање; • Видови уличне уметности: мурали, графити, стикери, инсталације; • Историјат графита, легални графити, графити у галеријама; • Дискусија: намера уметника, идеје, поруке, ставови, емоције, стилови; тагирање по културно- -историјским споменицима, знаменитим зградама, приватној својини, радовима уметника; • Материјали, опасност по здравље и околину, мере заштите; • Оријентациони избор уметника, уметничких група и пројеката: Edgar Mueller, Julian Beever, Kurt Wenner, Jeroen Koolhaas –Dre Urhahn, Ernesto Neto, Mark Jenkins, Peter Gibson, David Choe, Cityzenkane, Belx2, Lady Pink, Keith Jive, Baer, Ras Terms, Jon Reiss (Bomb it-документарни филм), Blu (одабрани радови), Rinpa Eshidan, Reverse Graffiti Project; • Израда скице за мурал или графит традиционалним материјалима или у рачунарском програму. Посебни садржаји: • Истраживање: улична култура, музика и плес; • Пантомима; • Знамените грађевине Србије; • Израда документарног филма.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију теме:** • Разговарати о томе шта један графит чини уметничким и о различитим доживљајима посматрача; • Радове урађене у рачунарском програму треба одштампати како би ученици по њима урадили слободоручни цртеж уз додавање оригиналних детаља; • У складу са могућностима, реализовати скицу еколошким бојама на оштећеном зиду школе или у окружењу; • Подстицати ученике да процењују свој рад и радове других; • По завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://www.graffiti.org/ http://www.barcelonastreetart.net/ http://www.unurth.com/ http://www.xmarkjenkinsx.com/outside.html http://artradarjournal.com/2010/01/21/what-is-street-art-vandalism-graffiti-or-public-art-part-i/ http://www.metanamorph.com http://www.european-street-painting.com http://www.toxel.com/inspiration/2008/09/15/pedestrian-street-art-by-peter-gibson/ http://www.heatheronhertravels.com/crimes-of-passion-street-art-on-show-in-bristol/ http://weburbanist.com http://graffiti.playdo.com/ http://www.carolynrydercooley.com/photo440.html http://been-seen.com/index.php/articles/passport/creative-subways-around-the-world
Времеплов	• Формирање опште слике о променама у уметности током историје.	• наведе узроке промена у уметности током историје; • препозна историјски период према приказаном уметничком делу; • прикаже ликовним радом специфичност одабраног историјског периода.	• Свакодневни живот, проналасци, открића, важни историјски догађаји и личности, одевање, намештај, архитектура, ликовна уметност, музика, позориште, плес, спорт, забава... од критско-микенске културе до краја XX века; • Ликовни приказ историјског периода по избору ученика; израда маски, костима, шешира, перика, декорација, скица за употребне предмете ... Посебни садржаји: • Пројекат свих одељења, тематска забава – реконструкција одабраног периода: израда сценографије, костима, маски, фризура, шминке, избор музике, концерт, наступ хора, представа, плес, луткарско позориште...	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • Приказати визуелну презентацију појединачних историјских периода, изнети само кључне информације и карактеристичне примере; • Разговарати о томе како су историјски догађаји, развој технологије и открића утицали на промене у естетици и уметности ; • Омогућити ученицима неспутано изношење мишљења и идеја; • По завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет :** http://www.historyworld.net/ http://www.hyperhistory.com/ http://www.eyewitnesstohistory.com http://www.britannica.com/

				http://www.fashion-era.com/ http://www.essentialsofmusic.com/ http://www.theatrehistory.com/

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

– Музичка уметност; Српски језик и књижевност; Историја; Биологија; Физика; Хемија; Математика; Рачунарство и информатика.

Назив предмета: **ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**

Годишњи фонд часова: **32**

Разред: **други**

Циљеви предмета:

– Схватање односа човека и животне средине;
– Разумевање структуре екосистема и биосфере;
– Схватање концепта одрживог развоја;
– Проширивање знања о различитим облицима загађивања животне средине и њиховим утицајима на здравље човека.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Основни појмови екологије	• Проширивање знања о предмету истраживања и значају екологије • Схватање структуре екосистема/биосфере и процеса који се у њима одвијају • Разумевање значаја биодиверзитета за опстанак живота на Земљи	• дефинише предмет истраживања и значај екологије • објасни структуру екосистема • објасни процесе који се одигравају у екосистему • анализира међусобне односе организама у ланцима исхране • објасни структуру биосфере • анализира биогеохемијске циклусе у биосфери • утврђује значај биодиверзитета за опстанак живота на Земљи	• Дефиниција, предмет истраживања и значај екологије • Структура екосистема • Процеси који се одигравају у екосистему • Биодиверзитет • Биосфера као јединствени еколошки систем Земље	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима евидентирања и оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз комбинацију различитих облика наставног рада и врста наставе (дидактичких модела) **Место реализације наставе** • Кабинет за биологију, универзална учионица, адекватни објекти изван школског комплекса, природа **Препоруке за реализацију наставе** • поштовање свих дидактичких принципа • примена наставних средстава, реализација теренске наставе, реализација биолошких/еколошких наставних екскурзија • комбиновање различитих дидактичких модела (проблемска, тимска настава биологије) • реализација самосталних ученичких радова (есеји, презентације, реферати, пројекти) **Оцењивање** Евидентирање и оцењивање ученика (путем усмене и писане провере знања, тестирања, израде презентација и пројеката) Оквирни број часова по темама • Основни појмови екологије (**10 часова**) • Животна средина и одрживи развој (**13 часова**) • Еколошка култура (**9 часова**) Број часова по теми потребно је прилагодити
Животна средина и одрживи развој	• Проширивање знања о изворима и врстама загађивања животне средине • Разумевање концепта одрживог развоја • Разумевање значаја различитих облика заштите и унапређивања животне средине • Развијање свести о последицама глобалних климатских промена	• наведе изворе загађивања животне средине • анализира врсте загађивања свог непосредног окружења • процени последице загађивања животне средине • објасни значај одрживог развоја и екотуризма • наведе облике енергетске ефикасности • наведе узроке нестајања биљних и животињских врста на територији Србије • испољи одговоран однос према домаћим животињама, кућним љубимцима, огледним животињама, крзнашицама и осталим угроженим животињским и биљним врстама • процени последице глобалних климатских промена	• Извори загађивања животне средине • Последице загађивања животне средине • Заштита животне средине и одрживи развој • Одрживи екотуризам у заштићеним природним добрима • Глобалне промене у животној средини и њихове последице	
Еколошка култура	• Проширивање знања о начинима и значају одржавања личне хигијене и хигијене животног и радног простора	• објасни значај одржавања личне хигијене, хигијене животног и радног простора • разликује адитиве опасне по здравље • објасни значај употребе производа у складу са декларацијом и упутством у циљу очувања сопственог здравља и заштите	• Уређење животног и радног простора • Потрошачка култура • Утицај савременог начина живота на здравље човека	

	• Схватање значаја правилне употребе производа • Разумевање различитих утицаја на здравље човека	животне средине • процени значај употребе биоразградиве амбалаже • објасни начине и значај одлагања отпада • протумачи утицаје стреса, буке, психоактивних супстанци, брзе хране и физичке активности на здравље човека		годишњем фонду часова.

НАСТАВНИ ПЛАНОВИ
I. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Подручје рада: ТРГОВИНА, УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ

Област: УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ

Образовни профил: УГОСТИТЕЉСКИ ТЕХНИЧАР

Трајање образовања: ЧЕТИРИ ГОДИНЕ

На основу члана 79. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 72/09 и 52/11) на предлог министра просвете, науке и технолошког развоја,

Национални просветни савет доноси

ПРАВИЛНИК
О ИЗМЕНАМА ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ЗА СТИЦАЊЕ ОБРАЗОВАЊА У ТРОГОДИШЊЕМ И ЧЕТВОРОГОДИШЊЕМ ТРАЈАЊУ У СТРУЧНОЈ ШКОЛИ ЗА ПОДРУЧЈЕ РАДА ТРГОВИНА, УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму за стицање образовања у трогодишњем и четворогодишњем трајању у стручној школи за подручје рада трговина, угоститељство и туризам („Просветни гласник” бр. 15/93, 20/93, 6/95, 7/96, 11/02, 11/04, 11/06, 8/09, и 10/12), у делу: „ПРОГРАМИ ОБРАЗОВАЊА”, у одељку: „ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ”, пододељак: „А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ”, наставни програм предмета: „РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА” за I и II разред, за образовне профиле: „УГОСТИТЕЉСКИ ТЕХНИЧАР”, „КУЛИНАРСКИ ТЕХНИЧАР” и „ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР” и предмета: „ХЕМИЈА”, за I и II разред, за све образовне профиле у четворогодишњем трајању, изузев образовног профила: „АРАНЖЕР У ТРГОВИНИ”, замењују се новим наставним програмима предмета: „РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА” и „ХЕМИЈА”.

Програми из става 1. овог члана одштампани су уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”, а примењиваће се до краја школске 2012/2013. године.

Број: 110-00-00080/2012-03
У Београду, 18. марта 2013. године

Председник
Националног просветног савета
проф. др Десанка Радуновић

Угоститељски техничар (Сл. Гласник бр.08/2013 и 11/2013)

Ред. број	I ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	а.Српски језик и књижевност	3		105			3		102			3		96			3		87			12		390		
2.	Српски као нематерњи језик*	2*					2*					2*					2*					8*				
3.	Страни језик I	2		70			2		68			2		64			2		58			8		260		
4.	Социологија											2		64								2		64		
5.	Филозофија																2		58			2		58		
6.	Историја	2		70			2		68													4		138		
7.	Музичка уметност	1		35																		1		35		
8.	Ликовна култура						1		34													1		34		
9.	Физичко васпитање	2		70			2		68			2		64			2		58			8		260		
10.	Математика	3		105			3		102			2		64			2		58			10		329		
11.	Рачунарство и информатика		2		70			2		68													4		138	
12.	Географија	2		70			1		34													3		104		
13.	Физика	2		70			2		68													4		138		
14.	Хемија	2		70			2		68													4		138		
15.	Биологија	2		70			2		68													4		138		
16.	Устав и права грађана											1		32								1		32		
	Укупно А:	21	2	735	70		20	2	680	68		12		384			11		319			64	4	211	138	
	Укупно А:	**23**		**805**			**22**		**748**			**12**		**384**			**11**		**319**			**68**		**2256**		

Напомена:*) *За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине
Школске 2015/16 настава се реализује у ТРЕЋЕМ и ЧЕТВРТОМ разреду

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ (теорија, вежбе, практична настава)		ПРВИ РАЗРЕД					ДРУГИ РАЗРЕД					ТРЕЋИ РАЗРЕД					ЧЕТВРТИ РАЗРЕД					УКУПНО				
		Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б	Разредно часовна настава				Б
		недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње			недељно		годишње		
		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В		Т	В	Т	В	
1.	Страни језик II	3		105			3		102			3		96			3		87			12		390		
2.	Основи туризма и угоститељства	2		70																		2		70		
3.	Хигијена	2		70																		2		70		
4.	Економика и организација предузећа						2		68													2		68		
5.	Психологија											2		64								2		64		
6.	Основи куварства											2		64								2		64		
7.	Туристичка географија											2		64			2		58			4		122		
8.	Познавање робе											2		64			2		58			4		122		
9.	Маркетинг у туризму																2		58			2		58		
10.	Хотелијерство																2		58			2		58		
11.	Наука о исхрани																2		58			2		58		
12	Услуживање са практичном наставом		2		70	60		5		170	90		8		256	150		8		232	150	8	15	260	468	450
	Укупно Б:	7	2	245	70	60	5	5	170	170	90	11	8	352	256	150	13	8	377	232	150	44	15	1404	468	450
Укупно Б:		9		375		60	10		340		90	19		608		150	21		609		150	59		1872		450
Укупно А + Б:		28	4	1050	70	60	25	7	850	170	90	25	6	800	192	150	26	6	754	174	150	108	19	3522	606	450
Укупно А + Б:		32		1120		60	32		1020		90	31		992		150	32		928		150	127		4128		450
Укупно часова:		**32**		**1180**			**32**		**1110**			**31**		**1142**			**32**		**1078**			**127**		**4578**		

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД	ДРУГИ РАЗРЕД	ТРЕЋИ РАЗРЕД	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	УКУПНО
	недељно годишње	недељно годишње	недељно годишње	недељно годишње	недељно годишње
1. Верска настава	1 35	1 34	1 32	1 29	4 130
2. Грађанско васпитање	1 35	1 34	1 32	1 29	4 130

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	IV РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	70	68	64	58	260
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

НАСТАВНИ ПРОГРАМИ
I. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

А. ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

За образовне профиле у четворогодишњем образовању
Образовни профил: **УГОСТИТЕЉСКИ ТЕХНИЧАР**

План и програм општеобразовних предмета идентичан је плану и програму образовног профила туристички техничар.

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Идентичан плану и програму за образовни профил Туристички техничар

СТРАНИ ЈЕЗИК I

Идентичан плану и програму за образовни профил Туристички техничар

ФИЛОЗОФИЈА

Идентичан плану и програму за образовни профил Туристички техничар

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Идентичан плану и програму за образовни профил Туристички техничар

МАТЕМАТИКА

Идентичан плану и програму за образовни профил Туристички техничар

НАСТАВНИ ПРОГРАМИ
I. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Б. СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

СТРАНИ ЈЕЗИК II

ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК

IV разред
(3 часа недељно, 87 часова годишње)

Синтакса реченице.
Морфологија са синтаксом речничких делова
Фонетика
Правопис
ЛЕКСИКА
ЛЕКСИКОГРАФИЈА

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм другог страног језика намењен је четворогодишњем образовању и васпитању у средњим стручним школама које по плану имају и други страни језик као стручни предмет. Он може бити почетни курс односно наставак учења другог страног језика из основне школе.

Структуру програма чине:
а) захтеви и садржаји који су заједнички за четворогодишње школовање;
б) захтеви и садржаји који су диференцирани према разликама у фонду часова и укупној оријентацији датог типа школе;
– школски писмени задаци;
– језички садржаји (за сваки језик и сваки разред посебно);

Облици наставе

Комуникативна настава страних језика се реализује тако што се примењују различити облици рада као нпр. рад у групама и паровима, рад у пленуму или појединачни уз примену додатних средстава у настави (аудио-визуелних материјала, информационо-технолошких извора, игара, аутентичног материјала, итд.), као и уз примену принципа наставе по задацима (task-based language teaching; enseñanza por tareas, handlungsorientierter FSU...)

Препоруке за реализацију наставе

У наставном процесу неопходно је ускладити улоге наставника, ученика и наставних средстава. Наставник мора да добро одреди колико времена на часу може да буде потрошено на фронтална излагања и објашњења, фронталне активности као што су питања и одговори (разликујући при том референцијална, демонстративна и тест питања) као и на остале облике рада.

Наставници треба да схвате да су њихови поступци којима одражавају своје ставове и способности најважнији део окружења за учење и усвајање језика. Стога је неопходно да наставник прида значај :
– вештинама подучавања језика струке;
– усклађивању садржаја стручних предмета са садржајима и тематиком страног језика;
– вештинама организовања рада у учионици;
– симулацијама ситуација из свакодневне пословне праксе на страном језику;
– стручном одабиру адекватних текстова и материјала везаних за струку који су усклађени са знањем ученика као и нивоом знања језика;
– способностима да спроводи истраживања праксе и да размишља о свом искуству;
– стиловима подучавања;
– разумевању тестирања, оцењивања и евалуације и способностима за њихово спровођење;
– знањима и способностима да предаје социокултурне садржаје;
– интекултурним ставовима и вештинама;
– способностима за индивидуализацију рада у одељењу у којем наставу похађају типови ученика с различитим способностима за учење;

Ови релевантни квалитети и способности се најбоље развијају када наставник:
– надгледа, прати рад и одржава ред у учионици
– стоји на располагању ученицима и пружа им индивидуалне савете
– преузме улогу супервизора и фацилитатора уважавајући примедбе у вези са њиховим учењем, реагујући на њих и координирајући њихове активности.

Стога се у настави страних језика препоручују следеће активности којима се гарантује најефикаснија реализација наставног програма, и то су:
– слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом који чита наставник или који ученици чују са звучних записа;
– рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације, итд.);
– мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.);
– дебате и дискусије примерене узрасту (дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему);
– обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате;
– усклађивање Програмом предвиђене граматичке грађе са датим комуникативним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације;
– евалуација (формативна која се спроводи током године и служи усмеравању даљег тока наставе и сумативна на крају године која указује на остварење циљева и задатака) и самоевалуација (језички портфолијо) ученичких постигнућа.

Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних него продуктивних вештина јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору.

ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА

Циљ и задациД

Циљ наставе предмета Туристичка географија је стицање нових знања из опште туристичке географије и туристичке географије Србије, као и њихово продубљивање и упознавање територијалног размештаја најважнијих туристичких објеката, како би се ученици оспособили за успешан рад у туристичкој привреди.

Задаци наставе овог предмета су:
– стицање знања о одликама туристичких кретања у свету и у нашој земљи и о њиховом утицају на преображај географске средине;
– упознавање повезаности туристичке географије са сродним и комплементарним наукама и наставним предметима;
– упознавање елемената, мотива, фактора и одлика туристичких кретања;
– стицање знања о методама, потребама и могућностима туристичке валоризације природних и антропогених мотива;

– упознавање основних облика матичних и туристичких места и значаја туризма као специфичне спреге између њих, као и упознавање најпознатијих туристичких регија у свету;
– упознавање битних својстава туризма као феномена који има значајну улогу у савременој светској привреди;
– упознавање природних и друштвених основа за развој туризма у нашој земљи;
– упознавање највећих туристичких подручја у нашој земљи, њихових одлика и учешћа у туристичком промету;
– схватање потребе личног учешћа у заштити, обнови и унапређивању квалитета животне средине и значај очувања природе и природних ресурса;
– уочавање значаја туризма као привредне делатности и његовог доприноса општим привредним кретањима у нашој земљи;
– стицање знања о туристичким потенцијалима Србије и њеном месту у односу на друге туристичке земље у свету, као и о проблемима и перспективама даљег развоја ове делатности у нашој земљи;
– стицање знања о природним и антропогеним туристичким ресурсима, њиховим вредностима и о територијалном размештају у земљама ван Србије насељеним Србима;
– упознавање основних облика туристичких регија и места у земљама ван Србије насељеним Србима;
– развијање осећања социјалне припадности и привржености сопственој нацији и култури и активан допринос очувању и неговању националног и културног идентитета;
– развијање толеранције – међусобно уважавање, сарадња и солидарност између припадника различитих социјалних, етничких и културних група и допринос друштвеној кохезији;
– подржавање процеса међународне интеграције наше земље; развијање способности исказивања знања речима, сликом, квантитативно, табеларно, графички и схематски;
– оспособљавање ученика за тимски (групни рад) и групно одлучивање;
– оспособљавање ученика за коришћење различитих извора информација за континуирано образовање и самообразовање.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

ОПШТА ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА

ПРЕДМЕТ И ЗАДАТАК ОПШТЕ ТУРИСТИЧКЕ ГЕОГРАФИЈЕ (2)
ЕЛЕМЕНТИ ТУРИСТИЧКИХ КРЕТАЊА (4)
ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ (11)
САОБРАЋАЈ И ТУРИЗАМ (2)
ФАКТОРИ ТУРИСТИЧКИХ КРЕТАЊА (4)
ОБЛИЦИ ТУРИСТИЧКИХ КРЕТАЊА (4)
ТУРИСТИЧКИ ЛОКАЛИТЕТИ, МЕСТА И РЕГИЈЕ (3)
НАЈВАЖНИЈИ ПРАВЦИ ТУРИСТИЧКИХ КРЕТАЊА (3)
ТУРИСТИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ РЕГИЈЕ СВЕТА (31)

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА СРБИЈЕ

УВОД (2)
ГЕОГРАФСКО – ТУРИСТИЧКИ ПОЛОЖАЈ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (4)
ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ (20)
МАТЕРИЈАЛНА ОСНОВА ТУРИЗМА И ПРОМЕТ ТУРИСТА (6)
ТУРИСТИЧКЕ РЕГИЈЕ И ТУРИСТИЧКИ ЦЕНТРИ СРБИЈЕ (12)
ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА (5)
ПЕРСПЕКТИВЕ РАЗВОЈА ТУРИЗМА У СРБИЈИ (4)
ТУРИСТИЧКЕ РЕГИЈЕ И МЕСТА НАСЕЉЕНА СРБИМА У БИВШИМ ЈУГОСЛОВЕНСКИМ РЕПУБЛИКАМА И ДИЈАСПОРИ (5)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програм туристичке географије представља наставак изучавања географије, а усмерен је на обраду битних садржаја неопходних за занимања у туризму. Градиво је тако конципирано да се у III разреду обрађују садржаји опште туристичке географије и важније туристичке регије у свету, а у IV разреду туристичка географија Србије. То ученицима омогућава стицање теоријских и практичних знања неопходних за успешан рад у угоститељско-туристичкој привреди, као и за наставак школовања.

Ради пружања помоћи наставницима у реализацији програмских садржаја туристичке географије дају се његове битне образовно-васпитне карактеристике.

Веома је значајно да, приликом реализације програма у III разреду, наставници добро упознају ниво знања из географије са којима ученици долазе из II разреда јер ће то у великој мери олакшати савладавање градива.

Приликом реализације програма опште туристичке географије треба уочити разлику између две врсте наставних тема. Наставне теме – међу којима се истичу: елементи туристичких кретања, врсте и својства туристичких вредности и фактори туристичких кретања – у првом делу програма представљају основу за даље изучавање туристичке географије.

Први део програма треба ученицима излагати и тумачити помоћу одабраних чињеница уз стално подсећање на оне чињенице које су ученици савладали у претходној фази учења.

Други део наставног програма чине теме из регионалне проблематике. У датим оквирима треба дефинисати типове туристичких регија, најважније правце туристичких кретања, најпознатије туристичко-географске регије у свету и проучити различите утицаје кретања на преображај географске фактографије. Исто тако, треба указати на опште законитости туристичког развоја, као и на специфичне појаве и процесе. Ученике треба осамосталити да, уз коришћење одговарајуће литературе, сами долазе до нових сазнања која ће моћи практично да примењују.

Први део програма у IV разреду обухвата изучавање географско-туристичког положаја наше земље, што представља сложену и важну компоненту туристичке валоризације земље у целини, а самим тим и њених туристичких мотива, просторне величине и организације.

Наставна тема Туристичке вредности Србије обухвата обраду природних и антропогених туристичких вредности, које су веома разноврсне по саставу, богатству и атрактивности. Потребно је помоћу ове теме упознати ученике са стањем и перспективама развоја сваког туристичког мотива (ресурса) јер они чине основу за развој туристичке привреде.

При обради ових географских садржаја посебну пажњу треба посветити проблемима заштите и унапређивања животне средине.

Наставна тема Материјална основа туризма и промет туриста у корелацији је са сличним садржајима из стручних предмета, зато ове садржаје треба квалитативно приказати и растеретити их фактографије и статистичких података.

Наставна тема Туристичке регије и туристички центри Србије обухвата обраду туристичких регија и туристичких центара Србије. На бази основних географских показатеља (географског и туристичког положаја, природних одлика, размештаја антропогених мотива, капацитета смештаја, развијености саобраћаја, обима и структуре промета) у нашој земљи издвајају се посебне туристичке регије, у којима туризам има специфичне карактеристике и развојни пут, па из тих разлога туристичке регије и туристичке центре треба детаљно разматрати.

Стечена знања и умећа ученика треба максимално користити приликом реализације наставне теме Туристичка географија завичаја. Препоручују се семинарски радови, видео записи и разни прилози помоћу којих ће ученици кроз групни рад, уз менторство наставника, реализовати ову тему.

Помоћу садржаја наставне теме Перспективе развоја туризма у Србији ученике треба упознати са стањем и перспективама развоја туризма у Србији.

Осма наставна тема обухвата обраду природних и антропогених туристичких регија и места у земљама насељеним Србима ван граница Републике Србије. Ови садржаји првенствено се односе на регије и места у бившим југословенским републикама. Потребно је путем ове теме упознати ученике са стањем и перспективама развоја разноврсних туристичких мотива (ресурса), који чине основу за развој туристичке привреде поменутих регија и места. Потребно је упознати ученике са географско-туристичким везама и односима наше земље са овим и осталим светским регијама, односно местима која су насељена Србима (дијаспора).

У току реализације садржаја програма неопходно је водити рачуна о примени разноврсних наставних метода. У примени било које методе основно је да се обезбеди најефикасније преношење знања и пуна активност ученика. Свакако да избор метода зависи од садржаја наставне јединице, од образовно-васпитних циљева, од степена самосталности ученика, расположивих наставних средстава и материјалних могућности школе (нпр.: трошкови извођења екскурзија, опрема кабинета, могућност праксе и слично). У настави овог предмета неопходно је коришћење географских карата на свим типовима часова и у свим облицима наставног рада. Поред географских карата потребно је користити табеле, дијаграме, схеме, мултимедијална средства и остале дидактичке материјале који доприносе очигледности и трајности знања и умења. Наставу треба подићи на ниво проблемског учења, које представља стицање трајних и продубљених знања, умења и навика. Како се проучавање туристичких кретања и туризма заснива на резултатима бројних научних дисциплина – географије, економије, историје и социологије – од посебног значаја је познавање циља и задатака наставе ових предмета, а посебно наставе географије, историје, историје уметности и стручних предмета из области туризма који су изучавани у претходним разредима. Темељно познавање програма има за циљ рационализацију наставног процеса и остварење циљева наставе туристичке географије.

ПОЗНАВАЊЕ РОБЕ

Циљ и задацид

Циљ предмета познавање робе је да ученика оспособи за правилно одабирање и руковање намирницама по угоститељским узансама, као и, познавање елемената квалитета и процене квалитета, уз могућност примене и пласмана.

Задаци наставе овог предмета су:

– стицање општих појмова о исхрани и њеном значају за појединца и друштво;
– упознавање животних намирница, њихове биолошке вредности, хемијског састава и енергетске вредности;
– упознавање алкохолних и безалкохолних пића, манипулација њима и припрема за трошење;
– упознавање нових прехрамбених производа и модерне технологије производње јела и пића;
– упознавање технолошких процеса приликом припремања јела и пића;
– упознавање поступака чувања намирница и њиховог рационалног трошења;
– повезивање научнотехничких знања и њихова практична примена;
– развијање радних навика, аналитичког мишљења и формирање правилног односа према раду.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

III разред

(2 часа недељно, 64 часа годишње)

РОБА И ПОЗНАВАЊЕ РОБЕ (8)
ОПШТИ ПОЈМОВИ О ИСХРАНИ (24)

ЖИВОТНЕ НАМИРНИЦЕ БИЉНОГ ПОРЕКЛА (12)
ЖИВОТНЕ НАМИРНИЦЕ АНИМАЛНОГ ПОРЕКЛА (20)

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

АЛКОХОЛНА ПИЋА (8)
ВИНА (15)
ЈАКА АЛКОХОЛНА ПИЋА (15)
ПИВО (6)
БЕЗАЛКОХОЛНА ПИЋА (8)
СРЕДСТВА ЗА УЖИВАЊЕ (4)
ЗАЧИНИ (2)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

У угоститељским објектима се свакодневно набавља, за текуће потребе, широк асортиман разних врста роба, које се непосредно троше у краћем или дужем периоду. Како су животне намирнице највећи део роба веома је значајно за будућег угоститељског радника да научи да правилно рукује њима. Квалитет животних намирница зависи од читавог низа чинилаца. Да би се знао поступак правилног одабирања намирница по угоститељским узансама неопходно је познавати најзначајније елементе квалитета од којих зависи употребна вредност животне намирнице. Поједине намирнице остају непромењене при нормалним условима температуре и влажности ваздуха, док се друге под истим условима веома брзо кваре и постају неупотребљиве за људску исхрану. Због тога је потребно кондиционирати их у посебних складишним просторима. Предмет познавање робе проучава и потрошачку вредност роба. С обзиром на то да је роба потрошно добро, њену вредност процењујемо по могућности њене примене и пласмана. Сваки угоститељски радник мора, бар у основи, овладати овом проблематиком, како би бар у основи, овладати овом проблематиком, како би јела и пића имала одговарајући квалитет и својства.

З а објашњење наставних садржаја користе се знања из предмета: физике, хемије, биологије и математике. Приступ у реализацији мора полазити од захтева да су програми функционално, по правилу линијски повезани са стручним предметима образовног профила. То су основи обавезује да се садржаји корелативно излажу са другим стручним предметима и практичним радом.

Приликом извођења наставе треба се држати наставног плана и програма, имајући стално у виду циљ, а посебно задатке наставе. За предавање користити 70% часова а за обнављање градива 30% од укупног броја часова.

Разноликост наставне грађе у програму захтева различите методолошке приступе у току практичног реализовања. Распоред наставних целина и оперативни задаци омогућавају селекцију садржаја наставног програма. С обзиром на место и средство као основни предуслов реализације, унутар појединих наставних целина може се извршити диференцијација, обавезно треба изложити уводни део о роби и прописима о промету робе. Након тога треба обрадити микроорганизме и ферменте који делују на одрживост и квалитет робе. Остале наставне целине треба обрадити у корелацији са другим предметима.

У четвртом разреду потребно је објаснити процес алкохолног врења и дестилације, као кључ за производњу свих алкохолних пића. У четвртом разреду треба ићи на корелацију наставе након излагања обављених садржаја.
Настава, када је год то могуће, треба да има истраживачки карактер, трагајући за логиком наставног предмета у коме би на један интелигентан начин учествовали ученици. То значи да настава из овог предмета треба да представља заједнички рад ученика и наставника а не само подучавање ученика. Ово је нарочито важно када се има у виду брзи развој науке и технологије у времену у коме живимо.

МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ

Циљ и задаци:

Циљ наставе предмета је да пружи основна знања о маркетингу као пословној концепцији, филозофији понашања, друштвено-економском процесу и да истакне важност примене маркетинга код субјеката који креирају туристичку политику а и оспособи ученике за примену маркетинга у туризму.

Задаци наставе предмета су:
– упознавање појма маркетинга и његово дефинисање;
– дефинисање информационог система у маркетингу и значај примене савремене компјутерске технологије у пословању на туристичком тржишту;
– појединачно упознавање инструмената пословне и туристичке политике;
– указивање на значај управљања маркетингом у туризму и неопходност примене стратегијског планирања и интегралног маркетинга;
– разумевање маркетинга као тржишног понашања предузећа (туристичких и других) која у фокус своје пажње стављају задовољавање жеља и потреба потрошача те, уз заједничко обухватање маркетиншких активности, остварују одговарајуће резултате (добит).

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ МАРКЕТИНГА У ТУРИЗМУ (7)
НЕОПХОДНОСТИ ПРИМЕНЕ МАРКЕТИНГА У ТУРИЗМУ (8)
МАРКЕТИНГ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМИ (МИС) (8)

ПОНАШАЊЕ ПОТРОШАЧА У ПРОЦЕСУ КУПОВИНЕ (4)
ИНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНШКОГ СПЛЕТА У ТУРИЗМУ (23)
УЛОГА МАРКЕТИНГА У СТРАТЕШКОМ ПЛАНИРАЊУ (6)
РАЗВОЈ ДУГОРОЧНИХ ЦИЉЕВА СА ПОТРОШАЧИМА (4)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Садржаји програма предмета Маркетинг у туризму дати су у виду наставних целина. За сваку наставну целину дат је оријентациони број часова, који наставнику може да послужи као оријентација у погледу обима и дубине излагања материје.

Маркетинг треба објаснити као тржишно усмерену концепцију понашања предузећа, али и као могућност лакшег процеса размена у укупном процесу друштвене репродукције. Треба објаснити фазе развоја маркетинга.

Имајући у виду специфичности туристичког друштва (које су ученици упознали у оквиру предмета основи туризма и угоститељства), наставник треба да потенцира логичност примене маркетинга у овој делатности. На примеру туристичких предузећа (хотелијерска, саобраћајна, туристичке агенције), као и на изабраним макронивоима (локални, регионални, национални), неопходно је показати значај окренутости ка потрошачима и слабости производне оријентације у данашњим условима.

Посебно поглавље је посвећено информационом систему у маркетингу. Ученици треба да схвате да без правог ширења информација (екстерног и интерног карактера) нема праве оријентације, било предузећа, било уже или шире територије на којој се развија туризам. Посебно је значајно да се укаже на значај савремене (компјутеризоване) информационе технологије.

Инструментима маркетиншког сплета посвећена је посебна пажња. Истакнута су четири основна инструмента: производ, цена, промоција и канали продаје. Потребно је дефинисати сваки од њих и указати на његове специфичности у туризму, те да ученици разумеју концепт сплета генерално – у туризму посебно. Пажњу треба посветити: асортиману и квалитету туристичког производа**,** факторима и креирању политике цена, значају пропаганде у промоционом сплету, структури канала продаје, као и међузависностима инструмената.

Последња два поглавља обухватају аспект управљања маркетингом. Наставник треба да истакне значај маркетинг – планирања (стратегијског посебно) и на различитим примерима да објасни организовање туризма на основама интегралног обухвата различитих маркетиншких функција и активности (истраживања тржишта, планирање производа, набавка и сл.).

Обавезе наставника:
– омогућити посете туристичким предузећима која успешно примењују ову концепцију;
– упознати ученике са могућностима коришћења допунске литературе (часописи);
– сарађивати са професорима високих школа и факултета који изучавају маркетинг, а ради лакшег усвајања и популаризације концепције маркетинга.

За обраду нових тема треба предвидети око 70% од укупног годишњег фонда часова, а за утврђивање, обнављање и проверавање градива предвидети око 30%.

ХОТЕЛИЈЕРСТВО

Циљ и задацид**:**

Циљ наставе предмета Хотелијерство је стицање теоријских и практичних знања из области хотелијерства као сегмента угоститељства са све значајнијим учешћем у привредној структури.

Задаци наставе предмета су:
– упознавање хотелијерства као целине узајамно условљених функционалних и организационих веза и односа која у текућем и развојном погледу треба да обезбеди рентабилитет кроз формирање и пласман оних хотелских производа и услуга који ће на тржишту оптимално задовољити потребе купаца (потрошача);
– указивање на постојање међузависности развоја хотелијерства и туризма узимајући у обзир бројне и различите промене, тенденције и трендове како на страни туристичке тражње тако и на страни хотелијерске понуде;
– упознавање са настанком и развојем хотелијерства у свету и у Србији уз стављање акцента на основна подручја промена у пословној оријентацији хотела и других објеката у хотелијерству (оријентација на међународно пословање и пролагођавање свих активности хотела и других објеката у хотелијерству) захтевима тражње и тржишним тенденцијама у целини;
– упознавање са разврставањем објеката у хотелијерству у зависности од врсте услуга које пружају и прописаних минималних услова у погледу изградње уређења и опремања објеката, као и услова, начина и поступака њихове категоризације;
– упознавање са факторима формирања функционисања радног колектива у хотелу, факторима обезбеђивања квалитета радних операција у хотелу, организацијом и техником пословања хотелских служби;
– упознавање са техничким средствима за регистровање пословних промена у хотелијерству као неопходном стандарду савременог пословања у хотелијерству условљеног, пре свих, диверзификацијом хотелских производа и услуга, ширењем димензија и тржишта, суочавањем са све оштријом конкуренцијом, већом пробирљивошћу хотелских гостију и другим;
– истицање значења правилног сагледавања финансијских ефеката пословних операција у хотелијерству, управо из разлога што се кроз веома јак утицај тржишта на троугао трошкови – цена – приход, ствара више или мање прихватљива позиција објеката у хотелијерству за потрошаче, односно за коначан исход свих пословних операција које они изводе;
– упознавање са значењем одговорности у хотелијерству и аспектима њиховог деловања на процес пословања хотелских објеката;

– указивање на значај стратегијског управљања услужним програмом објеката у хотелијерству, а у циљу постизања повољних конкурентних позиција на тржишту хотелских производа и услуга и остваривање диферентних предности.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

ПОЈМОВНЕ ОСНОВЕ ХОТЕЛИЈЕРСТВА (4)
МЕЂУЗАВИСНОСТ ХОТЕЛИЈЕРСТВА И ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ ТУРИЗМА (4)
НАСТАНАК И РАЗВОЈ ХОТЕЛИЈЕРСТВА (6)
ВРСТЕ И КАТЕГОРИЗАЦИЈА ОБЈЕКАТА У ХОТЕЛИЈЕРСТВУ (10)
ОРГАНИЗАЦИОНО ТЕХНИЧКИ АСПЕКТИ ПОСЛОВАЊА ХОТЕЛА (14)
РЕГИСТРОВАЊЕ ПОСЛОВНИХ ПРОМЕНА У ХОТЕЛИЈЕРСТВУ (4)
ФИНАНСИЈСКИ АСПЕКТИ ПОСЛОВАЊА (6)
ОДГОВОРНОСТ И ОСИГУРАЊЕ У ХОТЕЛИЈЕРСТВУ (5)
СТРАТЕГИЈСКО УПРАВЉАЊЕ ХОТЕЛСКИМ ПРОИЗВОДИМА И УСЛУГАМА (7)
ПОСЛОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ У ХОТЕЛИЈЕРСТВУ (4)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм овог предмета треба да омогући ученицима да стекну знања о основним елементима хотелијерства. С обзиром на то да се овај предмет изучава у трећем разреду, усвајање ових садржаја омогућава ученицима да разумеју проблематику и изврше рекапитулацију стеченог знања из хотелијерског пословања. У пролог сваке нове целине (поглавља) укратко приложен садржај који ће се обрађивати од првог до десетог поглавља, као и шематски приказ обрађених тема.

Наставни садржаји предмета ХОТЕЛИЈЕРСТВО концепцијски су постављени тако да омогуће комплексно сагледавање теоријске и практичне основе хотелијерства као основне компоненте угоститељског пословања. Редослед наставних тема треба да обезбеди изучавање пословног процес у хотелијерству, а целина наставне материје – чврсту основу сложенију продубљенију разраду тематике примерено овој области пословања.

У оквиру прве наставне теме: Појмовне основе хотелијерства извршити дефинисања хотелијерства као интегралног дела угоститељске делатности која превасходно задовољава потребе људи у смештају, а затим у исхрани, у пићу и другим услугама које побољшавају боравак у хотелским објектима и одговарају захтевима тражње. Неопходно је истаћи значај и поделу хотелијерства. Даље, извршити терминолошко разграничење између појмова хотелијерства и ресторатерства, која се, због извесних њихових специфичности, традиционално посматрају одвојено. Коначно, детаљно презентирати структуру хотелских објеката у смештајним капацитетима Србије.

У оквиру друге наставне теме: Међузависност хотелијерства и привредних делатности туризма истаћи и шире образложити чињеницу да се хотелијерство и туризам међусобно условљавају у функционалном и економском смислу. Прилагођавање хотелијерске понуде тржишним тенденцијама у туризму треба да се односи на избор врсте и категорија класичног и хотелског објекта, чиме се постављају и основе квалитета услуга и њему, али и на изналажење нових форми смештаја уопште које могу да укључе и друге учеснике ван хотела и обезбеде њихово присуство у пословима на тржишту хотелских послова и услуга. Приказати место хотелијерства у туристичкој привреди и његове повезаности са другим делатностима.

У оквиру треће наставне теме: Настанак и развој хотелијерства најпре навести и образложити факторе који су условили појаву хотелијерства, међу којима посебно истаћи следеће: факторе производних снага и односа, развој саобраћаја, развој и омасовљење туризма и развој агроиндустријског комплекса. Развој хотелијерства презентирати у односу на одређена временска раздобља. Тежиште у презентацији садржаја ове теме ставити на излагање савремених тенденција у развоју хотелијерства. Полазна основа у овом контексту треба да буде у чињеници да хотели увек настоје да побољшају пасивно стартну позицију коју им намеће тржиште туристичких и хотелских производа и услуга и природа и сопственог пословања: везаност за одређени локалитет, симулираност пружања и коришћења услуга, немогућност њиховог лагеровања за каснију продају, изразита еластичност и временске флуктуације тражње, спори обрт капитала, недовољна акумулативност, недовољна транспарентност тржишта и др. Потом треба истаћи екстерне факторе као опште околности које су погодовале настанку и ширењу међународних хотелских ланаца и интерне факторе – опредељење циљевима конкретног хотела у датим условима. Даље, истаћи међувезу узмеђу циљева и предности које хотелски ланац има послујући као међународни (циљеви се увек одређују тако што се искористе или постигну предност на тржишту, а предности које се могу искористити утичу на постављање одговарајућих циљева хотела). Развијеност и врсте међународних хотелских ланаца презентирати кроз обухват међународних хотелских ланаца у укупној хотелској понуди света, корпоративне ланце, компаније за менаџмент и добровољне ланце (удружења). У оквиру основних начина досадашњег раста и развоја хотелских ланаца шире изложити: франшизинг, уговор о менаџменту, стратегијски алијансе, аквизиције и заједничка улагања. Поглавље завршити са истицањем личности у развоју хотелијерства.

У оквиру четврте наставне теме: Врсте и категоризација објеката у хотелијерству у уводном делу истаћи да је избор категорије објекта по значају раван избору његове врста. Ако хотел, односно други објекат хотелијерства уважава тржишне критеријуме, онда је амалгам врсте и категорије објекта логична и једина исправна одлука у одговарајућем избору. Притом је неопходно да познаје сва кључна питања и нормативна решења у погледу категоризације хотелских објеката у земљи у којој послује. У излагању ове теме користити се, у највећој мери, поставкама Правилника о категоризацији. Посебно презентовати значај класификације и категоризације и увођење хотелских стандарда и сигнализације.

У оквиру пете наставне теме: Формирање и функционисање радног колектива која чини бит подручја и операција везаних за припремање и одржавање услужног програма хотела и других објеката у хотелијерству, треба поћи од тога да су успешно припремање и одржавање услуга, па према томе и рентабилитет укупног пословања битно одређен и следећим групама елемената и њиховим односима:

1. Потрошач (гост) мора да буде полазиште и исходиште сваке пословне операције хотела, односно другог објекта у хотелијерству.

2. Односима са потрошачима не треба предвиђати чињеницу да је хотел или неки други објекат у хотелијерству, за њих „други дом" (Secong Home), за време док у њему привремено бораве ван свог места сталног боравка.

3. Да би се задовољиле потребе потрошача (госта) хотел или други објекат у хотелијерству мора да буде одговарајуће грађен и опремљен и да својим укупним ентеријером ствара жељену атмосферу; свака хотелска служба, у том контексту, треба беспрекорно да функционише.

4. Хотел или други објекти у хотелијерству, који тежи успешном пословању мора своје пословне операције да усмери на постизање и одржавање квалитета производа и услуга.

Сваку хотелску службу изложити на начин обухватања њеног појмовног одређења, значаја и технологије процеса рада. Истаћи значај увођења савремених стандарда у хотелијерству.

У оквиру шесте неставне теме: Регистровање пословних промена у хотелијерству указати на значај правилног и ефикасног регистровања пословних промена за континуално одвијање процеса рада у хотелу, односно другом објекту у хотелијерству. У складу са тим, акцент ставити на начин функционисања информационе технологије у хотелијерском пословању (угоститељска регистар каса са фискалном меморијом). Техничка средства у хотелу изложити у смислу подизања квалитета хотелских производа и услуга, сходно захтевима потрошача (госта), на тој основи, остварење добити, тада се мора познавати тржиште – на коме се може постићи адекватна цена хотелских производа и услуга, и трошкова пословања који проистичу из основне делатности. На цене се тешко може утицати, али на трошкове може у знатној мери управо побољшањем техничке опремљености хотела, односно других хотелских објеката у хотелијерству. Објаснити значај промене хотелских картица.

У оквиру седме наставне теме: Финансијски аспекти пословања хотела детаљно објаснити структуру трошкова и методе обрачуна калкулације. По могућству користити конкретне примере калкулације смештаја, исхране и пића. Приказати економске аспекте пословања хотела.

У оквиру осме наставне теме: Одговорност у хотелијерству и осигурање у хотелијерству изложити дате садржаје елемантарно уз примере из праксе.

У оквиру девете наставне теме: Стратегијско управљање хотелским производима и услугама полазне ставове треба да одржава чињеница да хотел стално мора да се адаптира на промену свог услужног програма и тржишта. При томе истаћи да постоји битна разлика између оних хотела који се активно, офанзивно адаптирају и настоје да стоје да предупреде или одмах реагују на тржишне промене у односу на оне хотеле и друге објекте у хотелијерству који се практично принудно адаптирају на поменуте промене.

Прилагођавање хотела треба да има структурни карактер односно да захтева измене у својој пословној оријентацији, услужном програму, финансијској кадровској организацијској структури. Из тога неминовно следи неопходност стратегијског управљања, како би се све те промене рационално обавиле. Кључно треба да буде то да хотел треба да постигне повољну конкурентску позицију на тржишту и оствари диферентну предност у наведеним структурама. За оријентацију у том погледу, треба ученицима посебно акцентовати, значајна је само ефикасност промена у хотелу, односно обављање његових активности уз ниже трошкове, него и повећана ефикасност, тј. начин на који излази у сусрет својим клијентима. У циљу постизања бољих резултата неопходно је перманентно увођење контроле пословних активности хотела.

У оквиру десете наставне теме: Пословне карактеристике у хотелијерству ученицима истаћи значај пословног комуницирања, културе и извештаја. Неопходно је да схвате значај екологије у хотелијерству, као и примену одговарајућег сценарија у планирању и дизајн.

У склопу целе наставне материје везане за област хотелијерства**,** треба континуирано, при излагању наставних садржаја, провлачити нит потребе тржишног понашања хотела. Јер, да би успешно обавили планом предвиђене пословне задатке, хотели треба стално да прате збивања на тржишту, да у пословању примењују компјутерску технологију, маркетинг концепцију и менаџмент. Успех сваког хотела заснива се у изналажењу оптималних решења хотелских производа и услуга за дату тржишну ситуацију, али исто тако, чини се, да је успех и снага то решење, променом ситуације, превазиђе. Промена је императивни захтев, односно услов опстанка сваког хотела; прогрес није статична категорија. Истинитост ове констатације носи у себи сву реалност животног тока. Примењена на тематику хотелијерства, она експлицитно указује да је процес пословања увек и процес промена, да силовито расте значај доношења пословних одлука у динамици простора и времена, да успешно прилагођавање добија облик позитивног пословања које траје.

Програмске садржаје треба стално обогаћивати и иновирати новим подацима и практичним примерима, а у раду користити сва расположива наставна средства (схеме, дијапозитив, видео филмове и др.).

НАУКА О ИСХРАНИ

Циљ и задаци

Циљ наставе науке о исхрани је да ученици прошире и употпуне знање о правилној и рационалној исхрани, имајући у виду да она као таква има директног утицаја на здравље људи и да укупан просперитет сваког друштва у економском, друштвеном, културном и сваком другом смислу могу да изведу само здраве особе.

Задаци наставе овог предмета су:

– упознавање улоге и значаја хранљивих материја у обезбеђењу раста, развоја и одигравању физиолошких процеса у организму;
– стицање општих појмова у исхрани;
– сагледавање и примена општих принципа здраве и рационалне исхране;
– сагледавање последица неправилне и нерационалне исхране;
– упознавање потреба и начина исхране у зависности од узраста, полова и врсте посла;
– стицање знања о принципима конзервирања хране;
– схватање значаја исправности животних намирница и прописа који је односе на контролу исправности намирница;
– стицање знања о условима у којима се врши прерада хране и значај заштите од загађења;
– упознавање болести које настају употребом неисправне хране;
– упознавање основних принципа дијеталне исхране;
– стицање знања о могућностима организовања исхране у неподобним и другим посебним приликама.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(2 часа недељно, 58 часова годишње)

УВОД (1)
УЛОГА ИСХРАНЕ У ЗДРАВЉУ (18)
ЖИВОТНЕ НАМИРНИЦЕ (12)
БОЛЕСТИ КОЈЕ НАСТАЈУ ЗАГАЂЕНОМ ХРАНОМ (6)
КОНЗЕРВИСАЊЕ НАМИРНИЦА (6)
КОНТРОЛА НАД КВАЛИТЕТОМ НАМИРНИЦА
СУЗБИЈАЊЕ ФАЛСИФИКАТА И КОНТАМИНАЦИЈЕ ИСХРАНОМ (1)
ИСХРАНА НЕКИХ КАТЕГОРИЈА ЗДРАВИХ ЉУДИ (6)
ОСНОВИ ДИЈЕТАЛНЕ ИСХРАНЕ (6)
ИСХРАНА У НЕПОГОДНИМ ПРИЛИКАМА И ДРУГИМ ПОСЕБНИМ ПРИЛИКАМА (3)

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Приликом конципирања програма водило се рачуна о сличним темама или појединим питањима који се појављују у предмету познавања робе. Зато је учињен покушај да се са садржајима програма предмета познавање робе успостави неопходна корелација.

Приликом обраде прве теме – улога исхране у здрављу ученици треба да упознају значај правилне исхране и при томе посебно треба истаћи да је то основна биолошка потреба која омогућава одржавање живог система у нормалној функцији. Овде је могуће направити одређену паралелу са хемијским саставом човекових ћелија и присуством одговарајућих хемијских елемената у храни. Зато је пожељно приликом обраде ових питања користити шеме које би то илустративно приказале (преглед органских и неорганских материја у саставу човековог организма и присуства тих материја у карактеристичним врстама животних намирница).

Приликом обраде питања – последице неправилне исхране потребно је излагање илустровати одговарајућим слајдовима или пројекцијом филма у коме се то може сагледати као проблем са трајним и далекосежним последицама када је реч о исхрани у неким светским регионима (Африка, Азија и Јужна Америка).

У даљој обради потребно је истаћи специфичност исхране у зависности од разних чиниоца, са обрадом питања – правилно састављање дневног оброка, је могуће у закључку теме поново истаћи и подвући значај предмета, односно области која научно прилази питању људске исхране.

У другој теми која носи назив животне намирнице, је потребно после одговарајуће поделе направити преглед основних намирница животињског порекла и биљног порекла. У обради теме треба успоставити корелацију са садржајима из познавања робе.

У трећој теми која је логички везана са претходном треба посебно истаћи неопходност ригорозне и свакодневне контроле над квалитетом животних намирница. Значај ове контроле треба посебно истаћи у светлу великих еколошких проблема са којима се човечанство сусреће и могућим последицама на квалитет и исправност животних намирница у ситуацији када се дешавају и велике еколошке катастрофе.

У теми конзервисања намирница је потребно адекватно истаћи значај амбалаже, али не са естетског аспекта, него утицаја на квалитет и трајност намирница. Приликом прегледа облика конзервисања и избора метода указати на предност биолошких поступака и технолошки „чистих" поступака.

Приликом обраде теме заштите хране од загађења требало би одређене хигијенско-санитарне захтеве ставити у контекст стварних услова у којима се храна припрема за људску употребу. Имајући у виду могуће последице, епидемије изазване неадекватно припремљеном храном треба до детаља разрадити питање опреме, прибора, одржавања посуђа, а посебно успостављање најадекватнијег технолошког процеса спровођења и неопходност свакодневне контроле здравственог стања запосленог особља.

У обради теме болести које настају загађеном храном је потребно јасно једноставно указати, објаснити које су органолептичке карактеристике неисправне хране и на који начин се откривају токсичне материје у намирницама биљног и животињског порекла. Овде је поново потребно подвући услове који погодују развоју свих врста микроорганизама и то довести у одговарајућу везу са условима у којима се храна чува. Неопходно је истаћи опасна места, почев од прераде, преко транзита и складиштења, а нарочито када је реч о приручним магацинима или складиштима који се лоцирају у саставу кухињског блока.

У теми васпитања народа у рационалној исхрани потребно је указати на специфичност исхране поједине категорије здравих људи. Приликом сагледавања енергетских потреба и потреба о појединим врстама хранљивих

материја треба истаћи разлике које постоје када је реч о различитим узрастима и врстама активности (деца – стари људи, радници – спортисти, труднице – дојиље и сл.).

У теми основи дијеталне исхране потребно је објаснити да се под појмом дијета подразумева специфична исхрана која се нарочито односи на исхрану одређених категорија болесних људи. Потребно је дати основне назнаке када је реч о исхрани особа које болују од хипертензије, срчаних обољења, обољења жучи, обољења чира на желуцу и дванаестопалачном цреву, дијабетских обољења и др.

У последњој теми потребно указати на могућност других видова исхране, као што је исхрана у природи, ако је то узроковано великим елементарним непогодама или у последњим приликама, као што су на пример ратне прилике. У овој теми би требало дати преглед основних животних намирница које се могу наћи у природи и безопасно користити у људској исхрани.

УСЛУЖИВАЊЕ СА ПРАКТИЧНОМ НАСТАВОМ

Циљ и задациД

Циљ наставе предмета је стицање знања, вештина и ставова потребних за обављање послова услуживања гостију у свим врстама угоститељских објеката.

Задаци наставе предмета су:
– упознавање угоститељских пословних јединица у оквиру којих се врши услуживање;
– упознавање опреме, уређаја и инвентара за услуживање и оспособљавање ученика за њихово правилно и безбедно коришћење и руковање;
– формирање радних навика и особина за обављање послова услуживања гостију (правилан и културан однос према госту);
– стицање знања о коришћењу средстава угоститељске понуде – инструменти понуде и документи продаје;
– стицање навика за тачност, прецизност, уредност, економичност и рационалност у пословању ,
– стицање навика за тимски рад, колегијалност и поштовање етичких и других норми у раду
– упознавање мера хигијенско-техничке заштите и примена сигурносних, еколошких и здравствених мера у процесу рада;
– употреба информатичке технологије у прикупљању, организовању и коришћењу информација у свакодневном раду.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

IV разред

(8 часова недељно, 232 часа годишње + 150 часова у блоку)

УВОД (1)
ПРИПРЕМАЊЕ ЈЕЛА – ФЛАМБИРАЊЕ И ТРАНШИРАЊЕ (37)
СВЕЧАНИ РУЧАК ИЛИ ВЕЧЕРА – БАНКЕТ (64)
КОКТЕЛ ПАРТИЈА (40)
СВЕЧАНИ ПРИЈЕМИ СА ХЛАДНИМ И ТОПЛИМ БИФЕОМ (64)
ЧАЈАНКА (27)

НАСТАВА У БЛОКУ

(150 часова у блоку)

ПРИПРЕМАЊЕ ЈЕЛА ПРЕД ГОСТОМ
УСЛУЖИВАЊЕ НА СВЕЧАНИМ ПРИЈЕМИМА

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Услуживање је стручни предмет који обухвата радове око доношења и сервирања јела и пића као и припремање хране или пића пред гостима. Оно у себи садржи и елементе точилаштва, барског пословања као и основна знања из куварства и посластичарства. Оваква сложеност предмета указује да се излагању програмских садржаја мора приступити са претходно добро проученим и утврђеним дидактичким и методичким принципима реализације наставе.

Програм се реализује у свим разредима у следећим облицима: кабинетске вежбе, практична настава, настава у блоку и феријална пракса. Кабинетска настава се изводи у школским кабинетима, а остали облици у угоститељским објектима високе категорије.

Кабинетске вежбе се реализују кроз следеће облике рада:

а) Наставник демонстрира вежбу уз помоћ групе ученика, даје теоријска објашњења и изводи вежбу као целовиту операцију од припремних до завршних радова.

б) Наставник даје теоријска објашњења вежбе, а затим је ученици изводе самостално уз контрулу и интервенцију наставника.

в) После теоријског објашњења наставника ученици раде у групама различите вежбе уз контролу и интервенције наставника. Рад у групама има предност код обнављања и увежбавања градива.

Приликом извођења кабинетских вежби важно је да наставник обезбеди:

– да су ученици стално активни и ангажовани на разне начине (у припремним радовима, у асистирању наставнику, у самосталној реализацији вежби, у групном раду, у завршним радовима, итд.), овим се постиже да ученици уче и памте наставне садржаје при самом вежбању, а истовремено се повећава њихова мотивација за рад,

– да усмери усвајање знања и вештине услуживања од једноставнијих ка сложенијим, обједињавајући теоријску наставу са практичном наставом,

– да понављањем вежби исправља грешке у раду ученика и постиже потребну спретност у извршавању одређених задатака,

– да акценат стави на део програма који представља основу предмета и да излагања буду сажета, јасна и конкретна.

Могућност примене разних облика и метода рада у кабинетској настави је велика и наставник треба максимално да их користи у циљу што ефикаснијег усвајања програмских садржаја од стране ученика и у циљу што већег мотивисања ученика за проширивање знања. У ту сврху користи сва наставна средства: графоскоп, дијапројектор, филмску и видео технику (наставне филмове). Ученика такође упућивати на стручну литературу из школске библиотеке као и коришћење уџбеника.

Кроз кабинетске вежбе ученике уводимо у сазнања о важности културног и професионалног односа према госту, важности примене хигијенске заштите као и естетског уређења амбијента у коме се врши услуживање и тиме код ученика развијати смисао за лепо.

Практична настава се организује у угоститељским објектима и има за циљ обнављање, утврђивање и увежбавање садржаја кабинетских вежби али у условима услужно-производног процеса. Она ученика треба да уведе у тимски рад, да му омогући да сагледа повезаност производних и услужних процеса у угоститељском објекту. Специфичност ове наставе је у томе што наставник истовремено ради на више поруџбина по програму производно-услужног процеса а ученика укључује у делове тога процеса. Улога наставника је да укључује ученика у фазе услужног процеса, и да им, уз краћа теоријска објашњења, препушта да их самостално изведу. Кроз практичну наставу, поред стицања знања и вештина у овом предмету, акценат ставити на рад ученика са гостом, на правилан, коректан и професионалан однос ученика према госту, на развијање самосталности ученика у решавању разних ситуација које пракса намеће.

Ефекти практичне наставе у смислу стицања знања, вештина и осамостаљивања у раду најизраженији су у завршним разредима.

Настава у блоку се организује у циклусима од по недељу дана у угоститељским објектима или у школској радионици.

Циљ овог облика наставе је понављање и увежбавање изабраних тематских целина али у континуитету тј. у свим фазама радног процеса. Наставник обезбеђује да ученици, што самосталније, изаберу тематску целину, изврше је од припремних до завршних радова, обезбеђујући да ови ученици прођу кроз све фазе рада.

Предност наставе у блоку је што код ученика развија навике потребне за радни процес какав их очекује када се запосле.

Феријална пракса се изводи после завршеног трећег разреда, а најкасније до 15.08. текуће школске године, у угоститељским објектима у циљу систематизације наставних садржаја из претходних разреда и у циљу што већег осамостаљивања ученика у раду.

Напомена: У првом и другом разреду се реализују само кабинетске вежбе и блок настава.

Услуживање у мањој мери или већој мери у корелацији са низом других предмета: куварство, основи куварства, посластичарство, познавање робе, економика и организација предузећа, страни језици, психологија, хигијена и наука о исхрани.

МАТУРСКИ ИСПИТ

Матурски испит у средњим стручним школама ученици полажу у складу са Правилником о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама – Садржај и начин полагања матурског испита у стручној и уметничкој школи („Службени гласник СРС – Просветни гласник”, број 6/90 и „Просветни гласник”, бр. 4/91 7/93, 17/93, 1/94, 2/94 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/02, 5/03, 10/03, 24/04, 3/05, 6/05, 11/05, 6/06, 12/06, 8/08**,** 1/09, 3/09, 10/09, 5/10 и 8/10).

Матурским испитом проверава се општа припремљеност ученика за самостално обављање послова и радних задатака утврђених занимањима у оквиру образовног профила као и за наставак образовања.

Матурски испит се састоји из заједничког и посебног дела.

А. Заједнички део матурског испита:

1. Српски језик и књижевност,

Б. Посебни део матурског испита:

1. Матурски практичан рад са усменом одбраном рада
2. Усмени испит из једног изборног предмета.

А. ЗАЈЕДНИЧКИ ДЕО МАТУРСКОГ ИСПИТА

У оквиру заједничког дела матурског испита сви ученици средњих стручних школа полажу писмени испит из српског језика и књижевности према програму који су остварили у току четворогодишњег школовања.

Б. ПОСЕБНИ ДЕО МАТУРСКОГ ИСПИТА

1. Матурски практичан рад са усменом одбраном рада

Практичан матурски рад треба да покажу у којој мери ученик оспособљен за обављање одређених послова и задатака обухваћених образовним профилом угоститељски техничар.

Практичне матурске радове, односно радне задатке, утврђује образовно-васпитно веће школе на предлог стручног већа, односно одговарајућих наставника.

Број практичних матурских радова, односно радних задатака зависи од броја ученика који полажу матурски испит у одређеном образовном профилу. По правилу, број задатака треба да је за 10 одсто већи од броја пријављених ученика.

Списак практичних матурских радова, односно радних задатака школа објављује на погодан начин како би био приступачан свим ученицима најкасније до краја марта текуће школске године, односно 30 дана пре полагања испита у другим испитним роковима.

Пре израде практичног матурског рада ученик је обавезан да сачини план (тезе) који садржи теоријске претпоставке на којима се темељи израда практичног рада. Ученик наводи литературу, методе, поступке и средства која ће користити за израду практичног рада, односно за извршење радног задатка.

Практичан матурски рад, односно радни задатак ради се у школи или у предузећу у присуству комисије.

Време израде практичног матурског рада износи 3 до 6 часова.

Практичан матурски рад представља конкретизацију садржаја програма практичне обуке.

Садржаји практичног рада утврђују се из следећих области:

– врсте доручка,
– услуживање у кафанама,
– ресторанско пословање,
– услуживање у пансионским ресторанима,
– услуживање специјалних јела у ресторанима,
– услуживање заједничких ручкова и вечера (табле дот сервис),
– барско пословање,
– фламбирање и транширање,
– свечани ручак и вечера – банкет,
– коктел партија,
– свечани пријеми са хладним и топлим бифеом и
– чајанка.

На матурском испиту проверава се ниво стечених знања и способности ученика да та знања примењују у свакодневном извршавању конкретних радних задатака из подручја рада, област – угоститељство и туризам.

2. Испит из изборног предмета

Ученици слободно бирају предмет који полажу усмено. То може бити предмет од значаја за даље образовање као и стручни предмет. Групу изборних предмета чине:

– Основи туризма и угоститељства,
– Економика и организација предузећа,
– Психологија,
– Туристичка географија,
– Маркетинг у туризму,
– Познавање робе,
– Основи куварства,
– Хотелијерство,
– Наука о исхрани и
– Страни језик (по избору).

Изборни предмети се полажу према програмима које су ученици остварили у оквиру обавезних предмета у току четворогодишњег школовања.

ТРГОВИНА, УГОСТИТЕЉСТВО И ТУРИЗАМ

НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ

I. НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ КОНОБАР

1. СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ, ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА

1. **Назив квалификације:** Конобар
2. **Подручје рада:** Трговина, угоститељство и туризам
3. **Ниво квалификације:** III
4. **Трајање образовања:** три године
5. **Сврха квалификације:** услуживање госта храном и пићем**.**
6. **Стручне компетенције:**
   - Одржавање хигијене и здравствено-безбедносних услова
   - Обављање припремних и завршних радова спровођењем ресторанске процедуре
   - Пријем госта и поруџбине
   - Услуживање госта пићем
   - Услуживање госта храном
   - Извршавање административних послова
7. **Опис рада**

Стручна компетенција	Јединице компетенције
Одржавање хигијене и здравствено-безбедносних услова	- Одржава хигијену радног простора, радних површина, опреме и инвентара - Одржава личну хигијену и радну униформу - Одржава хигијену при руковању храном
Обављање припремних и завршних радова спровођењем ресторанске процедуре	- Упознаје се са дневном понудом хране и пића - Упознаје се са дневним планом и активностима - Припрема ситан инвентар и стону апотеку - Припрема опрему и уређаје за послуживање - Распрема столове на крају рада - Враћа ситан инвентар на крају рада - Проверава исправност простора, опреме и инвентара на крају рада
Пријем госта и поруџбине	- Смешта госте - Прима поруџбину пића и хране

Стручна компетенција	Јединице компетенције
	- Региструје поруџбину - Дистрибуира поруџбину
Услуживање госта пићем	- Услужује аперитиве, дијестиве, напитке - Услужује вина - Припрема пиће пред гостом - Проверава задовољство госта услугом

Стручна компетенција	Јединице компетенције
Услуживање госта храном	- Услужује предјела - Услужује супе и чорбе - Услужује главна јела - Услужује посластице - Припрема храну пред гостом - Проверава задовољство госта услугом
Извршавање административних послова	- Наплаћује рачун - Обрачунава дневни промет - Води књигу шанка

8. Циљеви стручног образовања

Циљ стручног образовања за образовни профил конобар је оспособљавање ученика за услуживање госта храном и пићем.

Неопходност сталног прилагођавања променљивим захтевима тржишта рада, потреба континуираног образовања, стручног усавршавања, развоја каријере, унапређење могућности запослења, усмерава ученике да се оспособљавају за:

- примену теоријских знања у практичном контексту;
- ефикасан рад у тиму;
- преузимање одговорности за властито континуирано учење и напредовање у послу и каријери;
- благовремено реаговање на промене у радној средини;
- препознавање пословних могућности у радној средини и ширем социјалном окружењу;
- примену сигурносних и здравствених мера у процесу рада;
- примену мера заштите животне средине у складу са концептом одрживог развоја;
- употребу информатичке технологије у прикупљању, организовању и коришћењу информација у раду и свакодневном животу.

9. Исходи стручног образовања

Стручне компетенције	Знања	Вештине	Ставови
По завршеном програму образовања за овај профил, ученик ће бити оспособљен да:			
Одржава хигијену и здравствено-безбедносне услове	- наведе санитарно-здравствене прописе у угоститељству - наведе хигијенске прописе у угоститељству - објасни значај и наведе принципе HACCP	- одржава личну хигијену и радну униформу према стандарду - одржава хигијену радног места, опреме и инвентара - спроводи санитарно здравствене прописе у угоститељским објектима	- савесно, одговорно, уредно и благовремено обавља поверене послове - ефикасно организује време

	стандарда при руковању храном и пићем - наведе прописе о безбедности и заштити здравља у угоститељству - наведе еколошке прописе у угоститељству	- спроводи мере безбедности и заштите здравља у угоститељству	- испољи позитиван однос према примени санитарних и здравствених мера у процесу рада - испољи позитиван однос према значају функционалне и техничке исправности опреме и средстава за рад - испољи љубазност, комуникативност, предузимљивост, ненаметљивост и флексибилност у односу према гостима и сарадницима - испољи позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима
Обавља припремне и завршне радове спровођењем ресторанске процедуре	- објасни појам и функцију припремних и завршних радове у угоститељским објектима - наведе припремне и завршне радове у угоститељским објектима - разликује групе инвентара за услуживање - разликује опрему, уређаје и намештај за услуживање - наведе садржај и редослед постављања малог стоног инвентара и кувера за одређени оброк - наведе садржај и редослед постављања инвентара за услуживање на и у сервисни сто	- ради у тиму - анализира дневну понуду – јеловник, мени карту, ценовник пића и винску карту - планира и организује послове из делокруга свога рада - рукује инвентаром за услуживање, опремом, уређајима и намештајем за услуживање - користи и одржава опрему и уређаје за услуживање - пере, брише и полира инвентар за услуживање - изврши прекривање стола ресторанским рубљем - уреди сервисни сто - комплетира и поставља мали стони инвентар - савија салвете на најмање три начина - поставља кувер на сто за одређени оброк - опсервира инвентар - сортира инвентар за услуживање - примењује различите технике ношења и преношења инвентара - равна столове у свом реону - припрема изложбени сто за самоуслуживање - припрема употребљено стоно рубље за замену - враћа неупотребљени прибор за услуживање у офис	

Стручне компетенције	Знања	Вештине	Ставови
По завршеном програму образовања за овај профил, ученик ће бити оспособљен да:			
Прима госта и поруџбине	- објасни процедуру пријема, прихвата и смештаја гостију - објасни процедуру резервација у ресторану - наведе и објасни правила пословног бонтона у угоститељству - наведе врсте и садржај понуде угоститељског објекта - наведе карактеристике различитих врсте јела, пића и напитака које се служе у уоститељском објекту - разликује врсте гостију с обзиром на својства и особености њиховог понашања	- организује пријем, прихват и смештај гостију - дочекује госта - поздравља госта - смешта госта за слободни или резервисани сто - презентује понуду јела и пића - саслуша жеље (потребе) госта и адекватно на њих регује - препоручи госту адекатну комбинацију јела и пића - евидентира и предаје поруџбину производним одељењима - поздрави и испрати госта - примени технике успешне комуникације у решавању најчешћих комуникацијских конфликата - користи стручну терминологију у угоститељству на српском и два страна језика	

Услужује госта пићем	- класификује пића и напитке према групама у карти пића, винској карти, барској карти и ценовнику пића - наведе основне карактеристике пића и напитака - препознаје пића, напитке и барске мешавине из инструмената понуде - наведе врсте и географско порекло вина и виногорја у Србији - познаје угоститељски норматив за пића и напитке - наведе правила коришћења инвентара за услуживање пића и напитака - наведе редослед послуживања пића и напитака по бонтону и протоколу	- преузима поруџбине из производних одељења - примењује основне технике ношења, припремања и сервирања пића, барских мешавина и напитака - правилано прилази госту - демонстрира технике фрапирања, шамбрирања, презентовањања, отварања, дегоржирања и декантирања вина - припрема толле и хладне напитке - услужује алкохолна и безалкохолна пића, хладне и топле напитке у одређеним приликама, доручковаоници, ресторану и кафани	
Услужује госта храном	- класификује храну и посластице према групама у инструментима понуде - разликује јела и посластице из инструмената понуде - наведе врсте и састав доручка - наведе угоститељски норматив за јела и посластице - објасни правила коришћења инвентара за услуживање јела - наведе редослед послуживања јела по бонтону и протоколу	- примењује основне технике ношења и начине услуживања у различитим системима организације рада - комбинује одговарајуће начине услуживања - примењује правилан прилаз госту при услуживању - услужује: топла и хладна предјела, супе, чорбе, потаже и консоме, рибе, ракове, шкољке, главна јела, варива, салате, сиреве, посластице, воће и компоте - услужује доручак у доручковаоници, кафани и хотелској соби - припрема јела пред гостом (фламбира, филира, траншира)	

Стручне компетенције	Знања	Вештине	Ставови
По завршеном програму образовања за овај профил, ученик ће бити оспособљен да:			
Извршава административне послове	- наведе и објасни врсте евиденција у угоститељству - објасни процедуру испостављања и наплате рачуна - наведе поступке материјалног и финасијског раздужења	- примењује различите начине наплате рачуна - води књигу шанка - пише требовања и утврди стање у шанку - води књигу пазара, сортира рачуне по врсти, упише рачуне у дневни извештај - утврди и преда дневни пазар	

2.НАСТАВНИ ПЛАН

Месечни и годишњи фонд часова за образовни профил:КОНОБАР

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**11**	**2**		**374**	**68**			**9**			**288**				**8**			**240**				**902**	**68**			**970**
1.	Српскијезик и књижевност	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
1.1	_____ језик и књижевност*	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
2.	Српски као нематерњи језик*	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
3.	Страни језик	2			68				2			64											**132**				**132**
4.	Физичко васпитање	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
5.	Математика	2			68				2			64				1			30				**162**				**162**
6.	Рачунарство и информатика		2			68																		**68**			**68**
7.	Историја															2			60				**60**				**60**
8.	Хемија	1			34																		**34**				**34**
9.	Екологија и заштита животне средине								1			32											**32**				**32**
10.	Географија	1			34																		**34**				**34**
11.	Социологија са правима грађана															1			30				**30**				**30**
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**6**	**6**	**6**	**204**	**204**	**204**	**90**	**8**	**6**	**6**	**256**	**192**	**192**	**150**	**5**	**10**	**6**	**150**	**300**	**180**	**120**	**548**	**606**	**576**	**330**	**2242**
12.	Страни језик II	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
13.	Здравствена култура	2			68																		**68**				**68**
14.	Основе туризма и угоститељства	2			68																		**68**				**68**
15.	Свечани пријеми																3			90		30					**120**
16.	Услуживање		6	6		204	204	60		6	6		192	192	90		5	6		150	180	90		**546**	**576**	**240**	**1362**
17.	Исхрана								2			64											**64**				**64**
18.	Економика туристичких и угоститељских предузећа								1			32											**32**				**32**
19.	Психологија у туризму и угоститељству															2			60				**60**				**60**
20.	Основе куварства								2			64											**64**				**64**
21.	Основе посластичарства															1			30								**30**
22.	Туристичка географија								1			32															**32**
23.	Предузетништво																2			60				**60**			**60**
24.	Професионална пракса							30							60											**90**	**90**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**			**34**				**3**			**96**				**3**			**90**				**220**				**220**
1.	Грађанско васпитање / Версканастава	1			34				1			32				1			30				**96**				**96**
2.	Изборни предмети према програму образовног профила								2			64				2			60				**192**				**124**
Укупно А1+А2+Б		**18**	**8**	**6**	**612**	**272**	**204**	**90**	**20**	**6**	**6**	**640**	**192**	**192**	**150**	**16**	**10**	**6**	**480**	**300**	**180**	**120**	**1670**	**674**	**576**	**330**	**3432**
Укупно		**32**			**1178**				**32**			**1174**				**32**			**1080**				**3432**				

Напомена:*За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила

Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД		
		I	II	III
Стручнипредмети				
1.	Пословна информатика у туризму и угоститељству		2	
2	Барско пословање		2	
3.	Маркетинг у туризму и угоститељству			2
4.	Општа туристичка географија			2
Општеобразовнипредмети				
1.	Страни језик I			2
2.	Изабрани спорт		1	1
3.	Историја (одабране теме)			1
4.	Ликовна култура		1	
5.	Музичка култура		1	

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	68	64	60	192
Додатнирад *	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунскирад *	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремнирад *	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године по разредима

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД
Екскурзија	до 3 дана	до 5дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часанедељно		
Трећи страни језик	2 часанедељно		
Други предмети *	1-2 часанедељно		
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часовагодишње		
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15-30 часовагодишње		
Културна и јавна делатност школе	2 раднадана		

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним планом других образовних профила истог или другог подручја рада, као и у наставним плановима гимназије, или по програмима који су претходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	34	32	30
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	3	5	4
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2
Завршни испит			3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе

разред	предмет / модул	годишњифондчасова			број ученика у групи - до
		вежбе	практичнанастава	настава у блоку	
разред	Рачунарство и информатика	68			12
	Хигијенски стандарди и заштита на раду	30	30		12
	Основе угоститељског услуживања	174	174	30	12
	Професионална пракса			30	12
II	Пословна комуникација	60	60	30	12
	Услуживање пића и напитака	132	132	60	12
	Професионална пракса			60	12
III	Услуживање јела и посластица	120	144	90	12
	Припрема јела пред гостом	30	36		12
	Свечани пријеми	90		30	12
	Предузетништво	60			12

****Професионална пракса се обавља у периоду од 01.09. до 15.08. текуће школске године у првом и другом разреду. Закључна оцена утврђује се на седници одељенског већа после 15.08. текуће школске године. На истој седници утврђује се и општи успех ученика о завршеном разреду.**

А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета:	**СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**
Годишњи фонд часова:	**102**
Разред:	први
Циљеви предмета:	- Проширивање и продубљивање знања о српском књижевном језику; - Развијање и неговање језичке културе, поштовање правила књижевног (стандардног) језика у усменом и писаном изражавању; - Подстицање ученика на усавршавање говорења, писања и читања, као и неговање културе дијалога; - Оспособљавање за ефикасно комуницирање; - Упознавање књижевне уметности; - Унапређивање знања о сопственој култури и културама других народа; - Развијање хуманистичког и књижевног образовања на најбољим делима српске и светске културне баштине; - Упућивање ученика на истраживачки и критички однос према књижевности; - Обезбеђивање функционалних знања из теорије и историје књижевности; - Развијање трајног интересовања за нова сазнања.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод у проучавање књижевног дела	• Увођење ученика у свет књижевног дела и књижевност као науку и уметност	• разликује врсте уметности и њихова изражајна средства • објасни појам и функцију књижевности као уметности и однос књижевности и других уметности • наведе научне дисциплине које се баве проучавањем књижевности • увиђа разлику између усмене и писане књижевности • разликује књижевне родове и врсте • одреди тему, мотив, сиже, фабулу, лик и идеју у књижевном делу • износи своје утиске и запажања о књижевном делу, тумачи његове битне чиниоце и вреднује га	• Врсте уметности, подела уметности • Књижевност као уметност, књижевност и друге уметности • Историја књижевности, теорија књижевности, књижевна критика • Лирика као књижевни род: народна лирска песма и уметничка лирска песма по избору • Епика као књижевни род: епска народна песма (предлог „Кнежева вечера“), приповетка по избору и роман (предлог Драгослав Михаиловић „Кад су цветале тикве“) • Драма као књижевни род: драма по избору • Процена остварености исхода - тест	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (102 часа)** **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Приликом обраде драмског дела могућност посете позоришној представи и гледање снимка позоришне представе, а након тога разговор о драмском тексту и његовој позоришној реализацији. Такође је ову наставну тему могуће обрађивати током целе школске године, па на пример структуру и одлике драмског дела обрадити на примеру „Ромеа и Јулије“, а структуру и одлике лирске и епске народне песме обрадити током реализације теме Народна књижевност
Књижевност старог века	• Упознавање ученика са митологијом, репрезентативним делима старог века и њиховим значајем за развој европске културе	• објасни значај митологије за античку књижевност и развој европске културе • наведе имена аутора, називе обрађених дела и класификује их по културама којима припадају, књижевним родовима и врстама • објасни универзалне поруке књижевности старог века	• Сумерско-вавилонска књижевност: Еп о Гилгамешу (анализа одломка) • Митови: о Танталу, Сизифу, Нарцису; митови о Троји: Парисов суд, Одисеј и Пенелопа, Ахил, Едип… • Хеленска књижевност: Хомер: Илијада (одломак) • Софокле: Антигона (одломак) • Стари и Нови завет (текстови по избору) • Процена остварености исхода	

Средњовековна књижевност	• Упознавање са споменицима јужнословенске културе, развојем писма и језика, делима средњовековне књижевности	• наведе најзначајније споменике јужнословенске културе, језик, писмо и век у ком су настали • именује ауторе и дела • разуме поетику жанрова средњовековне књижевности • лоцира обрађене текстове у историјски контекст • објасни значај средњовековне књижевности за српску културу	• Почеци словенске писмености: Црноризац Храбар : „Слово о писменима“ • Рад Ћирила и Методија • Словенска писма и развој књижевног језика • Најстарији споменици јужнословенске културе • Свети Сава : „Житије светог Симеона“ (одломак) • Јефимија: „Похвала кнезу Лазару“ • Деспот Стефан Лазаревић; „Слово љубве“ • Процена остварености исхода - тест	• Народна књижевност се може обрадити по мотивима (рад у групама) **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Увод у проучавање дела **(13 часова)** • Књижевност старог века **(12 часова)** • Средњовековна књижевност **(12 часова)** • Народна књижевност **(12 часова)** • Хуманизам и ренесанса **(10 часова)** • Општи појмови о језику **(5 часова)** • Фонетика **(10 часова)** • Правопис **(10 часова)** • Култура изражавања **(18 часова)**
Народна књижевност	• Указивање на народну књижевност као израз колективног мишљења и осећања, ризницу народних обичаја, чувара моралног и националног кодекса	• разликује лирске, епске и лирско-епске песме • уочи одлике усмене уметности речи (колективност, варијантност, формулативност) • процењује етичке вредности изнете у делима народне књижевности • тумачи ликове, битне мотиве, фабулу, сиже, композицију и поруке у одабраним делима • упореди уметничку интерпретацију стварности и историјске чињенице	• Врсте народне књижевности • Лирска народна песма „Овчар и девојка“, „Зао господар“ (предлог) • Епска народна песма „Бановић Страхиња“, Марко пије уз Рамазан вино“, „Бој на Мишару“ • Ллирско-епске песме (по избору) • Ннародне проза (бајка по избору) • Кратке народне прозне врсте (избор) • Процена остварености исхода	

Хуманизам и ренесанса	• Упознавање са поетиком хуманизма и ренесансе, њеним најзначајним представницима и књижевним делима	• наведе најзначајније представнике и њихова дела • објасни значење појмова хуманизам и ренесанса • наводи и на обрађеним делима образлаже одлике епохе • упореди вредности средњег века са вредностима хуманизма и ренесансе	• Поетика хуманизма и ренесансе, најзначајнији представници • Франческо Петрарка: „Канцонијер“ (избор сонета) • Ђовани Бокачо: „Декамерон“ (приповетка по избору) или Данте Алигијери „Пакао“ (приказ дела, одломак) • Вилијам Шекспир: „Ромео и Јулија“ • Сервантес: „Дон Кихот“ (одломак) • Процена остварености исхода	
Општи појмови о језику	• Указивање на проучавање језика као система, упознавање са његовом функцијом, друштвеном условљеношћу и историјским развојем	• објасни функцију језика и појам језичког знака • разуме природу модерног књижевног (стандардног) језика • наведе фазе развоја књижевног језика до 19. века • наведе дисциплине које се баве проучавањем језичког система	• Место језика у људском друштву, битна својства језика, језик и комуникација • Књижевни језик, језичка норма и стандардизација • Језички систем и науке које се њиме баве • Књижевни језици код Срба до 19. века Процена остварености исхода	

Фонетика	• Сстицање знања из области фонетике (фонологије) књижевног језика и способности да се та знања примене у говору и писању	• правилно изговара гласове и акценте књижевног језика • разликује гласовне алтернације	• Фонетика и фонологија • Гласови књижевног језика и њихов изговор • Гласовне алтернације сугласника (звучних и безвучних; с:ш, з:ж, н:м; к,г,х:ч,ж,ш и к,г,х:ц,з,с; алтернације ненепчаних са предњонепчаним сугласницима), самогласника (промена о у е и умекшаност сугласника, непостојано а, промена сонанта л у вокал о) и упрошћавање сугласничких група са правописним решењима • Акценти књижевног језика • Процена остварености исхода - тест	
Правопис	• Оспособљавање ученика да пишу у складу са правописном нормом	• уме да се служи правописом • примени знања о гласовним алтернацијама у складу са језичком нормом • примени употребу великог и малог слова у складу са језичком нормом • подели речи на крају реда у складу са језичком нормом	• Главне норме писања великог и малог слова (на почетку реченице, наслови и натписи, властита имена, имена народа, географски појмови, небеска тела, празници, установе и организације, присвојни придеви на –ов и –ин, куртоазна употреба великог слова, вишечлана имена земаља и остала вишечлана имена, помоћне речи у именима, називи серијских и апстрактних појмова, звања, титуле…) • Подела речи на крају реда	
Култура изражавања	• Оспособљавање ученика да користе различите облике казивања и функционалне стилове	• опише стања, осећања, расположења, изрази ставове, донесе закључке у усменом и писаном изражавању • разликује функционалне стилове • препозна и примени одлике разговорног и књижевноуметничког функционалног стила • попуњава формуларе, уплатнице, захтеве и слично у складу са језичком нормом	• Језичке вежбе • Стилске вежбе • Врсте функционалних стилова- основне одлике • Разговорни функционални стил • Књижевноуметнички функционални стил • Попуњавање формулара, захтева, уплатница и сл. • Школски писмени задаци 4 х2+2 • Домаћи задаци	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА
- Историја;
- Грађанско васпитање/Верска настава.

Назив предмета:	**Српски језик и књижевност**
Годишњи фонд часова:	**64**
Разред:	други

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Барок, класицизам, просветите-љство	• Упознавање са европским културним, духовним и мисаоним тенденцијама 17. и 18. века и њиховим утицајима на српску књижевност	• наведе особености барока, класицизма и просветитељства и њихове представнике у књижевности • препозна на обрађеним делима одлике просветитељства • објасни значај Доситејевог рада за српску културу и књижевност • направи паралелу у обради истих мотива у европској и српској књижевности	• Барок и класицизам; поетика, главни представници у нашој и европској књижевности • Молијер: „Тврдица“ • Просветитељство у Европи и код нас • Књижевно - просветитељски рад Доситеја Обрадовића • Доситеј Обрадовић: „Живот и прикљученија“ (одломци) • Јован Стерија Поповић: „Тврдица“ (одломци) • Процена остварености исхода	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (64 часа)** **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Могућност гледања екранизације неких од дела реалистичке књижевности **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања **Оквирни број часова по темама** • Барок , класицизам, просветитељство **(10 часова)** • Романтизам **(14 часова)** • Реализам **(14 часова)** • Морфологија са творбом речи **(10 часова)** • Правопис **(6 часова)** • Култура изражавања **(10 часова)**
Романтизам	• Упознавање са поетиком романтизма, представницима и делима европске и српске књижевности	• наведе представнике романтизма и њихова дела • уочава и образлаже одлике романтизма • изнесе свој суд о књижевним делима користећи стечена знања и сопствена запажања • препозна и усвоји вредности националне културе и разуме/поштује културне вредности других народа	• Романтизам у Европи и код нас (појам, особености, значај, представници) • Пушкин: „Цигани“ (одломак) • Хајне: „Лорелај“ или Ш. Петефи: „Слобода света“ • Вук Караџић - рад на реформи језика и правописа, рад на сакупљању народних умотворина, лексикографски рад • Значај 1847. године • Петар Петровић Његош: Хуманистичко-филозофске мисли „Горског вијенца“ (тумачење гномских израза по избору) • Бранко Радичевић: „Кад млидија` умрети“ • Ђура Јакшић: „На Липару“ • Јован Јовановић Змај: „Ђулићи“ и „Ђулићи увеоци“ (избор) • Лаза Костић: „Santa Maria della Salute“ • Процена остварености исхода	
Реализам	• Упознавање са поетиком реализма, представницима и делима европске и српске књижевности	• наведе представнике правца и њихова дела • дефинише одлике реализма и препозна их на обрађеним књижевним делима • тумачи уметнички свет и стваралачке поступке у структури обрађених дела	• Реализам у Европи и код нас (појам, особености, значај, представници) • Балзак: „Чича Горио“ (одломци по избору) • Гогољ : „Ревизор“ (одломак) • Милован Глишић: „Глава шећера“ • Лаза Лазаревић: „Ветар“ • Радоје Домановић: „Данга“ • Симо Матавуљ: „Поварета“ • Бранислав Нушић: „Госпођа министарка“ • Војислав Илић: „Сиво, суморно небо“ • Процена остварености исхода	

Морфологија са творбом речи	• Систематизовање знања о врстама речи, њиховим облицима и основним правилима грађења речи	• одреди врсту речи и граматичке категорије • употреби у усменом и писаном изражавању облике речи у складу са језичком нормом • препозна просте, изведене и сложене речи • препозна основне принципе творбе речи	• Морфологија у ужем смислу • Врсте речи • Именске речи и њихове граматичке категорије • Глаголи. Граматичке категорије глагола • Прилози, предлози, везници, речце, узвици • Основни појмови о извођењу речи • Основни појмови о творби сложеница и полусложеница. Процена остварености исхода	
Правопис	• Оспособљавање ученика да пишу у складу са правописном нормом	• примени правила одвојеног и састављеног писања речи у складу са језичком нормом	• Спојено и одвојено писање речи (писање бројева и изведеница од њих, писање заменица и заменичких прилога, спојеви предлога и других речци, глаголи и речце, писање негације) Основна правила спојеног, полусложеничког и одвојеног писања	
Култура изражавања	• Оспособљавање ученика да теоријска знања из граматике и правописа примењује у усменом и писаном изражавању у складу са језичком нормом, Оспособљавање ученика да користе различите облике казивања и функционалне стилове	• изражава размишљања и критички став према проблемима и појавама које намећу књижевни текстови али су и део свакодневног живота • примени одлике новинарског стила	• Лексичке вежбе • Стилске вежбе • Домаћи задаци • Школски писмени задаци 2x2+2 • Писање вести, извештаја, интервјуа и других облика новинарског изражавања • Милутин Миланковић: „Кроз васиону и векове“	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА
- Грађанско васпитање/Верска настава

Назив предмета:		**Српски језик и књижевност**		
Годишњи фонд часова:		**60**		
Разред:		**трећи**		
ТЕМА	**ЦИЉ**	**ИСХОДИ** По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	**ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
Модерна	• Упознавање са основним одликама модерне, представницима и њиховим делима	• наведе одлике правца, представнике и њихова дела • анализира одабрана дела, износи запажања и ставове	• Одлике симболизма и импресионизма • Шарл Бодлер: „Албатрос“ • Богдан Поповић: „Предговор Антологији новије српске лирике“ • Алекса Шантић: „Претпразничко вече“ • Јован Дучић: „Благо цара Радована“ (избор) или песма по избору • Милан Ракић: „Долап“ или „Јасика“ • В. П. Дис: „Можда спава“ или С. Пандуровић: „Светковина“ • Б. Станковић: дело по избору	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (60 часова)** **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе**

			• Процена остварености исхода	**<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Модерна **(12 часова)** • Међуратна књижевност **(12 часова)** • Савремена књижевност **(7 часова)** • Лексикологија **(6 часова)** • Синтакса **(5 часова)** • Правопис **(6 часова)** • Култура изражавања **(12 часова)**
Међуратна књижевност	• Упознавање ученика са одликама међуратне књижевности, представницима и делима	• наведе одлике праваца, представнике и њихова дела • анализира одабрана дела, износи запажања и ставове	• Одлике међуратне књижевности и представници у светској и српској књижевности • Тагоре: „Градинар“ (избор)“ • Душан Васиљев: „Човек пева после рата“ • Милутин Бојић: „Плава гробница“ • Милош Црњански: „Сеобе I“ (одломак) • Иво Андрић: „ Мост на Жепи“ или приповетка по избору • Растко Петровић: „Људи говоре“ или И. Андрић: „Ex Ponto” • Процена остварености исхода	
Савремена књижевност	• Упознавање ученика са одабраним делима савремене књижевности	• изнесе своје утиске о прочитаним делима савремене српске књижевности • уочи одлике савремене књижевности на прочитаним делима • уочи разлику између књижевног дела и његове интерпретације у филмској и позоришној уметности	• Савремена српска књижевност у другој половини 20. века • Савремена поезија - (по избору обрадити песму Васка Попе, Миодрага Павловића или Десанке Максимовић) • Савремена проза - Иво Андрић: „Проклета авлија“ • Савремена драма – Душан Ковачевић: драма по избору • Процена остварености исхода	
Лексикологија	• Упознавање ученика са основама лексикологије	• препозна и одреди вредност лексеме • наведе примере синонима, антонима, хомонима, жаргона…	• Синонимија • Хомонимија • Антонимија • Полисемија • Састав лексике српског књижевног језика • Дијалектизми • Архаизми и историзми • Вулгаризми • Неологизми • Жаргонизми • Термини • Фразеологизми • Евалуавија- тест	
Синтакса	• Системати-зовање знања о синтакси	• одреди синтаксичке јединице у реченици • препозна типове зависних, независних реченица и напоредних конструкција	• Синтаксичке јединице • Основне реченичне и синтагматске конструкције • Систем зависних реченица • Систем независних реченица • Напоредне конструкције	

Правопис	• Оспособљавање ученика за примењивање знања из језика и правописа у складу са језичком нормом	• примени правописне знаке у складу са језичком нормом • употреби интерпункцију у складу са језичком нормом • примењује правописна правила у писању скраћеница	• Правописни знаци • Општа правила интерпункције у реченици • Скраћенице • Процена остварености исхода	
Култура изражавања	• Оспособљавање ученика да теоријска знања из граматике и правописа примењују у усменом и писаном изражавању • Оспособљавање ученика да попуњавају администра-тивне обрасце у складу са језичком нормом и користе функционални адмистративни стил	• износи став, користи аргументе и процењује опште и сопствене вредности у усменом и писаном изражавању • примени одлике административног стила • примени вештину комуникације у ситуацијама везаним за струку	• Лексичке вежбе • Стилске вежбе • Домаћи задаци • Говорне вежбе • Школски писмени задаци 2x2+2 • Писање молбе, жалбе, биографије…	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА
- Грађанско васпитање/Верска настава
- Социологија са правима грађана

Назив предмета:	**СТРАНИ ЈЕЗИК**			
Годишњи фонд часова:	**68**			
Разред:	**први**			
Циљеви предмета:	- Развијање сазнајних и интелектуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику, како у свакодневном животу тако и у пословном окружењу.			
ЦИЉ	**ИСХОДИ НА КРАЈУ ПРВОГ РАЗРЕДА** **Ученик ће бити у стању да:**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ** **(80% + 20%)**	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме реченице, питања и упутства из свакодневног говора (кратка упутства изговорена споро и разговетно) • разуме општи садржај краћих, прилагођених текстова (рачунајући и стручне) после неколико слушања или уз помоћ визуелних ефеката (на упутствима, форму-ларима, ознакама, етикетама) • разуме бројеве (цене, рачуне, тачно време)	• Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) • Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) • Познати градови и њихове знаменитости • Спортови и позната спортска такмичења • Живот и дела славних људи XX века (из света науке и културе) • Медији (штампа, телевизија) • Интересантне животне приче и догађаји • Свет компјутера	Представљање себе и других • Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) • Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) • Давање једноставних упутстава и команди • Изражавање молби и захвалности • Изражавање извињења • Изражавање потврде и негирање • Изражавање допадања и	Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспекту употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа ; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним

		(распрострањеност и примена)	недопадања • Изражавање физичких сензација и потреба • Исказивање просторних и временских односа Давање и тражење информација и обавештења	
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• у непознатом тексту препознаје познате речи, изразе и реченице (нпр. у огласима, на плакатима) • разуме општи садржај и смисао краћих текстова (саопштења,формулара са подацима о некој особи, основне команде на машинама/компју-теру, декларације о производима, упутства за употребу и примену)	СТРУЧНЕ ТЕМЕ • Занимања , описи послова и задужења у домену угоститељства • Врсте угоститељских објеката и описи услуга у угоститељству • Прибор и опрема за рад у угоститељском објекту • Врсте намирница, јела и посластица • Храна по регијама, одлике националних кухиња и обичаја у исхрани. • Начин сервирања хране и посластица • Мере одржавања хигијене и квалитета • Читање, праћење и вођење прописане документација у домену струке • Пословна комуникација у писменом и усменом облику на страном језику (телефонирање, уговарање састанака, потврђивање или одбијање резервације или поруџбине, рекламације и др.) **ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК** I. РЕЧЕНИЦА Обновити реченичне модел обухваћене програмом за основну школу. - Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби. - *Tag questions* - Индиректни говор а) изјаве – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена) б) молбе, захтеви, наредбе в) питања са променом реда речи – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена) - *Yes/No* питања - “*WH*” питања	• Описивање и упоређивање лица и предмета • Изрицање забране и реаговање на забрану • Изражавање припадања и поседовања • Скретање пажње • Тражење мишљења и изражавање • Слагања и неслагања • Тражење и давање дозволе • Исказивање честитки • Исказивање препоруке • Изражавање хитности и обавезности • Исказивање сумње и несигурности	критеријумима тачности. Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учионици. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика. Такозвана комуникативно-интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненете: • усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину • поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности • наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја • ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину • уџбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама • учионица постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање на страном језику	• употребљава једноставне изразе и реченице да би представио свакодевне, себи блиске личности, активности, ситуације и догађаје			

ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• саставља кратак текст (мејл, писмо) о одговарајућој теми • пише кратке поруке релевантне за посао (место и термини састанка) • пише краћи текст о себи и свом окружењу • попуњава формулар где се траже опширнији лични и пословни подаци	- Директна и индиректна питања II. ИМЕНИЧКА ГРУПА 1. Члан - Обновити употребу одређеног и неодређеног члана - Нулти члан уз градивне и апстрактне именице 2. Именице - Множина именица – обновити - Изражавање припадања и својине – саксонски генитив - Бројиве и небројиве именице 3. Заменички облици а) Заменице - Личне заменице у функцији субјекта и објекта - Показне заменице - Односне заменице б) детерминатори - Показни детерминаотри - Неодређени детерминатори - Присвојни детерминатори 4. Придеви - Обновити компарацију придева - too/not…enough/not as…(as)/…than 5. Бројеви - Обновити просте и редне бројеве 6. Кванитификатори III ГЛАГОЛСКА ГРУПА 1. Глаголи - Обновити глаголске облике предвиђене програмом за основну школу		Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњег образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредо-вања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функцио-налну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације, попуњавање формулара, рачуна и др. административних паира (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору. **Предвиђен је по један писмени задатак у сваком полугодишту.**
ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• на једноставан начин се споразумева са саговорником који говори споро и разговетно • поставља једноставна питања у вези са познатим темама из живота и струке као и да усмено или писмено одговара на иста (бројеви, подаци о количинама,време, датум) • напише кратко лично писмо, поруку, разгледницу, честитку			
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• на једноставан начин сажме и преприча садржај краћих текстова	- Модални глаголи: *may can, must* - Пасивне конструкције – садашње време/прошло – the Simple present/past (прошло време рецептивно) - *going to* и трајни презент за планове и намере, *going to* и *will* (за будућа предвиђања) - *used to* 2. Прилози, извођење прилога и употреба, прилози вероватноће са *may, might и will* 3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору. 4. Кондиционал први		

МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• користи садржаје медијске продукције намењене учењу страних језика (штампани медији, аудио/видео записи,компакт диск, интернет итд.)	**Заменице** Личне заменице у служби субјекта *(io, tu, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*). Наглашене личне заменице у служби објекта (*me, te, lui, lei, Lei, noi, voi, loro*) Присвојне заменице (*mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*). Показне заменице (*questo, quello*). Упитне заменице (*chi? i che?/ che cosa?)* Неодређене заменице (*ognuno* i *qualcuno*). **Придеви** Описни придеви, слагање придева и именице у роду и броју. Описни придеви *buono* i *bello*; неодређени придев *tutto*. Придеви на – *co (bianco, simpatico), -go (largo, analogo)* Присвојни придеви: *mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*. Употреба члана уз присвојне придеве. Морфолошке одлике придева *questo, quello, bello i buono*. Неодређени придеви *ogni* и *qualche*. Назив боја, морфолошке особености придева *viola, rosa, blu, arancione*. Бројеви: основни бројеви, редни бројеви. Употреба основних и редних бројева при означавању датума. **Глагол** Садашње време (*Indicativo Presente*) глагола све три коњугације. Садашње време неправилних глагола: *essere, avere, andare, dare, fare, bere, venire, stare, uscire, dire, tenere*. Садашње време модалних глагола *volere, dovere, potere, sapere*. Употреба глагола *piacere*.		
ЗНАЊЕ О ЈЕЗИКУ	• препознаје и правилно користи основне фонолошке (интонација,прозодија, ритам) и морфосинтаксичке категорије(именички и глаголски наставци, основни ред речи)			
		Партицип прошли и прошло свршено време Passato prossimo: прелазних и непрелазних глагола; неправилних глагола. Будуће време (*Futuro semplice*) глагола с правилним и неправилним основама. Предбудуће време (*Futuro anteriore*). **Прилози** Врсте прилога: за начин, место и време Прилошке речце *ci* и *vu*. **Предлози** Прости предлози *du, a, da, un, con, su, per, tra, fra* и њихова основна употреба. Предлози *dentro, fuoru, sotto, sopra, davantu, duetro*. **Синтакса**		

		Проста реченица: потврдна, упитна, одрична. *Tu seu utaluano. No, uo non sono utaluano. (Tu) seu utaluano*? Сложена реченица: *Adesso non lavoro puù, ma ho puù tempo per leggere e scruvere e guocare con u mueu nupotu*. Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби. *Nel lubretto cu sono nomu deu professoru e altre unformazuonu utulu*. **Лексикографија** Структура и коришћење двојезичних речника. Ученику треба показати и стално га подстицати на поседовање, употребу и правилно коришћење речника (двојезичног и, касније, једнојезичног), дати основне податке о речничкој литератури одговарајућег квалитета. Подстицати га на контакт саписаном литературом, електронским садржајима и сл.		
		ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК **Пасивне конструкције** est + партицип перфекта **Финалне реченице** са употребом pour + inf. **Питања:** Qui est-ce qui/que Qu'est-ce qui/que Que; **Индиректна питања** **Негација** pas du tout, non plus, personne **Казивање претпоставке** si + имперфект/кондиционал **Казивање времена** avant de, quand **Казивање жеље, воље, намере** а) субјунктивом б) инфинитивом Одредбе за време - дани у недељи, prochain/dernier; il y a/dans; pendant/depuis; **Поређење придева** **Одредбе за начин** **Изрази за меру и количину** une douzaine, une centaine, un tas de, pas mal de, environ... и сл. Слагање времена - само са индикативом, и то: présent - présent (истовремена радња); présent - passé composé (пре); présent - futur (после) **Именичка група** Слагање детерминаната и именица у роду и броју; разлике у изговору (где постоје) и разликовање наставака у тексту. les déterminants interrogatifs - exclamatifs – relatifs; les déterminants indéfinis Наставци именица и придева teur/trice; al/aux, ail/aux и неки изузеци на -s), ou -s/x **Глаголска група** **Субјунктив презента** - објаснити принцип творбе, а примењивати само у датим реченичним моделима. **Слагање партиципа перфекта са субјектом**		

		Шпански језик Слагање детерминатива и именице у роду и броју, апокопирање придева уз именицу, неодређени детерминативи (*alguno, ninguno, todo, cualquiera*) у различитим значењима. *Tráeme algún libro de García Márquez.* *Todas las mañanas, todo el mundo…* *Un muchacho cualquiera…* Морфеме типичне за мучки и женски род именица и придева *muchacho/muchacha* *actor/actriz* *trabajador/trabajadora* *generoso/generosa* као и именице и придеви који немају морфолошку ознаку рода, violinista, cantante, interesante, verde… **Глаголска група** Облици индикатива: сва глагоска времена савладана у основној школи примењивати и препознавати у тексту/говору. **Питања са упитним речима:** *Quién, qué, cuándo, cómo, dónde, etc.* **Индиректна питања** *¿ Sabes si ha llegado ?* *Pregúntale si ha cogido la tarjeta.* *Yo te pregundo que has comprado.* **Негација** *Nada, nadie, ningun (o/a), nunca, tampoco.* *¿ Ha venido alguien ? – No, no ha venido nadie./ Nadie ha venido.* *No me gusta esta película. – A mí tampoco.* **Хипотетичке реченице (први тип)** *Si me visitas el verano que viene, te llevare a*		

Назив предмета:	**СТРАНИ ЈЕЗИК**			
Годишњи фонд часова:	**64**			
Разред:	**други**			
ЦИЉ	**ИСХОДИ НА КРАЈУ ДРУГОГ РАЗРЕДА** **Ученик ће бити у стању да:**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ** **(80% + 20%)**	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**

СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме краће исказе који садрже фреквентне речи и структуре (информације о личностима, послу, породици, куповини, школи, ближем окружењу) • разуме најбитније информације у кратким и једноставним обавештењима (преко разгласа, на улици,на шалтеру) и правилно их користи	• Свакодневни живот (комуникација међу младима, генерацијски конфликти и начини превазилажења, међувршњачка подршка) • Образовање • (образовање у земљама чији се језик учи, школовање које припрема за студије или свет рада, образовање за све) • Познати региони у земљама чији се језик учи, њихова обележја • Културни живот (манифестације које млади радо посећују у земљи и земљама чији се језик учи, међународни пројекти и учешће на њима) • Заштита човекове околине (акције на нивоу града, школе, волонтерски рад) • Медији (штампа, телевизија, електронски медији) • Интересантне животнеприче и догађаји • Свет компјутера (млади и друштвене мреже)	1. . Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења	Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспекту употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на граматичној прецизности исказа ; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности.
		СТРУЧНЕ ТЕМЕ • Занимања , описи послова и задужења у домену угоститељства • Врсте угоститељских објеката и описи услуга у угоститељству • Прибор и опрема за рад у угоститељском објекту • Врсте намирница, јела и посластица • Храна по регијама, одлике националних кухиња и обичаја у исхрани. • Начин сервирања хране и посластица • Мере одржавања хигијене и квалитета • Читање, праћење и вођење прописане документација у домену струке • Пословна комуникација у писменом и усменом облику на страном језику (телефонирање, уговарање састанака, потврђивање или одбијање резервације или поруџбине, рекламације и др.)	12. Описивање и упоређивање лица и предмета 13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности	Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учионици. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика. Такозвана комуникативно интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненете: • усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину • поимање наставног програма као

ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• чита и разуме различите врсте кратких и прилагођених текстова (једноставнија лична / пословна писма, позивнице, термини, проспекти, упутства, огласи) препознајући основна значења и релевантне детаље • открива значење непознатих речи на основу контекста и /или помоћу речника • уочи предвидљиве информације (кад, где, ко, колико, зашто) у свакодневним текстовима (рекламе, огласи, јеловници, проспекти) као и једноставнијим стручним текстовима (формулари, шеме, извештаји)	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК** I. РЕЧЕНИЦА Обновити реченичне модел обухваћене програмом за основну школу. - Ред речи у реченици. Место прилога и прилошких одредби. - *Tag questions* - Индиректни говор а) изјаве – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена) б) молбе, захтеви, наредбе в) питања са променом реда речи – без промене глаголског времена (глагол главне реченице у једном од садашњих времена)		динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности • наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја • ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину • уџбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама • учионица постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• описује ситуације, прича о дога ђајима и аргументује ставове користећи једноставне изразе и реченице • води једноставне разговоре (телефонира), даје информације и упутства, уговара термине • реагује учтиво на питања , захтеве, позиве, извињења саговорника	II. ИМЕНИЧКА ГРУПА 1. Члан - Обновити употребу одређеног и неодређеног члана - Нулти члан уз градивне и апстрактне именице 2. Именице - Множина именица – обновити - Изражавање припадања и својине – саксонски генитив - Бројиве и небројиве именице 3. Заменички облици а) Заменице - Личне заменице у функцији субјекта и објекта - Показне заменице - Односне заменице б) детерминатори - Показни детерминаотри - Неодређени детерминатори - Присвојни детерминатори 4. Придеви - Обновити компарацију придева - too/not…enough/not as…(as)/…than 5. Бројеви - Обновити просте и редне бројеве 6. Кванитификатори		Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњен образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања. Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти,
ПИСАЊЕ	• саставља краћи текст (мејл, писмо) у одређене личне и пословне сврхе (обавештење, уговарање, померање термина) • пише краћи текст о фирми, пословању и персоналу • пише извештај на основу белешки			

ИНТЕРАКЦИЈА Оспособљавање ученика за учешће у дијалогу на страном језику и размену краћих писаних порука	• комуницира у свакодневним ситуацијама и размењује информације, блиске његовим интересовањима (писмено и усмено)	III ГЛАГОЛСКА ГРУПА 1. Глаголи - Обновити глаголске облике предвиђене програмом за основну школу - Модални глаголи: *may can, must* - Пасивне конструкције – садашње време/прошло – the Simple present/past (прошло време рецептивно) - *going to* и трајни презент за планове и намере, *going to* и *will* (за будућа предвиђања) - *used to* 2. Прилози, извођење прилога и употреба, прилози вероватноће са *may, might и will* 3. Предлози, најчешћи предлози за оријентацију у времену и простору. 4. Кондиционал први		декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору. **Предвиђен је по један писмени задатак у сваком полугодишту.**
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и препричава садржај краћих усмених и писаних текстова	• преводи усмено или писмено кратке поруке у складу са потребама комуникације			
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• аргументује свој став о медијском тексту смислено и сврсисходно користи изворе информација које су релевантне за струку и обављања посла			

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉ ПРЕДМЕТА

Општи циљ предмета:

Циљ физичког васпитања је да се разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно – образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном,афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Посебни циљеви предмета:

1. Подстицање раста и развоја и утицање на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);
2. Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних самостални рад на њима;
3. Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
4. Проширење и продубљавање интересовања које су ученици стекли у основној школи и потпуније сагледавање спортске гране, за коју показују посебан интерес;
5. Усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаних општим циљем овог предмета (васпитно-образовног подручја);
6. Мотивација ученика за бављење физичким активностима и формирање позитивних психо-социјалних образаца понашања;
7. Оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада.

Назив предмета:	**Физичко васпитање**
Годишњи фонд часова:	**68**
Разред:	**први**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	• Унапређивање и очување здравља; • Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	• Препозна везе између физичке активности и здравља; • Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; • Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији;	• Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); • Вежбе из корективне гимнастике; • Провера стања моторичких и функционалних способности;	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; • Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитиво утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; • Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика ; • Због тога је физичко васпиатање, у овим школама, значајно за активнан опоравк ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (4 часа)** • **мерење и тестирање (8 часова)** • **практична настава (56часова)** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. **<u>Место реализације наставе</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; • Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште).
• Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	• Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	• Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; • Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гипкости, спретности и окретности;	• Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 кг.); • Трчање на 60 м и 100 м; • Трчање на 800 м ученице и 1000 м ученици; • Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају), • Полигони спретности и окретности и спортске игре; • Аеробик;	
• Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода; • Атлетика; • Спортска гимнастоика: (Вежбе на справама и тлу); • Спортска игра (по избору); • Физичка, односно спортска активнот: у складу са могућностима школе.	• Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за за њихово усвајање; • Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; • Формирање позитивног психосоцијалних образаца понашања; • Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; • Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања;	• Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране - дисциплина које се уче; • Демонстрира технику дисциплина из атлетике и гимнастике (вежби на справама и тлу) које - поседује вештину, технику и тактику спортске игре као и вежбе из осталих програмом предвиђених садржаја • Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес - за коју школа има услове; • Објасни због којих је карактеристика физичког васпитања важно, да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; • Жели да се бави физичким, односно спортским активностима, пошто сагледава (детектује) позитивне карактеристике физичке и спортске активности - њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; • Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и	• **АТЛЕТИКА** У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину; ***Трчања:*** **Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:** -100 m ученици и ученице; -800 m ученици и ученице ; -штафета 4 x 100 m ученици и ученице Вежбаање технике трчања на средњим стазама умереним интезитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min. Крос: јесењи и пролећни -800 m ученице, -1000 m ученици. ***Скокови:*** Скок удаљтехником увинућа Скок увис леђном ***Бацања:*** Бацање кугле, једна од рационалних техника	

	• Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика ; • Повезивање моторичких задатака у целине; • Увођење ученика у организовани систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; • Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; • Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање;	буде свестан да је физичким, односно спортским активностима могуће предупредити негативне утицаје; • Комуницира путем физичких односно спортских активности са својим друговима и ужива у дружењу и контактима; • Доводи у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким,м односно спортским активностимаи правилном исхраном; • самостално бира физичку, односно спортску активност и изводи је у окружењу у коме живи; • Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке,односно спортске активности припада, има своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја); • Ужива у извођењу покрета и кретања; • Наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; • Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, буде истрајан је у својим активностима. • Се правилно односи према окружењу у којме вежба, рекреира се и бави се спортом, што преноси у свакодневни живот; • Учествује на школском такмишењу и у систему школских спортских такмичења.	(ученице 4 kg , ученици 5 kg). Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама. • **СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ** Напомене: - Наставник формира групе на основу умења (вештина) ученика стечених после основне школе: основни, средњи и напредни ниво - Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. ***1. Вежбе на тлу*** **За ученике и ученице:** - вага претклоном и заножењем и спојено, одразом једне ноге колут напред; - став на шакама, издржај, колут напред; - два повезана премета странце удесно и улево; - за **напредни ниво** премет странце са окретом за 180^0 и доскомом на обе ноге („рондат“) ***2. Прескок*** **За ученике** коњ у ширину висине 120 цм; **за ученице** 110 цм: - згрчка; - разношка - за **напредни ниво**: склонка ***3. Кругови*** **За ученике** /дохватни кругови/: - из мирног виса вучењем вис узнето, спуст у вис стражњи, издржај, вучењем вис узнето, спуст у вис предњи. **За ученице** /дохватни кругови/: - уз помоћ суножним одскоком наскок у згиб, њих у згибу /уз помоћ/; спуст у вис стојећи ***4. Разбој*** **За ученике** /паралелни разбој/: - из њиха у упору, предњихом саскок са окретом за 180^0 (окрет према притци); - њих у упору, у зањиху склек, предњихом упор, зањих у упору, у предњиху склек **За ученице** /двовисински разбој или једна притка вратила/: - наскок у упор на н/п, премах једном ногом до упора јашућег, прехват у потхват упорном руком (до предножне) и спојено одножењем заножне премах и саскок са окретом за 90^0 (одношка), завршити боком према притци. ***5. Вратило*** **За ученике** /дохватно вратило/: - суножним одривом узмак; ковртљај назад у упору предњем; саскок замахом у заножење (зањихом).	**<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. • **Садржај циклуса је:** - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. **Начин остваривања програма** • Садржаји програма усмерени су на:развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом; • Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања; • Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса; • Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима**, не могу се одржавати као блок часови.** Настава се не може одржавати **истовремено са два одељења** ни на спортском терену ни у фискултурној сали; • У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко фаспитање дозвољена је истовремена реализација часа ; **<u>Праћење, вредновање и оцењивање</u>** Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукцесивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичкимом васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика

			6. Греда **За ученице** /висока греда/: - залетом и суножним одскоком наскок у упор, премах одножно десном; окрет за 90^0, упором рукама испред тела преднос разножно; ослонцем ногу иза тела (**напреднији ниво**: замахом у заножење) до упора чучећег; усправ, усправ, ходање у успону са докорацима, вага претклоном, усклон, саскок пруженим телом (чеоно или бочно у односу на справу) **7. Коњ са хватаљкама** **За ученике:** - премах одножно десном напред замах улево, замах удесно, замах улево и спојено премах левом напред; премах десном назад, замах улево, замах удесно и спојено одножењем десне, саскок са окретом за 90^0 улево до става на тлу, леви бок према коњу. **Школско такмичење (одељење, школа)**: актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити. **За напредније ученике:** састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења. **Минимални образовни захтеви:** **За ученике:** наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; **За ученице**: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. • **СПОРТСКА ИГРА (по избору)** • Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре; • Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре; • Актив наставника, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање; • Препорука: уколико је могуће, организовати наставу пливања (посебно обуку за непливаче).	и постигнућа у спортскимиграма **Минимални образовни захтеви** • **Атлетика :** трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат. • **Вежбе на справама и тлу:** **За ученике:** наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; **За ученице**: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. **Оквирни број часова по темама** • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (6 часова); • Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту); • Атлетика (11 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (11часова); • Спортска игра: по избору школе(12 часова); • Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (10 часова). • Пливање (10 часова); • Провера знања и вештина (4 часа). • **ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ** - Из фонда радних дана и за извођење редопвне наставе школа у току **школске године** организује: - Два целодневна излета са пешачењем - I разред до 12км (укупно у оба правца); - II разред до 14 км (укупно у оба правца); - III разред до 16 km(укупно у оба правца); - Два кроса : јесењи и пролећни - Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржајизлета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. - Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.

Назив предмета:	**Физичко васпитање**
Годишњи фонд часова:	**64**
Разред:	**други**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	• Унапређивање и очување здравља; • Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	• Препозна везе између физичке активности и здравља; • Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; • Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији;	• Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); • Вежбе из корективне гимнастике; • Провера стања моторичких и функционалних способности;	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; • Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитиво утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; • Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика • Због тога је физичко васпиатање, у овим школама, значајно за активнан опоравк ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (4 часа)** • **мерење и тестирање (6 часова)** • **практична настава (56 часова)** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. **<u>Место реализације наставе</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; • Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште).
• Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	• Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	• Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; • Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гипкости, спретности и окретности;	• Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 кг.); • Трчање на 60 м и 100 м; • Трчање на 800 м ученице и 1000 м ученици; • Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају), • Полигони спретности и окретности и спортске игре; • Аеробик;	
• Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода; • Атлетика; • Спортска гимнастоика: (Вежбе на справама и тлу); • Спортска игра (по избору); • Физичка, односно спортска активнот: у складу са могућностима школе.	• Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за њихово усвајање; • Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; • Формирање позитивног психосоцијалних образаца понашања; • Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; • Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; • Усвајање етичких вредности и	• Кратко описати основне карактеристике и правила спортске гране атлетике, гимнастике и спортске гране-дисциплина које се уче; • Демонстрирати – вежбе и технике атлетских дисциплина и вежби на справама и тлу које се уче (поседовати вештину) • Детаљније описати правила спортске гране за коју показује посебан интерес, за коју школа има услове; • Објаснити због којих је карактеристика физичког васпитања важно да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; • Ученики ће желети да се бави физичким, односно спортским активностима пошто ће сагледати (детектовати) позитивне карактеристике физичке и спортске активности и њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; • Сагледати негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и свестан је да физичким, односно спортским активностима могуће је предупредити	**АТЛЕТИКА** У свим атлетским дисциплинама треба радити на развијању основних моторичких особина за дату дисциплину; ***Трчања:*** **Усавршавање технике трчања на кратке и средње стазе:** -100 m ученици и ученице; -800 m ученици и ученице -штафета 4 x 100 m ученици и ученице Вежбаање технике трчања на средњим стазама умереним интезитетом и различитим темпом у трајању од 5 до 10 min. Крос: јесењи и пролећни -800 m ученице, -1000 m ученици. ***Скокови:*** Скок удаљкорачном техником. Скок увис леђном техника. ***Бацања:*** Бацање кугле, једна од рационалних техника (ученице 4 kg , ученици 5 kg).	

	подстицање вољних особина ученика ; • Повезивање моторичких задатака у целине; • Увођење ученика у организовани систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; • Развијање елемената ритма у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; • Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање.	негативне утицаје • Путем физичких односно спортских активности комуницирати са својим друговима и уживати у дружењу и контактима; • Довести у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким,м односно спортским активностимаи правилном исхраном; • Објаснити да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке,односно спортске активности припадају, имају своју естетску компоненту(лепота извођења, лепота доживљаја); • Ученик ужива у извођењу покрета и кретања; • Ученик наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; • Препознаје нетолерантно понашање својих друговаи реагује на њега, шири дух пријатељства, истрајан је у својим активностима. • Има правилан однос према окружењу у којем вежба, рекреира се и бави се спортом.	Спровести такмичења у одељењу, на резултат, у свим реализованим атлетским дисциплинама. • **СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ** Напомена: - Наставник олакшава, односно отежава програм на основу моторичких способности и претходно стечених умења ученика. ***1. Вежбе на тлу*** **За ученике и ученице:** - из упора за рукама, зибом, провлак згрчено напред до упора пред рукама (опружено); - колут напред и спојено усправом до ваге претклоном и заножењем, издржај - премет странце упором у „бољу“ страну и спојено, премет странце у „слабију“ страну - за **напредни ниво** премет напред упором ***2. Прескок*** **За ученике** коњ у ширину висине 120 цм; **за ученице** 110 цм: - згрчка; - разношка - за **напредни ниво**: склонка и прескоци са заножењем ***3. Кругови*** **За ученике** /доскочни кругови/: - њих, зањихом саскок, уз помоћ. ***4. Разбој*** **За ученике** /паралелни разбој/: - из упора седећег разножно пред рукама, прехватом напред и дизањем склоњено став на раменима, спуст назад у упор седећи разножно, прехват рукама иза бутина, сножити и зањихом саскок. **За ученице** /двовисински разбој, једна притка, вратило/: - вис на в/п лицем према н/п: клим, премах згрчено једном ногом до виса лежећег на н/п, прехват (може разноручно) на н/п до упора јашућег; премах одножно предножном (уназад) до упора предњег; замахом уназад (зањихом) саскок пруженим телом; - једна притка: наскок у упр предњи, премах одножно једном ногом до упора јашућег; премах одножно заножном до упора стражњег; саскок саседом (замахом ногама унапред). ***5. Вратило*** **За ученике** /доскочно вратило/ - из мирног виса узмак до упора, замахом ногама уназад (зањихом) саскок увито ***6. Греда*** **За ученице** /висока греда/: - залетом и суножним одскоком наскок у упор	**<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. Садржај циклуса је: - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. **<u>Начин остваривања програма</u>** Садржаји програма усмерени су на:развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима**, не могу се одржавати као блок часови.** Настава се не може одржавати **истовремено са два одељења** ни на спортском терену ни у фискултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко фаспитање дозвољена је истовремена реализација часа **<u>Праћење, вредновање и оцењивање</u>** Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукцесивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичкимом васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортскимиграма

			чучећи; окрет за 90^0 усправ у успон, окрет за 180^0, лагано трчање на прстима, скок са променом ногу, кораци у успону до краја греде; саскок згрчено (бочно у односу на греду). ***7. Коњ са хватаљкама*** **За ученике:** - из упора пред рукама, коло заножно левом, коло заножно десном. **Школско такмичење (одељење, школа)**: актив наставника физичког васпитања бира справе на којима ће се ученици такмичити. **За напредније ученике:** састави из система школских спортских такмичења и учешће на вишим нивоима школских такмичења. **Минимални образовни захтеви:** **За ученике:** наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; **За ученице**: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. • **СПОРТСКА ИГРА (по избору)** **Да ли треба рећи да се игра разликује од оне у првом разреду?** - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. - Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. На основу претходних умења у техници и тактици наставник планира конкретне садржаје из спортске игре. • **Актив наставника, према програму који сам доноси (из програма трећег разреда (програм по избору ученика) у складу са могућностима школе, организује наставу за коју ученици покажу посебно интересовање**	**Минимални образовни захтеви** • **Атлетика :** трчање на 100 м за ученике и ученице, трчање на 800 м за ученике и 500 м за ученице, скок удаљ, увис, бацање кугле – на резултат. • **Вежбе на справама и тлу:** **За ученике:** наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, једне справе у упору и једне справе у вису; **За ученице**: наставни садржаји из програма вежби на тлу, прескока, греде и двовисинског разбоја. **Оквирни број часова по темама** • Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (5 часова) • Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту). • Атлетика (11 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (11) часова. • Спортска игра: по избору школе(11 часова) • Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (9 часова). • Пливање (9 часова). • Провера знања и вештина (4 часа). **ПОСЕБНЕ АКТИВНОСТИ** - Из фонда радних дана и за извођење редопвне наставе школа у току **школске године** организује: - Два целодневна излета са пешачењем - I разред до 12км (укупно у оба правца); - II разред до 14 км (укупно у оба правца); - III разред do 16 km(укупно у оба правца); - Два кроса : јесењи и пролећни - Стручно веће наставника физичког васпитања утврђује програм и садржајизлета, и дужину стазе за кросеве, према узрасту ученика. Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.

Назив предмета:		**Физичко васпитање**		
Годишњи фонд часова:		**60**		
Разред:		**трећи**		
ТЕМА	**ЦИЉ**	**ИСХОДИ** По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	**ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
• Здравствена култура и физичка активност, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	• Унапређивање и очување здравља; • Утицај на правилно држање тела (превенција постуралних поремећаја);	• Препозна везе између физичке активности и здравља; • Објасни карактеристике положаја тела, покрета и кретања у професији за коју се школује и уочи оне, које могу имати негативан утицај на његов раст, развој; • Одабере и изведе вежбе обликовања и вежбе из корективне гимнастике, које ће превентивно утицати на могуће негативне утицаје услед рада у одабраној професији;	• Вежбе обликовања (јачања, лабављење и растезање); • Вежбе из корективне гимнастике; • Провера стања моторичких и функционалних способности;	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања; • Током реализације часова физичког васпитања давати информације о томе које вежбе позитиво утичу на статус њиховог организма, с обзиром на карактеристике њихове професије, а које негативно утичу на здравље; • Ученици који похађају трогодишње стручне школе далеко су више оптерећени у редовном образовању практичном и теоријском наставом од осталих ученика ; • Због тога је физичко васпиатање, у овим школама, значајно за активнан опоравк ученика, компензацију и релаксацију с обзиром на њихова честа статичка и једнострана оптерећења. Теоријска знања из области физичких активности су од великог значаја за укупним бављењем физичким вежбама. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (4 часа)** • **мерење и тестирање (4 часа)** • **практична настава (52 часа)** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се не дели приликом реализације; Настава се изводи фронтално и по групама, у зависности од карактера методске јединице која се реализује. Уколико је потребно, нарочито за вежбе из корективне гимнастике, приступ је индивидуалан. **<u>Место реализације наставе</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици или у сали, истовремено са практичном наставом; • Практична настава реализује се на спортском вежбалишту (сала, спортски отворени терени, базен, клизалиште, скијалиште). **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>**
• Развој моторичких и функционалних способности човека, као основа за реализовање постављених циљева и исхода;	• Развој и усавршавање моторичких способности и теоријских знања неопходних за самостални рад на њима;	• Именује моторичке способности које треба развијати, као и основна средства и методе за њихов развој; • Примени адекватна средства (изводи вежбе) за развој и усавршавање моторичких способности из: вежби обликовања, атлетике, гимнастике, пливања и спортских игара за развој: снаге, брзине, издржљивости, гипкости, спретности и окретности;	• Вежбе снаге без и са малим теговима (до 4 кг.); • Трчање на 60 м и 100 м; • Трчање на 800 м ученице и 1000 м ученици; • Вежбе растезања (број понављања и издржај у крајњем положају), • Полигони спретности и окретности и спортске игре; • Аеробик;	
• Усвајање знања, умења и вештина из спортских грана и дисциплина као основа за реализовање постављених циљева и исхода; • Програм по избору ученика: • Ритмичка гимнастика и народни плесови; • Спортска игра (по избору); • Рукомет; • Фудбал;	• Стицање моторичких умења (вештина) и теоријских знања неопходних за за њихово усвајање; • Мотивација ученика за бављењем физичким активностима; • Формирање позитивног психосоцијалних образаца понашања; • Примена стечених умења, знања и навика у свакодневним условима живота и рада; • Естетско изражавање покретом и доживљавање естетских вредности покрета и кретања; • Усвајање етичких вредности и подстицање	• Кратко опише основне карактеристике и правила атлетике, гимнастике и спортске гране - дисциплина које се уче; • Демонстрира технику дисциплина из атлетике и гимнастике (вежби на справама и тлу) које - поседује вештину, технику и тактику спортске игре као и вежбе из осталих програмом предвиђених садржаја • Детаљније опише правила спортске гране за коју показује посебан интерес - за коју школа има услове; • Објасни због којих је карактеристика физичког васпитања важно, да активно учествује у процесу наставе и да самостално спроводи одређен програм физичке и спортске активности; • Жели да се бави физичким, односно спортским активностима, пошто сагледава (детектује) позитивне карактеристике физичке и спортске активности - њихове позитивне утицаје на здравље, дружење и добро расположење; • Сагледа негативне утицаје савременог начина живота (пушење, дрога, насиље, деликвентно понашање) и буде свестан да је физичким, односно спортским	ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА • **РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ** - Савладавање основних вежби: докорак,“, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице; - Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо, - Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима. - Треба савладати најмање пет народних плесова. - Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима. • **СПОРТСКА ИГРА (по избору)** - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре.	

• Кошарка; • Одбојка; • Пливање; • Борилачке вештине; • Клизање, смучање;	вољних особина ученика ; • Повезивање моторичких задатака у целине; али без стварања крутих моторичких аутоматизама • Увођење ученика у организовани систем припрема за школска такмичења, игре, сусрете и манифестације; • Развијање елемената ритма сједињавањем кинетичких и енергетских елемената у цјелине: у препознавању целина: рад-одмор; напрезање-релаксација; убрзање-успоравање; • Избор спортских грана, спортско-рекреативних или других кретних активности као трајног опредељења за њихово свакодневно упражњавање;	активностима могуће предупредити негативне утицаје; • Комуницира путем физичких односно спортских активности са својим друговима и ужива у дружењу и контактима; • Доводи у везу свакодневни живот и способност за учење и практичан рад са физичким,м односно спортским активностимаи правилном исхраном; • самостално бира физичку, односно спортску активност и изводи је у окружењу у коме живи (да ли си ово намерно избацио?. • Објасни да покрет и кретање, без обзира на то којој врсти физичке,односно спортске активности припада, има своју естетску компоненту (лепота извођења, лепота доживљаја); • Ужива у извођењу покрета и кретања; • Наводи основне олимпијске принципе и примењује их на школским спортским такмичењима и у слободном времену; • Препозна нетолерантно понашање својих другова и реагује на њега, шири дух пријатељства, буде истрајан је у својим активностима. • Се правилно односи према окружењу у којме вежба, рекреира се и бави се спортом, што преноси у свакодневни живот • Учествује на школском такмишењу и у систему школских спортских такмичења	- Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. **РУКОМЕТ** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу. - Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играчау одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека“. Игравање кроз тренажни процес. - Правила игре. - Учествовање на разредним, школским и међусколским такмичењима. **ФУДБАЛ** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу. - Покривање и откривање играча, одузимање лопте и ометање противника. Општи принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Игравање кроз тренажни процес. - Правила малог фудбала. - Учествовање на разним школским и међушколским такмичељима. **КОШАРКА** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу - Техника кошарке. Шутирање на кош из места и кретања, шут са једном или обема рукама, са разних одстојања од коша. Постављање и кретање играча у нападу и одбрани. Одбрана „зоном“ и „човек на човека“. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока. - Правила игре и суђење. - Учествовање на разредним и школским такмичењима. **ОДБОЈКА** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу - Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смечирање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила игре и суђења. - Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима. **ПЛИВАЊЕ**	• Настава се реализује у циклусима који трају приближно 10-12 часова (узастопних). Наставнику физичког васпитања је остављено да, зависно од потреба, прецизира трајање сваког циклуса, као и редослед њиховог садржаја. **Садржај циклуса је:** - за проверу нивоа знања на крају школске године – један; - за атлетику – један; - за гимнастику: вежбе на справама и тлу - један - за спорт по избору ученика – два; - за повезивање физичког васпитања са животом и радом – један. **Начин остваривања програма** Садржаји програма усмерени су на:развијање физичких способности; спортско-техничко образовање; повезивање физичког васпитања са животом и радом. Годишњи план, програм и распоред кросева, такмичења, зимовања и других облика рада утврђује се на почетку школске године на наставничком већу, на предлог стручног већа наставника физичког васпитања. Стручно веће наставника физичког васпитања, самостално, одређује редослед обраде појединих садржаја програма и циклуса. Часови у току недеље треба да буду распоређени у једнаким интервалима**, не могу се одржавати као блок часови.** Настава се не може одржавати **истовремено са два одељења** ни на спортском терену ни у фискултурној сали. У свим разредима настава физичког васпитања се реализује одвојено за ученике и одвојено за ученице, а само у школама које имају по два паралелна објекта за физичко фаспитање дозвољена је истовремена реализација часа **<u>Праћење, вредновање и оцењивање</u>** Праћење напретка ученика у физичком васпитању се обавља сукцесивно у току читаве школске године, на основу методологије праћења, мерења и вредновања ефеката у физичкимом васпитању – стандарди за оцењивање физичких способности ученика и постигнућа у спортскимиграма **<u>Оквирни број часова по темама</u>**

			- Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању; - Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети. - Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима. **БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ** - Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања, и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм. **КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ** - Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета скијање на матичним факултетима	• Тестирање и провера савладаности стандарда из основне школе (5 часова) • Теоријских часова (2 у првом и 2 у другом полугодишту). • Атлетика (10 часова) • Гимнастика: вежбе на справама и тлу (10) часова. • Спортска игра: по избору школе(10 часова) • Физичка активност, односно спортска активност:у складу са могућностима школе а по избору ученика (8 часова). • Пливање (9 часова). • Провера знања и вештина (4 ч). Школа организује и спроводи спортска такмичења, као јединствени део процеса наставе физичког васпитања. спортска такмичења организују се у оквиру радне суботе и у друго време које одреди школа. Међушколска спортска такмичења организују се у оквиру календара које одреди Савез за школски спорт и олимпијско васпитање Србије које је уједно и организатор ових такмичења.

Сваки од образовних профила има карактеристике везане за обављање конкретних стручних послова, који захтевају одређене положаје тела, покрете и кретања, који могу негативно утицати на правилно држање (статус кичменог стуба и статус стопала). Како би се избегли ови негативни утицаји, наставници стручних предмета и професори физичког васпитања дефинишу могуће професионалне поремећаје, на основу чега се програмирају се посебни садржаји, којима се обезбеђујен превенција.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Екологија и заштита животне средине;
- Хемија;
- Ликовна култура;
- Музичка култура;
- Исхрана.

МАТЕМАТИКА

Циљеви предмета:	9. Развијање логичког и апстрактног мишљења; 10. Развијање способности јасног и прецизног изражавања и коришћења основног математичко-логичког језика; 11. Развијање способности одређивања и процене квантитативних величина и њиховог односа; 12. Развијање осећаја за простор, разликовање геометријских објеката и њихови узајамни односи и трансформације; 13. Разумевање функционалних зависности, њихово представљање и примена; 14. Развијање систематичности, уредности, прецизности, темељности, истрајности, критичности у раду.
Годишњи фонд часова:	**68 часова**
Разред:	**први**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
РЕАЛНИ БРОЈЕВИ	• Проширивање знања о скупу реалних бројева • Упознавање са појмовима апсолутна и релативна грешка	• разликује различите записе бројева из скупова *N, Z, Q,* и те бројеве приказује на бројној правој и пореди их. • разликује основне подскупове скупа реалних бројева (N, Z, Q, I) и уочава релације N⊂Z⊂Q⊂R, I⊂R • израчуна вредност једноставног рационалног бројевног израза поштујући приоритет рачунских операција и употребу заграда • одреди апсолутну вредност реалног броја и графички интерпретира на бројевној оси • заокругли број на одређени број децимала • одреди апсолутну и релативну грешку	• Преглед бројева, операције са реалним бројевима • Апсолутна вредност реалног броја • Приближна вредност реалних бројева, правила заокругљивања • Апсолутна и релативна грешка	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (68 часова). **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици или кабинету за математику. **Препоруке за реализацију наставе** • образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања; • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; • подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање; • примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика; • инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду; • упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија.
ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ	• Проширивање знања о пропорцијама и процентном рачуну • Оспособљавање за примену пропорција и процената на решавање реалних проблеме	• израчуна одређен део неке величине • одреди непознате чланове просте пропорције • прошири или скрати размеру и примени је у решавању проблема поделе • препозна директну или обрнуту пропорционалност две величне , примени је при решавању једноставних проблема и. прикаже графички • одреди непознату главницу, проценат или процентни износ	• Размера и пропорција • Директна и обрнута пропорционалност • Прост сразмерни рачун • Рачун поделе • Процентни и промилни рачун	
РАЦИОНАЛНИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	• Проширивање знања о полиномима • Разумевање поступка растављања полинома на чиниоце и одређивања НЗС и НЗД полинома	• сабира, одузима и множи полиноме • примени дистрибутивни закон множења према сабирању и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата, збир и разлику кубова при трансформацији полинома • растави полином на чиниоце • одреди НЗД и НЗС полинома • трансформише једноставнији рационални алгебарски израз	• Полиноми • Растављање полинома на чиниоце • НЗД и НЗС полинома • Трансформације рационалних алгебарских израза	• **Реални бројеви:** садржаје о грешкама повезати са стручним предметима, израчунавати апсолутну и релативну грешку конкретних мерења. • **Пропорционалност:** користити што више конкретних примера из живота и струке (рецептуре за одређене прехрамбене производе, енергетска вредност оброка и сл). • **Рационални алгебарски изрази:** тежиште треба да буде на разноврсности идеја, сврси и суштини трансформација полинома и алгебарских разломака, а не на раду са

ГЕОМЕТРИЈА	• Обнављање основних појмова у геометрији • Проширивање знања о трогловима и четвороугловима	• разликује основне и изведене геометријске појмове • разликује међусобни однос углова (суседни, упоредни, унакрсни, комплементни, суплементни) • наведе и примени везе између углова са паралелним (или нормалним крацима) • наведе и примени релације везане за унутрашње и спољашње углове троугла • дефинише појмове симетрала дужи, симетрала угла, тежишна дуж и средња линија троугла • конструише симетралу дужи, симетралу угла и висину троугла • конструише значајне тачке трогла • наведе својство тежишта • наведе основне релације у једнакокраком, односно једнакостраничном троуглу • разликује врсте четвороуглова и њихове особине • наведе ставове о паралелограму и уме да их примени • наведе особине специјалних паралелограма формулише Талесову теорему и примени је на поделу дужи на n једнаких делова	• Геометријски појмови и везе између њих • Троугао • Значајне тачке троугла • Четвороугао • Талесова теорема	компликованим изразима. • **Геометрија:** инсистирати на прецизности, уредности и правилној терминологији. • **Линеарне једначине и неједначине:** истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа функције. Садржаје повезати са одговарајућим садржајима хемије и примерима из свакодневног живота. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. усмену проверу знања; 2. писмену провера знања; 3. тестове знања; 4. активност на часу.
ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ	• Проширивање знања о линеарној једначини, неједначини и функцији • Оспособљавање за анализу графика функције и његову примену • Примена знања о линеарним једначинама, системима и неједначинама на реалне проблеме	• дефинише појам линеарне једначине • реши линеарну једначину • примени линеарну једначину на решавање проблема • реши једначину које се своди на линеарну једначину • дефинише појам линеарне функције • прикаже аналитички, табеларно и графички линеарну функцију • реши линеарну неједначину и графички прикаже скуп решења • реши систем линеарних једначина са две непознате	• Линеарна једначина и њене примене • Линеарна функција и њен график • Линеарна неједначина • Систем линеарних једначина	**<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Реални бројеви **8 часова;** • Пропорционалност **11 часова;** • Рационални алгебарски изрази **13 часова;** • Геометрија **14 часова;** • Линеарне једначине и неједначине **14 часова.** За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је **8 часова.**

МАТЕМАТИКА	
Годишњи фонд часова:	**64 часа**
Разред:	**Други**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ТРИГОНОМЕТРИЈА ПРАВОУГЛОГ ТРОУГЛА	• Разумевање основних тригонометријских функција и идентичности • Оспособљавање за примену тригонометријских функција у практичним проблемима	• дефинише основне тригонометријске функције оштрог угла • израчуна основне тригонометријске функције оштрог угла правоуглог троугла када су дате две странице • конструише оштар угао ако је позната једна његова тригонометријска функција • наведе тригонометријске идентичности и примењује их у одређивању вредности тригонометријских функција ако је позната вредност једне од њих • наведе вредности тригонометријских функција карактеристичних углова (од 30° , 45° , 60°) и са калкулатора прочита вредности за остале оштре углове и обрнуто (одређује оштар угао ако је позната вредност тригонометријске функције) • примени елементе тригонометрије правоуглог троугла на решавање практичних проблема	• Дефиниције тригонометријских функција у правоуглом троуглу • Вредности тригонометријских функција за углове од 0^0 , 30^0 , 45^0 , 60^0 , 90^0 • Основне тригонометријске идентичности • Решавање правоуглог троугла	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (64 часа). **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици или кабинету за математику. **Препоруке за реализацију наставе** • образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања; • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика; • подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање; • примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика; • инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду; • упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија.
СТЕПЕНОВАЊЕ И КОРЕНОВАЊЕ	• Проширивање знања о степеновању и кореновању • Уочавање веза између степеновања и кореновања • Овладавање поступком рационалисања имениоца	• наведе особине операција степеновања са целим експонентом и примени их у трансформацијама једноставнијих израза • наведе особине операција кореновања и примени их у трансформацијама једноставних израза • наведе особине операција степеновања са рационалним изложиоцем и примени их у трансформацијама једноставнијих израза • рационалише именилац разломка у једноставним случајевима	• Појам степена. Операције са степенима • Степен са целим изложиоцем • Појам корена. Операције са коренима • Степен са рационалним изложиоцем • Рационалисање имениоца разломка	
ФУНКЦИЈА И ГРАФИК ФУНКЦИЈЕ	• Упознавање основних својстава функција • Оспособљавање за представљање података различитим графичким облицима и анализу датих података	• наведе примере функција • одреди знак, интервале монотоности, максимум и минимум на датом графику • прочита и разуме податак са графикона, дијаграма или из табеле и одреди минимум или максимум и средњу вредност зависне величине • податке представљене у једном графичком облику представи у другом	• Појам функције. • Функције са коначним доменом • Графичко представљање функције • Читање графика функције (одређивање знака, интервала монотоности, максимума, минимума) - без формалне дефиниције тих појмова • Различити графички облици представљања функција са коначним доменом (табела, график, дијаграм, круг) • Одређивање максимума, минимума и средње вредности зависне величине	• **Тригонометрија правоуглог троугла:** садржаје повезивати са одговарајућим примерима из живота. Поновити правила заокругљивања бројева на одређени број децимала. Оспособити ученике за употребу калкулатора као помоћног средства при решавању проблема применом тригонометрије. • **Степеновање и кореновање:** при проширивању скупа из кога је изложилац , нагласити перманентност особина степеновања. Оспособити ученике да помоћу калкулатора одреде вредности корена и степена датог броја. • **Функција и график функције:** приликом обраде користити што више конкретних примера из живота и струке. • **Квадратна једначина и квадратна функција:** показати односе између решења и коефицијената, као и растављање квадратног тринома на чиниоце. Нацртати свих шест облика квадратне функције. Истаћи повезаност између аналитичког и графичког приказа квадратне функције.
КВАДРАТНА ЈЕДНАЧИНА И КВАДРАТНА ФУНКЦИЈА	• Стицање основних знања потребних за решавање квадратних једначина • Оспособљавање за скицирање и анализу графика квадратне функције	• реши непотпуну квадратну једначину у скупу R • наведе пример квадратне једначине која нема решења у скупу R • примени образац за решавање квадратне једначине • одреди природу решења квадратне једначине • растави квадратни трином • скицира и анализира график квадратне функције (да прочита нуле функције, максимум или минимум, где расте, а где опада)	• Квадратна једначина • Образац за решавање квадратне једначине • Природа решења квадратне једначине • Растављање квадратног тринома на линеарне чиниоце • Квадратна функција и њен график	

ТЕЛА	• Проширивање знања о телима • Уочавање односа у простору • Разумевање површине и запремине тела и примена на конкретне примере	• израчуна обим и површину фигура у равни • разликује правилне полиедре • израчуна површину и запремину коцке и квадра • израчуна површину и запремину правилне шестоугаона призме и ваљка • израчуна површину и запремину лопте • одреди површину једноставних равних пресека тела	• Обим и површина фигура у равни • Призме и врсте призми. Површина и запремина призме • Површина и запремина коцке и квадра • Површина и запремина правилне шестоугаона призме • Ваљак. Површина и запремина ваљка • Лопта. Површина и запремина лопте • Једноставни равни пресеци тела	• **Тела:** користити симулације пресека на рачунару. Садржаје повезати са стручним предметима и проблемима из свакодневног живота. • **Низови:** низове задавати формулом, навођењем чланова и рекурентно. Примере низова узимати из разних области математике, (нпр. из геометрије) као и из свакодневног живота (нпр. проблем сложеног интересног рачуна).
НИЗОВИ	• Упознавање са појмом низа • Разумевање појмова аритметички и геометријски низ и примена на конкретне проблеме	• препозна низ и да га настави (једноставнији примери) • препозна аритметички низ, објасни шта су n и d и израчуна тражени члан низа • израчуна збир првих n чланова аритметичког низа • препозна геометријски низ,објасни шта су n и q и израчуна тражени члан низа • израчуна збир првих n чланова геометријског низа	• Појам низа • Аритметички низ • Збир првих n чланова аритметичког низа • Геометријски низ • Збир првих n чланова геометријског низа	**<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. усмену проверу знања; 2. писмену провера знања; 3. тестове знања; 4. активност на часу. **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Тригонометрија правоуглог троугла **7 часова;** • Степеновање и кореновање **12 часова;** • Функција и график функције **6 часова;** • Квадратна једначина и квадратна функција **15 часова;** • Тела **10 часова;** • Низови **6 часова.** За реализацију 4 писмена задатка са исправкама планирано је **8 часова.**

МАТЕМАТИКА	
Годишњи фонд часова:	**30 часова**
Разред:	**трећи**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
АНАЛИТИЧКА ГЕОМЕТРИЈА У РАВНИ	• Упознавање са координатном методом • Разумевање зависности положаја праве и међусобног положаја две праве од коефицијената k и n • Разумевање зависности положаја кружнице и међусобног положаја праве и кружнице од коефицијената у њиховим једначинама	• примени Гаусов алгоритам на решавање система линеарних једначина(3*3) • израчуна растојање између две тачке и обим троугла ако су дате координате његових темена • разликује општи облик једначине праве од експлицитног облика и преведе један запис у други • објасни положај праве у координатном систему у зависности од коефицијената k и n • одреди једначину праве одређену датом тачком и датим коефицијентом правца • одреди једначину праве одређену датим двема тачкама • примени услов паралелности две праве • израчуна растојање тачке од праве • преведе општи облик једначине кружнице у експлицитни • одреди положај кружнице у Декартовом координатном систему и полупречник кружнице	• Системи линеарних једначина. Гаусов алгоритам • Декартов координатни систем у равни. Координате тачке и растојање између две тачке • Једначина праве у Декартовом правоуглом координатном систему. Општи и експлицитни облик једначине праве • Једначина праве одређена тачком и коефицијентом правца • Једначина праве одређена двема тачкама • Узајамни положај две праве • Нормални облик једначине праве и растојање тачке од праве • Једначина кружнице • Узајамни положај праве и кружнице	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава (30 часова) **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици или кабинету за математику **Препоруке за реализацију наставе** • образложити циљ предмета, начин и критеријум оцењивања • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика • подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање • примењивати разноврсне облике и методе рада, како би се подстакла активност ученика • инсистирати на прецизности, тачности, систематичности и уредности у раду • упућивати ученике на претраживање различитих извора и примену савремених технологија
ЕЛЕМЕНТИ ФИНАНСИЈСКЕ МАТЕМАТИКЕ	• Упознавање са основним елементима финансијске математике • Уочавање разлике између простог и сложеног каматног рачуна • Оспособљавање за примену стечених знања у свакодневном животу	• примени каматни рачун од сто (време дато у годинама, месецима или данима) • примени каматни рачун више сто и ниже сто • објасни појам менице и на који начин се употребљава • примени прост каматни рачун на обрачунавање камате код штедних улога и потрошачких кредита • покаже разлику између простог и сложеног каматног рачуна на датом примеру	• Прост каматни рачун (каматни рачун од сто, више сто и ниже сто) • Примена простог каматног рачуна (рад са меницама и са рачуном штедног улога, потрошачки кредити) • Појам сложеног каматног рачуна	• **Аналитичка геометрија у равни:** истаћи да је аналитичка геометрија на одређени начин спој алгебре и геометрије и повезати примену аналитичког апарата са решавањем одређених задатака из геометрије. Указати на везе између различитих облика једначине праве. Једначину кружнице обрадити у општем и канонском облику. • **Елементи финансијске математике:** користити што више конкретних примера из живота. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1. усмену проверу знања; 2. писмену провера знања; 3. тестове знања; 4. активност на часу. **Оквирни број часова по темама** • Аналитичка геометрија у равни**: 17 часова;** • Елементи финансијске математике: **9 часова;** За реализацију 2 писмена задатка са исправкама планирана су **4 часа.**

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Хемија;
- Економика туристичких и угоститељских предузећа;
- Предузетништво;
- Рачунарство и информатика.

РАЧУНАРСТВО И ИНФОРМАТИКА

1. **ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ**

РАЗРЕД	НАСТАВА				Професионална пракса	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I		68				68

Наставни план и програм предмета истоветан је наставном плану и програму предмета за образовни профил Туристички техничар

Назив предмета:	**ИСТОРИЈА**
Годишњи фонд часова:	**60**
Разред:	**трећи**
Циљеви предмета:	19. Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести; 20. Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности; 21. Развијање индивидуалног и националног идентитета; 22. Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру); 23. Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога); 24. Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија; Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Српска држава и државност	• Проширивање знања о настанку модерне српске државе и најважнијим одликама српске државности. • Развијање свести о значају средњовековне државности за настанак модерне српске државе. • Уочавање улоге знаменитих личности у развоју српске државности. • Разумевање најзначајнијих идеја модерног доба и њиховог утицаја у процесу стварања српске државе. • Разумевање међународног контекста у коме настаје и постоји српска држава.	• препозна различите историјске садржаје (личности, догађаје, појаве и процесе) и доведе их у везу са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом; • разликује периоде у којима је постојала, престала да постоји и поново настала српска држава; • наведе и упореди одлике српске државности у средњем и новом веку; • уочи утицај европских револуционарних збивања на развој српске националне и државне идеје; • објасни узроке и последице Српске револуције, ослободилачких ратова 1876–1878, Балканских ратова и Првог светског рата; • уочи и објасни на историјској карти промене граница српске државе; • лоцира места најважнијих битака које су вођене током Српске револуције, ослободилачких ратова 1876–1878, Балканских ратова и Првог светског рата; • опише улогу истакнутих личности у Српској револуцији, у развоју државних иституција и формирању модерног политичког система, у ослободилачким ратовима 1876–1878, Балканским ратовима и Првом светском рату; • изведе закључак о значају уставности за развој модерног политичког система.	• Српска државност у средњем веку. • Српски народ и његови суседи у средњем веку. • Положај Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу (XVI–XVIII век). • Српска револуција 1804–1835. и њено место у контексту европских збивања. • Развој државних институција. • Развој уставности. • Улога модерних династија (Карађорђевићи, Обреновићи, Петровићи) у развоју српске државности. • Ратови Србије и Црне Горе за независност 1876–1878. • Формирање модерног политичког система и настанак странака (радикалне, либералне и напредњачке). • Положај Срба под османском и хабзбуршком влашћу у XIX и почетком XX века. • Србија и Црна Гора у Балканским ратовима и Првом светском рату. Најзначајније личности (вожд Карађорђе Петровић, кнез Милош Обреновић, прота Матеја Ненадовић, митрополит Стефан Стратимировић, Димитрије Давидовић, Тома Вучић Перишић, Илија Гарашанин, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило Обреновић, Владимир Јовановић, Светозар Милетић, краљ Милан Обреновић, владика Петар I Петровић, владика Петар II Петровић, књаз Данило Петровић, књаз Никола Петровић, Лука Вукаловић, Јован Ристић, Стојан Новаковић, Никола Пашић, краљ Александар Обреновић, краљ Петар I Карађорђевић, престолонаследник Александар Карађорђевић, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић...).	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Облици наставе:** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава. **Место реализације наставе:** • Теоријска настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету. **Оцењивање:** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања. **Оквирни број часова по темама:** • Српска држава и државност – 31 часа; • Српски народ у југословенској држави – 13 часова; • Достигнућа српске културе – 9 часова; • Српски народ и Србија у савременом свету – 7 часова. **Препоруке за реализацију наставе:** • структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, • за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре,

Српски народ у југословенској држави	• Проширивање знања о југословенској идеји и носиоцима идеје стварања југословенске државе. • Разумевање међународног контекста у коме настаје југословенска држава. • Проширивање знања о одликама југословенске државе. • Проширивање знања о положају српског народа у југословенској држави. • Уочавање улоге знаменитих личности у политичком животу југословенске државе. • Сагледавање међународног положаја југословенске државе.	• образложи најважније мотиве и узроке стварање југословенске државе; • уочи значај настанка југословенске државе за српски народ; • идентификује одлике југословенске државе као монархије и као републике; • разликује особености друштвено-политичких система који су постојали у југословенској држави; • уочи и разуме међународни положај југословенске државе; • образложи допринос југословенских антифашистичких покрета победи савезника у Другом светском рату; • именује најважније личности које су утицале на друштвено-политичка збивања у Југославији.	• Југословенска идеја и конституисање државе. • Одлике политичког система у југословенској краљевини (политичке борбе, Видовдански и Октроисани устав, лични режим краља Александра, стварање Бановине Хрватске и отварање српског питања). • Априлски рат и последице пораза, геноцид над Србима у НДХ. • Отпор, устанак и грађански рат. • Биланс рата и допринос Југославије победи антифашистичке коалиције. • Проглашење републике и изградња новог државног и друштвеног уређења. • Сукоб Југославије и социјалистичких земаља – резолуција Информбироа, Голи оток. • Југославија између истока и запада. • Разбијање и распад Југославије – пораз Југославије као идеје, политичког пројекта и друштвеног система, велике силе и југословенска криза, ратови у Словенији, Хрватској, Босни и Херцеговини, настанак нових држава, сукоби на Косову и Метохији и НАТО интервенција 1999, Косовско питање, раздвајање Србије и Црне Горе. • Најзначајније личности (краљ Александар I Карађорђевић, Никола Пашић, Стјепан Радић, Љуба Давидовић, Светозар Прибићевић, Антон Корошец, Милан Стојадиновић, Влатко Мачек, кнез Павле Карађорђевић, краљ Петар II Карађорђевић, генерал Драгољуб Михаиловић, генерал Милан Недић, Анте Павелић, Јосип Броз Тито, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман...).	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, • наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета,програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), • у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, • важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања, • наставни садржаји треба да буду представљени као „прича” богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, • посебно место у настави *историје* имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја,

Достигнућа српске културе	• Разумевање појма српског културног простора. • Развијање свести о вишевековном континуитету српске културе. • Сагледавање српске културе као дела европске културног наслеђа. • Проширивање знања о највишим дометима и представницима српске културе. • Развијање свести о значају образовања за општи културни напредак. • Уочавање промена у свакодневном животу код Срба кроз векове.	• разликује периоде у којима су настала најзначајнија дела српске културе; • упореди одлике српске културе различитих периода; • објасни утицаје историјских збивања на културна кретања; • опише одлике свакодневног живота код Срба у различитим епохама и областима; • именује најважније личности које су заслужне за развој српске културе.	• Средњовековна култура Срба (језик и писмо, верски карактер културе, Мирослављево јеванђеље, књижевност, најзначајније задужбине, правни споменици). • Последице сеоба на српску културу (утицај западноевропских културних кретања на српску културу). • Успон грађанске класе. • Свакодневни живот сеоског и градског становништва. • Културна и просветна политика – оснивање Велике школе, Универзитета, академије наука, Народног позоришта. • Европски културни утицаји. • Личности – Свети Сава, деспот Стефан Лазаревић, монахиња Јефимија, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, Сава Текелија, Петар II Петровић Његош, Паја Јовановић, Урош Предић, Надежда Петровић, Лаза Костић...). • Српска култура као део југословенског културног простора (културна сарадња и прожимања, наука, уметнички покрети, хуманитарне и спортске организације, популарна култура, личности – Никола Тесла, Михајло Пупин, Михаило Петровић Алас, Јован Цвијић, Милутин Миланковић, Бранислав Нушић, Исидора Секулић, Јован Дучић, Ксенија Атанасијевић, Слободан Јовановић, Сава Шумановић, Иван Мештровић, Иво Андрић, Милош Црњански, Бојан Ступица, Десанка Максимовић, Борислав Пекић, Добрица Ћосић, Александар Петровић, Александар Поповић, Емир Кустурица, Душан Ковачевић…).	**Препоруке за реализацију наставе:** • у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле,у настави треба што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак), • да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму”, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, • коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућавају ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору,
Српски народ и Србија у савременом свету	• Разумевање политичких и економских односа у савременом свету. • Сагледавање међународног положаја Србије. • Проширивање знања о најзначајнијим међународним организацијама и чланству Србије у њима. • Проширивање знања о последицама научно-технолошког развоја на живот савременог човека.	• идентификује најважније чиниоце у међународним политичким и економским односима; • разуме место и улогу Србије у савременом свету; • утврди значај чланства Србије у међународним организацијама; • објасни утицај савремених техничких достигнућа на повезивање људи у свету.	• Најутицајније државе и организације у међународним политичким и економским односима. • Улога Организације уједињених нација у очувању мира у свету, борби против сиромаштва и заштити културних споменика. • Геополитички положај Србије. • Чланство Србије у регионалним, европским и светским организацијама (Савет Европе, ОЕБС, ОУН…). • Срби ван Србије (проблем избеглица, Црна Гора, Република Српска, Срби у дијаспори). • Свет почетком XXI века – научни и технолошки развој, Интернет, утицај медија на јавно мњење, популарна култура, глобализација, тероризам, еколошки проблеми...	**Препоруке за реализацију наставе:** • треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика, • у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, • пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, • у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, • одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност
- Географија
- Социологија са правима грађана
- Грађанско васпитање
- Верска настава

Назив предмета:	**ХЕМИЈА**
Годишњи фонд часова:	**34**
Разред:	**први**
Циљеви предмета:	1. Развој функционалног система хемијског знања као подршке за изучавање стручних предмета; 2. Разумевање односа између структуре супстанци, њихових својстава као и могућности њихове примене; 3. Разумевање природних појава и процеса и хемијског приступа у њиховом изучавању; 4. Развој хемијске научне писмености; 5. Препознавање, разумевање и примена хемијских знања у свакодневном животу и професионалном раду; 6. Разумевање корисности од хемијске производње и за одабрану струку; 7. Развој способности за сагледавање потенцијалних ризика, могућности превенције и мере заштите при хемијским незгодама у свакодневном животу и професионалном раду; 8. Развој одговорног става према коришћењу супстанци у свакодневном животу и у професионалном раду; 9. Развој комуникативности и спремности за сарадњу и тимски рад; 10. Развој одговорности, систематичности, прецизности и позитивног става према учењу; 11. Развој свести о сопственом знању и потреби за даљим професионалним напредовањем.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Структура супстанце	• Разумевање корпускуларног концепта грађе супстанци • Разумевање односа између структуре супстанци и њихових својстава • Разумевање утицаја међумолекулских сила на физичка својства супстанци	• објасни електронеутралност атома • разуме појам изотопа и примену изотопа • разликује атом од јона • зна симболе елемената и формуле једињења • објасни узрок хемијског везивања атома • објасни типове хемијских веза • разликује јонску везу од ковалентне везе • разликује неполарну од поларне ковалентне везе • разуме да својства хемијских једињења зависе од типа хемијске везе • разуме појам релативне атомске масе и релативне молекулске масе • разуме појам количине супстанце и повезаност количине супстанце са масом супстанце • зна квантитативно значење симбола и формула	• Грађа атома, атомски и масени број. Релативна атомска маса • Хемијски симболи и формуле • Хемијска веза (јонска и ковалентна веза). Релативна молекулска маса	На почетку теме, ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начином оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава • демонстрациони огледи **Место реализације наставе** Теоријска настава се реализује у: • одговарајућем кабинету • специјализованој учионици • учионици

Дисперзни системи	• Разумевање односа између квалитативног састава дисперзног система и његових својстава • Разумевање односа између квантитативног односа компоненти раствора и његових својстава • Сагледавање значаја примене дисперзних система у свакодневном животу и професионалном раду	• разуме да су дисперзни системи смеше више чистих супстанци • разликује дисперзну фазу и дисперзно средство • објасни појам хомогене смеше • објасни везу између величина честица раствора и врсте раствора • зна појам и разуме примену аеросола, суспензија, емулзија и колоида • разуме утицај температуре на растворљивост супстанци • израчуна масени процентни садржај раствора • разуме појам количинске концентрације раствора	• Дисперзни системи • Растворљивост • Масени процентни садржај раствора • Количинска концентрација раствора **демонстрациони огледи:** • припремање раствора познате количинске концентрације • припремање раствора познатог масеног процентног садржаја • **размена енергије између система и околине** растварање амонијум-хлорида и натријум-хидроксида у води	**<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • неопходна предзнања поновити уз максимално ангажовање ученика • ново градиво обрадити увођењем што више примера из реалног живота и подстицати ученике на размишљање и самостално закључивање • у настави се изводе сви предвиђени демонстрациони огледи, како би ученици разумели значај хемијског експеримента као примарног извора знања и основног метода сазнавања у хемији • наставник бира примере и демонстрационе огледе у складу са потребама струке • прилагодити разматрање квантитативног аспекта хемијских реакција потребама образовног профила • упућивати ученике на претраживање различитих извора, применом савремених технологија за прикупљање хемијских података • указивати на корисност и штетност хемијских производа по здравље људи • указивати на повезаност хемије са техничко-технолошким, социо-економским и друштвеним наукама **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • усмену проверу знања • писану проверу знања **<u>Број часова по темама</u>** • Структура супстанце (4) • Диспезни системи (3) • Хемијске реакције (5) • Хемија елемената и једињења (20) • Хемијски аспекти загађивања животне средине (2)
Хемијске реакције	• Разумевање концепта одржања материје кроз принципе одржања масе и енергије • Разумевање корпускуларног концепта у процесу одигравања хемијских реакција	• разуме да хемијска промена значи настајање нових супстанци, раскидањем старих и стварањем нових хемијских веза • разликује реакције синтезе и анализе • напише једначине за хемијске реакције • примени и користи знања из стехиометријског израчунавања на хемијским једначинама • разликује егзотермне и ендотермне реакције • зна факторе који утичу на брзину хемијске реакције • разуме значај хемијске равнотеже за процесе из свакодневног живота • објасни појам електролита • разуме појам јаких и слабих електролита • прикаже електролитичку дисоцијацију киселина, база и соли хемијским једначинама • разликује киселу, базну и неутралну средину на основу pH вредности раствора	• Хемијске реакције, хемијске једначине и квантитативни аспект хемијских реакција • Топлотни ефекти хемијских реакција • Брзина хемијске реакције и хемијска равнотежа • Електролити и електролитичка дисоцијација киселина, база и соли • pH вредност **демонстрациони огледи:** **кретање честица као услов за хемијску реакцију** /реакција између гасовитог амонијака и гасовитог хлороводоника/	

Хемија елемената и једињења	• Разумевање односа структуре супстанци и њихових својстава • Сагледавање значаја примене елемената и једињења у професионалном раду и свакодневном животу • Разумевање значаја и примене елемената, једињења и легура у техничко-технолошким процесима	• разуме периодичну промену својстава елемената у ПСЕ • разликује метале, неметале и металоиде • зна карактеристична својства неметала: водоника, кисеоника, азота, угљеника, фосфора, сумпора, хлора и њихових важнијих једињења, као и њиховог ефекта на живи свет • зна карактеристична својства метала: натријума, калијума, магнезијума, калцијума, алуминијума и олова и њихових важнијих једињења, као и њиховог ефекта на живи свет • зна општа својства прелазних метала и њихових једињења и њихову примену у струци • објасни процесе оксидације и редукције као отпуштања и примања електрона • разуме шта је оксидациони број и како се одређује оксидациони број атома у молекулу • препознаје практичан значај електролизе • препознаје примере корозије у окружењу • зна својства атома угљеника у органским молекулима • познаје класификацију органских једињења (према структури и врсти хемијских веза) • зна како хемијска својства зависе од природе хемијске везе • зна хемијска својства органских једињења која имају примену у струци и свакодневном животу	• Преглед и опште карактеристике елемената 17, 16, 15, 14. и 13. групе ПСЕ • Преглед и опште карактеристике елемената 1. и 2. групе ПСЕ • Опште карактеристике прелазних елемената и њихова практична примена • Оксидо-редукциони процеси. Електролиза и корозија • Угљоводоници – извор енергије • Органска једињења са кисеоником: алкохоли, карбонилна једињења, карбоксилне киселине и естри • Угљени хидрати • Липиди • Протеини. Ензими • Витамини **демонстрациони огледи:** • реакција магнезијума и алуминијума са сирћетном киселином • дејство сирћетне киселине на предмете од бакра • припремање пенушавих освежавајућих пића • доказивање скроба раствором јода • растварање скроба у топлој и хладној води • згрушавање протеина лимунском киселином	
Хемијски аспекти загађивања животне средине	• Развој одговорног става према коришћењу супстанци у свакодневном животу и професионалном раду • Разумевање и просуђивање начина одлагања и уништавања хемијских загађивача животне средине	• разуме и објасни штетно дејство неких супстанци на животну средину и здравље људи • зна најчешће изворе загађивања атмосфере, воде и тла • разуме и објасни значај пречишћавања • разуме значај правилног одлагања секундарних сировина	• Загађивање атмосфере, воде и тла • Извори загађивања • Пречишћавање • Заштита и одлагање секундарних сировина	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Екологија и заштита животне средине
- Исхрана
- Здравствена култура

Назив предмета:	**ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**
Годишњи фонд часова:	**32 часа**
Разред:	**други**
Циљеви предмета:	1. Схватање односа човека и животне средине; 2. Разумевање структуре екосистема и биосфере; 3. Схватање концепта одрживог развоја; 4. Упознавање са различитим облицима загађивања животне средине и њиховим утицајима на здравље човека.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Основни појмови екологије	• Схватање структуре екосистема/биосфере и процеса који се у њима одвијају • Разумевање значаја биодиверзитета за опстанак живота на Земљи	• дефинише предмет истраживања и значај екологије • објасни структуру екосистема • објасни процесе који се одигравају у екосистему • анализира међусобне односе организама у ланцима исхране • објасни структуру биосфере • анализира биогеохемијске циклусе у биосфери • утврђује значај биодиверзитета за опстанак живота на Земљи	• Дефиниција, предмет истраживања и значај екологије • Структура екосистема • Процеси који се одигравају у екосистему • Биодиверзитет • Биосфера као јединствени еколошки систем Земље	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима евидентирања и оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз комбинацију различитих облика наставног рада и врста наставе (дидактичких модела). **Место реализације наставе** Кабинет за биологију, биолошка радионица, универзална учионица, адекватни објекти изван школског комплекса, природа. **Оцењивање** Евидентирање и оцењивање ученика (путем усмене и писане провере знања, тестирања, израде презентација и пројеката, организовање и учествовање у дебатама). **Оквирни број часова по темама** • основни појмови екологије (5 часова) • животна средина и одрживи развој (18 часова) • еколошка култура (9 часова) **Препоруке за реализацију наставе** • поштовање свих дидактичких принципа • примена природних наставних средстава, реализација теренске наставе, реализација биолошких наставних екскурзија

Животна средина и одрживи развој	• Упознавање са изворима и врстама загађивања животне средине • Разумевање концепта одрживог развоја • Разумевање значаја различитих облика заштите и унапређивања животне средине • Постојање свести о последицама глобалних климатских промена	• наведе изворе загађивања животне средине • анализира врсте загађивања свог непосредног окружења • процени последице загађивања животне средине • објасни значај одрживог развоја • наведе облике енергетске ефикасности • наведе узроке нестајања биљних и животињских врста на територији Србије • испољи одговоран однос према домаћим животињама, кућним љубимцима, огледним животињама, крзнашицама и осталим угроженим животињским и биљним врстама • процени последице глобалних климатских промена	• Извори загађивања животне средине • Последице загађивања животне средине • Заштита животне средине и одрживи развој • Глобалне промене у животној средини и њихове последице	• комбиновање различитих дидактичких модела (проблемска, тимска настава) • реализација самосталних ученичких радова (есеји, презентације, реферати, пројекти, дебате)
Еколошка култура	• Разумевање значаја одржавања личне хигијене и хигијене животног и радног простора • Схватање значаја правилне употребе производа • Разумевање различитих утицаја на здравље човека	• објасни значај одржавања личне хигијене, хигијене животног и радног простора • разликује адитиве опасне по здравље • објасни значај употребе производа у складу са декларацијом и упутством у циљу очувања сопственог здравља и заштите животне средине • процени значај употребе биоразградиве амбалаже • објасни начине и значај одлагања отпада • анализира утицаје стреса, буке, психоактивних супстанци, брзе хране и физичке активности на здравље човека	• Уређење животног и радног простора • Потрошачка култура • Употреба ГМ хране • Утицај савременог начина живота на здравље човека	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Хемија
- Географија
- Здравствена култура

Назив предмета:	**ГЕОГРАФИЈА**
Годишњи фонд часова:	**34**
Разред:	**први**
Циљеви предмета:	1. Уочавање и схватање корелативних односа између географије и других природних и друштвених наука; 2. Стицање нових актуелних знања о положају, месту и улози Србије на Балканском полуострву и југоисточној Европи; 3. Стицање нових и продубљених знања и објашњења о савременим географским појавама, објектима и процесима на територији Републике Србије; 4. Стицање нових актуелних знања о порасту, кретањима, структурним променама и територијалном размештају становништва; 5. Разумевање актуелне географске стварности наше земље и савременог света; 6. Развијање осећања припадности својој нацији као делу интегралног света, изградња и неговање националног и културног идентитета у мултиетничком, мултикултуралном и мултијезичком свету; 7. Оспособљавање ученика да примењују географско знање и вештине у даљем образовном и професионалном развоју; 8. Оспособљавање ученика за одговорно опхођење према себи и окружењу и за активно учествовање у заштити, обнови и унапређивању животне средине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод	• Стицање знања о предмету проучавања, подели, значају и месту географије у систему наука • Уочавање и схватање корелативних односа између географије и других природних и друштвених наука	• дефинише предмет изучавања, значај, развој и место географије у систему наука • разликује природне и друштвене елементе географског простора и схвата њихове узајамне узрочно-последичне везе и односе • одреди место географије у систему наука • препозна значај и практичну примену географских сазнања	• Предмет проучавања, подела и место географије у систему наука	На почетку теме ученике треба упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава **(34 часа)** **Место реализације наставе** Теоријска настава се реализује у учионици
Савремене компоненте географског положаја Србије	• Проширивање знања о положају, месту и улози Србије на Балканском полуострву и југоисточној Европи • Уочавње општих географских карактеристика сагледавањем сложених друштвено – економскеих процеса и промена у југоисточној Европи на Балканском полуострву и у нашој држави.	• дефинише појам и функције државних граница, разуме државно уређење Србије и познаје државна обележја: грб, заставу, химну • објашњава на карти положај и величину територије Србије уз кратак опис битних карактеристика граница са суседним земљама • дефинише појам југоисточна Европа, лоцира на карти Балканско полуострво и идентификује његове опште географске карактеристике: физичке, културне и демографске • анализира промене на политичкој карти Балканског полуострва: настанак и распад Југославије, стварање нових држава и облици њихове сарадње • уочава предности и недостатке географског положаја Србије	• Површина, границе, државно уређење и државна обележја Србије • Савремене компоненте географског положаја Србије	**Препоруке за реализацију наставе** • коришћење савремених електронских помагала, • аналогних и дигиталних географских карата различитог размера и садржаја • коришћење информација са Интернета • коришћење интерактивних метода рада • коришћење географских и историјских карата, општих и тематских • коришћење писаних извора информација (књиге, статистички подаци, часописи...) **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршит кроз: • праћење остварености исхода • тестови знања **Оквирни број часова по темама** • увод (најмање 2 часа) • савремене компоненте географског положаја Србије (најмање 3 часа) • природни ресурси Србије и њихов економско географски значај (најмање 6 часова) • становништво и насеља Србије (најмање 5 часова) • привреда Србије (најмање 2 часа) • регионалне целине Србије (најмање 10 часова) • Србија и савремени процеси у Европи и свету (најмање 6 часова)

Природни ресурси Србије и њихов економско географски значај	• Стицање нових и продубљених знања о природи Србије и њеном утицају на живот и привредне делатности људи • Сагледавање физичко-географских компонената простора Србије и разумевање њиховог значаја за живот људи и могућности развоја привреде	• одреди у геолошком саставу Србије заступљеност стена различите старости, састава и порекла значајних за појаву руда и минерала • лоцира у оквиру геотектонске структуре Србије велике целине: Српско-македонску масу, Карпато-балканиде, Унутрашње динариде, Централне динариде и Панонску депресију и објасни њихов постанак (деловање унутрашњих тектонских и спољашњих сила) • идентификује основне макро-целине рељефа Србије: Панонски басен и Планинску област • одреди Планинску област и преглед громадних, карпатско-балканских, динарских планина и већих котлина • објасни елементе и факторе климе, разликује климатске типове у Србији и њихове одлике • направи преглед водног богатства Србије: одреди на карти развођа сливова, објасни постанак, поделу и значај језера и термоминералних вода • закључује о економском значају вода за снабдевање насеља, наводњавање, производњу хидроенергије, пловидбу, рибарство и туризам • дискутује о загађивачима, последицама и мерама заштите • познаје утицај физичко-географских фактора на формирање типова вегетације и разноврсност животињског света панонске и планинске области Србије • дефинише појам природне средине, предмет проучавања заштите природе, значај заштите и унапређивања природе • наведе елементе природне средине, загађиваче воде, ваздуха, земљишта; последице загађивања и мере заштите • препозна појаве штетне по своје природно и културно окружење и активно учествује у њиховој заштити, обнови и унапређивању • дефинише: парк природе, предео изузетних одлика, резерват природе, споменик природе и природне реткости	• Рељеф Србије • Клима, биљни и животињски свет (одлике и значај) • Воде и водни ресурси, састав и карактер тла • Заштићена природна добра у Србији и заштита, очување и унапређивање природе	
Становништво и насеља Србије	• Проширивање знања о демографском развоју и распореду становништва у Србији • Уочавање демографских проблема и могућности њиховог превазилажења за свеукупни друштвено-економски развитак наше земље • Формирање свести о неговању националног и културног идентитета	• опише антропогеографска обележја и историјско-географски континуитет насељавања Србије • објасни кретање становништва и територијални размештај становништва у Србији • укаже на промену броја становника Србије и наведе факторе који условљавају промене становништва • уз помоћ графичких метода анализира основне демографске одлике; да их објашњава, врши предвиђања и изводи закључке . • дефинише појмове: наталитет, морталитет и природни прираштај. • дефинише појам миграције и разликује типове и видове миграција • објасни структуру становништва у Србији (биолошка, економска, социјална, национална) • разликује појмове: националног, етничког и културног идентитета • изгради став о једнаким правима људи без обзира на расну, националну, верску и другу припадност • објасни демографске проблеме и популациону политику у Србији • објасни радне миграције у евопске земље и именује државе и градове у којима има нашег становништва • објасни исељавање нашег становништва на ваневропске континенте • разликује фазе у исељавању Срба у прекоокеанске земље • именује државе и градове у којима живи наше становништво	• Антропогеографска обележја Историјско-географски континуитет насељавања Србије • Кретање и територијални размештај становништва (наталитет, морталитет и природни прираштај) • Миграције. Појам, значај, типови и видови • Структура становништва: биолошка, економска, социјална,национална (етничка и верска) • Демографски проблеми и популациона политика у Србији • Постанак, развој и размештај насеља Србије • Подела насеља. Сеоска, градска, приградска и привремена	

Привреда Србије	• Проширивање и продубљивање знања о привреди Србије и њеним основним карактеристикама	• анализира утицај природних и друштвених чиниоца на условљеност развоја и размештаја привреде Србије и групише гране привреде по секторима • анализира утицај природних и друштвених фактора на развој туризма, дефиншие и наведе поделу туризма	• Основне карактеристике привреде Србије и место туризма и њој	
Регионалне целине Србије	• Стицање и проширивање географских знања о регионалним целинама Србије и сагледавање њихових специфичности	• дефинише појам регије и направи картографски преглед регионалних целина Србије • лоцира на карти Србије границе Војводине и њених предеоних целина и препозна њене природне и друштвене одлике • потврди на карти Србије границе Шумадије и Поморавља и наведе њихове природне и друштвене одлике • препозна на карти Србије границе Западне Србије и опише њене природне и друштвене одлике • покаже на карти Србије Старовлашко-рашку висију уз анализу њених природних и друштвених одлика • лоцира на карти Србије границе Источне Србије и наведе њене природне и друштвене одлике • препозна на карти Србије границе Јужног Поморавља и препозна његове природне и друштвене одлике • потврди на карти Србије границе Косова и Метохије и дискутује о његовим природним и друштвеним одликама	• Војводина • Шумадија и Поморавље (западно и велико) • Западна Србија • Старовлашко-рашка висија • Источна Србија • Јужно Поморавље • Косово и Метохија	
Србија и савремени процеси у Европи и Свету	• Стицање знања о савременим политичким и економским процесима у Европи и свету који су услов за напредак свих земаља и народа Стварање реалне слике о Србији у светским размерама и савременим међународним процесима	• дефинише појмове: процес интеграције, демократска регионализација, глобализација • објасни економске интеграције на Балкану и у југоисточној Европи и познаје мирољубиву политику Србије у међународним оквирима и на Балкану • опише историјат развоја, наведе циљеве и дефинише проблеме унутар Уније • објасни услове које Србија треба да испуни да би постала равноправна чланица заједнице • опише историјат развоја УН, наведе циљеве и структуру организације и образложи привженост Србије УН • дефинише појам глобализације и разликује политичке, територијалане, економске, културне и друге видове глобализације	• Сарадња Србије са другим државама и међународним организацијама • Европска унија - оснивање, чланице, циљеви, проблеми, фондови и њихова приступачност • Уједињене нације. Структура и међународни значај. Србија и УН • Глобализација као светски процес	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност
- Историја
- Економика туристичких и угоститељских предузећа
- Туристичка географија
- Предузетништво
- Грађанско васпитање
- Верска настава

Назив предмета:	**СОЦИОЛОГИЈА СА ПРАВИМА ГРАЂАНА**
Годишњи фонд часова:	**30**
Разред:	**трећи**

Циљеви предмета:	1. Оспособљава ученика за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва; 2. Развијају способност, код ученика, за улогу одговорног грађанина, за живот у демократски уређеном и хуманом друштву; 3. Унапреде ученичке способности за све облике комуникације, дијалога и исказивања аргументованог става.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Структура и организација друштва	Упознавање са функционисањем, структуром и организацијом друштва	• схвати структуру и организацију друштва • објасни улогу друштвених група с посебним освртом на брак и породицу • схвати друштвену поделу рада • објасни узроке друштвеног раслојавања • наведе друштвене установе и друштвене организације и направи разлику између њих разликује особености сеоског и градског становништва	• Појам и елементи друштва • Друштвене групе • Брак и породица • Друштвена подела рада • Друштвено раслојавање • Друштвене установе и организације • Насеља и становништво	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (30 часова)** **<u>Место реализације наставе</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • Користити актуелне примере из штампе и других медија релевантне за предмет • Користити Устав и релевантне законе у зависности од садржаја који се обрађује **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 7. праћење остварености исхода 8. тестове знања **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Структура и организација друштва **(8 часова)** • Устав и правна држава у Србији **(4 часова)** • Држава и политика **(4 часа)** • Грађанин и његова права и слободе у Србији (**4 часа**) • Србија као држава, аутономија и локална самоуправа (**2 часа**) • Култура и друштво **(5 часова)** • Друштвене промене и развој друштва **(3 часа)**
Држава и политика	• Упознавање са Уставом Републике Србије, његовим историјским претечама и правосудним системом Републике Србије	• схвати значај устава као највишег правног акта • разликује устав од закона • направи преглед развоја уставности у Србији • разликује уставност и законитост • уочи значај владавине права и правне државе • зна основне одредбе Устава Републике Србије • схвати функционисање правосудног система Републике Србије • разликује врсте судских поступака	• Значење Устава Републике Србије • Принципи уставност и законитости • Уставни суд • Редовни судови	
Грађанин и његова права и слободе	• Упознавање са политиком као вештином управљања друштвом • Оспособљавање за демократско мишљење • Упознавање са функционисањем државних институција и органа власти	• опише улогу политике у друштву • објасни појам, развој и облике суверености и демократије • зна државне симболе и елементе државности • разликује законодавну, извршну и судску власт • разликује удружења грађана и политичке партије • препозна идеолошке разлике партија и поделу на левицу, десницу и центар • схвати изборни поступак и конституисање скупшине и владе • разликује државне органе власти	• Сувереност народа и грађани • Облици непосредне демократије • Вишепартијски систем • Избори • Скупштина • Органи власти	

Србија као држава, аутономија и локална самоуправа	• Богаћење знања о људским правима и слободама и о улози појединца у друштвеном и политичком животу	• схвати људска права и слободе и свој положај у друштву • зна на који начин се штите права и слободе грађана	• Политичке слободе и права грађана • Економске слободе и права грађана • Личне слободе и права грађана • Остале слободе и права грађана • Заштита уставом гарантованих права и слобода	
Устав и правна држава у Републици Србији	• Обогаћивање знања о државности Републике Србије поређењем традиције и садашњег стања • Развијање знања о аутономији и локалној самоуправи	• пореди садашње стање и традицију државности и уставности у Србији • разликује аутономију и локалну самоуправу • разуме функционисање локалне самоуправе	• Србија, њена државност и уставотворна власт (традиција и садашње стање) • Облици аутономије • Демократска локална самоуправа	
Култура и друштво	• Развијање знања о културним тековинама	• уочи разлику и сличности између културе и цивилизације • схвати настанак религије и религиског мишљења • идентификује монотеистичке религије и објасни специфичности хришћанства • разликује обичај и морал • схвати разлику између уметности, масовне културе, подкултуре, шунда и кича	• Појам културе и цивилизације • Религија • Настанак религијског мишљења • Монотеистичке религије • Хришћанство • Обичај и морал • Уметност • Масовна култура	
Друштвене промене и развој друштва	• Оспособљавање за живот у друштву изложеном сталним променама и изазовима које доноси развој савременог друштва • Стицање знања о хоризонталној и вертикалној покретљивости друштва	• идентификује друштвене промене • зна основне карактеристике хоризонталне и вертикалне покретљивости • препозна друштвени развој формира став према савременим тенденцијама у развоју глобалног друштва	• Појам и врсте друштвених промена • Друштвена покретљивост Друштвени развој	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Историја

Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

Годишњи фонд часова: **34 часа**

Разред: **први**

Циљеви предмета:

1. Стицање знања, развијање вештина, усвајање вредности и формирање ставова који су претпоставка за успешан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву;
2. Оснаживање ученика за поштовање, одбрану и афирмацију вредности демократског друштва;
3. Јачање друштвене кохезије, уважавање различитости и подршка сузбијању сваког облика дискриминације и насиља.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ЈА, МИ И ДРУГИ	• Подстицање ученика на међусобно упознавање • Подстицање ученика да сагледају међусобне сличности и разлике и уваже их • Развој негативног става према било ком облику дискриминације	• Анализира своје особине и да их представи другима • Препозна, анализира сличности и разлике унутар групе • Прихвати друге ученике и уважи њихову различитост • Препозна предрасуде, стереотипе, дискриминацију, нетолеранцију по различитим основама • Сагледа могуће последице нетолеранције, дискриминације, стереотипа, предрасуда и начине	• Лични идентитет • Откривање и уважавање разлика • Групна припадност • Стреотипи и предрасуде • Толеранција и дискриминација	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Подела одељења на групе** • Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** Настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Активности на првим часовима треба тако организовати да се обезбеди међусобно упознавање ученика, упознавање ученика са циљевима и наставним садржајима предмета, али и тако да наставник добије почетни увид у то са каквим знањима, ставовима и вештинама из области грађанског васпитања група располаже с обзиром да нису сви ученици у основној школи похађали наставу грађанског васпитања у истој мери.
КОМУНИКАЦИЈА У ГРУПИ	• Оспособљавање ученика за комуникацију у групи	• Искаже,образложи и брани мишљење аргументима • Активно слуша • Дебатује и дискутује на неугрожавајући начин, уважавајући мишљење других • Објасни разлику између дијалога и дебате • Објасни разлоге и начине настанка гласина у свакодневној комуникацији и објасни последице које изазивају гласине	• Самопоуздано реаговање • Гласине • Неслушање,активно слушање • Неоптужујуће поруке • Изражавање мишљења • Вођење дебате и дијалога	• Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. • Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. • Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва. • Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. • У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и

ОДНОСИ У ГРУПИ/ ЗАЈЕДНИЦИ	• Оспособљавање ученика за рад у групи/тиму и међусобну сарадњу • Подстицање ученика да сукобе решавају на конструктиван начин и избегавају сукобе	• Ради у групи/тиму • Препозна предности групног/тимског рада • Учествује у доношењу групних одлука • Разликује могуће облике учешћа младих у друштвеном животу • Објасни потребу и важност партиципације младих у друштвеном животу • Објасни степене и облике учешћа младих у друштвеном животу • Објасни разлоге,ток и последице сукоба • Објасни ефекте конфликта на ток комуникације • Уочи факторе који одређују понашање у ситуацијама конфликта • Анализира сукоб из различитих улова, (препознаје потребе и страхове актера сукоба) и налаи конструктивна решења прихватљива за обе стране у сукобу. • Образложи предности конструктивног начине решавања сукоба • Објасни значај посредовања у сукобу	• Сарадња • Групни рад • Групно одлучивање • Учешће младих: "Лествица партиципације" • Радити заједно • Динамика и исходи сукоба • Стилови поступања у конфликтима • Сагледавање проблема из различитих углова • Налажење решења • Постизање договора • Извини	водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. • Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет • За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 9. **праћење остварености исхода**
	• Оспособљавање ученика да препознају примере насиље у својој средини и преузму одговорност за сопствено понашање у таквој ситуацији	• Препозна и објасни врсте насиља • Идентификује и анализира узроке насиља у својој средини, међу вршњацима, школи • Идентификује и анализира могуће начине реаговања појединца у ситуацијама вршњачког насиља , из позиције жртве и посматрача • Прихвати одговорност за сопствено понашање	• Посредовање • Насиље у околини • Вршњачко насиље • Насиље у школи. • Постизање мира	**<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Ја, ми и други **(7 часова)** • Комуникација у групи **(9 часова)** • Односи у групи/заједници **(18 часова)**

Назив предмета: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

Годишњи фонд часова: **32 часа**

Разред: **други**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ	• Упознавање ученика са врстама права и природом (универзалност, целовитост, недељивост) • Упознавање ученика са начинима и механизмима заштите права • Сагледавање значаја личног ангажовања у заштити сопствених права и права других људи	• Објасни значење и смисао људских права • Разликује врсте људских права (лична, политичка, социјалноекономска, културна, здравствена права) • Анализира и објашњава однос права и одговорности • Објасни целовитост и узајамну повезаност људских права • Објасни универзалност и развојност људских права • Објашњава потребу посебне заштите права детета • Проналази примере и показатеље остваривања и кршења људских праваа • Процени положај појединца и друштвених група са аспекта људских права • Објасни механизме и начине за заштиту људских права • Анализира и тумачи основна међународна и домаћа документа из области људских права • Објасни улогу најзначајнијих институција и процедуре заштите људских права • Објасни улогу појединца и група у заштити људских права	• Потребе и права • Права и правила • Права и закони • Међународна документа о заштити права • Права и вредности • Врсте права • Односи међу правима • Сукоб права • Дечја и људска права • Конвенције и заступљеност права у штампи • Одговорност одраслих • Одговорност деце • Кршење права детета • Заштита права детета	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Подела одељења на групе** • Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. • Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. • Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва.
ПЛАНИРАЊЕ И ИЗВОЂЕЊЕ АКЦИЈЕ	• Подстицање ученика на активну партципацију у животу школе • Развијање вештина планирања акција	• Идентификује проблеме у својој локалној заједници/ школи • Анализира изабране проблеме, изучава их • Предлаже активности и дискутује о њима са осталим члановима тима • Сарађује са члановима тима и учествује у доношењу одлука • Формулише циљеве и кораке акције • Иницира активности ,прати их и оцењује их • Представи путем јавне презентацију нацрт акције и резултате акције	• Избор проблема • Идентификација могућих решења • Припрема нацрта акције • Реализација акције (ван редовних часова и учионице) • Анализа реализоване акције • Представљање резултата акције	• Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. • У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. • Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет • За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1.праћење остварености исхода **Оквирни број часова по темама** • Права и одговорности **(16 часова)** • Планирање и извођење акције **(16 часова)**

Назив предмета: **ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**

Годишњи фонд часова: **30 часова**

Разред: **трећи**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
ДЕМОКРАТИЈА И ПОЛИТИКА	• Разумевање појмова демократија,политика,власт, грађански живот • Упознавање са механизмима функционисања демократије и институцијама демократије • Сагледавање значаја и начина контроле и ограничења власти у демократији	• Објасни појмове демократија, политика, власт, грађански живот • Наведе разлике између демократског и недемократског начина одлучивања • Објасни разлике између непосредне и посредне демократије • Анализира различите начине ограничавања власти • Разликује надлежности законодавне,извршне и судске власти	• Демократија, политика и власт • Функционисања институције демократије • Механизми и начини контроле и ограничења власти у демократском поретку	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску настава **Подела одељења на групе** • Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима активне, проблемске и истраживачке наставе са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста прошлости и садашњости. • Квалитет наставе се обезбеђује усаглашавањем садржаја са одговарајућим методичким активностима и сталном разменом информација унутар групе. • Добар индикатор успешне наставе је способност ученика да адекватно примењују стечена знања и вештине и да у пракси изражавају ставове и вредности демократског друштва.
ГРАЂАНИН И ДРУШТВО	• Сагледавање улоге грађанина/грађанке у демократском друштву • Упознање се са радом локалне самоуправе • Сагледавање улоге и карактеристика цивилног друштва у демократији • Сагледавање значаја и начина учествовања грађанина/грађанке у политици	• Разуме политичко одређење појма грађанин/грађанка • Разуме значај поштовања закона у демократској држави • Објасни улогу локалне самоуправе и послове којима се она бави • Објасни карактеристике и улогу цивилног друштва • Наведе могућности утицаја грађана на власт, правни и политичи систем (различите форме грађанског удруживања, различите форме грађанских иницијатива и акција) • Идентификује и анализира факторе који ометају/ подстичу демократски развој друштва	• Однос државе и грађанског друштва • Појам грађанина • Значај и начин учествовања грађанина у политици • Улога грађана у остваривању права	

ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА И ПРАВО НА ГРАЂАНСКУ ИНИЦИЈАТИВУ	• Упознавање ученика са суштином грађанских права и правом на грађанску иницијативу • Сагледавање улоге грађана у остваривању људских права у демократском друштву • Сагледавање неопходности и начина активног учешћа грађана у демократском друштву	• Објасни појам људских права • Наведе врсте људских права и објасни њихов садржај • Анализира предствљање људских права у актуелним медијима • Објасни улогу појединца у заштити и оствариању људских права • Објасни појам грађанске иницијативе • Наведе надлежности општине и послове којима се она бави • Разликује формалну од нефомалне иницијативе • Наведе форму и садржај формалног предлога грађанске иницијативе • Наведе структуру, функционисање, правила и процедуре рада Скупштине • Изведе симулацију заседања Скупштине поштујући све процедуре у процесу доношења одлука на предлог грађана • Објасни појам, карактеристике, улогу и врсте удруживања грађана • Идентификује и анализира активности и акције удружења грађана у својој локалној заједници.	• Право на грађанску иницијативу • Партиципација грађана у процесу доношења одлука и право на самоорганизовање грађана • Улога невладиних организација	• Наставник треба да пружи неопходну помоћ и подршку ученицима у припреми и реализацији активности, а заједно са групом да обезбеди повратну информацију о њеној успешности. • У реализацији овог програма наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности и особа која даје повратну информацију. • Повратна информација је од великог значаја не само за процес стицања сазнања, већ и за подстицање самопоуздања, учешћа у раду групе и мотивације за предмет • За успешно реализовање наставе број ученика у групи не би требала да буде већа од 25 ученика. Оптималан број ученика је 15-20 ученика **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 1.**праћење остварености исхода** **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Демократија и политика **(4 часова)** • Грађанин и друштво **(8 часова)** • Грађанска и политичка права и право на грађанску иницијативу (**10 часова**) • Планирање конкретне акције (**8 часова**)
ПЛАНИРАЊЕ КОНКРЕТНЕ АКЦИЈЕ	• Подстицање и оспособљавање ученика за планирање заједничких акција и пројеката у локалној заједници	• Идентификује проблеме у својој локалној заједници • Анализира изабране проблеме, изучава их • Предлаже активности и дискутује о њима са осталим члановима тима • Сарађује са члановима тима и учествује у доношењу одлука • Формулише циљеве и кораке акције • Иницира активности ,прати их и оцењује • Представи путем јавне презентацију нацрт акције и резултате акције	• Избор проблема • Идентификација могућих решења • Припрема нацрта акције • Реализација акције (ван редовних часова и учионице) • Анализа реализоване акције • Представљање резултата акције	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност
- Историја
- Социологија са правима грађана

A2:ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета: **СТРАНИ ЈЕЗИК II (пета година учења)**

Годишњи фонд часова: **68**

Разред: **Први**

Циљеви предмета: Развијање сазнајних и интелтктуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику, како у свакодневном животу тако и у посоловном окружењу.

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ПРВОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме краће спонтане дијалоге (до 7 реплика / питања и одговора), текстове са темама предвиђеним наставним програмом , које чује уживо, или са аудио-визуелних записа • разуме општи садржај и издвоји кључне информације из краћих и прилагођених текстова после 2-3 слушања • разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на неку групну активност, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости, планови за блиску будућност, свакодневне активности, жеље и избори, итд.).	**ОПШТЕ ТЕМЕ** Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) Познати градови и њихове знаменитости, региони у матичним земљама Спортови и позната спортска такмичења Живот и дела славних људи XX века (из света науке, културе, спорта, музике) Медији (штампа, телевизија, интернет) Интересантне животне приче и догађаји Свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране) *Основна терминологија која се односи на послове из домена општих, правних и кадровских послова*	**Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: комуникативна настава страних језика уз примену техника рада у групама и паровима, додатних средстава у настави (АВ материјали, ИТ, игре, аутентични материјали, итд.), као и уз примену принципа наставе по задацима (task-based language teaching; enseñanza por tareas, handlungsorientierter FSU) **Место реализације наставе** Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• напише повезане реченице о неким свакодневним аспектима из свог окружења • напише краћи извештај, опис неког догађаја или резиме предходних дешавања или активности из личног искуства користећи свакодневне речи и фразе прилагођене комуникативној ситуацији • напише веома кратке формалне и неформалне текстове (до 80 речи) користећи стандардне и конвенционалне формуле писаног изражавања (писмо, обавештење, порука) • напише кратке и једноставне белешке у вези са тренутним потребама и плановима (списак за куповину, поруке, списак обавеза, записник) • пише електронске поруке, СМС поруке, учествује у дискусијама на блогу или форуму	**СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Занимања , описи послова и задужења у домену угоститељства • Врсте угоститељских објеката и описи услуга у угоститељству • Прибор и опрема за рад у угоститељском објекту • Врсте намирница, јела и посластица • Храна по регијама, одлике националних кухиња и обичаја у исхрани. • Начин сервирања хране и посластица • Мере одржавања хигијене и квалитета • Мере заштите и одржавања човекове околине • Читање, праћење и вођење прописане документација у домену струке • Пословна комуникација у писменој и усменој форми	**Препоруке за реализацију наставе** слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом који чита наставник или који ученици чују са звучних записа рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације, итд.) мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за

ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације • поред информација о себи и свом окружењу описује у неколико реченица познату радњу или ситуацију у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре) • препричава и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре) • у неколико реченица даје своје мишљење и • изражава ставове (допадање, недопадање, итд.), користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре).	**КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ** • Представљање себе и других • Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) • Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) • Давање једноставних упутстава и команди • Изражавање молби и захвалности • Изражавање извињења • Изражавање потврде и негирање • Изражавање допадања и недопадања • Изражавање физичких сензација и потреба • Исказивање просторних и временских односа • Давање и тражење информација и обавештења • Описивање и упоређивање лица и предмета • Изрицање забране и реаговање на забрану • Изражавање припадања и поседовања • Скретање пажње • Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања • Тражење и давање дозволе • Исказивање честитки • Исказивање препоруке • Изражавање хитности и обавезности • Исказивање сумње и несигурности	учионицу или родитеље и сл.) дебате и дискусије примерене узрасту (Н.Б. дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему) решавање «текућих проблема» у разреду, тј. договори и мини-пројекти обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате развијање језичких вештина у домену језика струке, примењивањем истих стратегија учења као и код општег језика и користећи аутентичне или адаптиране стручне текстове (писане или усмене) прилагођене узрасту, нивоу знања језика и познавању струке
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства)	• разуме краће текстове (до 120 речи), који садрже велики проценат познатих језичких елемената, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика • разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипове,ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом.	**ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ** **Француски језик** Ученици треба да разумеју и користе[4]: **1. Средства за наглашавање реченичних делова** *c'est ... qui* **и** *c'est... que*: *C'est Pierre qui va le faire ; c'est toi que j'aime.* **2. Средства која указују на лице**: а) наглашене личне заменице после предлога : *On peut aller chez moi; Je peux m'asseoir à côté de vous? Je n'ai jamais été chez eux ;* б) наглашене личне заменице после позитивног императива : *Regarde-moi ! Ouvre-lui ! Téléphonez-leur !* **3. Актуализаторе именице:** а) вредности одређеног члан – генерализација: *Les enfants aiment les jeux de société*; спецификација: *Le frère de Mia aime jouer au Scrabble* ; б) изостављање члана: натписи (*Pâtisserie*), врсте производа (*Chocolat, Savon de Marseille*), спискови (*lait, beurre, baguette, jambon, fromage blanc*); испред именици у позицији атрибута: *Elle est médecin ; Il est boulanger* ; в) демонстративе (заменице): *celui-ci/là ; celle-ci/là* (као одговор на питање *Lequel? / Laquelle ?*); *Cette moto? C'est celle de mon grand frère* ;	у првом разреду заступљени су граматички садржаји који су већ обрађивани у основној школи, посебно они предвиђени у материјалима који описују нивое А1 и А2 на основу дескриптора Заједничког европског оквира за живе језике граматичка грађа предвиђена Програмом за први разред средње школе добија свој смисао тек када се доведе у везу са датим комуникатив-ним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације; полазиште за посматрање и увежбавање језичких законитости јесу усмени и писани текстови различитих врста, дужине и степена тежине; користе се, такође, изоловани искази, под условом
СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика	• у оквиру поља свог интересовања, знања и искуства, препозна и разуме сличности и разлике у погледу навика (вербална и невербална комуника-ција), обичаја, менталитета и институција које постоје између наше земље и земаља чији језик учи • препозна и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи • препозна и адекватно реагује на формалност говорне ситуације • адекватно користи најфреквентије стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава • адекватно реагује на прагматичке функције говорних чинова у циљном језику различите од оних у Л1 (степен форманости, љубазности, као и паралингвистичка средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.) • учествује у свим видовима модерне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, дрштвене мреже) • користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција примењујући језик струке у складу са нивоом знања		

[4] **Напомена**: Дате категорије, углавном преузете из семантичких граматика конципираних за ученике француског као страног језика, намењене су ауторима уџбеника и наставницима и није потребно да их ученици знају; саветује се, стога, што мања употреба лингвистичких термина у наставним материјалима и у процесу наставе. Објашњења треба давати у што једноставнијој, по могућности схематизованој форми.

	језика и потребама	г) посесиве (заменице): *le mien/la mienne; le tien/la tienne; le sien/la sienne*; д) квантификаторе *un peu de / beaucoup de; pas assez de / assez de / trop de* . **4. Модалитете реченице:** а) негацију (инфинитива): *Ne pas ouvrir les fenêtres; Ne pas se pencher*; б) интерогацију : упитну морфему *n'est-ce pas*? инверзију (рецептивно): *Avez-vous compris ? Voulez-vous essayer ?* **5. Парцијално директно и индиректно питање:** *Quand est-ce qu'on part? Il demande quand on part; Où sont mes affaires? Elle demande où sont ses affaires.* (Симултаност радњи). **6. Средства за исказивање просторних односа**: а) прилошки и други изрази: *par terre, au milieu, au centre, dehors, dedans ;* б) прилошке заменице *en* и *y*: *Tu vas à Nice? Non, j'en viens. Tu vas souvent à la campagne ? J'y vais chaque été.* **7. Квалификацију:** а) место придева *petit, grand, jeune, vieux, gros, gentil, beau, joli, long, bon, mauvais;* б) промена значења неких придева у зависности од места: *Un grand homme / un homme grand ; un brave homme / un homme brave.* **8. Средства за исказивање временских односа:** а) предлози *dans, depuis* и израз *il y a : Je pars dans deux jours ; On est ici depuis lundi ; Nous sommes arrivés il y a trois jours ;* б) исказивање симултаности и будућности у прошлости: *Ce jour-là il est venu me dire qu'il partait ; il m'a dit qu'il allait déménager ; il a promis qu'il nous écrirait.* **9. Глаголске начине и времена:** - индикатив (утврђивање градива из шестог разреда) : презент, сложени перфект, имперфект, футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције : блиски футур, прогресивни презент, блиска прошлост; - *il faut que, je veux que, j'aimerais que* праћени презентом субјунктива глагола прве групе (*Il faut que tu racontes ça à ton frère)*, као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives*; - презент кондиционала : *Si mes parents me laissaient partir, je viendrais avec toi !* - императив (рецептивно): *aie un peu de patience, n'ayez pas peur ;* - рецептивно (ради разумевања прича и бајки): облици простог перфекта (треће лице једнине и треће лице множине). **10. Средства за исказивање погодбе**: *Si tu as le temps, viens à la maison ; On ira voir le match si tu finis tes devoirs.* **Шпански језик** 1. Именице– рецептивно и продуктивно а. Властите именице, имена људи и географски називи хиспанског говорног подручја *Miguel, María, Pedro, Elena, Juan, etc.; España, América Hispánica/Latina, etc.* б. Заједничке именице с променом у члану и другим	да су контекстуализовани и да имају комуникативну вредност планира се израда два писмена задатка.

		детерминативима - (*el libro, este libro, mi libro, los libros, estos libros, mis libros*) 2. Придеви – рецептивно и продуктивно а. Поређење придева: *comparativo y superlativo relativo*: más bonito que, el más bonito б. Придеви са апокопом: *un gran actor, un buen amigo* 3. Личне заменице – рецептивно и продуктивно а. у функцији субјекта: *yo, tú, él, ella, nosotros, vosotros, ellos, ellas, Usted, Ustedes* б. у функцији објекта, ненаглашене*: me, te, le, la, lo, nos, os, les, las, los* в. у функцији објекта, наглашене: *a mí, a ti, a él, a ella, a nosotros, a vosotros, a Usted, a Ustedes* г. заменице: *se (*повратни глаголи и глаголи са "лексичким *se"): lavarse;* *tratarse de...* 4. Предлози - рецептивно и продуктивно *de, a, sin, con, conmigo, contigo, sobre/encima de, bajo/debajo de, cerca de, lejos* *de, etc.* 5. Глаголи: а. Садашње време правилних глагола *–ar, -er, -ir* и најфреквентнијих глагола са променом у основи*: decir, traer, poner, etc. Presente del indicativo* - и рецептивно и продуктивно у свим глаголским лицима б. *Estar + gerundio* - и рецептивно и продуктивно у свим глаголским лицима (- *¿Qué estás haciendo? - Estoy leyendo el periódico*.) в. *Imperativo* и *presente del subjuntivo* горе наведених глагола (у негираним императивним конструкцијама и у формалном стилу обраћања: *habla/hable/hablad/hablen/no hables/no hablen/no habléis)* – и рецептивно и продуктивно г. Прошла времена (индикатив и субјунктив у доле наведеним конструкцијама): *Pretérito perfecto simple (pretérito indefinido); Pretérito imperfecto; Pretérito perfecto compuesto, Pretérito pluscuamperfecto*: – фреквентни правилни глаголи и одређени број најфреквентнијих неправилних глагола у свим глаголским лицима (*hablar, comer, beber, pensar, trabajar, escribir, leer, vivir, jugar, viajar, estudiar// ser, estar, tener, ir, traer, decir, venir, etc...*) - и рецептивно и продуктивно *El fin de semana pasado visité a mis abuelos.* *Lo siento, se me olvidó la tarea en casa.* *Cuando era pequeña, me gustaba jugar con las muñecas.* *¿Has terminado la tarea?* *Me dijo que lo había hecho.* д. Модални глаголи (у горе наведеним глаголским временима) - и рецептивно и продуктивно као комплетне фразе, у конструкцијама са инфинитивом и са именским додацима: *poder, querer, saber, tener que, gustar* *Me gusta este libro.* *¿Puedo salir?* *Quiero viajar a México.*	

		Tengo que estudiar mucho. ђ. Безличне конструкције са субјунктивом - рецептивно и продуктивно *Es importante que estudies lenguas extranjeras.* *Es necesario que duermas bien.* е. Личне конструкције са презентом субјунктива - рецептивно и продуктивно *Te recomiendo que viajes a España.* ж. Футур (и рецептивно и продуктивно) само правилних глагола и најфреквентнијих глагола са редукцијом основе *Este verano viajaré a España.* *Te lo diré mañana.* з. Основни глаголски изрази - рецептивно и продуктивно *tener que + infinitivo/, deber + infinitivo, hay que + infinitivo, hay+ imenica* (*hay mucha gente aquí*) и. Основни глаголски изрази за увођење зависних реченица у процесу медијације: *Pienso que, Dice que, ...* *Pienso que le gusta esta película.* *Dice que te va a prestar el libro.* ј. Основни принципи слагања времена (превенствено рецептивно): *Me dijo que vendría.* *Me dijo que lo había hecho*. к. Кондиционалне реченице (превенствено рецептивно): *Si tengo mucho dinero, viajaré a España.* *Si tuviera mucho dinero, viajaría a España.* *Si hubiera tenido mucho dinero, habría viajado a España.* 6. Прилози - рецептивно и продуктивно а. Формирање прилога помоћу суфикса – *mente* (из основног речника). б. Прилози за време*: ahora, siempre, a menudo, con frecuencia, nunca, a veces,* *de vez en cuando, etc...* в. Прилози за количину: *mucho, poco, bastante, suficiente(mente*). г. Прилози за начин: *bien, mal, así, de tal manera, rápido, despacio,* *voluntariamente*. д. Прилози и предлошки изрази за место и правац кретања: *aquí, allí, en la* *calle, en casa, a casa, a clase, etc.* 7. Бројеви: основни до10000 8. Упитне реченице - рецептивно и продуктивно а. са упитном речи (*¿Quién?, ¿Cuándo?, ¿Cómo?, ¿Dónde?, etc.*) , б. које захтевају одговора да/не (sí/no) 9. Негација - рецептивно и продуктивно *No trabaja hoy.* *No quiero ir al cine esta tarde.*	

Назив предмета: **СТРАНИ ЈЕЗИК II (шеста година учења)**

Годишњи фонд часова: **64**

Разред: **Други**

Циљеви предмета: Развијање сазнајних и интелтктуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику, како у свакодневном животу тако и у посоловном окружењу.

ЦИЉ	**ИСХОДИ** НА КРАЈУ ДРУГОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме краће дијалоге (до10 реплика / питања и одговора), друге врсте текстова о темама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа; • разуме општи садржај и издвоји кључне информације из краћих и прилагођених текстова после 1-2 слушања; • разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима у пословном окуружењу	**ОПШТЕ ТЕМЕ** ● Свакодневни живот (комуникација међу младима, генерацијски конфликти и начини превазилажења, међувршњачка подршка) ● Образовање(образовање у земљама чији се језик учи, школовање које припрема за студије или свет рада, образовање за све) ● Познати региони у земљама чији се језик учи, њихова обележја ● Културни живот (манифестације које млади радо посећују у земљи и земљама чији се језик учи, међународни пројекти и учешће на њима) ● Заштита човекове околине (акције на нивоу града, школе, волонтерски рад) ● Медији (штампа, телевизија, електронски медији) ● Интересантне животнепричe и догађаји ● Свет компјутера (млади и друштвене мреже) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Занимања , описи послова и задужења у домену угоститељства • Врсте угоститељских објеката и описи услуга у угоститељству • Прибор и опрема за рад у угоститељском објекту • Врсте намирница, јела и посластица • Храна по регијама, одлике националних кухиња и обичаја у исхрани. • Начин сервирања хране и посластица • Мере одржавања хигијене и квалитета • Мере заштите и одржавања човекове околине • Читање, праћење и вођење прописане документација у домену струке • Пословна комуникација у писменој и усменој форми **КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ**	**<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: комуникативна настава страних језика уз примену техника рада у групама и паровима, додатних средстава у настави (АВ материјали, ИТ, игре, аутентични материјали, итд.), као и уз примену принципа наставе по задацима (task-based language teaching; enseñanza por tareas, handlungsorientierter FSU) **<u>Место реализације наставе</u>** Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом који чита наставник или који ученици чују са звучих записа рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације, итд.) мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.) дебате и дискусије примерене узрасту (Н.Б.
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• пише реченице и краће текстове (до 100 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем; • издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао; • пише кратка пословна писма према датом моделу поштујући правила пословне коресподенције		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о догађајима и активностима (познату радњу или ситуацију) у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); • препричава и интерпретира у неколико реченица садржај , писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); • у неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове (допадање, недопадање, итд.), користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре). • једноставним речима опише лица, предмете из окружења и упореди их са другима. ***Интеракција*** • у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама предвиђеним наставним програмом		

	(укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику); • учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд). • да одговори на ограничен број непосредних питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.	• Представљање себе и других • Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) • Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) • Давање једноставних упутстава и команди • Изражавање молби и захвалности • Изражавање извињења • Изражавање потврде и негирање • Изражавање допадања и недопадања • Изражавање физичких сензација и потреба • Исказивање просторних и временских односа • Давање и тражење информација и обавештења • Описивање и упоређивање лица и предмета • Изрицање забране и реаговање на забрану • Изражавање припадања и поседовања • Скретање пажње • Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања • Тражење и давање дозволе • Исказивање честитки • Исказивање препоруке • Изражавање хитности и обавезности • Исказивање сумње и несигурности	дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему)
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства)	• разуме краће текстове (до 120-150 речи), који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализама, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика; • разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипове,ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом. • проналази и издваја предвидљиве информације у текстовима из свакодневног окружења (писма, краћи новински чланци, упутства о употреби) • Може да изведе закључак о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста са темом из свакодневног живота.	**ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ** **ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК** Ученици треба да разумеју и користе: 1. Именице – властите и заједничке, одговарајући род, број, са детерминативом: *Madame/Monsieur Mercier, Sylvie, Dominique, Jean-Pierre, Paris, Belgrade, la France, la Serbie, l'océan Atlantique, les Alpes ; mes parents, leur mère, notre pays, vos enfants, cet élève, quelle maison ?* 2. Одређени члан испред датума: *Aujourd'hui c'est le 31 janvier*; испред имена дана*: Le mardi je fais du tennis.* 3. Партитивни члан: *J'ai acheté de la crème solaire.* 4. Заменицу *on: On va au cinéma? En Suisse, on parle allemand, français et italien.* 5. Заменице за директни и индиректни објекат: *Tes amis? Je ne les connais pas! Mon livre ? Et à ta soeur, tu lui as écrit ?* Само рецептивно: *Je te le prête avec plaisir !* 6. Придеве – одговарајући род, број, место, поређење: *un grand garçon, une grande fille, des personnes sympathiques, une fleur rouge, Sylvie est plus grande que sa soeur; nous sommes plus rapides que vous.* 7. Бројеве: основне преко 1000, редне до 20: *C'est un livre de cent pages! J'habite au sixième étage.* 8. Питања: *Est-ce que tu peux venir tout de suite ? Tu connais ma cousine? Qu'est-ce que vous attendez ?! Il vient quand ? Tu habites où ? C'est quoi ton nom / ton adresse…? Pourquoi… ?* 9. Негацију: *Elle ne vient pas avec nous? Je n'ai pas de frère.* 10. Заповедни начин: *Viens avec Pierre! Ne partez pas sans moi!* 11. Кондиционал глагола *pouvoir* и *vouloir*: *Je voudrais un kilo de pommes, s'il vous plait. Est-ce que tu pourrais me prêter ton*	решавање «текућих проблема» у разреду, тј. договори и мини-пројекти обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате развијање језичких вештина у домену језика струке, примењивањем истих стратегија учења као и код општег језика и користећи аутентичне или адаптиране стручне текстове (писане или усмене) прилагођене узрасту, нивоу знања језика и познавању струке граматичка грађа добија свој смисао тек када се доведе у везу са датим комуникативним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације; полазиште за посматрање и увежбавање језичких законитости јесу усмени и писани текстови различитих врста, дужине и степена тежине; користе се, такође, изоловани искази, под условом да су контекстуализовани и да имају комуникативну вредност планира се израда два писмена задатка.
СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика	у оквиру поља свог интересовања, знања и искуства, препозна и разуме сличности и разлике у погледу навика (вербална и невербална комуника-ција), обичаја, менталитета и институција које постоје између наше земље и земаља чији језик учи препозна и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи препозна и адекватно реагује на формалност говорне ситуације адекватно користи најфреквентије стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава адекватно реагује на прагматичке функције говорних чинова у циљном језику различите од оних у Л1 (степен форманости, љубазности, као и паралингвистичка средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.) учествује у свим видовима модерне комуникације (електронске поруке,		

	СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, дрштвене мреже) користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција примењујући језик струке у складу са нивоом знања језика и потребама	*portable?* 12. Глаголска времена: - презент индикатива фреквентних глагола, рачунајући и повратне (*se lever, se coucher*) и униперсоналне (*pleuvoir, neiger*) ; - сложени перфект и имперфект – грађење и контрастирање употребе: *Nous nous sommes rencontrés sur une plage quand nous avions quatre ans! Je dormais quand le téléphone a sonné.* - футур први: *Nous déménagerons cet été. Nous irons chez ma grand-mère.* 13. Конструкцију *il faut* са инфинитивом: *Il faut acheter des jus, préparer des sandwiches, décorer la salle…* 14. Предлоге и сажете чланове: *J'habite à Kragujevac, en Serbie; nous allons passer nos vacances en Belgique; nous sommes allés au zoo ; il rentre du stade/de l'école à quelle heure ? il y a un petit chat dans la rue, il est sous la voiture, je vais le mettre sur la fenêtre, c'est pour toi.* 15. Прилоге за време, место, начин, количину: *avant, après, aujourd'hui, hier, demain, toujours, ici, là, devant, derrière, bien, mal, vite, doucement, gentiment, beaucoup, moins, plus,* итд. 16.Везнике *et, ou, mais.*	

Назив предмета: **СТРАНИ ЈЕЗИК II (седма година учења)**

60

Разред: **Трећи**

Циљеви предмета: Развијање сазнајних и интелтктуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику, како у свакодневном животу тако и у пословном окружењу.

ЦИЉ	**ИСХОДИ** НА КРАЈУ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• **разуме краће дијалоге (до 15 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа** • **разуме општи садржај и издвоји кључне информације из краћих аутентичних текстова из свакодневног живота после 1-2 слушања (обавештења са разгласа на станици, аеродрому, у супермаркету или у школи)** • **разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости, планови за блиску будућност, свакодневне активности, жеље и избори, итд.)** • разуме краће рекламе, радио и ТВ емисије о темама предвиђеним наставним програмом из домена свакодневног језика као и пословног.	**ОПШТЕ ТЕМЕ** ● Свакодневни живот (генерацијски конфликти и начини превазилажења) ● Образовање (образовање за све, пракса и припреме за будуће занимање, размена ученика) ● Познате фирме, предузећа, установе, институције у земљама чији се језик учи ● Културни живот (међународни пројекти и учешће на њима) ● Заштита човекове околине (волонтерски рад) ● Медији (штампа, телевизија, електронски медији) ● Историјски догађаји/линости из земаља чији се језик учи ● Свет компјутера (предности и мане употребе компјутера) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Занимања , описи послова и задужења у домену угоститељства • Врсте угоститељских објеката и описи услуга у угоститељству • Прибор и опрема за рад у угоститељском објекту • Врсте намирница, јела и посластица • Храна по регијама, одлике националних кухиња и обичаја у исхрани. • Начин сервирања хране и посластица • Мере одржавања хигијене и квалитета • Мере заштите и одржавања човекове околине • Читање, праћење и вођење прописане документација у домену струке • Пословна комуникација у писменој и усменој форми **КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ** • Представљање себе и других • Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) • Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.)	**<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: комуникативна настава страних језика уз примену техника рада у групама и паровима, додатних средстава у настави (АВ материјали, ИТ, игре, аутентични материјали, итд.), као и уз примену принципа наставе по задацима (task-based language teaching; enseñanza por tareas, handlungsorientierter FSU) **<u>Место реализације наставе</u>** Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом који чита наставник или који ученици чују са звучих записа рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације, итд.) мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.) дебате и дискусије примерене узрасту (Н.Б. дебате представљају унапред припремљене
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• пише реченице и краће текстове (до 100 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем • записује кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао • користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања (шаље личне поруке, честитке, користи електронску пошту, пише лична писма и сл.) • у кратким формалним и неформалним писмима (обавештење професорима, суседима, тренеру) примењује облике обраћања, молбе, поздрава и захваљивања • записује планове, задатке и друге захтеве који му се усмено саопштавају.		
ГОВОР Оспособљавање ученика за	• усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне		

кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	ситуације • поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о догађајима и активностима (познату радњу или ситуацију) у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре) • препричава и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом као и на теме из других наставних предмета користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре) • у неколико реченица изражава своја осећања, мишљење и ставове аргументујући их (допадање, недопадање, противљење, итд.), користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре) • једноставним речима описује лица, догађаје, ситуације и предмете из окружења и упоређује их са другима из области свог интересовања као и из одређених садржаја других наставним предмета. ***Интеракција*** • у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама предвиђеним наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама из домена њиховог интересовања, свакодневног живота и живота младих, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику) • учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд) • да одговори на ограничен број непосредних питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.	• Давање једноставних упутстава и команди • Изражавање молби и захвалности • Изражавање извињења • Изражавање потврде и негирање • Изражавање допадања и недопадања • Изражавање физичких сензација и потреба • Исказивање просторних и временских односа • Давање и тражење информација и обавештења • Описивање и упоређивање лица и предмета • Изрицање забране и реаговање на забрану • Изражавање припадања и поседовања • Скретање пажње • Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања • Тражење и давање дозволе • Исказивање честитки • Исказивање препоруке • Изражавање хитности и обавезности • Исказивање сумње и несигурности **ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ** **Француски језик** Ученици треба да разумеју и користе[5]: **1. Средства за наглашавање реченичних делова** *c'est ... qui* **и** *c'est... que*: *C'est Pierre qui va le faire ; c'est toi que j'aime.* **2. Средства која указују на лице**: а) наглашене личне заменице после предлога : *On peut aller chez moi; Je peux m'asseoir à côté de vous? Je n'ai jamais été chez eux ;* б) наглашене личне заменице после позитивног императива : *Regarde-moi ! Ouvre-lui ! Téléphonez-leur !* **3. Актуализаторе именице:** а) вредности одређеног члан – генерализација: *Les enfants aiment les jeux de société*; спецификација: *Le frère de Mia aime jouer au Scrabble* ; б) изостављање члана: натписи (*Pâtisserie*), врсте производа (*Chocolat, Savon de Marseille*), спискови (*lait, beurre, baguette, jambon, fromage blanc*); испред именици у позицији атрибута: *Elle est médecin ; Il est boulanger* ; в) демонстративе (заменице): *celui-ci/là ; celle-ci/là* (као одговор на питање *Lequel? / Laquelle ?*); *Cette moto? C'est celle de mon grand frère* ; г) посесиве (заменице): *le mien/la mienne; le tien/la tienne; le sien/la sienne*; д) квантификаторе *un peu de / beaucoup de; pas assez de / assez de / trop de* . **4. Модалитете реченице:** а) негацију (инфинитива): *Ne pas ouvrir les fenêtres; Ne pas se*	аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему) решавање «текућих проблема» у разреду, тј. договори и мини-пројекти обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате развијање језичких вештина у домену језика струке, примењивањем истих стратегија учења као и код општег језика и користећи аутентичне или адаптиране стручне текстове (писане или усмене) прилагођене узрасту, нивоу знања језика и познавању струке граматичка грађа предвиђена добија свој смисао тек када се доведе у везу са датим комуникатив-ним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације; полазиште за посматрање и увежбавање језичких законитости јесу усмени и писани текстови различитих врста, дужине и степена тежине; користе се, такође, изоловани искази, под условом да су контекстуализовани и да имају комуникативну вредност планира се израда два писмена задатка.
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства)	• разуме краће текстове (до 200 речи), који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализама, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика • разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипове, ТВ програм, биоскопски програм, ред вожње, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом • проналази и издваја предвидљиве информације у текстовима из		

[5] **Напомена**: Дате категорије, углавном преузете из семантичких граматика конципираних за ученике француског као страног језика, намењене су ауторима уџбеника и наставницима и није потребно да их ученици знају; саветује се, стога, што мања употреба лингвистичких термина у наставним материјалима и у процесу наставе. Објашњења треба давати у што једноставнијој, по могућности схематизованој форми.

	свакодневног окружења (писма, краћи новински чланци, упутства о употреби, огласи, плакати, каталози) • може да изведе закључак о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста са темом из свакодневног живота • разуме краће текстове у вези са градивом других предмета, ослањајући се на општи смисао текста и предходно стечена знања.	*pencher*; б) интерогацију : упитну морфему *n'est-ce pas*? инверзију (рецептивно): *Avez-vous compris ? Voulez-vous essayer ?* **5. Парцијално директно и индиректно питање:** *Quand est-ce qu'on part? Il demande quand on part; Où sont mes affaires? Elle demande où sont ses affaires.* (Симултаност радњи). **6. Средства за исказивање просторних односа**: а) прилошки и други изрази: *par terre, au milieu, au centre, dehors, dedans ;* б) прилошке заменице *en* и *y*: *Tu vas à Nice? Non, j'en viens. Tu vas souvent à la campagne ? J'y vais chaque été.* **7. Квалификацију:** а) место придева *petit, grand, jeune, vieux, gros, gentil, beau, joli, long, bon, mauvais;* б) промена значења неких придева у зависности од места: *Un grand homme / un homme grand ; un brave homme / un homme brave.* **8. Средства за исказивање временских односа:** а) предлози *dans, depuis* и израз *il y a : Je pars dans deux jours ; On est ici depuis lundi ; Nous sommes arrivés il y a trois jours ;* б) исказивање симултаности и будућности у прошлости: *Ce jour-là il est venu me dire qu'il partait ; il m'a dit qu'il allait déménager ; il a promis qu'il nous écrirait.* **9. Глаголске начине и времена:** - индикатив (утврђивање градива из шестог разреда) : презент, сложени перфект, имперфект, футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције : блиски футур, прогресивни презент, блиска прошлост; - *il faut que, je veux que, j'aimerais que* праћени презентом субјунктива глагола прве групе (*Il faut que tu racontes ça à ton frère)*, као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives*; - презент кондиционала : *Si mes parents me laissaient partir, je viendrais avec toi !* - императив (рецептивно): *aie un peu de patience, n'ayez pas peur ;* - рецептивно (ради разумевања прича и бајки): облици простог перфекта (трећe лице једнине и треће лице множине). **10. Средства за исказивање погодбе**: *Si tu as le temps, viens à la maison ; On ira voir le match si tu finis tes devoirs.*	
СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика	у оквиру поља свог интересовања, знања и искуства, препозна и разуме сличности и разлике у погледу навика (вербална и невербална комуника-ција), обичаја, менталитета и институција које постоје између наше земље и земаља чији језик учи препозна и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи препозна и адекватно реагује на формалност говорне ситуације адекватно користи најфреквентије стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава адекватно реагује на прагматичке функције говорних чинова у циљном језику различите од оних у Л1 (степен форманости, љубазности, као и паралингвистичка средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.) учествује у свим видовима модерне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, дрштвене мреже) користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција примењујући језик струке у складу са нивоом знања језика и потребама		

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА
- матерњи језик,
- историја,
- социологија са правима грађана,
- музичка култура,
- ликовна култура,
- информатика и рачунарство

ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

6. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I	68					68

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

– Стицање знања о основним принципима савремене заштите здравља, превентивним активностима које су најефикасније у заштити здравља становништва;
– Стицање знања о хигијенским принципима на основу којих ученици формирају позитиван став са циљем да се усвоји и увек примењује здраво понашање - здрав стил живљења, као основа за очување здравља;
– Стицање знања и усвајање вештина о указивању неодложне помоћи животно угроженим лицима у непредвиђеним задесним ситуацијама.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **први**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Лична хигијена и хигијена физичке културе	19
2.	Ментална хигијена	10
3.	Хигијена исхране	9
4.	Комунална хигијена	7
5.	Хигијена рада	7
6.	Основе прве помоћи	16

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула: **Лична хигијена и хигијена физичке културе**

Трајање модула: **19 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Усвајање одговорности и доследности према личном здрављу и здрављу других; • Стицање знања о значају који лична хигијена има за очување и унапређење здравља; • Стицање знања о болестима које се преносе полним контактом; • Стицање знања о примени контрацептивних средстава; • Стицање знања о утицају атмосферских фактора, воде и физичке активности на очување и унапређење здравља.	• наведе дефиницију здравља СЗО; • објасни појам душевног и телесног здравља; • наведе факторе који утичу на здравље; • објасни значај редовног лекарског прегледа; • одржава личну хигијену; • одабере здравствено исправна средства за одржавање личне хигијене; • одабере и употреби одговарајућу заштиту од болести које се преносе полним контактом; • одабере и употреби одговарајуће контрацептивно средство; • одабере адекватну одећу и обућу; • користи благодети воде, ваздуха и сунчевог зрачења у циљу унапређења здравља; • примени мере којима се штити од неповољног дејства сунчевог зрачења; • усвоји и планира дневне физичке активности као део здравог стила живота.	• Дефиниција здравља, концепт здравља; • Значај и принципи одржавања хигијене коже, слузокоже и аднекса; • Хигијенски захтеви средстава за одржавање личне хигијене; • Болести који настају услед неправилног одржавања личне хигијене; • Анатомија и физиологија полних органа; • Полно преносиве болести; • Сида; • Здравствени аспекти контрацепције и примене контрацептивних средстава; • Хигијенски и здравствени значај одеће и обуће; • Улога сунчевог зрачења, воде, ваздуха и физичке активности у очувању и унапређењу здравља; • Физичка активност као мера превенције обољења у различитим животним добима.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (19 часова)** **Место реализације наставе** • учионица **Препоруке за реализацију наставе** • активна настава; • демонстрација; • рад у групама. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула: **Ментална хигијена**

Трајање модула: **10 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о значају очувања менталног здравља и упознавање са факторима који могу да наруше ментално здравље; • Стицање знања о ризичном понашању деце и адолесцената; • Стицање знања о болестима зависности и њиховој превенцији.	• примени мере којима се прилагођава утицајима средине и делује као стабилна и зрела личност; • примени мере којима се одупире факторима који нарушавају ментално здравље; • примени мере које подижу ниво психичке кондиције; • усвоји здрав стил живота, што значи да не постане зависан од никотина, алкохола и опојних дрога.	• Ментално здравље, однос телесног и менталног здравља, фактори који утичу на ментално здравље; • Специфичности менталног здравља код деце и омладине; • Стрес; • Болести зависности: пушење, наркоманија и алкохолизам; • Превенција болести зависности: пушење, наркоманија и алкохолизам.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (10 часова)** **Место реализације наставе** • учионица **Препоруке за реализацију наставе** • активна настава; • демонстрација; • групни рад. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула:	**Хигијена исхране**		
Трајање модула:	**9 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Стицање знања о правилној исхрани; • Стицање знања о последицама неправилне исхране.	• објасни улогу хранљивих материја у организму; • објасни принципе правилне исхране; • примени пирамиду исхране; • наведе последице неправилне исхране;	• Физиологија исхране; • Принципи правилне исхране и пирамида исхране; • Поремећаји понашања у исхрани; • Болести проузроковане неправилном исхраном.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (9 часова)** **Место реализације наставе** • Учионица **Препоруке за реализацију наставе** • активна настава; • демонстрација; • групни рад. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула:	**Комунална хигијена**		
Трајање модула:	**7 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Стицање знања о позитивним и негативним утицајима спољне средине на здравље; • Стицање знања о значају воде за пиће, земљишта, атмосфере, аерозагађења и отпадних материја; • Стицање знања о зрачењима у животној средини.	• наведе како влага, атмосферски притисак, кретање ваздуха и температура утичу на здравље; • наведе како аерозагађење доводи до настанка болести; • опише значај хигијенски исправне воде за пиће и болести које се повезују са загађењем воде; • наведе методе пречишћавања воде; • наведе методе хигијенског уклањања отпадних материја; • одлаже материјал за рециклажу у зависности од порекла.	• Састав атмосфере и аерозагађење; • Хигијенски, епидемиолошки, еколошки и здравствени значај воде за пиће; • Састав земљишта, кружење материје и мере заштите земљишта од загађења; • Зрачења у животној средини; • Хигијенски захтеви одлагања отпадних материја и вода; • Рециклажа и њен значај за одрживи развој.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (7 часова)** **Место реализације наставе** • Учионица **Препоруке за реализацију наставе** • активна настава; • демонстрација; • групни рад. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула:	**Хигијена рада**
Трајање модула:	**7 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Стицање знања о дејству штетних нокси и других фактора у радној средини који доводе до нарушавања здравља; • Стицање знања о превенцији професионалних обољења и трауматизма.	• наведе факторе и штетне ноксе које утичу на здравље у радној средини; • објасни последице деловања штетних фактора у радној средини; • опише значај умора, замора и премора код појединих врста рада; • примени хигијенске методе за обнављање радне способности; • примени превентивне мере у циљу очувања здравља и спречавања професионалних болести и професионалног трауматизма.	• Утицај радне средине и процеса рада на здравље; • Подела и значај штетних нокси радне средине; • Појава умора, замора и премора код појединих врста послова и хигијенске методе за обнављање радне способности; • Хигијенски захтеви рада за омладину, жене, инвалиде и стара лица; • Санитарно-хигијенски надзор услова у радној средини; • Санитарно-хигијенски надзор запослених; • Превенција професионалних обољења и професионалног трауматизма.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (7 часова)** **Место реализације наставе** • Учионица **Препоруке за реализацију наставе** • активна настава; • демонстрација; • групни рад. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • активност на часу.

Назив модула:	**Основе прве помоћи**		
Трајање модула:	**16 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Усвајање вештина за пружање помоћи лицима у бесвесном стању; • Стицање знања о кардиопулмоналној реанимацији и усвајање вештина у техници оживљавања; • Усвајање вештина за практично пружање прве помоћи код крварења , рана и повреда зглобно-коштаног система; • Стицање знања о повредама изазваним физичким, хемијским и биолошким факторима.	• дефинише прву помоћ и разуме њен значај; • утврди стање свести, утврди постојање дисања, утврди постојање срчаног рада; • препозна различите нивое поремећаја свести и збрине п/о на одговарајући начин (сомноленција, сопор, кома); • постави п/о у бочни релаксирајући положај; • препозна престанак дисања и рада срца; • изводи кардиопулмоналну реанимацију; • заустави крварење различитим методама; • правилно збрине рану; • препозна знаке повреда зглобова и костију; • изврши имобилизацију појединих телесних сегмената; • препозна различите термичке повреде и на одговарајући начин збрине различите термичке повреде; • пружи адекватну прву помоћ код повреда електрицитетом; • препозна хемијска оштећења организма и збрине их на адекватан начин; • пружи прву помоћ код биолошких пов	• Појам, циљеви, задаци и значај прве помоћи; • Појам, узроци и класификација поремећаја свести; • Појам и циљеви кардиопулмоналне реанимације; • Крварења - врсте и последице и методе привремене хемостазе; • Ране и поступак са ранама; • Имобилизација - појам, циљеви, правила имобилизације и средства за имобилизацију; • Повреде изазване дејством високе температуре на организам: топлотни удар, сунчаница, опекотине; • Повреде електрицитетом: повреде електричном струјом и удар грома; • Хемијске опекотине; • Тровање алкохолом, лековима и психоактивним супстанцама; • Биолошке повреде: ујед змија и других животиња, убоди инсеката (пчела, оса, стршљен, шкорпион, паук, крпељ); • Алергијске реакције.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе** Модул се реализује кроз: • **теоријску наставу (16 часова)** **Место реализације наставе** • кабинет • учионица **Препоруке за реализацију наставе** • значај благовремено пружене прве помоћи илустровати са што више примера; • приказати ученицима филм са овом тематиком; • организовати рад у паровима или групи; • активна настава; • демонстрација; • групни рад. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • усмено излагање; • тестове знања; • активност на часу; • праћење рада; • самостални рад; • праћење остварености исхода.

5. КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА, ОДНОСНО МОДУЛИМА

- Биологија;
- Хемија;
- Физика.

Назив предмета: **ОСНОВЕ ТУРИЗМА И УГОСТИТЕЉСТВА**

Годишњи фонд часова: **68 часова**

Разред: **први**

Циљеви предмета
- Разумевање теоријских основа, основних принципа и организације туризма;
- Схватање туристичке индустрије кроз међузависности различитих сектора;
- Упознавање ученика са делатношћу угоститељства, његовим карактеристикама и значајем.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Појмовне основе туризма	• Упознавање ученика са основним појмовима из туризма.	• наводи дефиницију појмова: туризам, туриста, пословни путник, туристичка дестинација, туристичко место, туристичка регија; • описује људске потребе; • описује туристичке потребе и мотиве.	• Појам, значај и задаци туризма; • Категорије потрошача у туризму • Основне карактеристике туризма као просторног, социјалног и економског феномена • Туристичке потребе и мотиви • Савремени потрошач и његове потребе • Појам туристичке дестинације, места и регије.	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици, одговарајућем кабинету или угоститељско-туристичком предузећу, школској радионици **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања **Оквирни број часова по темама** • Појмовне основе туризма (6 часова) • Облици, видови и функције туризма (6 часова) • Туристичко тржиште (8 часова) • Нови трендови у туризму (8 часова) • Угоститељство (5 часова) • Услуге у угоститељству (5 часова) • Угоститељске пословне јединице (20 часова) • Кадрови у угоститељству (5 часова) • Узансе у угоститељству (5 часова)
Облици, функције и видови туризма	• Упознавање ученика са видовима, облицима и функцијама савременог туризма.	• разликује облике туризма; • описује видове туризма; • познаје карактеристике видова туризма; • наводи функције туризма; • описује функције туризма; • разликује привредне и непривредне функције туризма.	• Облици туризма; • Видови туризма; • Појам функција туризма; • Функције туризма..	
Туристичко тржиште	• Упознавање ученика са карактеристикама туристичког тржишта	• дефинише туристичко тржиште; • познаје карактеристике туристичког тржишта; • дефинише туристичку тражњу; • описује специфичности туристичке тражње; • дефинише туристички промет • дефинише туристичку понуду; • описује специфичности туристичке понуде; • разликује факторе понуде и тражње.	• Појам и карактеристике туристичког тржишта; • Појам и карактеристике туристичке понуде; • Појам и карактеристике туристичке тражње; • Појам туристичког промета Фактори понуде и тражње.	
Нови трендови у туризму и угоститељству	• Упознавање ученика са савременим туристичким кретањима	• Наводи нове трендове у туризму и угоститељству • познаје карактеристика развоја домаћег и иностраног туризма; • опише нове форме туристичке индустрије (timesharing); • дефинише индустрију слободног времена; • дефинише подстицајна путовања; • дефинише хотелске и ресторанске ланце; • познаје начине пословања у ланцима; • дефинише облике привредног раста и развоја туристичких предузећа; • наводи пример туристичких занимљивости из своје локалне	• Карактеристике и перспективе развоја међународног туризма; • Карактеристике и перспективе развоја туризма у Србији; • Мега трендови у туризму; • Timesharing-нова туристичка индустрија • Индустрија слободног времена; • Подстицајна путовања • Међународни хотелски и ресторатерски ланци; • Прилагођавање туристичке понуде новим	

		средине.	трендовима.
Угоститељство	• Упознавање ученика са појмом угоститељство и његовим местом и значајем у привредним делатностима	• наведе дефиницију појма угоститељства; • опише настанак и историјски развој угоститељства; • познаје место и улогу угоститељства у привреди земље; • објасни значај угоститељства за стратешки развој привреде Србије; • наведе задатке и објасни значај угоститељства.	• Појам угоститељства; • Настанак и историјски развој; • Улога угоститељства у привреди Србије; • Задатак и значај угоститељства.
Услуге у угоститељству	• Оспособљавање ученика да прилагоде угоститељске услуге жељама и потребама гостију	• објасни појам угоститељске услуге; • разликује врсте угоститељских услуга; • објасни појам угоститељске понуде; • описује квалитет угоститељске услуге	• Појам услуге у угоститељству; • Подела угоститељских услуга; • Квалитет угоститељских услуга; • Угоститељска понуда; • Угоститељска услуга.
Угоститељске пословне јединице	• Оспособљавање ученика да разликују угоститељске пословне јединице према намени и услугама које пружају	• наводи дефиницију угоститељске пословне јединице; • разликује врсте угоститељско пословних јединица; • познаје правилник о категоризацији угоститељско пословних јединица; • разликује угоститељску понуду различитих угоститељско пословних јединица; • описује опремљеност угоститељско пословних јединица сходно категорији и врсти.	• Угоститељске пословне јединице; • Подела угоститељских пословних јединице; • Карактеристике угоститељске пословне јединице; • Категоризација УПЈ.
Кадрови у угоститељству	• Упознавање ученика са значајем, улогом и структуром	• објасни значај и улогу кадрова у угоститељству; • објасни структуру кадрова у угоститељству.	• Значај и улога кадрова у угоститељству; • Структура кадрова у угоститељству;
Узансе у угоститељству	• Упознавање ученика са пословним обичајима у угоститељству	• Дефинише узансе; • Описује пословне обичаје.	• Узансе у угоститељским објектима за исхрану; • Узансе у угоститељском објекту за храну и пиће.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Стручни предмети (Услуживање, Основе куварства, Основе посластичарства);
- Економика туристичких и угоститељских предузећа;
- Предузетништво.

СВЕЧАНИ ПРИЈЕМИ

1. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				Професионална пракса	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
III		90		30		120

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- Оспособљавање ученика за успешну комуникацију са гостима и запосленим особљем у угоститељским објектима.
- Оспособљавање ученика за квалитетно услуживање пића, напитака, хране и посластица на различитим заједничким оброцима и свечаним пријемима.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **први**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Свечани пријеми	120

4 ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИНИ ОЦЕЊИВАЊА МОДУЛА

Назив модула:	**Свечани пријеми**
Трајање модула:	**120 часова**

ЦИЉ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за успешну комуникацију са гостима и запосленим особљем у угоститељским објектима; • Оспособљавање ученика за квалитетно услуживање пића, напитака, хране и посластица на различитим заједничким оброцима и свечаним пријемима.	• разликује врсте заједничких оброка и свечаних пријема, њихове поделе, просторије у којима се одржавају, инвентар за услуживање; • класификује пића, напитке, јела и посластице из понуде за одређени заједнички оброк и свечани пријем; • препознаје пића, напитке, јела и посластице из понуде за одређени заједнички оброк и свечани пријем; • изврши припрему простора, опреме и уређаја, инвентара и намештаја за одређени заједнички оброк и свечани пријем; • примењује стандардизован приступ госту и одговарајуће начине услуживања на одређеном заједничком оброку и свечаном пријему; • услужује аперитиве на заједничким оброцима и свечаним пријемима; • услужује алкохолна и безалкохолна пића на на заједничким оброцима и свечаним пријемима; • услужује вина на заједничким оброцима и свечаним пријемима; • услужује дижестиве на заједничким оброцима и свечаним пријемима; • услужује топле и хладне напитке на заједничким оброцима и свечаним пријемима; • услужује хладна и топла предјела на заједничким оброцима и свечаним пријемима; • услужује супе, чорбе, потаже, консоме на заједничким оброцима свечаним пријемима; • услужује рибе, ракове, шкољке на заједничким оброцима свечаним пријемима; • услужује главна јела на заједничким оброцима свечаним пријемима; • услужује варива, салате, сиреве на заједничким оброцима свечаним пријемима;	• Дневни оброци у угоститељству – (2 недеље) – Примена, место и време одржавања дневних оброка према врстама – Редовни и ванредни оброци; • Организациони системи рада на заједничким оброцима и свечаним пријемима – (2 недеље); • Начини услуживања на заједничким оброцима и свечаним пријемима (2 –недеље); • Мени и мени карта – (4 недеље) – Појам, улога, врсте, намена, правилно писање и изглед – Састављање менија за заједничке одброке и свечане пријеме – Услуживање групе гостију по менију; • Заједнички оброци као облици угоститељске понуде (појам, значај, врсте) – (5 недеља); – Заједнички ручак – Заједничка вечера – Пословни ручак – Пословна вечера • Свечани пријеми као облици угоститељске понуде (појам, значај, врсте) – (10 недеља) – Банкет - свечани ручак – Банкет – свечана вечера – Свечани хладни бифе – Свечани топли бифе – Свечани хладно – топли бифе – Коктел партија – Гарден партија – Чајанка • Услуживање са протоколарним захтевима (по	• На почетку програма ученике упознати са циљевима и исходима наставе, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе** Предмет се реализује кроз: • вежбе (90 часова) • наставу у блоку (30 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • кабинетских вежби • блок настава **Место реализације наставе** • кабинетске вежбе се реализују у кабинету **Препоруке за реализацију наставе** • Нужно је коришћење визуелних средстава, угоститељске опреме, инвентара, намештаја и уређаја за услуживање • Наставу у блоку реализовати кроз рад на заједничким оброцима и свечаним пријемима према плану одржавања заказаних пријема односно према могућности и потреби. • Препоручује се обављање блок наставе у различитим врстама угоститељских објеката **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

	• услужује посластице, воће, компоте на заједничким оброцима свечаним пријемима; • услужује топле и хладне напитке на заједничким оброцима свечаним пријемима; • наводи и саставља различите врсте менија намењених заједничким оброцима и свечаним пријемима; • разликује и услужује јела и посластице по утврђеном мениу за заједнички оброк и свечани пријем; • користи елементе протокола приликом услуживања гостију; • врши правилно опхођење са гостима и колегама показујући љубазност, културу и предусретљивост; • наводи карактеристике у пословању везаном за кетеринг.	протоколу) – (3 недеље); • Кетеринг – (2 недеље).	• активности на часу • самостални практичан рад • усмено излагање

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА , ОДНОСНО МОДУЛИМА

- Основе туризма и угоститељства;
- Исхрана;
- Страни језици;
- Основе куварства;
- Основе посластичарства;
- Предузетништво.

УСЛУЖИВАЊЕ

2. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				Професионална пракса	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I		204	204	60		468
II		192	192	90		474
III		150	180	90		420

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- Примена теоријских знања у практичном контексту;
- Примену сигурносних и здравствених мера у процесу рада;
- Преузимање одговорност за властито континуирано учење и напредовање у послу и каријери;
- Благовремено реаговање на промене у радној средини;
- Препознавање пословних могућности у радној средини и ширем социјалном окружењу;
- Употребу информатичке технологије у прикупљању, организовању и коришћењу информација у раду и свакодневном животу.
- Оспособљавање ученика за обављање припремних и завршних радова у угоститељским објектима;
- Оспособљавање ученика за квалитетно услуживање пићем и напицима у различитим угоститељским објектима и различитим приликама.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: први

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Хигијенски стандарди и заштита на раду	60
2.	Основе угоститељског услуживања	408

Разред: други

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Пословна комуникација	94
2.	Угоститељско услуживање	380

Разред: трећи

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Угоститељско услуживање	344
2.	Припремање јела пред гостом	76

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Разред: **први**

Назив модула: **Хигијенски стандарди и заштита на раду**

Трајање модула: **60 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Упознавање ученика са појмом, улогом и задацима услуживања у угоститељству; • Оспособљавање ученика за примену санитарних и здравствених прописа (стандарда) из области личне и радне хигијене; • Оспособљавање ученика за примену заштите на раду.	• познаје појам, улогу и задатке услуживања у угоститељству; • примењује мере заштите од повреда на раду; • наведе и примењује хигијенске стандарде из области личне и радне хигијене у услуживању; • наведе последице непридржавања хигијенских стандарда у односу на госте и угоститељски објекат; • примењује хигијенске стандарде из области личне и радне хигијене у услуживању.	• Појам, улога и задаци услуживања. **Хигијенски стандарди и заштита на раду:** • Заштита од повреда на раду; • Појам, улога и задаци хигијене у угоститељству; • Санитарни преглед угоститељских радника (особља); • Лична хигијена (хигијена тела, руку, ногу, косе, хигијена доњег веша, чарапа); • Радна хигијена (хигијена радне униформе, хигијена инвентара за услуживање, хигијена радних површина, хигијена радних просторија, хигијена опреме и уређаја); • Средства, апарати и опрема за одржавање личне и радне хигијене; • Упознавање и примена HACCP норме у услуживању.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (30 часова) • практичну наставу (30 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • практичне наставе. **Место реализације наставе** • Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • Практична настава и настава у блоку се реализује у одговарајућем кабинету или школској радионици. **Препоруке за реализацију наставе:** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, угоститељске опреме, инвентара, намештаја и уређаја за услуживање; • део практичне наставе реализовати кроз обављање обавезног санитарног прегледа и обилазак угоститељских објеката и манифестација (хотела, ресторана, сајмова) **Предвиђене недеље рада** : – Хигијенски стандарди и заштита на раду (5 недеља). **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • активности на часу • самостални практичан рад.

Назив модула:	**Основе угоститељског услуживања**
Трајање модула:	**408 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за обављање припремних и завршних радова у угоститељским објектима; • Оспособљавање за правилно опхођење са гостима и колегама; • Оспособљавање ученика за услуживање гостију на доручку.	• објасни припремне и завршне радове у угоститељским објектима; • разликује групе инвентара за услуживање; • разликује опрему, уређаје и намештај за услуживање; • наведе садржај и редослед постављања малог стоног инвентара и кувера за одређени оброк; • наведе садржај и редослед постављања инвентара за услуживање на и у сервисни сто; • разликује средства понуде - документа продаје; • рукује инвентаром за услуживање; • рукује опремом, уређајима и намештајем за услуживање; • користи и одржава опрему и уређаје за услуживање; • пере, брише и полира инвентар за услуживање у угоститељским објектима; • користи стручну терминологију; • врши правилно опхођење са гостима и колегама показујући љубазност, културу и предусретљивост; • класификује јела, пића и напитке у карти доручка; • разликује и објасни дневне оброке у угоститељству; • примењује основне технике ношења и начине услуживања у различитим системима рада; • комбинује одговарајуће начине услуживања; • примењује правилан прилаз госту и начине услуживања; • наводи врсте и састав доручака; • услужује доручак у доручковаоници, кафани и хотелској соби; • изврши прекривање стола подстољнаком, стољњаком и надстољнаком; • уреди сервисни сто; • комплетира и поставља мали стони инвентар; • савија салвете на најмање три начина; • поставља кувер на сто за одређени оброк; • апсервира инвентар; • сортира инвентар за услуживање; • примењује различите технике ношења и преношења инвентара.	**Угоститељски објекти и угоститељске услуге:** • Основне и допунске угоститељске услуге; • Угоститељски објекти за смештај; • Угоститељски објекти за пружање услуга хране и пића госту; • Стручна терминологија у угоститељству. **Услужно и производно особље угоститељских објеката :** • Особине и дужности, хијерархија, изглед и униформа, улога у услужном процесу рада. **Опхођење и брига о госту:** • Дочек, прихват и смештај госта; • Разговор са гостом; • Испраћај госта; **Радна оделења угоститељских објеката:** • Техничко технолошка опремљеност, распоред и функционална повезаност. **Опрема, уређаји и намештај у просторијама за пријем и услуживање гостију:** • Врсте, намена, руковање и одржавање; • Заштита на раду. **Инвентар за услуживање гостију:** • Појам, улога и важност правилне употребе и чувања инвентара за услуживање; • Подела на групе према намени и материјалу од ког је инвентар израђен; • Инвентар за услуживање – група: рубље; • Инвентар за услуживање – група: стакло; • Инвентар за услуживање – група: порцулан; • Инвентар за услуживање – група: прибор за јело; • Инвентар за услуживање – група: мали стони инвентар; • Инвентар за услуживање – група: помоћни инвентар; • Инвентар за услуживање – група: метално посуђе. **Припремни и завршни радови у угоститељству:** • Појам, улога и значај припремних радова у угоститељству; • Основна подела у офису, сали, точионици пића, аперитив бару– поступци и процедуре; • Кувери у угоститељству– појам, улога, значај (основни и проширени); • Завршни радови. **Организациони системи рада у услуживању:** • Распоред услужног особља, њихове улоге и дужности у различитим системима услуживања (обер, ревирни, реонски и бригадни систем).	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Реализација наставе:</u>** Модул се реализује кроз: • вежбе (174 часа) • практичну наставу (174 часа) • наставу у блоку (60 часова) **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • практичне наставе; • наставе у блоку. **<u>Место реализације наставе</u>** • Вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • Практична настава и настава у блоку се реализује у одговарајућем кабинету или школској радионици. **<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, угоститељске опреме, инвентара, намештаја и уређаја за услуживање; • део практичне наставе реализовати кроз обилазак угоститељских објеката и манифестација (хотела, ресторана, сајмова, такмичења); • време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у угоститељским објектима у којима се рализује настава у блоку. **<u>Предвиђене недеље рада</u>** : – Угоститељски објекти и угоститељске услуге (2 недеље); – Услужно и производно особље угоститељских (1 недеља); – Опхођење и брига о госту (1 недеља); – Радна одељења угоститељских објеката (1 недеља); – Опрема, уређаји и намештај у просторијама за пријем и услуживање гостију (1 недеља); – Инвентар за услуживање гостију (7 недеља); – Припремни и завршни радови у угоститељству (2 недеље); – Организациони системи рада у услуживању (1 недеља); – Начини услуживања гостију (3 недеље); – Дневни оброци у угоститељству (1 недеља); – Доручак (5 недеља). **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • активности на часу; • самостални практичан рад.

		Начини услуживања гостију: • Појам, улога, врсте и особености начина услуживања (бечки, енглески, француски, руски и комбиновани). **Дневни оброци у угоститељству:** • Појам, улога и значај дневних оброка у угоститељству; • Дневни циклус исхране и подела дневних оброка према њему; • Примена, место и време одржавања дневних оброка према врстама. **Доручак:** • Доручковаоница; • Врсте и састав доручака; • Кувери за различите врсте доручака; • Инструменти понуде – карта доручка; • Доручак на бази самопослуживања – бифе сто; • Доручак у етажном сервису.	

Разред: **други**

Назив модула: **Пословна комуникација**

Трајање модула: **150 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за успешну комуникацију са гостима и запосленим особљем у угоститељским објектима; • Оспособљавање ученика за обављање административно-књиговодствених послова у угоститељским објектима	• познаје правила пословног бонтона у угоститељству; • саслуша жеље (потребе) госта и адекватно на њих регује; • дочека, прихвати и смести госта за сто; • показује љубазност, предусретљивост у опхођењу са гостом; • наведе врсте и садржај понуде угоститељског објекта; • наведе карактеристике различитих врсте јела, пића и напитака које се служе у уоститељском објекту; • препоручи госту адекватну комбинацију јела и пића; • примењује различите начине наплате рачуна; • води књигу шанка; • пише требовања и утврди стање у шанку; • води књигу пазара, сортира рачуне по врсти, упише рачуне у дневни извештај; • утврди и преда дневни пазар; • наведе елементе добре угоститељске праксе. • класификује пића и напитке према групама у карти пића, винској карти, барској карти и ценовнику пића • врши правилно опхођење са гостима и колегама	**Пословна комуникација:** • Појам, улога и значај пословне комуникације; • Врсте комуникације и начини њеног остваривања; • Бонтон у угоститељству – дочек, прихват и смештај гостију, уважавање жеља гостију, пријем поруџбина и реаговање на жалбе; • Сугестивна и инпулсивна продаја услуга; • Регистровање и дистрибуција поруџбине, наплата услуга, прављење и наплата рачуна (врсте и начин), вођење књеге дневних пазара; • Обрачун дневног промета – предаја пазара, вођење књиге шанка, књиге требовања, књиге отписа. **Инструменти понуде и документи продаје:** • Инструменти понуде и документи продаје у угоститељским објектима • Појам, врсте, презентовање гостима (карта пића, кафанска карта, винска карта, јеловник, анкетни јеловник, мени карта,десертна карта и др.)	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Реализација наставе:</u>** Модул се реализује кроз: • вежбе (60 часова) • практичну наставу (60 часова) • настава у блоку (30 часова) **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • практичне наставе; • наставе у блоку. **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • практична настава и настава у блоку се реализује у одговарајућем кабинету, школској радионици или у угоститељском објекту. **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, угоститељске опреме, инвентара, намештаја и уређаја за услуживање; • део практичне наставе реализовати кроз обилазак специфичних угоститељских објеката и манифестација (хотела, ресторана, угоститељских објеката, сајмова, такмичења); • Препоручује се обављање практичне наставе у различитим врстама угоститељских објеката; • Време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у

	показујући љубазност, културу и предусретљивост.		угоститељским објектима у којима се реализује настава у блоку. **Предвиђене недеље рада** : – Пословна комуникација (7 недеља); – Инструменти понуде и документи продаје (3 недеље). **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • активности на часу; • самостални практичан рад.

Назив модула: **Услуживање пића и напитака**

Трајање модула: **324 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за квалитетно услуживање пићем и напицима у различитим угоститељским објектима и различитим приликама; • Оспособљавање ученика за успешну комуникацију са гостима и запосленим особљем у угоститељским објектима.	• наводи појам, улогу и значај точионице пића; • рукује опремом, уређајима, инвентаром точионице пића; • наведе основне карактеристике пића и напитака; • правилано прилази госту приликом услуживања пића и напитака; • услужује алкохолна и безалкохолна пића у одређеним приликама, ресторану и кафани; • припрема топле и хладне напитке; • услужује хладне и топле напитке у одређеним приликама, доручковаоници, ресторану и кафани; • препознаје пића, напитке и барске мешавине из инструмената понуде; • примењује основне технике ношења, припремања и сервирања пића, барских мешавина и напитака; • познаје врсте и географско порекло вина и виногорја у Србији, региону и свету; • демонстрира технике фрапирања, шамбрирања, презентовањања, отварања, дегоржирања и декантирања вина.	**Точионица пића:** • појам, улога и значај точионице пића • опрема, уређаји, инвентар точионице пића • организација рада, требовање пића, складиштење и чување пића, намирница и материјала **Услуживање пића и напитака:** • класификација и подела пића у угоститељству према садржају акохола, према намени и времену служења, према температури служења и према начину припреме **Алкохолна пића:** • подела, врсте, особине, норматив, начин сервирања и услуживање (џин, виски, вотка, рум, коњак, бренди, ракије, аперитиви, ликери, дижестиви, топла алкохолна пића и пива) **Безалкохолна пића:** • подела, врсте, особине, норматив, припрема, начин сервирања и услуживање	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (132 часа) • практичну наставу (132 часа) • настава у блоку (60 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • практичне наставе; • наставе у блоку; **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • практична настава и настава у блоку се реализује у одговарајућем кабинету, школској радионици или у угоститељском објекту. **Препоруке за реализацију наставе** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, угоститељске опреме, инвентара, намештаја и уређаја за услуживање; • део практичне наставе реализовати кроз обилазак специфичних угоститељских објеката и манифестација (хотела, ресторана, угоститељских објеката, сајмова, такмичења);

		Топли и хладни напици: • подела, врсте, карактеристике, прилози, припрема, сервирање и услуживање **Барске мешавине:** • опрема, уређаји и инвентар за припрему барских мешавина; • стручна терминологија, читање и писање рецептура; • основне технике припреме барских мешавина; • подела, врсте, особине, припрема, норматив, начин сервирања и услуживање барских мешавина. **Вина и виногорја:** • подела вина – према боји, количини шећера, квалитету, начину производње; • сорте грожђа; • виногорја србије, региона, света; • појам, улога и значај сомалијера; • чување, сервирање (декантирање, фрапирање, дегоржирање, дегустација), презентовање, отварање и услуживање вина; • слагање вина и хране.	• препоручује се обављање практичне наставе у различитим врстама угоститељских објеката; • време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у угоститељским објектима у којима се рализује настава у блоку. **Предвиђене недеље рада** : – Точионица пића (2 недеље); – Услуживање пића и напитака (2 недеље); – Алкохолна пића (4 недеље); – Безалкохолна пића (2 недеље); – Топли и хладни напици (2 недеље); – Барске мешавине (4 недеље); – Вина и виногорја (6 недеље). **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • активности на часу; • самостални практичан рад.

Разред: **трећи**

Назив модула:	**Услуживање јела и посластица**		
Трајање модула:	**354 часа**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за успешну комуникацију са гостима и запосленим особљем у угоститељским објектима • Оспособљавање ученика за квалитетно услуживање хране и посластица у различитим угоститељским објектима и различитим приликама	• класификује храну и посластице према групама у инструментима понуде; • познаје јела и посластице из инструмената понуде; • примењује основне технике ношења и начине услуживања у различитим системима организације рада; • комбинује одговарајуће начине услуживања; • примењује правилан прилаз госту и начине услуживања; • разликује и услужује топла и хладна предјела у одређеним приликама у различитим угоститељским објектима; • разликује и услужује супе, чорбе, потаже и консоме у одређеним приликама у различитим угоститељским објектима; • разликује и услужује рибе, ракове, шкољке, мекушце у одређеним приликама у различитим угоститељским објектима; • разликује и услужује главна јела у одређеним приликама у различитим угоститељским објектима; • разликује и услужује варива, салате у одређеним приликама у различитим угоститељским објектима; • разликује и услужује сиреве у одређеним приликама у	**Дневни оброци и дневни циклус исхране у угоститељским објектима:** • Примена, место и време одржавања дневних оброка према врстама **Организациони системи рада у услуживању:** • Обер, ревирни, реонски и бригадни систем рада **Начини услуживања хране и посластица:** • Бечки, француски, енглески, руски, комбиновани **Инструменти понуде – јеловник:** • Појам, улога, значај, изглед и врсте • Редослед писања, правилно груписање и избор јела **Услуживање по јеловнику са познавањем карактеристика хране и посластица:** • Група јела - хладна предјела • Група јела –супе, чорбе, потажи, консомеи • Групе јела – топла предјела • Група јела – рибе, ракови, шкољке и мекушци • Група јела – готова јела	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (120 часова) • практичну наставу (144 часа) • наставу у блоку (90 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • практичне наставе; • наставе у блоку. **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • практична настава и настава у блоку у се реализују у одговарајућем кабинету, школској радионици или у угоститељском објекту. **Препоруке за реализацију наставе** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, угоститељске опреме, инвентара, намештаја и уређаја за

	различитим угоститељским објектима; • разликује и услужује посластице, воће, компоте у одређеним приликама у различитим угоститељским објектима; • наводи и саставља различите врсте менија; • разликује и услужује јела и посластице по утврђеном мениу у одређеним приликама у различитим угоститељским објектима; • разликује организације рада и инструменте понуде у пансионском пословању; • спроводи правилно анкетирање гостију; • правилно услужује јела, пића и напитке у пансиону; • правилно прима поруџбину, припрема потребан инвентар и услужује храну у хотелским собама.	• Група јела – печења • Група јела – јела по поруџбини • Група јела – специјалитети са роштиља • Група јела – варива, салате • Група јела – сиреви • Група јела - посластица, компота, воћа **Мени и мени карта:** • Појам, улога, врсте, намена, правилно писање и изглед • Састављање менија за различите дневне одброке **Пансионско пословање:** • Организација рада и инструменти понуде • Начини анкетирања гостију (анкетни јеловник, анкетна мени карта, анкетни мени лист) • Етажни сервис у пансиону	услуживање; • део практичне наставе реализовати кроз обилазак специфичних угоститељских објеката и манифестација (хотела, ресторана, угоститељских објеката, сајмова, такмичења); • препоручује се обављање практичне наставе у различитим врстама угоститељских објеката; • време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у угоститељским објектима у којима се рализује настава у блоку. **<u>Предвиђене недеље рада</u>** **:** – Дневни оброци и дневни циклус исхране у угоститељским објектима (2 недеље); – Организациони системи рада у услуживању (1недеља); – Начини услуживања хране и посластица (3 недеље); – Инструменти понуде – јеловник (2 недеље); – Услуживање по јеловнику са познавањем карактеристика хране и посластица (8 недеља); – Мени и мени карта (3 недеље); – Пансионско пословање (3 недеље). **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина • активности на часу • самостални практичан рад

Назив модула:	**Припрема јела пред гостом**
Трајање модула:	**74 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за успешну комуникацију са гостима и запосленим особљем у угоститељским објектима; • Оспособљавање ученика за квалитетно припремање, довршавање, сервирање и услуживање јела пред гостом;	• припрема потребан инвентар, опрему и намирнице за услуживање јела пред гостом у различитим угоститељским објектима и различитим приликама; • правилно филира, траншира, фламбира јела, посластице и воће пред гостом; • правилно примењује технике филирања, трансирања, фламбирања пред гостом; • припрема јела пред гостом у различитим угоститељским објектима и различитим приликама; • врши правилно опхођење са гостима и колегама показујући љубазност, културу и предусретљивост.	**Припрема јела, посластица, воћа пред гостом и њихово услуживање:** • Услужно особље – траншер, фламбер • Припремање потребног инвентара, опреме, припремни радови, поступак рада, и завршни радови; • Филирање рибе (пастрмка); • Трансирање – расецање (печено пиле); • Припремање татар бифтека пред гостом, сервирање и услуживање; • Фламбирање воћа и посластица (банане и палачинке).	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • вежбе (30 часова) • практичну наставу (36 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби; • практичне наставе; • наставе у блоку. **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у одговарајућем кабинету; • практична настава и настава у блоку у се реализују у одговарајућем кабинету, школској радионици или у угоститељском објекту. **Препоруке за реализацију наставе** • модул реализовати коришћењем визуелних средстава, угоститељске опреме, инвентара, намештаја и уређаја за услуживање; • део практичне наставе реализовати кроз обилазак специфичних угоститељских објеката и манифестација (хотела, ресторана, угоститељских објекатаи, сајмова, такмичења); • препоручује се обављање практичне наставе у различитим врстама угоститељских објеката; • време реализације наставе у блоку ускладити са активностима у угоститељским објектима у којима се рализује настава у блоку. **Предвиђене недеље рада у**: – Припрема јела, посластица, воћа пред гостом и њихово услуживање (6 недеља). **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина; • активности на часу; • самостални практичан рад.

5. КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА/МОДУЛИМА:

- Основе туризма и угоститељства;
- Исхрана;
- Страни језици;
- Основе куварства;
- Основе посластичарства,
- Рачунарство и информатика,
- Психологија у туризму и угоститељству;
- Туристичка географија;
- Предузетништво.

Назив предмета: **ИСХРАНА**

Годишњи фонд часова: **64**

Разред: **други**

Циљеви предмета:

- Стицање знања о хранљивим материјама и енергетској вредности животних намирница;
- Стицање знања о принципима правилне исхране и потребама у исхрани;
- Оспособљавање ученика да утврди састав оброка којима се задовољавају енергетске потребе људи;
- Стицање знања о болестима које изазива неправилна исхрана.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Хранљиве материје	• Стицање знања о хранљивим материјама и енергетској вредности животних намирница	• разликује појмове хране и исхране и њихове улоге; • објасни улогу појединих хранљивих материја у организму; • разликује намирнице по пореклу; • наведе хемијски састав и значај појединих намирница биљног порекла у исхрани, • наведе хемијски састав и значај појединих намирница животињског порекла у исхрани; • наведе предности употребе органских производа у људској исхрани; • разликује појмове органске и конвенционалне хране, • наведе ризике употребе генетски модификоване хране; • израчуна енергетску вредност појединих намирница.	• Храна; • Исхрана; • Подела и врсте хранљивих материја и њихови извори; • Подела и врста намирница биљног порекла; • Подела и врста намирница животињског порекла; • Органска храна; • Генетски модификована храна; • Енергетска вредност намирница и енергетске потребе.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску настава **Место реализације наставе** • Теоријска настава - у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • приказати израчунавање енергетске вредности појединих намирница и оброка; • вежбати са ученицима израчунавање енергетске вредности намирница и оброка; • користити нутриционистичке табеле; • израдити са ученицима постере група намирница; • приказати примере јеловника који задовољавају принципе правилне исхране; • приказати болести неправилне исхране (видео записи); • сугерисати ученицима да прикупе податке о различитим намирницама користећи Интернет и друге изворе **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања **Оквирни број часова по темама** • Хранљиве материје (23 часа) • Правилна исхрана (23 часова) • Кварење намирница и конзервисање(18)
Правилна исхрана	• Стицање знања о принципима правилне исхране и потребама у исхрани	• наведе принципе правилне исхране; • наброје узроке неправилне исхране; • објасне последице неправилне исхране; • израчуна индекс ухрањености (БМИ); • састави дневни оброк.	• Принципи правилне исхране; • Потребе у људској исхрани; • Пирамида исхране; • Болести изазване неправилном исхраном; • Индекс ухрањености (БМИ); • Састављање дневног оброка;	
Кварење намирница и конзервисање	• Стицање основних знања о кварењу намирница и методама конзервисања	• наброје најчешће узроке квара намирница; • објасне услове под којима настаје кварење намирница; • наведе начине смањења ризик кварења намирница; • наведе начине очувања (намирница); • опише методе конзервисања намирница; • наведе могуће узрочнике и начине тровања храном.	• Микроорганизми у храни - корисна и штетна дејства; • Најчешћи узроци квара намирница; • Начини очувања намирница од проиводње до потрошње; • Методе конзервисања; • Органолептичка својства намирница, провера декларације; • Биолошки, хемијски и радиолошки узрочници тровања храном.	

ОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА, ОДНОСНО МОДУЛИМА

- Хигијенски стандарду и куварству, посластичарству и угоститељству;

- Здравствена култура;
- Куварство и посластичарство;
- Основи угоститељства;
- Хемија.

Назив предмета: **ЕКОНОМИКА ТУРИСТИЧКИХ И УГОСТИТЕЉСКИХ ПРЕДУЗЕЋА**

Годишњи фонд часова: **32**

Разред: **други**

Циљеви предмета
- Упознавање организације и пословних активности предузећа;
- Оспособљавање ученика за успешно и рационално решавање основних економских и организационих питања предузећа;
- Стицање основе за разумевање појмова из економике предузећа као што су: средства предузећа, трошкови, развој итд;

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Појмовно одређење економике и организације предузећа	•Упознавање ученика са економиком и организацијом предузећа	• дефинише економику као науку; • дефинише организацију као науку; • познаје циљеве изучавања економике и организације предузећа.	• Појам економике и организације предузећа; • Значај економике и организације у данашњим условима пословања.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску настава 32 часа **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици, одговарајућем кабинету или угоститељско-туристичком предузећу, школској радионици **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања **Оквирни број часова по темама** 1. Појмовно одређење економике и организације предузећа (2 часа) 2. Појам предузећа (5 часова) 3. Средства предузећа (4 часа)
Појам угоститељско-туристичког предузећа	• Упознавање ученика са угоститељско-туристичким предузећима	• дефинише угоститељско и туристичко предузеће и њихове задатке; • познаје карактеристике угоститељског и туристичког предузећа;	• Појам угоститељско и туристичко предузеће; • Карактеристике угоститељског и туристичког предузећа;	
Средства угоститељског и туристичког предузећа	•Упознавање ученика са пословним средствима угоститељског и туристичког предузећа	• дефинише средства угоститељског и туристичког предузећа; • познаје облике и амортизацију основних средстава; • познаје облике обртних средства.	• Појам средстава угоститељско и туристичко предузећа; • Основна средства предузећа; • Обртна средства предузећа.	

Извори средстава	•Упознавање ученика са изворима средстава угоститељског и туристичког предузећа	• дефинише изворе средстава; • разликује сопствене и туђе изворе средстава.	• Појам извора средстава; • Сопствени извори средстава; • Туђи извори средстава.	4. Извори средстава (2 часа) 5. Расходи предузећа (10 часова) 6. Резултати рада и расподела (5 часова) 7. Мерила успешности пословања предузећа (4 часа)
Расходи угоститељског и туристичког предузећа	•Упознавање ученика са расходима предузећа и калкулацијом цене производа и услуга у туризму и угоститељству	• дефинише утрошке, трошкове и расходе предузећа; • Разликује појмове: утрошке, трошкове и расходе предузећа; • Познаје врсте трошкова; • Познаје карактеристике трошкова; • израђује калкулацију; • Разликује врсте калкулација; • Познаје специфичности обрачуна трошкова и утврђивање цена у туризму и угоститељству.	• Појам расхода предузећа; • Појам утрошака; • Појам, подела и распоред трошкова; • Појам калкулације; • Врсте калкулације; • Специфичности обрачуна трошкова.	
Резултати рада и расподела	•Упознавање ученика са резултатима рада и расподелом	• Дефинише укупан приход; • Разликује приходе предузећа; • Утврђује резултате предузећа; • Познаје начин распоређивања резултата предузећа (добитак, губитак).	• Појам укупног прихода; • Утврђивање резултата предузећа; • Распоређивање резултата предузећа.	
Мерила успешности пословања угоститељског и туристичког предузећа	•Упознавање ученика са мерилима успешности угоститељског и туристичког предузећа	• Дефинишење мерила успешности; • Познаје продуктивност рада; • Познаје економичност рада; • Познаје рентабилност рада.	• Појам мерила пословног успеха; • Продуктивност ; • Људски капитал; • Економичност рада; • Рентабилност.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Стручни предмети
- Основе туризма и угоститељства
- Предузетништво

Назив предмета:

ПСИХОЛОГИЈА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ

Годишњи фонд часова: **60 часова**

Разред:

Трећи

Циљеви предмета

- Стицање основних знања о природи психолошких процеса и особина и њиховом манифестовању у понашању
- Разумевање принципа и законитости људског понашања у групи и процесу рада
- Сагледавање места, улоге и значаја комуникације и комуникацијских вештина у туризму и угоститељству
- Унапређење вештине опхођења с гостом/потрошачем услуга
- Упознавање са применом психолошких сазнања у развоју маркетиншких стратегија у туризму и угоститељству

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Психологија као наука	• Упознавање са предметом психологије и њеном применом у угоститељству и труризму	• објасни предмет изучавања психологије и њену примену у угоститељству/туризму • објасни органске основе психичког живота	• Предмет, значај и области примене психологије у угоститељству и туризму • Органски основи психичког живота	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Реализација наставе:</u>** Предмет се реализује кроз: • **теоријску настава (60 часова)** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се не дели на групе **<u>Место реализације наставе</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** ▪ **Психички процеси и особине и тематска целина личност:** ове теме представљају селективан узорак из области опште психологије који треба да буде основа за разумевање осталих садржаја из програма који су више оријентисани на примену психолошких сазнања у туризму и угоститељству.У складу са тим наведени исходи траже елементарно знање из ове области али оно треба да буде такво да обезбеди ученицима разумевање психичког живота особе као целине међусобно повезаних процеса и особина ▪ **Међуљудски односи у раду:** за постизање исхода користити симулацију реалних радних ситуација, играње улога у „као да ситуацијама“ и анализу случаја. ▪ **Комуникација:** на примеру симулације радне ситуације ученици треба да вежбају технике успешне комуникације, правилну употребу невербалне коминикације и конструктивно решавање конфликата ▪ **Психологија опхођења са гостима:** користити вежбе у којима се симулира радна ситуација у којој одређене особине
Психички процеси и особине	• Стицање основних знања о природи психичких процеса и особина и разумевање психичког живота особе као целине међусобно повезаних процеса и особина	• опише процес опажања других особа и факторе од којих тај процес зависи • познаје појам пажње и чиниоце од којих она зависи • познаје основе о процесима учења и разликује врсте учења • објасни процес памћења и факторе који доводе до заборављања • познаје основе о појмовима мишљења и интелигенције • познаје основе емоционалног живота човека и опише значај емоција за душевно здравље човека • објасни шта су мотиви и наведе врсте и карактеристике мотива • објасни појам и врсте фрустрација, конфликата и начине реаговања на њих	• Опажање • Пажња и фактори који је изазивају • Учење, врсте учења инструментално, вербално, учење по моделу, стицање моторних вештина • Памћење и заборављање • Мишљење стваралачко, имагинарно, интелигенција • Емоције појам и врсте, значај за душевно здравље, стрес • Мотивација /појам и врсте, фрустрације и конфликти, начини реаговања – реалистичко и одбрамбено	
Личност	• Стицање општих знања о психологији личности: структура, динамика и развој личности	• наведе дефиницију појма личности • разликује основне појмове структуре личности и наведе њихове основне карактеристике • препозна тип личности и карактеристике типова личности према Јунгу • наведе факторе који утичу на развој личности • наведе карактеристике зреле личности	• Појам личности (јединство, особеност и доследност) • Структура личности (црте личности, темперамент, карактер, способности, и свест о себи) • Типологија личности: (Јунгова) • Развој личности: фазе и фактори који утичу на развој личности (зрела личност)	

Међуљудски односи на раду	• Упознавање са принципима и законитостима људског понашања у групи и у процесу рада • Развијање свести о личној одговорности за међуљудске односе • Усвајање социјалних вештина за конструктивно решавање конфликата	• разликује основне врсте група и њихову структуру • објасни разлику између групе и тима • препозна различите улоге које имају чланови тима • разликује вођство од руковођења • наведе карактеристике сарадње и такмичења • опише различите типове конфликата у групи • објасни на примеру важност позитивне психолошке климе у групи/организацији • увиди сопствено понашање у раду	• Појам, врсте и структура групе/тима (формалне, неформалне, кохезивне, референтне) • Одређивање улога појединаца у тиму (према Р. Белбину, Ле Бон-у итд.) • Типови вођења и руковођења • Сарадња и такмичење • конфликти у групи (појам, врсте и начин решавања) • Међуљудски односи као фактор успеха у раду (организациона култура)	туристичког радника могу бити освешћене. ▪ **Психологија рекламе:** тему повезати са знањима из области опажања, емоција, мотивације и личности. Подстицати рад у малој групи и креативност ученика. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 10. праћење остварености исхода 11. тестове знања 12. тестове практичних вештина **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Психологија као наука **4 часа** • Психички процеси **10 часова** • Личност **6 часова** • Међуљудски односи на раду **8 часова** • Комуникација **10 часова** • Психологија опхођења са гостима **15 часова** • Психологија рекламе **7 часова**
Комуникација	• Стицање општих знања о комуникацијском процесу и унапређење вештине комуникације са гостом/клијентом	• наведе основне елементе комуникационог процеса • разликује вербалну од невербалне комуникације и њихове карактерисатике • наводе факторе који доводе до неспоразума и уме да објасни начине њиховог негативног деловања по наставак комуникације • демострира технике успешне комуникације • препозна специфичности комуникације са гостом/ клијентом и уме да примени технике успешне комуникације у решавању најчешћих комуникацијских конфликата са њима	• Комуникациони процес (пошиљалац – прималац, једносмерана и двосмерна, садржај и форма поруке) • Карактеристике вербалне и невербалне комуникације • Извори неспоразума у комуникацији (значења, нејасне и дупле поруке итд.) • Технике успешне комуникације: активно слушање, јасан говор, итд. • Специфичности комуникације са гостом/клијентом • Најчешћи комуникацијски конфликти са гостом/клијентом и њихово разрешавање	
Психологија опхођења са гостима	• Усвајање знања и развијање вештина значајних за опхођење са гостом/корисником услуга	• објасни и демонстрира особине туристичког радника потребне за успешно обављање посла • објасни и демонстрира последице добре и лоше прве импресије коју туристички радник оставља на госта • објасни и демонстрира општа и специфична правила опхођења са гостима • објасни и демонстрира основне принципе продаје туристичких услуга на примеру • опише и демонстрира на примеру како се ствара поверење код госта / клијента • разликује и објаси мотиве куповине који опредељују госта / корисника услуга • разликује врсте гостију/ корисника услуга с обзиром на својства и особености њиховог понашања	• Особине угоститељског радника (способности, особине личности, знања, вештине, мотивација, интересовања, ставови) из анализе и описа посла и радних задатака • Правила опхођења са гостима: комуникативност, одмереност, асертивност, срдачност, тактичност, љубазност, полетност, стрпљивост • Недискриминативност у раду са гостима/клијентом (у односу на расу, пол, веру, инвалидитет, сексуално опредељење итд.) • Основни принципи продаје туристичких услуга: остваривање повољне атмосфере продаје, уважавање личности госта / клијента • Стварање поверења код госта /	

			клијента • Мотиви за коришћењем услуга • Стварање одлуке о куповини-коришћењу услуга и опажање ризика • Врсте гостију/ корисника услуга: одлучан/ неодлучан, стрпљив/ нестрпљив, осећајан/ разуман, скроман/ разметљив, угодан/ неугодан итд.	
Психологија рекламе	• Развијање свести о неопходности планирања маркетиншких стратегија у туризму и угоститељству	• познаје врсте промотивних средстава и уме да препозна њихове предности и слабости • зна основне психолошке принципе које треба да задовољи рекламна порука • познаје основне принципе деловања рекламе на циљну групу • уме да осмисли пример рекламе за задату циљну групу корисника	• Предмет, циљеви и улога оглашавања • Деловање рекламе • Психолошки услови оглашавања /рекламне поруке • Утицај ауторитета у куповини / коришћењу услуга • Слика производа / услуге • Реклама «Од уста до уста» • Врсте промотивних средстава, њихове предности и слабости	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Здравствена култура
- Предузетништво
- Услуживање
- Професионална пракса
- Социологија са правима грађана
- Грађанско васпитање

ОСНОВЕ КУВАРСТВА

8. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				Професионална пракса	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
II	64					64

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- Упознавање ученика са начинима термичке, механичке обраде и применом животних намирница у куварству;
- Упознавање ученика са стручном терминологијом у куварству;
- Упознавање ученика са врстама и карактеристикама фондова и сосева, прилога и варива, бистрих и густих супа, чорби, топлих предјела, готових јела;
- Упознавање ученика са начином припреме фондова и сосева, прилога и варива, бистрих и густих супа, чорби, топлих предјела, готових јела;
- Упознавање ученика са начином чувања јела до услуживања.

Назив предмета: Основе куварства
Фонд часова: 64 часа

Разред: други

ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку програма ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Упознавање ученика са карактеристикама, начином припреме и сервирања јела која услужује	• разликује кухињска одељења; • разликује сировине у куварству према групама; • познаје стручну терминологију у куварству; • објасни различите врсте термичке обраде намирница; • препознаје састав и начин припреме и сервирања јела по групама и врстама; • објасни начине чувања јела од тренутка припреме до услуживања.	• **Појам и значај куварства** - Појам, значај, задаци и развој куварства; - Појам кухиње и хигијенско технички стандарди ; - Појам и значај појединих стручних термина у куварству; • **Стручна терминологија у куварству** • **Куварске методе прераде намирница – врсте термичке и механичке обраде;** - Животне намирнице - Намирнице животињског порекла; - Намирнице биљног порекла; - Зачини; • Фондови и сосеви топле и хладне кухиње • Салате - Једноставне салате од свежег, од куваног и од печеног поврћа; - Мешане и сложене салате од свежег поврћа; • Прилози и варива - Појам и подела – кувано; повезано; динстано; гратинирано;печено; пржено и рестовано поврће; • Хладна предјела - Везане салате као хладно предјело или подлога; - Хладна предјела од меса: розбиф, карпаћо, и галантин, Ордевери и закуске; - Млечни производи и наресци као хладно предјело; - Хладна предјела од речних и морских риба – Салата од плодова мора, Карпаћо од лососа, Коктел од шкампи,паштете; • Бистре и густе супе и чорбе - Једноставне бистре супе и додаци за супе; - Консомеи и додаци за консомее; - Чорбе – рагу и националне чорбе; - Потажи и велутеи; • Топла предјела - од јаја (омлети, кајгане, специјалитети од јаја, поширана јаја) - од теста (гибаница, пите); - Топла предјела са сиром (крофне од сира, суфле од сира) - Тестенине (кратке, дуге, пуњене);	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • Недељни приказ броја часова дат је у гантограму **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу (64 часа) **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе: **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у кабинету (учионици) **Препоруке за реализацију наставе** • Нужно је коришћење визуелних средства током наставе **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • Праћење остварености исхода • Тестове знања • Тестове практичних вештина

		- од пиринча - од палачинки; - Крокети - од риба и од плодова мора – плодови мора на бузари, пуњене лигње,црни ризото ; • Готова јела - Кувана меса као готова јела; - Гулаши; Паприкаши; Перкелти, Токањи и Сотеи; - Готова јела од млевеног меса – јела од фаширане месне масе; - Пуњена поврћа као готово јело; - Ризота - Пилави; - Мусаке; - Телеће; Свињско; Јагњеће; Пилеће печење; • Јела по поруџбини - од телећег и свињског меса шницле; - Јела по поруџбини од телећег и свињског меса – котлети и крменадле; - Јела по поруџбини од телећег меса – медаљони; - Јела по поруџбини од говеђег филеа; - Јела по поруџбини од рамстека и розбратне; • Јела са жара - Ћевапчићи; Пљескавица; Вешалица; - Домаћи специјалитети са роштиља – Мућкалица; • Ванредни и свечани оброци - Банкет - Појам и јела која се могу наћи у саставу свечаних менија; - Хладни - топли бифе столови - Појам и јела која се могу наћи у понуди; - Коктел партија и чајанка - Појам и јела која се могу наћи у понуди (сендвичи, канапеи и другик коктел залогаји)	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Услуживање
- Исхрана
- Здравствена култура

ОСНОВЕ ПОСЛАСТИЧАРСТВА

1. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
III	30					30

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Упознавање ученика са стручном терминологијом у посластичарству
- Упознавање ученика са врстама и карактеристикама посластица
- Упознавање ученика са начином припреме посластица
- Упознавање ученика са основним нормативима посластица у зависности од угоститељске услуге
- Упознавање ученика са начином чувања посластица до услуживања
- Упознавање ученика са начинима декорисања посластица у зависности од врсте угоститељске услуге
- Упознавање ученика са начином сервирања посластица у зависности од врсте угоститељске услуге

НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **трећи**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Основе посластичарства	30

Назив модула:	**Основе посластичарства**
Трајање модула:	**30 часова**

ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку програма ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Упознавање ученика са карактеристикама и начинима сервирања посластица које услужује	• Препознаје стручну терминологију у посластичарству • Разликује посластице по врстама • Објасни састав посластице • Опише начин припреме посластице • Опише начин чувања различитих врста посластица од тренутка припреме до сервирања • Препознаје основне нормативе посластица у зависности од угоститељске услуге • Опише начине декорисања посластице у зависности од угоститељске услуге • Опише начин сервирања посластице у зависности од угоститељске услуге	• Појам и значај посластичарства • Стручна терминологија у посластичарству • Подела посластица - хладне посластице - топле посластице - суве посластице - компоти - воће - топли и хладни напици • Начин чувања посластица до услуживања • Начини сервирања посластица у зависности од врсте угоститељске услуге: - коктел партија - чајанка - свечани ручак (ресторански десерт) - свечана вечера - хладни бифе - топли бифе	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • Недељни приказ броја часова дат је у гантограму **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • **теоријску наставу (30 часова)** **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе: **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Нужно је коришћење средства визуелизације током наставе **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • Праћење остварености исхода • Тестове знања • Тестове практичних вештина

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Наука о исхрани
- Услуживање пића и напитака
- Услуживање хране и посластица

Назив предмета: **ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА**

Годишњи фонд часова: **32 часа**

Разред: **други**

Циљеви предмета
- Стицање знања о туристичко-географском простору и кретању у њему;
- Стицање знања о туристичким вредностима Србије, њиховом простирању и атрактивности;
- Разумевање међузависности туризма и географске средине.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Географски и туристички положај Србије	• Проширивање знања о географском и туристичком положају Србије.	• Опише и покаже на карти положај Србије у Европи; • Објасни значај географског положаја за развој туризма на примеру Србије.	• Географски положај; • Величина територије и границе; • Туристички и функционални положај;	• На почетку теме ученике треба упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу (32 часа) **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** Теоријска настава се реализује у учионици
Природне туристичке вредности Србије	• Проширивање знања о природним туристичким вредностима Србије.	• Класификује природне туристичке вредности Србије према генези и функцији; • Наведе и лоцира на карти природне туристичке вредности Србије; • Објасни разлоге атрактивности природних туристичких вредности Србије.	• Планине као туристичке вредности; • Термоминерални извори; • Језера; • Реке; • Остале природне вредности.	

Антропогене туристичке вредности Србије	• Усвајање знања о антропогеним туристичким вредностима Србије.	• Подели антропогене туристичке вредности Србије по врстама; • Издвоји специфичности најатрактивнијих антропогених туристичких вредности Србије.	• Археолошке туристичке вредности; • Споменичке вредности; • Уметничке вредности; • Етносоцијалне вредности; • Амбијенталне целине и туристичке манифестације.	**Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина. **Оквирни број часова по темама** Географски и туристички положај Србије - **5 часова,** Природне туристичке вредности Србије - **10 часова** Антропогене туристичке вредности Србије - **6 часова** Материјална основа туризма - **4 часа** Правци туристичког кретања у Србији - **2 часа** Перспективе развоја туризма Србије – **5 часова**
Материјална основа туризма	• Стицање знања о утицају материјалне основе на развој туризма у Србији.	• Разликује факторе туристичког промета; • Наведе врсте саобраћаја који се користи у туризму; • Одреди предности и недостатке сваке врсте саобраћаја који се користи у туризму; • Познаје обим и структуру смештајних и угоститељских капацитета Србије.	• Фактори туристичког промета; • Саобраћајнице и саобраћајна средства; • Смештајни и угоститељски капацитети.	
Правци туристичког кретања у Србији	• Усвајање знања о правцима туристичких кретања у Србији.	• Наведе и покаже на карти најважније правце кретања туриста у Србији.	• Најважнији правци туристичких кретања иностраних и домаћих туриста.	
Перспективе развоја туризма Србије	• Коришћење стечених знања у прогнозирању перспектива развоја туризма Србије.	• Састави карту природних и антропогених вредности завичаја • Наброји локалне ресурсе у средини у којој живи, који јесу или би могли представљати туристичку атракцију • Наброји могуће правце развоја туризма Србије • Припреми промоцију туристичког садржаја изабраног по сопственом избору	• Стратегија развоја туризма у Србији; • Савремени трендови у туризму.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Историја
- Здравствено васпитање
- Маркетинг у туризму
- Стручни предмети

Назив предмета: **ПРЕДУЗЕТНИШТВО**

Годишњи фонд часова: **60 часова**

Разред: **трећи**

Циљеви предмета
- Развијање пословних и предузетничких знања, вештина и понашања;
- Развијање предузетничких вредности и способности да се препознају предузетничке могућности у локалној средини и делује у складу са тим;
- Развијање пословног и предузетничког начина мишљења;
- Развијање свести о сопственим знањима и способностима и даљој професионалној орјентацији;
- Оспособљавање за активно тражење посла (запошљавање и самозапошљавање);
- Оспособљавање за израду једноставног плана пословања мале фирме;
- Мултидисциплинарни приступ и оријентација на праксу;
- Развијање основе за континуирано учење;
- Развијање одговорног односа према очувању природних ресурса и еколошке равнотеже.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Предузетништво и предузетник	• Разумевање појма и значаја предузетништва; • Препознавање	• наведе адекватне примере предузетништва из локалног окружења; • наведе карактеристике предузетника; • објасни значај мотивационих фактора у	• Појам, развој и значај предузетништва; • Профил и карактеристике успешног предузетника; • Мотиви предузетника;	На уводном часу ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања/ обавезом ученика да у току наставе редовно формирају радну свеску **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз:

	особености предузетника;	предузетништву; • доведе у однос појмове иновативнност, предузимљивост и предузетништво; • препозна различите начине отпочињања посла у локалној заједници.	• Технике и критеријуми за утврђивање предузетничких предиспозиција.	• Вежбе (64 часа) **Методе рада:** Радионичарски (све интерактивне методе рада) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе (2 наставника) **Место реализације наставе** Вежбе се реализују у кабинету / учионици **Оквирни број часова по темама** Предузетништво и предузетник 6 часова Развијање и процена пословних идеја, маркетинг план 16 часова Управљање и организација 18 часова Економија пословања 10 часова Ученички пројект–презентација пословног плана 8 часова **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • активност ученика на часу; • редовност и прегледност радне свеске; • домаће задатке; • тестове знања; • израду практичних радова (маркетинг,организационо-производни и финансијски план); • израду коначне верзије бизнис плана; • презентацију. **Препоруке за реализацију наставе** **Предузетништво и предузетник:** Дати пример успешног предузетника и/или позвати на час госта – предузетника који би говорио ученицима о својим искуствима или посета успешном предузетнику;
Развијање и процена пословних идеја, маркетинг план	• Развијање способности за уочавање, формулисање и процену; пословних идеја • Упознавање ученика са елементима маркетинг плана; • Развијање смисла за тимски рад.	• примени креативне технике избора, селекције и вредновања пословних идеја; • препозна садржај и значај бизнис плана; • истражи међусобно деловање фактора који утичу на тржиште: цена, производ, место, промоција и личност; • прикупи и анализира информације о тржишту и развија индивидуалну маркетинг стратегију; • развије самопоуздање у спровођењу теренских испитивања; • самостално изради маркетинг плана у припреми бизнис плана; • презентује маркетинг план као део сопственог бизнис плана.	• Трагање за пословним идејама; • Процена пословних могућности за нови пословни подухват; • SWOT анализа; • Структура бизнис плана и маркетинг плана као његовог дела; • Елементи маркетинг микса (5П) – (производ/услуга, цена, канали дистрибуције, промоција, личност); • Рад на терену-истраживање тржишта; • Презентација маркетинг плана за одабрану бизнис идеју.	**Развијање и процена пословних идеја, маркетинг план:** Користити олују идеја и вођене дискусије да се ученицима помогне у креативном смишљању бизнис идеја и одабиру најповољније. Препоручити ученицима да бизнис идеје траже у оквиру свог подручја рада али не инсистирати на томе.Ученици се дела на групе окупљене око једне пословне идеје у којима остају до краја. Групе ученика окупљене око једне пословне идеје врше истраживање тржишта по наставниковим упутствима. Пожељно је организовати посету малим предузећима где ће се ученици информисати о начину деловања и опстанка тог предузећа на тржишту.
Управљање и организација,	• Упознавање ученика са суштином основних менаџмент функција и	• наведе особине успешног менаџера; • објасни основе менаџмента услуга/производње;	• Менаџмент функције (планирање, организовање,	**Управљање и организација:** Препоручене садржаје по темама ученик савладава на једноставним примерима уз помоћ наставника

правни оквир за оснивање и функционисање делатности	вештина; • Упознавање ученика са специфичностима управљања производњом/услугама и људским ресурсима; • Упознавање ученика са значајем коришћења информационих технологија за савремено пословање; • Давање основних упутстава где доћи до неопходних информација.	• објасни на једноставном примеру појам и врсте трошкова, цену коштања и инвестиције; • израчуна праг рентабилности на једноставном примеру; • објасни значај производног плана и изради производни план за сопствену бизнис идеју у најједноставнијем облику (самостално или уз помоћ наставника); • увиђа значај планирања и одабира људских ресурса за потребе организације; • користи гантограм; • објасни значај информационих технологија за савремено пословање; • схвати важност непрекидног иновирања производа или услуга; • изабере најповољнију организациону и правну форму привредне активности; • изради и презентује организациони план за сопствену бизмис идеју; • самостално сачини или попуни основну пословну документацију.	вођење и контрола); • Појам и врсте трошкова, цена коштања; • Инвестиције; • Преломна тачка рентабилности; • Менаџмент производње - управљање производним процесом/услугом; • Управљање људским ресурсима; • Управљање временом; • Инжењеринг вредности; • Информационе технологије у пословању; • Правни аспект покретања бизниса.	**Методе рада :** Мини предавања Симулација Студија случаја Дискусија Давати упутстава ученицима где и како да дођу до неопходних информација. Користити сајтове за прикупљање информација (www.apr.gov.rs. , www.sme.gov. rs. и други). Основна пословна документација: CV, молба, жалба, извештај, записник... Посета социјалним партнерима на локалном нивоу (општина, филијале Националне службе за запошљавање, Регионалне агенције за развој малих и средњих предузећа и сл.)
Економија пословања, финасијски план	• Разумевање значаја биланса стања, биланса успеха и токова готовине као најважнијих финансијских извештаја у бизнис плану; • Препознавање профита/добити као основног мотива пословања; • Разумевање значаја ликвидности у пословању предузећа.	• састави биланс стања на најједноставнијем примеру; • састави биланс успеха и утврди пословни резултат на најједноставнијем примеру; • направи разлику између прихода и расхода с једне стране и прилива и одлива новца са друге стране на најједноставнијем примеру; • наведе могуће начине финансирања сопствене делатности; • се информише у одговарајућим институцијама о свим релевантним питањима од значаја за покретање бизниса; • идентификује начине за одржавање ликвидности у пословању предузећа; • састави финансијски план за сопствену бизнис идеју самостално или уз помоћ наставника; • презентује финансијски план за своју бизнис идеју.	• Биланс стања; • Биланс успеха; • Биланс токова готовине (cash flow); • Извори финансирања; • Институције и инфраструктура за подршку предузетништву; • Припрема и презентација финансијског плана.	**Економија пословања, финасијски план** Користити формулар за бизнис план Националне службе запошљавања. Користити **<u>најједноставније табеле за израду биланса стања, биланса успеха и биланса новчаних токова.</u>** Обрадити садржај на најједноставнијим примерима из праксе **Методе рада :** Мини предавања Симулација Студија случаја Дискусија
Ученички пројекат-презентација пословног плана	• Оспособити ученика да разуме и доведе у везу све делове бизнис плана; • Оспособљавање ученика у вештинама	• самостално или уз помоћ наставника да повеже све урађене делове бизнис плана; • изради коначан (једноставан) бизнис план за сопствену бизнис идеју; • презентује бизнис план у оквиру јавног	• Израда целовитог бизнис плана за сопствену бизнис идеју; • Презентација појединачних/групних бизнис планова и дискусија.	**Ученички пројекат-презентација пословног плана:** Позвати на јавни час успешног предузетника, представнике школе, локалне самоуправе и банака за процену реалности и иновативности бизнис плана. Према могућности наградити најбоље радове. У презентацији користити сва расположива средства за визуализацију а посебно презентацију у power point –у.

	презентације бизнис плана.	часа из предмета предузетништво.		

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

– Сви стручни предмети

ПРОФЕСИОНАЛНА ПРАКСА

ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I					30	30
II					60	60

ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

– Оспособљавање за практичну примену стечених теоријских знања, практичних вештина и ставова
– Оспособљавање за правилно и рационално коришћење опреме и уређаја, инвентара и намештаја за услуживање гостију
– Оспособљавање за самостално руковање, подешавање и одржавање опреме и уређаја, инвентара и намештаја за услуживање гостију
– Развијање радних навика, сигурности, прецизности и одговорности у раду
– Оспособљавање за радну и професионалну одговорност, прецизност и сигурност при раду
– Оспособљавање за коришћење средстава заштите на раду и заштите животне средине
– Оспособљавање за правилно опхођење са гостима и колегама
- Оспособљавање ученика за услуживање гостију на доручку
– Оспособљавање ученика за обављање припремних и завршних радова у угоститељским објектима

НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **први**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Основе угоститељског услуживања	30
2.	Услуживање пића и напитака	60

Назив модула:	**Основе угоститељског услуживања**
Трајање модула:	**30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за примену санитарних и здравствених прописа (стандарда) из области личне и радне хигијене • Оспособљавање ученика за примену заштите на раду • Оспособљавање ученика за обављање припремних и завршних радова у угоститељским објектима • Оспособљавање за правилно опхођење са гостима и колегама • Оспособљавање ученика за услуживање гостију на доручку	• примењује мере заштите од повреда на раду • примењује санитарно-здравствене прописе из области личне и радне хигијене • рукује опремом, уређајима и намештајем за услуживање • врши правилно опхођење са гостима и колегама показујући љубазност, културу и предусретљивост • пере, брише и полира инвентар за услуживање у угоститељскеим објектима • Примењује одговарајуће начине услуживања • примењује правилан прилаз госту и начине услуживања • услужује доручак у доручковаоници, кафани и хотелској соби • изврши прекривање стола подстољнаком, стољњаком и надстољнаком • уреди сервисни сто • комплетира и поставља мали стони инвентар • савија салвете на најмање три начина • поставља кувер на сто за одређени оброк • апсервира инвентар • сортира инвентар за услуживање • примењује различите технике ношења и преношења инвентара.	• Хигијенски стандарди и заштита на раду • Припремни и завршни радови у угоститељским објектима • Услуживање различитих врста доручака • Опхођење са гостима и колегама	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • наставу у блоку (30 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • наставе у блоку **Место реализације наставе** • часове наставе у блоку реализовати у школској радионици **Препоруке за реализацију наставе** • Инсистирати на уредности и прецизности у раду • Инсистирати на примени прописа заштите здравља и животне средине и заштите на раду • У току практичне наставе ученици су обавезни да воде дневник практичног рада • **Професионалну праксу реализовати у току летњег распуста, најкасније до 15. августа, а по унапред утврђеном распореду.** **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • тестове практичних вештина • дневнике практичног рада

Назив модула:	**Услуживање пића и напитака**		
Трајање модула:	**60 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за успешну комуникацију са гостима и запосленим особљем у угоститељским објектима • Оспособљавање ученика за обављање административно-књиговодствених послова у угоститељским објектима • Оспособљавање ученика за квалитетно услуживање	• саслуша жеље (потребе) госта и адекватно на њих регује • дочека, прихвати и смести госта за сто • показује љубазност, предусретљивост у опхођењу са гостом • препоручи госту адекатну комбинацију јела и пића • примењује различите начине наплате рачуна • води књигу шанка • пише требовања и утврди стање у шанку • води књигу пазара, сортира рачуне по врсти, упише рачуне у дневни извештај • утврди и преда дневни пазар	• Пословна комуникација • Инструменти понуде и документи продаје • Точионица пића • Услуживање пића и напитака • Алкохолна пића • Безалкохолна пића • Топли и хладни напици • Барске мешавине • Вина и виногорја	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Модул се реализује кроз: • наставу у блоку (60 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • наставе у блоку **Место реализације наставе** • часове наставе у блоку реализовати у школској радионици и у угоститељским објектима **Препоруке за реализацију наставе** • Инсистирати на уредности и прецизности у раду

пићем и напицима у различитим угоститељским објектима и различитим приликама • Оспособљавање за правилно опхођење са гостима и колегама	• класификује пића и напитке према групама у карти пића, винској карти, барској карти и ценовнику; • рукује опремом, уређајима и инвентаром у точионици пића • услужује пића и напитке • припрема и услужује пића и напитке, у одређеним приликама у различитим угоститељским објектима • познаје врсте и географско порекло вина и виногорја у Србији, региону и свету • демонстрира технике фрапирања, шамбрирања, презентовањања, отварања, дегоржирања и декантирања вина.		• Инсистирати на примени прописа заштите здравља и животне средине и заштите на раду • У току практичне наставе ученици су обавезни да воде дневник практичног рада • **Професионалну праксу реализовати у току летњег распуста, најкасније до 15. августа, а по унапред утврђеном распореду**. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • тестове практичних вештина • дневнике практичног рада

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА
- Здравствена култура

Б: ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета: **ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ**

Годишњи фонд часова: **64 часа**

Разред: **други**

Циљеви предмета
- Развој способности за примена рачунарства и информатике у угоститељству и туризму
- Подстицање осамостаљивања ученика у коришћењу рачунарског система у будућем раду и даљем школовању

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Табеларни прорачуни	• Унапређење знања и вештина ученика • Примена програма за табеларне прорачуне у струци ученика	• разликује апсолутно и релативно адресирање • користи напредне функције за табеларне прорачуне • креира норматив • креира табеле за требовања • креира табеле за вођење залиха • креира табеле за калкулације оброка	• Апсолутно и релативно адресирање • Напредне функције (IF, SUMIF, COUNTIF, LOOKUP…) • Табеле за дневна, недељна и месечна требовања • Табеле за вођење залиха и праћење квантитета и квалитета намирница • Табеле за калкулације посластица, дневних менија, за чајанку и за свечани мени	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • **теоријску наставу (64 часа)** **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе Ако школа није у могућности да обезбеди довољан број комплета, предвидети рад у групама тако да највише два ученика раде заједно **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у кабинету за информатику **Препоруке за реализацију наставе** • **Табеларни прорачуни:** Користити неки од софтвера за табеларне прорачуне, на пример *Microsoft Office Excel*. Препоручује се задавање конкретних задатака и редовно праћење индивидуалног напредовања ученика. На почетку обновити формуле и функције (SUM, MAX, MIN и AVERAGE). • **Обрада цртежа на рачунару:** Користити неки од софтвера за обраду цртежа, на пример *CorelDraw*. Препоручује се задавање конкретних задатака и редовно праћење индивидуалног напредовања ученика. • **Обрада видео и аудио записа:** Користити неки од софтвера за обраду видео записа, на пример *Windows Movie Maker* и *Virtual Dub*. Препоручује се задавање конкретних задатака и редовно праћење индивидуалног напредовања ученика. Користити, креирати и обрађивати видео записе који су у вези
Обрада цртежа на рачунару	• Упознавање ученика са обрадом цртежа на рачунару • Примена наученог у конкретној струци ученика	• лоцира основне опције програма за обраду цртежа • црта основне графичке објекте • трансформише графичке објекте • користи текст у графичком окружењу • креира једноставне и сложене менија користећи програм за обраду цртежа (кувар, конобар) • креира дневне и свечане менија користећи програм за обраду цртежа (кувар, конобар) • креира стандардне и дневне јеловнике користећи програм за обраду цртежа (кувар, конобар) • креира карту топлих посластица користећи програм за обраду цртежа (посластичар) • креира карту хладних посластица користећи програм за обраду цртежа (посластичар) • креира карту чајева користећи програм за обраду цртежа (посластичар) • користи опције за штампу • шаље цртеж помоћу електронске поште	• Припрема и пројектовање цртежа • Цртање, измена и брисање основних графичких објеката • Трансформација графичких објеката • Манипулација графичким објекатима, глобални преглед цртежа • Текст у графичком окружењу • Креирање једноставних и сложених менија помоћу програма за обраду цртежа (кувар, конобар) • Креирање дневних и свечаних менија помоћу програм за обраду цртежа (кувар, конобар) • Креирање стандардних и дневних јеловника помоћу програма за обраду цртежа (кувар, конобар) • Креирање цртежа распореда столова и крупног инвентара у ресторану (конобар) • Креирање карти хладних и топлих посластица помоћу програма за обраду цртежа (посластичар) • Креирање карти чајева помоћу програм за обраду цртежа (посластичар) • Штампа цртежа и слање помоћу електронске поште	

Обрада видео и аудио записа	• Упознавање ученика са обрадом видео и аудио записа на рачунару • Примена наученог у конкретној струци ученика	• обавља пренос видео записа са дигиталног камкордера на рачунар • сними аудио запис • наведе типове формата видео записа на рачунару • наведе типове формата аудио записа на рачунару • лоцира основне опције програма за обраду видео записа • едитује видео секвенце • додаје наслов, прелазе и ефекте	• Употреба дигиталног камкордера и пренос видео записа са дигиталног камкордера на рачунар • формати видео и аудио записа на рачунару • обраду видео записа • Додавање наслова, прелаза и ефеката	конкретне струке ученика • **Обрада дигиталне фотографије на рачунару:** Користити неки од софтвера за обраду слика, на пример *Adobe Photoshop*. Користити и креирати слике које су у вези конкретне струке ученика. Повезати ову наставну тему са темом обрада цртежа на рачунару. Ученици могу да креирају рекламни материјал за објекат (хотел, ресторан...) у којем обављају практичну наставу • **Презентације:** Користити неки од софтвера за обраду видео записа, на пример *Microsoft Office PowerPoint*. Користити и креирати презентације које су у вези конкретне струке ученика на пример: Презентације процеса припреме намирница и јела или посластица по фазама **1**. припремање намирница; **2**. припремање јела или посластица; **3**. чување јела или посластице до сервирања и **4**. сервирање јела или посластице. На пример, ученик креира презентацију неких фаза. Потребне мултимедијалне садржаје припремити раније. Презентацију снимити на CD или DVD. • **Интернет презентације :** Користити неки од софтвера за креирање Интернет презентација на пример *Microsoft Office FrontPage*..Користити и креирати Интернет презентације које су у вези конкретне струке ученика. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 13. праћење остварености исхода 14. тестове знања 15. тестове практичних вештина **<u>Оквирни број часова по темама</u>** Табеларни прорачуни **11 часова** Обрада цртежа на рачунару **12 часова.** Обрада видео и аудио записа **9 часова.** Обрада дигиталне фотографије на рачунару **12 часова.** Презентације**12 часова.** Интернет презентације **8 часова.** Уколико је фонд часова 58, наставник смањује број часова у темама према сопственој процени.
Обрада дигиталне фотографије на рачунару	• Упознавање ученика са обрадом дигиталне фотографије на рачунару • Примена наученог у конкретној струци ученика	• користи основне опције дигиталног фотоапарата • обавља пренос фотографија са дигиталног фотоапарата на рачунар • наведе типове формата записа слика на рачунару • лоцира основне опције програма за обраду слика • скенира користећи програм за обраду слика • користи алате за селекцију делова слике • користи алате за опсецање делова слике • манипулише деловима слике • промени величину слике и подлоге • побољша квалитет контраста и осветљења делова слике • црта основне графичке објекте • користи опције за рад са текстом и опције за филтере • користи опције за рад са слојевима • обавља конверзију боја • одабере одговарајући формат за снимање слике • штампа слику	• Пренос фотографија са дигиталног фотоапарата на рачунар • Програма за обраду слика • селекцију делова слике • Опсецање и манипулација деловима слике • Величину слике и подлоге, квалитет контраста и осветљења делова слике • Основне графички објекти • Рад са текстом, филтери, слојеви • Конверзију боја и формати за снимање слике, штампање слике	
Презентације	• Унапређење знања и вештина ученика у коришћењу програма за креирање презентација • Примена наученог у конкретној струци ученика	• додаје мултимедијалне садржаје у презентацију • примењује ефекте анимације над објектима презентације • примењује ефекте транзиције слајдова • управља начином приказа презентације • креира мултимедијалну презентацију неких фаза процеса рада у конкретној струци ученика • именује формате у којима може бити сачувана презентација	• Додавање мултимедијалних садржаја у презентацију (слика, звука, музике, видео записа) • Динамички ефекти прелаза између слајдова (Slide Tranzition) • Ефекти анимације над објектима презентације (Custom Animation) • Контрола тока приказа презентације • Припрема презентације за приказивање (Package for CD…) • Презентација процеса припреме намирница, јела и посластица по • Презентације процеса постављања столова по фазама	
Интернет презентације	• Унапређење знања и вештина ученика у коришћењу Интернет технологија • Упознавање ученика са програмом за креирање Интернет презентација	• опише врсте Интернет презентација • користи разне изворе и садржаје у креирању Интернет презентација • користи wizard при креирњу Интернет презентација • користи табеле при креирњу Интернет презентација • форматира текст у Интернет презентацији • дода графику у Интернет презентацију • прегледа презентацију у Интернет читачу	• Врсте Интернет презентација, извори и садржаји у креирању • Коришћење wizard-а при креирњу Интернет презентација • Коришћење табеле при креирњу Интернет презентација • Рад са текстом у Интернет презентацији • Унос графичких објеката у у Интернет презентацију	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМ

- Математика
- Рачунарство и информатика
- Маркетинг у туризму и угоститељству
- Предузетништво

Назив предмета: **БАРСКО ПОСЛОВАЊЕ**

Годишњи фонд часова: **64**

Разред: **други**

Циљеви предмета:

- Оспособљавање ученика да уз примену хигијенских стандарда у угоститељству изврши припремне и завршне радове у бару;
- Оспособљавање ученика да примењује правила пословне комуникације у бару;
- Оспособљавање ученика да услужује госте пићем, напитцима и једноставним јелима у бару;
- Оспособљавање ученика да припрема барске мешавине уз примену законских прописа и етичких норми..

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Хигијенски стандарди у бару	• Стицање знања о санитарно здравственим прописима из области личне и радне хигијене; • Оспособљавање ученика да примењује хигијенске стандарде у бару.	• наведе и примени санитарне и здравствене прописе из области личне и радне хигијене • спроводи мере заштите на раду.	• Појам улога и задаци хигијене у угоститељству; • Лична хигијена; • Радна хигијена; • Заштита од повреда на раду.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • вежбе **Место реализације наставе** • Вежбе се реализују у учионици и школској радионици **Препоруке за реализацију наставе** • приказати санитарне и здравствене прописе из области личне и радне хигијене; • вежбати са ученицима припремне и завршне радове у бару; • приказати примере инструмената понуде и продаје (барска карта, коктел карта); • израдити са ученицима инструменте понуде и продаје (барска карта, коктел карта); • користити књигу шанка, пазара, отписа; • приказати технике фрапирања, презентовања, отварања и декантирања пића • (видео записи); • сугерисати ученицима да прикупе податке о различитим
Припремни и завршни радови у бару	• Стицање знања о припремним и завршним радовима у бару.	• објасни припремне и завршне радове; • разликује групе инвентара за услуживање; • разликује опрему, уређаје и намештај за услуживање; • рукује инвентаром, опремом, уређајима и намештајем; • примењује различите технике ношења и преношења инвентара; • сортира инвентар; • апсервира инвентар; • уреди барски пулт и ретропулт; • пере, брише и полира инвентар, опрему и уређаје; • врши контролу и допуну расхладних уређаја пићем и намирницама.	• Угоститељски објекти и услуге • Бар (историјат, врсте, понуда) • Услужно особље • Радна оделења • Намештај, опрема и уређаји • Инвентар • Припремни радови (појам, улога, задаци, процедуре) • Завршни радови.	

Пословна комуникација	• Стицање основних знања о правилима пословног бонтона у угоститељству; • Оспособљавање ученика за успешну комуникацију са гостима као и запосленим особљем.	• познаје правила пословног бонтона у угоститељству; • примењује правила пословног бонтона у угоститељству; • дочека, прихвати, смести и испрати госта; • саслуша жеље и жалбе гостију и адекватно на њих реагује • наведе врсте и садржај понуде • региструје поруџбину; • примењује различите начине наплате; • утврђује стање у бару; • пише требовања; • води књигу шанка, пазара, отписа.	• Комуникација и пословни бонтон; • Брига о госту (дочек, прихват, смештај и испраћај госта, пријем поруџбине и управљање жалбама); • Инструменти понуде и продаје (барска карта, коктел карта, итд.); • Регистровање поруџбине и наплата рачуна; • Обрачун дневног промета, књиге требовања, књиге шанка и вођење књиге отписа.	начинима сервирања пића, напитака и једноставнијих јела користећи различите технике сипања и растакања као и декорација користећи Интернет и друге изворе. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • **Хигијенски стандарди у бару** (5 часова) • **Припремни и завршни радови у бару** (12 часова) • **Пословна комуникација** (7 часова) • **Сервирање и услуживање** (20 часова) • **Припрема барских мешавина** (20 часова)
Познавање, сервирање и услуживање пића, напитака и једноставнијих јела	• Оспособљавање ученика да услужује госте пићем, напитцима и једноставним хладним и топлим јелима.	• класификује пића, напитке и једноставна јела према групама из инструмената понуде; • наведе основне карактеристике пића, напитка, и једноставних јела из инструмената понуде; • припрема пића, напитке и једноставна јела; • сервира пића, напитке и једноставна јела користећи различите технике сипања и растакања као и декорација; • услужује пића, напитке и једноставна јела за барским пултом и за столом госта користећи технике и начине услуживања; • примењује технике фрапирања, презентовања, отварања и декантирања пића; • примењује стандардне нормативе при сервирању пића и јела.	• Алкохолна пића (подела, врсте, особине, примена, припрема, сервирање и услуживање); • Безалкохолна пића (подела, врсте, особине, примена, припрема, сервирање и услуживање); • Напитци (подела, врсте, особине, примена, припрема, сервирање и услуживање) • Намирнице (избор, примена, припрема, сервирање и услуживање).	
Припрема барских мешавина	• Оспособљавање ученика да припрема барске мешавине пред гостима користећи потребне састојке, инвентар и опрему.	• класификује барске мешавине према групама из инструмената понуде; • наведе основне карактеристике барских мешавина из инструмената понуде; • познаје и примењује стручну терминологију у барском пословању уз поштовање утврђених рецептура; • припрема барске мешавине користећи различите технике припреме; • сервира и декорише барске мешавине; • услужује барске мешавине за барским пултом и за столом госта користећи технике и начине услуживања; • примењује технике фрапирања чаша; • прилагођава услугу жељама гостију.	• Подела барских мешавина; • Стручна терминологија,читање и писање рецептура; • Зачини, додаци и декорација; • Основне технике припреме барских мешавина (припрема инвентара и састојака, миксовање, декорација, сервирање и услуживање); • Припрема кратких и дугих пића; • Припрема барских мешавина према времену услуживања (аперитивни и дижестивни); • Припрема барских мешавина према начину припреме (у чаши, шејкеру, михгласу, блендеру); • Припрема барских мешавина према саставу (алкохолне, безалкохолне и млечне мешавине).	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА, ОДНОСНО МОДУЛИМА

- Хигијенски стандарду угоститељству
- Здравствена култура
- Услуживање

Назив предмета: **МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ**

Годишњи фонд часова: **60 часова**

Разред: **трећи**

Циљеви предмета:
- Оспособљавање ученика за успешне маркетиншке и продајне технике у области пружања услуга у туризму и угоститељству

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод у маркетинг у туризму	• Упознавање ученика са појмом и етапама развоја маркетинга у туризму	• наводи дефиницију појма маркетинга; • разликује етапе развоја маркетинга; • познаје маркетинг оријентацију.	• Појам маркетинга; • Развој маркетинга; • Маркетиншка оријентација у сфери услуга.	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • **теоријску наставу (60 часова)** **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици / кабинету **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина **Оквирни број часова по темама** • Увод у маркетинг у туризму **8 часова** • Туристичко тржиште и примена маркетинга **20 часова** • Инструменти маркетинг микса **16 часова** • Понашање потрошача у процесу куповине у туризму **10 часа** • Истраживање туристичког тржишта и формирање маркетиншке базе података **6 часа** Уколико је број часова 58, наставник смањује број часова у темама према сопственој процени.
Туристичко тржиште и примена маркетинга	• Упознавање ученика са туристичким тржиштем (понуда и тражња)	• наводи дефиницију туристичког тржишта; • познаје специфичности туристичког тржишта; • наводи дефиницију туристичке понуде и тражње; • познаје карактеристике туристичке понуде и тражње; • на задатом примеру истражује тржиште; • познаје појам „здрава конкуренција“; • на задатом примеру сегментира тржиште.	• Појам и особине туристичког тржишта; • Појам и специфичности туристичке понуде; • Појам и специфичности туристичке тражње; • Стратегија маркетинга у туризму; • Маркетинг методе истраживања тржишта; • Избор тржишта; • Сегментација.	
Инструменти маркетинг микса	• Оспособљавање ученика за примену инструмената маркетинг микса	• наводи дефиницију туристичког производа; • познаје факторе креирања туристичког производа; • разликује фазе животног циклуса производа; • опише квалитетан туристички производ; • опише начин иновирања туристичког производа; • дефинише цену туристичког производа; • познаје факторе креирања цене; • познаје елементе промотивне политике; • разликује канале продаје; • познаје особине и значај добре локације; • Употреби инструменте на примеру путем презентације.	• Појам туристичког производа; • Фактори креирања туристичког производа; • Животни циклус производа; • Квалитет и иновирање туристичког производа; • Микс цене у туризму; • Микс презентације у туризму; • Директни и индиректни начини пласирања туристичког производа; • Инструменти маркетинг микса у сфери услуга - људи, процес и физички доказ; • Појам и значај локације.	
Понашање потрошача у процесу куповине у туризму	• Упознавање ученика са понашањем потрошача у куповини	• дефинише факторе који утичу на понашање људи као потрошача; • објасни основне фазе процеса одлучивања; • анализира основне ризике при куповини услуге.	• Основни фактори друштвеног окружења; • Понашање потрошача.	
Истраживање туристичког тржишта и формирање маркетиншке базе података	• Упознавање ученика са основним техникама истраживања тржишта и базом података	• објасни поступак исраживања тржишта у реалном окружењу; • објасни начине формирања маркетиншке базе података; • наведе могуће проблеме у формирању базе података.	• Маркетинг - информациони системи и његови елементи; • Маркетинг истраживања.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Куварство Основе туризма и угоститељства Економика и организација туристичких и угоститељских предузећа Предузетништво

Назив предмета:

ОПШТА ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА

Годишњи фонд часова: **60 часова**

Разред:

Трећи

Циљеви предмета:

- Стицање знања о туристичко - географском простору и кретању у њему
- Стицање знања о туристичким регијама у свету, њиховој атрактивности и простирању
- Упознавање са карактеристикама најпознатијих туристичких вредности појединих туристичких региона
- Разумевање међузависности туризма и географске средине

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Простор и туризам	• Стицање знања о предмету,задатку и циљевима туристичке географије и о елементима туристичких кретања	• дефинише туристичко географске појмове • наведе елементе туристичких кретања • разликује међусобну повезаност и условљеност туристичких кретања	• Предмет ,задатак и повезаност туристичке географије са другим наукама • Рекреативни и културни елементи туристичких кретања • Просторни елементи туристичких кретања • Функционални елементи туристичких кретања	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе и учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава **(60 часова)** **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** Садржаје повезати са садржајима из опште туристичке географије Употреба визуалзције (пројектор), географских карата, итд. По потреби, одржите час у информатичком кабинету да би ученици могли да прикупљају информације на интернету. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: праћење остварености исхода тестове знања тестове практичних вештина **Оквирни број часова по темама** ▪ Простор и туризам **6 часова** ▪ Туристичке вредности **10 часова** ▪ Саобраћај и туризам **2 часа** ▪ Фактори туристичких кретања **5 часова** ▪ Туристичка кретања и туристички правци **6 часова** ▪ Туристички локалитети, места, центри и регије **2 часа**
Туристичке вредности	• Стицање знања о појму, врстама и атрактивностима туристчких вредности	• дефинише туристичке вредности и њихова својства • наведе врсте туристичких вредности • наведе карактеристике природних и антропогених турисричких вредности	• Класификација туристичких вредности (геоморфолошке, хидрографске вредности светског мора, хидрографске вредности копнених вода, климатске туристичке вредности, биогеографске вредности, пејзажне туристичке вредности, манифрстационе, амбијенталне, уметничке и етносоцијалне)	
Саобраћај и туризам	• Усвајање знања о улози собраћаја у туризму и њиховој узајамној повезаности	• наведе врсте собраћаја • познаје предности и недостатке појединих врста саобраћаја • објасни улогу собраћаја у повезивању матичних и туристичких места	• Предности и недостаци појединих врста саобраћаја	
Фактори туристичких кретања	• Анализа утицаја економских и политичких,организационих и културних фактора на развој туризма	• наведе поделу фактора туристичких кретања • препозна утицај фактора на матична и туристичка места • примени знање о факторима на туристичке дестинације	• Подела фактора (економски, политички, организациони и културни)	
Туристичка кретања и туристички правци	• Стицање знања о облицима, врстама и правцима туристицких кретања	• дефинише туристичко кретање • разликује врсте туристичких кретања • опише поједине облике туристичких кретања • опише правце туристичких кретања • познаје најважније правце туристичких кретања	• Подела туристички кретања према врстама саобраћаја • Подела туристичких кретања прма врстама туристичких вредности • Подела туристичких кретања према основним потребама туриста • Подела праваца туристичких кретања (интерконтинентални, континентални и регионални)	
Туристички локалитети, места, центри и регије	• Упознавање ученика са појмовима туристички локалитет, место, центар и регија	• наведе особености туристичког локалитета, места, центра и регије • разликује појмове локалитет, место, центар и регија	• Туристички локалитети, места, центри и регије	

Туристичке регије Европе	• Стицање знања о природним и антропогеним туристичким вредностима Европе	• именује природне туристичке регије Европе и укаже на њихов положај • опише утицај природних и антропогених фактора на положај и атрактивност туристичких регија Европе • користи географску карту као извор сазнања и инфрмација • идентификује разлоге атрактивности туристичких регија Европе • издвоји специфичности туристичких регија Европе • анализира узроке и последице атрактивности и развијености појединих туристичких регија Европе	• Приморске туристичке регије Европе, Медитеран • Планинске туристичке регије Европе, Алпи • Бањске туристичке регије Европе • Језерске туристичке регије Европе • Метрополе Европе • Куриозитетне туристичке вредности Европе (нпр. фјордови, дворци Лоаре, Алтамира , Панчићева оморика, Лурд, Шпанска корида...).	▪ Туристичке регије Европе **18 часова** ▪ Остале туристичке регије света **9 часова** ▪ Савремени трендови и перспективе развоја туризма **2 часа**
Остале туристичке регије света	• Стицање знања о природним и антропогеним туристичким вредностима осталих туристичких регија света	• именује остале туристичке регије света и укаже на њихов положај • опише утицај природних и антропогених фактора на положај и атрактивност осталих туристичких регија света • користи географску карту као извор сазнања и инфрмација • идентификује разлоге атрактивности осталих туристичких регија света • издвоји специфичности осталих туристичких. регија света	• Остале приморске туристичке регије света • Остале планинске туристичке регије света • Остале језерске туристичке регије света • Остале светске метрополе	
Савремени трендови и перспективе развоја туризма	• Разумевање међусобног утицаја туризма и географске средине	• објасни утицај туризма на географску средину • наведе примере позитивних и негативних утицаја туризма на географску средину • наведе савремене трендове у туризму	• Савремени трендови у туризму (еко туризам, етно туризам, сајамски туризам, комбиновање различитих облика туризма итд.)	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Историја - Здравствена култура - Маркетинг у туризму и угоститељству

Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета: **СТРАНИ ЈЕЗИК I (седма година учења)**

Годишњи фонд часова: **30**

Разред: **трећи**

Циљеви предмета: Развијање сазнајних и интелектуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику, како у свакодневном животу тако и у пословном окружењу.

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ТРЕЋЕГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНЕ ТЕМЕ ОПШТЕ И СТРУЧНЕ И ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ (80% + 20%)	КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме основне поруке и захтеве исказане јасним стандардним језиком када је реч о блиским темама (школа, посао, хоби) • разуме глобално суштину нешто дужих разговора или дискусија на састанцима, који се односе на мање сложене садржаје из струке, уколико се говори разговетно	• Свакодневни живот (генерацијски конфликти и начини превазилажења) • Образовање (образовање за све, пракса и припреме за будуће занимање, размена ученика) • Познате фирме, предузећа, установе, институције у земљама чији се језик учи	1. Представљање себе и других 2. Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) 3. Идентификација и именовање особа, објеката,	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА** Комуникативна настава страних језика подразумева поимање језика као средства комуникације; инсистира на употреби циљног језика у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике; претпоставља примену тзв. Teacher talk, одн. прилагођавање говорне делатности наставника интересовањима и знањима ученика; инсистира на комуникативном аспекту употребе језика, одн. на значењу језичке поруке, а не толико на

	стандардним језиком, поставља питања и тражи објашњења у вези са темом дискусије/разговора	• Културни живот (међународни пројекти и учешће на њима) • Заштита човекове околине (волонтерски рад) • Медији (штампа, телевизија, електронски медији) • Историјски догађаји/линости из земаља чији се језик учи • Свет компјутера (предности и мане употребе компјутера)	боја, бројева итд.) 4. Давање једноставних упутстава и команди 5. Изражавање молби и захвалности 6. Изражавање извињења 7. Изражавање потврде и негирање 8. Изражавање допадања и недопадања 9. Изражавање физичких сензација и потреба 10. Исказивање просторних и временских односа 11. Давање и тражење информација и обавештења 12. Описивање и упоређивање лица и предмета	граматичној прецизности исказа ; претпоставља да се знања ученика мере прецизно дефинисаним релативним, а не толико апсолутним критеријумима тачности.
		СТРУЧНЕ ТЕМЕ • Занимања , описи послова и задужења у домену угоститељства • Врсте угоститељских објеката и описи услуга у угоститељству • Прибор и опрема за рад у угоститељском објекту • Врсте намирница, јела и посластица • Храна по регијама, одлике националних кухиња и обичаја у исхрани. • Начин сервирања хране и посластица • Мере одржавања хигијене и квалитета • Читање, праћење и вођење прописане документација у домену струке • Пословна комуникација у писменом и усменом облику на страном језику (телефонирање, уговарање састанака, потврђивање или одбијање резервације или поруџбине, рекламације и др.) **ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ** **Напомена:** **У трећем разреду трогодишње средње стручне школе нису предвиђени нови граматички садржаји. У настави се система-тизују и утврђују они граматички садржаји чије савладавање учени-цима представља посебну тешкоћу а који се у датој струци често користе.**	13. Изрицање забране и реаговање на забрану 14. Изражавање припадања и поседовања 15. Скретање пажње 16. Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања 17. Тражење и давање дозволе 18. Исказивање честитки 19. Исказивање препоруке 20. Изражавање хитности и обавезности 21. Исказивање сумње и несигурности	Један од кључних елемената комуникативне наставе је и социјална интеракција кроз рад у учионици. Она се базира на групном или индивидуалном решавању проблема, потрази за информацијама и мање или више комплексним задацима. У тим задацима увек су јасно одређени контекст, процедура и циљ, чиме се унапређује квантитет језичког материјала који је неопходан услов за било које учење језика. Такозвана комуникативно<интерактивна парадигма у настави страних језика, између осталог, укључује и следеће компоненете: • усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину • поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и ажуриране листе задатака и активности • наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја • ученици се третирају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину • уџбеници су само један од ресурса; осим њих препоручује се и примена других извора информација и дидактичких материјала, поготову кад је реч о стручним темама
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање прочитаних текстова	• разуме једноставније текстове (стандардна писма, информације о процесу рада у струци) који су писани обичним језиком или језиком струке • разуме опис догађаја и осећања • разуме основни садржај као и важније детаље у извештајима, брошурама и уговорима везаним за струку			

ГОВОР Оспособљавањеученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• једноставним средствима опише статус и образовање, будуће запослење • опише делатност, фирму, процес рада или пак преприча телефонски разговор или одлуке неког договора у оквиру познате лексике • образложи краће своје намере, одлуке, поступке			• учионица постаје простор који је могуће реструктурирати из дана у дан Важан циљ у учењу страног језика у средњим стручним школама је овладавање језиком струке, и то у оноликој мери која је неопходна да се језик користи ради информисаности и оспособљености за једноставну комуникацију у усменом и писаном облику на страном језику. Тај сегмент наставе страног језика који се прогресивно увећава од 20 до 50% током четворогодишњен образовања мора да буде јасно дефинисан и у складу са исходима везаним за квалификације струке. Неопходно је да стручна тематика која се обрађује на страном језику прати исходе појединих стручних предмета и буде у корелацији са њима. Реализација наставе језика струке се много више огледа у развијању рецептивних вештина него продуктивних јер је сврха учења страног језика, у првој линији, усмерена на то да се ученици оспособе да прате одређену стручну литературу у циљу информисања, праћења иновација и достигнућа у области струке, усавршавања и напредовања.
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• попуњава рачуне, признанице и хартије од вредности • напише једноставно пословно писмо према одређеном моделу • опише и појасни садржај схема и графикона везаних за струку			
МЕДИЈАЦИЈА Оспособљавање ученика да преводи, сажима и преприча садржај краћих усмених и писаних текстова	• Сажима садржај текста, филма, разговара и сл.			Стога је спектар текстова који се препоручују велики: шематски прикази, упутства о примени апарата, инструмената или пак материјала, хемикалија, рецепти, декларације, краћи стручни текстови чији је садржај релевантан за тематске садржаје стручних предмета, извештаји, каталози, програми сајамских активности и сл. Веома је битно у раду са таквим текстовима одредити добру дидактичку подршку. Добро осмишљени налози упућују на то да одређене текстове, у зависности од тежине и важности информација које они носе, треба разумети глобално, селективно или пак детаљно. Продуктивне вештине треба ограничити на строго функционалну примену реалну за захтеве струке. То подразумева писање кратких порука, мејлова у оквиру пословне комуникације (поруџбенице, рекламације, захтеви, молбе) и вођење усмене комуникације која омогућава споразумевање на основном нивоу било у директном контакту са саговорником или у телефонском разговору. **Предвиђен је по један писмени задатак у сваком полугодишту.**
МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ Оспособљавање ученика да користе медије као изворе информација и развијају критичко мишљење у вези са њима	• идентификује различита гледишта о истој теми			
ЗНАЊА О ЈЕЗИКУ	• коректно употребљава једноставне структуре користећи зависне реченице (уз одређене системске елементарне грешке које глобални смисао не доводе у питање)			

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност
- Социологија са правима грађана
- Одређени садржаји стручних предмета

ИЗАБРАНИ СПОРТ

Годишњи фонд: **32 или 30**

Разред : **други или трећи**

Циљеви предмета:

1. Циљ наставе предмета – изабрани спорт јесте да ученици задовоље своја интересовања и потребе за стицањем знања, способности за бављење спортом као интегралним делом физичке културе и настојање да стечена знања примењују у животу (стварање трајне навике за бављење спортом и учешћем на такмичењима);
2. Стицање теоријских знања у изабраном спорту, пружање неопходних знања из изабраног спорта (принципи, технике, начин вежбања – тренирања, стицање основних и продубљених тактичких знања;
3. Социјализација ученика кроз изабрани спорт и неговање етичких вредности према учесницима у такмичењу;
4. Откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Предлог спортова који се понуде ученицима као избор: У првом реду, спортови који се у одређеном обиму обрађују кроз наставу физичког васпитања: **- атлетика** **гимнастика** **-ритмичка гимнастика** **- рукомет** **кошарка** **одбојка** **мали фудбал** **плес** **1. спортови**	• Упознавање ученика са вредностима спорта • усмерени развој и одржавање моторичких способности ученика; • учење и усавршавање моторичких форми изабраног спорта; • стицање теоријских знања у изабраном спорту; • познавање правила такмичења у изабраном спорту; • формирање навика за бављење изабраним спортом; • социјализација ученика кроз изабрани спорт и неговање етичких вредности према учесницима у такмичења; • откривање даровитих и талентованих ученика за одређени спорт и њихово подстицање да се баве спортом. • учење и усавршавање основних и сложених елемената технике изабраног спорта; • пружање неопходних знања из изабраног спорта (принципи	• теоријски објасни вредности физичких активности при учествовању у спортској игри; • прикаже техничке вештине индивидуалне технике; • прикаже , објасни и демонстрира колективну тактику спортске гране са којом се упознао и учио ; • игра уз примену правила игре; • учествује у организацији школских спортских такмичења • примењује правила фер плеја	• Програмски садржаји физичког васпитања-изабраног спорта чини следећа структура: • развијање моторичких споосбности ученика; • спортско-техничко образовање ученика (обучавње и усавршавање технике); • индивидуална и колективна тактика изабраног спорта; • теоријско образовање; • правила изабраног спорта; • организовање унутар одељенских и међуодељенских такмичења. ТЕОРИЈСКО ОБРАЗОВАЊЕ • упознавање ученика вредностима изабраног спорта; • упознавање ученика са основним принципимна вежбања у складу са његовим узрастом; • упознавање ученика са штетним последицама неправилног вежбања и предозирања у изабраном спорту; • упознавање ученика са етичким вредностима и слабостима спорта; • упознавање ученика са естетским вредностима спорта. Минимални образовни захтеви : • Предметни наставници утврђују минималне образовне захтеве, у складу са усвојеним програмом за сваки изабрани спорт. Под тим се подразумева: • савладаност основне технике и њена	Настава физичко васпитање - изабрани спорт је изборни предмет и реализује се у оквиру редовне наставе са једним или два часа недељно који се уноси у распоред часова школе. Часови се уписују према редовном распореду часова у рубрику дневника под називом - изабрани спорт (нпр.атлетика) и посебно се нумеришу; сваки ученик је обавезан да се определи за један спорт које му се понуди почетком школске године, а још боље на крају претходног разреда; школа ученицима треба да понуди такав избор да њиме буду понуђени најмање два инидивидуална и два колективна спорта. Уколико школа има оптималне услове за рад, ученицима се може понудити и више спортова; прихватају се они спортови за које се определило највише ученика у једном одељењу (цело одељење реализује програм изабраног спорта целе школске године). Избор спорта врши се на нивоу одељења; предлог за изабрани спорт даје актив наставника физичког васпитања, у складу са условима рада школе. предлог мора бити реалан; предлажу се спортови за које постоје адекватни услови; ученици једног одељења могу изабрати исти спорт који су упражњавали у предходним разредима или могу изабрати нови спорт који до тада нису упражњавали. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПРОГРАМА Основне карактеристике програму су: изборност; да служе потребама ученика; омогућавање наставницима не само да планирају већ и да програмирају рад у настави у складу са сопственим знањима, искуствима; програм у великој мери омогућава креативност наставника; програм је у функцији целокупне наставе физичког васпитања ученика.

		технике, начин вежбања-тренирања, стицање основних и продубљених тактичких знања, правила такмичења у спорту итд.) и њихова примена у пракси; • учење и усавршавање основне тактике изабраног спрта и њена примене у пракси; • обавезна реализација такмичења на одељењском и разредном нивоу; • задовољавање социјалних потреба за потврђивањем и групним поистовећењем и др; • стварање објективних представа ученика о сопственим могућностима за учешће у изабраном спорту; • подстицање стваралаштва ученика у спорту (у домену технике, тактике и такмичења). • упознавање ученика са основним принципимна вежбања у складу са његовим узрастом; • упознавање ученика са штетним последицама неправилног вежбања и предозирања у изабраном спорту; • упознавање ученика са • етичким вредностима и слабостима спорта; • упознавање ученика са естетским вредностима спорта.		примена; • познавање и примена елементарне тактике; • познавање и примена правила; • ангажованост и учешће ученика на такмичењима у изабраном спортру. ПРОГРАМ ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА • **РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ** - Савладавање основних вежби: докорак,“, мењајући корак галопом у свим правцима, полкин корак, далеко високи скок, „маказице; - Систематска обрада естетског покрета тела у месту и у кретању без реквизита и са реквизитима, користећи при томе различиту динамику, ритам и темпо, - Примена савладане технике естетског покрета и кретања у кратким саставима. - Треба савладати најмање пет народних плесова. - Припрема за такмичење и приредбе и учешће на њима. • **СПОРТСКА ИГРА (по избору)** - Понављање и учвршћивање раније обучаваних елемената игре. - Даље проширивање и продубљавање техничко-тактичке припремљености ученика у складу са изборним програмом за дату игру. **РУКОМЕТ** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу. - Покривање и откривање играча, одузимање лопте, ометање противника. Општи принципи постављања играчау одбрани и нападу. Напад са једним и два играча и напад против зонске одбране. Зонска одбрана и напад „човек на човека“. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила игре. - Учествовање на разредним, школским и међусколским такмичењима. **ФУДБАЛ** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу. - Покривање и откривање играча, одузимање лопте и ометање противника. Општи	Предлог спортова који се понуде ученицима као избор. У првом реду, спортови који се у одређеном обиму обрађују кроз наставу физичког васпитања: • атлетика; • гимнастика; • ритмичка • гимнастика: • рукомет; • кошарка; • одбојка; • мали фудбал; • плес. Спортови који се налазе у програмима такмичења "Савеза за школски спорт и олимпијско васпитање Србије": Спортови за које је заинтересована локална средина, односно локална самоурава. Спортови за које постоје одговарајући природни и материјални ресурси: - скијање; - веслање. Спортови са којима су се ученици упознали кроз курсне облике рада. *Дидактичко-методичко упутство за реализацију часова изабране спортске гране (изборног спорта)* часове изабране спортске гране потребно је са методичког становишта у што већој мери прилагодити моделу часа физичког васпитања; у складу са моторичким формама које карактеришу изабрани спорт и које се примењују у основној фази часа, неопходно је бирати вежбања, како за уводно-припремну тако и завршну фазу часа; тежиште рада у свим изабраним спортовима да је на техници и њеној примени у ситуационим условима; код индивидуалних спортова инсистирати на примени кретања у такмичарским условима;Настојати да се трчи или плива што брже, скаче што више или баца што даље, постиже што више кругова итд.; код колективних спортова (спортских игара) форсирати уважбавање технике и тактике највише кроз игру и ситуационе услове приближне условима игре; на сваком часу у одређеним временским интервалима спроводити такмичење између екипа. у раду на овим часовима неопходно је правити тимове-екипе према способностима;. на часовима изабраног спорта обавезно је примењивати диференциране облике рада у складу са знањима и способностима ученика. Овакав приступ је обавезан уважавајући структуру ученика који су се определили за одређени спорт (има оних који су се тим спортом већ бавили или се њиме баве и ученика почетника); садржаје рада на часовима програмирају наставници

			принципи постављања играча у нападу и одбрани. Разне варијанте напада и одбране. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила малог фудбала. - Учествовање на разним школским и међушколским такмичењима. **КОШАРКА** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу - Техника кошарке. Шутирање на кош из места и кретања, шут са једном или обема рукама, са разних одстојања од коша. Постављање и кретање играча у нападу и одбрани. Одбрана „зоном“ и „човек на човека“. Напад против ових врста одбрана. Контранапад у разним варијантама и принцип блока. - Правила игре и суђење. - Учествовање на разредним и школским такмичењима. **ОДБОЈКА** - Увежбавати основне техничке елементе који су предвиђени програмским сад.жајима за основну школу - Техника одбојке. Игра са повученим и истуреним центром. Смечирање и његова блокада. Уигравање кроз тренажни процес. - Правила игре и суђења. - Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима. **ПЛИВАЊЕ** - Упознавање и примена основних сигурносних мера у пливању; - Усвајање две технике пливања (по склоностима и избору ученика). Вежбање ради постизања бољих резултата. Скок на старту и окрети. - Учествовање на одељенским , разредним и међушколским такмичењима. **БОРИЛАЧКЕ ВЕШТИНЕ** - Избор борилачке вештине која се изучава на матичним факултетима спорта и физичког васпитања, и која је у програму Школских спортских такмичења. Наставник у складу са могућностима школе и интересовањима ученика предлаже наставни програм. **КЛИЗАЊЕ И СКИЈАЊЕ** - Програмски задаци из клизања и скијања обухватају савладавање основне технике и упознавање са правилима такмичења. Наставник предлаже наставни програм, који се заснива на програму клизања и предмета скијање на матичним факултетима	задужени за реализацију предмета физичко васпитање – изабрани спорт у складу са знањима о спортској грани и сагледавањем способности и знања ученика; програмирани садржаји планирају се као и сви остали часови наставе физичког васпитања; оцењивање ученика је у складу са обимом и квалитетом оног наученог садржаја који је за ученике одређен (програм за почетнике и програм за напредније); реализацијом часова физичког васпитања – изабрани спорт пратити и запажати ученике који су посебно талентовани за спорт и упућивати их да се њиме баве и изван школе у клубовима и спортским школама ако то желе или имају интересовања.; током рада са ученицима уочавати оне чије се интересовање за одређени спорт не поклапа са њиховим могућностима и истим на крају школске године саветовати за који спорт да се определе у наредној школској години. II ОРГАНИЗАЦИЈА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА садржаји наставе физичко васпитање - изабрани спорт могу се реализовати у објектима школе, на одговарајућим вежбалиштима - објектима ван школе, под условом да се налазе у близини школе или да је за ученике организован наменски превоз (спортска хала, базен, отворени терени, клизалиште, скијалиште итд.); часови се могу организовати у истој смени у оквиру распореда часова са другим предметима или у супротној смени, ако за тим постоји потреба и адекватни услови. III ПЛАНИРАЊЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА планирање образовно-васпитног рада спроводе наставници у складу са основним принципима планирања наставе физичког васпитања. Годишњи план рада је обавезни облик насатвог планирања из кога проистичу месечни и недељни планови рада; сходно уобичајеној пракси, наставници обавезно израђују и припрему за појединачан час. Припрема за час базира се на прихваћеној четвороделној структури часа примереног потребама наставе физичког васпитања. IV ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ ***Праћење и вредновање постигнућа ученика*** праћење напретка ученика обавља се сукцесивно током целе школске године, а на основу јединствене методологије која предвиђа следеће тематске целине. У осмом разреду оцењивање се врши бројчано, на основу остваривања оперативних задатака и минималних образовних захтева: **стање моторичких способности;** **усвојене здравствено-хигијенске навике;** **достигнути ниво савладаности моторних знања, умења и навика у складу са индувидуалним могућностима;**

				однос према раду. **1. Праћење и вредновање моторичких способности врши се на основу савладаности програмског садржаја којим се подстиче развој оних физичких способности за које је овај узраст критичан период због њихове трансформације под утицајем физичких активности – координација, гипкост, равнотежа, брзина, снага и издржљивост.** **2. Усвојеност здравствено-хигијенских навика прати се на основу утврђивања нивоа правилног држања тела и одржавања личне и колективне хигијене, а, такође, и на основу усвојености и примене знања из области здравља.** **3. Степен савладаности моторних знања и умења спроводи се на основу минималних програмских захтева, који је утврђен на крају навођења програмских садржаја.** **4. Однос према раду вреднује се на основу редовног и активног учествовања у наставном процесу, такмичењима и ваншколским активностима.** **Оцењивање ученика у оквиру праћења и вредновања наставног процеса, врши се на основу правилника о оцењивању ученика основне школе и на основу савремених дидактичко методичких знања.** Педагошка документација и дидактички материјал **Обавезна педагошка документација је:** ***Дневникрада*,структу адржај утврђује се на републичком нивоу и одобрава га министар, а наставнику се оставља могућност да га допуни оним материјалом за које има још потребе.** ***Плановирада*:годишњ и, по разредима и циклусима, план стручног актива, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације.** ***Писане припеме* наставник сачињава за поједине наставне временску артикулацију остваривања наставне теме (укупан и редни број часова, време**

				реализације), конзистентну дидактичку структуру часова (облике рада, методичке поступке обучавања и увежбавања). ***Радни картон*: има сваки ученик са програмом садржаја који се вежба, а који сачињава учитељ или предметни наставник и који је прилагођен конкретним условима рада.** ***Формулари за обраду података за*: стање физичких способности, реализацију програмских садржаја у часовној и ванчасовној организацији рада.** ***Очигледна средства*: цртежи, контурограми, видео-траке аранжиране, таблице оријентационих вредности моторичких способности, разноврсна обележавања радних места и други писани материјали који упућују ученике на лакше разумевање и остваривање радних циљева и задатака.**

Назив предмета:

ИСТОРИЈА (ОДАБРАНЕ ТЕМЕ)

Годишњи фонд часова: **30**

Разред:

трећи

Циљеви предмета:

25. Стицање хуманистичког образовања и развијање историјске свести;
26. Разумевање историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса и улоге истакнутих личности;
27. Развијање индивидуалног и националног идентитета;
28. Стицање и проширивање знања, развијање вештина и формирање ставова неопходних за разумевање савременог света (у националном, регионалном, европском и глобалном оквиру);
29. Унапређивање функционалних вештина и компетенција неопходних за живот у савременом друштву (истраживачких вештина, критичког и креативног мишљења, способности изражавања и образлагања сопствених ставова, разумевања мултикултуралности, развијање толеранције и културе аргументованог дијалога);
30. Оспособљавање за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
31. Развијање свести о потреби сталног усавршавања и свести о важности неговања културно-историјске баштине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Село и град некад и сад	• Проширивање знања о променама у начину живота градског и сеоског становништва кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у животу градског и сеоског становништва кроз историју. • Разумевање односа села и града у прошлости и садашњости. • Стицање знања о миграцијама село – град као константним појавама у историји људског	• уочи основна обележја различитих типова насеља од праисторије до савременог доба; • изведе закључак о значају настанка градова; • лоцира на историјској карти најзначајније античке, средњовековне и модерне градове у свету, Европи и Србији; • опише начин живота у граду у различитим историјским периодима (на примеру Цариграда, Венеције, Фиренце, Париза, Лондона, Берлина, Њујорка, Москве, Санкт Петербурга…); • опише начин живот у српским	• Насеља у праисторији (примери Винче и Лепенског Вира). • Живот у античким градовима (примери Вавилона, грчких полиса, Александрије, Рима...). • Живот у средњовековним градовима и селима (примери Цариграда, Венеције, Фиренце, Париза, Лондона, Београда...; средњовековни замак – у миру и за време опсаде; положај зависног сељака – обавезе становништва, порез, присилни рад – изградња путева, насипа, утврђења...; становање – грађевински материјали, начин градње, разлика у начину становања између села и града и између богатих и сиромашних; хигијенски услови, опасност од епидемија...). • Живот у градовима и селима у новом веку и савременом добу (примери Париза, Лондона, Берлина, Њујорка, Москве, Санкт Петербурга...; просторно и урбано планирање; индустријске четврти, радничка насеља и предграђа; боемске четврти; појава модерне инфраструктуре – водовод, канализација, метро, проблем загађења, одношење и складиштење отпада; становање –	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Облици наставе:** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • теоријска настава. **Место реализације наставе:** • Теоријска настава реализује се у учионици или одговарајућем кабинету. **Оцењивање:** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања. **Оквирни број часова по темама:** • Свакој од четири теме које буду изабране треба посветити четвртину часова предвиђених наставним планом.

	друштва. • Проширивање знања о животу сеоског и градског становништва у Србији у XIX и XX веку.	градовима у XIX и XX веку (на примеру Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца...); • опише начин живот у српским селима у XIX и XX веку; • уочи сличности и разлике у начину живота у српским градовима и селима у XIX и XX веку; • разуме значај и последице развоја модерних градова; • образложи најважније узроке и последице миграција село–град; • уочи разлике у начину становања између села и града кроз историју; • уочи разлике у начину становања између припадника различитих друштвених слојева кроз историју.	грађевински материјали, начин градње, развој грађевинске технике, врсте објеката и организација простора; разлика у начину становања између села и града и између припадника различитих друштвених слојева, миграције; осветљење – гас и струја; грејање, употреба соларне енергије, кућни апарати; оплемењивање стамбеног простора). • Живот у српским градовима и селима у XIX и XX веку (примери Београда, Новог Сада, Ниша, Крагујевца...; основни типови градских насеља – град, варош, варошица, „дивља" насеља; оријентални и европски утицаји; електрификација, јавни градски превоз – фијакери, трамваји, тролејбуси и аутобуси; основни типови сеоских насеља, обележја земљорадње, виноградарства и сточарства; задруга, моба, позајмица; пољопривредна оруђа, млинови, ветрењаче; миграције село – град, разлике у становању код Срба: дворци, градске куће, конаци, сеоске куће; дворови владара – Милоша, Михаила, Милана и Александра Обреновића, кнеза Александра и краљева Петра и Александра Карађорђевића, Николе Петровића, резиденције Јосипа Броза).	**Препоруке за реализацију наставе:** • задатак наставника је да на почетку школске године од дванаест понуђених наставних тема, ученицима предложи шест, од којих ће они, као група, у складу са својим склоностима, изабрати четири, • структура програма конципирана је с циљем да помогне наставнику у планирању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја, • за сваку тематску целину дати су циљеви, исходи и садржаји, а исходи треба да послуже да наставни процес буде тако обликован да се наведени циљеви остваре, • садржаје треба прилагођавати ученицима, како би најлакше и најбрже достигли наведене исходе, • наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљеве предмета,
Култура одевања и исхране некад и сад	• Проширивање знања о променама у начину одевања и исхрани кроз историју. • Уочавање промена у начину одевања код Срба кроз историју. • Уочавање улоге различитих културних утицаја на начин одевања и исхрану код Срба кроз историју.	• уочи основна обележја културе одевања од антике до савременог доба; • идентификује основна обележја културе одевања код Срба кроз историју; • наведе и упореди разлике у начину одевања између села и града кроз историју; • наведе и упореди разлике у начину одевања између припадника различитих друштвених група кроз историју; • препозна и разуме утицаје различитих култура на начин одевања код Срба кроз историју; • препозна и разуме утицаје различитих култура на начин исхране код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике исхране у различитим историјским периодима.	• Култура одевања од антике до данас (материјали, начин обраде и бојење, разлике у одевању код припадника различитих друштвених група; појава вештачких материјала, стилови у одевању, модне куће, појава модне индустрије, свакодневна и свечана одећа, џинс као карактеристика одевања младих у читавом свету; накит, фризуре, шминка, парфеми...). • Одевање код Срба кроз историју (материјали и тканине – кудеља, конопља, чоја, крзно, кожа, лан, свила; разлика у одевању код Срба у Хабзбуршком и Османском царству, као и код припадника различитих друштвених група; грађанско одело и европски узори у облачењу српског грађанског сталежа; униформе државних чиновника, лекара, цариника, професора Лицеја и гимназија у обновљеној Србији; народна ношња, савремени начин одевања). • Култура исхране од антике до данас (сакупљање и припремање намирница, лов и риболов, начини чувања хране, пиће, реконструкција могућег јеловника – двор, град, село; посни и мрсни циклуси; национална кухиња код Срба, утицаји других кухиња; конзумирање кафе и дувана, употреба источњачких зачина, понашање за столом, прибор за јело; кухињски апарати; ресторани „брзе хране").	**Препоруке за реализацију наставе:** • програм се може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке), • у школама на наставном језику неке од националних мањина могу се обрадити и проширени наставни садржаји из прошлости тог народа, • важно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања, • наставни садржаји треба да буду представљени као „прича" богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично, • посебно место у настави *историје* имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација,

Војска, оружје и рат некад и сад	• Проширивање знања о развоју војне технике и променама у начину ратовања кроз историју. • Проширивање знања о развоју војске и начину ратовања код Срба кроз историју. • Развијање критичког става према рату.	• уочи основна обележја ратова и војне организације и технике од антике до савременог доба; • разуме утицај научно-технолошких достигнућа на промене у начину ратовања кроз историју; • уочи карактеристике развоја оружја и војне организације; • уочи основна обележја војне организације код Срба кроз историју; • наведе и упореди карактеристике ратовања у различитим периодима; • разуме улогу појединца у рату (војсковођа, официра, регрута, цивила); • аргументовано дискутује о рату и његовим последицама на живот људи.	• Војска, оружје и рат кроз историју (војничка опрема – одећа, оклопи, штитови, оружје; родови војске, опсадне справе, увежбавање ратничких вештина, витешки турнири, мегдани, појава ватреног оружја – од примитивних пушака аркебуза и мускета до разорне артиљерије; увођење стајаће војске, развој модерне војне стратегије и тактике – појава генералштаба, униформе и војна одликовања; војно образовање, живот војника у рату и миру; жене у војсци; међународне конвенције о правилима ратовања, највеће војковође). • Војска код Срба кроз историју (српска војска у средњем веку – опрема, начин ратовања; Срби у аустријској и османској војсци; војска устаничке Србије; војна организација у XIX и XX веку у српској и југословенској држави; војно образовање – оснивање војне академије; српске и југословенске војне униформе и одликовања).	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја, • у зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем, • настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе шта се десило, већ и зашто се то десило и какве су последице из тога проистекле, • у настави треба што више користити различите облике организоване активности ученика (индивидуални рад, рад у пару, рад у групи, радионице или домаћи задатак),
Новац и банке кроз историју	• Проширивање знања о улози новца и банака у економским системима кроз историју. • Усвајање знања о улози новца и банака у свакодневном животу некад и сад. • Проширивање знања о историји новца и развоју банкарства код Срба.	• уочи основне карактеристике и функције новца од антике до савременог доба; • изведе закључак о улози и значају банака кроз историју; • уочи основна обележја историјата српског новца и банака кроз историју; • примени стечено знање о новцу и банкама у свакодневном животу.	• **Нумизматика (као наука о постанку, развоју и употреби кованог новца).** • **Новац и банке у садашњости (новац као мера вредности, платежно средство и једно од обележја самосталности државе; банка као предузеће које тргује новцем; појмови – штедња, трезор, кредит, камата, деоница, инфлација, дефлација; фалсификовања новца, новац у савременом потрошачком друштву…).** • **Новац и банке у прошлости (историјат новца и банака – од старог века до данас; материјали од којих је израђиван новац, историјски феномен „кварења" новца; ликови и различити симболи на кованом и папирном новцу...).** • **Новац у Србији некад и сад (историјат новца од средњег века до данас; динар као званична валута модерне Србије; мотиви на новчаницама; настанак и развој Народне банке као прве финансијске институције у Србији).**	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму", у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе, • треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика,

Верски живот и обичаји кроз историју	• Проширивање знања о веровањима и обичајима у прошлости и садашњости. • Уочавање прожимања веровања и културе кроз историју. • Сагледавање сличности и разлика у веровањима и обичајима некад и сад. • Проширивање знања о веровањима и обичајима код Срба кроз историју.	• уочи основна обележја веровања од праисторије до савременог доба; • наведе и упореди карактеристике обичаја и веровања у различитим периодима; • идентификуке сличности и разлике у обичајима различитих верских заједница; • уочи утицај веровања и обичаја на културно стваралаштво; • разуме утицај и повезаност верских институција и верског живота кроз историју; • разуме утицај и повезаност верских институција и верског живота код Срба кроз историју; • препозна и разуме основне одлике верског живота и обичаја код Срба кроз историју.	• Веровања у старом Египту и Месопотамији (загробни живот, балсамовање, хороскопи, астрологија, обреди и ритуални предмети...). • Веровања старих Грка и Римљана (пророчишта, загробни живот, свештеници и свештенице, приношење жртве боговима...). • Религије Далеког истока. • Верски живот и обичаји у средњем веку (главне одлике хришћанства, ислама и јудаизма; обележја различитих верских конфесија – сличности и разлике у веровањима и обичајима; обележавање верских празника, страхови средњовековног човека). • Верски живот и обичаји у новом веку и савременом добу (верски идентитет, сличности и разлике између католика, протестаната, православаца, муслимана, Јевреја; атеизам).	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • у раду са ученицима неопходно је имати у виду интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека кроз простор и време, • пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина, • у настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности, • одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, • током рада са ученицима потребно је стално правити поређења са савременим добом, чиме се наглашава схватање континуитета у развоју друштва и богатство садржаја из прошлости,
Образовање и васпитање кроз историју	• Продубљивање знања о развоју образовања кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у образовању и васпитању некад и сад. • Разумевање утицаја привредног развоја на квалитет образовања. • Продубљивање знања о развоју образовања код Срба кроз историју.	• уочи основна обележја образовања и васпитања од антике до савременог доба; • опише развој система образовања и васпитања кроз историју; • опише развој система образовања и васпитања код Срба кроз историју; • упореди карактеристике образовања и васпитања у различитим периодима; • изведе закључак о значају образовања и васпитања у животу људи; • препозна међусобну условљеност степена привредног развитка и квалитета образовања.	• Образовање и васпитање у старом веку (Египат, Месопотамија, стара Грчка и Рим). • Образовање и васпитање у средњем веку (манастири као центри писмености и образовања; оснивање школа и универзитета, утицај цркве на образовање и васпитање...). • Образовање и васпитање у новом веку и савременом добу (појава штампарства и ширење писмености, улога цркве и државе – појава световног и обавезног образовања, школских уџбеника; положај ученика – награђивање и кажњавање, одевање ученика...). • Образовање и васпитање код Срба (манастири као центри писмености и образовања; значај Хиландара, просветитељски рад у устаничкој Србији, оснивање световних школа, оснивање Лицеја, Велике школе и Београдског универзитета; један дан у школи, школска слава, одевање ученика, школовање женске деце; стипендирање ученика).	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • задатак наставника је и да подстиче осамостаљивање ученика у прикупљању и сређивању историјских података, да их усмерава на различите изворе информација и подучава их како да се према њима критички односе, чиме се негује истраживачки дух и занимање за науку и подстиче развој мишљења заснованог на провереним чињеницама и аргументима, • овај предмет пружа велике могућности за интеграцију школског и ваншколског знања ученика, за излазак из оквира школских уџбеника и учионица, укључивање родитеља и суграђана који поседују знања, колекције, књиге, филмове и другу грађу која може да помогне у реализацији програма, • наставник треба да тежи комбиновању различитих метода рада (кратка предавања, гледање филмова, читање књига, дискусије, анализа писаних извора, слика и фотографија...),

Комуникације, путовања и туризам некад и сад	• Уочавање значаја комуникација и њиховог развоја у историји друштва. • Разумевање утицаја комуникација на упознавање и приближавање држава, народа и њихових култура.	• опише развој комуникација од праисторије до савременог доба; • наведе и упореди карактеристике комуникације у различитим периодима; • изведе закључак о значају комуникације у животу људи кроз историју; • разуме последице развоја модерних комуникација; • изведе закључак о утицају развоја комуникација на интеграцију сваке нације и друштва; • користи информације са историјске карте и повеже их са стеченим знањем о комуникацијама; • уочи утицај комуникација на приближавање држава, народа и њихових култура.	• Комуникације, путовања и туризам кроз историју (утицај трговине и војних похода на развој комуникација; ходочашћа – света места, мисионари; значајни сајмови, развој поштанског, телеграфског, телефонског, железничког, аутомобилског и авионског саобраћаја; ауто и авио клубови, новине и новинарство, Интернет, откривање нових дестинација, гостионице и хотели, бање).	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • у извођењу наставе самостално истраживање ученика је најважније, без обзира на изабране методе рада, а наставникова је улога да организује наставу, пружи помоћ ученицима у раду (од давања информација до упућивања на изворе информација) и да подстиче интересовање ученика за предмет, • у припреми и реализацији часова наставницима може користити следећа литература: Д. М. Ацовић, *Хералдика и Срби*, Београд 2008. Д. Бабац, *Специјалне јединице југословенске војске у Априлском рату*, Београд 2006. Д. Бабац, Ч. Васић, М. Марковић, *Црногорска војска 1896–1916*, Београд 2007. Д. Бандић, *Народна религија Срба у 100 појмова*, Београд 2004.
Друштвени и породични живот кроз историју	• Продубљивање знања о развоју друштвеног и породичног живота кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у друштвеном и породичном живота некад и сад. • Проширивање знања о друштвеном и породичном животу код Срба кроз историју.	• идентификује основна обележја друштвеног живота од антике до данас; • идентификује основна обележја породичног живота од антике до данас; • наведе основна обележја друштвеног живота код Срба кроз историју; • наведе основна обележја породичног живота код Срба кроз историју; • упореди карактеристике друштвеног и породичног живота у различитим периодима; • уочи сличности и разлике у начину обележавања празника кроз историју; • истакне одлике друштвеног и породичног живота данас у односу на раније епохе.	• Друштвени живот од антике до данас (игре, гозбе, плес уз музику, музички инструменти, позориште, маскирање, трубадури, властеоске гозбе: жонглери, путујући свирачи и забављачи; балови, позориште у доба Шекспира и Молијера, настанак опере, књижевне дружине и читалишта, концерти, биоскопи, игре на срећу, савремена популарна музика). • Друштвени живот код Срба кроз историју (основни празници и њихов значај; утицај политичких прилика на празнике и празновања, радни и нерадни дани; различити облици друштвених активности на селу и у граду...). • Породични односи од антике до данас (положај мушкарца, жене и детета, свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници, традиционални и модерни погледи на породицу; промене у односима међу половима...). • Породични односи код Срба кроз историју (положај мушкарца, жене и детета; свадбени обичаји, однос према старијима, породични празници – крсна слава...)	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** В. Бикић, *Средњовековно село*, Београд 2007. М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд 1989. С. Бојанин, *Забаве и светковине у средњовековној Србији* (*од краја XII до краја XV века*), Београд 2005. Е. Бухари, *Наполеонова гардијска коњица*, Београд 2006. А. Веселиновић, Р. Љушић, *Српске династије*, Нови Сад 2001. П. Вилар, *Злато и новац у повијести 1450–1920*, Београд 1990. А. Вулетић, Ј. Мијаиловић, *Између посела и балова. Живот у Србији у 19. веку*, Београд 2005. Р. Вучетић, *Престоница независне Србије* (*1878–1918*), Београд 2008. К. Гравет, *Витезови*, Београд 2006. С. Димитријевић, *Средњовековни српски новац*, Београд 1997.

Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју	• Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју. • Разумевање утицаја фотографије, филма, радија и телевизије на друштвени, политички и културни живот. • Проширивање знања о развоју фотографије, филма, радија и телевизије у Србији. • Уочавање значаја фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора.	• уочи основна обележја развоја фотографије, филма, радија и телевизије кроз историју; • изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије у животу појединца и читавог друштва; • изведе закључак о значају фотографије, филма, радија и телевизије као историјских извора; • опише развој фотографије, филма, радија и телевизије у Србији; • разуме последице развоја фотографије, филма, радија и телевизије.	• **Значај фотографије, филма, радија и телевизије (као техничких достигнућа, начина уметничког изражавања, средстава масовне комуникације, сазнавања и образовања, и као историјских извора).** • **Фотографија, филм, радио и телевизија кроз историју (развој – оптичка сочива, дагеротипија, мокра плоча, фото-апарат, филмска трака, покретне слике, биоскоп, радио таласи; прва филмска пројекција, филм као извор информација о догађајима; филм као масовна забава и индустрија; почетак ере звучног филма, појава анимираних филмова; појава колор филмова; филмски фестивали и награде; оснивање радио-станица, појава телевизије; превласт телевизије над другим медијима у другој половини XX века; примери злоупотребе фотографије, филма, радија и телевизије у XX веку).** • **Фотографија, филм, радио и телевизија у Србији некад и сад (делатност дворског фотографа Анастаса Јовановића, породични фото-албуми, прва филмска пројекција у Србији 1896, први српски филмови и биоскопи; почетак рада прве радио-станице – Радио Београда 1929, јавна демонстрација телевизије на сајму у Београду 1939, тајно праћење** • **телевизије на сајму у Београду 1939, тајно праћење програма Радио Лондона за време окупације, оснивање Телевизије Београд 1958, кућни радио и ТВ апарати као показатељи животног стандарда).**	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** Љ. Димић, *Културна политика у Краљевини Југославији 1918–1941*, I–III, Београд 1996. А. Ђуровић, *Модернизација образовања у Краљевини Србији 1905–1914*, Београд 2004. *Историја приватног живота*, I-V, приредили Ф. Аријес и Ж. Диби, Београд 2000–2004. М. Јовановић-Стојимировић, *Силуете старог Београда*, Београд 2008. Д. Косановић, *Почеци кинематографије на тлу Југославије 1896–1918*, Београд 1985. *Лексикон српског средњег века*, приредили С. Ћирковић и Р. Михаљчић, Београд 1999. П. Ј. Марковић, *Београд 1918–1941*, Београд 1992. П. Ј. Марковић, *Београд између Истока и Запада 1948–1965*, Београд 1996. П. Ј. Марковић, *Трајност и промена. Друштвена историја социјалистичке свакодневице у Југославији и Србији*, Београд 2007. М. Милићевић, *Грб Србије: развој кроз историју*, Београд 1995. Ј. Миодраговић, *Народна педагогија у Срба или како наш народ подиже пород свој*, Београд 1914.
Брига о телу и здрављу кроз историју	• Продубљивање знања о развоју здравствене културе кроз историју. • Уочавање утицаја економског и културног развитка на степен здравствене културе. • Проширивање знања о развоју здравствене културе код Срба.	• уочи основна обележја развоја здравствене културе од антике до данас; • уочи основна обележја развоја здравствене културе код Срба кроз историју; • наведе и упореди различите методе лечења кроз историју; • разуме повезаност степена економског и културног развитка и здравствене културе; • разуме значај хуманитарних организација и њиховог деловања.	• Брига о телу и здрављу од антике до данас (болести људи, хигијенски услови, епидемије, развој медицине, медицински инструменти, лекови и лековито биље, здравствене установе – манастирске болнице, санаторијуми, стационари, домови здравља, апотеке; начини здравствене заштите и превентиве, хуманитарне организације). • Брига о телу и здрављу код Срба (утицај животних услова и хигијенских прилика на појаву болести; најчешће болести и епидемије, народна медицина и надрилекарство, манастирске болнице; прве болнице и лекари, отварање болница у Србији у време кнеза Милоша, оснивање Медицинског факултета у Београду...).	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** Д. Мрђеновић, А. Палавестра, Д. Спасић, *Родословне таблице и грбови српских династија и властеле*, Београд 1987. *Образовање код Срба кроз векове*, Београд 2001. Е. Пирсон, *Стара Грчка*, Београд 2006. Р. Плат, *Свет филма*, Београд 2006. *Приватни живот у српским земљама средњег века*, приредиле С. Марјановић-Душанић и Д. Поповић, Београд 2004. *Приватни живот у српским земљама у освит модерног доба*, приредио А. Фотић, Београд 2005. *Приватни живот код Срба у деветнаестом веку. Од краја осамнаестог века до Првог светског рата*, приредили А. Столић и Н. Макуљевић, Београд 2006.

Грбови и заставе некад и сад	• Продубљивање знања о развоју грбова и застава и њиховом значају у историји. • Упознавање са развојем, улогом и значајем грбова и застава у прошлости српског народа.	• уочи основна обележја развоја грбова и застава кроз историју; • уочи основна обележја развоја грбова и застава код Срба кроз историју; • изведе закључак о значају грбова и застава кроз историју; • наведе најчешће хералдичке симболе; • опише изглед и порекло савременог српског грба и заставе.	• **Улога и значај грбова и застава (као симбола државе, нације, владара, војске, града, установе, предузећа, политичке организације, спортског друштва...; појава грбова у XII веку – породични грбови на штитовима као начин распознавања витезова на турнирима и у ратним походима; грбови на заставама, новцу, печатима, поштанским маркама, споменицима, шлемовима...; најчешћи хералдички симболи; појава првих застава – *вексилум* – застава римских царева, *лабарум* – застава Константина Великог; основни елементи застава).** • **Грбови и заставе у прошлости српског народа (порекло савременог српског грба и заставе, значење четири оцила, најчешћи хералдички симболи на грбовима српских нововековних и средњовековних држава и династија и властелинских породица – двоглави бели орао Немањића, Лазаревића, Карађорђевића, Обреновића и Петровића-Његоша, лав Бранковића и Петровића-Његоша, вук Балшића, љиљани Котроманића...).**	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** *Приватни живот код Срба у двадесетом веку*, приредио М. Ристовић, Београд 2007. Р. Радић, *Страх у позној Византији* I-II, Београд 2000. Р. Радић, *Византија – пурпур и пергамент*, Београд 2006. Р. Радић, *Цариград – приче са Босфора*, Београд 2007. *Службено одело у Србији у 19. и 20. веку*, Београд 2001. Д. Стојановић, *Калдрма и асфалт. Урбанизација и европеизација Београда 1890–1914*, Београд 2008. Ж. Стојановић, *Папирни новац Србије и Југославије*, Београд 1996. Н. Томас, Д. Бабац, *Армије на Балкану 1914–1918*, Београд 2006. Ц. Харт, *Стари Египат*, Београд 2006. Ф. Џајс, *Витезови кроз историју*, Београд 2003.
Спорт некад и сад	• Проширивање знања о развоју спортског живота кроз историју. • Уочавање сличности и разлика у спортским играма и надметањима некад и сад. • Проширивање знања о развоју спортског живота код Срба.	• уочи основна обележја спорта од антике до савременог доба; • разуме улогу и значај спорта у људском друштву; • именује и опише спортске дисциплине заступљене на античким Олимпијским играма; • наведе и упореди карактеристике спортских надметања у различитим периодима; • опише развој спортског живота код Срба.	• Улога и значај спорта од антике до савременог доба (спорт као део бриге о здрављу и као забава; спорт и Олимпијске игре у античкој Грчкој као основ спортских игара савременог доба; спортска надметања кроз историју – најпопуларнији спортови, аматерски и професионални спорт, модерне Олимпијске игре). • Спорт код Срба кроз историју (народне и пастирске игре као прва спортска надметања, прва спортска друштва, оснивање Српског олимпијског клуба 1910, учешће на међународним такмичењима и велики успеси, спортска друштва и клубови; савремени спорт и спортски живот).	**<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** Ф. Џајс, Ц. Џајс, *Живот у средњовековном граду*, Београд 2004.Ф. Џајс, Ц. Џајс, *Живот у средњовековном замку*, Београд 2005. Ф. Џајс, Ц. Џајс, *Живот у средњовековном селу*, Београд 2006. С. Џејмс, *Стари Рим*, Београд 2006.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Српски језик и књижевност
- Географија
- Социологија са правима грађана
- Грађанско васпитање
- Верска настава
- Ликовна култура
- Музичка култура

Назив предмета:	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Годишњи фонд часова:	**32**
Разред:	**други**
Циљеви предмета:	1. Развијање стваралачког мишљења, визуелног опажања, критичког мишљења, индивидуалности и самопоуздања у самосталном ликовном изражавању, радозналости и маштовитости; 2. Оспособљавање за изражавање идеја, ставова, порука и емоција традиционалним и савременим визуелним медијима;

	3. Подстицање успешне вербалне комуникације, тимски рад, самостално проналажење и систематизовање информација из различитих извора, креативне активности у слободно време, као и развијање способности за самопроцену и презентацију свог рада; 4. Развијање одговорности према очувању здравља и животне средине; 5. Упознавање са значајем и улогом уметности у друштву, свакодневном животу и раду; 6. Формирање позитивног става према очувању културног идентитета, националне и светске културне баштине; 7. Формирање навике праћења културно-уметничких садржаја путем штампе и електронских медија и посећивања музеја, галерија, библиотека, концерата, биоскопа, позоришта и других институција културе; 8. Оспособљавање за примену стечених знања и умења у свакодневном животу и раду.
Планирање и организација наставе	14. Приликом израде годишњег плана, од 15 понуђених тема треба одабрати најмање 4. Минимално време за реализацију једне теме је пет часова. Наставник формира програм бирајући теме према: • циљевима предмета; • расположивом фонду часова; • години учења; • специфичностима профила; • могућностима школе; • специфичностима локалне заједнице; • предзнањима и сазнајним могућностима ученика. 2. Теоријски садржаји и практични ликовни рад су интегрисани. 3. Теме треба обрадити комбиновањем савремених наставних метода, уз разноврсне визуелне примере. 4. Посебни садржаји су препоручени садржаји намењени појединим профилима и/или заинтересованим ученицима. Препоручени садржаји су садржаји који нису кључни за достизање исхода и могу да се обраде информативно: један редовни час, кроз домаћи задатак, тематску наставу или индивидуалне, одељенске и школске пројекте. 5. У зависности од теме, пожељно је припремати наставу у сарадњи са наставницима општеобразовних, стручних и изборних предмета, педагогом, локалним уметницима и стручњацима и/или институцијама културе. 6. Користити стручну литературу и интернет у припремању наставе. Ради лакшег прикупљања наставног материјала, програм садржи препоручене адресе или линкове на интернет-странице. Међутим, треба имати у виду да се ове адресе често мењају и да је наставник упућен на континуирано ажурирање наставног материјала. 7.У зависности од теме, настава се реализује у кабинету за ликовну културу (атељеу), кабинету за информатику, радионици, простору школе, библиотеци, музеју, галерији, атељеу уметника, локалном окружењу... 8. Како се не би прекинула мотивација и континуитет у раду, допустити ученицима да заврше радове код куће. 9. Подстицати ученике да одступају од рутинских поступака и стереотипије, а елементе искуства реструктурирју и стављају у нове односе, испробавају различита оригинална решења у самосталном ликовном изражавању и процењују свој рад и радове других. 10. Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • активност на часу. 11.Пожељно је на крају полугодишта и/или године организовати изложбу у локалној заједници и позвати родитеље на отварање. 12. Препоручује се наставницима вођење електронског портфолија који садржи: основне податке о наставнику, опис успешно реализоване теме, препоручено време за реализацију, коришћене материјале и технике, примере радова ученика, евентуално наставни материјал (визуелне примере) и препоручену литературу или адресе интернет-страница. Електронски портфолио треба да буде доступан на сајту или профилу школе. Циљ објављивања портфолија је промоција рада наставника и размена наставних материјала, идеја и линкова.

ТЕМЕ	ЦИЉЕВИ:	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА:	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Дигитална фотографија	• Оспособљавање за примену дигиталне фотографије у настави, свакодневном животу и раду;	• фотографише целину и детаљ под различитим условима осветљења; • учита дигиталну фотографију на рачунар; • обради фотографију у одабраном рачунарском програму;	• Примена дигиталне фотографије у настави, свакодневном животу и будућој професији, дигитална фотографија као савремени уметнички медиј; • Принципи компоновања у фотографији, кадрирање, осветљење; • Етичке норме у избору мотива, обради фотографије и објављивању фотографија; • Фотографисање дигиталним фотоапаратом или мобилним телефоном: екстеријер, ентеријер, детаљ, мртва природа, аутопортрет; • Пренос фотографије на рачунар, обрада фотографије основним алаткама: опсецање, подешавање светлине, контраста и боје; • Сортирање, обележавање и чување фотографија на рачунару; • Могуће преобликовање неуспелих фотографија у апстрактне слике, позадине, колаже; • Самопроцена радова. <u>Посебни садржаји:</u> • Цртање светлом; • Израда електронског портфолија; • Рекламна фотографија; • Модна фотографија.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Место реализације наставе:</u>** • одговарајући кабинет; • простор школе. **<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • остварити сарадњу са наставником информатике и размену информација и искустава између ученика и ученика и наставника; • према условима осветљења и временским приликама – један час реализовати у школском дворишту или у природи; • изабрати рачунарски програм за обраду фотографија према могућностима школе и предзнањима ученика; • објаснити ученицима како да фотографишу ликовне радове; • напреднијим ученицима допустити експериментисање сложенијим алаткама у програму по избору; • упутити заинтересоване ученике на литературу и бесплатне фото-едиторе на интернету; • мотивисати ученике да учествују у уређењу школског часописа или сајта/профила школе. **<u>Интернет:</u>** www.photoarts.com www.atget www.photography-now.net www.photographysites.com www.pixiport.com www.usefilm.com www.graphicssoft.about.com http://www.photographymad.com/blog/post/10-top-photography-composition-rules http://graphicssoft.about.com/od/pixelbasedwin/tp/freephotoedw.htm http://www.shapecollage.com/ http://download.cnet.com/ http://AndreaPlanet.com/

Примитивна племенска уметност	• Стицање знања о појави, значају и функцији уметности у праисторији; • Развијање интересовања за племенску уметност и традицију различитих народа; • Формирање позитивног става према очувању културног идентитета;	• наведе улогу примитивне племенске уметности у праисторијско и савремено доба; • одабере медиј, мотив и материјал за рад и образложи избор; • уради ликовни рад са одликама примитивне племенске уметности;	• Примитивна племенска уметност од праисторије до савременог доба; • Услови за настанак уметности, функције уметности у праисторијско доба, материјали; • Разлози за дуготрајни опстанак примитивне племенске уметности, популарност савремене племенске уметности, последице комерцијализације; • Уметност афричких племена, инуитска уметност, уметност индијанских племена, аборицанска, полинезијска... плес, музика, одећа, украшавање, орнаментика, занати; • Примитивна уметност као инспирација савременим уметницима; • Израда цртежа, слика, скулптура, употребних и украсних предмета, тотема, маски, скица за шминку, одећу, накит, фризуре. <u>Посебни садржаји:</u> • Креирање звука облицима из природе, уобличавање композиције на рачунару, учитавање звука у презентацију; • Ритуални плес: обједињавање слике, музике и плеса; • Терапија путем уметности: уметнички занати; • Истраживање: народна уметност Србије; • **Израда сувенира;** • Презентација: поређење култура (шминке, ношње, фризура, обуће, керамике, веза...).	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Место реализације наставе:</u>** • одговарајући кабинет. **<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • направити визуелни преглед праисторијске уметности свих континената, укључујући и налазе на тлу Србије, **као увод у тему;** • упоредити примере праисторијске уметности са савременом племенском уметношћу; • мотивисати ученике да самостално уоче специфичности примитивне племенске уметности различитих култура и народа; • у складу са могућностима, приказати презентацију, документарни филм или промотивни спот; пустити карактеристичну музику; остварити сарадњу са музејима; • упутити ученике на стваралачко изражавање природним материјалима: угљен, креда, дрво, лишће, шљунак, слама, плодови, кожа, камен, глина, канап, влакна, органске боје; • по завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање или објавити презентацију радова на сајту/профилу школе. **<u>Интернет:</u>** http://www.google.rs/images http://www.bradshawfoundation.com/ http://www.nativevillage.org/ http://www.indianetzone.com/ http://www.aboriginalartonline.com/culture/symbols.php http://www.inuit.com/ http://www.wamena-gallery.com/en/tribal-art/oceania/primitive-magic-stone-malekula~60~671.html http://www.visual-arts-cork.com/ancient-art/tribal-art.htm http://www.tribal-explorer.com/bygeo_2.html http://www.archaeology.org/ www.youtube.com: Janet and Kathy throat singing between classes, Aboriginal Didgeridoo part1, Masai tribe dance, Naga tribal chant and dance, Zulu-premarital dance…

Цивилизације прошлости	• Упознавање са значајним споменицима културе; • Формирање позитивног става према очувању културног наслеђа;	• објасни значај очувања споменика културе; • уради ликовни рад са карактеристикама одабране цивилизације; • дискутује о различитим решењима задатка;	• Цивилизација – појам; • Општи приказ: географски положај, градови, трајање и разлог нестанка, веровања, положај владара, улога уметника и уметности; • Оријентациони избор споменика прошлости: Персеполис, Тутанкамонова гробница, Mohenjo-daro, Sanchi (Индија), Qin династија – ратници од теракоте, Machu Picchu, Mesa Verde, Chichen Itza,Tikal, El Tajin, толтечки ратници у Тули, Angkor, Петра, Нара; • Уметничка идеја у прошлим цивилизацијама, утицај веровања и друштвене организације на уметност; • Израда цртежа и скица за палате, храмове, стубове, орнаменте, споменике, рељефе, фасаде, фонтане, престоле, намештај, употребне и ритуалне предмете, дворске одежде, владарске симболе, вајање владарског портрета. Посебни садржаји: • Осмишљавање туристичке туре, израда рекламне презентације или брошуре; • Заштићена светска културна баштина.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • приказати цивилизације на временској ленти или их означити на карти света; • **тему обрадити методом аналогије; посветити више пажње културама (цивилизацијама) које су ученицима непознате;** • нагласити значај споменика прошлих цивилизација као наслеђа свих народа; • мотивисати ученике да самостално уоче сличности и разлике у уметности различитих цивилизација; • приликом постављања задатка, наставник је у улози наручиоца уметничког рада, а ученик у улози уметника; • поставити више задатака различитог степена сложености и омогућити ученицима да самостално одаберу задатак; • упутити ученике на доступне изворе информација; • по завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање или објавити презентацију радова на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://www.google.rs/images www.youtube.com/ http://www.ancientcivilizations.co.uk/home_set.html http://www.mayalords.org/ http://whc.unesco.org/en/list/668 http://www.latinamericanstudies.org/olmecs.htm http://www.dinosoria.com/archeologie.htm

Ктитори, мецене и колекционари	• Сагледавање вредности и значаја уметничких дела из угла инвеститора; • Формирање навике праћења културно--уметничких манифестација;	• објасни улогу и значај ктитора, мецена и колекционара у историји уметности; • формира електронску или штампану збирку уметничких дела; • образложи избор уметничких дела;	• Појмови: ктитор, мецена, колекционар; • Велики инвеститори у уметност кроз историју: црква, владари, племство, буржоазија, држава, приватни фондови...улога и значај; • Инвестирање у различите облике уметности кроз историју: сакрални објекти, палате, споменици, ликовна уметност, позориште, балет, музика, мода, филм...музејске колекције, приватне збирке, мотиви за улагање у уметност; • Приказ десет значајних уметничких дела по избору наставника, уз образложење избора; • Одељенски обилазак електронских: музеја, галерија, културно-историјских споменика, фестивала; • Улога колекционара или инвеститора: прикупљање и формирање електронске или штампане збирке уметничких дела по избору ученика. <u>Посебни садржаји:</u> • Истраживање: значајне културно--уметничке манифестације у Србији; • Истраживање: институције културе у Србији; • Терапија путем уметности: укључивање старије популације у уметничке активности.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Место реализације наставе:</u>** • одговарајући кабинет. **<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • извући занимљивости из литературе и са интернета о дворским уметницима, градњи споменика, изради наруџбина; • објаснити ученицима разлику између уметничких дела и кича; • приликом поделе улога, поставити ученицима смернице, нпр. утврђену суму новца, институцију за коју се набавља уметничко дело, врсту уметности у коју се улаже; • у складу са могућностима, формирати индивидуалне или заједничку електронску, штампану или фото-збирку уметничких дела; • избећи негативне коментаре, мотивисати ученике да образложе свој избор; • у складу са могућностима, један час реализовати у музеју или галерији; • мотивисати ученике на континуирано ажурирање збирке; • мотивисати ученике на посећивање институција културе и културно-уметничких манифестација у локалном окружењу. **<u>Интернет:</u>** http://www.woopidoo.com/profession/art-collectors/index.htm http://www.famousartistsgallery.com/ http://www.museumstuff.com/ http://mason.gmu.edu/~montecin/museum.htm http://www.louvre.fr/llv/commun/home.jsp?bmLocale=en http://www.theatrehistory.com/ http://www.artabus.com/ http://www.filmsite.org/directors.html http://www.famouspeople.co.uk/dancers/ http://www.greatbuildings.com/ http://www.notablebiographies.com http://www.wga.hu/

Уметност рециклирања	• Оспособљавање за креативно преобликовање материјала за рециклажу;	• објасни значај рециклирања; • наведе улогу уметности у очувању животне средине; • уради ликовни рад од материјала за рециклажу; • образложи избор мотива и материјала;	• Уклањање отпада у великим градовима, време распадања појединих материјала, значај рециклирања, улога и значај уметности у очувању животне средине и смањењу сиромаштва; • Израда скица; • Преобликовање предмета и материјала за рециклажу: израда таписерије од пластичних трака, израда асамблажа, скулптура и инсталација, израда накита, торби, шешира, кутија за оловке и накит, посуда, лустера, стоних лампи, мозаика; • Оријентациони избор уметника: Daniel Clemmett, Nick Gentry, Robert Bradford, James Corbett, Subodh Gupta, Emma Whiteside, Michel de Broin, Hong Kyoung, Aurora Robson, Lucy Norman, Nek Chand… Посебни садржаји: • Израда колекције одеће од материјала за рециклажу; • Грађење зидова, пултова, клупа, ограда и мањих објеката од пластичних флаша, конзерви, стиропора, гума, затварача; • Терапија путем уметности: материјали за рециклажу који су погодни за рад са децом и старијим особама; • Креирање звука предметима за рециклажу; • Видео-рад: акција чишћења околине.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • успоставити повезаност са сличним садржајима(обликовање и преобликовање) из основне школе; • према потреби поделити ученике у парове или мање тимове; • избећи шаблонске радове, нпр. људске фигуре и роботе направљене од пластичних флаша; • упутити ученике у процес израде, али инсистирати на иновативним решењима у оквиру процеса; • уколико ученици раде на једном или два сложенија рада већег формата, помоћи у техничкој реализацији (нпр. спајање делова у целину, поставка и сл.); • по завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и објавити радове на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://webecoist.com/ http://www.arteco.com/ http://www.bags2riches.co.uk/ http://www.robbierowlands.com.au/artworks.php http://www.johndahlsen.com/ http://www.toontoonz.com/canart/canartmain.html http://www.bonniemeltzer.com/MixedMedia.html http://www.heart2art2heart.com/pages/theforevertron.html http://www.aluminouspublishing.com/phpBB/ http://www.arthunt.co.uk/index.htm http://www.recycle2art.com/ http://freshome.com/2010/07/17/original-wall-clocks-made-from-vinyl-records/ http://www.ghostforest.org/ http://quazen.com/arts/architecture/seven-strange-houses-made-of-recycled-materials/ http://inhabitat.com/low-income-housing-made-of-recycled-materials/ http://www.greenhomebuilding.com/recyclematerials.htm http://sciencehax.com/2010/01/beautiful-home-built-from-recycled-materials/ http://www.expeditio.org/ http://www.scivee.tv/node/6935 http://www.achildgrows.com/2008/02/28/cool-recycled-bags-by-a-womens-co-op/

Уметност и наука	• Формирање целовите слике о повезаности уметности, науке и различитих делатности;	• наведе примере повезаности уметности и науке, наставних предмета и различитих делатности;	• Повезаност науке и уметности; • Математика у уметности: симетрија, перспектива, модуларност, златни пресек, орнаментика, теселација, оригами; • Географија у уметности: пејзажи; апстрактне слике инспирисане сателитским снимцима и географским картама; • Биологија у уметности: уметност под микроскопом, илустрације, анатомски цртежи; • Хемија у уметности: производња пигмената и материјала, фотографије; • Физика у уметности: оптика, акустика, фотографије; • Историја и уметност: историјски догађаји у уметничким делима, уметничка дела као историјски извори; • Разговор о повезаности уметности и других наставних предмета и делатности; • Израда цртежа, скулптура, слика, графика, постера, инсталација, фотографија, видео-радова, орнамената, оригамија, колажа... наука, наставни предмет, област, лекција, дефиниција, формула, појам као инспирација. Посебни садржаји: • Терапија путем уметности: лечење бојом, звуком и покретом; • Тематски дан.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • разговарати о уметничкој вредности научних илустрација; • приказати Леонардове, Рембрантове и Дирерове скице и цртеже; **задати ученицима пројектне задатке, према интересовањима;** • избећи наглашавање ликовног рада као илустрације наставних садржаја, инсистирати на оригиналном ликовном приказу; • по завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет:** www.mi.sanu.ac.rs/~jablans/s-d3.htm http://www.litandart.com/2008/01/30/the-art-science-phenomenon/ www.origamitessellations.com http://cedison.wordpress.com/category/origami-tessellation/ www.artofgeography.com www.brainpicking.org http://www.scienceart.nl/ http://www.scienceart.co.uk/ https://bioart.med.harvard.edu/ http://www.worldsciencefestival.com/BioArt http://atunu.blogspot.com/2006/11/who-says-engineering-and-art-cant.html http://www.arttherapy.org/ http://www.cap.ca/aop/art.html http://www.fieldsproject.com/ http://artofchemistry.com/index.html http://www.shands.org/aim/ http://cade.writtle.ac.uk/AgricultureArt.asp http://www.geologyinart.com/geoart_webzine.html http://www.pbs.org/seeinginthedark/resources-links/astronomy-and-the-arts.html http://artandtech.osu.edu/

Уметност XXI века	• Упознавање са утицајем технологије на уметност XXI века; • Стваралачко изражавање савременим медијима;	• објасни утицај технологије на уметност XXI века; • наведе пример утицаја технологије на уметност XXI века; • изрази идеје, емоције, поруке и ставове савременим медијима;	• Традиционални и савремени медији у XXI веку; • Одговарајући примери уметничких медија, праваца и техника: 3Д анимација, сликање песком, динамичко сликарство, дигитална уметност, ласерска уметност, генетичка уметност, нано уметност, интерактивна уметност, виртуелна уметност, акционо сликање на сцени, визуелни ефекти за филм; • Прибор: glow graffiti спреј, LED светлосни канапи, интерактивне табле, I/O четка, Филипсов прибор за дигитално сликање светлом; • Cyberfest (Киберфест, Русија), STRP фестивал; VIDFEST (Ванкувер); • Цртање, сликање, графика и вајање у рачунарском програму; видео-записи, одељенски спотови, монтажа и анимација у рачунарском програму; колективно акционо сликање на сцени; обједињавање ликовне уметности, филма, музике и плеса; израда светлосне скулптуре, слике или инсталације; израда звучне скулптуре, кинетичке скулптуре... Посебни садржаји: • Специјални (механички)ефекти у позоришту и визуелни ефекти за филм; • Звучни ефекти; • Електронска музика; • Терапија путем уметности: материјали и технике; • Експериментална архитектура, паметне зграде; • Црно позориште; плес сенки; • Ликовно обликовање веб странице.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • остварити сарадњу са наставником информатике и/или наставницима стручних предмета; • приказати ученицима разноврсне примере; • по завршетку теме заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет:** www.cyland.ru https://bioart.med.harvard.edu/ http://sandfantasy.com/ http://www.flixxy.com/ukraine-talent-sand-animation.htm http://www.sanbase.com/ http://www.davemc.net/GenArt/ http://www.gamasutra.com http://www.virtualart.at/ http://www.abstractdigitalartgallery.com http://www.neme.org/main/524/collecting-new-media-art http://www.dpandi.com/jd/index.html http://creativefan.com/30-incredible-matte-paintings-from-famous- films/ http://www.e-onsoftware.com/products/solutions/?page=matte http://www.zoicstudios.com http://www.alchemists.com http://www.holographicart.co.uk http://www.laserartfest.ca/ http://www.mat.ucsb.edu/ http://www.animatronics.org/ http://www.techblog.com youtube: Blacklight Nu2ART performance; Paint dance; Mo(ve)ment: live painting and dance; Synchronized Elements; light painting; ArtCreatedFromShadows, Philips-digital-light-painting-kit, I/O brush...

Амбијент и простор	• Оспособљавање за естетско преобликовање елемената ентеријера и обликовање простора;	• опише утицај амбијента на расположење, понашање и радни учинак; • преобликује елементе ентеријера; • уреди део школског простора;	• Утицај амбијента на расположење, понашање и радни учинак; • Одговарајући примери дизајна школског простора, инсталација у ентеријеру и преобликовања елемената ентеријера; • Израда скица; • Преобликовање елемената ентеријера: осликавање и преобликовање похабаних столица, клупа, столова, ормана, зидова, прозорских оквира, стаклених површина, стубова; лепљење и уметање различитих материјала; израда витража, лустера, лампи, асамблажа, мозаика; • Обликовање простора у делу учионице или простору школе. Посебни садржаји: • Терапија путем уметности: психологија боје; • Биодекорација стубова и зидова или зелених површина; • Дизајн светла, обликовање простора светлом; • Декорација зидова: рад са шаблонима и пројектором, називи боја, механичко мешање боја, нијансе, психологија боје; • Ленд арт; • Амбијентална музика.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет; • школски простор. **Препоруке за реализацију наставе:** • ученике мотивисати визуелним примерима; • према потреби поделити ученике у парове или мање тимове; • у раду користити еколошке боје и лакове; • обликовање простора може бити заједнички рад на нивоу одељења, разреда или школе; • подстицати ученике да процењују свој рад и радове других; • по завршетку теме објавити радове свих ученика на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://www.arteco.com/ http://www.skifurniture.com http://www.bikefurniture.com/ http://freshome.com/ http://www.instructables.com/id/DIY-Vinyl-Wall-Art/ http://comeuptomyroom.com/ http://www.apartmentherapy.com/ http://www.alldriftwoodfurniture.com/driftwood_tables.html http://www.fauxfinish.com/FauxFinish/faux-appetite-design.htm http://bhousedesain.com/ http://azmyarch.com/ http://www.google.rs/images http://home.rebstech.com/cool-wall-painting/ http://inter1or.com/decoration/tag/office-chairs/ http://homes-designing.com/decorate/decoration/old-furniture-new-life/ http://www.nobleparkps.vic.edu.au/art_show_2008.htm http://www.salvationsct.com/furniture.htm http://www.stylehive.com/tag/rustic_furniture http://www.flickr.com/photos/29371360@N00/272362405/ http://www.dezignwithaz.com/ http://www.bhajanhunjan.com/wp/?page_id=798 http://www.conceptualgardens.co.uk/

Стрип	• Формирање целовите слике о стрипу као савременом уметничком медију;	• препозна уметнички цртеж у стрипу; • опише традиционални поступак цртања стрипа; • нацрта ликовно-графички рад;	• Појмови: стрип, манга, чиби, графички роман; • Развојни пут стрипа, различите функције стрипа кроз историју; • Школе стрипа: америчка и јапанска, француско-белгијска, енглеска, италијанска – карактеристике, типични представници, међусобни утицаји, популарност школа и аутора код нас и у свету; • Фестивали стрипа, музеји, друштва; • Утицај стрипа на уметничке правце, културу и друштво; • Оријентациони избор аутора: Rodolphe Topffer, Walt Disney, Osamu Tezuka, Richard Outcault, Steve Ditko, Alan Moore, Frank Miller, Moebius, Masashi Kishimoto, Koji Morimoto, Hiromu Arakawa, Matsuri Hino, Takeshi Obata, Марко Стојановић, Бане Керац, Влада Весовић, Саша Ракезић, Алекса Гајић, Зоран Јањетов; • Традиционални прибор и поступак израде; рачунарски програми и графичке табле; • Израда табле стрипа, стрип јунака, корица за графички роман, израда одељенског фанзина; илустрација одломака приче, песме, филма... традиционалним или савременим техникама. Посебни садржаји: • Анимирани филм; • Израда сценарија за стрип, графички роман, рачунарску игрицу или анимирани филм; • Студија фигуре у покрету; • Колекција одеће, обуће или накита инспирисана стрипом; • Музика у анимираном филму.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • направити поређење између америчког, европског и јапанског стрипа; • указати ученицима на могуће смерове цртања и читања стрипа; • разговарати о утицају јапанског стрипа на савремени европски стрип и анимирани филм; • објаснити ученицима разлику између карикатуре и уметничког стрипа; више пажње посветити графичком роману као књижевно-графичкој форми; • на репрезентативним примерима указати ученицима на ликовни рукопис, композицију, покрет, скраћење, сенку; • упутити ученике како да увежбавањем постигну препознатљив стил и са једноставним, непрофесионалним цртежом; • по могућности организовати гостовање професионалних цртача стрипа како би ученици стекли целокупну слику о теми; • упутити заинтересоване ученике на електронске уџбенике, школе стрипа и рачунарске програме; • тема може да се реализује као одељенски рад – израдом табле стрипа на хамеру, уцртавањем или лепљењем појединачних цртежа; • по завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://en.wikipedia.org/wiki/European_comics http://www.seecult.org/ http://www.comicartdepot.com/ http://www.linesandcolors.com/ http://www.filetransit.com/screenshot.php?id=79391 http://ideja.forum-express.net/t2093-manga http://www.dereksantos.com/comicpage/
Знаменити српски уметници	• Упознавање са знаменитим српским уметницима и разумевање значаја њихових дела;	• наведе неколико знаменитих српских уметника; • објасни значај одабраног уметника; • уради оригиналан визуелни приказ живота и/или дела одабраног уметника;	• Знаменити српски уметници, избор наставника; • Израда оригиналног, нетрадиционалног ликовног приказа живота и/или дела српског уметника по избору ученика: презентација, графичка прича, колаж, инсталација; комбинација текста, илустрација и фотографија; видео-рад, анимација; • Разговор о значају, животу и делу одабраних уметника. Посебни садржаји: • Израда монографије одабраног уметника, одељенски рад; • Терапија путем уметности: организовање гостовања професионалних уметника у болницама и домовима за старе; организовање ликовне радионице.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • направити сажет приказ живота и дела одабраних уметника; • поредити сензибилитет одабраних уметника; • упутити ученике на доступне изворе информација; • по завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе.

Трагом наслеђа	• Оспособљавање ученика за израду промотивног рада;	• прикупља информације из различитих извора; • дискутује о знаменитостима краја; • уради промотивни ликовни рад;	• Значај квалитетне промоције у будућој професији; • Истраживање културних, историјских и природних знаменитости краја: обилазак околине, обилазак локалних галерија и музеја; истраживање стручне литературе, интернета, архиве, новинских чланака; разговори са одговарајућим профилом стручњака, наставницима, родитељима, фамилијом; интервјуи, анкете; проучавање и прављење фото и писане документације; • Оријентациони избор тема у оквиру пројекта: природне одлике, историја, културно-историјски споменици, манифестације, спорт, уметност, туризам, делатности, стари занати, обичаји и веровања, знаменити људи, одевање кроз историју, архитектура, кулинарство, музика; • Дизајн промотивног материјала; • Израда промотивног спота, презентације, брошуре, плаката, илустрованих прича, разгледница, паноа за промовисање културно- -историјских и природних знаменитости краја. <u>Посебни садржаји:</u> • Промоција професије; • Промоција школе; • Промоција одељења; • Терапија путем уметности: поставка изложбе, организовање промоције радова путем интернета и штампе; • Маркетинг и брендови.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Место реализације наставе:</u>** • одговарајући кабинет; • библиотека; • локална заједница. **<u>Препоруке за реализацију наставе:</u>** • тему обрадити као одељенски пројекат; • мотивисати ученике атрактивним визуелним примерима; • омогућити ученицима неспутано изношење предлога ликовних решења; • по завршетку теме објавити рад на сајту/профилу школе.

Необична уметност	• Подстицање иновативности у ликовном изражавању ;	• предложи нетрадиционални материјал за рад; • уради ликовни рад од нетрадиционалног материјала; • образложи избор материјала и мотива;	• Визуелни приказ: необичне идеје, уметничка дела на неуобичајеној подлози или од неуобичајених материјала; • Оријентациони избор уметника: Julian Beever, Guido Daniele, Jim Denevan, Richard Long, Daniel Baumann, Olafur Elasson, Michael de Broin, Agata Olek, Hang Nga, Mathier Collos, Rebecca Murtaugh, Jonathan Borofsky, Livio de Marchi, Chakaia Booker, Choi Jung Hyun, Margaret Benyon, Jennifer Maestre, Nathan Sawaya, Baptiste Debombourg, Toge-NYC, Ran Hwang, Don Lucho, Scott Gundersen, Sydney Cash, Scott Hove, Evan Blackwell, Jean-Luc Cornec, Jason Hackenwerth, Jason de Caires Taylor, Shinichi Marayama, Joan Dulla, Janet Echelman, Alain Guerra, Lara Schnitger, Maurizio Savini, Renata Memole, Neraldo de la Paz, Elisabeth Higgins O`Connor, Carabosse ; • Израда ликовних радова од неуобичајених материјала.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • визуелним примерима, разговором и асоцијацијама мотивисати ученике да осмисле оригиналне предлоге; • према потреби поделити ученике у парове или мање тимове; • подстицати ученике да процењују свој рад и радове других; • по завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе, заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет:** www.myunusual www.creativity-portal.com www.dornob.com www.flatrock.org www.webcoist.com www.weburbanist.com http://weburbanist.com/2009/01/08/food-art-and-food-artists/ http://www.darkroastedblend.com/2009/04/pasta-monster-and-other-strange-food.html http://www.collthings.co.uk/2008/12/cool-food-art.html http://www.agilitynut.com/h/bh.html http://www.jennifermaestre.com/portfolio.php http://karenswhimsy.com http://www.lostateminor.com/2009/08/06/scott-hoves-cakeland/ http://www.greenpiecewireart.com/ http://www.jeffbots.com http://www.deepapanchamia.com/

Архитектура Србије	• Упознавање са одликама архитектуре на тлу Србије; • Формирање позитивног става према очувању културног наслеђа;	• наведе неколико значајних споменика и грађевина у Србији; • објасни значај очувања знаменитих грађевина и споменика; • уради ликовни рад са стилским одликама локалне архитектуре;	• Знаменити споменици и зграде –обележја светских градова; • Сакрална архитектура Србије; • Замкови, утврђења и палате Србије; • Световна архитектура Србије: типови старих српских кућа, знаменити објекти XIX и XX века; • Споменици, фонтане, паркови и парковске скулптуре; • Значај очувања знаменитих грађевина и споменика; • Израда скица за викендицу, викенд-насеље, етно-село, наменске објекте, реконструкција замка или утврђења, скица за рељефе, тргове, ограде, прозорска окна и друге елементе екстеријера, споменике и скулптуре у пленеру... <u>Посебни садржаји:</u> • Истраживање: римска насеља на тлу Србије; • Повезивање ученика путем интернета са вршњацима из другог места у Србији, размена фотографија и информација о архитектури, споменицима и парковима; • Осмишљавање туристичке туре;	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Место реализације наставе:</u>** • одговарајући кабинет; • локална заједница. **<u>Препоруке за реализацију теме:</u>** • излагање прилагодити сазнајним могућностима и интересовањима ученика, приказати само карактеристичне примере; • препоручује се обилазак родног места или локалног окружења, фотографисање објеката и споменика, скицирање фасада и споменика, разговор о елементима архитектуре, стиловима, фасадама, стубовима, фонтанама, споменицима; • подстицати ученике да процењују свој рад и радове других; • по завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **<u>Интернет:</u>** <u>http://www.greatbuildings.com/</u>

Улична уметност	• Препознавање уметничких вредности у супкултури; • Формирање одговорног односа према очувању здравља и окружења;	• препозна естетске и идејне вредности уличне уметности; • наведе материјале штетне по здравље и мере заштите; • уради скицу за мурал или графит;	• Појмови: улична уметност, мурали, графити, тагирање; • Видови уличне уметности: мурали, графити, стикери, инсталације; • Историјат графита, легални графити, графити у галеријама; • Дискусија: намера уметника, идеје, поруке, ставови, емоције, стилови; тагирање по културно- -историјским споменицима, знаменитим зградама, приватној својини, радовима уметника; • Материјали, опасност по здравље и околину, мере заштите; • Оријентациони избор уметника, уметничких група и пројеката: Edgar Mueller, Julian Beever, Kurt Wenner, Jeroen Koolhaas –Dre Urhahn, Ernesto Neto, Mark Jenkins, Peter Gibson, David Choe, Cityzenkane, Belx2, Lady Pink, Keith Jive, Baer, Ras Terms, Jon Reiss (Bomb it-документарни филм), Blu (одабрани радови), Rinpa Eshidan, Reverse Graffiti Project; • Израда скице за мурал или графит традиционалним материјалима или у рачунарском програму. Посебни садржаји: • Истраживање: улична култура, музика и плес; • Пантомима; • Знамените грађевине Србије; • Израда документарног филма.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију теме:** • разговарати о томе шта један графит чини уметничким и о различитим доживљајима посматрача; • радове урађене у рачунарском програму треба одштампати како би ученици по њима урадили слободоручни цртеж уз додавање оригиналних детаља; • у складу са могућностима, реализовати скицу еколошким бојама на оштећеном зиду школе или у окружењу; • подстицати ученике да процењују свој рад и радове других; • по завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет:** http://www.graffiti.org/ http://www.barcelonastreetart.net/ http://www.unurth.com/ http://www.xmarkjenkinsx.com/outside.html http://artradarjournal.com/2010/01/21/what-is-street-art-vandalism-graffiti-or-public-art-part-i/ http://www.metanamorph.com http://www.european-street-painting.com http://www.toxel.com/inspiration/2008/09/15/pedestrian-street-art-by-peter-gibson/ http://www.heatheronhertravels.com/crimes-of-passion-street-art-on-show-in-bristol/ http://weburbanist.com http://graffiti.playdo.com/ http://www.carolynrydercooley.com/photo440.html http://been-seen.com/index.php/articles/passport/creative-subways-around-the-world

Времеплов	• Формирање опште слике о променама у уметности током историје.	• наведе узроке промена у уметности током историје; • прикаже ликовним радом специфичност одабраног историјског периода.	• Свакодневни живот, проналасци, открића, важни историјски догађаји и личности, одевање, намештај, архитектура, ликовна уметност, музика, позориште, плес, спорт, забава... од критско-микенске културе до краја XX века; • Ликовни приказ историјског периода по избору ученика; израда маски, костима, шешира, перика, декорација, скица за употребне предмете ... Посебни садржаји: • Пројекат свих одељења, тематска забава – реконструкција одабраног периода: израда сценографије, костима, маски, фризура, шминке, избор музике, концерт, наступ хора, представа, плес, луткарско позориште...	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе/учења, планом рада и начинима оцењивања. **Место реализације наставе:** • одговарајући кабинет. **Препоруке за реализацију наставе:** • приказати визуелну презентацију појединачних историјских периода, изнети само кључне информације и карактеристичне примере; • разговарати о томе како су историјски догађаји, развој технологије и открића утицали на промене у естетици и уметности ; • омогућити ученицима неспутано изношење мишљења и идеја; • по завршетку теме приказати радове свих ученика у простору школе и заједнички одабрати радове за објављивање на сајту/профилу школе. **Интернет :** http://www.historyworld.net/ http://www.hyperhistory.com/ http://www.eyewitnesstohistory.com http://www.britannica.com/ http://www.fashion-era.com/ http://www.essentialsofmusic.com/ http://www.theatrehistory.com/

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Музичка култура - Српски језик и књижевност - Историја - Хемија - Математика - Рачунарство и информатика

Назив предмета: **МУЗИЧКА КУЛТУРА**

Годишњи фонд часова: **32**

Разред: **други**

Циљеви предмета

8. Оспособљавање ученика за разликовање обележја стилова различитих музичких жанрова;
9. Развијање свести о значају и улози музичке уметности кроз развој цивилизације и друштва;
10. Оспособљавање ученика за уочавање разлика и сличности између наше и других традиција и култура у домену музике;
11. Унапређивање естетских критеријума код ученика;
12. Развијање навика код ученика за праћење културно-уметничких манифестација у локалној средини и путем електронских медија (концерти,телевизија, филм, интернет);
13. Оспособљавање ученика за самостално истраживање стручне литературе, архиве, медијатеке, интернета;
14. Подстицање уметничког развоја и усавршавања у складу са индивидуалним интересовањима и способностима.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
	• Оспособљавање ученика за разликовање музичких стилова од првобитне заједнице до 21. века. • Развијање навика за слушање уметничке музике. • Оспособљавање уочавања разлика композиција по карактеру • Формирање музичког укуса и адекватног музичког експресивног доживљаја музичког дела приликом слушања(аудио апаратима и уживо на концертима)	• Препознаје и разликује одлике стилова у музичком изражавању од првобитне заједнице до данас. • Испољава потребу за свакодневним слушањем музике и на основу тога формира трајно интересовање према музици уопште • Препознаје одслушане композиције уз познавање њихових аутора као и у односу на време настанка. • Експресивно,аутономно доживљава карактер одслушане композиције • Поседује адекватан музички укус. • Самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације . .	• Значај музике у животу и друштву:***првобитна ајединица,стари век*** и развој музике у ***средњем веку***(духовна и световна музика) - Грегоријански корал,Византијско певање,Кир Стефан Србин:Нања сили. • ***Ренесанса и барок***: Палестрина Л.:*Огни белта,*Вивалди А.:*4 годишња доба,* Хендл Г.Ф.:*Месија(Алелуја*),Бах Ј.С.:*Токата и фуга d – mol,Брандебуршки концерт бр.3 G – dur* • ***Класицизам:*** Хајдн Ј.:*Симфонија изненађења* бр 94.G – dur, Моцарт В.А.:*Симфонија бр.40.G-dur,Реквијем,Мала ноћна музика,Турски марш,*Бетовен Л.В.:*5. и 9. симфонија,За Елизу,Месечева соната,* • ***Романтизат*** Менделсон Ф.:*Свадбени марш,*Шопен Ф.:*Валцер des-dur*,Брамс Ј.:*Мађарске игре по избору*,Сметана Б.:*Влтава*,Дворжак А.:*Симфонија из новог света* • ***Импресионизам*** Дебиси К.:*Прелид за поподне једног пауна*,Равел М.: *Болеро* • ***Музика хх века*** Шостакович:*Камерна симфонија*,Прокофјев С.:*Ромео и Јулија*,Шенберг,Стравински,Веберн	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз **теоријску наставу** **Место реализације наставе** • Настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • Користити сва доступна наставна средства • Користити мултимедијалне презентације • Упућивати ученике да користе интернет и стручну литературу • Примењивати индивидуални рад, рад у паровима и рад у мањим групама Континуирано упућивати ученике на присуство музике у свакодневном животу, примену у пракси и другим наставним предметима **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 16. праћење остварености исхода 17. тестове знања **Оквирни број часова по темама** • класична музика (10 часова)
Опера и балет Оперета и мјузикл	• Значај корелације између текста, музичког и сценског извођења • Оспособљавање ученика за препознавање и разликовање разних типова опере кроз историју	• Разуме међусобну повезаност текста, музике и покрета. • Разликује музичко сценска дела према периоду настанка. • Препознаје историјско културни амбијент у коме су настала поједина дела	• ***опере***:Бизе Ж.: *Кармен*,Верди Ђ.:*Трубадур*,Росини Ђ.:*Севиљски берберин*,Пучини: *Тоска,Боеми*, • ***балети*** Чајковски П.И.:*Лабудово језеро*,*Успавана лепотица*,Прокофјев С.:*Ромео и Јулија* • ***оперете*** Штраус Ј.:*Слепи миш* • ***Мјузикли***:Цигани лете у небо,Коса,Мама Миа,Чикаго..	

Традиционална музика(народне песме,игре,плесови)	• Оспособљавање ученика за препознавање и разликовање културе и традиције како свог тако и других народа • Развијање естетских критеријума код ученика • Развијање способности уочавања утицаја народног стваралаштва на уметничко стваралаштво.	• Препознаје естетске вредности у култури свог и народа других земаља уочавањем карактеристичних обележја музике светске народне баштине. • Сагледава и вреднује утицај народног стваралаштва на уметничко стваралаштво.	• Изворно певање традиционалних композиција са нашег и суседних подручја.Кола и народне игре Србије и суседних земаља. Мокрањац Ст.Ст.:Р*уковети,* Тајчевић М.: *Охридска легенда* • Народна музика интегрисана у забавну,електронску,џез и разне алтернативне правце. Извођачи: Биљана Крстић,састав Балканика,Слободан Тркуља, Василиса, Кирил Џајковски...	• опера и балет; оперета и мјузикл (6 часова) традиционална музика (6 часова) • џез и блуз музика (4 часа) • филм и филмска музука (4 часа) • хор (5 часова)
Џез и блуз музика Филм и филмска музика	• Способност препознавања критеријума који се односе на ритмичку строгост и импровизовање мелодије као карактеристика одређене врсте музике(џез,блуз) • Способности разликовања боје звука различитих инструмената као и њихових састава.	• Препознаје критеријуме који се односе на начине настајања мелодијско ритмичких образаца раличитих музичких жанрова. • Разликује боју звука различитих инструмената,као и њихов визуелни изглед • Разликује саставе извођача(Соло глас-хор,Соло инструмент-камерни састав-оркестар)	• ***Џез и блуз***: Луис Армстронг,Мајлс Дејвис; Били Холидеј;Џон Колтрејн,Чарли Паркер, Јован Маљоковић • ***Филм***: Моцарт • ***филмска музика***: Е.Мориконе: музика из филмова:*Амелија Пулен,Титаник,Ватрене улице,Клавир...*	
Хорско певање	• Оспособљавање ученика за заједничко извођење	• Препознаје и реализује елементе заједничког музицирања	• слободан избор композиција према могућностима извођача	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Ликовна култура
- Физичко васпитање
- Српски језик и књижевност
- Математика
- Екологија и заштита животне редине
- Географија
- Верска настава
- Грађанско васпитање

II. НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ КУВАР

1. СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ, ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА

1. **Назив квалификације:** Кувар
2. **Подручје рада:** Трговина, угоститељство и туризам
3. **Ниво квалификације:** III
4. **Трајање образовања:** три године
5. **Сврха квалификације:** Припрема, сервира и декорише оброке**.**
6. **Стручне компетенције:**

- Организовање сопственог рада и радног места
- Пријем, обрада и складиштење намирница
- Припрема јела за издавање
- Издавање поруџбине
- Вођење евиденција

7. **Опис рада**

Стручна компетенција	Јединице компетенције
Организовање сопственог рада и радног места	- Одржава хигијену и здравствено безбедносне услове - Припрема опрему, уређаје и инвентар - Комуницира са сардницима - Учествује у изради дневног јеловника - Обавља процедуре затварања (процедуре «предаје смене») - Прати иновације у области куварства
Пријем, обрада, паковање и складиштење намирница	- Одређује врсту, класу и категорију намирница потребну за припрему планираног јеловника - Контролише исправност намирница - Обрађује месо, рибу, ракове, шкољке - Обрађује поврће и воће - Складишти необрађене и обрађене намирнице - Уклања неисправне намирнице

Стручна компетенција	Јединице компетенције
Припрема јела за издавање	- припрема супе и чорбе - припрема готова јела - припрема печења - припрема варива - припрема хладна предјела - припрема топла предјела - припрема рибу, ракове и шкољке - припрема јела по поруџбини - припрема јела са роштиља - припрема фондова и сосева - припрема салате - припрема једноставне посластице - припрема пецива
Пријем и издавање поруџбине	- Комуницира са конобарима у вези са поруџбинама - Сервира припремљена јела за услуживање - Декорише поруџбину - Сарађује са осталим одељењима угоститељског објекта
Вођење евиденција	- Требује потребну количину намирница - Пописује намирнице - Води евиденцију поруџбина и издатих јела - Води евиденцију о расходованим - неисправним намирницама - Примењује нормативе

8. Циљеви стручног образовања

Циљ стручног образовања за образовни профил кувар је оспособљавање ученика за припрему, сервирање и декорисање оброка**.**

Неопходност сталног прилагођавања променљивим захтевима тржишта рада, потреба континуираног образовања, стручног усавршавања, развоја каријере, унапређење могућности запослења, усмерава ученике да се оспособљавају за:

- примену теоријских знања у практичном контексту;
- ефикасан рад у тиму;
- преузимање одговорности за властито континуирано учење и напредовање у послу и каријери;
- благовремено реаговање на промене у радној средини;
- препознавање пословних могућности у радној средини и ширем социјалном окружењу;
- примену сигурносних и здравствених мера у процесу рада;
- примену мера заштите животне средине у складу са концептом одрживог развоја;
- употребу информатичке технологије у прикупљању, организовању и коришћењу информација у раду и свакодневном животу.

9. Исходи стручног образовања

Стручне компетенције	Знања	Вештине	Ставови
По завршеном програму образовања за овај профил, ученик ће бити оспособљен да:			
организује сопствени рад и радно место	- објасни значај и наведе принципе: санитарне заштите, хигијенске заштите, заштите здравља и безбедности на раду, еколошке заштите, HACCP стандарда при руковању намирницама - објасни намену и карактеристике опреме и инвентара за припремање јела - објасни начине и правила одржавања алата уређаја и инвентара - наведе начине и системе организације рада у кухињи и угоститељском предузећу - објасни принципе састављања и писања менија и јеловника - примењује стручну терминологију у куварству	- одражава личну хигијену и радну униформу према стандарду - одржава хигијену радног места, средине опреме и инвентара - сортира алат и одлаже га на одговарајуће место - утврђује стање опреме, уређаја и инвентара - осигурава радне процесе и хигијену при руковању храном и пићем - обезбеђује техничке услове у смислу безбедности и заштите здравља (осветљење, проветравање, заштина средства и сл.) - укаже прву помоћ у случају механчких, хемијских, термичких повреда и струјних удара - ради у тиму - припрема меније и јеловник у сарадњи са шефом кухиње	- савесно, одговорно, уредно и благовремено обавља поверене послове - испољи позитиван однос према примени санитарних и здравствених мера у процесу рада - испољи позитиван однос према значају функционалне и техничке исправности опреме и средстава за рад - ефикасно организује време - води рачуна о режијским трошковима - примењује иновације у раду - испољи љубазност, комуникативност, предузимљивост, ненаметљивост и флексибилност у односу према сарадницима - испољи позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима
врши пријем, обраду, паковање и складиштење намирница	- разликује врсте и категорије поврћа и воћа - разликује врсте меса, риба, ракова и шкољки - наведе категоризације меса - опише састав и органолептичка својства намирница - разликује начине обраде намирница - наведе и објасни узроке кварења појединачних група намирница - објасни принципе складиштења и чувања намирница	- наручује и прима намирнице у сарадњи са шефом кухиње - препознаје квалитет намирница и изврши класирање - чисти намирнице - обрађује намирнице – механички и термички - сортира и уклања отпатке при обради намирница - пакује намирнице и полупроизводе у амбалажу и одлаже их на одговарајући начин	
припрема јела за издавање	- објасни основне принципе нутриционизма - наведе рецептуре и нормативе за припрему различитих врста: супа и чорби, готових јела, печења, варива, хладни и топлих предјела, риба, ракова, шкољки, јела по поруџбини, јела са роштиља, фондова и сосева, салата, једноставних посластица и пецива - објасни карактеристике дијеталне и вегетаријанске исхране - кратко опише норматив за одговарајућу врсту јела	- дозира намирнице према нормативу - врши механичку и термичку обраду намирница - подеси укус, мирис и друга својства јела додавањем зачина - успостави жељену конзистенцију, структуру, хомогеност и друге карактеристике јела - подеси рад, контролише и искључује апарате и уређаје - сортира јела у „топле купке“	
прима и издаје поруџбине	- наведе нормативе формирања порције јела - објасни начин издавања јела по поруџбине или менију	- прима поруџбине од конобара - формира порције по нормативима - израђује декоративне елементе	

	- објасни принципе и начине декорисања јела	- обликује поврће и воће - обликује млечне производе - сервира и декорише јела - издаје припремљена јела конобару на основу поруџбине	

Стручне компетенције	Знања	Вештине	Ставови
По завршеном програму образовања за овај профил, ученик ће бити оспособљен да:			
води евиденције	- наведе врсте евиденција - опише процедуру евидентирања издатих оброка - објасни елементе калкулације за јела и мениј	- формира требовање намирница - попише намирнице - води евиденцију утрошених намирница - евидентира број издатаих оброка - евидентира расходоване намирнице - припреми тражене податке за калкулације и формирање ценовника	

2. НАСТАВНИ ПЛАН

Месечни и годишњи фонд часова за образовни профил: КУВАР

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**11**	**2**		**374**	**68**			**9**			**288**				**8**			**240**	**р**			**902**	**68**			**970**
1.	Српски језик и књижевност	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
1.1	_____ језик књижевност*	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
2.	Српски као нематерњи језик*	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
3.	Страни језик	2			68				2			64											**132**				**132**
4.	Физичко васпитање	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
5.	Математика	2			68				2			64				1			30				**162**				**162**
6.	Рачунарство и информатика		2			68																		**68**			**68**
7.	Историја															2			60				**60**				**60**
8.	Хемија	1			34																		**34**				**34**
9.	Екологија и заштита животне средине								1			32											**32**				**32**
10.	Географија	1			34																		**34**				**34**
11.	Социологија са правима грађана															1			30				**30**				**30**
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**6**	**12**		**204**	**408**		**90**	**2**	**12**	**6**	**64**	**384**	**192**	**150**	**1**	**14**	**6**	**30**	**420**	**180**	**120**	**298**	**1212**	**372**	**360**	**2242**
12.	Здравствена култура	2			68																		**68**				**68**
13.	Основе туризма и угоститељства	2			68																		**68**				**68**
14.	Куварство		12			408		60		12	6		384	192	90		10	6		300	180	120		**1092**	**372**	**270**	**1734**
15.	Националне кухиње																2			60				**60**			**60**
16.	Основе услуживања															1			30				**30**				**30**
17.	Економика туристичких и угоститељских предузећа								1			32											**32**				**32**
18.	Туристичка географија								1			32											**32**				**32**
19.	Предузетништво																2			60				**60**			**60**
20.	Исхрана	2			68																		**68**				**68**
21.	Професионална пракса							30							60											**90**	**90**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**			**34**				**3**			**96**				**3**			**90**				**220**				**220**
1.	Грађанско васпитање / Верска настава	1			34				1			32				1			30				**96**				**96**
2.	Изборни предмети према програму образовног профила								2			64				2			60				**124**				**124**
Укупно А1+А2+Б		**18**	**14**		**612**	**476**		**90**	**14**	**12**	**6**	**448**	**384**	**192**	**150**	**12**	**14**	**6**	**360**	**420**	**180**	**120**	**1420**	**1280**	**372**	**360**	**3432**
Укупно		**32**			**1178**				**32**			**1174**				**32**			**1080**				**3432**				

Напомена:*За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила

Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД		
		I	II	III
Стручни предмети				
1.	Пословни страни језик		2	2
2.	Путеви хране		2	
3.	Познавање животних намирница		2	
4.	Пословна информатика у туризму и угоститељству		2	
5.	Психологија у туризму и угоститељству			2
6.	Маркетинг у туризму и угоститељству			2
7.	Општа туристичка географија			2
Општеобразовни предмети				
1.	Страни језик I			1
2.	Изабрани спорт		1	1
3.	Историја (одабране теме)			1
4.	Ликовна култура		1	
5.	Музичка култура		1	

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	68	64	60	192
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године по разредима

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно		
Трећи страни језик	2 часа недељно		
Други предмети *	1-2 часа недељно		
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње		
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15-30 часова годишње		
Културна и јавна делатност школе	2 радна дана		

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним планом других образовних профила истог или другог подручја рада, као и у наставним плановима гимназије, или по програмима који су претходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	34	32	30
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	3	5	4
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2
Завршни испит			3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе

разред	предмет / модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи - до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Рачунарство и информатика	68			12
	Увод у куварство	168		18	12
	Термичке - топлотне обраде намирница	36		12	12
	Фондови и сосови	84		12	12
	Салате	24		6	12
	Прилози и варива	96		18	12
	Професионална пракса			30	12
II	Бистре и густе супе, чорбе	84	42	12	12
	Топла предјела	108	54	24	12
	Готова јела	168	84	36	12
	Национална јела	24	12	6	12
	Печења	168	84	36	12
	Професионална пракса			60	12
III	Куварство	300	180	120	12
	Националне кухиње	60			12
	Предузетништво	60			12

***Професионална пракса се обавља у периоду од 01.09. до 15.08. текуће школске године у првом и другом разреду. Закључна оцена утврђује се на седници одељенског већа после 15.08. текуће школске године. На истој седници утврђује се и општи успех ученика о завршеном разреду**

А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

Наставни план и програм општеобразовних предмета истоветан је
наставном плану и програму општеобразовних предмета за образовни профил Конобар

А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ОСНОВЕ ТУРИЗМА И УГОСТИТЕЉСТВА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

КУВАРСТВО

2. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I		408		60		468
II		384	192	90		666
III		300	180	120		600

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Оспособљавање ученика за примену хигијенских стандарда у куварству;
- Оспособљавање ученика за израду угоститељске понуде;
- Оспособљавање ученика за механичку обраду и примену животних намирница у куварству;
- Оспособљавање ученика за термичку обраду животних намирница;
- Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање фондова и сосева;
- Оспособљавање ученика за припрему и издавање салата;

- Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање прилога и варива;
- Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање бистрих и густих супа, чорби;
- Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање топлих предјела;
- Оспособљавање ученика за припрему и издава готових јела;
- Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање националних јела;
- Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање печења;
- Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање хладних предјела и јела;
- Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање јела по поруџбини;
- Оспособљавање ученика за припрему и издава готових јела са жара;
- Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање посластица.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **први**

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Увод у куварство	186
2.	Термичке - топлотне обраде намирница	48
3.	Фондови и сосови	96
4.	Салате	30
5.	Прилози и варива	114

Разред: **други**

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Бистре и густе супе, чорбе	138
2.	Топла предјела	186
3.	Готова јела	288
4.	Национална јела	42
5.	Печења	24

Разред: **трећи**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Хладна предјела и јела	196
2.	Јела по поруџбини	316
3.	Јела са жара	44
4.	Посластице	44

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула:	**Увод у куварство**		
Трајање модула:	**186 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за примену хигијенских стандарда у куварству, за израду угоститељске понуде, за механичку обраду и примену сировина у куварству.	• дефинише појмове: куварство и кухиња; • објасни значај куварства и задатке куварства; • опише историјски развој куварства; • разликује врсте кухиња и кухињска одељења; • опише појам, значај и примену НАССР-а у куварству; • примењује принципе НАССР; • спроводи НАССР у кухињи; • анализира критичне тачке у систему НАССР-а; • користи стручне изразе у куварству; • разликује свечане оброке у угоститељству; • објасни дневне оброке у угоститељству; • објасни састав понуде за свечане оброке; • дефинише инструменте угоститељске понуде; • планира мени; • групише јела у јеловнику састави; • наведе основне карактеристике животних намирница; • дефинише појмове: месо и месне прерађевине, рибе, ракове, шкољке и морске плодове, млеко и млечни производи, јаја, поврће, воће, зачини и масноће; • објасни начине складиштења животних намирница; • примењује животне намирнице; • познаје органолептичка стања животних намирница; • контролише исправност животних намирница; • складишти животне намирнице; ——————————————— ИСХОДИ ЗА НАСТАВУ У БЛОКУ • примењује животне намирнице;	*а) Хигијенски стандарди:* • Појам, значај, задаци и историјски развој куварства; • Кухиња - појам и врсте кухиња; • Кухињска одељења; • Кухињско особље подела и дужности кухињског особља; • Организација рада у кухињи подела и дужности кухињског особља; • ХТЗ - мере заштите на раду (повреде на раду), лична и радна хигијена; • Средства за рад - појам и подела, коришћење опреме и инвентара; • Основна средства и ситан инвентар; • НАССР - појам, значај и примена у кухињи; • Основни принципи НАССР- а; *б) Угоститељска понуда:* • Терминологија у куварству; • Дневни оброци - подела и основне карактеристике; • Доручак: комплет, бечки, француски, швајцарски, шведски, енглески, српски, англоамерички; • Свечани и оброци у угоститељству - коктел партије, бифе сто и банкет; • Средства понуде - појам, подела, планирање менија и распоред јела у јеловнику; *в) Животне намирнице* • Појам и подела животних намирница; • Намирнице животињског порекла - појам, подела и примена у куварству; • Месо-појам, подела и примена у куварству; • Говеђе - јунеће месо - основне особине, категоризација, оцена квалитета, расецање, складиштење и примена у куварству; • Телеће месо - основне особине, категоризација - оцена квалитета, расецање, складиштење и примена у куварству; • Овчије месо - основне особине, категоризација, оцена квалитета, расецање,	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **кабинетске вежбе 168 часова** • **настава у блоку 18 часа** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе од по 12 ученика приликом реализације: • вежби **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куварство; • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 6 часова може се реализовати и у учионици; • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту; **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова, један за другим • настава у блоку се реализује два пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 60 часова. • препоручује се реализација блок наставе након прва два модула у трајању од 30 часова • *Хигијенски стандарди - (54) часова* • *Угоститељска понуда - (30) часова* • *Животне намирнице - (102) часова* **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

	• познаје органолептичка стања животних намирница; • контролише исправност животних нмаирница; • складишти животне намирнице;	складиштење и примена у куварству; • Свињско месо - основне особине, категоризација, оцена квалитета, расецање, складиштење и примена у куварству; • Живинско месо - основне особине, класификација, оцена квалитета, расецање, складиштење и примена у куварству; • Полупроизводи и производи од меса и њихова примена у куварству; • Месо дивљачи - основне	
		• особине, оцена квалитета, расецање, складиштење и примена у куварству; • Основне маринаде – пацеви који се користе за маринирање меса; • Дивљач - сирови пац и кувани пац; • Месо риба, ракова, шкољки и плодова мора - подела, основне карактеристике, складиштење и примена у куварству; • Млеко и млечни производи - појам, подела, складиштење и примена у куварству; • Јаја - појам, класификација, складиштење и примена у куварству; • Намирнице биљног порекла - појам и подела; • Поврће - појам, подела и примена у куварству; • Воће - појам, подела и примена у куварству; • Зачини - појам, подела и примена у куварству; • Масноће - појам, подела и примена у куварству;	

Назив модула:	**Термичке - топлотне обраде намирница**		
Трајање модула:	**48 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за термичко-топлотну обраду животних намирница	• дефинише термичку (топлотну) обраду намирница; • разликује врсте термичке обрада према средини у којој се припремају; • опише врсте термичке обрада намирница; • термички обрађује животне намирнице. ——————————— ИСХОДИ ЗА НАСТАВУ У БЛОКУ • термички обрађује животне намирнице	• Термичке - топлотне обраде намирница - појам и подела; • Термичке- топлотне обраде намирница у влажној средини - у води и у масноћи; • Термичке обраде намирница у сувој средини; • Термичке обраде намирница у комбинованој средини; • Термичке обраде намирница микроталасима.	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 36 часова** • **настава у блоку 12 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • кабинетских вежби **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куварство; • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 6 часа може се реализовати и у учионици; • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту; **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>**

			• препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова, један за другим; • настава у блоку се реализује два пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 60 часова. • Препоручује се реализација блок наставе након прва два модула у трајању од 30 часова **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Фондови и сосови**		
Трајање модула:	**96 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање фондова и сосева; • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	• дефинише фондова- сосове; • наведе врсте фондова- сосова; • разликује нормативе и израђује основне калкулације за фондове-сосове; • описује начине припреме намирница за фондове- сосове; • наведе примену фондова у куварству; • наведе примену фондова-сосова; • комбинује технике термичке обраде; • припреми фондове- сосове; • одржава јела до сервирања; • сервира фондове-сосове • комбинује сосове са јелима; • користи дресинге при припреми одређених јела; • припрема сложене маслаце. _____ ИСХОДИ ЗА НАСТАВУ У БЛОКУ • комбинује технике термичке	• Фондови – Сосови - појам, дефиниција, елементи који означавају назив, ароматичне гарнитуре, класификација и чување; • Средства за повезивање - појам, подела и употреба у куварству; • Сложени путери - појам, подела и употреба у куварству; • Сложени маслаци: путер -метрдотел, са месом ракова, са сенфом, са поврћем, колберт; • Запршке - појам, подела и употреба у куварству: – хладне запршке - клајстери и маслаци: састав, техника израде и употреба у куварству; – топле запршке - светле, тамне и црвене: састав, техника израде и употреба у куварству; – дијеталне - суве запршке - састав, техника израде и употреба у куварству; • Основни светли фондови (светли телећи, живински, говеђи, од поврћа) - састав, техника израде, чување и употреба у куварству; • Основни тамни сосови (од говеђег меса, живински, од патке, од јагњетине и од дивљачи; • Сосови којима је основа светли фонд - пилећи и	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 84 часа** • **настава у блоку 12 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куваарство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 6 часа може се реализовати и у учионици • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>**

	обраде; • припреми фондове- сосове; • одржава јела до сервирања; • сервира фондове-сосове • комбинује сосове са јелима; • користи дресинге при припреми одређених јела; • припрема сложене маслаце.	телећи велуте сос, Сипрем сос - састав, техника израде, чување и употреба у куварству; • Сосови којима је основа светли рибљи фонд - Аурора сос, амерички сос: састав, техника израде, чување и употреба у куварству; • Сосови на бази бешамела - крем сос, морнеј сос и субиз сос - састав, техника израде и употреба у куварству; • Основни тамни сос – еспањол: састав, техника израде, чување и употреба у куварству; • Сосови изведени од основних тамних сосова: мадера, порто, ловачки, - састав, техника израде, чување и употреба у куварству; • Специјални сосови топле кухиње (емулзиони полукоагулациони сосови) - холандез и беарнез - састав, техника израде и употреба у куварству; • Сосови изведени од холандеза: муслин, микадо - састав, техника израде и употреба у куварству; • Сосови изведени од бернеза: шорон сос - састав, техника израде и употреба у куварству; • Сосови хладне кухиње: емулзиони сос - мајонез и његови деривати: рам сос, тартар сос, зелени сос, ајоли сос- састав, техника израде и употреба у куварству; • Емулзиони нетабилни сос - Винегрет и његови деривати: бечки винегрет, француски винегрет, равигот - састав, техника израде и употреба у куварству; • Дресинзи - појам, примена у куварству и подела на: сирћетне – винегрети, на бази мајонеза, на бази парадајза, индустријски; • Фонд хладне кухиње - аспик сосови изведени од аспика - шофроа састав, техника израде и употреба у куварству.	• препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова, један за другим; • настава у блоку се реализује два пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 60 часова. • Препоручује се реализација блок наставе након петог модула у трајању од 30 часова **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Салате**		
Трајање модула:	**30 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему и издавање салата; • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	• дефинише салате; • наведе врсте салата; • наведе врсте поврћа за припрему салата; • познаје нормативе и израђује основне калкулације за салате; • припреми намирнице за салате; • термички обрађује намирница за салате; • припреми салате; • одржава јела до сервирања; • сервира салате; • декорише салате. ИСХОДИ ЗА НАСТАВУ У БЛОКУ • припреми намирнице за салате; • термички обрађује намирница за салате; • припреми салате; • одржава јела до сервирања; • сервира салате; • декорише салате.	**<u>Салате - појам, подела, припрема и примена</u>:** • **једноставне салате од свежег поврћа**: - зелена и све врсте зелене салате, свеж купус, парадајз, краставац, шаргарепа, мимоза, башта и витаминска; • **једноставне салате од печеног поврћа:** - печене паприке са белим луком, ајвар; - једноставне салате од печеног поврћа. • **једноставне салате од куваног поврћа:** кромпир, цвекла и пасуљ; • **сложене-мешане салате:** - српска, српска са сиром и грчка салата. • **салате од киселог поврћа**: - кисели купус, кисели краставац.	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 24 часова** • **настава у блоку 6 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куваарство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана, 6 часова; • први дан у трајању од 6 часа може се реализовати и у учионици • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова, један за другим; • настава у блоку се реализује два пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 60 часова. • Препоручује се реализација блок наставе након петог модула у трајању од 30 часова **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Прилози и варива**		
Трајање модула:	**114 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање варива и прилога; • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	• дефинише прилоге и варива; • разликује врсте прилога и варива; • разликује нормативе и израђује основне калкулације за варива и прилоге; • припрема намирница за варива и прилоге; • обликује површе; • термички обрађује површе; • припрема варива и прилоге; • сервира вариво и прилоге; • декорише варива и прилоге. ИСХОДИ ЗА НАСТАВУ У БЛОКУ • припрема намирница за варива и прилоге; • обликује површе; • термички обрађује површе; • припрема варива и прилоге; • сервира вариво и прилоге; • декорише варива и прилоге.	**Варива и прилози:** • дефинисање, подела и карактеристике варива и прилога. **Кувано варива и прилози:** • кувани (слани) кромпир, кувана шаргарепа на путеру, кувани грашак на путеру, кувани карфиол на путеру, кувани кукуруз на путеру, кувани броколи на путеру. **Обликовани прилози** • цветови и куглице од кромпира и шаргарепе. **Повезана варива и прилози** • боранија на српски начин, спанаћ и шаргарепа као крем, фино вариво. **Динстана варива и прилози** • динстани пиринач, купус на бечки начин, подварак. **Печена варива и прилози** • кромпир на пекарски начин, пасуљ пребранац. **Пржена варива и прилози** • пом-фрит, пом-чипс, пом-пај, пом-шато, пом-дипломат. **Прилози за дивљач** • париске, чешке и тиролске кнедле, печене и куване јабуке са брусницама.	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 96 часова** • **настава у блоку 18 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби • практичне наставе • наставе у блоку **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куварство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 6 часова може се реализовати и у учионици • практична настава реализује се у школској радионици или угоститељском објекту • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова, један за другим; • настава у блоку се реализује три пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 90 часова. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Бистре и густе супе, чорбе**		
Трајање модула:	**138 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање бистрих и густих супа и чорби; • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација	• дефинише бистре и густе супе, чорбе; • наведе врсте бистрих и густих супа, чорби; • разликује нормативе и за бистре и густе супе, чорбе; • израђује основне калкулације за бистре и густе супе, чорбе и њихове додатке; • описује начине припреме намирница за бистре и густе супе, чорбе; • припрема бистре и густе супе, чорбе; • разликује додатке за бистре и густе супе; • припрема додатке за бистре и густе супе, чорбе • одржава јела до сервирања; • сервира припремљена јела; • декорише припремљена јела; _____ ИСХОДИ ЗА ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ И НАСТАВУ У БЛОКУ: • припрема бистре и густе супе, чорбе; • припрема додатке за бистре и густе супе, чорбе • одржава јела до сервирања; • сервира припремљена јела; • декорише припремљена јела;	**Бистре супе: појам, припрема и примена у куварству:** • супа од говеђег меса; • супа од кокошијег меса; **Додаци за супе од:** • теста: резанци, флекице, тарана; • од ливеног теста: целестино и фридато; • гриза: кнедле од гриза и кнедле од џигерице; • поврћа: жилијен; **Појачане супе:** • консомеи: појам, припрема и примена у куварству; • консоме од говеђег меса; • консоме од кокошијег меса; • додаци за консомее: • печени: профитероле, бисквит са шунком и крутон; • комбиновани: колберт. **Густе супе** • потажи: појам, подела, припрема и примена у куварству: • велутеи: од пилећег меса, целера и артичока; • пасирани потажи: од парадајза и од поврћа; • непасирани потажи од: печурака и броколија. **Чорбе: појам, подела, припрема и примена** • рагу чорбе: од телећег меса, пилећег меса и јагњећег меса; **Националне чорбе:** • од телећег меса, пилећег меса и јагњећег меса на српски начин; • мађарска гулаш чорба; Руски боршч; Италијански минестрон.	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 84 часова** • **практична настава 42 часа** • **настава у блоку 12 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куварство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 6 часова може се реализовати и у учионици • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова, један за другим; • настава у блоку се реализује два пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 60 часова. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Топла предјела**		
Трајање модула:	**186 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање топлих предјела • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација	Дефинише топла предјела; разликује врсте топлих предјела; разликује рецептуре за топла предјела; израђује основне калкулације за топла предјела; припрема намирница за топла предјела; припрема топла предјела; чува до сервирања топла педјела; сервира топла предјела; декорише топла предјела. _____ ИСХОДИ ЗА ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ И НАСТАВУ У БЛОКУ: припрема намирница за топла предјела; припрема топла предјела; чува до сервирања топла педјела; сервира топла предјела; декорише топла предјела.	**Топла предјела**: појам, подела и карактеристике; **Топла предјела од јаја:** • Омлет натур, омлет са сувомеснатим и млечним производима; • Кајгана натур и на српски начин; • Специјалитети од јаја; • Поширана јаја са путером, на кладовски и ловачки начин. **Топла предјела од теста:** - српска гибаница; - пита зељаница; - савијаче; - њоке; - равиоли; - канелони са спанаћем и шунком. - **Шпагете:** - наполитен, миланез, болоњез, карбонаре. - **Топла предјела од палачинки:** - поховане палачинке са шунком и печуркама; - гратиниране палачинке са сиром. - **Топла предјела од пиринча:** - рижото од печурака; - црни рижото; - рижото од плодова мора. - **Топла предјела са сиром:** - крофне са сиром; - поховани качкаваљ. - **Топла предјела од печурака** - печурке на жару; - печурке „орли”. - **Шпагете:** - наполитен; миланез; болоњез; карбонаре. - **Брускете** сицилијен, - карли бред **Крокети од:** кромпира; - пиринча; шунке; печурака. **Суфлеи/ пудинзи са** - сиром; печуракама; спанаћем. - **Топла предјела од рибе:** - Риба „орли”; - лигње порвенсал; - поховане лигње.	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 108 часова** • **практична настава 54 часа** • **настава у блоку 24 часа** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби • практичне наставе • наставе у блоку **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куварство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 6 часова може се реализовати и у учионици • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова, један за другим; • настава у блоку се реализује три пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 90 часова. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Готова јела**		
Трајање модула:	**288 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање готових јела; • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	дефинише готова јела; групише готова јела; познаје норматив и израђује основне калкулације за готова јела; припрема намирнице за готова јела; примени видове термичке обраде намирница; користи фондове у припреми јела; припрема готова јела; одржава припремљено готово јело до сервирања; сервира готова јела; декорише готова јела. _____ ИСХОДИ ЗА ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ И НАСТАВУ У БЛОКУ: припрема намирнице за готова јела; примени видове термичке обраде намирница; користи фондове у припреми јела; припрема готова јела; одржава припремљено готово јело до сервирања; сервира готова јела; декорише готова јела.	**Готова јела - појам, дефиниција, подела, припрема и примена:** • Кувана меса: кувана говедина, кувана телетина, кувана јагњетина у млеку, пилеће месо у супи; • Гулаш: говеђи гулаш и бакрач гулаш; • Паприкаш: од телећег, од свињског, од пилећег и од јагњећег меса; • Шпикована меса: шпикована говедина у пикант сосу. **Јела од поврћа и меса:** • Сладак купус са свињским месом и са јагњећим месом; • Чорбаст пасуљ са сувим месом; • Ђувеч: ђувеч са свињским месом; • Ризото: ризото са телећим месом и са пилећим месом; • Пилав: пилав са телећим месом, са јагњећим месом, са пилећим месом; • Ајмокац (фрикасе): од телећег меса, од пилећег меса, од јагњећег меса, ајмокац дибари; од телећег меса, од пилећег меса, од јагњећег меса; • Соте: од телећег меса са печуркама. **Јела од млевеног меса –** фаширане месне масе: • припрема месне масе; • фаширана шницла; • ролат –Штефани; • ћуфте у сосу од парадајза; • Сарма: од слатког и од киселог купуса, од зеља; • Пуњено поврће: пуњене паприке у парадајз сосу, пуњене тиквице у мирођија сосу; • Мусаке: од кромпира, од тиквица. **Јела од рибљег меса**: • поширана риба, паприкаш од шарана, пијани шаран, смуђ на смедеревски начин. **Јела од дивљачи:** • срнећи рагу са печуркама, леђа од срне (зеца) у марсала сосу, шпикован срнећи бут у вилд сосу, фазан на ловачки начин. **Од изнутрица**: • шкембићи у сафту, трипе италијен, рестована џигерица, јагњећа сарма у марамици.	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 168 часова** • **практична настава 84 часа** • **настава у блоку 36 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби • практичне наставе • наставе у блоку **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куварство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 6 часова може се реализовати и у учионици • практична настава реализује се у школској радионици или угоститељском објекту • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова, један за другим; • настава у блоку се реализује три пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 90 часова. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Национална јела**		
Трајање модула:	**42 часа**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање националних јела; • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација	• дефинише национална јела; • разликује норматив за одређена национална јела; • припрема намирнице и израђује основне калкулације за национална јела; • припрема национална јела; • одржава припремљено јело до сервирања; • сервира национална јела; • декорише национална јела. _____ ИСХОДИ ЗА ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ И НАСТАВУ У БЛОКУ: • припрема намирнице за национална јела; • припрема национална јела; • одржава припремљено јело до сервирања; • сервира национална јела; • декорише национална јела.	• Национална јела појам, карактеристике, припремање и примена - свадбарски купус; - пуњени патлиџан - имам Бајалди; - ћуфте на грчки начин; - розбратна на српски начин; - јагњећа капама.	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 24 часа** • **практична настава 12 часова** • **настава у блоку 6 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби • практичне наставе • наставе у блоку **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куварство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 6 часова може се реализовати и у учионици • практична настава реализује се у школској радионици или угоститељском објекту • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова, један за другим; • настава у блоку се реализује три пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 90 часова. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Печења**		
Трајање модула:	**24 часа**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему и издавање печења • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација	разликује нормативе и израђује основне калкулације за печења; припрема намирнице за печења; опише начин припреме печења; припрема сафт за печење; сервира печења; декорише печења. _____ ИСХОДИ ЗА ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ И НАСТАВУ У БЛОКУ: припрема намирнице за печења; опише начин припреме печења; припрема сафт за печење; сервира печења; декорише печења	**Печења** - свињско; - телеће; - пилеће; - прасеће; - роловане пуњене телеће груди.	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **кабинетске вежбе 12 часова** • **практична настава 6 часова** • **настава у блоку 6 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби • практичне наставе • наставе у блоку **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куваарство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 6 часова може се реализовати и у учионици • практична настава се реализује у школској радионици или у угоститељском објекту • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова, један за другим; • настава у блоку се реализује три пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 90 часова. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Хладна предјела и јела**		
Трајање модула:	**196 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање хладних предјела и јела; • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	• Дефинише хладна предјела и хладна јела; • разликује врсте хладних предјела јела; • разликује декоративна средства; • разликује нормативе и израђује основне калкулације за хладна предјела и јела; • припрема намирница за хладна предјела и јела; • припрема хладна предјела и јела; • сервира хладних предјела и јела; • декорише хладна предјела и јела; • чува хладна предјела и јела до примене. ——————————— ИСХОДИ ЗА ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ И НАСТАВУ У БЛОКУ: • припрема намирница за хладна предјела и јела; • припрема хладна предјела и јела; • сервира хладних предјела и јела; • декорише хладна предјела и јела; • чува хладна предјела и јела до примене.	• **Хладна предјела и јела** – појам и дефиниција; подлоге, врсте декорација, аспик и врсте шофроа сосова. • **Везане салате**: руска салата, француска салата, валдорф салата, Цезар салата, од лигања, од говеђег меса, од пилећег меса; • **Хладна предјела од јаја**: пуњена јаја "касино"; • **Закуске и ордевери**: српска закуска; • **Наресци**: његушка пршута, говеђа пршута, ужичка пршута; • **Млечни производи као хладно предјело**: српски сир, кајмак,бри, рокфор, гауда, ементалер; • Поврће као хладно предјело: шпаргле, печурке и артичоке у винегрет сосу; • **Хладна предјела од меса**: - од говеђег меса: хладан розбиф; - од телећег меса: хладан фрикандо; - од пилећег меса: пилећи галантин. • **Хладна предјела од речних и морских риба и ракова:** - лангуст белви; - смуђ белви; - пастрмка у аспику; - попијети од смуђа; - смуђ у маринату од поврћа. • **Хладна предјела – мус од:** гушчије џигерице, рибљег меса, меса ракова; • **Седвичи и канапее –** појам и подела: - отворени и затворени сендвичи и канапее са: месом, - сухомеснатим производима, млечним производима, рибљим месом и прерађевинама, поврћем.	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 100 часова** • **практична настава 60 часова** • **настава у блоку 36 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби • практичне наставе • наставе у блоку **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куваарство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 4 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 4 часа може се реализовати и у учионици • практична настава реализује се у школској радионици или угоститељском објекту • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 4 и другог дана 6 часова, један за другим; • практична настава реализује се један дан недељно у трајању од 5 часова • настава у блоку се реализује четири пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 120 часова. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Јела по поруџбини**		
Трајање модула:	**336 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање јела по поруџбини; • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	• дефинише јела по поруџбини; • групише јела по поруџбини; • познаје рецептуре и израђује основне калкулације за јела по поруџбини; • припрема намирнице за јела по поруџбини; • припрема јела по поруџбини; • прима поруџбину; • користи фондове у припреми јела; • сервира јела по поруџбини; • декорише јела по поруџбини. ——————————— ИСХОДИ ЗА ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ И НАСТАВУ У БЛОКУ: • припрема намирнице за јела по поруџбини; • припрема јела по поруџбини; • прима поруџбину; • користи фондове у припреми јела; • сервира јела по поруџбини; • декорише јела по поруџбини.	• **Јела по поруџбини -** појам, дефиниција, подела: • **Шницле:** натур, париска, бечка, карађорђева, кордон блу; • **Котлет:** на жару, на путеру, „бон-фам“, „Орлов“, „Парма“, „Миланез“, „Империјал“; • **Медаљони:** натур, на путеру, сосом од печурака, „Букетијер“; • **Крменадле:** лионски, на жару, на путеру, цигански и шумадијски начин; • **Свињски филе:** царски филе, пуњени свињски филе; • **Пилећег меса –** пилеће месо на шару и „америкен“;„Салтим бока“; • **Ћевапи:** чобански, хајдучки, српски; • **Говеђи филе:** Шатобријан на жару, бифтек на жару, бифтек са јајетом, „Монте Карло“, фефер; турнедо „Росини“, филе мињони са печуркама, на ловачки и мексички начин, Соте Строганов, тартар бифтек; • **Рамстек:** на жару, на начин шефа кухиње, „Мирабо“; • **Од рибљег меса:** пржена риба на тршћански и далматински начин;	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 160 часова** • **практична настава 96 часова** • **настава у блоку 60 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби • практичне наставе • наставе у блоку **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куварство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 4 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 4 часа може се реализовати и у учионици • практична настава реализује се у школској радионици или угоститељском објекту • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 4 и другог дана 6 часова, један за другим; • практична настава реализује се један дан недељно у трајању од 5 часова • настава у блоку се реализује четири пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 120 часова. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Јела са роштиља**		
Трајање модула:	**44 часа**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање јела са роштиља • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација	• дефинише јела са роштиља; • наброји јела са роштиља • познаје нормативе и израђује основне калкулације за јела са роштиља; • припрема намирница за јела са роштиља; • припрема јела са роштиља; • прима поруџбину; • сервира јела са роштиља; • декорише јела са роштиља. _____ ИСХОДИ ЗА ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ И НАСТАВУ У БЛОКУ: • припрема намирница за јела са роштиља; • припрема јела са роштиља; • прима поруџбину; • сервира јела са роштиља; • декорише јела са роштиља.	**Јела са роштиља појам, дефиниција, подела** - Пљескавица на жару, на кајмаку; ћевапчићи на жару и на кајмаку; - Вешалице (свињска, телећа) бела и димљена; - Ражњичићи; - Мућкалица на други начин; - Ћулбастија; - Лесковачки уштипци; - Ролована ћигерица у марамици; - Роловано пилеће бело месо.	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **Облици наставе** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 20 часа** • **практична настава 12 часова** • **настава у блоку 12 часова** **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • кабинетских вежби • практичне наставе • наставе у блоку **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у кабинету за куварство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 4 и другог дана 6 часова; • први дан у трајању од 4 часа може се реализовати и у учионици • практична настава реализује се у школској радионици или угоститељском објекту • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 4 и другог дана 6 часова, ва један за другим; • практична настава реализује се један дан недељно у трајању од 5 часова • настава у блоку се реализује четири пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 120 часова. **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

Назив модула:	**Посластице**		
Трајање модула:	**44 часа**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање посластица • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација	• разликује врсте посластица; • познаје нормативе и израђује основне калкулације за одређене посластице; • познаје стручне термине у посластичарству; • припрема намирнице за посластице; • припрема посластице; • сервира посластице; • декорише посластице. _____ ИСХОДИ ЗА ПРАКТИЧНУ НАСТАВУ И НАСТАВУ У БЛОКУ: • припрема намирнице за посластице; • припрема посластице; • сервира посластице; • декорише посластице.	**Посластичарство:** -Предмет, значај и задаци посластичарства; -Подела посластичарства. **Хладне посластице:** **Брантајнг маса** - Принцес крофне са шлагом. **Слатки линзер** -Мирбер пита. **Вучено тесто** - Сува пита са орасима. **Основна ванил парфе маса** - Парфеи по врстама. -Воћне салате **Топле посластице и преливи:** -Палачинке једноставне са џемом, чоколадом, орасима. **Шатои – вински шато** -Палачинке у шатоу; -Гратиниране палачинке са орасима и маком; -Кох од гриза са винским шатоом.	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 20 часова** • **практична настава 12 часова** • **настава у блоку 12 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе по 12 ученика приликом реализације: • вежби • практичне наставе • наставе у блоку **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за куварство • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 4 и другог дана 6 часова • први дан у трајању од 4 часа може се реализовати и у учионици • практична настава реализује се у школској радионици или угоститељском објекту • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова: првог дана 4 и другог дана 6 часова, један за другим; • практична настава реализује се један дан недељно у трајању од 5 часова • настава у блоку се реализује четири пута годишње са по 30 часова (5 дана по 6 часова) укупно 120 часова. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Здравствена култура - Исхрана - Хемија - Основе услуживања - Националне кухиње - Економика и организација угоститељско туристичких предузећа

НАЦИОНАЛНЕ КУХИЊЕ

3. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
III		60				60

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

– Упознавање ученика са навикама у исхрани појединих народа света;
– Оспособљавање ученика да препознају основне карактеристике значајних кухиња света;
– Упознавање ученика са најпознатијим јелима светских кухиња;
– Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање најпознатијих јела.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **трећи**

Ред. бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Националне кухиње	60

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула:	**Националне кухиње**		
Трајање модула:	**60 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему јела националних кухиња.	• Описује предмет изучавања; • познаје задатке националне кухиње као предмета; • објашњава значај предмета. • познаје карактеристике српске, француске, мађарске, руске, италијанске, кинеске	• Појам, значај и задаци предмета; • Подела кухиња према сродности. ***Српска кухиња*** • Основне карактеристике и територијална распрострањеност српске кухиње; • Сировине за припремање јела српске кухиње; • Најпознатија јела српске кухиње: хлеб, погаче, проје, цицваре, качамак, попара, чорбе, гибанице, свијаче, филије, кајмак, пасуљ пребранац.... • Специфичности у сервирању јела српске кухиње (грнчарија); • Култура живљења народа ове кухиње; ***Француска кухиња*** • Основне карактеристике и територијална распрострањеност француске кухиње;	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **Облици наставе** • Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: **- вежбе 60 часова** **Подела одељења на групе** • Одељење се дели на 2 групе приликом реализације вежби

	кухиње, кухиња земаља Магреб-а, турске, грчке, индијске и јапанске кухиње; • наброји најзаступљеније намирнице у исхрани ; • наведе најпознатија јела за сваку кухињу; • познаје културу исхране народа ових кухиња; • познаје територијалну заступљеност ових кухиња; • разликује посуде и начине сервирања јела • разликује норматив за одређена национална јела наведених кухиња; • припрема намирнице за одређена национална јела наведених кухиња; • припрема одређена национална јела наведених кухиња; • одржава припремљено јело до сервирања; • сервира национална јела; • декорише национална јела.	• Сировине за припремање јела француске кухиње; • Најпознатија јела француске кухиње: француске закуске, лук супа, марсељења бујабеса, сосеви, рататуј, шукрут, алзашки пасуљ.... • Специфичности у сервирању јела фанцуске кухиње; • Култура живљења народа ове кухиње. ***Мађарска кухиња*** • Основне карактеристике и територијална распрострањеност мађарске кухиње; • Сировине за припремање јела мађарске кухиње; • Најпознатија јела мађарске кухиње: љуте чорбе, гулаши, паприкаши, ткањи, перкелти, балатонски варенац.... • Специфичности у сервирању јела мађарске кухиње; • Култура живљења народа ове кухиње. ***Руска кухиња*** • Основне карактеристике и територијална распрострањеност руске кухиње; • Сировине за припремање јела руске кухиње; • Најпознатија јела руске кухиње шчи, боршч, расољник, сољанка, уха, каше, окрошка, салата „орлов“, блињи, кулич, јагоде „Романов“... • Специфичности у сервирању јела руске кухиње; • Култура живљења народа ове кухиње. ***Италијанска кухиња*** • Основне карактеристике и територијална распрострањеност италијанске кухиње; • Сировине за припремање јела италијанске кухиње; • Најпознатија јела италијанске кухиње: макарони, лазање, пице, тотелине, шпагете, њоке, пасте, особуко, минестре, меланцини, полпете.... • Специфичности у сервирању јела италијанске кухиње; • Култура живљења народа ове кухиње. ***Кинеска кухиња*** • Основне карактеристике и територијална распрострањеност кинеске кухиње; • Сировине за припремање јела кинеске кухиње; • Најпознатија јела кинеске кухиње: свињетина са кикирикијем, говеђи кари, јунетина са цветовима карфиола, пикантни патлиџан, пржене банане са сладоледом од ваниле... • Специфичности у сервирању јела кинеске кухиње; • Култура живљења народа ове кухиње. ***Кухиња земаља Магреб-а*** • Основне карактеристике и територијална распрострањеност кухиња земаља Магреба; • Сировине за припремање јела кухиња земаља Магреба; • Најпознатија јела кухиња земаља Магреба: Алжирски Кускус, Марокански Тајине, Мезе, Месхуи, Тунижанска кемиа, Биссара, Хлалем; • Специфичности у сервирању јела кухиња земаља Магреба; Култура живљења народа ове кухиње; **Турска кухиња** • Основне карактеристике и територијална распрострањеност турске кухиње; • Сировине за припремање јела турске кухиње; • Најпознатија јела турске кухиње: Пиде, Сомун, Кебаб, Пастрма, Кофте, Изгара, Долма, Имам бајалди Пилав, , Шампита, Ратлук, Туфахије, Халва, Кадаиф; • Специфичности у сервирању јела турске кухиње; • Култура живљења народа ове кухиње. ***Грчка кухиња***	**Место реализације наставе** • вежбе се реализују у кабинету за куварство. **Препоруке за реализацију наставе** • Препоручује се да се од наведених јела практично припреми једно типско јело по избору у оквиру одређене националне кухиње. **Оцењивање** • Вредновање остварености исхода вршити кроз: 18. праћење остварености исхода 19. тестове знања 20. тестове практичних вештина **Оквирни број часова по темама** • *Увод у националне кухиње* ***2 часа*** • *Српска кухиња* ***8 часова*** • *Француска кухиња* ***6 часова*** • *Мађарска кухиња* ***4 часа*** • *Руска кухиња* ***4 часа*** • *Италијанска кухиња* ***6 часова*** • *Кинеска кухиња* ***6 часова*** • *Кухиње земаља Магреба* ***6 часова*** • *Грчка кухиња* ***4 часа*** • *Индијска кухиња* ***4 часа*** • *Турска кухиња* ***4 часа*** *Јапанска кухиња* ***6 часова***

		• Основне карактеристике и територијална распрострањеност грчке кухиње; • Сировине за припремање јела грчке кухиње; • Најпознатија јела грчке кухиње:Мезедес: Долмадакиа, Флоринис јемистес, Сароникос; Авголемоно – супа, Трахана супа; Гирос, Сувлаки, Тзазики, Хориатики; Милопита, Каридопита, Боугатса; • Специфичности у сервирању јела турске кухиње; • Култура живљења народа ове кухиње. ***Индијска кухиња*** • Основне карактеристике и територијална распрострањеност индијске кухиње; • Сировине за припремање јела индијске кухиње; • Најпознатија јела индијске кухиње: Дал, Батхура погачице, Кари, Чатни, Раита салата, Басмати пиринач, Теста: Чапати, Ги, Самоса, Парота; Посластице: пудинг од пиринча; • Специфичности у сервирању јела индијске кухиње; • Култура живљења народа ове кухиње. ***Јапанска кухиња*** • Основне карактеристике и територијална распрострањеност јапанске кухиње; • Сировине за припремање јела јапанске кухиње; • Најпознатија јела јапанске кухиње: едамаме, мисо супа, суши, теријенси, фугу, темпура, јакитори, бута дон, јакимеши, сладолед од зеленог чаја; • Специфичности у сервирању јела јапанске кухиње; Култура живљења народа ове кухиње.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Куварство - Здравствена култура - Исхрана - Основе услуживања - Туристичка географија - Географија

Назив предмета:	**ОСНОВЕ УСЛУЖИВАЊА**
Годишњи фонд часова:	**30 часова**
Разред:	**Трећи**
Циљеви предмета	- Упознавање ученика са појмом услуживања; - Упознавање ученика са средствима за рад, дневним оброцима, системом и начином услуживања; - Оспособљавање ученика да знање из области куварства прилагоди потребама услуживања хране у угоститељским објектима.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Појмовне основе услуживања	• Упознавање ученика са предметом, улогом и значајем услуживања, инвентаром и опремом, намештајем за услуживање; • Упознавање са радним одељењима и функционалном повезаношћу.	• објасни значај и улогу услуживања у угоститељским објектима; • препозна и прилагоди инвентар за услуживање у угоститељским објектима; • разликује радна одељења и објасни њихову функцију; • разликује просторије за служење оброка.	• Појам улога и задаци услуживања; • Радна одељења и њихова функционална повезаност; • Услужно особље (особине и дужности); • Инвентар, опрема и уређаји, намештај за услуживање.	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Реализација наставе: • **теоријска настава (30 часова)** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се не дели на групе **<u>Место реализације наставе</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици

Дневни оброци	• Упознавање ученика са дневним оброцима и дневним циклусима исхране.	• набројa дневне оброке; • објасни дневне оброке.	• Дневни оброци и дневни циклуси исхране у угоститељству – Главни дневни оброци, међу оброци, туристички оброци – Редовни и ванредни оброци	**<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина. **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Појмовне основе услуживања 6 часова • Дневни оброци 6 часова • Системи и начини услуживања 6 часова • Услуживање хране 11 часова
Системи и начини услуживања	• Упознавање ученика са системима и начинима услуживања.	• набројa системе услуживања; • објасни системе услуживања; • набројa начине услуживања; • објасни начине услуживања.	• Организациони системи рада у услуживању (обер, ревирни, реонски, бригадни систем рада); • Начини услуживања (бечки, руски, енглески, француски и комбиновани начин услуживања).	
Инструменти понуде у угоститељству	• Оспособљавање ученика да препознају и наведу инструменте понуде.	• Правилно писање и састављање инструмената понуде.	• Инструменти понуде и документи продаје у угоститељским објектима; • Појам, врсте, презентовање гостима (карта пића, кафанска карта, винска карта, јеловник, анкетни јеловник, мени карта и др.).	
Услуживање хране	• Оспособљавање ученика да знања из куварства прилагоде потребама услуживања хране.	• објасни начин услуживања доручка и једноставних јела; • објасни начин услуживања хладних предјела; • објасни начин услуживања супа, чорби, потажа и консомеа; • објасни начин услуживања топлих предјела; • објасни начин услуживања рибе, ракова и шкољки; • објасни начин услуживања главних јела; • објасни начин услуживања варива, салата и сирева; • објасни услуживање посластица, воћа и компота.	• Услуживање доручака, једноставних јела, хладних предјела, супа, чорби, потажа, консомеа, топлих предјела, рибе, ракова, шкољки, готових јела, печења, јела по поруџбини, специјалитета са роштиља, варива, салата и сирева, посластица, воћа и компота.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА
- Стручни предмети - Исхрана - Здравствена култура

ЕКОНОМИКА ТУРИСТИЧКИХ И УГОСТИТЕЉСКИХ ПРЕДУЗЕЋА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

Назив предмета:	**ИСХРАНА**
Годишњи фонд часова:	**68**
Разред:	**први**
Циљеви предмета:	- Стицање знања о хранљивим материјама и енергетској вредности животних намирница; - Стицање знања о принципима правилне исхране и потребама у исхрани; - Оспособљавање ученика да утврди састав оброка којима се задовољавају енергетске потребе људи; - Стицање знања о болестима које изазива неправилна исхрана.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРО
Хранљиве материје	• Стицање знања о хранљивим материјама и енергетској вредности животних намирница	• разликује појмове хране и исхране и њихове улоге; • објасни улогу појединих хранљивих материја у организму; • разликује намирнице по пореклу; • наведе хемијски састав и значај појединих намирница биљног порекла у исхрани, • наведе хемијски састав и значај појединих намирница животињског порекла у исхрани; • наведе предности употребе органских производа у људској исхрани; • разликује појмове органске и конвенционалне хране, • наведе ризике употребе генетски модификоване хране; • израчуна енергетску вредност појединих намирница.	• Храна; • Исхрана; • Подела и врсте хранљивих материја и њихови извори; • Подела и врста намирница биљног порекла; • Подела и врста намирница животињског порекла; • Органска храна; • Генетски модификована храна; • Енергетска вредност намирница и енергетске потребе.	На почетку теме ученике упознати с исходима наставе, односно учења, начинима оцењивања **Реализација наставе:** Предмет се реализује кроз: • теоријску настава **Место реализације наставе** • Теоријска настава - у учионици **Препоруке за реализацију настав** • приказати израчунавање енергет појединих намирница и оброка; • вежбати са ученицима израчунав вредности намирница и оброка;

Правилна исхрана	• Стицање знања о принципима правилне исхране и потребама у исхрани	• наведе принципе правилне исхране; • набројe узроке неправилне исхране; • објасне последице неправилне исхране; • израчуна индекс ухрањености (БМИ); • састави дневни оброк.	• Принципи правилне исхране; • Потребе у људској исхрани; • Пирамида исхране; • Болести изазване неправилном исхраном; • Индекс ухрањености (БМИ); • Састављање дневног оброка;	• користити нутриционистичке таб • израдити са ученицима постере п • приказати примере јеловника кој принципе правилне исхране; • приказати болести неправилне ис записи); • сугерисати ученицима да прикуп различитим намирницама користећ друге изворе **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вр • праћење остварености исхода • тестове знања **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Хранљиве материје (25 часа) • Правилна исхрана (25 часова) • Кварење намирница и конзервис
Кварење намирница и конзервисање	• Стицање основних знања о кварењу намирница и методама конзервисања	• набројe најчешће узроке квара намирница; • објасне услове под којима настаје кварење намирница; • наведе начине смањења ризик кварења намирница; • наведе начине очувања (намирница); • опише методе конзервисања намирница; • наведе могуће узрочнике и начине тровања храном.	• Микроорганизми у храни - корисна и штетна дејства; • Најчешћи узроци квара намирница; • Начини очувања намирница од проиводње до потрошње; • Методе конзервисања; • Органолептичка својства намирница, провера декларације; • Биолошки, хемијски и радиолошки узрочници тровања храном.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА, ОДНОСНО МОДУЛИМА

- Хигијенски стандарду и куварству, посластичарству и угоститељству;
- Здравствена култура;
- Куварство и посластичарство;
- Основи угоститељства;
- Хемија.

ПРОФЕСИОНАЛНА ПРАКСА

4. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I					30	30
II					60	60

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Оспособљавање ученика за припрему фондова и сосова
- Оспособљавање ученика за припрему и издавање салата;
- Оспособљавање ученика за припрему и издавање прилога и варива;
- Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање бистрих и густи супа, чорби;
- Оспособљавање ученика за припрему и издавање топлих прејела;
- Оспособљавање ученика за припрему и издавање готових јела;
- Оспособљавање ученика за припрему и издавање националних јела;
- Оспособљавање ученика за припрему и издавање печења.

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **први и други**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Фондови и сосови	12
2.	Једноставне и сложене салате	6
3.	Прилози и варива	12
4.	Бистре и густе супе, чорбе	12
5.	Топла предјела	12
6.	Готова јела	24
7.	Национална јела	9
8.	Печења	3

4. ЦИЉЕВИ, ИСХОДИ, ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА

Назив модула:	**Фондови и сосови**
Трајање модула:	**12 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање фондова и сосева .	• дефинише фондова- сосове; • наведе врсте фондова- сосова; • разликује нормативе за фондове- сосове; • описује начине припреме намирница за фондове- сосове; • наведе примену фондова у куварству; • наведе примену фондова-сосова; • комбинује технике термичке обраде; • припреми фондове- сосове; • одржава јела до сервирања; • сервира фондове-сосове • комбинује сосове са јелима.	<u>Фондови и сосеви топле кухиње</u> Индивидуална припрема: • радног простора; • потребних намирница; • потребног инвентара и алата; • основних сосова: - еспањол, - пилећи и телећи велуте, - бешамел, - холандез, - бернез. • од њих изведених сосова топле кухиње: - Мадера, Порто, Ловачки сос; - Пилећи и телећи велуте сос и Сипрем сос; - Крем сос, Морнеј и Субиз сос; - Муслин и Микадо сос; - Шорон сос • примена истих; • правилно чување до примене и сервирања. <u>Основни сосеви и од њих изведени сосеви хладне кухиње</u> Индивидуална припрема: • радног простора; • потребних намирница; • потребног инвентара и алата; • фондова - мајонез - винегрет - аспик • од њих изведених сосова хладне кухиње - Рам сос, Тартар сос, Зелени сос, ајоли сос; - Бечки и Француски винегрет; Равигот сос. - Светли и тамни шофроа • примена истих; • правилно чување до примене и сервирања. • У току практичног рада: - одржавање личне и радне хигијене; - примена хигијенских стандарда; - примена правила заштите на раду; - примена НАССР принципа у току рада; - коришћење стручних израза.	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 30 часова, и то: 5 дана по 6 часова до 15. августа. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе.

Назив модула:	**Салате**		
Трајање модула:	**6 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему и издавање салата.	• дефинише салате; • наведе врсте салата; • наведе врсте поврћа за припрему салата; • познаје нормативе за салате; • припреми намирнице за салате; • термички обрађује намирнице за салате; • припреми салате; • сервира салате; • декорише салате.	<u>Салате :</u> Индивидуална припрема: • радног простора; • потребних намирница; • потребног инвентара и алата; припрема салата: - Једноставне салате од свежег поврћа: зелене салате, свеж купус, парадајз , краставац, шаргарепа, мимоза, башта и витаминска салата; - Једноставне салате од печеног поврћа: печене паприке са белим луком, ајвар; - Једноставне салате од куваног поврћа: кромпир, цвекла и пасуљ салата; - Сложене - мешане салате: српска, српска са сиром и грчка салата; - Салате од киселог поврћа: кисели купус и кисели краставац салата. • правилно чување салата до примене и сервирања; • сервирање салата. • У току практичног рада: - одржавање личне и радне хигијене; - примена хигијенских стандарда; - примена правила заштите на раду; - примена HACCP принципа у току рада; - коришћење стручних израза.	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 30 часова, и то: 5 дана по 6 часова до 15. августа. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе.

Назив модула:	**Прилози и варива**		
Трајање модула:	**12 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему и издавање прилога и варива.	• дефинише прилоге и варива • разликује врсте прилога и варива; • разликује нормативе за варива и прилоге; • опише начин припремања намирница за варива и прилоге; • термички обрађује површе; • припрема варива и прилоге; • сервира вариво и прилоге; • декорише варива и прилоге.	<u>Прилози и варива :</u> Индивидуална припрема: • радног простора; • потребних намирница; • потребног инвентара и алата. припрема прилога и варива: **-Кувано варива и прилози:** Кувани (слани) кромпир, кувана шаргарепа на путеру, кувани грашак на путеру, кувани карфиол на путеру, кувани кукуруз на путеру, кувани броколи на путеру. **-Обликовани прилози** Цветови и куглице од кромпира и шаргарепе. **-Повезана варива и прилози** Боранија на српски начин, спанаћ и шаргарепа као крем, фино вариво. **-Динстана варива и прилози** Динстани пиринач, купус на бечки начин, подварак. **-Печена варива и прилози** Кромпир на пекарски начин, пасуљ пребранац. **-Пржена варива и прилози** Пом-фрит, пом-чипс, пом-пај, пом-шато, пом-дипломат. **-Прилози за дивљач** Париске, чешке и тиролске кнедле, печене и куване јабуке са брусницама. - правилно чување прилога и варива до примене и сервирања - сервирање прилога и варива. У току практичног рада - одржавање личне и радне хигијене; - примена хигијенских стандарда; - примена правила заштите на раду; - примена HACCP принципа у току рада; - коришћење стручних израза.	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 30 часова, и то: 5 дана по 6 часова до 15 августа. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе;

Назив модула: **Трајање модула:**	**Бистре и густе супе, чорбе** **12 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање бистрих и густих супа и чорби. • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	• дефинише бистре и густе супе, чорбе; • наведе врсте бистрих и густих супа, чорби; • разликује нормативе за бистре и густе супе, чорбе; • описује начине припреме намирница за бистре и густе супе, чорбе; • припрема бистре и густе супе, чорбе; • разликује додатке за бистре и густе супе; • припрема додатке за бистре и густе супе, чорбе • одржава јела до сервирања; • сервира припремљена јела; • декорише припремљена јела;	**Бистре супе: појам, припрема и примена у куварству:** супа од говеђег меса; супа од кокошијег меса. **Додаци за супе од:** теста: резанци, флекице, тарана од ливеног теста: целестино и фридато; гриза: кнедле од гриза и кнедле од џигерице; поврћа: жилијен. **Појачане супе** консомеи: појам, припрема и примена у куварству: консоме од говеђег меса, консоме од кокошијег месадодаци за консомее: печени: профитероле, бисквит са шунком и крутон; комбиновани: колберт. **Густе супе** потажи: појам, подела, припрема и примена у куварству: велутеи: од пилећег меса, целера и артичока; пасирани потажи: од парадајза и од поврћа; непасирани потажи од: печурака и броколија. **Чорбе: појам, подела, припрема и примена** рагу чорбе: од телећег меса, пилећег меса и јагњећег меса. **Националне чорбе:** од телећег меса, пилећег меса и јагњећег меса на српски начин, мађарска гулаш чорба, руски боршч, италијански минестрон.	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 30 часова, и то: 5 дана по 6 часова. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе.

Назив модула:	**Топла предјела**		
Трајање модула:	**12 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање топлих предјела. • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	Дефинише топла предјела разликује врсте топлих предјела; разликује рецептуре за топла предјела; опише начине припремања намирница за топла предјела; припрема топла предјела; чува до сервирања топла педјела; сервира топла предјела; • декорише топла предјела.	**Топла предјела**: појам, подела и карактеристике; **Топла предјела од јаја:** - Омлет: натур, омлет са сувомеснатим и млечним производима; - Кајгане: натур и на српски начин; - Специјалитети од јаја: бекендекс и хемендекс; - Поширана јаја: са путером, на кладовски и ловачки начин **Топла предјела од теста:** Српска гибаница, пита зељаница, савијаче, њоке, равиоли, канелони са спанаћем и шунком **Топла предјела од палачинки:** Поховане палачинке са шунком и печуркама, гратиниране палачинке са сиром; **Топла предјела од пиринча :** Рижото од печурака, црни рижото и рижото од плодова мора; **Топла предјела са сиром:** Крофне са сиром, поховани качкаваљ; **Топла предјела од печурака:** Печурке на жару, печурке „орли”; **Шпагете:** Наполитен, миланез, болоњез и карбонаре; **Брускети:** Сицилијен, карли бред; **Крокети:** Од кромпира, пиринча, шунке, печурака; **Суфлеи/ пудинзи:** Са сиром, печуракама и спанаћем; **Топла предјела од рибе:** Риба „орли”, лигње порвенсал, поховане лигње;	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 30 часова, и то: 5 дана по 6 часова. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе.

Назив модула:	**Готова јела**		
Трајање модула:	**24 часа**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање готових јела. • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	• дефинише готова јела; • групише готова јела; • познаје норматив за готова јела; • припрема намирнице за готова јела; • користи фондове у припреми јела; • припрема готова јела; • одржава припремљено готово јело до сервирања; • сервира готова јела; • декорише готова јела.	**Готова јела - појам, дефиниција, подела, припрема и примена:** - Кувана меса: кувана говедина, кувана телетина, кувана јагњетина у млеку, пилеће месо у супи; - Гулаш: говеђи гулаш и бакрач гулаш; - Паприкаш: од телећег, од свињског, од пилећег и од јагњећег меса; - Шпикована меса: шпикована говедина у пикант сосу. **Јела од поврћа и меса:** - Сладак купус са свињским месом и са јагњећим месом; - Чорбаст пасуљ са сувим месом; - Ђувеч: ђувеч са свињским месом; - Ризото: ризото са телећим месом и са пилећим месом; - Пилав: пилав са телећим месом, са јагњећим месом, са пилећим месом; - Ајмокац (фрикасе): од телећег меса, од пилећег меса, од јагњећег меса, ајмокац дибари; од телећег меса, од пилећег меса, од јагњећег меса; - Соте: од телећег меса са печуркама. **Јела од млевеног меса –** фаширане месне масе: - припрема месне масе; - фаширана шницла; - ролат –Штефани; - ћуфте у сосу од парадајза; - Сарма: од слатког и од киселог купуса, од зеља; - Пуњено поврће: пуњене паприке у парадајз сосу, пуњене тиквице у мирођија сосу; - Мусаке: од кромпира, од тиквица. **Јела од рибљег меса**: - поширана риба, паприкаш од шарана, пијани шаран, смуђ на смедеревски начин.	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 30 часова, и то: 5 дана по 6 часова. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе.

Назив модула:	**Национална јела**		
Трајање модула:	**9 часова**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему, примену и издавање националних јела. • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	• дефинише национална јела; • разликује норматив за одређена национална јела; • припрема намирнице за национална јела; • припрема национална јела; • одржава припремљено јело до сервирања; • сервира национална јела; • декорише национална јела.	• Национална јела појам, карактеристике, припремање и примена - свадбарски купус; - пуњени патлиџан - Имам бајалди; - ћуфте на грчки начин; - розбратна на српски начин; - јагњећа капама.	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 30 часова, и то: 5 дана по 6 часова. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе.

Назив модула:	**Печења**		
Трајање модула:	**3 часа**		
ЦИЉЕВИ МОДУЛА	**ИСХОДИ МОДУЛА** По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	**ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА**	**ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА**
• Оспособљавање ученика за припрему и издавање печења. • Оспособљавање ученика за израду основних калкулација.	разликује нормативе за печења; припрема намирница за печења; опише начин припреме печења; припрема сафт за печење; сервира печења; декорише печења.	**Печења** - свињско; - телеће; - пилеће; - прасеће; - роловане пуњене телеће груди.	• Професионална пракса се реализује по завршетку наставе у трајању од 30 часова, и то: 5 дана по 6 часова. • <u>Оцењивање:</u> Вредновање остварености исхода се врши кроз: • праћење остварености исхода; • тестове практичних вештина; • дневник практичне наставе који сваки ученик води за време професионалне праксе.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА
- Здравствена култура
- Исхрана
- Хемија
- Основе услуживања
- Националне кухиње
- Економика и организација туристичких и угоститељских предузећа

Б: ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета: **ПОСЛОВНИ СТРАНИ ЈЕЗИК (пета година учења)**

Годишњи фонд часова: **64**

Разред: **Други**

Циљеви предмета: Развијање сазнајних и интелтктуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику, како у свакодневном животу тако и у посоловном окружењу.

ЦИЉ	**ИСХОДИ** НА КРАЈУ ПРВОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме краће спонтане дијалоге (до 7 реплика / питања и одговора), текстове са темама предвиђеним наставним програмом , које чује уживо, или са аудио-визуелних записа • разуме општи садржај и издвоји кључне информације из краћих и прилагођених текстова после 2-3 слушања • разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на неку групну активност, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости, планови за блиску будућност, свакодневне активности, жеље и избори, итд.).	**ОПШТЕ ТЕМЕ** Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) Познати градови и њихове знаменитости, региони у матичним земљама Спортови и позната спортска такмичења Живот и дела славних људи XX века (из света науке, културе, спорта, музике) Медији (штампа, телевизија, интернет) Интересантне животне приче и догађаји Свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране) *Основна терминологија која се односи на послове из домена општих, правних и кадровских послова* **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Занимања , описи послова и задужења у домену угоститељства • Врсте угоститељских објеката и описи услуга у угоститељству • Прибор и опрема за рад у угоститељском објекту • Врсте намирница, јела и посластица • Храна по регијама, одлике националних	**Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: комуникативна настава страних језика уз примену техника рада у групама и паровима, додатних средстава у настави (АВ материјали, ИТ, игре, аутентични материјали, итд.), као и уз примену принципа наставе по задацима (task-based language teaching; enseñanza por tareas, handlungsorientierter FSU) **Место реализације наставе** Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету **Препоруке за реализацију наставе** слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом који чита наставник или који ученици чују са звучих записа рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације, итд.) мануалне активности (израда
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• напише повезане реченице о неким свакодневним аспектима из свог окружења • напише краћи извештај, опис неког догађаја или резиме предходних дешавања или активности из личног искуства користећи свакодневне речи и фразе прилагођене комуникативној ситуацији • напише веома кратке формалне и неформалне текстове (до 80 речи) користећи стандардне и конвенционалне формуле писаног изражавања (писмо, обавештење, порука) • напише кратке и једноставне белешке у вези са тренутним потребама и плановима (списак за куповину,		

	поруке, списак обавеза, записник) • пише електронске поруке, СМС поруке, учествује у дискусијама на блогу или форуму	кухиња и обичаја у исхрани. • Начин сервирања хране и посластица • Мере одржавања хигијене и квалитета • Мере заштите и одржавања човекове околине • Читање, праћење и вођење прописане документација у домену струке • Пословна комуникација у писменој и усменој форми **КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ** Представљање себе и других Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) Давање једноставних упутстава и команди Изражавање молби и захвалности Изражавање извињења Изражавање потврде и негирање Изражавање допадања и недопадања Изражавање физичких сензација и потреба Исказивање просторних и временских односа Давање и тражење информација и обавештења Описивање и упоређивање лица и предмета Изрицање забране и реаговање на забрану Изражавање припадања и поседовања Скретање пажње Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања Тражење и давање дозволе Исказивање честитки Исказивање препоруке Изражавање хитности и обавезности Исказивање сумње и несигурности **ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ** **Француски језик** Ученици треба да разумеју и користе[6]: **1. Средства за наглашавање реченичних делова**	паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.) дебате и дискусије примерене узрасту (Н.Б. дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему) решавање «текућих проблема» у разреду, тј. договори и мини-пројекти обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате развијање језичких вештина у домену језика струке, примењивањем истих стратегија учења као и код општег језика и користећи аутентичне или адаптиране стручне текстове (писане или усмене) прилагођене узрасту, нивоу знања језика и познавању струке у првом разреду заступљени су граматички садржаји који су већ обрађивани у основној школи, посебно они предвиђени у материјалима који описују нивое А1 и А2 на основу дескриптора Заједничког европског оквира за живе језике граматичка грађа предвиђена
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације • поред информација о себи и свом окружењу описује у неколико реченица познату радњу или ситуацију у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре) • препричава и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре) • у неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове (допадање, недопадање, итд.), користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре).		
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства)	• разуме краће текстове (до 120 речи), који садрже велики проценат познатих језичких елемената, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика • разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипове,ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом.		
СОЦИОКУЛТУРНА	у оквиру поља свог интересовања, знања и искуства,		

[6] **Напомена**: Дате категорије, углавном преузете из семантичких граматика конципираних за ученике француског као страног језика, намењене су ауторима уџбеника и наставницима и није потребно да их ученици знају; саветује се, стога, што мања употреба лингвистичких термина у наставним материјалима и у процесу наставе. Објашњења треба давати у што једноставнијој, по могућности схематизованој форми.

КОМПЕТЕНЦИЈА Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика	препозна и разуме сличности и разлике у погледу навика (вербална и невербална комуника-ција), обичаја, менталитета и институција које постоје између наше земље и земаља чији језик учи препозна и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи препозна и адекватно реагује на формалност говорне ситуације адекватно користи најфреквентије стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава адекватно реагује на прагматичке функције говорних чинова у циљном језику различите од оних у Л1 (степен форманости, љубазности, као и паралингвистичка средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.) учествује у свим видовима модерне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, дрштвене мреже) користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција примењујући језик струке у складу са нивоом знања језика и потребама	*c'est ... qui* **и** *c'est... que*: *C'est Pierre qui va le faire ; c'est toi que j'aime.* **2. Средства која указују на лице**: а) наглашене личне заменице после предлога : *On peut aller chez moi; Je peux m'asseoir à côté de vous? Je n'ai jamais été chez eux ;* б) наглашене личне заменице после позитивног императива : *Regarde-moi ! Ouvre-lui ! Téléphonez-leur !* **3. Актуализаторе именице:** а) вредности одређеног члан – генерализација: *Les enfants aiment les jeux de société*; спецификација: *Le frère de Mia aime jouer au Scrabble* ; б) изостављање члана: натписи (*Pâtisserie*), врсте производа (*Chocolat, Savon de Marseille*), спискови (*lait, beurre, baguette, jambon, fromage blanc*); испред именици у позицији атрибута: *Elle est médecin ; Il est boulanger* ; в) демонстративе (заменице): *celui-ci/là ; celle-ci/là* (као одговор на питање *Lequel? / Laquelle ?*); *Cette moto? C'est celle de mon grand frère* ; г) посесиве (заменице): *le mien/la mienne; le tien/la tienne; le sien/la sienne*; д) квантификаторе *un peu de / beaucoup de; pas assez de / assez de / trop de* . **4. Модалитете реченице:** а) негацију (инфинитива): *Ne pas ouvrir les fenêtres; Ne pas se pencher*; б) интерогацију : упитну морфему *n'est-ce pas*? инверзију (рецептивно): *Avez-vous compris ? Voulez-vous essayer ?* **5. Парцијално директно и индиректно питање:** *Quand est-ce qu'on part? Il demande quand on part; Où sont mes affaires? Elle demande où sont ses affaires.* (Симултаност радњи). **6. Средства за исказивање просторних односа**: а) прилошки и други изрази: *par terre, au milieu, au centre, dehors, dedans ;* б) прилошке заменице *en* и *y*: *Tu vas à Nice? Non, j'en viens. Tu vas souvent à la campagne ? J'y vais chaque été.* **7. Квалификацију:**	Програмом за први разред средње школе добија свој смисао тек када се доведе у везу са датим комуникатив-ним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације; полазиште за посматрање и увежбавање језичких законитости јесу усмени и писани текстови различитих врста, дужине и степена тежине; користе се, такође, изоловани искази, под условом да су контекстуализовани и да имају комуникативну вредност планира се израда два писмена задатка.

		а) место придева *petit, grand, jeune, vieux, gros, gentil, beau, joli, long, bon, mauvais;* б) промена значења неких придева у зависности од места: *Un grand homme / un homme grand ; un brave homme / un homme brave.* **8. Средства за исказивање временских односа:** а) предлози *dans, depuis* и израз *il y a : Je pars dans deux jours ; On est ici depuis lundi ; Nous sommes arrivés il y a trois jours ;* б) исказивање симултаности и будућности у прошлости: *Ce jour-là il est venu me dire qu'il partait ; il m'a dit qu'il allait déménager ; il a promis qu'il nous écrirait.* **9. Глаголске начине и времена:** - индикатив (утврђивање градива из шестог разреда) : презент, сложени перфект, имперфект, футур први индикатива, као и перифрастичне конструкције : блиски футур, прогресивни презент, блиска прошлост; - *il faut que, je veux que, j'aimerais que* праћени презентом субјунктива глагола прве групе (*Il faut que tu racontes ça à ton frère)*, као и рецептивно: *Il faut que tu fasses/ que tu ailles/ que tu sois/ que tu lises/ que tu saches/ que tu écrives*; - презент кондиционала : *Si mes parents me laissaient partir, je viendrais avec toi !* - императив (рецептивно): *aie un peu de patience, n'ayez pas peur ;* - рецептивно (ради разумевања прича и бајки): облици простог перфекта (треће лице једнине и треће лице множине). **10. Средства за исказивање погодбе**: *Si tu as le temps, viens à la maison ; On ira voir le match si tu finis tes devoirs.*	

Назив предмета: **ПОСЛОВНИ СТРАНИ ЈЕЗИК (шеста година учења)**

Годишњи фонд часова: **60**

Разред: **Трећи**

Циљеви предмета: Развијање сазнајних и интелтктуалних способности и стицање позитивног односа према другим културама уз уважавање различитости и усвајање знања и умења потребних у комуникацији на страном језику у усменом и писаном облику, како у свакодневном животу тако и у пословном окружењу.

ЦИЉ	ИСХОДИ НА КРАЈУ ДРУГОГ РАЗРЕДА Ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
СЛУШАЊЕ Оспособљавање ученика за разумевање усменог говора	• разуме краће дијалоге (до10 реплика / питања и одговора), друге врсте текстова о темама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа; • разуме општи садржај и издвоји кључне информације из краћих и прилагођених текстова после 1-2 слушања; • разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима у пословном окуружењу	**ОПШТЕ ТЕМЕ** • Свакодневни живот (комуникација међу младима, генерацијски конфликти и начини превазилажења, међувршњачка подршка) • Образовање(образовање у земљама чији се језик учи, школовање које припрема за студије или свет рада, образовање за све) • Познати региони у земљама чији се језик учи, њихова обележја • Културни живот (манифестације које млади радо посећују у земљи и земљама чији се језик учи, међународни пројекти и учешће на њима) • Заштита човекове околине (акције на нивоу града, школе, волонтерски рад) • Медији (штампа, телевизија, електронски медији) • Интересантне животнепричe и догађаји • Свет компјутера (млади и друштвене мреже) **СТРУЧНЕ ТЕМЕ** • Занимања , описи послова и задужења у домену угоститељства • Врсте угоститељских објеката и описи услуга у угоститељству • Прибор и опрема за рад у угоститељском објекту • Врсте намирница, јела и посластица	**<u>Облици наставе</u>** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: комуникативна настава страних језика уз примену техника рада у групама и паровима, додатних средстава у настави (АВ материјали, ИТ, игре, аутентични материјали, итд.), као и уз примену принципа наставе по задацима (task-based language teaching; enseñanza por tareas, handlungsorientierter FSU) **<u>Место реализације наставе</u>** Настава се реализује у учионици или одговарајућем кабинету **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** слушање и реаговање на налоге и/или задатке у вези са текстом који чита наставник или који ученици чују са звучих записа рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по уогама, симулације, итд.) мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.) дебате и дискусије примерене
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• пише реченице и краће текстове (до 100 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем; • издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао; • пише кратка пословна писма према датом моделу поштујући правила пословне коресподенције		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о догађајима и активностима (познату радњу или ситуацију) у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); • препричава и интерпретира у неколико реченица садржај , писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре); • у неколико реченица даје своје мишљење и		

	изражава ставове (допадање, недопадање, итд.), користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре). • једноставним речима опише лица, предмете из окружења и упореди их са другима. ***Интеракција*** • у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама предвиђеним наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику); • учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд). • да одговори на ограничен број непосредних питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.	• Храна по регијама, одлике националних кухиња и обичаја у исхрани. • Начин сервирања хране и посластица • Мере одржавања хигијене и квалитета • Мере заштите и одржавања човекове околине • Читање, праћење и вођење прописане документација у домену струке • Пословна комуникација у писменој и усменој форми **КОМУНИКАТИВНЕ ФУНКЦИЈЕ** Представљање себе и других Поздрављање (састајање, растанак; формално, неформално, специфично по регионима) Идентификација и именовање особа, објеката, боја, бројева итд.) Давање једноставних упутстава и команди Изражавање молби и захвалности Изражавање извињења Изражавање потврде и негирање Изражавање допадања и недопадања Изражавање физичких сензација и потреба Исказивање просторних и временских односа Давање и тражење информација и обавештења Описивање и упоређивање лица и предмета Изрицање забране и реаговање на забрану Изражавање припадања и поседовања Скретање пажње Тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања Тражење и давање дозволе Исказивање честитки Исказивање препоруке Изражавање хитности и обавезности Исказивање сумње и несигурности **ГРАМАТИЧКИ САДРЖАЈИ ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК** Ученици треба да разумеју и користе: 1. Именице – властите и заједничке, одговарајући род, број, са детерминативом: *Madame/Monsieur Mercier, Sylvie, Dominique, Jean-Pierre, Paris, Belgrade, la France, la Serbie, l'océan Atlantique, les Alpes ; mes parents, leur mère, notre pays, vos enfants,*	узрасту (Н.Б. дебате представљају унапред припремљене аргументоване монологе са ограниченим трајањем, док су дискусије спонтаније и неприпремљене интеракције на одређену тему) решавање «текућих проблема» у разреду, тј. договори и мини-пројекти обимнији пројекти који се раде у учионици и ван ње у трајању од неколико недеља до читавог полугодишта уз конкретно видљиве и мерљиве производе и резултате развијање језичких вештина у домену језика струке, примењивањем истих стратегија учења као и код општег језика и користећи аутентичне или адаптиране стручне текстове (писане или усмене) прилагођене узрасту, нивоу знања језика и познавању струке граматичка грађа добија свој смисао тек када се доведе у везу са датим комуникативним функцијама и темама, и то у склопу језичких активности разумевања (усменог) говора и писаног текста, усменог и писменог изражавања и медијације; полазиште за посматрање и увежбавање језичких законитости јесу усмени и писани текстови различитих врста, дужине и степена тежине; користе се, такође, изоловани искази, под условом да су контекстуализовани и да имају комуникативну вредност планира се израда два писмена задатка.
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства)	• разуме краће текстове (до 120-150 речи), који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализама, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика; • разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипове,ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом. • проналази и издваја предвидљиве информације у текстовима из свакодневног окружења (писма, краћи новински чланци, упутства о употреби) • Може да изведе закључак о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста са темом из свакодневног живота.		
СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА Стицање и овладавање	у оквиру поља свог интересовања, знања и искуства, препозна и разуме сличности и разлике у погледу навика (вербална и невербална комуника-ција), обичаја, менталитета и институција које постоје између наше земље		

социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика	и земаља чији језик учи препозна и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи препозна и адекватно реагује на формалност говорне ситуације адекватно користи најфреквентије стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава адекватно реагује на прагматичке функције говорних чинова у циљном језику различите од оних у Л1 (степен форманости, љубазности, као и паралингвистичка средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.) учествује у свим видовима модерне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, дрштвене мреже) користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција примењујући језик струке у складу са нивоом знања језика и потребама	*cet élève, quelle maison ?* 2. Одређени члан испред датума: *Aujourd'hui c'est le 31 janvier*; испред имена дана*: Le mardi je fais du tennis.* 3. Партитивни члан: *J'ai acheté de la crème solaire.* 4. Заменицу *on: On va au cinéma? En Suisse, on parle allemand, français et italien.* 5. Заменице за директни и индиректни објекат: *Tes amis? Je ne les connais pas! Mon livre ? Et à ta soeur, tu lui as écrit ?* Само рецептивно: *Je te le prête avec plaisir !* 6. Придеве – одговарајући род, број, место, поређење: *un grand garçon, une grande fille, des personnes sympathiques, une fleur rouge, Sylvie est plus grande que sa soeur; nous sommes plus rapides que vous.* 7. Бројеве: основне преко 1000, редне до 20: *C'est un livre de cent pages! J'habite au sixième étage.* 8. Питања: *Est-ce que tu peux venir tout de suite ? Tu connais ma cousine? Qu'est-ce que vous attendez ?! Il vient quand ? Tu habites où ? C'est quoi ton nom / ton adresse…? Pourquoi… ?* 9. Негацију: *Elle ne vient pas avec nous? Je n'ai pas de frère.* 10. Заповедни начин: *Viens avec Pierre! Ne partez pas sans moi!* 11. Кондиционал глагола *pouvoir* и *vouloir*: *Je voudrais un kilo de pommes, s'il vous plait. Est-ce que tu pourrais me prêter ton portable?* 12. Глаголска времена: - презент индикатива фреквентних глагола, рачунајући и повратне (*se lever, se coucher*) и униперсоналне (*pleuvoir, neiger*) ; - сложени перфект и имперфект – грађење и контрастирање употребе: *Nous nous sommes rencontrés sur une plage quand nous avions quatre ans! Je dormais quand le téléphone a sonné.* - футур први: *Nous déménagerons cet été. Nous irons chez ma grand-mère.* 13. Конструкцију *il faut* са инфинитивом: *Il faut acheter des jus, préparer des sandwiches, décorer la salle…*	

		14. Предлоге и сажете чланове: *J'habite à Kragujevac, en Serbie; nous allons passer nos vacances en Belgique; nous sommes allés au zoo ; il rentre du stade/de l'école à quelle heure ? il y a un petit chat dans la rue, il est sous la voiture, je vais le mettre sur la fenêtre, c'est pour toi.* 15. Прилоге за време, место, начин, количину: *avant, après, aujourd'hui, hier, demain, toujours, ici, là, devant, derrière, bien, mal, vite, doucement, gentiment, beaucoup, moins, plus*, итд. 16.Везнике *et, ou, mais.*	
ПИСАЊЕ Оспособљавање ученика за писање краћих текстова различитог садржаја	• пише реченице и краће текстове (до 100 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем • записује кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао • користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања (шаље личне поруке, честитке, користи електронску пошту, пише лична писма и сл.) • у кратким формалним и неформалним писмима (обавештење професорима, суседима, тренеру) примењује облике обраћања, молбе, поздрава и захваљивања • записује планове, задатке и друге захтеве који му се усмено саопштавају.		
ГОВОР Оспособљавање ученика за кратко монолошко излагање и за учешће у дијалогу на страном језику	• усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације • поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о догађајима и активностима (познату радњу или ситуацију) у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре) • препричава и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом као и на теме из других наставних предмета користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре) • у неколико реченица изражава своја осећања, мишљење и ставове аргументујући их (допадање, недопадање, противљење, итд.), користећи познате језичке елементе		

	(лексику и морфосинтаксичке структуре) • једноставним речима описује лица, догађаје, ситуације и предмете из окружења и упоређује их са другима из области свог интересовања као и из одређених садржаја других наставним предмета. ***Интеракција*** • у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама предвиђеним наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама из домена њиховог интересовања, свакодневног живота и живота младих, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику) • учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд) • да одговори на ограничен број непосредних питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.		
ЧИТАЊЕ Оспособљавање ученика за функционално читање и разумевање различитих, узрасно и садржајно примерених врста текстова ради информисања, извршавања упутстава и остварења естетског доживљаја (читање ради личног задовољства)	• разуме краће текстове (до 200 речи), који садрже већи проценат познатих језичких елемената, интернационализама, структуралних и лексичких, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика • разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипове, ТВ програм, биоскопски програм, ред вожње, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом • проналази и издваја предвидљиве информације у текстовима из свакодневног окружења (писма, краћи новински чланци, упутства о употреби, огласи, плакати, каталози) • може да изведе закључак о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста са темом из свакодневног живота • разуме краће текстове у вези са градивом других предмета, ослањајући се на општи смисао текста и предходно стечена знања.		
СОЦИОКУЛТУРНА	• у оквиру поља свог интересовања, знања и искуства, препозна и разуме сличности и разлике у погледу навика		

КОМПЕТЕНЦИЈА Стицање и овладавање социокултурним компетенцијама неопходним за писану и усмену употребу језика	(вербална и невербална комуника-ција), обичаја, менталитета и институција које постоје између наше земље и земаља чији језик учи • препозна и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи • препозна и адекватно реагује на формалност говорне ситуације • адекватно користи најфреквентије стилове и регистре у вези са знањима из страног језика, али и из осталих области школских знања и животних искустава • адекватно реагује на прагматичке функције говорних чинова у циљном језику различите од оних у Л1 (степен форманости, љубазности, као и паралингвистичка средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.) • учествује у свим видовима модерне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, дрштвене мреже) • користи све досад наведене стратегије развоја комуникативних компетенција примењујући језик струке у складу са нивоом знања језика и потребама		

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА
- Матерњи језик,
- Историја,
- Социологија са правима грађана,
- Музичка култура,
- Ликовна култура,
- Информатика и рачунарство

Назив предмета:

ПУТЕВИ ХРАНЕ

Годишњи фонд часова: **64 часова**

Разред: Други

Циљеви предмета
- Упознавање ученика са предметом;
- Упознавање ученика са развојем хране кроз историју;
- Упознавање ученика са територијалном заступљеношћу животних намирница;
- Упознавање ученика са утицај познатих кувара, познатих личности и догађаја на путеве хране.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Увод у путеве хране	• Упознавање ученика са предметом	• Познаје појам и значај путева хране.	• Појам и значај путева хране	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **Облици наставе** Предмет се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава 64 часова** **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 21. праћење остварености исхода 22. тестове знања **Оквирни број часова по темама** Увод у путеве хране 2 Путеви хране кроз развој кварства 14 Регионална подељеност животних намирница 18 Утицај знаметих личности и догађаја на путеве хране 8 Утицај познатих личности и догађаја наших простора на путеве хране 8 Утицај познатих кувара на путеве хране 8 Путеви хране у савременом добу 6
Путеви хране кроз развој кварства	• Упознавање ученика са развојем хране кроз развој кварства	• Описује почетке и пут употребе намирница биљног порекла; • Описује почетке и пут употребе намирница животињског порекла; • Описује почетке и пут употребе зачина.	• Почеци и пут употребе намирница биљног порекла • Почеци и пут употребе намирница животињског порекла • Почеци и пут употребе зачина -биљног порекла -животињског порекла и -минералног порекла	
Регионална подељеност животних намирница	• Упознавање ученика са територијалном заступљеношћу животних намирница	• Разликује заступљене намирнице по континентима; • Описује утицај заступљених намирница на путеве хране; • Препознаје значај заступљених намирница на светске кухиње.	• Регионална подељеност животних намирница: -Европа -Азија -Северна Америка -Јужна Америка -Африка	
Утицај знаметих личности и догађаја на путеве хране	• Упознавање ученика са утицајем знаменитих личности и догађаја на путеве хране	• Наводи знамените личности и догађаје; • Описује утицај познатих личности на развој путеве хране; • Повезује знамените догађаје и њихов утицај на путеве хране; • Повезује знамените личности са јелима која су настала у њихову част. Или • Повезује одређена јела са знаменитим личностима.	• Утицај знаметих личности и догађаја на путеве хране: -Наполеон -Катарина Медичи -Велигтон -Ришеље -Ди Бари -Валдорф - Колбер -Холштајн -Строганов	
Утицај познатих личности и догађаја наших простора на путеве хране	• Упознавање ученика са утицајем познатих личности и догађаја наших простора	• Наводи знамените личности и догађаје наших простора; • Описује утицај познатих личности на развој путеве хране; • Повезује знамените догађаје и њихов утицај на путеве хране. • Повезује знамените личности са јелима која су настала у њихову част. Или • Повезује одређена јела са знаменитим личностима.	• Утицај знаметих личности и догађаја на путеве хране: - Цар Душан - Цар Лазар - Милош Обреновић - Карађорђе - Доситеј Обрадоваић - Тито	
Утицај познатих кувара на путеве хране	• Упознавање ученика са утицај познатих кувара на путеве хране	• Наводи познате кваре; • Описује утицај познатих кувара на путеве хране; • Разуме утицај познатих кувара на путеве културе хране.	• Утицај познатих кувара на развој припреме хране: -Апицијус- -Бартоломео Саши Платина -Братоломео Скапи- Опера -Ескофије -Дидије -Пелапрат	
Путеви хране у савременом добу	• Упознавање ученика са савременим путевима хране	• Описује путеве хране у савременом добу.	• Савремени путеви хране и њихови узрочници	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Куварство Исхрана Здравствена култура Познавање животних намирница Туристичка географија Историја

Назив предмета: **ПОЗНАВАЊЕ ЖИВОТНИХ НАМИРНИЦА**

Годишњи фонд часова: **64**

Разред: **други**

Циљеви предмета:

— Стицање знања о основним карактеристикама животних намирница, њиховом хемијском и биолошком саставу;
— Стицање знања о калоричној и хранљивој вредности животних намирница, физичким и хемијским процесима који доводе до промена;
— Упознавање ученика са основним врстама и карактеристикама намирница биљног порекла;
— Упознавање ученика са основним врстама и карактеристикама намирница животињског порекла;
— Оспособљавање ученика да препознају основне врсте и карактеристике пића и сокова;
— Оспособљавање ученика да чувају животне намирнице до употребе у кулинарству;
— Стицање основних знања о исхрани и њеном значају за човека и друштво;
— Упознавање ученика са основним појмовима о роби и условима промета робе која се користи у угоститељским објектима;
— Оспособљавање ученика да примењују стечена знања у обављању радних задатака;
— Развијање правилног односа према заштити животне средине.

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Основни састојци прехрамбених производа	• Упознавање ученика са основним карактеристикама животних намирница	• наведе и објасни основне карактеристике животних намирница; • препозна квалитетне од неквалитетних намирница; • наведе начине оцене квалитета животних намирница; • наброји стандарде квалитета и објасни како се примењују у пракси; • наведе улогу хранљивих материја и њихове основне карактеристике; • наведе основне састојке прехрамбених производа.	• Животне намирнице - дефиниција; - подела; - квалитет. • Прописи о промету животних намирница - станарди квалитета НАССР. • Енергетски састојци хране (хемијски састав, особине, извори и потребе) - беланчевине; - масти; - угљени хидрати. • Неенергетски састојци хране (хемијски састав, особине, извори и потребе) - витамини; - минералне материје; вода.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Облици наставе** Предмет се реализује кроз: • теоријску наставу **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • поновити основне појмове о аминокиселинама; • садржаје о представљању прописа свести на неколико примера; • примере и особине енергетских састојака хране објаснити на неколико основних и карактеристичних намирница које су у употреби; • потребе за витаминима објаснити на неколико примера.

Житарице	• Осп особљавање ученика да познају основне врсте и карактеристике житарица, млинских и пекарских производа	• препозна врсте житарица и објасни њихов значај у исхрани; • наведе типове брашна и објасни њихове основне карактеристике; • правилно ускладиштава и чува житарице и млинске производе; • оцени квалитет брашна и изврши припрему за употребу у куварству; • објасни процес производње хлеба, пецива и тестенина; • наведе врсте пекарских производа у промету; • правилно ускладиштава пекарске производе; • препозна болести и мане хлеба.	• Врсте и значај житарица у исхрани; • Грађа и хемијски састав зрна жита; • Врсте брашна у промету; • Оцена квалитета брашна (органолептичка и лабораторијска); • Ускладиштење и чување брашна до употребе; • Производња хлеба (припремање теста, ферментација и печење теста, квалитет и складиштење хлеба); • Средства за дизање теста – пекарски квасац и прашак за пециво; • Врсте хлеба у промету (квалитет, хранљива вредност); • Болести и мане хлеба; • Врсте, квалитет, производња, промет, и хранљива вредност пецива; • Врсте, квалитет, производња и промет тестенина.	• врсте житарица демонстрирати на примерима из околине и наше земље; • особине брашна објаснити и демонстрирати на примеру брашна у промету; • припремање теста одређеног квалитета објаснити на примерима везаним за куварство;
Поврће и зачини	• Осп особљавање ученика са основним врстама и особинама поврћа, њиховом хранљивом и употребном вредношћу; • Осп особљавање ученика да препознају врсте зачина и правилно их користе у куварству.	• дефинише поврће; • наведе основне врсте поврћа и објасни њихове карактеристике; • препозна квалитетно од неквалитетног поврћа; • наброји стандарде у погледу квалитета поврћа; • објасни хранљиву и биолошку вредност поврћа; • правилно ускладиштава и чува поврће од кварења; • препозна јестиве гљиве и објасни њихову хранљиву вредност; • правилно користи поврће и гљиве; • препозна зачине и објасни њихову примену у куварству; • наведе порекло зачина и њихов значај у исхрани; • правилно ускладиштава зачине и препознаје квалитетне од неквалитетних.	• Појам и подела и хемијски састав поврћа; • Хранљива и биолошка вредност поврћа; • Квалитет поврћа (европски стандарди); • Ускладиштење поврћа и штетне промене на поврћу; • Значајне врсте поврћа и њихове органолептичке особине; • Лиснато-зељасто поврће; • Коренасто-кртоласто поврће; • Плодасто поврће; • Стабличасто и цветасто поврће; • Термичка обрада поврћа; • Конзервисање поврћа (фиизичким, хемијским и биолошким методама); • Врсте гљива и њихова хранљива вредност; • Познавање јестивих од нејестивих гљива (органолептичка оцена, класирање); • Конзервисање гљива (сушење и маринирање) и употреба у куварству; • Врсте зачина, порекло и подела; • Зачини који се користе у куварству; • Значај зачина у исхрани; • Ускладиштење и чување зачина; • Оцена квалитета зачина; • Со и сирће - производња, врсте, квалитет и примена.	• садржај о поврћу свести на препознавање којој групи припада одређено поврће; • примере о хранљивој и биолошкој вредности заснивати на најзаступљенијем поврћу у исхрани људи;

Технологија меса	• Осп особљавање ученика са основним врстама и особинама меса, њиховом хранљивом и употребном вредношћу.	• дефинише хемијски састав меса и органолептичка својства меса; • опише промене на месу током стајања; • опише начин конзервисања меса, транспорт и складиштење меса; • наведе промене на месу код разних начина готовљења јела: кување, динстање, печење и пржење; • разликује месо перади, риба, дивљачи; • наведе врсте кобасица и опише начин производње, мане и складиштење кобасица; • опише сухомеснате производе.	• Хемијски састав, органолептичка својства меса и расецање меса; • Промене на месу током стајања – зрење меса, кварење меса и смрдљиво зрење меса; • Начин конзервисања меса, транспорт и складиштење меса; • Промене на месу код разних начина готовљења јела: кување, динстање, печење и пржење; • Месо перади - састав, обрада и конзервисање; • Месо риба – подела, врсте, хемијски састав, органилептичка својства, прерађевине и конзервисање; • Месо дивљачи – састав, својства, врсте сазревања и чување; • Месо шкољки и ракова – врсте, обрада, одрживост, складиштење и кварење; • Месо осталих животиња: сипе, хоботнице, лигње, корњаче, пужеви и жабљи батаци; • Кобасице – врсте, производња квалитет, мане и складиштење; • Сухомеснати производи – врсте, производња, састав, складиштење и кварење.	• својства меса демонстрирати на намирницама од којих се пеипремају јела; • упознати ученике са променама на месу које настају током стајања и неправилног складиштења; • упознати ученике са месом перади, риба, дивљачи; • указати на примену сухомеснатих производа у исхрани људи.
Млека, јаја, масти и уља	• Уна пређивање знања о својствима млека, јаја, масти и уља	• дефинише хемијски састав, начин обраде, хлађења и конзервисања млека; • наведе кисело – млечне производе: јогурт, кисело млеко, кефир и кумис; • опише производе од млека: павлака, маслац, кајмак, сиреви и масло; • наведе грађу и састав и класификацију јаја у промету; • опише производњу, врсте и складиштење масти и уља.	• Млеко – хемијски састав, обрада, хлађење, конзервисање и микроорганизми млека; • Кисели – млечни производи: јогурт, кисело млеко, кефир и кумис; • Производи од млека: павлака, маслац, кајмак, сиреви и масло; • Производња меких сирева: бели меки сиреви у кришкама, бели меки ситни сиреви, сиреви са зелено-плавим племенитим плеснима, сиреви са белим племенитим плеснима, непреврели сиреви (крем сиреви); • Топљени сиреви за мазање и резање; • Болести сирева: „сирни цвет“ и „надутост тврдих сирева“; • Јаја – грађа и састав јаја, класификација јаја у промету, испитивање квалитета јаја, производи од јаја, пловчија јаја; • Дефектна и покварена јаја. • Масти и уља – састав, производња и складиштење; • Животињске масти – производња, класирање, складиштење, промене на мастима; • Маргарин – производња, врсте и складиштење.	• Својства млека демонстрирати на млеку и млечним производима; • упознати ученике са променама на јајима које настају неправилним складиштењем.

Пића и воће	• Стицање знања о основним врстама и особинама пића; • Стицање знања о врстама, особинама, хранљивој и употребној вредности воћа.	• наведе класификацију пића; • опише особине природних вина; • наведе специјална вина; • опише одлике пива; • дефинише природне и миришљаве ракије; • наведе врсте и примену ликера у кулинарству; • наведе врсте и примену безалкохолних пића у кулинарству; • опише средства за уживање кафу, чај и какао; • наведе одлике, хемијски састав и хранљиву вредност воћа; • опише брање, транспорт и складиштење воћа; • дефинише врсте воћа; • опише конзервисање воћа.	• Класификација пића, алкохолна ферментација (винификација); • Природна вина: бела, црна и ружичаста; • Специјална вина: десертна, пенушава и аперитивна; • Пиво – производња, одлике и складиштење; • Природне и миришљаве ракије; • Ликери – производња, врсте и примена у кулинарству; • Безалкохолна пића – производња – врсте и примена у кулинарству; • Средства за уживање: кафа, чај и какао; • Воће – одлике, хемијски састав и хранљива вредност, сазревање, брање, транспорт, складиштење, кварење и врсте воћа; • Јабучасто воће; • Коштичаво воће; • Јагодасто и бобичасто воће; • Језграсто (лупинасто) воће; • Јужно воће; • Конзервисање воћа – воћни полуфабрикати и готови производи.	• врсте вина демонстрирати на примерима из околине и наше земље; • особине ракија објаснити на примеру ракија у промету; • припремање средства за уживање одређеног квалитета објаснити на примерима везаним за куварство; • одлике воћа и њихово припремање објаснити на примерима везаним за куварство и посластичарство.
Материје за заслађивање	• Стицање знања о материјама за заслађивање.	• дефинише квалитет и опише својства меда; • објасни добијање меда; • дефинише квалитет шећера и опише његова својства; • наведе начин складиштења шећера; • препозна и опише употребу вештачких материја за заслађивање.	• Мед – хранљива вредност, квалитет и складиштење. • Обичан шећер – производња, квалитет и складиштење. • Вештачке материје за заслађивање.	**<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: ● праћење остварености исхода ● тестове знања **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • **Основни састојци прехрамбених производа (8)** • **Житарице (8 часова)** • **Поврће и зачини (10 часова)** • **Технологија меса (16 часова)** • **Млеко, јаја, масти и уља (8 часова)** • **Пића и воће (10 часова)** • **Материје за заслађивање (4 часа)**

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

- Здравствена култура
- Исхрана
- Куварство

ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

Назив предмета: **ПСИХОЛОГИЈА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ**

Годишњи фонд часова: **60 часова**

Разред: **Трећи**

Циљеви предмета
- Стицање основних знања о природи психолошких процеса и особина и њиховом манифестовању у понашању
- Разумевање принципа и законитости људског понашања у групи и процесу рада
- Сагледавање места, улоге и значаја комуникације и комуникацијских вештина у туризму и угоститељству
- Унапређење вештине опхођења с гостом/потрошачем услуга
- Упознавање са применом психолошких сазнања у развоју маркетиншких стратегија у туризму и угоститељству

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Психологија као наука	• Упознавање са предметом психологије и њеном применом у угоститељству и труризму	• објасни предмет изучавања психологије и њену примену у угоститељству/туризму • објасни органске основе психичког живота	• Предмет, значај и области примене психологије у угоститељству и туризму • Органски основи психичког живота	• На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. **<u>Реализација наставе:</u>** Предмет се реализује кроз: • **теоријску настава (60 часова)** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се не дели на групе **<u>Место реализације наставе</u>** • Теоријска настава се реализује у учионици **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** ▪ **Психички процеси и особине и тематска целина личност:** ове теме представљају селективан узорак из области опште психологије који треба да буде основа за разумевање осталих садржаја из програма који су више оријентисани на примену
Психички процеси и особине	• Стицање основних знања о природи психичких процеса и особина и разумевање психичког живота особе као целине међусобно повезаних процеса и особина	• опише процес опажања других особа и факторе од којих тај процес зависи • познаје појам пажње и чиниоце од којих она зависи • познаје основе о процесима учења и разликује врсте учења • објасни процес памћења и факторе који доводе до заборављања • познаје основе о појмовима мишљења и интелигенције • познаје основе емоционалног живота човека и опише значај емоција за душевно здравље човека • објасни шта су мотиви и наведе врсте и карактеристике мотива • објасни појам и врсте фрустрација, конфликата и начине реаговања на њих	• Опажање • Пажња и фактори који је изазивају • Учење, врсте учења инструментално, вербално, учење по моделу, стицање моторних вештина • Памћење и заборављање • Мишљење стваралачко, имагинарно, интелигенција • Емоције појам и врсте, значај за душевно здравље, стрес • Мотивација /појам и врсте, фрустрације и конфликти, начини реаговања – реалистичко и одбрамбено	

Личност	• Стицање општих знања о психологији личности: структура, динамика и развој личности	• наведе дефиницију појма личности • разликује основне појмове структуре личности и наведе њихове основне карактеристике • препозна тип личности и карактеристике типова личности према Јунгу • наведе факторе који утичу на развој личности • наведе карактеристике зреле личности	• Појам личности (јединство, особеност и доследност) • Структура личности (црте личности, темперамент, карактер, способности, и свест о себи) • Типологија личности: (Јунгова) • Развој личности: фазе и фактори који утичу на развој личности (зрела личност)	психолошких сазнања у туризму и угоститељству.У складу са тим наведени исходи траже елементарно знање из ове области али оно треба да буде такво да обезбеди ученицима разумевање психичког живота особе као целине међусобно повезаних процеса и особина ▪ **Међуљудски односи у раду:** за постизање исхода користити симулацију реалних радних ситуација, играње улога у „као да ситуацијама“ и анализу случаја. ▪ **Комуникација:** на примеру симулације радне ситуације ученици треба да вежбају технике успешне комуникације, правилну употребу невербалне коминикације и конструктивно решавање конфликата ▪ **Психологија опхођења са гостима:** користити вежбе у којима се симулира радна ситуација у којој одређене особине туристичког радника могу бити освешћене. ▪ **Психологија рекламе:** тему повезати са знањима из области опажања, емоција, мотивације и личности. Подстицати рад у малој групи и креативност ученика. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: 23. праћење остварености исхода 24. тестове знања 25. тестове практичних вештина **<u>Оквирни број часова по темама</u>** • Психологија као наука **4 часа** • Психички процеси **10 часова** • Личност **6 часова** • Међуљудски односи на раду **8 часова**
Међуљудски односи на раду	• Упознавање са принципима и законитостима људског понашања у групи и у процесу рада • Развијање свести о личној одговорности за међуљудске односе Усвајање социјалних вештина за конструктивно решавање конфликата	• разликује основне врсте група и њихову структуру • објасни разлику између групе и тима • препозна различите улоге које имају чланови тима • разликује вођство од руковођења • наведе карактеристике сарадње и такмичења • опише различите типове конфликата у групи • објасни на примеру важност позитивне психолошке климе у групи/организацији • увиди сопствено понашање у раду	• Појам, врсте и структура групе/тима (формалне, неформалне, кохезивне, референтне) • Одређивање улога појединаца у тиму (према Р. Белбину, Ле Бон-у итд.) • Типови вођења и руковођења • Сарадња и такмичење • конфликти у групи (појам, врсте и начин решавања) • Међуљудски односи као фактор успеха у раду (организациона култура)	
Комуникација	• Стицање општих знања о комуникацијском процесу и унапређење вештине комуникације са гостом/клијентом	• наведе основне елементе комуникационог процеса • разликује вербалну од невербалне комуникације и њихове карактерисатике • наводе факторе који доводе до неспоразума и уме да објасни начине њиховог негативног деловања по наставак комуникације • демострира технике успешне комуникације • препозна специфичности комуникације са гостом/ клијентом и уме да примени технике успешне комуникације у решавању најчешћих комуникацијских конфликата са њима	• Комуникациони процес (пошиљалац – прималац, једносмерана и двосмерна, садржај и форма поруке) • Карактеристике вербалне и невербалне комуникације • Извори неспоразума у комуникацији (значења, нејасне и дупле поруке итд.) • Технике успешне комуникације: активно слушање, јасан говор, итд. • Специфичности комуникације са гостом/клијентом • Најчешћи комуникацијски конфликти са гостом/клијентом и њихово разрешавање	
Психологија опхођења са гостима	• Усвајање знања и развијање вештина значајних за опхођење са гостом/корисником услуга	• објасни и демонстрира особине туристичког радника потребне за успешно обављање посла • објасни и демонстрира последице добре и лоше прве импресије коју туристички радник оставља на госта • објасни и демонстрира општа и специфична правила опхођења са гостима • објасни и демонстрира основне принципе продаје туристичких услуга на примеру • опише и демонстрира на примеру како се ствара поверење код госта / клијента • разликује и објаси мотиве куповине који опредељују госта / корисника услуга • разликује врсте гостију/ корисника услуга с обзиром на својства и	• Особине угоститељског радника (способности, особине личности, знања, вештине, мотивација, интересовања, ставови) из анализе и описа посла и радних задатака • Правила опхођења са гостима: комуникативност, одмереност, асертивност, срдачност, тактичност, љубазност, полетност, стрпљивост • Недискриминативност у раду са гостима/клијентом (у односу на расу, пол, веру, инвалидитет, сексуално опредељење итд.) • Основни принципи продаје	

		особености њиховог понашања	туристичких услуга: остваривање повољне атмосфере продаје, уважавање личности госта / клијента • Стварање повереља код госта / клијента • Мотиви за коришћењем услуга • Стварање одлуке о куповини-коришћењу услуга и опажање ризика • Врсте гостију/ корисника услуга: одлучан/ неодлучан, стрпљив/ нестрпљив, осећајан/ разуман, скроман/ разметљив, угодан/ неугодан итд.	• Комуникација **10 часова** • Психологија опхођења са гостима **15 часова** • Психологија рекламе **7 часова**
Психологија рекламе	• Развијање свести о неопходности планирања маркетиншких стратегија у туризму и угоститељству	• познаје врсте промотивних средстава и уме да препозна њихове предности и слабости • зна основне психолошке принципе које треба да задовољи рекламна порука • познаје основне принципе деловања рекламе на циљну групу • уме да осмисли пример рекламе за задату циљну групу корисника	• Предмет, циљеви и улога оглашавања • Деловање рекламе • Психолошки услови оглашавања /рекламне поруке • Утицај ауторитета у куповини / коришћењу услуга • Слика производа / услуге • Реклама «Од уста до уста» • Врсте промотивних средстава, њихове предности и слабости	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Здравствена култура Предузетништво Услуживање Професионална пракса Социологија са правима грађана Грађанско васпитање

МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ОПШТА ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

Наставни план и програм изборних општеобразовних предмета истоветан је
наставном плану и програму изборних општеобразовних предмета за образовни профил Конобар

III. НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ ПОСЛАСТИЧАР

1. СТАНДАРД КВАЛИФИКАЦИЈЕ, ЦИЉЕВИ И ИСХОДИ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА

10. **Назив квалификације:** Посластичар
11. **Подручје рада:** Трговина, угоститељство и туризам
12. **Ниво квалификације:** III
13. **Трајање образовања:** три године
14. **Сврха квалификације:** Припрема, декорисање и сервирање топлих, хладних и сувих посластица**.**
15. **Стручне компетенције:**

- Организовање сопственог рада и радног места
- Пријем, обрада, паковање и складиштење намирница и готових посластица
- Припрема топлих, хладних и сувих посластица
- Пријем и издавање поруџбине
- Вођење евиденција

16. **Опис рада**

Стручна компетенција	Јединице компетенције
Организовање сопственог рада и радног места	- Одржава хигијену и здравствено безбедносне услове - Припрема опрему, уређаје и инвентар - Комуницира са сардницима - Учествује у изради дневне понуде - Обавља процедуре затварања (процедуре „предаје смене“) - Прати иновације у области посластичарства
Пријем, обрада, паковање и складиштење намирница и готових посластица	- Одређује врсту, класу и категорију намирница потребну за припрему посластица - Контролише исправност намирница - Механички и термички обрађује намирнице за припрему посластица - Пакује и складишти необрађене и обрађене намирнице - Уклања неисправне намирнице - Пакује и складишти готове посластице

Стручна компетенција	Јединице компетенције
Припрема топлих, хладних и сувих посластица	- Припрема сладолед - Припрема торте и колаче - Припрема ледене посластице - Припрема ситне колаче - Припрема чајно пециво - Припрема воћне салате и купове - Припрема напитке - Припрема топле посластице - Декорише посластице
Пријем и издавање поруџбине	- Комуницира са конобарима и клијентима у вези са поруџбинама - Сервира припремљене посластице за услуживање - Декорише поруџбину - Сарађује са осталим одељењима угоститељског објекта
Вођење евиденција	- Требује потребну количину намирница - Пописује намирнице - Води евиденцију поруџбина и издатих посластица - Води евиденцију о расходованим - неисправним намирницама - Примењује нормативе - Израђује декларације за готове производе - Израђује калкулације производних цена

17. Циљеви стручног образовања

Циљ стручног образовања за образовни профил посластичар је оспособљавање ученика за припрему, декорисање и сервирање топлих, хладних и сувих посластица.
Неопходност сталног прилагођавања променљивим захтевима тржишта рада, потреба континуираног образовања, стручног усавршавања, развоја каријере, унапређење могућности запослења, усмерава ученике да се оспособљавају за:

- примену теоријских знања у практичном контексту;
- ефикасан рад у тиму;
- преузимање одговорности за властито континуирано учење и напредовање у послу и каријери;
- благовремено реаговање на промене у радној средини;
- препознавање пословних могућности у радној средини и ширем социјалном окружењу;
- примену сигурносних и здравствених мера у процесу рада;
- примену мера заштите животне средине у складу са концептом одрживог развоја;
- употребу информатичке технологије у прикупљању, организовању и коришћењу информација у раду и свакодневном животу.

18. Исходи стручног образовања

Стручне компетенције	Знања	Вештине	Ставови
По завршеном програму образовања за овај профил, ученик ће бити оспособљен да:			
организује сопствени рад и радно место	- објасни значај и наведе принципе: санитарне заштите, хигијенске заштите, заштите здравља и безбедности на раду, еколошке заштите, HACCP стандарда при руковању намирницама - објасни намену и карактеристике опреме и инвентара за припремање посластица - објасни начине и правила одржавања алата уређаја и инвентара - наведе начине и системе организације рада у посластичарници и угоститељском предузећу - објасни принципе састављања и писања инструмената понуде - примењује стручну терминологију у посластичарству	- одражава личну хигијену и радну униформу према стандарду - одржава хигијену радног места, средине опреме и инвентара - сортира алат и одлаже га на одговарајуће место - утврђује стање опреме, уређаја и инвентара - осигурава радне процесе и хигијену при руковању намирницама - обезбеђује техничке услове у смислу безбедности и заштите здравља (осветљење, проветравање, заштина средства и сл.) - укаже прву помоћ у случају механчких, хемијских, термичких повреда и струјних удара - ради у тиму - припрема инструмената понуде	- савесно, одговорно, уредно и благовремено обавља поверене послове - испољи позитиван однос према примени санитарних и здравствених мера у процесу рада - испољи позитиван однос према значају функционалне и техничке исправности опреме и средстава за рад - ефикасно организује време - води рачуна о режијским трошковима - примењује иновације у раду - испољи љубазност, комуникативност, предузимљивост, ненаметљивост и флексибилност у односу према сарадницима - испољи позитиван однос према професионално- етичким нормама и вредностима
врши пријем, обраду, паковање и складиштење намирница и готових посластица	- разликује врсте и категорије животних намирница - опише састав и органолептичка својства намирница - разликује начине обраде намирница - наведе и објасни узроке кварења појединачних група намирница - објасни принципе складиштења и чувања намирница и готових посластица - разликује врсте амбалаже за чување намирница, полупроизвода и готових производа	- наручује и прима намирнице - препознаје квалитет намирница и изврши класирање - чисти намирнице - обрађује намирнице – механички и термички - сортира и уклања отпатке при обради намирница - пакује намирнице и полупроизводе у амбалажу и одлаже их на одговарајући начин - пакује готове посластице у адекватну амбалажу и одлаже их на одговарајући начин - пакује и декларише посластице у продајну амбалажу	
припрема топле, хладне и суве посластице	- објасни основне принципе нутриционизма - разликује главне и помоћне сировине за производњу посластица - наведе рецептуре и поступке за припрему различитих врста: сладоледа, торта, колача, ледених посластица, ситних колача, чајног пецива, компота, воћних салата, купова, напитака, топлих посластица. - разликује начине обликовања посластица у складу са врстом - наведе начине декорисања посластица у складу са врстом - објасни рецептуре и начине израде различитих декоративних елемената - кратко опише норматив за одговарајућу врсту посластица	- дозира намирнице према нормативу - врши механичку и термичку обраду намирница - подеси укус, мирис, боју и друга својства посластице додавањем одговарајућих састојака - успостави жељену конзистенцију, структуру, хомогеност и друге карактеристике посластице - подеси рад, контролише и искључује апарате и уређаје - израђује декоративне елементе - обликује посластице - декорише посластице	
прима и издаје поруџбине	- наведе нормативе формирања порције - објасни начин издавања посластица по наруџби или менију - објасни принципе и начине декорисања порције	- прима поруџбине од конобара или клијента - формира порције по нормативима - сервира и декорише посластице - издаје припремљене посластице конобару или клијенту на основу наруџбе	
води евиденције	- наведе врсте евиденција - опише процедуру евидентирања издатих посластица - објасни елементе калкулације производних цена посластица - објасани значај и структуру декларације	- формира требовање намирница - попише намирнице - води евиденцију утрошених намирница - евидентира количину издатих посластица - евидентира расходоване намирнице - припреми тражене податке за калкулације и формирање ценовника - декларише готове посластице	

2. НАСТАВНИ ПЛАН

Недељни и годишњи фонд часова за образовни профил: ПОСЛАСТИЧАР

		I РАЗРЕД							II РАЗРЕД							III РАЗРЕД							УКУПНО				
		недељно			годишње				недељно			годишње				недељно			годишње				годишње				
		Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Т	В	ПН	Б	Т	В	ПН	Б	Σ
А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ		**11**	**2**		**374**	**68**			**9**			**288**				**8**			**240**				**902**	**68**			**970**
1.	Српски језик и књижевност	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
1.1	_____ језик и књижевност*	3			102				2			64				2			60				**226**				**226**
2.	Српски као нематерњи језик*	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
3.	Страни језик	2			68				2			64											**132**				**132**
4.	Физичко васпитање	2			68				2			64				2			60				**192**				**192**
5.	Математика	2			68				2			64				1			30				**162**				**162**
6.	Рачунарство и информатика		2			68																		**68**			**68**
7.	Историја															2			60				**60**				**60**
8.	Хемија	1			34																		**34**				**34**
9.	Екологија и заштита животне средине								1			32											**32**				**32**
10.	Географија	1			34																		**34**				**34**
11.	Социологија са правима грађана															1			30				**30**				**30**
А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ		**6**	**12**		**204**	**408**		**90**	**2**	**12**	**6**	**64**	**384**	**192**	**150**		**15**	**6**		**450**	**180**	**120**	**268**	**1242**	**372**	**360**	**2242**
12.	Здравствена култура	2			68																		**68**				**68**
13.	Основе туризма и угоститељства	2			68																		**68**				**68**
14.	Исхрана	2			68																		**68**				**68**
15.	Посластичарство		12			408		60		12	6		384	192	90		10	6		300	180	120		**1092**	**372**	**270**	**1734**
16.	Основе услуживања																1			30				**30**			**30**
17.	Економика туристичких и угоститељских предузећа								1			32											**32**				**32**
18.	Туристичка географија								1			32											**32**				**32**
19.	Националне посластице																2			60				**60**			**60**
20.	Предузетништво																2			60				**60**			**60**
21.	Професионална пракса							30							60											**90**	**90**
Б: ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		**1**			**34**				**3**			**96**				**3**			**90**				**220**				**220**
1.	Грађанско васпитање / Верска настава	1			34				1			32				1			30				**96**				**96**
2.	Изборни предмети према програму образовног профила				68				2			64				2			60				**192**				**124**
Укупно А1+А2+Б		**20**	**12**		**680**	**408**		**90**	**14**	**12**	**6**	**448**	**384**	**192**	**150**	**13**	**14**	**5**	**390**	**420**	**150**	**120**	**1518**	**1212**	**342**	**360**	**3432**
Укупно		**32**			**1178**				**32**			**1174**				**32**			**1080**				**3432**				

Напомена:*За ученике који наставу слушају на матерњем језику националне мањине

Б: Листа изборних предмета према програму образовног профила

Рб	Листа изборних предмета	РАЗРЕД		
		I	II	III
Стручни предмети				
1.	Пословни страни језик		2	2
2.	Пословна информатика		2	
3.	Психологија у туризму и угоститељству			2
4.	Чоколатерство		2	
5.	Маркетинг у туризму и угоститељству			2
6.	Општа туристичка географија			2
Општеобразовни предмети				
1.	Страни језик I			1
2.	Изабрани спорт		1	1
3.	Историја (одабране теме)			1
4.	Ликовна култура		1	
5.	Музичка култура		1	

Остали обавезни облици образовно-васпитног рада током школске године

	I РАЗРЕД часова	II РАЗРЕД часова	III РАЗРЕД часова	УКУПНО часова
Час одељенског старешине	68	64	60	198
Додатни рад *	до 30	до 30	до 30	до 120
Допунски рад *	до 30	до 30	до 30	до 120
Припремни рад *	до 30	до 30	до 30	до 120

*Ако се укаже потреба за овим облицима рада

Факултативни облици образовно-васпитног рада током школске године по разредима

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД
Екскурзија	до 3 дана	до 5 дана	до 5 наставних дана
Језик другог народа или националне мањине са елементима националне културе	2 часа недељно		
Трећи страни језик	2 часа недељно		
Други предмети *	1-2 часа недељно		
Стваралачке и слободне активности ученика (хор, секције и друго)	30-60 часова годишње		
Друштвене активности – ученички парламент, ученичке задруге	15-30 часова годишње		

Културна и јавна делатност школе	2 радна дана

*Поред наведених предмета школа може да организује, у складу са опредељењима ученика, факултативну наставу из предмета који су утврђени наставним планом других образовних профила истог или другог подручја рада, као и у наставним плановима гимназије, или по програмима који су претходно донети.

Остваривање школског програма по недељама

	I РАЗРЕД	II РАЗРЕД	III РАЗРЕД
Разредно-часовна настава	35	34	30
Менторски рад (настава у блоку, пракса)	2	3	4
Обавезне ваннаставне активности	2	2	2
Завршни испит			3
Укупно радних недеља	**39**	**39**	**39**

Подела одељења у групе

разред	предмет / модул	годишњи фонд часова			број ученика у групи - до
		вежбе	практична настава	настава у блоку	
I	Рачунарство и информатика	68			12
	Основе посластичарства	108		6	12
	Преливи	48		12	12
	Кремови	84		12	12
	Колачи од теста	168		30	12
	Професионална пракса			30	12
II	Торте	204	102	30	12
	Чајно пециво	72	36	18	12
	Сладоледи	36	18	12	12
	Декорације у посластичарству	72	36	30	12
	Професионална пракса			60	12
III	Колачи	108	108	60	12
	Топле посластице	30	18	12	12
	Воћне салате, купови и напици	20	12	6	12
	Хладне и ледене посластице	30	18	12	12
	Декорације у посластичарству	40	24	30	12
	Националне посластице	60			12
	Предузетништво	60			12

А1: ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

Наставни план и програм општеобразовних предмета истоветан је
наставном плану и програму општеобразовних предмета за образовни профил Конобар

А2: ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ОСНОВЕ ТУРИЗМА И УГОСТИТЕЉСТВА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ИСХРАНА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ПОСЛАСТИЧАРСТВО

5. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				Професионална пракса	УКУПНО
	Теоријска настава	вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I	0	408	0	60	0	468
II	0	384	192	90	0	666
III	0	300	180	120	0	600

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Оспособљавање ученика за примену хигијенских стандарда у посластичарству;
- Оспособљавање ученика за припрему и примену животних намирница у посластичарству;

- Оспособљавање ученика за израду (припрему, декорисање, сервирање) прелива и кремова;
- Оспособљавање ученика за израду (припрему, декорисање, сервирање) колача од теста;
- Оспособљавање ученика за израду основног норматива, основне посластичарске калкулације,понуде и поруџбине;
- Оспособљавање ученика за примену хигијенских стандарда у посластичарству;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, декорисање, сервирање) торти;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, декорисање, сервирање) чајног пецива;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, декорисање, сервирање) сладоледа;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема,обликује, декорише) декорација од воћа;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, обликује, декорише) јестивих декор, чоколадних и осталих јестивих маса;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, обликује, декорише) од прелива, шлага и крема;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, обликује, декорише) марципана и перципана;
- Оспособљавање ученика за израду основног норматива, основне посластичарске калкулације,понуде и поруџбине;
- Оспособљавање ученика за примену хигијенских стандарда у посластичарству;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, декорисање, сервирање) колача;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, декорисање, сервирање) топлих посластица;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, декорисање, сервирање) воћне салате, купова и напитака;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, декорисање, сервирање) хладних и ледених посластица;
- Оспособљавање ученика за топљење, темперирање и обликовање декорација од чоколаде;
- Оспособљавање ученика за израду (припрема, декорисање, сервирање) магичног шећера, карамела и глукозе;
- Оспрсобљавање ученика за припрему сосова и декорисање тањира;
- Оспособљавање ученика за израду основног норматива, основне посластичарске калкулације,понуде и поруџбине;

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **први**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Основе посластичарства	114
2.	Преливи	60
3.	Кремови	96
4.	Колачи од теста	198

Разред: **други**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Торте	336
2.	Чајно пециво	126
3.	Сладоледи	66
4.	Декорације у посластичарству	138

Разред: **трећи**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Колачи	348
2.	Топле посластице	60
3.	Воћне салате, купови и напици	38
4.	Хладне и ледене посластице	60
5.	Декорације у посластичарству	94

Назив модула: **Основе посластичарства**
Трајање модула: **114 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Оспособљавање ученика за општа знања из историје поделе посластичарства и посластица • Оспособљавање ученика за применуличне, радне хигијене особља и заштите на раду • Оспособљавање ученика за коришћење просторија, опреме, машина, алата, посуђа и форми • Оспособљавање ученика за примену стручних речи и израза у посластичарству • Оспособљавање ученика за примену НАССР стандарда • Оспособљавање ученика за примену животних намирница у посластичарству	• опише историјски развој посластичарства; • наведе поделу посластичарства и врсте посластица; • групише историјски развој посластичар-ства, подела и врсте посластица; • наведе значај личне хигијене и хигијене радног места; • опише средства за одржавање личне хигијене и хигијене радног места; • опише дужности особља посластичарнице; • разликује и групише средства за одржавање хигијене; • обележи место за одлагање средстава за хигијену; • одржава личну хигијену и хигијену радног места; • користи средства за одржавање хигијене; • спроводи хигијенске стандарде; • опише посластичарске просторије за рад. опрему, машине, алате, посуђе и форме; • разликује и групише посластичарске просторије за рад, опрему, машине, алате, посуђе и форме; • препозна одговарајуће просторије за рад, опрему, машине, алате, посуђе и форме; • користи посластичарске просторије за рад, опрему, машине, алате, посуђе и форме; • одржава хигијену просторија за рад, опреме, машина, алата, посуђа и форми; • наведе стручне речи и изразе; • примењује стручне речи и изразе; • опише појам, значај и примену НАССР-а у посластичарству; • наведе принципе НАССР-а;	**Вежбе :** • Историјски развој посластичарства - подела посластичарства, врсте посластица; • Лична хигијена, радна хигијена, особље и заштита на рад; • Посластичарске просторије за рад, опрема, машине, алати, посуђе и форме; • Стручне речи и изрази; • НАССР – е; • Млеко, млечни производи и јаја –врсте, примена у посластичарству, пријем и складиштење; • Житарице и производи на бази житарица, семенке – вресте и примена у посластичарству; • Воће и производи од воћа – врсте и примена у посластичарству; • Заслађивачи у посластичаству (шећер,мед и дијететски производи) врсте и примена у посластичарству; • Напици – врсте и примена у посластичарству; • Зачини – врсте и примена у посластичарству; • Средства за ферментацију – врсте и примена у посластичарству; • Алкохолна пића – врсте и примена у посластичарству; • Јестиве боје – врсте и примена у посластичарству; • Масноће – врсте и примена посластичарству;	• На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. • Недељни приказ броја часова дат је у гантограму. **Облици наставе** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 108 часова** • **настава у блоку 6 часова** **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана (један за другим даном) недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова • настава у блоку се реализује пред крај модула у трајању од 6 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина • дневик вежби код реализације наставе у блоку

	• опише врсте опасности по животне намирнице, полупроизводе, производе и учеснике у ланцу производње, транспорта, израде и продаје; • опише и анализира критичне тачке у систему HACCP-а; • опише и наведе средства за проверу температуре и хигијене; • групише средства и обележи место за њихово одлагање; • примењује принципе HACCP-а на свим нивоима и на свим критичним тачкама у оквиру система; • наведе врсте животних намирница; • опише хемијски састав животних намирница; • групише животне намирнице по врстама; • одреди начин чувања животних намирница до употребе; • разликује начин обраде животних намирница; • класира одређене врсте животних намирница; • опише и примењује животне намирнице у посластичарству; • опише начин израде компота; • опише начин сервирања воћа и компота; • опише основне калкулације животних намирница у посластичарству; • одржава личну и радну хигијену; • одабере животне намирнице; • користи начине механичке и термичке обраде животних намирница; • организује чување животних намирница до употребе; • користи и комбинује одређене врсте животних намирница; • кува компоте; • сервира воће и компоте; • израчунава основне калкулације животних намирница у посластичарству;	• Месо и месни производи – врсте примена у посластичарству;	

Назив модула: **Преливи**
Трајање модула: **60 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Оспособљавање ученика за израду прелива	• наведе врсте прелива; • разликује примену прелива; • наведе намирнице по рецептури; • комбинује намирнице по рецептури ; • разликује преливе за преливање –декорацију; • одреди врсту прелива за дати тип посластице; • објасни начин декорисања посластице са преливом; • одреди начин чувања до сервирања; • опише начине сервирања; • опише основну калкулацију; • препозна понуду и поруџбину; • припреми намирнице за преливе; • измери потребне намирнице; • изради преливе; • одабере врсту прелива за одређени тип посластице • декорише посластицу преливима; • организује чување прелива и преливених посластица; • сервира преливену посластицу; • израђује основни норматив; • израђује основну калкулацију; • израђује понуду; • прима поруџбину;	**<u>Вежбе</u> :** • лајтер и фондан ; • желе; • добош и грилијаш; • чоколадни прелив;	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 48 часова** • **настава у блоку 12 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана (један за другим даном) недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина • дневик вежби код реализације наставе у блоку

Назив модула: **Кремови**
Трајање модула: **96 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Оспособљавање ученика за израду кремова	• наведе врсте кремова; • разликује примену кремова; • наведе намирнице по рецептури; • комбинује намирнице по рецептури; • разликује кремове за филовање и декорацију и кремове као самосталну посластицу; • одреди врсту крема за дати тип посластице; • објасни начине филовања и декорисања посластица са кремовима; • одреди начин чувања кремова и посластица са кремовима до сервирања; • опише начине сервирања; • опише основне калкулације; • препозна понуду и поруџбину; • припреми намирнице за кремове; • измери потребне намирнице; • изради кремове; • одабере врсту крема за одређени тип • посластице; • филује кремовима одређени тип посластице; • декорише кремовима одређени тип посластице; • организује чување кремова, нафилованих и декорисаних посластица; • сервира нафиловану и преливену посластицу; • израђује основни норматив; • израђује основну калкулацију; • израђује понуду; • прима поруџбину;	**Вежбе и практична настава:** • Бутер крем (крем са маслацем) са мараскином, са белим бадемом, са ананасом, са бананама, са поморанџама, са јагодама, са малинама, са мешаним воћем, тути фрути, са орасима, са лешником, са бадемом, са грилијашем, са кестеном, кафа и мока, добош, са чоколадом (црна, млечна, бела); • Желатин (баварски крем) са ванилом ананасом, бресквама, јагодама, малинама, тути фрути, мешаним воћем орасима, лешником, бадемом грилијашем, кафом, моком, чоколадом специјалне врсте желатин крема, баварски, дипломат, хладан кабинет пудинг, са три врсте чоколаде; • Кувани кремови -берлинер крем на први и други начин -посластичарски крем ; • Паризер крем са белом чоколадом, са млечном чоколадом, са црном чоколадом -париски крем са белом чоколадом, са млечном чоколадом, са црном чоколадом; • Запечени кремови -карамел крем -крем бруле; • Мусеви – воћни и чоколадни; • Кремови са сиром (сремски, рикота и марскапоне, врсте кремова: хладни, моделирани, печени; • пене; • пана-кота; • Ганаж кремови;	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **Облици наставе** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 84 часова** • **настава у блоку 12 часова** **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана (један за другим даном) недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина • дневик вежби код реализације наставе у блоку

Назив модула: **Колачи од теста**
Трајање модула: **198 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Оспособљавање ученика за израду колача од теста	• наведе врсте колача од теста; • комбинује намирнице по рецептури за одређени тип теста; • одреди начин припремања теста; • разликује начине обликовања теста за колаче; • разликује врсте кремова и филова за колаче од теста; • објасни обликовање колача од теста и печење; • објасни начине декорисања за одређени тип колача од теста; • опише начин сервирања колача од теста; • опише основне калкулације; • препозна понуду и поруџбину; • припрема намирнице по рецептури; • одмери намирнице по рецептури; • припреми тесто за дати тип колача; • обликује тесто за дати тип колача; • припреми фил за дати тип колача од теста; • обликује дати тип колача од теста; • пече дати тип колача; • декорише дати тип колача од теста; • сервира дати тип колача од теста; • израђује основни норматив; • израђује основне калкулације; • израђује понуду; • прима поруџбину;	**Вежбе :** • Колачи од линцер (линзер теста) – слатко линцер (линзер) тесто: пита са јабукама, са трешњама, са вишњама, корпице са ананасом, са поморанџама, са јагодама, са мешаним воћем, тарталете са бресквама и са мешаним воћем; – колачи од линцер (линзер) теста са квасцем (презбургер): кифлице са орасима, са маком; штрудлице (пајгле) са орасима, са маком, са џемом; – производи од сланог линцер теста: штанглице са сиром, са кимом и жу-жу коцкице; • Колачи од киселог теста: штрудла са орасима, са маком, бриоши, кајзерице, крофне са џемом, крофне са берлинер кремом, крофне са еурокремом и бечки куглоф; • Колачи од вученог (воденог) теста: савијача са јабукама, са трешњама, са вишњама, са слатким сиром, сува пита са орасима, баклава; • Колачи од кромпир теста: кнедле са шљивама, са кајсијама, шуфнудле; • Колачи од теста за резанце: резанци са маком, са орасима; • Палачинке: једноставне палачинке са џемом, орасима, бадемом, лешником, медом, лимуном, мараскином, чоколадом, берлинер кремом; • Колачи од принцес (брантајг) масе: принцес крофне са шлагом, са берлинер кремом, са желатин кремом, еклери, профитероле; • Колачи од лиснатог теста; • Врсте лиснатог теста: тиролска штрудла са јабукама, са трешњама, са вишњама, са слатким сиром	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **Облици наставе** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 168** • **настава у блоку 30 часова** **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана (један за другим даном) недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина • дневик вежби код реализације наставе у блок

Назив модула:
Торте
Трајање модула: **336 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• **Оспособљавање ученика за израду торти**	• наведе врсте колача од теста; • комбинује намирнице по рецептури за одређени тип теста; • одреди начин припремања теста; • разликује начине обликовања теста за колаче; • разликује врсте кремова и филова за колаче од теста; • објасни начине декорисања за одређени тип колача од теста; • опише начин сервирања колача од теста; • опише основне калкулације; • препозна понуду и поруџбину; • одржава личну и радну хигијену; • припрема намирнице по рецептури; • одмери намирнице по рецептури; • припреми тесто за дати тип колача; • обликује тесто за дати тип колача; • припреми фил за дати тип колача од теста; • обликује дати тип колача од теста; • декорише дати тип колача од теста; • сервира дати тип колача од теста; • израђује основни норматив; • израђује основне калкулације; • израђује понуду; • прима поруџбину; • наведе врсте маса; • комбинује намирнице по датој рецептури за одређени тип масе; • одреди начин припреме маса; • разликује начине обликовања маса; • објасни начине декорисања према типу торте; • опише начин сервирања; • опише основне калкулације; • препозна понуду и поруџбину; • одржава личну и радну хигијену; • припреми намирнице по рецептури; • припреми масу за дати тип торте; • обликује масу за дати тип торте; • припреми крем за дати тип торте; • филује масу за дати тип торте; • декорише торту; • сервира торту;	**Вежбе и практична настава:** • Колачи од лиснатог теста: кремпита шампита шамролне воловани бушеи паштете са сиром паштете са месом рол виршле; • Торте од жуте бисквит масе: са мараскином, белим бадемом, ананасом, лимуном, бананама, поморанџама, јагодама, малинама, мешаним воћем, рум торта; • Торте од браон -нус масе: са орасима, лешником, бадемом, грилијашем, кестеном, кафом, торта са куваном кафом – мока; • Торте од чоколад масе: са чоколадом, рококо торта; • Торте од добош масе: округла добош торта • Торте од коки масе: округла, четвртаста, реформ; • Торте од боем масе: округла, четвртаста; • Торта од меринг масе: Павлова; • Торте од сахер масе: Сахер, Паризијен, Холбург, Моцарт; • Торте од лаке сант масе: воћна дипломат торта, чоколад дипломат торта;	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **Облици наставе** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 204 часа (** од укупног броја часова 24 часа обухвата модул колачи од теста, а 180 часова обухвата модул торте**)** • **практична настава 102 часа** • **настава у блоку 30 часова** **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту • први дан у трајању од 4 часа може се реализовати и у учионици **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана (један за другим даном) недељно, са фондом часова: првог дана 6 и другог дана 6 часова,практична настава 6 часова недељно • настава у блоку се реализује пред крај модула 30 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода

	• израђује основни норматив; • израђује основну калкулацију; • израђује понуду ; • прима поруџбину; **Исходи за практичну наставу** ●припреми намирнице по рецепптури за лиснато тесто и дати тип масе; ● изради лиснато тесто и масу за дати тип посластице; ● припреми крем (фил) и прелив за дати тип посластице; ● креира облик посластице; ● декорише посластицу; ● чува посластицу до сервирања; ● сервира посластицу уцело или као моно порцију; ● израђује основни норматив, основну калкулацију, основну понуду и поруџбину;		• тестове знања • тестове практичних вештина • дневик вежби код реализације наставе у блоку • На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • Недељни приказ броја часова дат је у гантограму

Назив модула: **Чајно пециво**
Трајање модула: **126 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• **Оспособљавање ученика за израду чајног пецива**	• наведе врсте чајног пецива; • комбинује намирнице по рецептури ; • одреди начин припрема маса; • разликује начине обликовања маса; • разликује кремове за чајно пециво; • разликује преливе за чајно пециво; • разликује декорацију за чајно пециво; • објасни начине декорисања према врсти чајног пецива; • одреди начин чувања до сервирања; • опише сервирање; • опише основне калкулације; • препозна понуду и поруџбину; • одржава личну и радну хигијену; • припреми намирнице за чајно пециво; • измери потребне намирнице за чајно пециво; • припреми масу за чајно пециво; • обликује масу за чајно пециво; • припреми крем за одређену врсту чајног пецива; • филује чајно пециво; • припреми прелив за чајно пециво; • декорише чајно пециво; • одржава чајно пециво до сервирања; • сервира чајно пециво;	**Вежбе и практична настава:** • Чајно пециво од макрон масе: од ораха, бадема, лешника, кокоса , фигаро; • Чајно пециво од жуте бутер масе, воћни хлеб,чајно пециво од чоколад бутер масе; • Чајно пециво од трошног теста: ванилице са џемом, орасима, герестер штанглице, ишлери, гнезда, кифлице; • Чајно пециво од марципана: звездице, штапићи, шприцано пециво од марципана; • Чајно пециво од бисквитних маса: бисквитни штапићи, анисови штапићи, воћни штапићи; • Чајно пециво од паризер крема: париске бомбице са лешником, орахом, бадемом, пирамиде;	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 72 часа** • **практична настава 36 часова** • **настава у блоку 18 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби (2групе по 12 ученика) **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • Практична настава се реализује у кабинету за посластичарство, школској радионици или угоститељском објекту • Настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • Препоручују се посете стручним сајмовима и

	• израђује основни норматив; • израђује основну калкулацију; • израђује понуду; • прима поруџбину; **Исходи за практичну наставу** ● припреми намирнице по рецепптури за масу или тесто; ● креира масу или тесто за дату посластицу; ● израђује крем (фил) и прелив за дату посластицу; ● дефинише облик посластице; ● декорише посластицу; ● чува посластицу до сервирања; ● сервира посластицу; ● израђује основни норматив, основну калкулацију, понуду и поруџбину;	• Чајно пециво од индијанер масе: индијанери са чоколад кремом, индијанери са кафа кремом; • Маса за пишкоте - разни облици; • Посно чајно пециво: ситни колачи, пшеничне куглице, розен коцке, ораснице, кестен ролат, лешник коцке, манастирске шните, медене шните, посне реформ шните;	изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова првог дана 6 и другог дана 6 часова, практична настава 6 часова недељно, а при крају модула се реализује настава у блоку од 18 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • Праћење остварености исхода • Тестове знања • Тестове практичних вештина

Назив модула: **Сладоледи**
Трајање модула: **66 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• **Оспособљавање ученика за израду сладоледа**	• наведе врсте сладоледа; • именује намирнице за сладоледне масе ; • комбинује намирнице по рецептури за одређени тип сладоледа; • разликује начине обликовања; • одабере начин чувања; • објасни начине декорисања према врсти сладоледа; • опише начин сервирања; • опише основне калкулације; • препозна понуду и поруџбину; • одржава личну и радну хигијену; • припреми намирнице по калкулацији за сладоледе; • обликује сладоледну масу; • организује чување сладоледа; • сервира сладоледе; • декорише сладоледе; • израђује основни норматив; • израђује основну калкулацију; • израђује понуду; • прима поруџбину	**Вежбе и практична настава:** • Млечни сладоледи од : ваниле, ораха, лешника, бадема, грилијаша, пралина, малаге, кафе, мока, чоколаде • Воћни сладоледи од пасираног воћа - јагода и бресква; индустријских сокова - кајсија и малина; цеђеног сока - лимун и поморанџа • Индустријске смеше сладоледних маса (савремен начин припреме сладоледа у лабо машинама)	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **Облици наставе** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 36 часова** • **практична настава 18 часова** • **настава у блоку 12 часова** **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • Практична настава се реализује у кабинету за посластичарство, школској радионици или угоститељском објекту • Настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете стручним сајмовима и

	Исходи за практичну наставу ● припреми намирнице по рецепптури за сладоледну масу ● обликује сладоледну масу ● чува сладолед до сервирања ● сервира сладоледе ● декорише сладоледе ● израђује основни норматив, основну калкулацију, понуду и поруџбину		изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова првог дана 6 и другог дана 6 часова дан за даном, практична настава 6 часова недељно, а при крају модула се реализује настава у блоку од 12 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • Праћење остварености исхода • Тестове знања • Тестове практичних вештина

Назив предмета: **Декорације у посластичарству**
Трајање модула: **138 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Оспособљавање ученика за израду декорација у посластичарству	• Опише појам и значај декорација у посластичарству; • Наведе поделу декорација по сложености и на основу примене; • Опише декорације по сложености и на основу примене; • Наведе и опише одељења,опрему и инвентар специфичан за израду декорација; • Наведе и опише алат посуђе и форме које користи за израду различитих врста декорација; • Разликује и групише одељења, опрему, инвентар, алат, посуђе и форме које се примењују у изради декорација; • разликује начин обраде животних намирница; • наведе и опише обликовање воћа по врстама, ауштеховањем и сечењем; • разликује врсте декорација; • Наведе намирнице за одређену врсту	• Појам и значај декорација у посластичарству, поделе декорација на основу сложености и на основу примене; • Одељења, опрема и инвентар (потребни за израду и чување декорација) ; • Алати, посуђе и форме ; • Животне намирнице и њихова примена у изради декорација: - Шећер мед и глукоза- појам, врсте и примена - Чоколада и какао- појам, врсте и примена - Млеко, млеко у праху и слатка павлака - Јаја - Брашно, скроб, обланде и кекс - Масноће (уље, биљна маст, маргарин, какао бутер и маслац) - Желатин, агар-агар, пектин, трагант - Воће - појам, врсте и примена ; • Употреба јестивих индустријских боја (у праху, спреју, гелу и течне), алкохола и зачина ; • Обликовање воћа одговарајућим алатом: Обликовање ауштехерима (листови, цветови, звезде, куглице...), Обликовање сечењем (сечење лепеза од воћа, сечење трака и везивање машница и чворића), једноставне декорације од воћа (цвет, лист, срце, печурка), Обликовање животиња (лабуд, зец, меда, пас, миш, риба...) сложене декорације (корпа и паун); • Врсте јестивих маса и њихова примена: глазура за украшавање и писање (слова и орнаменти), рojал маса (чипка, чипка „корнелија“,цветови, листови, лептир, снешко, пахуље, јелка, печурке корпа),	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **Облици наставе** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 72 часа** • **практична настава 36 чаова** • **настава у блоку 30 часова** **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • настава у блоку због специфичности садржаја модула препоручује се да се реализује у кабинету посластичарства или угоститељском објекту који испуњава специфичне услове за

	декорације; • Комбинује намирнице по рецептури декорација; • Одреди начин припреме декорације ; • Дизајнира декорацију; • Разликује технике обликовања декорација; • Одабере начин чувања декорација; • Опише начин сервирања декорисане посластице; • Опише норматив и основну калкулацију; • Препозна понуду и поруџбину; • Припреми намирнице за декорације; • Креира декорације; • користи различите технике обликовања декорација; • користи различите технике увијања посластица; • одлаже израђену декорацију до употребе; • декорише посластицу увијањем; • декорише посластицу припремљеном декорацијом ; • чува до сервирања декорисану посластицу; • израђује норматив, основну калкулацију и посластичарску понуду; • прима поруџбину; **Исходи за практичну наставу** ● припреми намирнице по рецепптури за одређену врсту декорације; ● изради тесто, масу или прелив за декорисање; ● дефинише начин декорисања; ● креира одређену врсту декорације; ● чува декорацију до употребе; ● декорише посластице готовом декорацијом; ● израђује основни норматив, основну калкулацију, понуду и поруџбину;	течна рojал маса (израда слике од течне рojал масе); слатко тесто за обликовање (од ратлука): Цветови (висибаба, нарцис, лала), Воће (јагода, малина, грожђе), Животиње (јеж, зец ,пас); декор маса са млеком у праху: Цветови (љубичице, кале, мак...), Воће (поморанџа, лимун, банана,), Животиње (меда, прасе, лав...); декор маса са какаом Израда ружа и листова; декор паста од желатина: Цветови (сунцокрет , бела рада...), Воће (бресква, вишња, лубеница), Животиње (тигар, риба, пингвин, ,...); • Примена прелива за израду декорација : Фондан- бели и бојени (дресирање и моделирање у калупу); Добош- обликован ручно и у калупу **;** Грилијаш- ниске декорације (ауштеховане и сечене) и високе декорације (корпе и фешеци); Чоколад прелив : Комбиновање две или три врсте и боје чоколаде код преливања и обликовање мреже, пера,срца сузица и дуплих шара, писање чоколадонм масом са алкохолом и обликовање, цвета, листа, лептира и мрежице; • Декорисање шлагом и кремовима једноставан и сложени венац, орнаменти, облици од шлага и крема (срце, цвет, лист, ружа, меда, зека, звоно, сат); • Украсни колачи од маса и теста: Декорације од принцес масе, од масе за холипне, меринг и јапанске масе; Декорације од линзер теста, дизаног теста и теста за медењаке; Чоколадне масе за израду украса и декорисање посластица увијањем на класичан и савремен начин; • Врсте чоколадних маса: -Бела чоколадна маса за моделирање, -обојена чоколадна маса за моделирање, -чоколадна маса од тамне и млечне чокладе, -чоколадна паста за моделирање, -чоколадни нугат; • Марципан, бадемове масе и персипан за израду декорација и увијање посластица: Појам, врсте и примена, • Обликовање марципана, бадемових маса и персипана у декорацију: Цветови (ружа, љиљан, каранфил...), Воће (крушка , кајсија, јабука), Поврће (шаргарепа, паприка, купус, парадајз), Животиње (слон, маца, жаба); Декорисање посластица увијањем у марципан, бадемове масе и персипан на класичан и савремен начин; Увијање посластица у декор масу (декор маса од фондана, декор маса са млеком у праху, декор масе са какаом, декор паста са желатином);	реализацију (изолованост од радног процеса, мир и алат); **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина • дневник вежби код реализације наставе у блоку • дневник практичне наставе

Назив модула: **Колачи**
Трајање модула: **348 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Оспособљавање ученика за израду колача	• наведе врсте маса; • комбинује намирнице по датој рецептури за одређени тип масе; • разликује обликовање масе; • објасни начине декорисања према типу колача; • опише начин сервирања; • опише основне калкулације; • препозна понуду и поруџбину; • одржава личну и радну хигијену; • припрема намирнице по рецептури; • припреми масу за дати тип колача; • обликује масу; • припреми крем; • филује масу; • припреми прелив за дати тип колача; • комбинује технике декорисања колача; • организује чување колача и сервира колаче; • израђује основни норматив; • израчуна основне калкулације; • израђује понуду и прима поруџбину; **Исходи за практичну наставу** • припреми намирнице по рецептури за дати тип колача; • израђује масу за дати тип колача; • креира облик посластице; • припреми крем и прелив за дати тип колача; • дефинише облик посластице; • декорише посластице; • чува посластице до сервирања; • сервира посластице уцело или као моно порцију; • израђује основни норматив, основну калкулацију, понуду и поруџбину;	**Вежбе и практична настава:** • Мињони, десерти, шнитеви и ролати: од жуте бисквит масе са ананасом, бресквама, мешаним воћем; од браон -нус масе са орасима, лешником, бадемом, грилијашем, кафом, куваном кафом -мока, кестеном; од чоколад масе са чоколадом – црна, млечна и бела, рококо; од добош масе: добош коцке, добош, паризер, Авала, Пушкин, фигаро шнит; од коки масе: коки, Калемегдан шнит, ник нак коцке, коки ролат од боем масе: боем шнит и коцке од меринг масе: корпице и гнезда са воћем, са чоколадним кремом; од сахер масе: срнећа леђа, Холбург шнит и сахер шнит; колачи од лаке сант масе - шнитеви и ролати: воћни дипломат и чоколад дипломат; масни бисквит и чоколад масни бисквит-шнитеви и коцке; • Шарлоти са ананасом, поморанџама, малинама, лешником, чоколадом и руски; • Омлети: изненађења, Штефани, чоколадни и омлет суфле; • Специјалне врсте посластица: хладан кабинет пудинг, хладан пиринач са воћем; • Савремени десерт: воћни, чоколадни; • Колачи са сиром: хладни, моделирани и печени;	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • Недељни приказ броја часова дат је у гантограму **Облици наставе** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 180 часова** • **практична настава 108 часова** • **настава у блоку 60 часова** **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 или више група приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • Практична настава се реализује у кабинету за посластичарство, школској радионици или угоститељском објекту • Настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно са фондом часова првог дана 4 и другог дана 6 часова, практична настава 6 часова недељно а на средини и пред крај модула се реализује настава у блоку 30 + 30 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • Праћење остварености исхода • Тестове знања • Тестове практичних вештина

Назив модула: **Топле посластице**
Трајање модула: **60 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Оспособљавање ученика за израду топлих посластица	• наведе врсте топлих посластица; • наведе врсте топлих прелива; • комбинује намирнице по рецептури за одређени тип топле посластице; • одреди начин припреме маса за топле посластице; • разликује начине обликовања маса за топле посластице; • групише шатое, сосове, пирее и каше према типу посластице; • опише начин сервирања топлих посластица; • одржава личну и радну хигијену; • припреми намирнице по рецептури; • одмери намирнице по рецептури; • припреми масу за одређену топлу посластицу; • обликује масу; • припреми фил за топлу посластицу; • филује одређену топлу посластицу; • припреми топао прелив за одређену топлу посластицу; • одржава посластицу до сервирања; • сервира топлу посластицу; • декорише топлу посластицу; • израђује основни норматив; • израђује основне калкулације; • израђује понуду иприма поруџбину **Исходи за практичну наставу** ● припреми намирнице по рецептури за дати тип топле посластице; ● креира масу за дати тип посластице; ● израђује фил и прелив за дати тип посластице; ● дефинише облик посластице; ● чува посластице до сервирања; ● декорише посластице; ● сервира посластице; ● израђује основни норматив, основну калкулацију, понуду и поруџбину;	**<u>Вежбе и практична настава</u>:** • Палачинке: гратиниране палачинке са орасима, маком и слатким сиром; палачинке у винском шатоу са орасима; • Шатои: ванил, лешник, чоколада, вински, сос од чоколаде, сос од малина, пиреи и воћне каше; • Кохови: кох од гриза (прелив сируп од малина), кох од пиринча - ванил шато; кох од вина -вински шато; • Суфлеи: ванил, лешник, бадем, чоколадни,топли воћни суфле, шненокле; • Пудинзи: ванил, лешник, бадем, кафа, чоколадни; специјалне врсте пудинга: пудинг од ораха, топао рojал дипломат пудинг, пудинг од трешања;	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 30 часа** • **практична настава 18 часова** • **настава у блоку 12 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 или више група приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • Практична настава се реализује у кабинету за посластичарство, школској радионици или угоститељском објекту • Настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова првог дана 4 и другог дана часова, практична настава 6 часова недељно, а пред крај модула се реализује настава у блоку 12 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • Праћење остварености исхода • Тестове знања • Тестове практичних вештина

Назив модула: **Воћне салате, купови и напици**

Трајање модула: **38 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Оспособљавање ученика за израду воћних салата, купова и напитака	• наведе врсте воћних салата, купова, напитака; • наведе намирнице за воћне салате, купове и напитке; • комбинује намирнице по рецептури за одређени тип воћних салата, купова и напитака; • разликује начине обликовања; • одабере начин чувања; • опише начине декорисање; • опише начин сервирања; • опише основне калкулације; • препозна понуду и поруџбину; • одржава личну и радну хигијену; • разликује технолошку и физиолошку зрелост воћа; • припреми намирнице по калкулацији за воћне салате, купове и напитке; • комбинује намирнице по рецептури за воћне салате, купове и напитке; • прави воћне салате, купове и напитке; • организује чување воћних салата, купова и напитака; • сервира воћне салате, купове и напитке; • декорише воћне салате, купове и напитке; • израђује основни норматив; • израђује основне калкулације; • израђује понуду; • прима поруџбину; **Исходи за практичну наставу** ● припреми намирнице по рецептури за дати тип посластице; ● креира воћне салате, купове и напитке; ● чува до сервирања; ● сервира воћне салате, купове и напитке; ● декорише воћне салате, купове и напитке; ● израђује основни норматив, основну калкулацију, понуду и поруџбину;	**Вежбе и практична настава:** • Воћне салате: од свежег воћа, од мешаног воћа, од пошираног воћа, мешани воћни компоти; • Купови: куп Жак, пеш Мелба, куп дишес, куп лепа Јелена, куп Паризијен, кестен пире са шлагом и чоколадом; • Напици: од цеђеног и пасираног воћа, лимунаде, сокови, воћни шејк, млечни шејк, пунч –шампањ, топла чоколада-црна, млечна,бела, ајс кафа, шербети, гранити, сангрија;	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. • Недељни приказ броја часова дат је у гантограму. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 20 часа** • **практична настава 12 часова** • **настава у блоку 6 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 или више група приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • Практична настава се реализује у кабинету за посластичарство, школској радионици или угоститељском објекту • Настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова првог дана 4 и другог дана 6 часова један дан за другим практична настава 6 часова недељн, а пред крај модула се реализује настава у блоку од 6 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • Праћење остварености исхода • Тестове знања • Тестове практичних вештина

Назив предмета: Хладне и ледене посластице

Фонд часова: 60 часова

ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку програма ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Оспособљавање ученика за израду хладних и ледених посластица	• наведе врсте хладних и ледених посластица; • наведе намирнице за хладне и ледене посластице; • комбинује намирнице по рецептури за одређени тип хладних и ледених посластица; • разликује начине обликовања; • одабере начин чувања; • објасни начине декорисања према врсти хладних и ледених посластица; • опише начин сервирања; • опише основне калкулације; • препозна понуду и поруџбину; • одржава личну и радну хигијену; • припреми намирнице по калкулацији за хладне и ледене посластице; • обликује хладне и ледене посластице; • организује чување хладних и ледених посластица; • сервира хладне и ледене посластице; • декорише хладне и ледене посластице; • израђује основни норматив; • израђује основне калкулације; • израђује понуду; • прима поруџбину; **Исходи за практичну наставу** ● припреми намирнице по рецептури за одређени тип посластица; ● обликује хладне и ледене посластице; ● чува до сервирања; ● сервира хладне и ледене посластице уцело или као моно порције; ● декорише хладне и ледене посластице; ● израђује основни норматив, основну клакулацију, понуду и поруџбину;	**Вежбе и практична настава:** • Сорбети - воћни и млечни; • Маркизе - воћне и млечне; • Парфеи - ванила, лешник, грилијаш, мешано воће, кафа и чоколада; • Сладоледне бомбе од млечног сладоледа са ванилом, лешником малагом, кафом, мока и чоколадом; сладоледне бомбе од воћног сладоледа са лимуном, поморанџом, мешаним воћем и тути фрути; сладоледне бомбе од комбинованог сладоледа, дипломат, Аида и Одеса; • Сладоледене посластице ледени вашерин, ледена посластица од кафе сладоледни ролат - ванила, лешник, сладоледни шнит - чоколада, марципан; • Касато: италијански и венецијански;	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 30 часа** • **практична настава 18 часова** • **настава у блоку 12 часова** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 или више група приликом реализације: • вежби **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство • Практична настава се реализује у кабинету за посластичарство, школској радионици или угоститељском објекту • Настава у блоку се реализује у школској радионици или угоститељском објекту **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова првог дана 4 и другог дана 6 часова, практична настава 6 часова недељно, а пред крај модула се реализује настава у блоку од 12 часова • Код практичне наставе акценат ставита на самосталан рад ученика **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • Праћење остварености исхода • Тестове знања • Тестове практичних вештина

Назив модула: **Декорације у посластичарству**
Трајање модула: **94 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Оспособљавање ученика за израду декорација у посластичарству	• Наведе врсте декорација; • Наведе намирнице за одређену врсту декорације; • Комбинује намирнице по рецептури декорација; • Одреди начин припреме декорације; • Дизајнира декорацију; • Разликује технике обликовања декорација; • Одабере начин чувања декорација; • Опише начин сервирања декорисане посластице; • Опише норматив и основну калкулацију; • Препозна понуду и поруџбину; • Разликује врсте декорација; • Примењује хигијенске стандарде; • Припреми намирнице за декорације; • Креира декорације; • Чува декорацију до употребе; • Примени декорацију за одређену посластицу; • Чува декорисану посластицу до сервирања; • Израђује норматив; • Израђује основну калкулацију; • Израђује понуду; • Прима поруџбину; **Исходи за практичну наставу** ●припреми намирнице по рецептури за одређену врсту декорације; ● израђује преливе и сосове за одређену врст декорације; ●дефинише врсту декорације; ● креира декорацију; ● чува декорацију до употребе; ● декорише посластицу; ● сервира;	**Вежбе и практична настава:** • Декорације од чоколаде: топљење и темперирање чоколаде (беле, млечне и црне); бојење и сенчење чоколаде; Чоколадне мрвице, шкољкице, струготине, таблетице од чоколаде, цигарете, замотуљци, лепезе и листови; сузе од две боје чоколаде, чоколадне сабље, извијене траке и мраморне плочице; обликовање декорација од темпериране чоколаде (посуде, чаше, корпице, чипкане посуде, кутије, сат..); • Магични шећер и глукоза Обликовање декорација у калупу и ручно обликовање; • Карамел- технике кувања шећера и обликовања декорација: технике обликовања декоррација: ручно и у калупима или на силиконској подлози Ливени карамел (Буш, кавез, спирале,орнаменти, тањир, цветни аранжман...) Вучени карамел (листови цветови (ружа, љиљан, кала, лала), лабуд, машна,фишек, корпа... **);** • Декорације од воћа – сложене (бунар, колица, лабуд, ваза, цветни аранжман, палма од ананаса); • Украшавање сосовима и декорисање тањира: врсте сосова (ванил, чоколад, воћни...), технике декорисања; • Изложбени посластичарски производи**:** -индивидуални радови ученика у форми композиције;	• На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **Облици наставе** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 40 часа** • **практична настава 24 часова** • **настава у блоку 30 часова** **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби (2групе по 12 ученика) **Место реализације наставе** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство **Препоруке за реализацију наставе** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • настава у блоку због специфичности садржаја модула препоручује се да се реализује у кабинету посластичарства или угоститељском објекту који испуњава специфичне услове за реализацију (изолованост од радног процеса, мир и алат); • вежбе се реализују у два дана недељно, са фондом часова првог дана 4 и другог дана 6 часова, практична настава 6 часова недељно, а пред крај модула се реализује настава у блоку од 30 часова **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина • дневник вежби код реализације наставе у блоку • дневник практичне наставе за време професионалне праксе

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

– Исхрана; Здравствена култура; Страни језик; Рачунарство и информатика; Пословна информатика; Сви стручни предмети

Назив предмета: **ОСНОВЕ УСЛУЖИВАЊА**

Годишњи фонд часова: **30 часова**

Разред: **Трећи**

Циљеви предмета
- Упознавање ученика са појмом услуживања;
- Упознавање ученика са средствима за рад, дневним оброцима, системом и начином услуживања;
- Оспособљавање ученика да знање из области куварства прилагоди потребама услуживања хране у угоститељским објектима.

ТЕМА	ЦИЉЕВИ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће бити у стању да :	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Појмовне основе услуживања	• Упознавање ученика са предметом, улогом и значајем услуживања, инвентаром и опремом, намештајем за услуживање; • Упознавање са радним одељењима и функционалном повезаношћу.	• објасни значај и улогу услуживања у угоститељским објектима; • препозна и прилагоди инвентар за услуживање у угоститељским објектима; • разликује радна одељења и објасни њихову функцију; • разликује просторије за служење оброка.	• Појам улога и задаци услуживања; • Радна одељења и њихова функционална повезаност; • Услужно особље (особине и дужности); • Инвентар, опрема и уређаји, намештај за услуживање.	На почетку теме ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. Реализација наставе: • **теоријска настава (30 часова)** **Подела одељења на групе** Одељење се не дели на групе **Место реализације наставе** • Теоријска настава се реализује у учионици **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода; • тестове знања; • тестове практичних вештина. **Оквирни број часова по темама** • Појмовне основе услуживања 6 часова • Дневни оброци 6 часова • Системи и начини услуживања 6 часова • Услуживање хране 11 часова
Дневни оброци	• Упознавање ученика са дневним оброцима и дневним циклусима исхране.	• набројi дневне оброке; • објасни дневне оброке.	• Дневни оброци и дневни циклуси исхране у угоститељству – Главни дневни оброци, међу оброци, туристички оброци – Редовни и ванредни оброци	
Системи и начини услуживања	• Упознавање ученика са системима и начинима услуживања.	• набројi системе услуживања; • објасни системе услуживања; • набројi начине услуживања; • објасни начине услуживања.	• Организациони системи рада у услуживању (обер, ревирни, реонски, бригадни систем рада); • Начини услуживања (бечки, руски, енглески, француски и комбиновани начин услуживања).	
Инструменти понуде у угоститељству	• Оспособљавање ученика да препознају и наведу инструменте понуде.	• Правилно писање и састављање инструмената понуде.	• Инструменти понуде и документи продаје у угоститељским објектима; • Појам, врсте, презентовање гостима (карта пића, кафанска карта, винска карта, јеловник, анкетни јеловник, мени карта и др.).	
Услуживање хране	• Оспособљавање ученика да знања из куварства прилагоде потребама услуживања хране.	• објасни начин услуживања доручка и једноставних јела; • објасни начин услуживања хладних предјела; • објасни начин услуживања супа, чорби, потажа и консомеа; • објасни начин услуживања топлих предјела; • објасни начин услуживања рибе, ракова и шкољки; • објасни начин услуживања главних јела; • објасни начин услуживања варива, салата и сирева; • објасни услуживање посластица, воћа и компота.	• Услуживање доручака, једноставних јела, хладних предјела, супа, чорби, потажа, консомеа, топлих предјела, рибе, ракова, шкољки, готових јела, печења, јела по поруџбини, специјалитета са роштиља, варива, салата и сирева, посластица, воћа и компота.	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

- Стручни предмети
- Исхрана
- Здравствена култура

ЕКОНОМИКА ТУРИСТИЧКИХ И УГОСТИТЕЉСКИХ ПРЕДУЗЕЋА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

НАЦИОНАЛНЕ ПОСЛАСТИЦЕ

6. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА					УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
III		60				60

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Оспособљавање ученика за примену хигијенских стандарда;
- Оспособљавање ученика за примену животних намирница;
- Оспособљавање ученика за припрему , декорисање и сервирање српских националних и интернационалних посластица;
- Оспрсобљавање ученика за израду основног норматива,сновне калкулације , понуде и поруџбине;

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **трећи**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Националне посластице	60

Назив модула: **Националне посластице**
Трајање модула: **60 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Оспособљавање ученика за израду српских националних и интернационалних посластица	наведе потребне намирнице за дати тип српски националних посластица; наведе потребне намирнице за дати тип интернационалних посластица које презентују одређену земљу; разликује врсте српских националних посластица; разликује врсте интеернационалних посластица; опише врсте српских националних посластица; опише врсте интернационалних посластица; разликује врсте теста за дати тип посластица; разликује врсте маса за дати тип посластица; разликује врсте кремова за дати тип посластице; разликује врсте филова за дати тип посластица; разликује врсте прелива и сосова; опише начин припреме посластица; опише начин обликовања посластице пре термичке обраде; опише начин термичке припреме посластице; опише начин сечења и филовања (по потреби) за одређени тип посластице; опише коначни начин обликовања посластице; наведе начин чувања до сервирања; опише начин декорисања посластиц; наведе начин сервирања посластице; опише основну калкулацију и понуду; опише начин примања поруџбине припреми намирнице по рецептури за дат тип посластице	Увод у националне посластице Србије; Историјски утицај на развој националних посластица; Торте : Београдска торта, Васина торта, Банатска торта са кајсијама,: Колачи : Савијача са сувим воћем, Бундевара, Манастирске врећице, Штрудла са слатким сиром и сосом од вишања, Смедеревски колач са грожђем, Пиротске татлије (гурабије), Српски шнит, Шумадијске палачинке са сосом од сувих шљива; Чајно пециво : Салчићи, Београдске гурабије, Нишке гурабије са бибером, Ружице са орасима,Ваљевске суве шљиве, пуслице са орасима, кифлице са пивом; Жито; Балкански регион; Црна Гора- Фритуле; БиХ- Туфахије; Хрватска-Пашка торта, Загребачка торта са сиром; Словенија-Бледска кремпита; Македонија-Крем султанија; Албанија-Флија; Грчка-Грчка баклава, Тулумбе, Воће у шећерном сирупу; Турска-Баклаве, кадаиф, суџук, халва; Румунија-Козонак (слатки хлеб); Шпанија –Чурос; Посластицама кроз Европу; Аустрија- Сахер торта,Царске мрвице, Салцбуршке нокле; Мађарска- Добош торта, Естерхази торта Риго Јанчи, Жербо коцке;	На почетку програма ученике упознати са циљем/циљевима и исходима, планом и начинима оцењивања. **Облици наставе** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • вежбе 60 часова **Место реализације наставе** Кабинет посластичарства **Подела одељења- Одељење се дели на две групе** **Препоруке за реализацију наставе** Практично урадити све српске националне посластице а интернационалне по једну карактеристичну за одређену земљу; **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

	измери потребне намирнице припреми тесто за дати типпосластице посластице припреми масу за дати тип посластице обликује посластицу припреми крем или фил за дату посластицу пече посластицу припреми прелив или сос сече и филује посластицу (по потреби) одлаже на адекватан начин посластицу до декорисања декорише посластицу одлаже посластицу до сервирања сервира посластицу израђује основну калкулацију израђује понуду и прима поруџбину **Исходи за практичну наставу** припрема намирнице по рецептури за дат тип посластице креира тесто или масу, крем и прелив за дати тип посластице дефинише облик посластице декорише типску посластицу сервира посластицу уцело или као монопорцију израђује основни норматив, основну калкулацију, основну понуду и поруџбину.	Италија- Тирамису, Забајоне, Касато торта; Чешка- Трделник (слатке ролнице); Немачка- Франфуртски венац, Шварцвалд торта, Суфле кнеза Pûcklera; Русија- Руски шарлот, Јагоде Романов; Француска-Тарт , Парис-Брест, Опера торта, Карамел крем са воћем, Crêpes Suzette; Белгија- Пралине, Вафли са шлагом и воћем или чоколадом; Швајцарска- Трешњева торта, Медењаци; Велика Британија- Божићни пудинг, Браунис; Са свих континената: Канада –Палачинке са сирупом од јавора; Средња Америка –Њујоршки chese cake, cup cake; Јужна Америка- Флан; Африка-Троугли са белим бадемом, сос од меда и менте (Тунис), Египатска баклава; Азија- Касутера (Јапан); Аустралија –Лемингтон коцке, Павлова;	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

- Посластичарство
- Здравствена култура
- Исхрана
- Страни језик
- Туристичка географија
- Пословна информатика

ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ПРОФЕСИОНАЛНА ПРАКСА

7. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				Професионална пракса	УКУПНО
	Теоријска настава	Кабинетске вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
I					30	30
II					60	60

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

Оспособљавање за практичну примену теоријских знања

- Оспособљавање за правилно и рационално коришћење опреме
- Оспособљавање за самостално руковање, подешавање и одржавање опремом
- Развијање радних навика, сигурности, прецизности и одговорности у раду
- Оспособљавање за радну и професионалну одговорност, прецизност и сигурност при раду
- Оспособљавање за коришћење средстава заштите на раду и заштите животне средине
- Оспособљавање за практичну примену теоријских знања
- Оспособљавање за правилно и рационално коришћење опреме
- Оспособљавање за самостално руковање, подешавање и одржавање опремом
- Развијање радних навика, сигурности, прецизности и одговорности у раду
- Оспособљавање за радну и професионалну одговорност, прецизност и сигурност при раду
- Оспособљавање за коришћење средстава заштите на раду и заштите животне средине

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	разред	Трајање модула (часови)
1.	Технологија производње прелива, кремова и колача од теста	**први**	30
2	Технологија производње торти, чајног пецива и сладоледа	**други**	60

Назив модула: Технологија производње прелива, кремова и колача од теста

Трајање модула: **30 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за израду прелива • Оспособљавање ученика за израду кремова • Оспособљавање ученика за израду колача од теста	припреми намирнице за преливе измери потребне намирнице изради преливе одабере врсту прелива за одређени тип посластице декорише посластицу преливима организује чување прелива, преливених посластица сервира преливену посластицу израђује основну калкулацију израђује понуду прима поруџбину припреми намирнице за кремове измери потребне намирнице изради кремове одабере врсту крема за одређени тип посластице филује кремовима одређени тип посластице декорише кремовима одређени тип посластице организује чување кремова, нафилованих и декорисаних посластица сервира нафиловану и преливену посластицу израђује основну калкулацију израђује понуду, прима поруџбину припрема намирнице по рецептури одмери намирнице по рецептури припреми тесто за дати тип колача обликује тесто за дати тип колача припреми фил или крем за дати тип колача од теста обликује дати тип колача од теста пече дати тип колача декорише дати тип колача од теста сервира дати тип колача од теста израђује основне калкулације израђује понуду прима поруџбину	• Преливи: индивидуална припрема намирница, инвентара и израда прелива (лајтер и фондан, желе, добош и грилијаш и чоколадни прелив). Практична примена истих и декорисање посластица и чување до сервирања. Одржава личну и радну хигијену, примењује хигијенске стандарде, НАССР и заштиту на раду. Израђује основну калкулацију, пише понуду и поруџбину. Кремови индивидуална припрема намирница,инвентара и израда кремова (бутер крем по врстама, баварски – желатин крем,кувани кремови, паризер крем, запечени кремови, мусеви, кремови са сиром и ганаж кремови по врстама). Практична примена истих филовање, декорисање посластица, обликовање кремова као самосталне посластице и чување до сервирања. Одржава личну и радну хигијену, примењује хигијенске стандарде, НАССР и заштиту на раду. Израђује основну калкулацију, понуду и поруџбину. Колачи од теста индивидуална припрема намирница, инвентара и израда - од слатког линзер (линцер) теста (пите, корпице, тарталете), од презбургер теста (кифлице и пајгле) и сланог теста штанглице Колачи од киселог теста – штрудле,бриоши, куглоф и крофне. Практична израда наведених посластица, чување до сервирања и сервирање. Одржава личну и радну хигијену, примењује хигијенске стандарде, НАССР и заштиту на раду. Израђује основну калкулацију, понуду и поруџбину индивидуално. Индивидуална припрема намирница, инвентара и израда колача од вученог теста (савијаче са јабукама, вишњама, сува пита, баклаве), колача од кромпир теста (кнедле са шљивама, шуфнудле), колачи од теста за резанце са орасима и маком. Практична израда наведених посластица, чување до сервирања и сервирање. Одржава личну и радну хигијену, примењује хигијенске стандарде, НАССР и заштиту на раду. Израђује основну калкулацију, понуду и поруџбину индивидуално. Индивидуална припрема намирница,инвентара и израда колача од принцес масе (крофне, еклери и профитероле са кремовима), колача од лиснатог теста (тиролске штрудле са јабукама, трешњама, сиром),кремпите,шам ролне,паштете и бушеи. Практична израда наведених посластица, чување до сервирања и сервирање. Одржава личну и радну хигијену, примењује хигијенске стандарде, НАССР и заштиту на раду. Израђује основну калкулацију, понуду и поруџбину индивидуално.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **Облици наставе** Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • професионалне праксе (30 часова) **Подела одељења на групе** Одељење се дели на 2 или више групе приликом реализације: • професионалне праксе **Место реализације наставе** • часове професионалне праксе реализовати у школској радионици или адекватним угоститељским објектима **Препоруке за реализацију наставе** • Инсистирати на уредности и прецизности у раду • Инсистирати на примени прописа заштите здравља и животне средине • У току професионалне праксе ученици су обавезни да воде дневник практичног рада • Професионалну праксу реализовати у току летњег распуста **Оцењивање** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове практичних вештина • дневнике практичног рада

Назив модула: Технологија производње торти, чајног пецива и сладоледа

Трајање модула: **60 часова**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	ИСХОДИ МОДУЛА По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	ПРЕПОРУЧЕНЕ АКТИВНОСТИ И НАЧИН ОСТВАРИВАЊА МОДУЛА
• Оспособљавање ученика за израду торти • Оспособљавање ученика за израду чајног пецива • Оспособљавање ученика за израду сладоледа .	припреми намирнице по рецептури за торте измери потребне намирнице изради торте одабере врсту декорације за одређену торту декорише торту организује чување торти до сервирања сервира торте израђује основну калкулацију израђује понуду прима поруџбину припреми намирнице по рецептури за чајно пециво измери потребне намирнице изради чајно пециво декорише чајно пециво организује чување чајног пецива до сервирања сервира чајно пециво израђује основну калкулацију израђује понуду, прима поруџбину припрема намирнице по рецептури за сладолед одмери намирнице по рецептури припреми и хлади сладоледну масу обликује сладоледну масу одлаже на замрзавање или хлађење до сервира сервира сладолед декорише сладолед израђује основне калкулације израђује понуду прима поруџбину	• Торте**:** индивидуална припрема намирница, инвентара и израда масе, кремова, прелива и декорације. Практична примена истих и декорисање торти и чување до сервирања. Одржава личну и радну хигијену, примењује хигијенске стандарде, HACCP и заштиту на раду. Израђује основну калкулацију, пише понуду и поруџбину. Чајно пециво- индивидуална припрема намирница,инвентара и израда маса, обликовање, печење, декорисање по врстама. Чување до сервирања. Практична примена истих. Одржава личну и радну хигијену, примењује хигијенске стандарде, HACCP и заштиту на раду. Израђује основну калкулацију, понуду и поруџбину. Сладолед индивидуална припрема намирница, инвентара и израда сладоледних маса. Обликовање, хлађење или замрзавање (чување до употребе), припрема декорације за сервирање, сервирање. Одржава личну и радну хигијену, примењује хигијенске стандарде, HACCP и заштиту на раду. Израђује основну калкулацију, понуду и поруџбину индивидуално.	На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе, односно учења, планом рада и начинима оцењивања **<u>Облици наставе</u>** Модул се реализује кроз следеће облике наставе: • професионалне праксе (60 часова) **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 или више група приликом реализације: • професионалне праксе **<u>Место реализације наставе</u>** • часове професионалне праксе реализовати у школској радионици или адекватним угоститељским објектима **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • Инсистирати на уредности и прецизности у раду • Инсистирати на примени прописа заштите здравља и животне средине • У току практичне наставе и професионалне праксе ученици су обавезни да воде дневник практичног рада • Професионалну праксу реализовати у току летњег распуста • Модул торте реализовати у првој недељи професионалне праксе а модуле чајно пециво и сладоледи реализовати у другој недељи професионалне праксе. **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове практичних вештина • дневнике практичног рада

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

- Здравствена култура - Наука о исхрани - Страни језик - Пословна информатика

Б: ИЗБОРНИ СТРУЧНИ ПРЕДМЕТИ

ПОСЛОВНИ СТРАНИ ЈЕЗИК (пета година учења)

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Кувар

ПОСЛОВНИ СТРАНИ ЈЕЗИК (шеста година учења)

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Кувар

ПОСЛОВНА ИНФОРМАТИКА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ПСИХОЛОГИЈА У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ЧОКОЛАТЕРСТВО

1. ОСТВАРИВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ОБЛИЦИ И ТРАЈАЊЕ

РАЗРЕД	НАСТАВА				ПРАКСА	УКУПНО
	Теоријска настава	Вежбе	Практична настава	Настава у блоку		
II		64				64

2. ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА

- Оспособљавање ученика за примену радне хигијене у чоколатерству;
- Оспособљавање ученика за коришћење опреме, машина, алата, посуђа и форми и чоколатерству
- Оспособљавање ученика за примену животних намирница у чоколатерству;
- Оспособљавање ученика за топлотну обраду чоколаде (беле,црне и млечне) - темперирање;
- Оспособљавање ученика за припрему, примену прелива и кремова у чоколатерству;
- Оспособљавање ученика за разливање чоколаде у калупе, пуњење и затварање;
- Оспособљавање ученика за хлађење чоколаде, избацивања из калупа, чување до сервирања;

- Оспособљавање ученика заобликовање и преливање чоколадних производа и декорисање;
- Оспособљавање ученика за израду основних норматива, основне калкулације,основне понуде и основне поруџбине;

3. НАЗИВ И ТРАЈАЊЕ МОДУЛА

Разред: **други**

Ред.бр.	НАЗИВ МОДУЛА	Трајање модула (часови)
1.	Чоколатерство	64

Назив модула: **Чоколатерство**
Трајање модула: **64 часа**

ЦИЉЕВИ МОДУЛА	*ИСХОДИ МОДУЛА* По завршетку модула ученик ће бити у стању да:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ МОДУЛА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
• Оспособљавање ученика за општа знања из историје Чоколатерства; • Оспособљавање ученика за примену личне, радне хигијене особља и заштите на раду; • Оспособљавање ученика за коришћење просторија, опреме, машина, алата, посуђа и форми • Оспособљавање ученика за примену стручних речи и израза у чоколатерству; • Оспособљавање ученика за примену животних намирница у чоколатерству; • Оспособљавање ученика за припрему кремова за пралине; • Оспособљавање ученика за темперирање чоколаде; • Оспособљавање ученика за израду пралина, тартуфа и бајадера;	• опише историјски пут и развој чоколатерства; • наведе значај личне хигијене и хигијене радног места и заштите на раду; • опише посластичарске просторије за рад. опрему, машине, алате, посуђе и форме у чоколатерству; • наведе стручне речи у чоколатерству; • наведе и опише кремове за пралине; • опише ароматизовање и обликовање кремова; • опише начин темперирања беле, млечне и црне чоколаде; • опише обликовање и филовање у калупима и ручно; • опише обликовање бајадера, тартуфа и чоколадних производа; • опише начин чувања до сервирања или паковања;	**<u>Вежбе</u> :** • Историјски пут каковца до чоколаде и производи од чоколаде; • Лична хигијена, радна хигијена, особље и заштита на раду; • Посластичарске просторије за рад, опрема, машине, алати, посуђе и форме којесе користе у чоколатерству; • Стручне речи и изрази и њихово значење у чоколатерству; • Кремови за пралине; • Мануфактурна производња пралина од беле чоколаде; • Ароматизовање кремова који се најчешће слажу са белом чоколадом; • Темперирање беле чоколаде; • Разливање чоколаде у калупе; • Пуњење; • Затварање: • Хлађење; • Избацивање из калупа; • Чување до сервирања; • Сервирање; • Паковање; • Основни норматив, основна калкулација, понуда и поруџбина;	• На почетку модула ученике упознати са циљевима и исходима наставе / учења, планом рада и начинима оцењивања. • Недељни приказ броја часова дат је у гантограму. **<u>Облици наставе</u>** Програм се реализује кроз следеће облике наставе: • **вежбе 64 часа** **<u>Подела одељења на групе</u>** Одељење се дели на 2 групе приликом реализације: • вежби (2 групе по 12 ученика) **<u>Место реализације наставе</u>** • вежбе се реализују у кабинету за посластичарство **<u>Препоруке за реализацију наставе</u>** • препоручују се посете стручним сајмовима и изложбама • вежбе се реализују у једном дану недељно, са фондом часова: 2 часа **<u>Оцењивање</u>** Вредновање остварености исхода вршити кроз: • праћење остварености исхода • тестове знања • тестове практичних вештина

• Оспособљавање ученика за израду производа од чоколаде; • Оспособљава ученике за израду основнеог норматива, калкулације, понуде и поруџбине;	• опише начин сервирања и паковања; • опише основни норматив, калкулацију, понуду и поруџбину; • одржава личну и радну хигијену и примењује заштиту на раду; • разликује и користи посластичарске просторије за рад,опрему, машине, алате, посуђе и форме у чоколатерству; • примењује стручне речи и изразе; • припрема и користи кремове за пралине; • ароматизује кремове • темперира белу, млечну и црну чоколаду; • обликује пралине у калупе и ручно; • хлади пралине до избацивања из калупа и примењује специфичан начин избацивања пралина из калупа или ручно; • чува до сервирања или паковања; • сервира или пакује; • израђује основни норматив, основну калкулацију, поруџбину и понуду;	• Производња пралина од млечне чоколаде • Производња пралина од црне чоколаде • Тартуфи (les truffes au chocolat) • Бајадере • Чоколадни обликовани производи;	

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА

- Исхрана
- Здравствена култура
- Страни језик
- Сви стручни предмети

МАРКЕТИНГ У ТУРИЗМУ И УГОСТИТЕЉСТВУ

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

ОПШТА ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА

Наставни план и програм предмета истоветан је
наставном плану и програму предмета за образовни профил Конобар

Б: ИЗБОРНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ ПРЕДМЕТИ

Наставни план и програм изборних општеобразовних предмета истоветан је
наставном плану и програму изборних општеобразовних предмета за образовни профил Конобар

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ, ДОДАТНЕ И ПРИПРЕМНЕ НАСТАВЕ

ДОДАТНИ РАД

Додатну наставу школа остварује за ученика који постиже изузетне резултате или показује интересовање за продубљивање знања из одређеног предмета.

Циљ: додатног рада је да омогући одабраним и талентованим ученицима да прошире и да продубе своја знања и вештине из неких наставних области и предмета у складу са својим интересовањима, способностима и склоностима, као и да подстиче ученике на самостални рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења и да допринесе њиховом оспособљавању за даље самообразовање.

Задаци:

- задовољавање индивидуалних особености ученика, склоности, интересовања, способности за учење;
- подстицање индивидуалног развоја ученика (адекватног темпа), пре свега њихових интелектуалних карактеристика, што омогућава брже напредовање ученика (акцелерација);
- проширивање и продубљивање обима и садржаја појединих предмета за које ученици показују интересовање и способности;
- груписање ученика према способностима и интересовањима чиме се стварају услови за индивидуализацију додатног рада;
- идентификовање обдарених и талентованих ученика.

Садржаји додатног рада полазе од редовног плана и програма, али се, сходно интересовањима и потребама ученика, проширују, продубљују и допуњују новим садржајима, одређених наука, и као такви важе само за ученике обухваћене овим обликом рада. Самим тим, садржаји додатног рада су индивидуализовани, како у односу на ученика, тако и у односу на наставника.

Објашњење за реализацију

Додатним радом треба обухватити ученике: који постижу изузетне резултате у савладавању садржаја програма, који показују интересовање за проширивање и продубљивање знања и вештина који су обдарени и талентовани за одређене области и предмете.

Један ученик, се по правилу, може укључити у додатни рад само из једне наставне области, односно предмета. Међутим, уколико ученик постиже изузетне резултате из више наставних области, односно предмета, може бити укључен у додатни рад из два предмета ако они припадају сродној групи (природна, друштвена и сл.) и ако ученик изричито испољи жељу. Ученици који су обухваћени додатним радом из једне наставне области, односно предмета могу бити ангажовани и у раду једне секције, научне групе, дружине и сл.

Разредни старешина, предметни наставник, педагошко-психолошка служба школе, одељењска заједница ученика предлажу ученике за укључивање у додатни рад. Коначно одлука о избору ученика, за укључивање у додатни рад по наставним областима и предметима појединих одељења и разреда, доносе одговарајућа одељењска или разредна већа и образовно-васпитно веће школе.

Програм додатног рада треба планирати и организовати у оквиру недељног распореда часова образовно-васпитног рада. Часови могу да трају краће или дуже од 60 минута, зависно од садржаја који се остварују.

Треба настојати да се према могућностима додатни рад организује: пре почетка редовне наставе у супротној смени, за време радних субота и сл. При томе се мора водити рачуна о просторним, материјалним и организацијским могућностима школе, као и о томе које време најбоље одговара ученицима и наставницима, а поготово ученицима-путницима.

С обзиром на примену и функцију додатног рада наставник треба да препоручи најразноврсније облике, методе и поступке рада који ће ученицима омогућити да њихове креативне способности и интересовања максимално дођу до изражаја (индивидуални и групни облик; проблемска, индивидуализована и други облици наставног рада).

Наставник треба да упућује ученике да самостално испитују разне појаве, да се служе литературом, приручницима, алатима и инструментима, као и да сачине записе, анализе, закључке и сл.

ПРИПРЕМНИ РАД

Припремну наставу школа остварује за редовног ученика који се упућује на полагање разредног испита, и за ванредног ученика.

Припремна настава остварује се и за ученика који је упућен на полагање поправног испита, у обиму од најмање 10% од укупног годишњег броја часова из предмета на који је упућен на поправни испит.

Школа је дужна да организује припрему свих ученика за полагање матурских и завршних испита у обиму од најмање 5% од укупног годишњег броја часова из предмета из којих се полаже матурски, односно завршни испит.

Припремни рад се организује, по правилу, у августовском испитном року, изузев за ученике завршног разреда за које се организује у јунском испитном року.

ДОПУНСКИ РАД

Допунску наставу школа остварује са ученицима који имају тешкоће у савладавању програма из појединих предмета или са ученицима који желе да унапреде постигнућа у одређеној наставној области.

Ученик је обавезан да остварује допунску наставу ако се процени да је то потребно.

За ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом, који су укључени у редован систем образовања и васпитања, остварује се додатна подршка у складу са индивидуалним образовним планом.

Циљ: омогућавање ученицима који заостају у савлађивању образовно-васпитних садржаја да се лакше укључују у редовни васпитно-образовни процес.

Задаци:

- ближе одређивање програмских садржаја у којима ученици не постижу добре резултате;
- савлађивање овако утврђених садржаја треба више ускладити са потребама и могућностима ученика за које се организује овакав рад;
- пружање помоћи ученицима да се лакше уклопе у редовну наставу и праћење њиховог напредовања.

Садржаји су идентични прописаном наставном плану и програму. Избор, ширина и дубина обраде, као и дидактичко-методички поступци, у овим облицима рада су, више него обично, под утицајем индивидуалних карактеристика ученика укључених у допунски и припремни рад.

Објашњење за реализацију

Пре издвајања ученика за допунски рад треба утврдити узроке и тешкоће које ученици имају у савлађивању градива. У самом идентификовању ученика за које треба организовати допунски рад учествују школски психолог и педагог, предметни наставник, одељењски старешина, родитељ, а према потреби и школски лекар.

Узимајући у обзир узроке заостајања појединих ученика у савлађивању садржаја неких наставних подручја (предмета), допунским радом се обухватају:

- ученици који долазе из других школа, а поготово из других република, с обзиром на то да се програми разликују;
- ученици који су похађали наставу у иностранству;
- ученици који су због болести, породичних и других оправданих разлога дуже одсуствовали са наставе;
- ученици који перманентно заостају и тешко савлађују наставно градиво;
- ученици који у току наставне године више пута у континуитету добију негативне оцене из неког наставног подручја (предмета), а посебно ако су из тог предмета у претходном разреду показали недовољан успех или ишли на поправни испит;
- ученици који у довољној мери не познају језик на којем се обавља настава.

Допунски рад треба, по правилу организовати у току читаве наставне године, с тим што за неке ученике или групе ученика може да траје дуже или краће време, што зависи од узрока заостајања и потребног времена за савлађивање садржаја програма неких наставних подручја у редовној настави.

Приликом планирања допунског рада мора се водити рачуна о следећем:

- један ученик, који заостаје у савлађивању садржаја из више предмета може бити укључен у додатни рад истовремено само из два предмета;
- допунски рад организовати са групом ученика или са појединим ученицима, а број ученика у групи не треба да буде већи од 10 и зависи од узрока заостајања ученика и природе садржаја програма појединих предмета;
- група ученика за допунски рад може се образовати у оквиру једног одељења или у оквиру једног разреда;
- групе по правилу, треба да обухватају оне ученике који имају исте проблеме и тешкоће у савлађивању садржаја неких предмета;
- састав појединих група не треба да буде сталан у току читаве године, будући да неки ученици који отклоне пропусте које су имали у праћењу напуштају их, али да се у њих укључују неки нови ученици;
- оријентационо планирати садржаје за сваког ученика и за сваку групу, водећи рачуна при томе да се допунски рад може одржати у оквиру једног или два часа недељно.

Трајање допунског рада се мора еластичније организовати. У зависности од пропуста у знању, нивоа усвојености градива, психофизичких могућности ученика као и оптерећености ученика у току дана, дужина рада са појединим ученицима у групама може трајати краће или дуже од 45 минута.

ПРОГРАМ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ ЗА РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈА И ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА И ПРЕДУЗЕТНИЧКИ ДУХ

У оквиру својих обавезних наставних предмета, грађанског васпитања као изборног предмета, као и кроз факултативне активности, школа развија способност за препознавање проблема, вештине планирања акција за решавање проблема, удруживање и тимски рад, подстиче самоиницијативу и предузетнички дух ученика.

Циљеви, активности и носиоци активности:

1.Развијање способности за препознавање проблема

Активности:

- Анализа поштовања права ученика;
- Дебате о друштвеним проблемима (дискриминација свих облика и сл);
- Анкетирање ученика о интересовањима и предлозима секција чији рад треба покренути у школи.

Носиоци активности:

- - Наставници грађанског васпитања на часовима обавезне наставе у II разреду;
- - Наставници друштвено-хуманистичких наука (у оквиру секције);
- - Одељењске старешине, стручни сарадници.

2. Развијање вештине планирања акција за решавање проблема

Активности:

- - Израда плана акције, нацрта пројекта и реализација пројекта у оквиру наставе грађанског васпитања за II разред;
- - Израда плана рада Ученичког парламента;
- - Подстицање на праћење сајтова на којима се објављују конкурси за ученичке пројекте;
- -Остваривање сарадње са НВО сектором и Канцеларијом за младе.

Носиоци активности:

- - Наставници грађанског васпитања;
- - Председник Ученичког парламента уз подршку директора и директора;
- - Стручни сарадници, наставници грађанског васпитања, други предметни наставници

3. Развијање вештине за тимски рад, конструктивну комуникацију, толеранцију, поделу дужности и одговорности

Активности:

- - Групни облик рада у оквиру обавезне и изборне наставе
- - Организовање тимова вршњачких едукатора за промоцију здравих стилова живота

Носиоци активности:

- - Предметни наставници;
- - Стручни сарадници.

4.Подстицање самоиницијативе ученика

Активности:

- - Подршка акцијама Ученичког парламента;
- - Израда пројеката и аплицирање код донатора;
- - Похваљивање ученика који покрећу иницијативе за школске акције.

Носиоци активности:

- - Предметни наставници, стручни сарадници и директор према својим личним компетенцијама и афинитетима;
- - Наставничко веће на предлог одељењског старешине.

5. Развијање предузетничког духа ученика

Активности:

- - Подршка организовању спортских турнира;
- - Пружање помоћи у организовању хуманитарних акција;
- - Волонтирање ученика у локалним фирмама и НВО ради прикупљања средстава за реализацију пројеката.

Носиоци активности:

- - Наставници физичког васпитања;
- -Наставник задужен за Црвени крст;
- -Наставници економске групе предмета и наставници за подручје рада трговина, угодститељство и туризам;
- - Директор;
- - Стручни сарадници.

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Културне активности реализоваће се кроз активности ученика и наставника, у сарадњи са локалном самоправом, културним институцијама у граду и земљи. Циљ ових активности је промоција културе и уметности, промоција школе, примена знања и вештина стечених у школи и ван ње, развијање естетских вредности и навика, јачање самопоуздања и вештине у јавном наступу, омогућавање испољавање уметничких талената ученика, унапређење етоса, унапређење сарадње са родитељима.

Културна и јавна делатност школе, у својој суштини, представља манифестацију целокупног васпитно-образовног рада који се остварује у школи. Школа је значајан фактор културне трансмисије у којој долази до узајамног деловања средине на школу и школе на друштвену средину. Ту активну интеракцију школа остварује кроз програме сарадње са организацијама, институцијама културе (музеји, галерије, позоришта, Музичка омладина, домови културе, секције, клубови, удружења, спортска друштва и др.) и родитељима.

Основни циљ ових активности је организовано деловање школе на средину и обратно. Поред општих васпитних задатака, посебни задаци културне и јавне делатности школе били би:

- оспособљавање ученика да користе све вредности које им пружа средина за њихов свестрани развој и богатији лични живот у слободном времену као и презентирање оних резултата којим школа богати културни и друштвени живот средине (радне акције, прославе, јубилеји, манифестације, друштвено-користан рад);
- афирмисање школа као културних центара у месту и стварање педагошких и друштвених услова за реализацију циља и задатака васпитања и образовања у школи и богаћењу културног живота средине.

Садржај рада

Коришћење услова које пружа друштвена средина:

- организовање коришћења програма библиотека, позоришта, музеја, домова културе, омладинских домова, радничких и народних универзитета, рекреативних и спортских центара; организовано коришћење програма научних трибина, јавних предавања, стручних расправа, тематских циклуса на факултетима и другим школама и др.; ангажовање истакнутих научних, културних, јавних радника за разговор са ученицима по жељи и програмима ученичких организација и клубова; организовање семинара, курсева, течајева у кабинетима и лабораторијама школе, организовање међушколских такмичења и смотри из разних научних и стручних области; организовање излета и екскурзија и других облика међусобне сарадње са школама из других средина и република; сарадња са друштвеном средином у програмирању и коришћењу спортских објеката у школи за рекреацију и физичко васпитање омладине.

Упознавање друштвене средине са начином организовања и резултатима васпитно-образовног рада школе:

- упознавање опреме: кабинета, савремених аудиовизуелних средстава, машина у школској радионици и др.: организовање изложби на којима се приказују практични лабораторијски и други радови, збирка симбола, схема, графикона, производа практичне наставе које су ученици у току обуке направили; стваралаштво на практичном раду; приказивање стваралаштва секција и група ваннаставних активности, а које су везане за поједине наставне области, културно-уметничке приредбе, смотре, и достигнућа и стваралаштво (драмско, хорско, музичко, ликовно, производно и друго); спортске манифестације (приредбе, јавни наступи, такмичења); школске манифестације (прославе, јубилеји и друго); активности у оквиру међушколске сарадње (прославе, смотре, приредбе, изложбе и друго).

Сарадња са родитељима:

- рад и сарадња са родитељима у реализацији појединих активности; информисање родитеља о захтевима који се постављају ученицима; о резултатима ученика и др.; заједнички рад на подизању ефикасности ученика у учењу и раду; укључивање родитеља у остваривање образовно-васпитних послова и задатака из појединих програма и свих облика сарадње школе и друштвене средине (секције, професионална оријентација, друштвено-користан рад, манифестације и сл.); рад на подизању нивоа педагошко-психолошког образовања родитеља.

Учешће школе у активностима друштвене средине:

- учешће ученика у обележавању и прослављању значајних датума и јубилеја (академије, изложбе, одржавање споменика и др.); организовање радних акција солидарности у месној заједници и широј друштвеној средини уз учешће ученика; учешће ученика на састанцима у месној заједници, широј друштвеној средини, и др.; укључивање талентованих ученика у културно-уметничка, спортска и друга друштва средине, као и обезбеђивање могућности да та друштва имају своје секције у школи; организовано укључивање у масовне акције сакупљања летине, добровољног давања крви, пружања помоћи старима, акције Црвеног крста и друге акције које се организују у друштвеној средини.

Школа као центар културног и друштвеног живота:

- организовање разних облика подизања опште стручне и професионалне културе младих и одраслих (предавање, курсеви, семинари и др.); васпитање младих за хумане односе међу половима, припремање за брак и одговорно обављање родитељских дужности (школе за родитеље, саветовалиште, предавање и др.); неговање аматеризма и слободног креативног испољавања младих у слободном времену (културно-уметничка и спортска друштва, клубови технике, секције стваралаца и др.) у својим просторијама (спортским халама, кабинетима, лабораторијама).

Објашњења за реализацију

Остваривање задатака школе у културном и друштвеном животу средине зависи од развијености средине и материјалних и других могућности школе. У развијеним срединама школе се укључују у деловање постојећих стручних институција у области образовања, васпитања и културе. На остваривање културне функције школе треба гледати са становишта прожимања свих садржаја наставе и других облика васпитно-образовног рада и укупних односа у школи са вредностима и достигнућима културе.

Отвореност ка свим прогресивним културним струјањима тражи од школе да ученике васпитава као аниматоре културних вредности, али и да се афирмише богатом продукцијом у области уметности, науке, спорта и сл. То даље упућује школу да отвори своје просторије (увече, у дане викенда и сл.) за културна збивања и самоорганизовање у ученичком колективу (приредбе, трибине, сусрети, изложбе, ученички универзитет и сл.) али и за манифестације ширег друштвеног значаја (ликовне изложбе, такмичење, јубилеји и сл.).

Постоје разноврсне активности које школа организује за ученике у сарадњи са привредним, културним и јавним установама ради остваривања своје културне функције.

Сарадња школе и породице део је ширег подручја рада школе, означеног као сарадња школе са средином.

Носиоци активности сарадње са родитељима су сви учесници у васпитно-образовном процесу. Посебно је значајно место и улога разредног старешине и стручних сарадника школе - школског психолога и педагога.

Садржаји сарадње проистичу из потребе школе, породице, развојних карактеристика младих на овом узрасту и индивидуалних потреба појединаца.

Сарадња школе и породице мора се заснивати на поштовању најопштијих принципа: рад мора бити планиран и програмиран - садржајно, по структури и времену. Са планом и програмом сарадње родитељи морају бити упознати на почетку школске године или код евентуалних промена у току године, али увек унапред; рад мора бити заснован на поштовању личности родитеља; у контактима треба уважавати знања и искуства родитеља са њиховом децом, а такође неопходна је и обострана тактичност.

Назначени садржаји остварују се у оквиру непосредне и посредне сарадње.

Непосредна сарадња може бити индивидуална и групна. Индивидуално сарађују са родитељима: одељенски старешина, стручни сарадници, наставници, директор школе и други учесници у васпитно-образовном процесу о питањима значајним за поједине ученике, родитеље, наставнике и одељенског старешину. Групна сарадња одвија се у оквиру: родитељских састанака, трибине за родитеље, савета родитеља, школе, састанака родитеља ученика о специфичним проблемима на нивоу саветодавног рада (слаби ученици, са поремећајима у понашању, ученици који избегавају часове и др.).

Ови облици сарадње се одвијају применом метода разговора, саветовања, демонстрација, посета, анализа документације, техника дијагностичког истраживања, предавања за родитеље и др.

Школа је обавезна да родитеље информише о захтевима које поставља ученицима у реализацији појединих активности, као и о свим позитивним и негативним појавама везаним за ученике као појединце или групу појединаца. Родитеља треба да информише одељенски старешина. Школа и њени представници не треба да своје информације заснивају на изношењу само негативних појава, пожељно је увек почети са позитивним а када се дају негативне, оне морају бити аргументоване и да их прате решења за њихово превазилажење.

Информисање родитеља могуће је остварити и другим облицима, на пример, изложбама, приредбама, такмичењима и сличним манифестацијама.

Посебан проблем је сарадња са родитељима ученика који имају тешкоћа у постизању успеха у учењу и понашању чији су узроци више у детету (адолесцентне сметње, болест, деликвенција и сл.) више у породици (развод родитеља, нови брак код родитеља, досељење породице и сл.), више у школи (ауторитаран однос, рад без поштовања индивидуалних особености ученика и родитеља, низак ниво стручне и педагошко-психолошке оспособљености носилаца активности) или више чинилаца. Најпогодније је да се ова сарадња остварује уз учешће школског психолога и педагога да се одвија техником саветодавног, групног и индивидуалног рада, уз већ наведено педагошко-психолошко образовање родитеља.

Од групних облика рада најдужу традицију и најчешћу примену имају редовни родитељски састанци, које, по правилу, припремају и реализују одељењске старешине када су организовани на нивоу одељења, а директор школе са стручним сарадницима када се организује на нивоу разреда или одсека образовног профила.

За интензивнији васпитни рад са ученицима припремање и подстицање родитеља за заједничко деловање неопходно је посветити већу пажњу припреми родитељских састанака. То је посебно значајно за утисак родитеља у школи као целини, а посебно о васпитно-образовном раду у њој.

За информативне састанке погодно је предвидети, у првом делу састанка, теме од општег значаја за школу и родитеље (из области педагошко-психолошког образовања родитеља), било као предавање или као подстицај за вођење дискусије, а у другом делу информације везане за ученике.

Посредна сарадња школе и родитеља одвија се преко делегата родитеља у органу управљања школе, савету родитеља, као и у оквиру свих других облика сарадње школе са средином.

У програму рада школе постоји програм рада савета родитеља који се доноси сваке године. Савет родитеља се састаје једанпут месечно, а његове активности се одвијају преко комисија (за услове живота и рада у школи, за организацију друштвено-корисног рада и слободних активности, за наставна питања, за социјалну и здравствену бригу о ученицима и др.).

ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ

ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ

Ради јачања образовно-васпитне делатности школе, подстицања индивидуалних склоности и интересовања, правилног коришћења слободног времена, као и ради богаћења друштвеног живота и разоноде ученика, развијања и неговања другарства и пријатељства, школа је реализује слободне активности, које се, по правилу, спроводе кроз рад у секцијама.

Слободне активности ученика биће организоване са циљем да се испољена интересовања ученика задовоље, а њихове склоности и способности даље усмеравају и развијају. Путем ове врсте активности биће реализовани следећи васпитни задаци:

1. Развијање самоиницијативне и стваралачке способности ученика у областима за које имају посебна интересовања и склоности
2. Оспособити их да самостално организују слободно време уз максимално коришћење стваралаштва
3. Оспособити их за међусобну сарадњу у колективу
4. Упознати их са подручјем рада у оквиру одабране професије за коју се интересују

Програм слободних активности ученика биће реализован кроз рад секција. У рад слободних активности биће укључени ученици према личном интересовању, склоности и жељама за поједине наставне предмете, или подручја. Испуњавањем овог основног услова створиће се основа за реализацију следећих задатака у раду поменутих активности:

- Слободан избор садржаја рада који ће ученици бирати у сарадњи са наставником који води одерђену слободну активност
- Слободне активности ученика пружаће веће могућности за стално освежавање знања најновијим променама у развоју науке, технике, као и у општедруштвеном развоју.
- Слободне активности пружаће могућност за већу самосталност у раду и руковођењу у одређеној научној области.
- Слободне активности ученика пружаће могућности повезивања учења са практичним радом и тако омогућити функционалну примену стечених знања.
- Секције ће бити укључене у различите видове такмичења, смотре и др.
- О раду слободних активности водиће се уредна евиденција и вршиће се анализа
- степена реализације програма рада.

Конституисање слободних активности (секција) извршиће се у току септембра месеца (испољавање интересовања и жеља ученика).За сваки облик ове активности биће сачињен програм рада.

Годишњим планом рада одређују се наставници који ће одржавати слободне ваннаставне активности према интересовањима ученика.

Сви наставници имају обавезу да креирају ваннаставне облике, као што су секције, научно-истраживачке, научно-технолошке, уметничке и спортско-рекреативне активности и облици рада са ученицима, а у зависности од интересовања ученика, на начин и у обиму који су прописани законом и у складу са овим Годишњим планом. Наставници имају обавезу да се упознају са интересовањима ученика за ваннаставне активности.

Сходно интересовању ученика могу бити додате још неке секције.

Слободне активности представљају ваннаставни факултативни облик рада школе.

Непосредан васпитно-образовни циљ ученичких слободних активности јесте да допринесу развоју личности на образовном, сазнајном, креативном, друштвеном и личном плану.

Задаци слободних активности су:

- проширење и продубљивање као и стицање нових знања и умења, а према интересовањима ученика,
- задовољавање специфичних интересовања ученика уз активно усмеравање њихових склоности, способности и интересовања и подстицање професионалног развоја,
- мотивисање и оспособљавање ученика за самосталан и креативан рад,
- омогућавање ученицима организовање забаве и рекреације, као и других услова да самостално користе слободно време и организују духовни, културни и друштвени живот у средини у којој живе и раде.

Слободне активности су многобројне и разноврсне и омогућавају укључивање сваког ученика у поједине облике рада.

Планови рада стваралачких и слободних активности су саставни део Годишњег плана рада школе.

1. Научно-истраживачке слободне активности

Посебни задаци научно-истраживачких слободних активности су:

- развијање склоности и способности ученика у одговарајућој дисциплини, посебно стваралачких способности и сазнајних могућности ученика,
- развијање логичког и критичког мишљења ученика,
- стварање услова и подстицање креативног мишљења ученика,
- навикавање и оспособљвање ученика за коришћење научно-популарне и стручне литературе, приручника и лексикона,
- увођење ученика у методе научног истраживања и упознавање ученика са мултидисциплинарним и интердисциплинарним приступом у решавању научних проблема,

- развијање спретности ученика за екпериментални и практични рад.

Од научно истраживачких слободних активности у школи се организује:

- Хемијска секција
- Географска секција
- Историјска секција
- Филозофска секција

2. Научно-техничке и радно-производне слободне активности

Ове активности припремају младе за способност да се брзо оријентишу у условима савремене производње које се под утицајем научно-техничког програма стално мења.

Посебни задаци научно-техничких и радно-производних активности су:

- развијање способности за научно-техничко стваралаштво, рационализацију и проналазаштво на континуирани и стваралачки рад,
- оспособљавање за успешно повезивање теоријских практичних знања,
- изградјивање политичке културе и интересовања за производни и други друштвено-користан рад,
- оспособљавање за правилну примену прибора и алата, апарата, машина и уредјаја, за примену мера заштите на раду, примену стечених знања у свакодневном животу и раду, као и оспособљавање за самообразовање,
- навикавање на колективан-тимски рад и заједничко решавање техничких и радно-производних проблема
- формирање радних навика, развијање истрајности, смисла и способности за систематичност, уредност и тачност у раду.

Од научно-техничких слободних активности у школи се организује:

- Компјутерска секција
- Еколошка секција

3. Слободне културно – уметничке активности

Поред циља и задатака које имају слободне активности ученика у средњој школи, у активностима језичко-уметничког подручја остварују се и посебни задаци:

- развијање и неговање радозналости и отворености за нове актуелне појаве у језику, уметности и култури уопште,
- развијање опажања, критичког мишљења и слободног креативног истраживања ученика.

Слободне активности овог подручја остварују се у оквиру секција (група, удружења, аматерских друштава). За сваку појединy активност утврђују се посебни циљеви, задаци и оквирни садржаји рада.

Од културно- уметничких слободних активности у школи се организује:

- Драмска секција
- Рецитаторска секција
- Новинарска секција
- Хор
- Франкофонија

4. Спортско-рекреативне активности

Основни циљ спортско-рекреативних активности је да се у слободном времену ученицима обезбеди здрава и културна забава и разонода, да се задовоље њихове посебне жеље, да им се помогне да развијају позитиван однос према физичкој култури и формирају сталне навике за редовне телесне вежбе.

У оквиру спортско-рекреативних активности остварују се следећи конкретни задаци:

- обухватити што већи број ученика посебним програмом физичког вежбања, који заједно са општим програмом чини јединствену целину,
- задовољити нове и све разноврсније интересе и жеље школске омладине за бављењем разним областима физичког вежбања у слободно време,
- откривање могућности и лепоте стварања у физичкој култури, у спорту, гимнастици, игри, плесу и помагање ученицима да свестрано развију своје природне способности за овај или онај вид физичког вежбања,
- подстицање ученика да науче како да физичко вежбање интегришу у свој свакодневни живот и да активност у овој области развију као своју трајну потребу и обавезу.

Од спортско-рекреативних слободних активности у школи се организује:

- Фдбалскасекција
- Алетскасекција
- Кшаркашкасекција

5. Остале слободне активности

Од осталих слободних активности у школи се организује:

- Активности Црвеног Крста
- Екскурзија
- Посета Сајму књига и Сајму туризма у Београду
- Учешће на такмичењима
- Хуманитарни и волонтерски рад
- Школски маркетинг
- Остале спортске активности ученика

ПРОГРАМ КАРИЈЕРНОГ ВОЂЕЊА И САВЕТОВАЊА

Циљ рада на каријерном вођењу и саветовању је подстицање професионалног развоја ученика и пружање помоћи појединцу да формира реалну слику о себи, својим способностима, особинама личности, интересовањима и да у односу на садржај, услове и захтеве појединих занимања што успешније планира свој професионални развој.

У складу са постављеним циљевима задаци средње школе су:

- Информисање ученика о свету рада и занимања, систему образовања и њихово оспособљавање за самостално прикупљање информација које се односе на даљи професионални развој.
- Формирање правилних ставова према раду.
- Подстицање ученика на истраживачко понашање према себи, свету рада и занимања и могућностима које нуди ужа и шира средина.
- Упућивање и подстицање ученика на самостално и активно прикупљање информација о факултетима и занимањима који су у опсегу њихових интересовања.
- Испитивање професионалних интересовања, склоности и способности, као и мотивације за одређеназанимања или групе занимања.

У складу са узрасно-развојним карактеристикама ученика ови програмски садржаји ће се реализовати у оквиру свих видова обавезних и факултативних облика образовно-васпитног рада са ученицима, а посебно у оквиру наставе, слободних и друштвених активности, сарадњом са предузећима и установама.

Каријерно вођење и саветовање у школи одвија се током целе школске године и то кроз наставне и ваннаставне активности и кроз посебне облике рада на професионалној оријентацији, ау извођењу учествују непосредно сви чланови колектива.

За ученике који постижу посебне резултате из појединих области предвиђен је одлазак у ИС Петница где ће у оквиру рада у радионицама имати могућности да се упознају са бројним занимањима.

Посебна пажња ове године биће посвећена професионалном васпитању. Професионални развој пратиће се кроз рад одељенских заједница и одељенских старешина,као и кроз редован програм психологије и грађанског васпитања у другом разреду.

У оквиру професионалног информисања планира се презентација факултета.

МЕСЕЦ	ПРОГРАМСКИ САДРЖАЈ	ОБЛИК РАДА	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ
X	1.Упознавање ученика са Планом и програмом каријерног вођења и саветовања, циљем , задацима и стручном литературом 2.Упознавање ученика са појмом радно место, рад и култура рада 3.Професионално информисање ученика на тему Здравље и избор занимања-трибина 4. Фактори који утичу на избор занимања 5. Обука ученика за састављање CV-а на часовима српског језика и рачунарства 6.Презентација резултата проходности бивших генерација приликом уписа на факултете	Фронтални	Одељенски старешина и педагог Педагог
II РАЗРЕД			
Током школске године	1.Упознавање ученика са Планом и програмом рада каријерног вођења и саветовања 2.Професија-захтеви и будућност, перманентно образовање 3. Кадровске потребе у оквиру сваког образовног профила 4. Хоризонтална и вертикална класификација занимања 5. Информисање о занимању у оквиру следећих наставних предмета стручне школе-састављање листа за истраживање датог занимања	Фронтални Фронтални Индивидуални	Одељенски старешина и педагог Одељенски старешина и педагог
III РАЗРЕД			
Током школске године	1. Упознати ученике са планом и програмом рада рада каријерног вођења и саветовања **у** трећем разреду 2. Услови уписа на више школе и факултете тречег степена. 3. Извршити анкету о професионалном интересовању ученика за наставак даљег школовања. 4. Упознати ученике са поступком пријема на радно место . 5. Упознати ученике са складом захтева и захтева студија – прикупљати информације за ПО-у, листа за истраживање и занимања. 6. Упознавање ученика са карактеристикама образовног профила (природа и садржај посла средстава рада, услова рада, кадровске потребе, здравствени и образовни захтеви. Профеионално информисање путем садржаја редовне наставе,	Фронтални	Одељенски старешина , наставници практичне наставе , педагог, директор

	секција , додатне наставе.		
IV РАЗРЕД			
Током школске године	1. Упознавање ученика са планом и програмом рада каријерног вођења и саветовања 2. Систем селекције, детерминанте избора занимања Здравствени и биофизичи захтеви појединачних занимања 3. Извршити анкету о професионалном опредељењу ученика за даљи наставак школовања. 4. Организовати разговор са бившим ученицима а сада студентима -по избору ученика.(економст, правник, професор, адвокат итд.) 5. Организовање промоције студијских група различитих факултета 6. Успостављање сарадње са стручном службом НС за запошљавање ради информисања ученика о кадровским потребама 7. Упознавање са светом рада и занимања по свим наставним предметима. 8. Професионално информисање путем наставних садржаја редовне наставе, секција и додатне наставе.	Фронтални Информација Фронтални Анкета Разговор са представницима факултета	Одељански старешина и педагог, предметни наставници Одељенски старешина и педагог

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Програм заштите животне средине чији је основни циљ развијање еколошке свести и усвајање еколошке вредности код ученика спроводиће се кроз активности еколошке секције школе , активности професора биологије али и свих предметних професора , стручних сарадника и осталих запослених као и родитеља и локалне заједнице .

Неопходно је створити услове за свестрани развој личности ученика , за формирање ставова и навика о заштити здравља , развијање естетских ставова и навика , развијање свести о значају заштите и унапређивања животне средине.

Активност	Носиоци активности	Временски период
Организовање акција чишћења школског простора и зелених површина	Еколошка секција , помоћно особље , заинтересовани ученици и професори.	Август – септембар, према потреби током године.
Опремање школских ходника паноима , постављање паноа ,, Еколошки кутак,,	Еколошка секција , професори и ученици	Септембар , током школске године
Обликовање живог кутка – у кабинетима , гајење биљака , озелењавање учионица , ходника .	Еколошка секција, професор биологије , заинтересовани ученици и професори	Октобар , током школске године
Здрава исхрана деце и одраслих	Еколошка секција , професори биологије , професори угоститељства и туризма	Новембар , током школске године
Одржавање и неговање гајених украсних биљака у школи,	Еколошка секција , помоћно особље , заинтересовани ученици и професори	Током године
Сређивање школског простора , припремних просторија	Професори и заинтересовани ученици	Јануар
Уређивање и пресађивање гајених украсних биљака	Еколошка секција , заинтересовани професори и ученици , помоћно особље	Фебруар , током школске године према потреби
Едукативне активности , сарадња са локалним медијима по питању животне средине у нашем граду	Еколошка секција, сви ученици и професори	Март , према потреби током школске године
Едукативне активности , сарадња са здравственом установом по питањуутицаја загађивања животне средине на стање здравља становништва	Еколошка секција , сви ученици и професори	Април , према потреби током школске године
Обележавање битних СВЕТСКИХ ДАНА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ и обележавање акције ОЧИСТИМО СРБИЈУ	Ученички парламент , чланови еколошке секције , професори , директор , стручни сарадници	Јун

ПРОГРАМ ЗА ЗАШТИТУ УЧЕНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, И ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Основни принципи, циљеви и задаци у области заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања

Основни принципи на којима почива овај Програм заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања, а који уједно представљају и смернице за деловање су:

- омогућавање услова у школи који ученицима обезбеђују живот и рад који доприносе њиховом оптимално максималном развоју;
- интерес ученика је примаран у односу на интерес свих одраслих који раде у школи или који учествују у раду школе;
- обезбеђење поверљивости података и заштита права на приватност ученика;
- учешће ученика у свим фазама процеса заштите кроз благовремена и континуирана обавештења на начин који одговара њиховом узрасту и разумевању ситуације и кроз могућност да изразе своје мишљење;

Програм се односи на све ученике у школи без обзира на њихов пол, узраст, породични статус, етничко порекло и било које друге социјалне или индивидуалне карактеристике (боју коже, језик, вероисповест, националност, способности и специфичности детета);

Задаци школе у оквиру реализације овог Програма

Сврха овог Програма је да допринесе да се у школи успешно креира клима у којој се:

- учи, развија, негује и подстиче култура понашања и уважавања личности
- не толерише насиље
- не ћути у вези са насиљем
- развија одговорност и поступање свих
- обавезно реагује када дође до сазнања о насиљу

Заштита ученика од насиља, злостављања и занемаривања се остварује применом :

- мера превенције за стварање безбедне средине за живот и рад ученика;
- мера интервенције у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у школи и ван школе.

Мере превенције и интервенције, план активности и носиоци, уграђују се у Годишњи план рада школе за школску годину.

Превенција и интервенција

Специфични циљеви у превенцији

1. Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања ;
2. Укључивање свих интересних група (ученици, наставници, стручни сарадници, административно и помоћно особље, директори, родитељи, старатељи, локална заједница) у доношење и развијање програма превенције ;
3. Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање насиља, злостављања и занемаривања ;
4. Дефинисање процедура и поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља ;
5. Информисање свих укључених у живот и рад установе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља ;
6. Унапређивање компетенција наставног и ваннаставног особља, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања.

Специфични циљеви у интервенцији

1. Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља ;
2. Успостављање система ефикасне заштите ученика у случајевима насиља ;
3. Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите ;
4. Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција ученика у заједницу вршњака и живот установе ;
5. Саветодавни рад са ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља.

Задаци у области превенције:

- Упознавање наставника, родитеља ученика и запослених у школи са правном регулативом;
- Упознавање наставника, ученика и родитеља са кућним редом школе, којим су дефинисана и правила понашања у школи (Кућни ред школе налази се у прилогу овог Програма);
- Усклађивање постојећих подзаконских аката установе;
- Израда Програма за заштиту ученика од насиља (превентивне и интервентне активности);
- Дефинисање улога и одговорности у примени процедура и поступака;
- Развијање и неговање богатства различитости и културе понашања у оквиру образовно-васпитних активности;
- Организовање обука за ненасилну комуникацију и конструктивно решавања конфликата;
- Организовање разговора, трибина, представа, изложби о безбедности и заштити ученика од насиља;
- Дефинисање правила понашања и последица кршења правила;
- Развијање вештина ефикасног реаговања у ситуацијама насиља;
- Умрежавање свих кључних носилаца превенције насиља (савет родитеља, школски одбор, ученички парламент, одељенско веће, наставничко веће).

Задаци у области интервенције:

- Усклађена и доследна примена утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља;
- Сарадња са релевантним службама:
- Континуирано евидентирање случајева насиља;
- Праћење и вредновање врста и учесталости насиља путем истраживања, запажања и провере;
- Подршка ученицима која трпе насиље;
- Рад са ученицима која врше насиље;
- Оснаживање ученика која су посматрачи насиља за конструктивно реаговање;
- Саветодавни рад са родитељима.

Програм за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања је као посебан документ и чини прилог Школском програму.

ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Школа као институција, чији је задатак да кроз плански и системски рад васпитава младе генерације, има посебну и одговорну друштвену улогу и посебан задатак у развијању прервентивних активности и сузбијању васпитно-запуштеног и ризичног понашања ученика.

Циљ који школа треба да оствари у овој области је да код ученика, одговарајућим васпитно-образовним поступцима, развија позитиван, активан однос према здравом начину живота, формира потребу за чувањем и унапређивањем менталног и физичког здравља, да код младих формира свест о штетном дејству дроге на њихово ментално и физичко здравље, да утиче на младе да стичу знања и формирају негативан однос према психо активним супстанцама и неприхватљивом понашању и развију механизме одбране за супротстављање различитим искушењима.

Ове циљеве школа остварује се кроз активности тима за пружање подршке новим ученицима, тима за превенцију насиља, тима за инклузију, тима за медијацију, тима за заштиту здравља ученика, Ученичког парламента, активности на часовима одељењског старешине, секција, редовне наставе и кроз *План превентивних активности за сузбијање злоупотребе психоактивних супстанци*. Садржаји и план активности дати су у Годишњем плану рада школе.

У реализацији активности превенције и интервенције школа сарађује са релевантним институцијама у локалној заједници (ПУ Брус, Дом здравља, Центар за социјални рад, и др..) што се може видети и кроз планове и извештаје.

Осим рада са целим одељењем, ученици код којих се уочавају ризични облици понашања биће укључени у различите облике саветодавног рада (групне и индивидуалне) који ће реализовати стручни сарадници у сарадњи са одељенским старешинама, предметним наставницима, директором и родитељима/старатељима.

У школи је формиран Тим за спречавање насиља.

Циљ рада Тима је спречавање појаве насиља, као и реаговање у ситуацијама када до насиља ипак дође.

Прецизирана је улога свих који су укључени у живот и рад школе. У том смислу, области деловања Тима су:

- -организација и реализација низа превентивних активности којима се у школи ствара позитвно окружење и даје могућност ученицима и свим запосленим да учествују у активностима
- -мере интервенције у ситуацијама када се јави насиље, злостављање и занемаривање
- -идентификовање облика и врсте насиља са којима се ученици суочавају ван Установе

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА

УВОД

Физичко васпитање представља кључну компоненту квалитетног образовања и саставни део доживотног учења. Запостављање физичког васпитања умањује квалитет образовања,са негативним последицама по јавно здравље и здравствени буџет будћности. Физичко васпитање је обавезно за све ученике. Школска деца и омладина похађају школу ¾ године. Велики део дана проводе у школи. Школе располажу одговарајућим простором и опремом за бављење физичком активношћу и спортом. Позиција физичког васпитања у школи код нас су у највећој мери законски дефинисане и унифициране. Упоређивање са постојећим решењима Европској унији показује да школски систем у Србији не заостаје за актуелном праксом у Европи. Као и у ЕУ,физичко је у Србији,према заступљености у наставном плану,на трећем месту, одмах иза матерњег језика и математике.

ВИЗИЈА ,МИСИЈА И ЦИЉЕВИ

Европска комисија у сектор спорта,од септембра 1998 године индентификје спорт као фнцију пет области: едукације,здравства,социјалног сектора,културе и рекреације .

Модерна и функционално углађена инфрастуктура спортских објеката је један од кључних предуслова за успех на пољу базичне спортске активности шире поплације, посебно школске, као и за успех врхунског спорта.

Мисија је достизање оптималног стандарда, склађеног према стандардима ЕУ за спровођење програма спортских активности ученика, кроз све спортске и пословне процесе и обезбеђење услова за развој спорта и здравља омладине.

Решавање питања развоја психофизички здраве омладине

Безбедно спровођење спортских активности према њиховим потребама

Обезбеђење услова инфраструктуре за развој спотра кроз све процесе спортске функције

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ И ШКОЛСКИ СПОРТ У СРБИЈИ

У односу на дата нормативна решења и постојеће позиционирање физичког васпитања у Србији (обавезни наставни предмет и обавезни изборни предмет) могло би с оценити као стабилан и не много различит од развијених земаља Европе наравно, анализа ситуације на терену, не даје много простора за афирмативну оцену. Због слабих и неуједначених материјалних и просторних услова, као и неадекватно вреднованог рада педагога физичке културе, ефекти школског физичког васпитања тешко да могу бити позитивно оцењени.

Постојећа нормативна решења (наставни планови и програми), вези са школским спортом, предвиђају реализацију слободних активности, тј. оснивање спортских секција или школских екипа, у складу са интересовањима и полом ученика. Наставник физичког васпитања сачињава програм рада уважајући материјалне и просторне услове за рад , узрасне карактеристике и способности ученика, као и програм школских спортских такмичења у Србији.

Све школске су обавезне да организују унутар школска спортска такмичења из гимнастике, атлетике и спорстких игара (најмање једне). Ученици могу да учествују и на такмичењима која су у систему школских спортских такмичења Србије. Такмичења се дефинишу као интегрални део процеса физичког васпитања, где ученик има прилику да провери резултате свога рада. Понуђени законски оквири с толико уопштени да бројна питања остављају отвореним: финансирање такмичења, масовност, несистематски рад секција, стимулација и вредновање наставника, учешће регистрованих спортиста, преливање негативности из професионалног спорта итд. Стиче се утисак да постојећа концепција школског спорта не напушта традиционалне позиције и да је као таква усмерена ка мањем броју ученика, упутно је размишљати о флексибилнијем оквир за бављење спортом у школи, а све са циљем подизања нивао активности деце и омладине, те стварање широке базе за бављење квалитетним спортом.

Школски спорт промовише пре свега активно учествовање ученика, јер је то и основни разлог због којег се ученици опредељују за спортску секцију у школи (желе да вежбају, играју, буду активни). Зато у школи мора бити што мање селекције. Школски спорт је неопходан прилагодити развојним потребама деце, њиховим интересовањима и могућностима, јер је најважније да се матичним школама што више деце укључи у спорт. Лепезу спортских активности ваља проширити и осавременити. Најбољим ученицима, уколико то желе и ако им то одобравај родитељи, потребно је омогућити да се квалитетним спортом баве у клубовима. То, међутим, захтева далеко бољу сарадњу школе и клубова од оне која тренутно постоји.

Физичко васпитање не успева увек да мотивише децу и младе на бављење физичком активношћу и спортом у слободно време, не успева у главној намери да промовише здрав, активан начин живота и бављење спортом, управо зато што су постојећи програмски садржаји много пута анахрони, без личног значења за ученике, недовољно атрактивни и блиски ваншколског искуству ученика.

Време у коме живимо мери се новим вредностима, новим технологијама и културама. Формално и организовано бављење традиционалним спортовима потискју неформални видови бављења спортом, типични за рбани миље и „друштво узбуђења“. Ролери, скејт, банџи скокови, слободно пењање, рафтинг, сноу бордниг, ску-дивинг и сл. Активности постају нови простори за „освајање слободе“. За многе дечаке и девојчице постојећи курикулум не обезбеђује искуства која би била значајна на личном и социјалном плану. Оваква, безрадносна искуства стечена кроз невољно учешће у такмичарском, спортски оријентисаном физичком васпитању, само представљају хлађење и слузе да повећају стопу одустајања међу учесницима школским и ваншколским спортским активностима.

Главне програмске активности: спорт,рекреација,спортско забавне манифестације, екологија, едукација

УЧЕСНИЦИ И КОРИСНИЦИ ПРОГРАМА

Програм активности намењен је учесницима Средње школе Брус и њиховим другарима из других средњих и основних школа Брус, професорима и родитељима. Активности спортског центра реализоваће се у природи, на отвореним и затвореним спортским теренима. На почетку сваке школске године спровешће се анкета међу ученицима ради увида у њихова интересовања за понуђене спортско-рекреативне програме.

ПРОГРАМ АКТИВНОСТИ

Спортско рекреативни програм је један од носилаца реализације слободних активности који у свом програму има следеће сегменте:

- Спорт : фудбал, кошарка, одбојка,атлетика, стони тенис, шах, скијање
- Рекреација: аеробик, атлетика, борилачки спортови, боди билдинг, фитнес
- Спортско забавне манифестације: Спорстки фестивали, ателтски митинг, светосавски турнир
- Екологија: еко зона- уређење околине, дан борбе против пушења, предавање из области очувања и заштите животне средине
- Предавања: из области спортске културе и васпитања, здравог живота, екологије
- Посета: сајмовима спорта и екологије
- Обезбедити објекте и техничке услове за реализацију програма: опрема, реквизити, сале, теретану.

Како би појаснили принцип по коме би функционисани сегмент програма везан за слободно време дајемо пример реализације у једном месецу :

1. Обезбедити техничке услове за реализациј програма; опрма, реквизити, сале, теретана и све остале факторе који утичу на реализацију програма
2. Сваког викенда, а по потреби радним данима спортске активности
3. Рекреације данима кад је утврђен термин
4. Уређење школског двориштa
5. Пристуство спортском догађај, спортски сусрет или такмичење
6. Посета некој од институција спортске култре или значајно кулутрно историјском споменику
7. Трибина или предавање из домена спорта
8. Евенутално током топлијих месеци излети који би садржали све сегменте спортско забавног програма

Такође програми не морају (осим ако је у аутобус питању) бити на бази 50 ученика, пре свега према интересовању, а затим могу да се комбинују два програма различитог типа у једној недељи, односно током викенда па ће се ученици сами одлучивати. Веома је битно да програмска понуда буде што квалитетнија и разноврснија.Посебну пажњу треба посветити МЕДИЈСКОЈ ПРОПРАЋЕНОСТИ И ПОДРШЦИ наших активности.

Спорт је један од основних фактора развоја ученика у периоду адолесценције. Спорт треба популарисати и презентирати ученицима за добробит здравог друштва. Екологија има заједнички вези са спортом и не треба их одвајати, али их треба правилно презентовати и упражњавати.

Спорт и рекреација је носилац нашег здравог друштва која се правилно усмерава у живот сваког ученика (адолецента). Желим да апелујем на све ученике да се укључе у спортске секција како би духовно и физички били спремни за даљи живот. Сви заинтересовани ученици могу да контактирају координаторе (професоре) који воде спортске секција и да се прикључе једној од њих.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Школа са локалном самоуправом сарађује развијајући партнерске односе и сарадњу. Непосредан утицај локална самоуправа, осим преко финансирања материјалних трошкова школе, остварује преко своја три представника у Школском одбору. Они учествују у дикусији и усвајању свих школских докумената и доношењу свих одлука. Школа настоји да се преко њих, као и у директној сарадњи директора са представницима локлне самоуправе превазиђу озбиљни проблеми у финансирању, нарочито развојних активности школе, који већ доста дуго постоје због степена економске развијености општине.

Користиће подршку локалне самоуправе за своје активности, школа истовремно пружа подршку развоју културе, спорта и грађанских иницијатива у својој локалној средини доприносећи унапређењу квалитета живота за све грађане.

	Активност	**Носилац активности**
1.	Сарадња у вези са обезбеђивањем материјалних услова рада школе	Директор ШО
2.	Сарадња у вези са креирањем мреже школа у општини	Директор ШО
3.	Организовање одласка ученика на семинаре у ИС Петница	Директор
4.	Организовање семинара за наставнике у школи	Директор
5.	Обезбеђивање средстава за учешће наших ученика на окружним такмичењима	Директор
6	Организовање такмичења у нашој школи	Директор
7.	Сарадња на еколошким пројектима	Еколошка секција Ученички парламент
8.	Сарадња у организацији спортских догађаја у граду	Стручно веће за физичко васпитање Ученички парламент
	Прослава Дана општине	Стручно веће за српски језик, Драмска секција
9.	Општинска библиотека	- коришћење библиотеке - учешће на конкурсима - манифестације
	Дом културе	- наступи групе за фолклор - наступи позоришне групе
	Дом здравља	- Систематски преглед - Стоматолошки преглед - Лекар-пратиоц на екскурзији ученика - тематска предавања
	Центар за социјални рад	- Пружање подршке ученицима са породичним проблемима
	МУП	- екскурзије, - манифестације са великим бројем учесника, - завршетак школовања матураната
	Црвени крст	- добровољно давање крви - хуманитарне акције
	Средства јавног информисања (РТВ Брус, РТВ Крушевац)	информисање о актуелностима у школи

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Сарадња са породицом остварује се путем следећих активности:

- родитељских састанака (индивидуалних, одељенских, разредних, генерацијских и општих, који се одржавају по планираној динамици и према актуалној потреби);
- индивидуалних контаката наставника, стручних сарадника, директора и др. запослених, у складу с потребама;
- обиласком ученичких домова (разредни старешина, по потреби и стручни сарадник);
- информативних и едукативних активности усмерених ка подизању опште културе родитеља, ка подизању њихових васпитних компетенција (нпр. трибине , интерактивне радионице...);
- активности Савета родитеља школе ,као и посебних Комисија савета, које третирају , по процени родитеља, најзначајнија питања из живота и рада школе;
- снимања потреба и интересовања родитеља (и њихове деце) у вези са изборном наставом, ваннаставним активностима у школи...;
- снимања задовољства родитеља оствареном сарадњом са школом, уважавања њихових предлога за унапређивање те сарадње;
- сарадње у оквиру тимова за додатну подршку у образовању ;
- сарадње са представницима родитеља који учествују у раду школског органа управљања;
- друге активности и акције у које се школа укључује, пратећи потребе ученика и њихових породица (нпр.хуманитарне акције у ситуацијама акцидентних криза,...)
- Кроз напред наведене активности остварује се:
- међусобно информисање о здрављу, психофизичком и социјалном развоју ученика,учењу,понашању, ваннаставним активностима, условима живота и рада у породици и школи;
- сарадња у циљу унапређивања свих облика васпитно-образовног рада: редовне наставе, слободних активности, пружања додатне подршке у образовању конкретним ученицма, професионалне оријентације, екскурзија, ДКР и осталих акција у средини у којој школа ради;
- укључивање родитеља у обезбеђивању услова за што успешнији рад школе у целини;
- сарадња стручних сарадника школе и родитеља у вези подршке и стручне помоћи код превазилажења развојних и ситуационих проблема и потешкоћа код деце,
- сарадња у циљу подизања васпитних компентенција родитеља и породице ученика.

ВИДОВИ САРАДЊЕ	ДИНАМИКА	ЗАДУЖЕНИ ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ
1.Индивидуални разговори	IX – VIII	Одељенски старешина, педагог, директор
2.Писмено обавештавање родитеља за позив на разговор	IX - VII	Одељенски старешина, педагог, директор
3.Групни разговори (родитељски састанци)	IX – IV	Одељенски старешина, педагог, доректор
4.Предавања за родитеље, састанак	IV – IV	Одељенски старешина, педагог, директор

Дан отворених врата сваког првог четвртка у месецу од 08-14h

Сарадња са родитељима се остварује непосредно, кроз индивидуалне и групне разговоре, родитељске састанке и посредно, кроз Савет родитеља. Са родитељима сарађују сви запослени који су укључени у одбаровно – васпитни рад (одељенске старешине, наставници, школски психолог, секретар и директор)

Непосредна сарадња може бити индивидуална и групна. Индивидуално сарађују са родитељима: одељенски старешина, стручни сарадници, наставници, директор школе и други учесници у васпитно-образовном процесу о питањима значајним за поједине ученике, родитеље, наставнике и одељењског старешину. Групна сарадња одвија се у оквиру: родитељских састанака, трибине за родитеље, савета родитеља, школе, састанака родитеља ученика о специфичним проблемима на нивоу саветодавног рада. Родитеља информише одељенски старешина. План садржаја рада на родитељским састанцима чини саставни део Годишњег плана рада.

Посредна сарадња школе и родитеља одвија се преко делегата родитеља у органу управљања школе, савету родитеља, као и у оквиру свих других облика сарадње школе са средином.

Савет родитеља:

- предлаже представнике родитеља ученика у Школски одбор
- предлаже свог представника у Стручни актив за развојно планирање и у друге тимове школе;
- предлаже мере за осигурање квалитета и унапређивање образовно – васпитног рада;

- учествује у самовредновању квалитета рада школе сваке године по појединим областима, а сваке четврте или пете године у целини;
- разматра предлог програма образовања и васпитања, развојног плана, годишњег плана рада, извештаје о њиховом остваривању, вредновању и самовредновању;
- учествује у поступку предлагања изборних предмета и у поступку избора уџбеника;
- разматра намену коришћења средстава остварених радом ученичке задруге, као и средстава од проширене делатности, од донација и средстава ученика;
- разматра услове за рад ученика, услове за рад школе, услове за одрастање и учење;
- учествује у поступку прописивања мера заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа;
- даје сагласност на програм и организовање екскурзија и других ваннаставних активности, и разматра извештај о њиховом остваривању;
- разматра и друга питања утврђена Законом и Статутом.

План рада Савета родитеља је саставни део Годишњег плана рада. Информисање чланова Савета родитеља врши се и посредно, објављиванем одговарајућих информација на огласној табли школе, на веб сајту и путем поште.

Ради праћења успешности сарадње, школа унутар процеса самовредновања организује анкетирање родитеља у циљу утврђивања њиховог задовољства сарадњом и активностима школе. Анкетирање се обавља анонимно како би било објективно. Мишљење родитеља, односно старатеља, добијено као резултат анкетирања, узима се у обзир у поступку самовредновања квалитета рада школе.

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА

Школа планира извођење излета и екскурзија, на начин и под условима утврђеним Правилником о наставном плану и програму образовања и васпитања. План излета и екскурзија саставни је део годишњег плана рада школе. Приликом извођења излета и екскурзије води се рачуна о свим видовима заштите и безбедности ученика.

Програм излета

Излети се планирају на почетку школске године, једнодневни су, реализују се у оквиру наше земље, а имају за циљ обогаћивање знања и разумевања природних и друштвених појава, уметничких дела, развијања склоности према науци, култури и уметности. Излети су усклађени са наставним планом и програмом образовања за обавезне и изборне предмете и омогућавају непосредно искуство из кога се најефикасније и најефективније учи.

Посета међународном сајму туризма у Београду

О сајму: Београдски Сајам туризма највећа је туристичка манифестација у земљи и југоисточној Европи. Више од 30 година испуњава светске стандарде у пословању, са излагачима гради партнерске односе, а квалитетном понудом и разноврсним дешавањима сваке године привлачи све већи број посетилаца. Под окриљем Сајма туризма од 2005. године одржава се и Сајам угоститељске опреме-HORECA, а у истом термину одржава се и Међународни сајам вина BEOWINE. Бројне награде и похвале говоре да се ради о најуспешнијој туристичкој манифестацији у Србији и региону. На овом сајму, којим, по традицији, почиње летња туристичка сезона у Србији, својом излагачком понудом представљају се највеће српске туристичке организације, агенције, туроператери, хотелски ланци, најатрактивније туристичке дестинације, системи за резервацију карата, осигуравајуће куће, планине, бање, језера, факултети за туризам и угоститељство.

Циљ: Подизање културне свести код ученика, богаћење културног живота ученика, продубљивање знања о туризму, непосредни контакт са људима који раде у туристичкој делатности, упознавање нових туристичких тржишта и дестинација, развијање љубави према туризму, развијање интересовања према српском и међународном туризму, ближе упознавање са европском и светском туристичком понудом, визуелно сагледавање једне од највећих манифестација овог типа у региону, упознавање са најзначајнијим домаћим и светским туроператерима и туристичким агенцијама.

Исходи: Ученик увиђа значај познавања туристичке делатности за подизање опште културе, заинтересован је за праћење савремених туристичких токова на тржишту, ученик врши компарацију између домаће и стране туристичке понуде, реализује проширена знања и размењује искуство са другим ученицима кроз разговор, показује веће интересовање за област туризма.

Носиоци: Средња школа у Брусу, наставници и ученици

Начин реализације: Једнодневна посета Сајму аутобусоом

Време активности: Последња недеља фебруара

Трошкови: Превоз

Посета међународном сајму књига у Београду

Циљ: Подизање културне свести код ученика, богаћење културног живота ученика; продубљивање знања о значају књиге (класична и популарна литература), развијање љубави према књизи; развијање интересовања према српској књижевности и култури, ближа упознавања са европском и светском књижевном и културном историјом (ваннаставна литература); визуелно сагледавање најстарије и најзначајније књижевне манифестације у региону; упознавање ученика са најзначајнијим српским и светским издавачким кућама.

Исходи: ученик увиђа значај књиге за подизање опште и књижевне културе; заинтересован је за праћење савремених књижевних токова и читање савремене ваннаставне литературе; ученик врши компарацију између савремених књижевних дела и дела класичне (наставне) литературе; реализује проширена знања и размењује искуство са другим ученицима кроз разговор, кроз писмене радове и израду плаката посвећених књизи; показује веће интересовање за књигу и општу културу.

Носиоци: Средња школа у Брусу, наставници и ученици

Начин реализације: Једнодневна посета Сајму аутобусом

Време активности: Последња недеља октобра

Трошкови: Превоз и улазнице

План излета саставни је део годишњег плана рада школе.

Програм екскурзија

Екскурзија је факултативна ваннаставна активност која се остварује ван школе

Свака екскурзија мора да има свој циљ, задатак и садржај, односно, програм путовања који је саставни део Годишњег плана рада школе. Садржаји екскурзије остварују се на основу наставног плана и програма образовно-васпитног рада и саставни су део годишњег програма рада школе.

Одељењска и стручна већа школе предлажу програм екскурзије, који достављају наставничком већу, ради разматрања и доношења.

Програм екскурзије садржи: образовно-васпитне циљеве и задатке; садржаје којима се постављени циљеви остварују; планирани обухват ученика; носиоце предвиђених садржаја и активности; трајање, путне правце, техничку организацију и начин финансирања.

Планиране су екскурзије за ученике **I, II, III** и **IV** разреда, културно- историјским споменицима наше земље и у иностранству, националним, привредним, друштвеним, географским занимљивостима и геоморфолошким карактеристикама регија које се посећују.

Образовно-васпитни циљеви екскурзија је упознавање са географским местима, насељима, пределима, културно-историјским споменицима, географским и економским објектима,културног наслеђа и привредних достигнућа према програму екскурзија; повезивање стеченог знања и искуства са искуством из праксе; развијање свести,информисаност и заинтересованости ученика за одређени проблем, као и подизање нивоа стручности и опште културе ученика. Такође, циљ екскурзије је унапређење комуникативности,социјалне зрелости и временско-просторне оријентације ученика.

Задаци екскурзије:

- повезивање теорије и праксе непосредним упознавањем појава и односа у природној и
- друштвеној средини;
- уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима
- упознавање културног наслеђа према програму екскурзије;
- развијање еколошке свести и љубави према природи и околини која нас окружује;
- упознавање са историјом појединих објеката и околине, као и упознавање са традицијом;
- упознавање урбаног простора и природног амбијента у одредишту и на пропутовању;
- развијање особина хуманизма, патриотизма, друштвености, другарства, одговорности,
- поштења, самосталности и др.;
- развијање способности за уочавање, разумевање, процењивање, доживљавање и
- изражавање лепог;
- -развијање позитивног односа према националним,културним и естетским вредностима
- развијање способности препознавања сопствених и туђих емоционалности у циљу
- унапређивања међуличних односа;
- подстицање развоја својстава личности која су важна за друштвени живот;
- развијање позитивног односа према раду непосредним упозанавањем са људима који се
- баве различитим професијама;
- рационално коришћење времена за индивидуалне и колективне шетње, разоноду и
- спортске активности;

Васпитни циљ: Посетама објектима и местима везаним за нашу ближу и даљу прошлост обогатити патриотска осећања ученика и учврстити љубав према сопственој отаџбини.Обиласцима значајних историјских споменика у иностранству развијати код ученика љубав према другим културама и лепотама светске баштине. Екскурзије су планиране за октобар месец, осим за ученике првог и другог разреда. За њих су екскурзије планирана за април месец.

1. Одељењске заједнице (ученици):
- Изјашњавају се о могућим дестинацијама за извођење екскурзије

2. Стручна и одељењска већа:
- Утврђују предлог програма екскурзије

3. Ученички парламент:
- Разматра предлог програма екскурзије

4. Наставничко веће:
- Разматра и доноси програм екскурзије

5. Савет родитеља:
- Разматра и даје сагласност на програм екскурзије

6. Састанак директора и одељењских старешина:
- Упознавање са садржином Правилника о наставном плану и програму за гимназију који се односи на организовање екскурзија
- Одређивање стручног вође путовања
- Упознавање са програмом екскурзије

7. Стручни вођа:
- Припрема и спроводи програм екскурзије, који се односи на остваривање постављених образовно-васпитних циљева и задатака и одговарајућих садржаја.
- Припрема предлог програма који садржи: образовно-васпитне циљеве и задатке; садржаје којима се постављени циљеви остварују; планирани обухват ученика; носиоце предвиђених садржаја и активности; трајање, путне правце, техничку организацију и начин финансирања и доставља га одељењским и стручним већима, која утврђују предлог програма

8. Родитељи (на родитељском састанку)**:**
- Упознају се са програмом екскурзије
- Дају писмену сагласност за учешће свог детета на екскурзији (утврђује се рок за достављање писмене сагласности родитеља одељењском старешини)

9. Комисија школе (директор школе и чланови савета родитеља одељења за које се организује екскурзија):
- Припрема оглас и упутство за сачињавање понуда
- Отвара и разматра понуде
- Врши избор понуђача

10. Родитељи (ученика сваког одељења за које се организује екскурзија):
- предлажу висину дневница за пратиоце

11. Одељењски старешина обавештава родитеље:
- о програму и цени екскурзије,
- о избору агенције,
- о бруто износу дневнице за пратиоце, и
- осталим условима путовања

12. Родитељи:
- дају писмену сагласност (на програм и опште услове путовања)

13. Савет родитеља:
- доноси одлуку о висини дневница

14. Директор:
- организује консултативне разговоре свих интересних група
- закључује уговор са агенцијом,
- издаје путни налог запосленом који путује,
- сазива заједнички састанак свих учесника који путују њихових родитеља, коме присуствују и стручни вођа пута и одељењске старешине.
- обавештава орган унутрашњих послова најкасније 48 сати пре отпочињања путовања

15. Стручни вођа:
- сачињава план дежурства ученика и наставника

16. Родитељи:
- достављају одељењском старешини здравствени лист ученика

17. Стручни вођа:
- и представник туристичке агенције, одмах после путовања, сачињава забелешку о извођењу путовања,
- сачињава извештај са оценом о извођењу и квалитету пружених услуга и у року од три дана по завршетку екскурзије подноси га директору

18. Ученици:
- попуњавају анкетни лист о утисцима са екскурзије (интерни образац)

19. Ученички парламент:
- разматра извештај о екскурзији

20. Савет родитеља:
- разматра извештај о екскурзији

21. Наставничко веће:

- разматра извештај о екскурзији

22. Школски одбор:

- разматра и усваја извештај о екскурзији

23. Одељењски старешина:

- упознаје родитеље са извештајем о екскурзији

ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

У сарадњи школе, родитеља и локалне самоуправе спроводе се активности усмерене на развој свести за спровђење и унапређење безбедности и здравља на раду.

У циљу заштите безбедности и здравља на раду школа је донела више правилника и аката, обезбедила потребна средства, спроводи мере и организује обуке у циљу остваривања највиших могућих стандарда заштите

Правилници и акти на којима се заснива заштита безбедности и здравља на раду:

1. Правилник о безбедности и здрављу на раду
2. Акт о процени ризика на радном месту и у радној околини
3. Правилник о заштити од пожара

Средства којима школа располаже у циљу одржавања безбедности и здравља на раду:

-Ормарић за прву помоћ и заштиту.

-Сервисирани противпожарни апарати.

Мере које се редовно спроводе ради обезбеђивања услова за заштиту безбедности и здравља на раду:

-Сервисирање противпожарних апарата.

-Сервисирање система за грејање и одржавање котлова

Програми (обуке) који се у школи спроводе ради заштите безбесности и здравља на раду:

-Обука за противпожарну заштиту.

-Обука о заштити безбедности и здравља на раду.

Правилником о безбедности и здрављу на раду се у складу са Законом о безбедности и здрављу на раду уређује спровођење безбедности и здравља на раду запослених, у циљу стварања безбедних услова рада, заштите живота, здравља и радне способности запослених.

Право на безбедност и здравље на раду имају и друга лица која учествују у радном процесу, а нису у радном односу код послодавца, као и лица која се затекну у радној околини ради обављања одређених послова код послодавца, ако је послодавац о њиховом присуству обавештен.

Школа је дужна да спроводи мере безбедности и здравља на раду у виду:

- Превентивног и периодичног прегледа и испитивања опреме за рад
- Испитивања услова радне околине
- Доношења акта о процени ризика
- Оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад
- Вођења евиденција везаних за повреде на раду
- Осигурања запослених од повреда на раду

Запослени у школи су дужни да:

- поштују прописе о безбедности и здрављу на раду
- обавесте Послодавца о свакој врсти потенцијалне опасности која би могла да утиче на безбедност и здравље на раду
- наменски користе средства и опрему личне заштите
- подвргну се провери да ли су под утицајем алкохола или других опојних средстава по налогу лица за безбедност и здравље на раду
- истакну своје здравствене недостатке приликом ступања на рад
- учествују у пружању прве помоћи приликом повреде на раду, и
- да не пуше где је то забрањено.

Правилником о мерама, начину и поступку заштите и безбедности ученика за време боравка у школи и свих активности које организује школа обезбеђује се ученицима право на заштиту и безбедност и то:

- у школској згради и школском дворишту,
- на путу између куће и школе,
- ван школске зграде и школског дворишта – за време остваривања образовно-васпитног рада или других наставних и ваннаставних активности које организује школа.

Одељењски старешина и предметни наставници су у обавези да у свакодневном контакту са ученицима, а нарочито на часовима одељењске заједнице и одељењског старешине, ученике упознају са опасностима са којима се могу

суочити за време боравка у школи и извођења других активности које организује школа, као и са начином понашања којим би се те опасности могле избећи или отклонити.

Школа сарађује са државним органима, органима општине и другим субјектима и надлежним институцијама са којима је таква сарадња потребна у поступку обезбеђивања и спровођења мера утврђених овим правилником.

ДРУГИ ПРОГРАМИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ШКОЛУ

Хуманитарни и волонтерски рад

Хуманитарни и волонтерски рад ученика биће усмерен у циљу васпитања ученика за добровољним радом, самостално у оквиру друштвено - организованих активности у слободном времену, да доприносе стварању и унапређивању услова живота и рада у школи и друштвеној заједници, и то путем следећих садржаја и облика рада:

- одржавање школског простора: уређење учионица, заједничких просторија (степеништа,ходника, библиотеке, терена за физичко васпитање и спорт, фискултурна сала итд.) неговање зеленила у школској згради и ван ње;
- уређивање и одржавање простора за одмор у згради и ван ње,
- организовање хуманитарних акција за помоћ болеснима и сиромашнима (приказивање представа драмског студија, акцијама у граду и ван њега...).
- организовање добровољног давалаштва крви кроз рад Црвеног крста школе и Ученичког парламена

Програм школског маркетинга

У школи се ради на маркетинку, односно на развоју и унапређивању угледа и имица школе, као и промоцији не само у локалној заједници, већ и ширем региону. Посебна пажња се посвећује промоцији школе, успеха и достигнућа како њених ученика, тако и наставника.

План маркетинга школе је саставни део Годишњег плана рада. У оквиру маркетинга школе спроводе це активности као што су ажурирање школског сајта, штампање календара, промоције у основним школама на територији округа, организовање „Школе отворених врата“ за ученике из других општина, израда брошуре о школи, израда сувенира, капа и мајица са логом школе и др.

ИНТЕРНИ МАРКЕТИНГ:
Интерни маркетинг школе обухвата:

1. Издавање школског листа „ЕХО“
2. Издавање Годишњег Извештаја
3. Ажурирање сајта школе
4. Песничка поподнева
5. Изложбе ликовних радова
6.Приказивање представа драмског студија наше школе

ЕКСТЕРНИ МАРКЕТИНГ
Екстерни маркетинг обухвата следеће активности:

1. Сарадња школе са локалним медијима (радио, телевизија и штампа)
2. Радио емисија наших ученика на локалној станици
3. Сарадња са другим образовним институцијам у општини и округу па и шире
4. Сарадња са невладиним организацијама
5. Презентација школе у оквиру активности везане за упис ученика у први разред
6. Сарадња са школама са региона
7. Сарадњаса школама других држава
8. Књижевне вечери у школи и Културном центру Брус, као и другим градовима
9. Гостовања нашег драмског студија и приказивање представа у градовима широм Србије
10.Хуманитарни рад наших ученика у оквиру организовања разних акција и приредби за прикупљање новца за помоћ социјално угроженим и болесним лицима

ПРИЛОГ ШКОЛСКОМ ПРОГРАМУ - СПИСАК УЏБЕНИКА

СТРУЧНО ВЕЋЕ ПРИРОДНИХ НАУКА

Биологија

ПРВИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Биологија за први разред гимназије и пољопривредне школе
Аутори : Нада Шербан , Мирко Цвијан , Радиша Јанчић
Завод за уџбенике , Београд , издање 2009 године .

ДРУГИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Биологија за други разред гимназије општег смера
Аутори : Бригита Петров , Милош Калезић , Радомир Коњевић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2003 године .

ТРЕЋИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Биологија за трећи разред гимназије општег смера
Аутори : Гордана Цвијић , Јелена Ђорђевић ,Надежда Недељковић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2004 године .

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Биологија за четврти разред гимназије општег смера
Аутори : Драгана Цветковић , Дмитар Лакушић , Гордана Матић , Александра Корић , Слободан Јовановић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2005 године.

ПРВИ РАЗРЕД ЕКОНОМСКИ ТЕХНИЧАР : Биологија – Екологија за први разред економске школе
Аутори : Драгослав Маринковић , Бранка Стевановић , Катица Пауновић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2001 године .
ПРВИ РАЗРЕД ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР : Биологија за први разред средње школе
Аутори : Драгослав Маринковић , Катица Пауновић , Вељко Терзија
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2000 година -

ДРУГИ РАЗРЕД ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР : Биологија за средњу школу
Аутори : Иво Савић , Вељко Терзија
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2000 година

Физика

ПРВИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Физика за први разред гимназије општег смера
Аутор : Милан О. Распоповић
Завод за уџбенике и насатавна средства , Београд , 2003 .
Збирка задатака са лабораторијскимвежбама за први разред гимназије
Аутори : Милан О. Распоповић , Бранислав Цветковић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2000 година

ДРУГИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Физика за други разред гимназије општег и друштвеног смера
Аутори : Милан О. Распоповић , Јован П. Шетрајчић , Зоран М. Распоповић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2005 година
Збирка задатака са лабораторијскимвежбама за први разред гимназије
Аутори : Милан О. Распоповић , Јован П. Шетрајчић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2005 година

ТРЕЋИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Физика за трећи разред гимназије општег смера
Аутор : Милан О.Распоповић
Збирка задатака за трећи разред гимназије
Аутор : Б. Цветковић

Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2007 година
ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Физика за четврти разред гимназије општег смера
Аутор : Милан О. Распоповић
Збирка задатака за четврти разред гимназије
Аутор : Б. Цветковић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2008 година

ПРВИ РАЗРЕД ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР : Физика за први разред четворогодишњих средњих стручних школа
Аутори : Милан О. Распоповић , Татјана Бабић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд , 2008 година

Географија

ПРВИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Географија за први разред гимназије
Аутори : Љиљана Гавриловић , Душан Гавриловић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд
ДРУГИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Геофрафија за други разред гимназије
Аутор : Владимир Ђурић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд
ТРЕЋИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ : Географија за трећи разред гимназије
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд
Аутор : Мирко Грчић
ПРВИ РАЗРЕД ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР : Препоручује се географија за први разред гимназије
ПРВИ РАЗРЕД ТРОГОДИШЊИХ ШКОЛА : Препоручује се Географија Србије , аутор Мирко Грчић
ДРУГИ РАЗРЕД ЕКОНОМСКИ ТЕХНИЧАР : Економска географија
Аутор : Јован Илић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд
ДРУГИ РАЗРЕД ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР : Г еографија Србије
Аутор : Мирко Грчић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд
ДРУГИ РАЗРЕД КОНОБАР КУВАР ПОСЛАСТИЧАР : Препоручује се : Туристичка географија Србије
Аутор : Стеван Станковић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд
ТРЕЋИ РАЗРЕД ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР : Општа туристичка географија
Аутор : Бујошевић , Станишић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд
ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ТУРИСТИЧКИ ТЕХНИЧАР , УГОСТИТЕЉСКИ ТЕХНИЧАР : Туристичка географија Србије
Аутор : Стеван Станковић
Завод за уџбенике и наставна средства , Београд

Хемија

1. Разред Гимназија

1.Хемија-уџбеник sa први разред гимназије природно-математичког смера, Клетт, Драгица Тривић и Милош Милчић, Београд
2. Хемија 1, збирка задатака са лабораторијским вежбама, Клетт, Драгица Тривић, Милош Милчић и Вук Вуковић, Београд

2.Разред Гимназија

1 Неорганска хемија за 2.разред гимназије природно-математичког и општег смера, Завод за уџбенике, Снежана Рајић, Београд
2. Збирка задатака за 1.и2.разред гимназије и средње школе Шурјановић Милена , Николајевић Радивој

3.Разред Гимназија

1 Хемија за 3.разред гимназије природно-математичког смера..., Завод за уџбенике, Стојиљковић Александра, Београд
2. Збирка задатака из хемије за 3.и4.разред гимназије, Завод за уџбенике Попсавин Велимир, Чанади Јанош, Београд

4.Разред Гимназија

1 Хемија за 4.разред гимназије, Завод за уџбенике Велимировић Петар , Петровић Јулијана
2. Збирка задатака из хемије за 3.и4.разред гимназије, Завод за уџбенике Попсавин Велимир, Чанади Јанош, Београд

1.Разред Економски Техничар

1.Хемија за I разред економске школе, Завод за уџбенике, Радивој Николајевић, Београд

1.Разред Туристички Техничар

1.Општа хемија за први разред средње школе, Завод за уџбенике, Славољуб Ђукић Радивој Николајевић и Милена Шурјановић., Београд

Председник стручног већа:
Гордана Татић

СТРУЧНО ВЕЋЕ ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Историја

I год. гимназија
Татјана Катић, Душан Илијин, Завод за уџбенике, Београд, 2013. год.
II год. гимназија
Смиља Марјановић Душановић и Марко Шујица, Завод за уџбенике, Београд , 2002. год.
III год. Гимназија
Радош Љушић, Завод за уџбенике, Београд , 2007. год.
IV год. гимназија
Ђорђе Ђурић и Момчило Павловић, Завод за уџбенике, Београд, 2010. год.
I год. економнски техничари, туристички техничари
Драгољуб М. Коцић, Историја за прву годину средњих стручних школа, Завод за уџбенике, Београд, 2005. год.
II год. економнски техничари, туристички техничари
Иван М. Бецић Историја за други разред средњих стручних школа, Завод за уџбенике, Београд , 2006. год.
Милутин Перовић, Новица Бојовић, Историја за трогодишње стручне школе, Завод за уџбенике, Београд, 1991.

Филозфија

III разред гимназије
Михаило Марковић,Логика за 3.разред гиманзије,Завод за уџбенике ,Београд 1998
IV разред гимназије,туристичких техничара и угоститеља
Вељко Кораћ,Бранко Павловић,Историја филозофије, Завод за уџбенике ,Београд 1983
Миле Савић,Вељко Цветковић,Ненад Цекић,Филозофија за 4.разред,Завод за уџбенике,Београд 2001

Ликовна култура

за гимназије и стручне школе
Видосава Галовић,Бранка Гостовић,Завод за уџбенике и наставна средства Београд,1990.

Историја уметности

за I и II разред ликовне и III разред угоститељско-туристичке школе
Виодосава Галовић,Завод за уџбенике и наставна средства Београд,2007.

Музичка култура

I и II разред гимназије
Оливера Ђурић,Водич кроз историју музике,Доминанта,Београ,2006.

Психологија

I разред гимназија
„Психологија за 2. разред гимназије и 2. и 3. разред подручја рада економија, право и администрација“, Биљана Милојевић Апостоловић, Нови Логос, 2012.
- „Психологија за 2. разред гимназије и 2. и 3. разред подручја рада економија, право и администрација“, Жарко Требјешанин, Завод за уџбенике Београд, 2011.
- „Психологија за 2. разред гимназије“, Никола Рот

II разред туристички и угоститељски техничар:
„Психологија за 3. разред и 4. Разред трговинских, угоститељско-туристичких и школа за личне услуге“, Бора Кузмановић, Иван Штајнбергер, Завод за уџбенике Београд, 2007.

Социологија

III разред економски и туристички техничар и IV разред гимназије
Владимир Вулетић,Социологија,Клет,2012.

Устав и права грађана

IV разред гимназије и III разред средњих стручних школа
Милан Гачановић,Устав и права грађана,Клет 2013.

Уставно и привредно право

III разред економски техничар
Невена Суботић,Босиљка Мијатовић,Устав за 3.разред ,Завод за уџбенике ,Београд 2007.
IV разред економски техничар
Невена Суботић,Босиљка Мијатовић,Устав за 4.разред ,Завод за уџбенике ,Београд 2008.

Председник стручног већа:
Снежана Радичевић

СТРУЧНО ВЕЋЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Први разред Гимназије

1. Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за први разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 1, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.М. Дешић: Правопис, школско издање

Други разред Гимназије

1.Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за други разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 2, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.м. Дешић: Правопис, школско издање

Трећи разред Гимназије

Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за трећи разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 3, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.м. Дешић: Правопис, школско издање

Четврти разред Гимназије

1.Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за четврти разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 4, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.м. Дешић: Правопис, школско издање

Први разред (Туристички техничар и Економски техничар)

1. Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за први разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 1, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.М. Дешић: Правопис, школско издање

Други разред (Туристички техничар и Економски техничар)

1.Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за други разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 2, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.м. Дешић: Правопис, школско издање

Трећи разред (Туристички техничар и Економски техничар)

1.Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за трећи разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 3, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.м. Дешић: Правопис, школско издање

Четврти разред (Туристички техничар и Економски техничар)

1.Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за четврти разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 4, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.м. Дешић: Правопис, школско издање

Први разред (Кувар, конобар, посластичар)

1.Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за први разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 1, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу 1, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.М. Дешић: Правопис, школско издање

Други разред (Кувар, конобар, посластичар)

1.Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за други разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 2, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.м. Дешић: Правопис, школско издање

Трећи разред (Кувар, конобар, посластичар)

.Љиљана Николић, Босиљка Милић:Читанка са књижевнотеоријским појмовима за трећи разред средње школе,ЗУНС, Београд, 2007.год.
2.Љиљана Николић, Босиљка Милић: Лектира за ученике средње школе 3, „Ваша књига“,2007.год.
3.Иво Тартаља: Теорија књижевности,Зунс; Београд, 1997.год.
4.Јован Деретић: Историја књижевности за средњу школу, Зунс,2005.год.
5.Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: Граматика српског језика за 1,2,3,4 разред средње школе, ЗУНС, Београд, 1995.год.
6.М. Дешић: Правопис, школско издање

Руководилац стручног већа:
Маја Грујић-Ристић

СТРУЧНО ВЕЋЕ МАТЕМАТИКЕ

Први разред

Миличић Павле, Боричић Бранислав, Стојановић Владимир, Каделбург Зоран - Математика за први разред гимназије и стручне школе, ЗУНС, Београд, 2013.год.

Други разред

Тошић Ратко, Петровић Војислав, Деспотовић Радивоје, Војводић Градимир, Шешеља Бранимир - Математика за 2. разред средње школе, ЗУНС, Београд, 2012.год.

Трећи разред

Јован Д. Кечкић - Математика са збирком задатака за трећи разред средње школе ЗУНС, Београд, 2010.год.

Четврти разред

Обрадовић Милутин, Георгијевић Душан - Математика са збирком задатака за 4. разред средње школе, ЗУНС, Београд, 2011.год.

СТРУЧНО ВЕЋЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА

Енглески језик I (сви образовни профили)

Први разред

M.Harris, D.Mower, A.Sikorzynska : *New Opportunities (pre-intermediate) Students' book*, Pearson Longman (2006);

Други разред

M.Harris, D.Mower, A.Sikorzynska : *New Opportunities (Intermediate) Students' book*, Pearson Longman (2006);

Трећи разред

M.Harris, D.Mower, A.Sikorzynska : *New Opportunities (Upper-Intermediate) Students' book,* Pearson Longman (2006);

Четврти разред

S.McKinlay, B.Hastings : *Success-Advanced Students' book,* Pearson Longman (2009);

Француски језик (други страни језик)

Први разред Гимназије

1. Снежана Гудурић, Живана Баратовић, Ана Топољски: *Le Français… J'aime ! Француски језик за први разред средње школе;* Завод за уџбенике (2014);

2. Снежана Гудурић, Живана Баратовић, Ана Топољски: *Le Français… J'aime !* Радна свеска из *француског језика за први разред средње школе;* Завод за уџбенике (2014);

Други разред Гимназије

1. Снежана Гудурић, Живана Баратовић, Ана Топољски: *Le Français… J'aime ! Француски језик за други разред средње школе;* Завод за уџбенике (2014);

2. Снежана Гудурић, Живана Баратовић, Ана Топољски: *Le Français… J'aime !* Радна свеска из *француског језика за други разред средње школе;* Завод за уџбенике (2014);

Трећи разред Гимназије

Вера Костић, Milanka Perret: *Француски језик за 3. разред гимназије и угоститељско-туристичке школе*; Завод за уџбенике и наставна средства (2008);

Четврти разред Гимназије

Вера Костић, Milanka Perret: *Француски језик за 4. Разред гимназије и угоститељско-туристичке школе*; Завод за уџбенике и наставна средства (2008);

Први разред (Туристички техничар)

Monique Denyer, Agustin Garmendia, Marie-Laure Lions-Olivieri: *Version Originale Уџбеник и радна свеска за први разред гимназије;* Klett (2011);

Други разред (Туристички техничар)

Monique Denyer, Agustin Garmendia, Marie-Laure Lions-Olivieri: *Version Originale Уџбеник и радна свеска за други разред гимназије;* Klett (2012);

Трећи разред (Туристички техничар)

Вера Костић, Milanka Perret: *Француски језик за 3. разред гимназије и угоститељско-туристичке школе*; Завод за уџбенике и наставна средства (2008);

Четврти разред (Туристички техничар)

Вера Костић, Milanka Perret: *Француски језик за 4. Разред гимназије и угоститељско-туристичке школе*; Завод за уџбенике и наставна средства (2008);

Четврти разред (Угоститељски техничар)

Томислав Топличић: *Француски језик-језик струке за I, II, III и IV разред угоститељско-туристичке школе;* Завод за уџбенике и наставна средства-Београд (2008);

Први, други и трећи разред (Конобар)

Томислав Топличић: *Француски језик-језик струке за I, II, III и IV разред угоститељско-туристичке школе;* Завод за уџбенике и наставна средства-Београд (2008);

Латински језик

Први разред (Гимназије)

Марјанца Пакиж/Драгана Димитријевић: *Латински језик I за I разред гимназије*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, (од 2003. и каснија издања);

Други разред (Гимназије)

Марјанца Пакиж /Тања Киселички Ваш/Милица Кисић: *Латински језик II за II разред гимназије*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, (од 2005. и каснија издања).

Председник стручног већа:
Невена Ристивојевић

СТРУЧНО ВЕЋЕ ФИЗИЧКОГ ВАСПИТАЊА

Први разред

Физичко васпитање за I и II разреда Средњих школа(Интерпрес,1971.год.,А. Маринковић)
Гимнастика,прескоци(Нипро Партизан,1971.год.,Н. Таталовић)
IV школа рукомета(Партизан,1973.год,Р.С. Југославије)
Крос,организација такмичења и тренинг(Нипро Партизан,1984.год.,Ђ. Стефановић,П.Крижан)

Други разред

Физичко васпитање за I и II разреда Средњих школа(Интерпрес,1971.год.,А.Маринковић)
Гимнастика,прескоци(Нипро Партизан,1971.год.,Н. Таталовић)
Крос,организација такмичења и тренинг(Нипро Партизан,1984.год.,Ђ. Стефановић,П.Крижан)
Одбојка,вежбе одбране(Спортска академија Београд,2004.год.,М. Жарковић)

Трећи разред

Физичко васпитање за III и IV разреда Средњих школа(Интерпрес,1971.год.,А. Маринковић)
Гимнастика,прескоци(Нипро Партизан,1971.год.,Н. Таталовић)
Кошарка,вежбе одбране(Спортска академија Београд,2004.год.,М. Жарковић)
Крос,организација такмичења и тренинг(Нипро Партизан,1984.год.,Ђ. Стефановић,П.Крижан

Четврти разред

Физичко васпитање за III и IV разреда Средњих школа(Интерпрес,1971.год.,А. Маринковић)
Гимнастика,прескоци(Нипро Партизан,1971.год.,Н. Таталовић)
Кошарка,вежбе одбране(Спортска академија Београд,2004.год.,М. Жарковић)
Крос,организација такмичења и тренинг(Нипро Партизан,1984.год.,Ђ. Стефановић,П.Крижан

Председник стручног већа
Живанчевић Бојан, проф.

СТРУЧНО ВЕЋЕ ЕКОНОМСКЕ ГРУПЕ ПРЕДМЕТА

-Основи економије I разред економске школе, ЗУНС, 2004Драгана Богдановић; Гордана Иванишевић
-Основи туризма и угоститељства за I разред угоститељско-туристичке школе, Јелена Чеперковић,
-Рачуноводство за III разред економске школе, ЗУНС, Београд, 2008.год, Вера Познанић- Леко,
-Збирке, тестове и задатке са решењима из рачуноводства за III разред економске школе, ЗУНС, Београд 2011, Валентина Малешевић
-Маркетинг за IV разред, економске школе и трговинске, ЗУНС, Београд, 2008. Хасан Ханић, Стипе Ловрета, Јелене Ачић
-Маркетинг у туризму за IV разред угоститељско-туристичке школе, ЗУНС, Београд, 2008. Огњен Бакић
-Савремена пословна кресподенција за II разред економске школе, ЗУНС, Београд, 2004. Е.Шарковић, Мирославе Грујић, М. Степеншек
-Статистика за III и IV разред економске и угоститељско-туристичке Аутор: Радмила Драгутиновић Митровић, издавач ДАТА-СТАТУС
-Основи економије за II разред економске Драгољуб Драгишић, Богдан Илић, Бранко Медојевић, Милован Павловић, ЗУНС, Београд, 2004.

-Економика туризма за IV разред угоститељско-туристичке школе Крунослав Дачић, ЗУНС, Београд, 2009.
-Савремена пословна кресподенција за I разред економске школе и III разред угоститељско-туристичке школе; М. Грујић; М. Стегеншек и Е. Шарковић
-Економика и организација предузећа за II разред угоститељско-туристичке школе Др. Љиљана Косар, ЗУНС, Београд
-Пословна економија за III разред економске школеИздавач ДАТА- СТАТУС
-Пословна економија за I разред економске школе, Божидар Ставрић, Благоје Пауновић, Петар С. Бојовић; ЗУНС, Београд, 2009.год
-Рачуноводство за IV разред економске школе Вера Познанић-Леко, ЗУНС, Београд 2010.год
-Збирке, тестове и задатке са решењима у рачуноводству, ЗУНС, Београд, 2010.год
-Финансијско пословање за III разред економске и угоститељско –туристичке школе.Милан и Бранко Милановић, ЗУНС, Београд,1992.год
-Агенцијско и хотелијерско пословање за II разред угоститељско-туристичке школе, ЗУНС, Београд, 2007.год О.Башић,М.Николић и Б.Зелевић
-Практикум за I и II разред, ЗУНС, Београд, 2007.год, М.Николић, М.Ћосић, Б.Стефановић, Љ.Стојановић
-Спољно трговинско и девизно пословање за IV разред угоститељско-туристичке школе М. Унковић , ЗУНС, Београд,2010.год
-Монетарна економије и банкарство за III разред, А.Живковић, Ж.Ристић, Р.Ђорђевић ЗУНС, Београд
-Монетарна економије и банкарство за IV разред, А.Живковић, Б.Ристић, П.Бојовић, ЗУНС, Београд
-Агенцијско и хотелијерско пословање за IV разред угоститељско-туристичке школе Крунослав Чачић, Јован Лопеско, Миодраг Николић, ЗУНС, Београд
-Практикум за агенцијско и хотелијерско пословање за III и IV разред. Маја Ћосић, Миодраг Николић, Биљана Стефановић, ЗУНС, Београд
-Основи економије за III разред економске школе. Стефан Деветаковић, Биљана Јовановић-Гавриловић, Гојко Рикаловић, ЗУНС, Београд
-Основи економије за IV разред економске школе Милорад Унковић, ЗУНС, Београд
-Пословна економија за II разред економске школе. Светлана Кисић, Мира Павловић, ЗУНС, Београд, 2006.год
-Економика и организација предузећа за II разред угоститељско-туристичке школе Др.Љиљана Косер, ЗУНС, Београд
-Предузетништво, Светислав Пауновић, Дата статус
-Агенцијско и хотелијерско пословање за III разред угоститељско-туристичке школе Ј. Попеску, М. Нешић, М. Николић, ЗУНС, Београд 2008.год
-Практикум за агенцијско и хотелијерско пословање за III и IV разред Маја Ћосић, Миодраг Николић, Биљана Стефановић, ЗУНС, Београд
-Агенцијско и хотелијерско пословање за II разред угоститељско-туристичке школе Јован Попеску, Миодраг Николић, Бојан Зечевић, ЗУНС, Београд
-Практикум за I и II разред агенцијског и хотелијерског пословања, ЗУНС, Београд

Председник стручног већа:
Бојан Јаковљевић

СТРУЧНО ВЕЋЕ РАЧУНАРСТВА И ИНФОРМАТИКЕ

Неопходна литература (уџбеници, приручници) за све разреде и све образовне профиле

Први разред Гимназије и средње стручне школе

1. Никола Клем "Рачунарство и информатика за гимназије и стручне школе" -ЗУНС, Београд, 2005.год.
2. Филип Марић"Информатика, уџбеник за први разред гимназије" - KLETT, Београд, 2014.

Други разред Гимназије и средње стручне школе

1. Никола Клем „Рачунарство и информатика за 2 разред гимназије" - ЗУНС, Београд, 2005.год.
2. Филип Марић, „Информатика за други разред гимназије" - KLETT, Београд, 2014.

Трећи разред Гимназије

1. Душан Тошић „Рачунарство и информатика за 3 разред гимназије" - ЗУНС, Београд, 2005.год.
2. Филип Марић, „Информатика за трећи разред гимназије" - KLETT, Београд, 2014. год.
3. Милан Чабарка „Рачунарство и информатика за 3 разред гимназије", КРУГ, Београд, 2008. год.

Четврти разред Гимназије

1. Миодраг Стојановић „Рачунарство и информатика за 4 разред гимназије", ЗУНС, Београд, 2005.год.
2. Милан Чабарка „Рачунарство и информатика за 4 разред гимназије", КРУГ, Београд, 2008. год.

Трећи разред Економски техничар

1. Драган Маринчић " Пословна информатика за 3 разред економске школе" ЗУНС, Београд, 2007.год.

Четврти разред Економски техничар

1. Драган Маринчић " Пословна информатика за 4 разред економске школе" ЗУНС, Београд, 2007.год.

Руководилац стручног већа:
Перица Стевановић

СТРУЧНО ВЕЋЕ НАСТАВНИКА ТЕОРИЈСКЕ И ПРАКТИЧНЕ НАСТАВЕ ИЗ ОБЛАСТИ УГОСТИТЕЉСТВА И ТУРИЗМА

Куварство

Први разред: „Завод за уџбенике“-Куварство са практичном наставом
Аутори: др.Милорад Вукић,др.Милијанко Портић
60-02-35/2004-03 од 10.09.2004.год.

Други разред: „Завод за уџбенике“-Куварство са практичном наставом
1.Модул: Супе и чорбе
2.Модул: Јела од поврћа,Јела од јаја,Јела од теста
3.Модул: Шкољке,ракови,мекушци,рибе
650-02-34/2004-03 од 10.09.2004.год.

Трећи разред: „Завод за уџбенике“-Куварство са практичном наставом
1.Модул: Хладна предјела
2.Модул: Готова Јела
3.Модул: Јела по поруџбини
650-02-37/2004-03 од 10.09.2004.год.

Основе куварства,аутори: др.Милорад Вукић,др.Милијанко Портић
650-02-46/2003-3-од 08.08.2003.год.

Посластичарство

Уџбеник за II годину у припреми
Уџбеник : Националне кухиње (за кувара) у припреми,аутор: Милорад Вукић

Услуживање

Први разред: Образовни профил: Конобар: Услуживање са практичном наставом
Аутори: Саид Дивановић, Светозар Нићетин
Други разред: Образовни профил: Конобар: Услуживање са практичном наставом
Аутори: Саид Дивановић, Светозар Нићетин
Трећи разред: Образовни профил: Угоститељски Техничар: Услуживање са практичном наставом
Аутори: Миленко Красавчић, Светозар Нићетин
Четврти разред: Образовни профил: Угоститељски Техничар: Услуживање са практичном наставом
Аутори: Миленко Красавчић, Светозар Нићетин

Председник стручног већа:
Весна Којић